

עין יעקב

חלק רביעי

אגרות בבלי וירושלמי עם פירוש ומהדורות
שבאו בו ככל אשר נדפסו כמה פעמים.
ובתוספת מעלות רבים.

(א) נדפסו בשלימות לא יחסר כל צרכם
יחענגו הרואים.

(ב) הוגהו מכל הטעויות והשבושים כשקדח
רבה.

(ג) ציונים והגהות ככל אשר נדפסו בסמרי
ע"י הגדולים.

(ד) הגהות הב"ח על אגרות.

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא ב

מסכת בבא קמא

ארבעה אבות

פרק ראשון

ת"ר *כי יגח אין נגיחה אלא בקרן שנא' *ויעש ב
לו צדקיהו בן כנענה קרני ברזל ויאמר כה ע"ב
אמר ה' באלה חנגח את אדם וגו' ואומר *בכור שמות כל
שורו הדר לו וקרני ראם קרניו [בהם עמים ינגח] ו"ל כב
מאי ואומר וכ"ת ד"ת מדברי קבלה לא ילפינן דברים
ת"ש בכור שורו הדר לו:

[תולדה דקרן מאי היא נגיפה וכו' מאי שנא שס

נגיחה דקרי ליה אב דכתי' כי יגח נגיפה

נמי כתיב כי יגוף האי נגיפה נגיחה הוא דתניא
פתח בנגיפה וסיים בנגיחה לומר לך זוהי נגיחה
זוהי נגיפה מ"ש גבי אדם דכתיב כי יגח ומ"ש
גבי בהמה דכתיב כי יגוף אדם דאית ליה מולא

פתח בנגיפה כי יגוף שור איש את שור רעהו : וסיים בנגיחה
או כודע כי שור כגח הוא ולא כתיב כי שור כגח הוא אלא
שור כגח : לומר לך דהך נגיפה לאו דקיפת הגוף אלא נגיפת
קרן וליכא למימר דכתיב נגיפה הוי [אב] ונגיפה זוהי נגיפה
דהיינו דקיפת הגוף דהא נגיפה אשכחן דבקרן היא : גבי אדם
כשהשור כגח אדם כתיב כי יגח שור את איש וגבי נגיפת שור בשור
כתיב כי יגוף שור איש את שור רעהו : אדם דאית ליה מולא

2 ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

כתיב כי יגח בהמה דלית לה מולא כתיב כי יגוף:
ג ארבעה אבות נזיקין השור והב' ותמבעה וההבער
ע"כ וכו'. מאי מבעה רב אמר מבעה זה אדם
ושמואל אמר מבעה זה השן רב אמר מבעה זה
ישעי' כל אדם דכתיב *אמר שומר אחא בקר וגם לילה אם
עונדי' א חבעיון בעיו ושמואל אמר מבעה זה השן דכתיב *איך
נחפשו עשו נבעו מצפוניו מאי משמע בדמחרגם
רב יוסף איכדין איחבליש עשו אחגליין מטמרותי:
ט א"ר אסי א"ר וירא א"ר הונא במצוה עד שליש
סס ע"כ מאי שליש *אילומא שליש ביתו אלא מעתה
אי אתרמי ליה תלתא מצוחא ליתויב לכוליה ביתיה
אלא א"ר וירא בהידור מצוה עד שליש במצוה.

שיש לו דעת לשמור את גופו : כתיב כי יגח דולאי כתיוון השור
להרע ובא עליו בכח אבל כגיפה הוי משמע שכולאו עומד ודחפו
בקרכיו ל"א אית לי' מזלל ואינו נות להמיתו בכניפ' דהוא (כגיפת)
[דחיסת] קרן מעט אלא כגיפה בכח ככוונה וכתחית קרן בנין :
אמר שומר הקנ"ה : אחא בקר גאולה ללדיקים : וגם לילה
קושך לרשעי' : אם תשובו בתשובה ותנקשו מקילה : בעיו אלמא
באדם כתיב בעיו : איגליין תרגומו של כבעו אלמא כבעו לשון
גילוי הילכך אמר מבעה זה השן דמבעה לשון מגולה הוא דהיינו
שן שפעמים מגולה ופעמים מכוסה :

שליש ביתו שתיב אדם לבזוז במל' לולב או לזית או ס"ת
שליש מה שיש לו : בהידור מצוה עד שליש במצוה
שאם מולא נ' ס"ת לקנות א' הדור מקנינו יוסף שלישי הדמים

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא ג

בעי רב אשי שליש מלגיו או שליש מלבר חיקו
במערבא אמרי משום דר' וירא עד שליש משלו
מכאן ואילך משל הקב"ה:

תניא ר' נתן אומר מנין שלא יגדל אדם כלב רע א
בחוץ ביתו ואל יעמיד סולם רעוע בחוץ סו
ביתו שנא' *ולא תשים דמים בביתך: *הניא צבוע ע"כ
זכר לאחר ו' שנים נעשה עטלף עטלף לאחר ו' דברי כ
שנים נעשה ערפר ערפר לאחר ו' שנים נעשה סו
קיבוש. קיבוש לאחר ו' שנים נעשה חוח. חוח
לאחר ו' שנים נעשה שד. שדרו של אדם לאחר
ו' שנים נעשה נחש והוא דלא ברע במודים:

*וישכב חזקיהו עם אבותיו ויקברוהו במעלה קברי ב
ויקם את ההדור דתכא זה אלי ואנוהו התכאה לפניו בנחות
עשה לך ס"ת כאה לולב כאה טלית כאה כיצית כאה: מלגיו
כגון אס הקטן כזכר בצא יוסיף ב' דיכריס דהיינו שלש מלגיו
שלש שבתוך הדמים ויקם את ההדור: או שליש מלבר הדמים
יתלוק לב' ויוסיף חלק ג' מלגיו דהיינו אס קטן כזכר בו' יוסיף
ג' דיכרין ויקם את הגדול בט': עד שליש משלו דהיינו אותו
שלש יוסיף בהידור חלות משלו הוא שאינו כפרע לו בסיי כדאמר'
היום לעשותם ולא היום ליטול שכרם: מכאן ואילך מה גיוסיף
בהידור יותר על שלש יפרע לו הקב"ה בסיי:

(צבוע זכר פ"י בערוך חפעה. גיא הלכזעים מתרגמינן עישור
אפעיא: ערפר תרגום ירושלמי עטלף ערפדא):
ויקברוהו במעלה וגו' נחזקיה כתיב בספר דברי הימים:

ס"ע
ד"ה כ"ל

בגמ' לא
כחל
הרש"י
בכאן

3 ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

בני דוד. אמר רבי אלעזר במעלה אצל מעולים
ד"ה טו שבמשפחה ומאן גינהו דוד ושלמה *וישכיבוהו
במשכב אשר מלא בשמים וזנים מאי בשמים
וזנים ר' אלעזר אומר זני זני. רב שמואל בר נחמני
אומר בשמים שכל המריח אותם בא לידי זמה:
ג *כי ברו שוחה ללכדני ופחים טמנו לרגלי. רבי
אלעזר אומר שחשדרוהו מזונה ר' שמואל בר
נחמני אומר שחשדרוהו מאשת איש בשלמא למ"ד
שחשדרוהו מזונה היינו דכתיב *כי שוחה עמוקה
זונה. אלא למ"ד שחשדרוהו מאשת איש מאי
שוחה אטו אשת איש מי נפקא מכלל זונה בשלמא
למ"ד שחשדרוהו מאשת איש היינו דכתיב *אתה
ה' ידעת את כל עצתם עלי למורא אלא למ"ד
שחשדרוהו מזונה מאי למורא שהשליכוהו לבאר
טו טיט. דרש רבא מ"ד *ויהיו מוכשלים לפניך בעת
אפך עשה בהם אמר ירמיה לפני הקב"ה רבש"ע
אפילו בשעה שעושים צדקה הכשילם בבני אדם
שאינם מהוגנים כדי שלא יקבלו עליהם שכר:
ד *וכבוד עשו לו במותו מלמד שהושיבו ישיבה
טו וישכיבוהו במשכב נאסא מלך יהוד': זני זני קיני מיני נשמים
ה"ה כ"ב הרבה כדמרגס למינהו לזכרה:

עצתם עלי למורא דאשת איש אית בה קיוצ מיתה אכל בזוכה
פנויה ליכא מיתה:

וכבוד עשו לו במותו נזקיקה כתיב: ישיבה תלמידים לעסוק

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא ד

על קברו. פליגי בה רבי נתן ורבנן חד אמר
ג' *וח"א ו' ואמרי לה שלשים. תנו רבנן וכבוד יז
עשו לו במותו זה חזקיה מלך יהודה שיצאו לפניו
ל"ו אלף חלוצי כתר דברי ר' יהודה א"ל ר' נחמיה:
והלא גם לפני אחאב עשו כן אלא שהניחו ס"ת
על מטתו ואמרו קיים זה מה שכתוב בו. והאידנא
נמי עבדינן הכי אפוקי מפקינן אנוחי לא מנחינן.

ואבע"א אנוחי נמי מנחינן קיים לא אמרינן. אמר קידושין
רבה בר בר חנה הוה אוילנא בהדיה דר' יוחנן פ"ק ועי'
למשאל שמעתא כי הוה עאל לבית הכסא והוה
בעינא מיניה מלחא לא פשיט לן עד דמשי ידיה ומנח
תפילין ומברך והדר אמ' לן אפילו קיים אמרי' לימר
לא אמרינן. והאמר מר גדול ת"ת שהתלמוד מביא
לידי מעשה לא קשיא הא למיגמר הא לאגמורי:

בתורה שס: ג' ימים הוסינו [שס] ישיבה: וחד אמר ו'
ימים: זה חזקיה מלך יהודה לשנא דתלמודא הוא ולא לשמועין
דזהו חזקיה דהאי קרא דחזקי' כתיב אלא אנב חזקיה דמפרש
מאי כבוד עשו לו במותו כקט ואמר הכי: חלוצי כתר כמו
וקללה נעלו שקרעו בגדיהם עד שבראו כתפיהם: והאידנא
מפקינן ס"ת קמי' גברא רבה: אנוחי על מטתו לא מכחינן:
כי הוה עייל לבית הכסא כל' זמנא קדא כי הוה עייל לבית
הכסא אמר לן הכי קיים אמרינן לימד לא אמרינן ולימד אמרו
לחזקיה והאידנא לא משום כבודו דחזקיה דלימד עדין מקיים:
מביא לידי מעשה אלא מעשה עדין: למגמר לעלמו מעשה

קידושין
פ"ק ועי'
בחדושי
הלכות
עין שס
רש"א

4 ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

ה' א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי מ"ד *אשריכם
 זורעי על כל מים משלחי רגל השור והחמור
 כל העוסק בחזרה ובגמילות חסדים וזכה לנחלת
 שני שבטים שנא' אשריכם זורעי ואין זריעה אלא
 צדקה שנא' *זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד ואין
 מים אלא תורה שנא' *הוי כל צמא לכו למים
 וזוכה לנחלת שני שבטים וזכה לכילה כיוסף דכתיב
 *בן פורת יוסף בנות צעדה עלי שור וזוכה לנחלת
 יששכר דכתיב *יששכר חמור גרם. א"ד אויביו
 נופלין לפניו כיוסף דכתיב ביה *עמים יגה יחדיו
 אפסי ארץ. וזוכה לביתה כיששכר דכתיב *ומבני
 יששכר יודעי בינה לעתי' לדעת מה יעשה ישראל וגו':

כיצד הרגל

פרק שני

בא אמר רב סחורה אמר רב הונא אמר רב הדר
 בחצר חבירו שלא מדעתו אין צריך להעלות
 לו שכר משום שנא' *ושאיה יוכת שער אמר מר
 זורעי היינו לזקה וחסד כדמפרש לקמיה: לנחלת שני שבטים
 דהכי משמע רגליכם יטולקו בנקלת השור והחמור יוסף
 ויששכר: בנות צעדה עלי שור היינו כילה: חמור גרם
 מתרגמין עתיר בככסי: יוסף איקרי שור נכור אורו הדך לו:
 הדר בחצר חבירו ללא קיימא לאגרא: שלא מדעתו א"צ

ה כיצד הרגל פרק שני בבא קמא

בר רב אשי לדירי חזי ליה ומנגח כחורא:

ת"ש גמל טעון פשתן ועבד ברה"ר נכנסה פשתנו כב
לתוך החנות ודלקו בנרו של חנוני והדליק
את הביר' בעל גמל חייב הניח חנוני ורו מכחוך
חנוני חייב ר' יהודה אומר בנר חנוכה פטור:

ה מ ג י ח

פרק שלישי

ת"ר חסידים הראשונים היו מצניעין קוצותיהם ו
וזכויותיהם בתוך שדותיהם ומעמיקי להם ל
ג' טפחים כדי שלא יעכב המחרשה רב ששת
שדי להו בנורא רבא שדי להו *בדגלת אמר רב
יהודה האי מאן דבעי למיהוי חסידא לקיים מילי
דנזיקין רבא אמר מילי דאבות ואמרי לה מילי
דברכות:

ת"ש הקדרין והוגגין שהיו מהלכין זה אחר זה לא
נתקל הראשון ונפל ונתקל השני בראשון וג'
נתקל בשני הראשון חייב בנזקי שני והשני חייב
מכתת שערי בית שאין כדי אדם לרין בו והלכך זה טעמד בו
ההכהו ל"א בית שהוא שאין ויקיד מאין אדם יכת שער מזיקין
מכתתין אותו (שער שדים):

בירה בית גדול: בנר חנוכה פטור שאלו להכין נרשות הרבים
לפרסומי ניסא:

והזגגו מוכרי כלל וכו':

בנוקי שלישי ואם מחמת הראשון נפלו הראשון
חייב בנוקי כלם ואם הזהירו זה את זה פטורין:
ח ומורה איסי בן יהודה בע"ש בין השמשות שהוא
לב פטור מפני שרץ ברשות. בע"ש מאי
ס"ע"נ ברשות איכא כרר' חנינא דא"ר חנינא *בואו ונצא
לקראת כלה מלכתא ואמרי לה לקראת שבת [כלה]
מלכתא ר' ינאי מתעטף [וקאי] ואמר בואי כלה
בואי כלה:

שור שנגח ארבעה וחמישה

פרק רביעי

לו תנן התם התוקע לחבירו נותן לו סלע וכו' *חנן
ע"ג בישא תקע ליה לההוא גברא אחא לקמיה
לז דרב הונא א"ל זיל הב ליה פלגא דוואזא ה"ל וואז
מכא בעי למיתבה ליה מיניה פלגא דוואז לא הוה
משחקיל ליה תקע ליה אחרינא ויהביה ניהליה:

(ומורה איסי בן יהודה נרייתא שם תכיא איסי בן יהודה אומר
רץ קייב מפני שהוא משוכה פירוש אם אחד רץ ואחד
מהלך והזיקו זה את זה הרץ קייב וע"ז קאי ומורה וכו':) בואו
ונצא כאלם המקנל פני המלך:

התוקע המכהו כנגד אזנו לשון עורי ל"א תקיעה ממש: נותן לו
סלע דמי נשמו לנד לערא וכזקא ורפוי אם ישנס שם
(הגמ' מסיק דהוא סלע מדינה והוא פלגא דוואז שמיכית של סלע
לורי): וואז מכא פקוט נורמו: ולא הוה משחקיל ליה לא

שור שנגח ד' וה' פרק רביעי בבא קמא ו

[א"ר אבהו אמר קרא *עמד וימודד ארץ ראה ט
ויהר גוים ראה ו' מצוות שקבלו עליהם בני נח לח
כיוון שלא קיימו עמד והתיר ממונן לישראל ר' יוחנן ^{מנחם}
אמר מהכא *הופיע מהר פארן מפארן הופיע ממונם ^{דברים}
לישראל]. רב שמואל בר יהודה שכיבא ליה ברתית
אמרי ליה רבנן לעולא קום ניוול גינחמיה אמר להו
מאי אית לי גבי נחמתא דכבלאי דגידופא הוא
דאמרי מאי אפשר לי למיעבד הא אפשר להו
למיעבד עבדי אויל הוא לחודיה לגביה א"ל *ויאמר ^{דברים}
ה' אלי אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה
וכי עלה על דעתו של משה לעשות מלחמה שלא
ברשות אלא נשא משה ק"ו בעצמו אמר ומה
מדינים שלא באו אלא לעזור את מואב אמרה
תורה *צרור את המדינים והכיתם אותם *מואבים ^{מדבר}
עצמם לא כ"ש א"ל הקב"ה לא כשעלתה על דעתך ^{שם ע'}
עלתה על דעתי שתי פרידות טובו יש לי להוציא
מהם רות המואביה ונעמה העמונית והלא דברים
ק"ו ומה בשביל שתי פרידות טובות חס הקב"ה
על שתי אומות גדולות ולא תחריבן בתו של רבי

הוא יכול להוליאור:

[מפארן כש"צ והקזיר התורה על כל האומות ולא קבלוה:]
(דגידופא הוא כלפי מעלה:) מואבים עצמם שהתקילו
בקלקול ושכרו את נלעם: פרידות גזלות: בתו של רבי אס
ראויה לזרע כשר עאכ"ו שתיקה:

6 שור שנגח ד' וה' פרק רביעי בבא קמא

אם כשרה היא וראויה לצאת ממנה דבר טוב
עאכ"ו דהוה חיה :

יא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן אין הקב"ה מקפח
שכר כל בריה אפי' שכר שיחה נאה דאילו
בכירה דקאמר מואב א"ל הקב"ה למשה *אל

חצר את מואב ואל תהגר בם מלחמה מלחמה
הוא דלא היא אנגריא עביר בהו . צעירה דקאמרה

ס בן עמי א"ל הקב"ה למשה *וקרבת מול בני עמון
אל חצורם ואל תחגר בם כלל דאפי' אנגריא לא

תעביר בהו . וא"ר חייא בר אבא א"ר יהושע בן
קרחא לעולם יקדים אדם לדבר מצוה שבשביל

לילה אחת שקדמת בכירה לצעירה קרמתה ד'
דורות לישראל עובד ישי ודוד ושלמה ואילו צעירה

עד רחבעם דכתיב *ושם אמו נעמה העמונית :
יא תניא שמעון העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני

מא היה דורש כל אחין שבתורה כיון שהגיע
ע"ב *לאח ה' אלהיך תירא פירש אמרו לו תלמידיו

דנבים רבי כל אחין שדרשת מה חתא עליהן אמר להם
כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך קבלתי שכר

על הפרישה עד שבא ר' עקיבא ולימד ארז ה'
אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים :

דקאמרה מואב לשון פרילות שהיא מאניה : אנגריא להשתעצל
נהם להביא להם מים ומזון :

אחין וגמין ריבון : כשהגיע לאח ה' אלהיך תירא לא ידע
מה לרבות :

שור שנגח ר' וה' פרק רביעי בבא קמא ו

[פיסקא] ר' אליעזר אומר אין לו שמירה אלא מו

סבין וכו' אמר רבה מ"ט דר"א דאמר

קרא *ולא ישמרנו שוב אין לו שמירה לזה א"ל

אביו אלא מעתה דכתיב *ולא יכסנו שוב אין לו

כסוי לזה וכו' ת"ה"ג והתנן כיסהו כראוי ונפל לחוכו

שור או חמור ומת פטור אלא אמר אביו היינו

טעמא דר"א כדחניא ר' נתן אומר מנין שלא יגדל

אדם כל ברע בתוך ביתו ואל יעמיד סולם רעוע

בתוך ביתו שנא' *ולא תשים דמים בביתך :

דנ"י כב

שור שנגח את הפרה

פרק חמישי

אמר ר"ש בר נחמני מנין להמוציא מחבירו עליו שס"ג

הראוי שנא' *מי בעל דברים יגש אליהם

יגיש ראיה אליהם מחקיף לה רב אשי הא ל"ל

קרא סברא הוא דכאיב ליה כיבא אויל לבי אסויא

אלא קרא לכדר"ג אמר רבה בר אבון דאמר

מנין שאין נוקקין אלא לחובע תחלה שנא' מי

יגדל אדם וכו' ה"כ ה"י לא ישמרנו לא יקיימנו הוא :

שאין נוקקין אלא לחובע תהלה כגון ראובן תובע שמעון

מכה שהלוהו (נעדים או נשטר) ושמעון משיבו תפסת

משלי הקור לי מה שתפסת או משכון היה צידך וכפסת מדמיו

שכסת משת בו בתפלה נוקקין לטענת ראובן ומוליחין לו מכה

7 שור שנגח את הפרה פרק חמישי בבא קמא

בעל דברים יגש אליהם יגיש דבריו אליהם אמרו
נהרדעי פעמים שנוקקין לנחבע חזלה והיכי דמי
דקא וילי נכסיה :

מח [משנה אדם שהיה מתכוין להבירו והבה את האשה
ע"ז ויצאו ילדיה משלם דמי ולדות כיצד משלם

דמי ולדות] שמין את האשה כמה היא יפה ער
שלא ילדה וכמה היא יפה משילדה אמר רשב"ג
מט *א"כ משהאשה יולדת משבח' [אלא שמין את
הולדות ונותן לבעל וכו'. גמ'] מאי קאמ' אמ' (רב)
[רבה] ה"ק וכי אשה משבח' קודם שתלד [יותר
מלאחר שתלד] והלא אשה משבחת לאחר שתלד
יותר מקודם שתלד אלא שמין את הולדו ונותני לבעל:
יב ת"ר מעשה בכחו של נחוניא חופר שיחין שנפלה

ב משמעון וא"כ נזקקין לטענת שמעון לדון על דבר התפוס
ינמות והמשכון: דקא וילי נכסיה שיש כאן תגרים שיקנוהו נדמים
ס"ב כות"ש יקרים ומחר ילכו להם א"כ שקרקעותיו זלות ע"י תביעה זו
דש"א שרואין אותו דמוק ואם יוליאז לו תפיסתו או משכנו ימכרם
וישלם לו מהם :

מאי קאמר דמשמע דהכי קאמר ליה דא"כ לדידך אית לך
משהאשה יולדת משנחת ות"ק הא קאמר דמפסתא : והלא
אשה משבחת נדמים לאחר שתלד דמתפלה זמיה פקומין
לימכר שמכוככת היא למות בלער לידה והכי משמע מתני' א"כ
דכך שמין כדקאמר אשתכח דלא יהיב ליה מידי דמשהאשה
יולדת משנחת :

חופר וסוסר הצורות לכבס ועולי רגלים שיהנו מהם :

שור שנגח את הפרה פרק חמישי בבא קמא ח

לבור גדול באו והודיעו את רבי חנינא בן דוסא
שעה ראשונה אמר להם שלום שניה אמר
להם שלום שלישית אמר להם עלתה אמרו לה
מי העלך אמרה להם זכר של רחלים נודמן לי
וזקן אחד מנהיגו אמרו לו נביא אתה אמר להם
לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי אלא כך אמרתי
דבר שאותו צדיק מצטער בו יכשל בו זרעו א"ר

אחא אעפ"כ מת בנו בצמא שנא' *וסביביו נשערה תלים נ
מאד מלמד שהקב"ה מדקדק עם חסידיו אפילו

כחוט השערה ר' נחוניא אומר מהכא *אל נערץ סס|סמ
בכור קדושים רבה ונורא על כל סביביו א"ר
חנינא כל האומר הקב"ה ותרן הוא יותרו חייו

שנא' *הצור חמים פעלו כי כל דרכיו משפט א"ר דנרי' לנ
הנא ואי חימא ר' שמואל בר נחמני מ"ד *ארך אפי' סס ע"נ
שמות לר

שעה ראשונה שעדיין היא ראוייה להיות קיה בתוך המים :
אמר להם שלום תעלה וכן שנייה : שלישית דהוה לה שבות
שתלא כפא' אס ישנה סס : אמר להם כבר עלתה ודאי כדאמרי'
לקמן דפשיטא ליה דלא תמות סס : זכר של רחלים אילו של
ילסק : וזקן מנהיגו זה אברהם : מצטער בו לקפור בורות
ומערות לעולי רגלים : עם סביביו לדיקים הדנקים נ : ונשערה
מאד ל' חוט השערה : ונורא על כל סביביו מטיל אימת משפטו
עליהם : ותרן לעצור על כל פשעים : יותרו חייו יופקרו קייו
וגופו שמורה אל הנציות לקטוח : ארך אף משמע מאריך רוגז
ומסתין מליפרע : ארך אפים משמע שני רלוכים א' של טובה

8 שור שנגח את הפרה פרק חמישי בבא קמא

ולא כחיוב ארץ אף ארץ אפים לצדיקים ולרשעים :
יג ת"ר לא יסקל אדם מרשותו לרה"ר מעשה באדם
ס אחד שהיה מסקל מרשותו לרה"ר ומצאו
חסיד אחד א"ל ריקה מפני מה אתה מסקל מרשות
שאינה שלך לרשות שלך לגלג עליו לימים נצרך
למכור שדהו והיה מהלך באותו רה"ר ונכשל באותם
אבנים אמר יפה אמר לי אותו החסיד מפני מה
אתה מסקל מרשות שאינה שלך לרשות שלך :
יד דרש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא כדרגין
נב רעיא על ענא עביר לנגידא סמייתא :

טו שאל ר' חנינא בן עגיל לר' חייא בר' אבא מפני
נד מה בדברות הראשונים לא נאמר בהם טוב
ע"נ ובדברות האחרונים *נאמר בהם טוב א"ל עד
נה שאתה שואלני למה נאמר בהם טוב שאלני אם
ע"נ נאמר בהם טוב אם לאו שאיני יודע אם נאמר
כ"נ קי"נ בהם טוב אם לאו כלך אצל ר' תנחום בר חנילאי
ד"ה מרזייסו וא' של רעה : לצדיקים מלשם שכר טוב לאלתר : ולרשעים
מליסרע מהם לאלתר :

לא יסקל לפנות אנשים : מרשות שאינה שלך שחא עתיד
אתה למיכרה : לרשות שלך רה"ר כל ימי חייו הוא שלו :
לגלג עליו לא היה מכיר טעמו של דבר :

עביר לנגידא סמייתא לעז המושכת מקר עיניה וכשלת
וכופלת צבורות והעדר חקירה כך כשהמקום נשרע
משוכלי ישראל ממנה להם פרכסים שאינם מהוגנים :
נאמר בהן טוב גני כבוד אב ואם דכתיב צהו למען ייטב לך :

שור שננח את הפרה פרק חמישי בבא קמא ט

שהיה רגיל אצל ר' יהושע בן לוי שהיה בקי באגדה
אזיל לגביה. א"ל ממנו לא שמעתי אלא כך אמר
לי שמואל בר נחום אחי אמו של ר' אחא בר
חנינא ואמרי לה אבי אמו של ר' אחא בר חנינא
הואיל וסופן להשתכר [וכי סופן להשתכר] מאי
הוי אמר רב אשי חס ושלום פסקה טובה מישראל
א"ר יהושע (בן לוי) הרואה טי"ת בחלומו סימן
יפה לו מאי טעמא אילימא משום דכתי' טוב אימא

*וטאטאחיה במטאטא השמר חר טית קאמרינן. יעני יד
אימא *טומאתה בשוליה טי"ת כי"ת קאמרינן אימא
*טבעו בארץ שעריה אלא הואיל ופתח בו הכתוב
לסוכה חחלה שמבראשית עד *וירא אלהים את
האור לא כתיב טי"ת וא"ר יהושע ב"ל הרואה
הספר בחלומו חסו עליו מן השמים ופדאותו והגי
מילי בכחבא :

אמר שמואל אוזו ואוזו הבר כלאים זה בזה מתקיף ^ס
לה רבא בר רב חנן מ"ט אילימא משום
דהאי אריך קועיה והאי זוטא קועיה אלא מעתה
גמלא פרסא וגמלא טייעא דהאי אלים קועיה והאי
קטין קועיה ה"נ דהוו כלאים זה בזה אלא אמר
אביי זה ביציו (מן החוץ) [מבחוץ] וזה ביציו
ופתח בו טי"ת שכתובה ראשונה בתורה נאמרה (לו) לטובה :
הספר תיבה זו לבה הראויה :

קועיה קרטיוו ד"ק נלע"ז : טייעא ערבי : אלים קועיה לוירו
ענ : קטין 77 ק : ביציו מבחוץ בלי הזכרות ככרין בלוח

9 שור שנגח את הפרה פרק חמישי בבא קמא

מכפנים רב פפא אמר הא טעונה חרא ביעתא
בשיחלא והא טעונה כמה ביעתא בשיחלא:

ה כ ו נ ס

פרק ששי

מס"ע"נ תניא א"ר יהושע ד' דברים העושה אותם פטור

מדיני אדם וחייב בדיני שמים ואלו הן
הפורץ גדר בפני בהמת חברו והכופף קמתו של
חברו בפני הדליקה והשובר עדי שקר להעיד
והיודע עדות לחברו ואינו מעיד לו:

טו (אלעזר) [אליעזר] ועירא* הוה סיים מסאני אוכמי
נמ (והוה אזיל) [וקאי] בשוקא דנהרדעא

מס"ע"נ אשכחותו דבי ריש גלותא ואמרי ליה מאי שנא
הני מסאני אמר להו דקא מאבילנא אירושלים
א"ל את (חשיכת) [חשיבא] לאתאבולי אירושלי
סבור יוהרא הוא אתיותו וחבשוהו אמר להו גברא
רבה אנא אמרו ליה מנא ירעינן אמר להו או אתון
בעו מינאי מלתא או אנא איבעי מנייכו מלתא
אמרו ליה בעי את אמר להו האי מאן דקץ כופרא
הנר מנמוץ: בשיחלא בטעינה לקח לוח הנר אינו טוען בילה
שנייה עד שתלד הראשונה:

פטור מדיני אדם קסנר גרמא נמוקין פטור: הפורץ גדר
ולאח הבהמה ונרקס: הכופף קמתו ללד הדליקה כדי
שתבער בה האש:

מסאני אוכמי מנהג אנליס: כופרא נמוקין פטור:

הכונס פרק ששי בבא קמא י

מאי משלם אמרו ליה משלם דמי כופרא והא
הו' תמרי (אלא) [אמרו ליה] משלם דמי תמרא
אמר להו' והא לאו תמרי שקיל מיניה אמרו ליה
אימר לן את אמר להו' בששים אמרו ליה מאן
אמר כוותיך אמר להו' הא שמואל חי ובית דינו
קיים שדרו קמיה דשמואל אמר להו' שפיר קאמר
לכו בששים ושבקוהו:

א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן אין פורענות יו
בא לעולם אלא בזמן שהרשעים בעולם ואינה ס
מתחלת אלא מן הצדיקים תחלה שנא' *כי תצא שנות כב
אש ומצאה קוצים אימתי אש יוצאה בזמן שהקוצים
מצויין לה ואינה מתחלת אלא מן הצדיקי' תחלה
שנא' ונאכל גדיש (ואכל) [ויאכל] גדיש לא נאמר
אלא ונאכל גדיש שנאכל גדיש כבר. תני רב יוסף
מ"ד *ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר שס יב
כיון שניתן רשות למשחית אינו מבחין בין צדיקים
לרשעים ולא עוד אלא שמתחיל מן הצדיקי' תחלה
שנא' *והכרתי ממך צדיק ורשע כבי רב יוסף יחזקאל' כ
כולי האי נמי לאין דומים א"ל אביי טיבותא הוא
לגביהו דכתיב *כי מפני הרעה נאסף הצדיק א"ר ישעיה
דמי כופרא אינו כלום למכור עכשיו: והא הו' תמרי
לאחר זמן: בס' עס הקרקע דהכל בכלל שהקונה קרקע
נפירות' כותן עיניו קלת בשנא שלאסר זמן:
ה"ג כולי האי נמי לאין דומין כל' להנל קאזנים הצדיקים
שקודמין לפורענות: טיבותא הוא שלא יראה ברעה

ע"ז ביהודה אמר רב *לעולם יכנס אדם בכי טוב ויצא
 שמו יב בכי טוב שנא' *ואזם לא תצאו איש מפתח ביתו
 עד בקר. ת"ר דבר בעיר כנס רגליך שנא' ואחם
 ישיבה כו לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר ואומר *לך
 עמי בא בחדריך וסגור דלתך בערך ואומר
 דכ"ל לב *מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה מאי ואומר
 וכ"ת ה"מ בליליא אבל כיממא לא ת"ש לך עמי
 בא בחדריך וסגור דלתך וכ"ת ה"מ היבא דליבא
 אימה מנאי אבל היבא דאימא אימה מנאי כי
 נפיק יתיב ביני אינשי בצוותא דעלמא טפי מעלי
 ת"ש מחוץ תשכל חרב ומחדרי אימה אע"ג
 דמחדרים אימה מחוץ תשכל חרב. רבא בעידן
 ריחחא הוה סבר כוי דבתי' *כי עלה מות בחלונינו.
 ת"ר רעב בעיר פור רגליך שנ' *ויהי רעב בארץ
 ת"ר וירד אברם מצרימה לגור שם ואומר *אם אמרנו
 נבא העיר והרעב בעיר ומתנו שם מאי ואומר
 וכ"ת ה"מ היבא דליבא ספק נפשות אבל היבא
 העתידה לבא דבתיב וכו': בכי טוב בעוד חמה זורחת ילין
 במלון ולא ימתין עד שתקשך ולבקר לא ישכים ללאת עד שיאיר:
 כי טוב ליטא מעליא האור כי טוב כלו' טוב הוא ללאת בו
 ולהכנס בו מפני המזיקים והלמטס: חרב חרבו של מלאך
 המות: אימה אימת מות של מלאך ולא בגלוי כל כך: ריחחא
 דנר: סבר כוי סתם קלכות: אם אמרנו וגו' דל' אנשים
 מזורעים: דליבא ספק נפשות במקום שיגלה שם:

הכונס פרק ששי בבא קמא יא

דאיכ' ספק נפשות לא ת"ש * לכו ונפלה אל^{מ"כ} מחנה אדם אם יחיונו נחיה. ת"ר דבר בעיר אל יהלך אדם באמצע הדרך מפני שמלאך המות מהלך באמצע הדרכים דכיון דיהיבא ליה רשותא מסגי להדיא שלום בעיר אל יהלך אדם בצידו דרכי דכיון דלית ליה רשותא מחבא חבוי ומסגי. ת"ר דבר בעיר אל יכנס אדם יחיד לבית הכנסת שמלאך המות מפקיד שם כליו. וה"מ היכא דלא קרו ביה דרדקי ולא מצלו בידה עשרה. ת"ר כלבים בוכים מלאך המות בא לעיר כלבים משחקים אליהו [הנביא] בא לעיר. וה"מ דלית בהו נקבה:

יחיב רב אמר ורב אמי קמיה דר' יצחק נפוצא מר יח א"ל לימא מר שמעתתא ומר א"ל לימא^ס מר אנדחא פזח למימר אנדחא ולא שביק מר פזח למימר שמעתתא ולא שביק מר אמר להם אמשול לכם משל למה הדבר דומה לאדם שיש לו שתי נשים אחת ילדה ואחת וקנה ילדה מלקטת לו לבנות וקנה מלקטת לו שחורות נמצא קרח מכאן ומכאן אמר להם אי הכי אימא לכו מלחא דשווא לחרוייכו * כי תצא איש ומוצאה קוצים תצא מעצמה ת"ש סיפיה דקרא ועמה לכו ונפלה אל מחנה אדם גו': דלית בהו נקבה דהתם מוסי נקבה הוא דענדי: דשווא לחרוייכו אנדחא ושמעתתא דדבר אצל ושניכס שוים נה שמתרלו ומתפלו נה: כי תצא מעצמה אנחנו גרמנו

שלם ישלם המבעיר את הבערה אמר הקדוש
ברוך הוא עלי לשלם את הבערה שהבערתי אני
הצתי אש בציון שנא' *ויצת אש בציון ותאכל
וכדיה נ יסודותיה ואני עתיד לבנותה באש שנ' *ואני אהיה
לה חומר אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה.

שמעתחא פתח הכתוב בנוקי ממונו וכו':

יש *ויראהוה דוד ויאמר מי ישקני מים מבור בית
לחם אשר בשער ויבקעו שלשת הגבורי'
שס
ש"כ כג [במחנה פלשתים וישאבו מים מבור מבית לחם
אשר בשער וגו'] מאי קא מיבעי' ליה אמ' רבא
טמון באש קא מיבעי' ליה (וכו') [אי כר' יהודה
אי כרבנן ופשטו ליה מה דפשטו לי' רב הונא
אמ' גדישים דשעורים דישראל הוו דהוו מטמרי
פלשתים בהו וקא מבעיא ליה מהו להציל עצמו
בממון חבירו שרחו ליה אסור להציל עצמו בממון
חבירו אבל אתה מלך ומלך פורץ לעשות דרך
ואין מוחים בידו. ורבנן ואיתימא רבה בר מרי

לו שקלקלנו והנטיק הקב"ה לשלם כאלו הוא הבעירה:

[אשר בשער סנהדרין זקני השער]: טמון באש קא מבעיא
ליה מעשה דא לפכיו במחנה שארפו אנשי גדיש של ישראל
והולך לשאול הלכה אם חייבים לשלם כלים הטמונים בתוכו
כר' יהודה או פטורים כרבנן: [גדישין דשעורין הוו אקרא
סמך דכתיב ותהי חלקת הזדה מלאה שעורים: מלך פורץ
גדר שדה אחרים לעשות לו דרך ולאוכלוסיו ואמרינן דכ"ג דרך
המלך אין לה שיעור]:

הכונס פרק ששי בבא קמא יב

אמר גדישים דשעורים דישאל הו' וגדישים
דערשים דפלשחים וקא מיבעיא להו מהו ליטול
גדישים של שעורים דישאל ליתן לפני בהמחו
על מנת לשלם גדישים של ערשים דפלשחים
שלחו ליה *חבול ישיב רשע גזילה ישלם אע"פ יחזקאל ל'ג
שגזילה משלם רשע הוא אבל אתה מלך ומלך
פורץ לעשות לו דרך ואין מיחין בידו:]

[בשלמא למ"ד הני תרתי היינו דכתיב ולא אבה כ
דוד לשחותם אמר כיון דאיכא איסורא סא
לא ניחא לי אלא למ"ד] טמון באש קא מבעיא
ליה מכדי גמרא הוא דשלחו ליה מאי לא אבה
דוד לשחותם דלא אמרינהו משמייהו אמר כך
מקובלני מבית דינו של שמואל הרמתי כל המוסר
עצמו למות על ד"ת אין אומרי דבר הלכה משמו:
א"ל רב אדא ברית דרב אויא לרב אשי מה סב
בין גולן לחמסן א"ל חמסן יהיב דמי גולן
לא יהיב דמי א"ל אי יהיב דמי חמסן קרית ליה
והא א"ר הונא תלוייה וזבין וזביניה וזבינא לא קשיא
הא דאמר רוצה אני הא דלא אמר רוצה אני:

מ ר ו ב ה

פרק שביעי

אמר רבא שור בן יומו קרוי שור איל בן יומו סה
מכדי גמרא שלחו ליה לא כנך אלא ללמוד הלכה כמו שאלו: ע"ב
לו וקאי ולא אבה:

ויקרא כג קרוי איל שזר בן יומו קרוי שזר דכתיב *שזר או כשב או עז כי יולד איל בן יומו קרוי איל דכתיב דאסי' לא *ואילי צאנך לא אכלתי אילים הוא דלא אכל כבשי' אכל אלא לאו ש"מ איל בן יומו קרוי איל :

כא תניא א"ר עקיבא מפני מה אמרה תורה טבח סז ומכר משלם תשלומי ד' וה' מפני שנשתרש ע"ג בחטא *רבא אמר מפני שענה בחטא :

סח תנן כרם רבעי היו מציינין אותו בקווזית אדמה כב סימנא כי אדמה מה אדמה איכא הנאה מינה אף האי נמי כי מפרק שרי לאיתהנווי מינה סט ושל ערלה בחרסית סימנא בחרסית מה חרסית שאין הנאה מיני' אף האי לית ביה הנאה מיניה ושל קברות בסיד סימנא דחזיר בעצמות וממחה ושופך כי היכי דניתחור טפי אמר רשב"ג בד"א בשביעי' דהפקר ניתנו אבל בשאר שני שבוע

שנשתרש עשה ערש' כל' נתקזק בקטא שקלאו דמהכי מעשיו: בקווזית מוט"ש כותן פיסת רגלים סביבות הגבול' להודיע שהוא כרם רבעי ואסור בלא פדיון : דאיכא הנאה מיניה לאחר זמן בקרטה וזריעה וקלירה : אף האי נמי איכא הנאה מיניה בפדיון : חרסית כמותי רעפים טיבל"א בלע"ז : וממחה ושופך ממחה את הסיד במים ושופך סביבות הקבר : בד"א דענדין להו היכרא לעיגרים ושנים : בשביעית שהיא הפקר ובהיתר הם נאים לאכול : אבל בשאר שני שבוע שהם נאים לגזול יכיקום ויאכלו דבר האסור והלעיטוהו לרשע וימות :

מרובה פרק שביעי בבא קמא יג

הלעיטהו לרשע וימות והצנועים מניחין את המעות ואומרים כל הנלקט מזה מחולל על המעות הללו:

עג [ושכר ר' יוסי תוך כדי דבור כדיבור דמי והתנן עג הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים הרי ע"ג

זו תמורת עולה דברי ר' מאיר ר' יוסי אומר אם לכך נתבונן מתחילה הואיל ואי אפשר לקרור שני שמות כאחד דבריו קיימין ואם אמר תמורת עולה ונמלך ואמר תמורת שלמים הרי זו תמורת עולה והוינן בה נמלך פשיטא ואמר] רב פפא נמלך בתוך כדי דבור קאמרינן אמרי תרי תוך כדי דבור הוה חד כדי שאילת תלמיד לרב וחד כדי שאילת הרב לתלמיד כי לית ליה לר' יוסי כדי שאילת תלמיד לרב שלום עליך רבי ומורי דנפיש כדי שאילת הרב לתלמיד שלום עליך אית ליה:

מעשה בר"ג שסימא את עין טבי עבדו והיה ע"ד שמח שמחה גדולה מצאו לר' יחושע ע"ג

א"ל אי אתה יודע שטבי עבדי יצא לחירות א"ל למה א"ל שסימיתו את עינו א"ל אין בדבריד כלום שכבר אין לו עדים:

[הרי זו תמורת עולה דר"מ דאית ליה לר"מ תפוס ל' ראשון: דבריו קיימין ומרעה עד שתסתאב ותמכר ויניא דמי חזיה עולה ודמי חזיה שלמים]:

טבי סס העבד: והיה שמח לפי שעבד כשר היה והיה מתאווה לשקריו אלא שהמסקרר עבדו עובר בעשה: שכבר אין לך

עט א"ר אלעזר ראוהו שהטמין בחורשין ושכח ומכר
משלם תשלומי ד' וה' אמאי הא לא משך
ע"ב

אמ' רב חסדא שהכישא במקל אמרי וכיון דראוהו
גולן הוא כיון דמאמרי מנייתו גנב הוא] ואלא גולן
היכי דמי א"ר אבהו כגון הנייהו בן יהודע שנא'
ש"כ כנ *ויגזול את החנית מיד המצרי ויהרגהו בחניתו
שופט' ט ר' יוחנן אומר כגון בעלי שכס שנא' *וישימו לו
בעלי שכס מארבים על ראשי ההרים ויגזלו כל
אשר יעבור עליהם בדרך ור' אבהו מ"ט לא אמר
מהאי אמר לך דכיון דמיטמרי איטמורי לאו גולני
נינהו ור' יוחנן הא דקא מיטמרי (מיטמרי) דלא
נחוינהו אינשי וניערקו מינייהו :

כג שאלו תלמידיו את ר' יוחנן בן זכאי מפני מה
החמירה תורה בגנב יותר מבגולן אמר
סס להם זה השוה כבוד עבר לכבוד קונו וזה לא
השוה כבוד עבר לכבוד קונו כביכול עשה עין של

[שהטמין בחורשין שנטמן צינור לגנוב בהמות הרועות שס :
כיון דראוהו גולן הוא ולא דומה לגנב בפני שנים
דהתם אע"ג דקזי ליה שאר אינשי לא מסתפי מינייהו דמימר
אמר לא מינייהו שקילכא מידי אצל חורשין מרעה לכל הוא ולא ידע
דמאן כיהו הך בהמה וכיון דלא מיסתפי מכולי עלמא גולן הוא] :
החמירה תורה לשלם כפל ד' וה' : השוה כבוד עבר לא ירא
מבני אדם כדרך שלא ירא מהקנ"ה אצל גנב לא השוה
עבד לקונו אלא כיצד העבד יותר מקונו שהוא ירא מבני אדם

מרוכה פרק שביעי בכא קמא יד

מטה כאלו אינו רואה ואזון של מטה כאלו אינה
 שומעת שנא' *הוי המעמיקים מה' לסתיר עצה יסעי' כט
 [והיה במחשך מעשיהם וגו'] וכתיב *ויאמרו לא תליס' נד
 יראה יה ולא יבין אלהי יעקב וכתיב * [כי אמרו] יחזקאל ט
 עוב ה' את הארץ ואין ה' רואה (תניא) א"ר מאיר רש"ל ח"א
 משלו משל משום ר"ג למה הדבר דומה לשני
 בני אדם שהיו בעיר ועשו משתה אחד וימן את
 בני העיר ולא וימן את בני המלך ואחר לא וימן
 את בני העיר ולא וימן את בני המלך אי זה מהם
 ענשו מרוכה הוי אומר זה שוימן את בני העיר
 ולא וימן את בני המלך א"ר מאיר בא וראה
 כמה גדול כחה של מלאכה שור שביטלו ממלאכתו
 חמשה שה' שלא ביטלו ממלאכתו ד' אמר ריב"ז
 בא וראה כמה גדול כבוד הבריות שור שהולך
 ברגליו ה' שה' שהרכיבו על כתפו ד':

מתני' אין מגדלין בהמ' דקה בא"י אבל מגדלין בסורי' ט
 ובמדברו' שבא"י אין מגדלין תרנגוליו' בירושליו'

ומעין ט' מעלה לא כזהר: לסתיר עצה כמו להסתיר יועץ
 נמסתרם לגנוב להרע: שה' שהרכיבו הגכז על כתפו וזילול את
 עצמו זו לפיכך היקל הקנ"ה עליו בתשלומין:

אין מגדלין בהמה דקה בא"י משום יסוב א"י שמנעיר את
 השדות וכל שדות א"י סתמן דישראל: אבל מגדלים
 בסוריא ארס לונה דדוד כנשה וקסנר דלא שמה כנוס והויא
 כח"ל ונק"ל מותר לגדל דלא קיישינן ליישוב ואס' יפסידו שדות
 ויפסידו חייביהם: ויפסידו חייביהם: ויפסידו חייביהם:

מפני הקדשים ולא כתנים בארץ ישראל מפני
הטהרות אין מגדלים חוירים בכל מקום לא יגדל
את הכלב אא"כ היה קשור בשלשלת אין פורסין
נישבין ליונים אלא אם כן היה רחוק מן הישוב
ל' רים: [*ח"ר מעשה בחסיד אחד שהי' גונח מלבו
ושאלו לרופאים ואמרו אין לו תקנה עד שיונק
חלב רותח משחרית לשחרית והביאו לו עוןוקשרו
לו בברעי המטה והי' יונק ממנה משחרית לשחרית
לימים נכנסו לו חבריו לבקרו כיון שראו אותה
העו קשורה בברעי המטה חזרו לאחוריהם ואמרו
לסטים מזויין בביתו של זה ואנו נכנסין אצלו יושב
ובדקו ולא מצאו בו אלא אותו עון של אותו העו
ואף הוא בשעת מיתתו אמר יודע אני שאין בי עון
אלא עון אותו העו שעברתי על דברי חברי:]

ישראל: [מפני הקדשים שישראל אוכלים גם צמר שלמים
ותורה ומעשר צהמה ודוך תרנגולים לנקר באשפה שחא יציאו
עלם כעדשה מן הערץ ויטמאו את הקדשים: ולא יגדלו כהנים
תרנגולים בכל ח"י:] מפני הטהרות שהכהנים אוכלים
תרומה הן לריכין לזהר (נטהרה) [נטהרתן]: חוירים טעמא
מפרש בגמרא: את הכלב מפני שנוסף ומכנס ומפלת אזה
מיראתו: נישבים פקיס שלא ילכדו צהם יונים בני הישוב: ל'
רים ד' מילין: [גונח פלידר"א לועק מפני כאב הלז לא הי' יכול
להציג רוקו: לסטים מזויין רועה צדות אחרים וגחל את
הרבים:]

מרובה פרק שביעי בבא קמא טו

א"ר ישמעאל מבעלי בתים שבגליל העליון היו ס
 בית אבא ומפני מה חרבו שהיו מרעין
 בחורשים ודנין דיני ממונות ביחיד ואע"פ שהיו
 להם חורשים סמוך לבתיהם שדה קטנה היתה
 ומעבירין דרך עליה :

כשם שאמרו אין מגדלין בהמה דקה כך אמרו ס
 אין מגדלין חיה דקה ר' ישמעאל אומר
 מגדלים כלבים כופרים וחזולים וקופים וחולדות
 סנאים מפני שעשויים לנקר את הבית מאי חולדות
 סנאים אמר רב יהודה שירצא חרצא וא"ר *חרואס"א חרצא
 דקטיני שקי ורעיא ביני וורדיני מאי שרצא דמתחאי
 שקיה [אמר רב יהודה אמר רב עשינו עצמינו
 בבבל כא"י לבהמה דקה א"ל רב אדא בר אהבה
 לרב הונא דידך מאי א"ל לדירן קא מנטרא להו
 חובה א"ל חובה תקברינהו לבנה כולה שני דרב
 אדא בר אהבה לא אקיים ורעא לרב הונא מחובה] :

שהיו מרעין בהמה דקה שהיו להם נקורשים : ואע"פ שהיו
 חורשין סמוך לבתיהן ולא היו רועים נשדות חמרים
 ומזוס חורשים ליכא גזל דאמרינן לעיל אנל מגדלים נקורשים
 ולקמן כמי בתקנת יהושע תיקן שלא יקפיד צעל היער על כך
 אפ"ה נענשו מפני שדה קטנ' היתה ביניה' ושל אחרי' היתה :
 חיה דקה לנזים ושועלים : כלבים כופרים קטנים ונכסים
 הם ל"א כלבים גדולים של ליידיס ואין מוסיקין : חולדות
 סנאים גדלות נמנה : לנקר את הבית מן העכברים : וורדיני
 סנה . דקטיני דקיס : דמתחאי שקיה שוקיה גולין :

ס"ט רב ושמואל ורב אסי איקלעו לבי שבוע הבן ואמרי
 לה לבי ישוע הבן רב לא עייל קמיה דשמואל
 ס"ס ע"ג *שמואל לא עייל קמיה דרב אסי רב אסי לא
 עייל קמיה דרב אמרי מאן נתרח נתרח שמואל
 וניתי רב ורב אסי ונתרח רב או רב אסי רב מלת'
 בעלמ' הוא דעבר ליה לשמואל משום תחוא מעשה
 דלטייה אדבריה רב עליה אדהכי והכי אתא שונרא
 קטעיה לירא דינוקא נפק רב ודרש תחול מותר
 להתרגו ואסור לקיימו ואין בו משום גול ואין בו
 משום השבת אברה לבעלים :

ס"ס א"ר אחא בר פפא משום ר' אבא בר פפא משום
 ר' אדא בר פפא ואמרי לה א"ר אבא בר
 פפא משום ר' חייא בר פפא משום ר' אחא בר

שבוע הבן צרית מילה ע"ש שצנרו עליו ז' ימים : [ישוע הבן
 משה שצוין לפדיון הבן בכור ישוע מתרגמין פורקן
 כמו פדיון :] רב לא עייל קמיה דשמואל טעמא אמרינן
 לקמן : שמואל לא עייל קמיה דרב אסי שהיה גדול ממנו
 ורב אסי תלמיד של רב הוה : מאן נתרח מי יתאמר מצדק וינא
 באחרונה יסדי : ניתרח שמואל צדק וינא רב ורב אסי רב
 ואמר כך תלמידו : מלתא בעלמא הוא דעביר לשמואל
 שמואל קטן שכולס הוה חזא שצין רב נכנס לפניו טיבותא
 ויקרא הוא דקעביד ליה משום מעשה דלטייה לשמואל צק' שרזי'
 אדבריה עליה הטעמו עליו לנהוג בו כבוד : אדהכי והכי
 דהו מסרני אתא שוכרא וקטעיה לידא דההוא ינוקא :

מרוכה פרק שביעי בבא קמא טז

פפא ואמרי לה א"ר אבא בר פפא משום ר' אחא
 בר פפא משום ר' חנינא בר פפא מתריעין על
 החיכוך בשבת ודלת הננעלת לא במהרה תפתח
 והלוקח בית בא"י כותבין עליו אונו אפי' בשבת
 מתיבי ושאר פורעניו המתרגשות ובאות על הצבור
 כגון חיכוך חגב זכוכ צרעה ויתוש ושילוח נחשי
 ועקרבים לא היו מתריעים אלא צועקים לא קשיא
 כאן בלח כאן ביבש דאמר ריב"ל שחין שהביא
 הקב"ה על המצריים לח מבחוץ ויבש מבפנים
 שנא' *ויהי שחין אבעבועות פורח באדם ובבהמה
 ודלת הננעלת לא במהרה תפתח מאי היא מר
 זוטר' אמר סמיכה רב אשי אמר כל המריעין לו
 לא במהרה מטיבין לו רב אחא מדפתי אמר
 לעולם אין מטיבין לו ולא היא רב אחא מדפתי
 מלחא דנפשיה הוא דקאמר. והלוקח בית בארץ
 ישראל כותבין עליו אונו אפי' בשבת ס"ד אלא

שמות ט

מתריעין בלצור ובתקינה ובסופרות ובקולרות במסכת מענית :
 חיכוך שקין שמתקכך האדם עליה פרוטי"ר בלע"ז :
 ודלת הננעלת על האדם מהיות מלליה : לא במהרה תפתח
 וכ"ס לאפוזי ברימ"ס : [והלוקח בית מכרי : אונו שטר
 מכירה : לא היו מתריעין בשבת : צועקים ביקיד : יבש
 קשה מלח : אבעבועות פורח בפריסתו דהיינו מנפון הוא
 מצענע דהיינו לק מכלל דנפכים הוי יבש :] מלחא דנפשיה
 בנ"ב בהשומטין דאימנה לאומניה ברישא ולא אסתייעא
 מילתא :

[כדאמר רבא הוה אומר לנכרי ועושה הכא נמי
אומר לנכרי ועושה וכו']:

ס"ח עשרה תנאים החנה יהושע * שיהו מרעין
פא בחורשין ומלקטין עצים בשדותיהם ומלקטין
עשבי' בכל מקום חוץ מתלחן וקוטמין נטיעות בכל
מקום חוץ מגרופיות של זית ומעין היוצא בתחלה
בני העיר מסתפקין ממנו ומחכין בימה של טבריה
ובלבד שלא יפרוס קלע ויעמיד את הספינה ונפנין
לאחורי הגדר אפילו בשדה מלאה כרכום

שיהו מרעין בהמות צמחשין ושלא יקפיד צעל (הנזית) [היער]
על כך: ומלקטין עצים משה קברו וכן עשנים למאכל
בהמה: חוץ משדה תלחן דמעלו לה עשנים הגדלות עמה
והתולשן מפסיד את התלתן תלתן מין קטנית ושמו פכגרי"א:
וקוטמין נטיעות מן האילן קוטס דז ליטע או להרכיב ולא יקפיד
צעל האילן: חוץ מגרופיות של זית הקולץ זיתו לשרוף מכי
שתי גרופיות מלא שני אגרופי' כדאמר ר' פ' הספינה והן מקליפות
ומוליאות בדין ומשם אין לקטס כטיעה מפני שמפסיד את
הגרופיות: בתחלה מקדש וכ"ש מעיינו' ישנים שהיו בימי יהושע:
ומחכין מטילין סכה לצוד דגים: בימה של טבריה וואע"פ שצמלק
נפתלי היתה כולה כדאמרינן לקמן: שלא יפרוס קלע דרך
לדים לתקוע יתדות ולעשות גדר קנים צמים ללכוד שם דגים
וקורין לו צמקומכו גז"ר באשכנז קורין לו ווכ"א (שלא יפרוס
קלע) מפני שמעכב ומעמיד את הספינה: לאחורי הגדר
לקמן מפרש לה לא כלרכה אלא ליטול הימנה כרור לקנח ואע"פ

מרובה פרק שביעי בבא קמא יז

ומהלכין בשבילי הרשות עד שתרד רביעה שנייה
ומסתלקין לצדי הדרכים מפני יתירות הדרכים
והתועה בין הכרמים מפסיג ועולה ויורד
ומת מצורה קונה מקימו:

ת"ר ימה של טבריה בחלקו של נפתלי היתה ^{זס"ע"ז}
ולא עוד אלא שנטל מלא חבל חרם בדרומ'
לקיים מה שנא' *ים ודרום ירשה חניא רשב"א ^{דברים לג}

שפירץ את הגדר: ומהלכין בשבילי הרשות סתם בני אדם
מהכניסו תבואתם עד שעת הזריעה מפקירים שדותיהם ליכנס
בהם כל אדם לקצר את הדרך שלא יקפוהו בקראין שבילי הרשות
לפי שנרשות עושים והתנה יהושע שלא יקפידו על כך: עד
שהרד רביעה שנייה [זמנה] ז"ל במרשיון כדאמרינן בתענית
ומאז והלאה הזרעים לומקות וקשה להם דריסת הרגל:
ומסתלקים לצדי הדרכים בכל עת ואפי' בזמן שהתבואה
בשדות הפקיר לכל אדם להסתלק מן הדרך מפני היתדות
ולכנס לגבול שדה חבירו ולילך על המילר אכל הדרך: מפני
יתדות הדרכים נימות הקמה יבש הטיט וכעשה כיתדות מקום
דריסת האדם והנהמה שדרסו שם נימות הקורף וכעשה כשקיתות:
לפסג מכתק זמורות הכושכות המעכבות אותו ועולה ויורד עד
שפולא את הדרך: מקומו מקום שכל שם בעת מותו קנאו
ליקבר ואין בעל השדה מעכב עליו:

מלא חבל חרם מלא של מלודה היה לו בדרומה מן היבשה
למאוך רשמו חרם כמו מלודים וחרמים (קהלת ז'):

אומר תלושים שבהרים בחזקת כל השבטים הן
 עומדים ומהוברים בחזקת אותו השבט ואין לך
 כל שבט ושבט מישראל שאין לו בהר ובשפלה
 דגלים ^א ובנגב ובעמק שנא' *פנו וסעו לכם ובאו הר האמורי
 ואל כל שכניו בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף
 הים וגו' וכן אתה מוצא בכנעני' ובפרזי' ובאמורי'ם
 שלפניה' שנא' ואל כל שכניו אלמא שכניו הבי הוו:
^ס רבי יר' חייא הוו שקלי ואולי באורחא אוסתלקו
 לצדי הדרכים הוה מפסיע ואול ר' יהודה
 בן קנוסא קמיהו א"ל ר' לר' חייא מי הוא זה
 שמראה גדולה בפנינו א"ל ר' חייא שמא ר' יהודה
 בן קנוסא תלמידי הוא וכל מעשיו לשם שמים
 כי מטו לגביה חזייה א"ל אי לאו יהודה בן קנוסא
 את גורתינהו לשקך בגיזרא דפרזלא:

^ס [אמרו עשרה הני חד סרי הויין] מהלכין בשבילי
 בחזקת כל השבטים כל מי שרצה יטול דהא צמטלטליס ושאר
 השלל והמלקוט הוו: וכן אתה מוצא בכנענים אע"פ שכתוב
 כאן הר האמורי [אף] כנעני ופרזי כך היו להם ישראל שרשו
 היה להם לכל אחד הר ושפלה ונגב ועמק [ארץ עדות וצקי
 לכן נקראת נגב שכל שעה היא נגובה שאין שם כל אילנות וקמה
 זורחת ומכוננה]:

מפסיע ואויל מיתד ליתד פכיעות גסות ולא היה רוצה להסתלק
 אל מלך השדה: גדולה שהוא מראה לנו שהוא ירא
 שמים מאד ואינו קושש לתכאים שהתכה יהושע ומקמי כיוהרא:
 בגיזרא דפרזלא כלומר כידוי:

מרובה פרק שני בבא קמא יח

הרשות שלמה אמרה כדתניא הרי שכלו פירותיו
מן השדה ואינו מניח בני אדם ליכנס בתוך
שדהו מה הבריות אומרים עליו מה הנאה יש
לפלוגי ומה הבריות מוסיקות לו עליו הבתוב אומר
מהיות טוב אל תקרי רע וכי כתיב מהיות טוב
אל תקרי רע אין כתי' כה"ג "אל תמנע טוב מבעליו" ^{השלי}
בהיות לאל ירך לעשות:

עשר תקנות תיקן עזרא שיהו קורין בתורה במנחה כד
בשבת וקורין בשני וחמישי [ודנין בשני פב

ובחמישי ומבבסין בחמישי בשבת ואוכלין שום
בערב שבת ושתהא אשה משכמת ואופה ושתהא
אשה חוגרת בסינר ושתהא אשה חופפת וטובלת
ושיהו רוכלין מחזירין בעיירות ותיקן טבילה לבעלי
קריין. שיהו קורין במנחה בשבת משום יושבי
קרנות ושיהיו קורין בשני ובחמישי] עזרא תיקן

[מבבסין בגדיהם לכבוד שבת: ואוכלין שים [לקמן מפרט
טעמא] (משום שמלות עונה ליל שבת כדנן יהודה

והאם מרצה זרע כלקמן): ושתהא אשה משכמת ביום
שליכה לאפות ואופה שקרית כדמפרט כדי שתהא פת מלויה
לעני המזויר: סינר דוגמת מכנסים קטנים: האשה חופפת
במסרק ביום טבילתה משום טבילה ולקמן פריך הא דאורייתא
הוא: רוכלין מביאין נשמים לכאים להתקשט בהם: מחזירין
בעיירות ולא יוכלו בני העיירות לעבד עליהם: משום יושבי
קרנות יושבי קרנות כל ימות הסתיו עומדין בתפלה ואין יושבי

פחות מן והא מעיקר' הוה מתקנה דחני' *וילכו שלשת ימים
 פ' וקדשו' במדבר ולא מצאו מים דורשי *ר' שומית אמרו
 ישע' כה אין מים אלא תורה שנא' *הוי כל צמא לכו למים
 כיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה (מיד) גלאו
 עמדו נביאים שביניהם וחקנו להם שיהו קורין
 בשבת ומפסיקי' באח' בשבת וקורין בשני ומפסיקי'
 בג' ובר' וקורין בחמישי ומפסיקים ע"ש כדי שלא
 ילינו בלא תורה שלשה ימים. מעיקר' חקנו חד
 גברא חלת' פסוקי' א"נ תלת' גברי ותלחא פסוקי'
 כנגד כהנים ליום וישראלים אחא הוא תיקן תלת'
 גברי ועשרה פסוקי' נגד י' בטלנין :

ס' ת"ר ה' דברים נאמרו בשום משביע ומשחין
 ומצהיל פנים ומרבה הורע והורג כנים שבבני
 מעים וי"א מכנים אהבה ומוציא את הקנאה :
 ס' ע"ז עשרה דברים נאמרו בירושלים אין הבית חלוט
 בה ואין מביאה עגלה ערופה ואינה נעשית
 עיר הנדחת ואינה מטמאה בנגעים ואין מוציאין
 בשני ובחמישי תיקן בגימטריה קריאה יתירה] : עשרה בטלנין
 כדי אדם כשמים בטלים ממלאכתן לעסוק בלרכי לבור ולבא קודמין
 לבית הכנסת כדי שיהו מלווין עשרה לבית התפלה ומתפרכסים
 משל לבור :

משחין מחס את הגוף : מכנים את האהבה מתוך שמחין
 את הלב :

הרבה חלוט בה כדין בתי ערי קומה חלא גאולה תהיה לו

מרובה פרק שביעי בבא קמא יט

בה וזיון וגו' וטראות ואין עושין בה אשפתות ואין
 עושין בה כבשונות ואין עושין בה גנות ופרדסות
 חוץ מגנות וורדין שהיו מימות נביאים ראשונים
 ואין מגדלין בה תרנגולין ואין מלינין בה את המת
 אין הבי' חלוט בה דכתי' *וקם הבית אשר לו ויקרא
 חומה לצמיתות לקונה אותו לדורותיו וקסבר לא
 נחלקה ירושלי' לשבטים ואינה מביאה עגל ערופה
 דכתי' *כי ימצא חלל באדמה אשר ה' אלהיך דברים
 נותן לך לרשתה וירושלים לא נחלקה לשבטים
 ואינה נעשית עיר הנדחת דכתיב עריך וירושלים
 לא נחלקה לשבטים ואינה מטמא' בנגעים דכתיב
 *ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם וירושלים ויקרא יר
 לא נחלקה לשבטי' ואין מוציאין בה זיון וגו' וטראו'
 מפני אהל הטומאה ומשו' דלא ליתקו עולי רגלי'
 ואין עושין בה אשפתות משום שקצין ואין עושין
 זיון קורות יולאין מן הכתלים גו' וטראות אולה רליו' בלע"ז על
 פני עליה שנקוץ : כבשונות משרפות סיד לקדירות : גינת
 וורדין כך שמה והיא היתה לריכה לקטרת והיינו כיפת הירדן
 ע"ש שדרך הורד לגדל על שפת הירדן : אין מלינים בה מת
 מת צו אדם באתו היום קוברין אותו מיד : עריך משמע באתה
 יודע למי מיוחדת היא : אהל הטומאה שם יהא כזית מן המת
 מוטל בארץ והגו' וטראות מאהילות עליו ועל אנשים הרבה וכמלאת
 מרבה את הטומאה : משום שרצים דרכן ליגדל באשפה ומרבים
 טומאה לפי שמתים שם ומטמאים הקדשים שבירושלים : קוטרא

בה כבשונות משום קוטר' ואין עושין בה גנור
 ופרדיסין משום סירחון ואין מגדלין בה תרנגולים
 משום קדשים ואין מלינים בה את המת גמרא:
 בה ת"ר כשצרו בית חשמונאי זה על זה היה
 הורקנוס מבפנים ואריסטובלוס מבחוץ ובכל
 סוף סוטה יום היו משלשי' להם בקיפ' דינרין והיו מעלים
 להם תמידים היה שם זקן אח' שהיה מכיר
 בחכמת יונית אמר להם כ"ז שעוסקין בעבוד' אין
 נמסרים בידכם למחר שלשלו דינרין בקופה והעלו
 להם חזיר כיון שהגיע לחצי החומה נעץ צפרניו
 בחומה ונודעוזה א"י ארבע מאות פרסה על ד'
 מאות פרסה באותה שעה אמרו ארור האיש שיגדל
 חזירים וארור האדם שילמד את בנו חכמת יונית
 ועל אותה שעה שנינו מעש' שבא עומר מגנות
 עץ שעשיר את הקומה וגכאי הוא: סירחון עשנים רעים
 הגדלים שם וזורקן צפון ועוד דרך גנות לזבלן ויש סירחון: משום
 קדשים שתרנגולים מכקרים באשפה ומביאים נשר שרלים נפיהם
 ומטמאים את הקדשים: גמרא מסורת היא בידינו ואין טעם לדבר:
 הוריקנוס וארוסטובלוס אקין היו ומריצין על דבר המלוכה:
 היו משלשין אותן שנפכים מורידין מעל הקומה דינרין
 מתרומת הלשכה בקופה לאותן שצפון לקנות תמידין: נעץ
 צפרניו תקע שכן דרך חזיר כשגוררין אותו: ועל אותה שעה
 שנינו במכמות: מעשה שבא העומר שהיה רגיל לבא מן הקרוב
 לירושלים אותה שעה בא מגנות לריפין רחוק מירושלים לפי

מרובה פרק שביעי בבא קמא כ

צריפין ושתי הלחם מבקעת עין סוכר. וחכמת
 יונית מי אסירי והתני' אמר רבי בא"י *לשון סורסי פג
 למה או לשון הקדש או ל' יונית וא"ר יוסי בבבל
 לשון ארמי למה או לשון הקדש או ל' פרסי אמרי
 לשון יונית לחוד חכמת יונית לחוד וחכמ' יונית
 מי אסירא והאמר רב יהודה אמר שמואל משום
 רשב"ג *עיני עוללה לנפשי מכל בנות עירי אלף איכה ג
 ילדים היו בבית אבא ה' מאות מהם למדו חור'
 והמש מאות מהם למדו חכמת יונית ולא נשתייר
 מהם אלא אני כאן וכן אחי אבא בעסי' אמרי
 שאני בית ר"ג שהיו קרובים למלכות וכדחניא
 המספר קומי הרי זה מדרכי האמורי אבטולמוס
 בר ראובן התירו לו לספר קומי מפני שהוא קרוב
 למלכות של בית ר"ג התירו להם לספר בחכמת
 יונית מפני שקרובים למלכות:

ת"ר לא יגדל אדם את הכלב אלא א"כ קשור ש
 שהקרינו בני המלך את תנאות השדה : מבקעת עין סוכר ש
 מקום : לשון סורסי למה אלא או לשון הקדש או לשון
 יונית הוא לשון לקוביסי לשון כלעג הוא : פרסי ל' נאה מארמי
 בארץ ישראל הסמוכה ליון נקט יוני ובבל הסמוך לפרס נקט ל'
 פרסי : חכמת יונית בני פלטיץ הקרובים למלכות מספרין בה :
 עיני עוללה לנפשי ל"ג מ"ד כל' כך א"ר שמעון קורא אני על
 עלמי המקרא הזה שיש עלי לעולל עיני בנכידמעה מכל משפחות
 העיב : ילדים נמורים : המספר קומי לפניס נמלק : מדרכי

בשלשלח אבל מגדל הוא בעיר הסמוכה לספר
וקושרו ביום ומתירו כלילה וכו' :

כו דרש ר' הוסחאי דמן בירי *ובנחה יאמר שובה
ה' רבבות אלפי ישראל ללמדך שאין
מדניי השכיני' שורה על ישראל פחות משני אלפים
ושני רבבות חסר אחד והית' אשה עוברה ביניהם
וראויה להשלים ונבח בה כלב והפילה נמצא זה
גרם לשכינה שתסתלק מישראל :

סס ההיא אחתא דעאלת למיפא בההוא ביתא נבח
בה כלבא א"ל מאריה לא תסתפי מיניה
שקילי נביי אמרה ליה שקילא (טיבותיה דההוא
גברא) [טיבותיך] שדיא אחיורי כבר נד ולד :

ה ה ו ב ל

פרק שמיני

פה [*ורפא ירפא יכול אפילו שלא מחמת המכה
ת"ל רק] אמר מר יכול אפי' שלא מחמת
המכה ת"ל רק שלא מחמת המכה בעי קרא
אמרי מאי שלא מחמת המכה כדתניא הרי שעבר
על דברי רופא ואכל דבש או כל מיני מתיק'
מפני שדבש וכל מיני מתיק' קשין למכה והעלה
גיביה ייכאשנ"י בלע"ז ל"א ד' שיכי הכלב המאריכות שנו נושך כך
שמעתי (בנכורות) : [שקילא טיבותך וכו' כטולה היא
טובה] ומוטלת על הקוליס מה שאתה מכאמני הנל : כבר נד

החובל פרק שמיני בבא קמא כא

מכתו גרגותני יכול יהא חייב לרפאותו ת"ל רק
מאי גרגותני אמ' אבוי נאח' כריכתא מאי אסותי
אהלא וקירא וקלבא ואי א"ל אסייד אנא א"ל
דמית עלי כאריא ארבא ואי א"ל איתנינא אסיא
דמגן במגן א"ל אסיא דמגן במגן מגן שוי ואי
אמ' מיתנינא לך אסיא רחיקא א"ל אסיא רחיקא
עינא עוירא ואי א"ל הך הב לדירי ואנא מסינא
נפשאי א"ל פשעת בנפשך ושקל' מינאי טפי ואי
א"ל קוץ לי מקץ א"ל כל שכן פשעת בנפשך
וקרו לי שור המזיק:

[פיסקא] בשת הכל לפי המבייש והמחבייש. פו

מני מחניתין לא ר' מאיר ולא ר'
יהודה אלא ר' שמעון היא דתנן וכולן רואין אותן
כאלו הם בני חורין שירדו מנבסיהם שהם בני
אברהם יצחק ויעקב דברי ר' מאיר ר' יהודה
אומר הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו ר"ש אומר

נאחה כריכתא בשר מת : אהלא אהלמ' בלע"ז : וקירא שעה :

וקלבא ר"י א"ל שצנניות של יין : ואי א"ל מזיק : אסייד

אנא אכי מרפא איתך ואיני כותן דמי אסייד : רחיקא ומוחיל

גבי : עינא עוירא שעתיד לילך לדרכו ואין קושא אס עיור עינו

של זה : אסיא דמגן שירפא בקנס וקרוז הוא : כ"ש דלא כיחא

לי צהכי דאי פשעת בכפשיך גנאי גדולה הוא לי דקרו לי שור המזיק :

ובולן עניים ועשירים : רואין אותם אפי' את העשירים : כאילו

ירדו כו' ואין שמך העני לפי עניותו להקל ולא את העשיר

עשרים רואין אותם כאילו הם בני חורין שירדו
מנכסיהם עניים כפחותין שבהם :
כו הניא ר' יהודה אומר סומא אין לו בושת וכן
פז היה ר' יהודה פוטרן מכל מצות האמורות
בתורה אמר רב ששת בריה דרב יהודה מ"ט
דנזים דר"י אמר קרא *אלה (המצות) [העדות] והחוקי'
והמשפטים כל שישנו במשפטים ישנו במצות
והוקי' וכל שאינו במשפטי' אינו במצות וחוקים
אמ' רב יוסף מריש הוה אמינא מ"ד הלכה כר"י
דאמר סומא פטור מן המצות קא עבידנא יומא
טבא לרבנן מ"ט דלא מפקדנא וקא עבידנא מצות
והשהא דשמעינ' להא דר' חנינא דא"ר חנינא
גרול המצוה ועושה ממי שאינו מצוה ועושה מ"ד
לי אין הלכה כר' יהודה עבידנא יומא טבא לרבנן
מ"ט כי מפקידנא אית לי אגרא טפי :

צ משנה מעשה באחד שפרע ראש האשה בשוק באח
לפני ר' עקיבא וחייבו ליתן לה ח' זוז
ע"ז א"ל רבי חן לי זמן ונתן לו זמן שמרה עומדת על
לפי עשרו שהרי אין לדמי בשתו סוף אלל כולן שוין נכד : כפחותים
שבהם פחותים שנעניס להקל דכין דעני הוא בשתו קלה :
סומא אין לו בושת פי' אם ניש הוא את קצרו פטור : כל
שישנו במשפטים דהא אפיקתיה מכלל ושפטו : רב יוסף
מאור עינים הוה :

[שמרה המתין לה עד שראתה עומדת על פתח קלרה] :

החובל פרק שמיני בבא קמא כב

פחה חצרה ושיכר את הכר בפניה יבו כאיסר
שמן גילת' את ראש' והיחה מטפחת ומנחת ידה
על ראשה העמיד עליה עדי' ובא לפני ר"ע א"ל
לזו אני נוחן ד' מאות זוז א"ל לא אמרת כלום החובל
בעצמו אע"פ שאינו רשאי פטור אחרים שחבלו בו
חייבים והקוצץ נטיעותיו אע"פ שאינו רשאי פטור
אחרים חייבים :

מאן תנא רשמערת ליה דאמר אין אדם רשאי צא
לחבל בעצמו אילימא האי תנא הוא דתניא ע"נ

*ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש ר' אלעזר ^{ראשיית ט}
אומר מיד נפשותיכם אדרוש את דמכם ודלמ'
קטלא שאני אלא האי תנא הוא דתניא מקרעין
על המת ולא מדרכי האמורי א"ר אלעזר שמעתי
המקרה על המת יותר מדאי לוקה משו' כל תשחית
וכ"ש גופו ודילמא בגדים שאני דפסידא דלא הדר
הוא כי הא דר' יוחנן קרי למאני מכבדותיה ורב
חסדא כך הוה מסגי ביני היוזמי והיגי מדלי להו
למאניה אמר זה מעלה ארוכה וזה אינו מעלה
ארוכה אלא האי תנא הוא דתני' (א"ר אלעזר הקפר
ברבי מת ת"ל) *וכפר עליו מאשר חטא על הנפש ^{בחדני ו}

ובו כאיסר שמן שמן קנוי כאיסר : אע"פ שאינו רשאי
כדמס' טעמא בגמ' וכן קולץ בנטיעות אין ראוי דעובר בכל
תשקית : חייבין נטיעה בת שנה שתי כסף כדאמר' בהכונס :
[לנפשותיכם אדרוש מיד עלמיכם אדרוש : וכפר עליו בזויר
כתיב : על הנפש משמע שקטל בנפש אדם :

נזכי באיזה נפש חטא זה אלא שציער עצמו מן
היין והלא דברים ק"ו מה זה שלא ציער עצמו
אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל
דבר עאכ"ו:]

אמר רב דיקלא דטעין קבא אסור למקצציה
מחיבי כמה יהא בויח ולא יקצצנו רובע
שאני ויתים דחשיבי א"ר חנינא לא שכיב שיבחת
ברי אלא דקץ תאינחא בלא זימנה אמר רבינא
אם היה מעולה בדמים מותר תניא נמי הכי *רק
עץ אשר חדע זה אילן מאכל כי לא עץ מאכל
הוא זה אילן סרק וכי מאחר שסופו לרבות כל
דבר מה ת"ל כי לא עץ מאכל הוא להקדים סרק
למאכל *יכול אפילו מעולה בדמים ת"ל רק.
שמואל אייתי ליה אריסיה תמרי אכל טעים בהו
טעמא דחמרא א"ל מאי האי א"ל ביני גופני
קיימי אמר מכתשי בחמרא כולי האי למחר
אייתי לי מקורייהו רב חסדא תוא תאלי כי גופני

מכל דבר המסגף עליו בתענית:]

רובע הקנ: ואם היה מעולה בדמים דמיו יקריס לכנן יותר
מבנן פירותיו: רק עץ אשר חדע קרא יתירא הוא דה"ל
למיכתה רק אשר לא הוא מאכל: זה עץ מאכל וה"ק רק עץ
אשר חדע חס אינך יודע קרוב למלור אלא הוא קטנו ואפי"ל
מאכל: יכול אפילו מעולה בדמים לקורה יותר מפירות יהא
סרק קודם לו: ת"ל רק מיעוט הקדמה: מקורייהו מקור

החובל פרק שמיני בבא קמא כג

א"ל לאריסיה עקרינהו גופני קני דיקלי דיקלי לא קני גופני :

משנה אע"פ שהוא נותן לו אין נמחל לו עד כח שיבקש ממנו שנאמר *ועתה השב אשת

האיש וגו' ומנין שאם לא מחל לו שהוא אבדורי ראשי כ שני *ויחפול אברהם אל האלהים וגו' : גמ' ת"ר ^ס

כל אלו שאמרו רמי בושחו אבל צערו אפילו הביא כל אילי נבירות שבעול אין נמחל לו עד

שיבקש ממנו שני *השב אשת האיש כי נביא הוא ^ס

ויחפול בערך אשת נביא בעי אהדורי אשת אחר ^{מכ"ס} לא בעי אהדורי א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן ^{וי"ט}

השב אשת האיש מכל מקום ודקא אמרת *הגוי ^{ר"ט} ^ס

גם צדיק תהרוג הלא הוא אמר לי אחותי היא

וחי' גם היא אמרה אחי היא נביא הוא וכבר

למד אבסנאי שבא לעיר על עסקי אכיל' ושחיה

שואלין אותו או על עסקי אשחו שואלין אותו

אשתך היא אחותך היא מכאן לבן נח שנהרג

שהיה לו ללמוד ולא למד. *כי עצור עצר ה' ^ס

עלה ועיקרן ל"א הבא לי קור שהוא רק לאכול וגדל סניב שרשי

כל' כלה עיקרם מפני שמפסיד ונאכל את הקור : גופני קני

דקלי מדמי היין יכולין אבו לקנות קרקעות ואלו דקלי לא קני

גופני אין שכן עולה אלא לדבר מועט :

כל אלו שאמרו סלע מכה ומאמץ וד' מאות דמי נזשת הם :

אבל צער גדול על נזשתו אינו נמחל לו : שהיה לו ללמוד

ולא למד דרך ארץ מדקאמר ליה דקמחא נביא הוא דעמע אין

א"ר אליעזר שתי עצירו' הללו למה אחת באיש
שכבת זרע שתיים באשה שכבת זרע ולידה
במחניתא הנא שתיים באיש שכבת זרע וקטנים
ג' באשה שכבת זרע וקטנים ולידה רבינא אמר
שלשה באיש שכבת זרע וקטני' ופי' הטבע' ארבע'
באשה שכבת זרע ולידה וקטני' ופי' הטבעת.
ראשית כ *בעד כל דהם אמרי דבי ר' ינאי אפילו חרנגולות
של בית אבימלך לא הטילו' ביצתה אמר לוי' רבא
לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמור רבנן כל
כל המבקש רחמים על חבירו והוא צריך לאותו
דבר הוא נענה תחלה א"ל דכתיב *וה' שב את
שבות איוב בהתפללו בעד רעהו א"ל את אמרת
ראשית כ מהחם ואנא אמינא מהבא *ויהפלל אברהם אל
האלהים וירפא אלהים את אבימלך ואת אשתו
שס ג ואמהותיו וגו' וכתיב *וה' פקד את שרה כאשר
אמר וגו' כאשר אמר אברהם על אבימלך:
כט א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי
אנשי בהדי הוצא לקי כרבא א"ל דכתיב
יחזיקה כ *למה תריבו אלי כלכם פשעתם בי נאום ה' א"ל
חמש בדברך וראוי אתה ליהרג: שכבת זרע שנמעי אשה לא
יכולה לפלוט: פי' טבעת נקב הגדולים לפנות: פקד מדלא כתיב
ויפקוד את שרה וכתיב פקד חשמע פקד כזר תחלה לאבימלך:
בהדי הוצא לקי כרבא קין הגדל אלל הכרוב כשנא לעוקרו
פעמים שנעקר הכרוב עמו ונמלא לוקה בשנילו כלו' שכיני
רשע לוקין עמו: כלכם פשעתם אף הנביא נמשע:

החובל פרק שמיני בבא קמא כד

את אמרת מהתם ואנא אמינא מהכא *עד אנה שמות טו
 כאנתם לשמור מצותי וחורוהי א"ל רבא לרבה
 בר מרי כתיב *ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים דאש' וו
 מאן נינהו חמשה א"ל הכי א"ר יוחנן אותם דנר' לנ
 שרובכלו בשמות. יהודה נמי אבפולי מכפל א"ל סטתס"ק
 למליה הוא דאבפל דא"ר שמואל בר נחמני ועיי' ס"ב
 א"ר יוחנן מ"ר *יחי ראובן ואל ימות וגו' וכו': ד"א

א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי ל
 אינשי בתר עניא אולא עניותא א"ל דחנן סס
 עשירים מביאים ביכורים בקלות של זהב ושל
 כסף עניים בשלי נצרים של ערבה קלופת הסלים
 והביכורים ניתנים לכהנים א"ל את אמרת מהתם
 ואנא אמינא מהכא *וטמא טמא יקרא: סס ע"ב

א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי ויקרא יג
 רבנן השכם ואכול בקיץ מפני החמה ובחורף לא

עד אנה מאנתם ומה ואהרן בכלל : אותן שהיבכלו שמוחם
 נזרכת מזה *ק' גד זבולן כפלי ואשר והודיעך הכתוב שכלים סס
 שכלים היו ולריבין קוץ לפיכך כפל את שם להקזיקס (שלא וע"ה
 שלוש נהם עין הרע) ואותם הביא יוסף לפני פרעה כדי שלא ד"ה
 יברור אותם להיות ראשי גייסות ולהטריקן. דרש"י

הסלים והביכורים ניתנין לכהן והעשירים לא היו כותבין איתא
 (סליהם) [קלתותיהם] לכהן : נצרים שנטים : וטמא סדר אחד

טמא לא די לו כגעו אלא שמכיש את עלמו על כרקו הטיל עליו

הכתוב קינה :

מפני הצנה ואמרי אינשי שיתין רהיטי רהוט ולא
 טעמי' חס' ממו לגברא דמצפרא כריך דכתיב *לא ירעבו ולא
 יצמאו ולא יכס שרב ושמשי' א"ל את אמרת מהתם
 שחות כג' ואנא אמינא מהכא *ועברתם את ה' אלהיכם ו'
 ק"ש ותפלה וברך את לחמך ואת מימך וז' פת
 במלח וקיתון של מים מכאן ואילך והסירותי
 מחלה מקרבך ותני' מחלה וז' מרה ולמה נקר'
 שמה מחלה שפ"ג חלאים יש בה מחל"ה בנימשרי'
 הכי הוי וכלן פת במלח שחרית וקיתון של מים
 מבטלים :

לב

א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא *דאמרי
 אינשי חבריך קרייך חמרא אוכפא לגביך
 מוש' א"ל דכתיב *ויאמ' הגר שפחת שרי וגו' ותאמר
 מפני שרי גברתי וגו' :

סס

כ"א

דאמרי

רבנן

וע' דש"א

דאמרי' טו

לג

סס

דאמרי'

א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי
 אינשי מלתא דמינניא דאית בך קדי' אמר' א"ל
 דכתי' *ויאמ' עבד אברהם אנכי א"ל רבא לרבה בר
 דאמרי' מנא הא מלתא דאמרי' אינשי שפיל ואזיל

שיתין רהיטי ס' איש רלו ולא הגיעוהו לאוכל שקרית :
 אוכפא וכו' כלו' טול אוכף של חמור והסירהו אליך וסיס איתו
 על גבך כלו' הודה לדבריו ואל תענהו : מוש' לשון לא
 יחיש כלומר הסירהו אליך כמו סורו נא : שפחת שרי אמר לה
 המלאך והיא ענתה שרי גברתי :

שפיל ואזיל כלו' שקמת ענותנותו של אדם לא יהא נזש עלשאלו

החובל פרק שמיני בבא קמא כה

בר אוזא ועינוהי מטייפין א"ל דכתיב *והטיב ה' ש"א כס
לאדוני וזכרת את אמתך וגו' :

א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי לך
אינשי שיתין תכלי מטויה לכבא דקל חבריה שס
שמע ולא אכל א"ל דכתיב *ולי אני עבדך ולצדוק מ"א א
הכהן ולבניהו בן יהוידע ולשלמה עבדך לא קרא
א"ל את אמרת מהתם ואנא אמינא מהבא *ויביאה רלש' כד
יצחק האהלה שרה אמו ויקח את רבקה ותהי
לו לאשה ויאהבה וינחם יצחק אחרי אמו וכתיב
בתריה *ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה : שס כה
א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי לה
אינשי חמרא למריה וטיבותא לשקויה א"ל שס
דכתיב *וסמכת את ירך עליו וגו' למען ישמעו חדנ' כו
(וייראו) כל עדת בני ישראל וכתיב *ויהושע בן דננ' לך

דבר הלך לו צין לתורה צין למרנסתו לתבוע קובו : ועינוהי
מטייפין עיניו מלפניו למעלה למרחוק למזכותיו ומצרו בכתובו
כטוף עיניך : האשר ייטב באניגיל כתיב שהיתה מתנבאה
זימות ככל בעלה ובתוך דבריה מרמזת לדוד שזכור את יופיה :
תכלי אבילות ומכאובות : ולי אני עבדך אלמא קובל היה עליו
שלא זימנו למשתה : שיתין לאו מקרא כפקא אלא מלתא
בעלמא הוא דקאמרי אינשי ולאו דוקא הוא : ויוסף אברהם
כתקנא בילמק :

חמרא וכו' היין של מלך הוא והשיתין אותו מקזיקין טובה לשר
המשקה ולא למלך :

נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו
וישמעו אליו כל בני ישראל וגו':

לו א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי
סס אינשי מטייל ואויל דקלא בישא גבי קונא
בנח' דשרכי א"ל דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים
החאמר' ומשולש בכתובים ותנן במחנותין ותנינא בברייחא
בסדר כתוב בתורה דכתיב *וילך עשו אל ישמעאל.
חמר דאש' כת' שנוי בנביאים דכתיב *ויתלקטו אל יפתח אנשים
שופט' ירקים ויצאו עמו. ומשולש בכתובים דכתיב *כל
בן סירא עוף למינו ישכון ובן אדם לדומה לו. תנן במחנותין
י" כל המחובר לטמא טמא כל המחובר לטהור
טהור. ותנינא בברייחא ר' אליעזר אומר לא לחנם
הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו:

לו א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי
סס אינשי אי דלית דורא דלינא ואי לא לא

כי סמך *ויסמוך את ידיו תלה הסכמה והגדולה במשה כאלו הוא
חכה כל' חכה ליהושע והיא אינה אלא מפי הקדוש ברוך הוא:

קונא דשרכי אילנות בטלים ואין עושין פרי כמו גזרא שרכא
בטלן כל' דרך דקל רע ליגדל בלד אילן סרק: המחובר
לטמא טמא במסכת כלים [הוא] בפרק טענת יכו': לא
לחנם הלך זרזיר ר' אליעזר סבר זרזיר עוף טמא הוא ורצקן
פליגי עליה באלו טרפות: זרזיר אישטור"כיל:

אי דלית אס מדלה ותגביה הקשוי עמי דליכא: דורא משוי עשל
הוא שאין אדם רוצה ליכנס במסכת היזק ממון ותקת עול

החובל פרק שמיני בבא קמא כו

ר' לוינא א"ל דכתיב *ויומר אליה ברק אם תלכי ^{סופסי' ד}
עמי והלכתי ואם לא תלכי עמי לא אלך א"ל
רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמרי אינשי
כלבא בכפניה גללי מבלע דכתיב *נפש שבעה ^{חשלי' כו}
חבוס נופת ונפש רעבה כל מר מתוק. א"ל רבא
לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמרי אינשי קרית
לחברך ולא ענך רמי גודא רבה שרי ביה א"ל
דכתיב *יען טהרתיך ולא טהרת מטומאתך ^{יחוסק' כד} לא
טהרתי עוד. א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא
מילתא דאמרי אינשי בירא דשחית מיניה (מא)
לא תשרי ביה קלא א"ל דכתיב *לא תתעב ^{דנרי' כג} דנרי'
אדומי כי אחיך הוא לא תתעב מצרי כי גר היית
בארצו:

א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מילתא דאמרי לח
אינשי בד הוינן זוטרי לגברי השחא דקשישנא ^ס
לדרדקי. א"ל מעיקרא כתיב *וה' הולך לפניהם ^{שמות יג}
דבר א"כ משתתף קברו עמו: גללי אנכיס לשן מורי ל"א גללים
מש וראשון ישר גללים מש אורחיה הוה: קרית חברך להוכיחו
ולא ענך: רמי גודא כותל הפל עליו כל' הכיתה ויפול ברשעתו
דקרו ביד': דשחית מיניה שחית מענו כנר בלעס: לא תשרי
ביה קלא מיט"א בלע" כל' דבר הכללך לך פעם אחת שוב
לא תזכור:

בד הוינן זוטרא לגברי כשהיינו קטני' היינו קטנים כגברי
השתא דקשישנא עכשיו שהוקננו הננו שפלים כתינוקות:

יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך ולילה בעמוד אש
צג להאיר להם ולבסוף כתיב **הנה אנכי שולח
מלאך לפניך לשמרך בדרך:
לט א"ל רבא לרבה בר מרי מנא הא מלתא דאמרי
סס אינשי בתר מרי נכסי *ציכי משוך. א"ל
לשון שוחן דכתיב *וגם ללוט ההולך את אברם היה צאן
רשעי יג ובקר ואהלים. אמר רב חנין כל המוסר דין על
סס סס חבירו הוא נענש תחלה שנא *ותאמר שרי אל
סס סס אברם חמסי עליך וגו' וכתיב *ויבא אברהם לספור
לשרה ולבכותה והני מילי דאית ליה דיינא בארעא
א"ר יצחק אוי לו לצועק יותר מלנצק. תנ"ה
אחד הצועק ואחד הנצק במשמע אלא שממהרי'
לצועק יותר מן הנצק:
מ וא"ר יצחק לעולם אל תהי קללת הדיוט קלה
סס בעיניך שהרי אבימלך קלל את שרה ונתקיים
סס כזרעה שנ' *הנה הוא לך כסות עינים אמר לה
הואיל וכסית ממני ולא גלית שהוא אישך וגרמת
לי הצער הזה יהי רצון שיהיו לך בנים כהוי
סס סס עינים ונתקיים בזרעה דכתיב *ויהי כי וקן יצחק
ותכהין עיניו מראות. א"ר אבהו לעולם יהא אדם
מן הנרדפים ולא מן הרודפים שאין לך נרדף
בעופות יותר מחורים ובני יונה והבשירן הכתוב
לגבי המזבח:

אחד הצועק ואחד הנצק וסרה לפי והרגמי אתכם שנים
במשמע: אלא שממהרין לצועק תחלה כדלשון נזרה:

הגזול עצים פרק חשיעי בבא קמא כו

הגזול עצים

פרק חשיעי

תניא ר' אליעזר בן יעקב אומר הרי שגול סאה מא
של היטין טחנה לשה ואפאה והפריש ממנה צד
חלה כיצד מברך אין זה מברך אלא מנאץ ועל
זה נאמר *ובוצע ברך נאץ ה' :

ת"ר הגולנין ומלוי ברכית שהחזירו אין מקבלין מב
מהם והמקבל מהם אין רוח חכמים נוחה שם ע"כ
הימנו. א"ר יוחנן בימי רבי נשנית משנה זו ע' כמו'
דתניא מעשה באדם אחד שבקש לעשות תשובה
אמרה לו אשתו ריקה אם אתה עושה תשובה
אפילו אבנט אינו שלך ונמנע ולא עשה תשובה
באותה שעה אמרו הגולנין ומלוי ברכית שהחזירו
אין מקבלים מהם והמקבל מהם אין רוח חכמים
נוחה הימנו :

ת"ר איזהו מטבע של ירושלים דוד ושלמה מצד מג
אחד וירושלים עיר הקדש מצד אחד ואיזהו צד
מטבע של אברהם [אבינו] זקן וזקנה מצד אחד ע"כ
ובחור ובתולה מצד אחד :

ובוצע ברך גזל ומנך (כאן ה'). [בולע] כמו כל בולע בלע :
אין רוח חכמים נוחה הימנו אין רוח חכמה ומסידות בקרבו :
דוד ושלמה כמו מלך אף ומלך שני כמו ירושלי' עיר הקדש :
זקן וזקנה אברהם ושרה : בחור ובתולה יצחק ורבקה :

קי"ט ת"ש כ"ד מתנות כהונה ניתנו לאהרן ולבניו וכולן
נחנו בכלל ופרט וכלל וברית מלח כל
ע"נ המקיימן כאילו מקיים כלל ופרט וכלל וברית מלח
כל העובר עליהן כאילו עובר על כלל ופרט וכלל
וברית מלח ואלו הן י' במקדש וד' בירושלים וי'
בגבולין י' במקדש חטאת בהמה וחטאת העוף
ואשם ודאי ואשם תלוי וזבחי שלמי צבור ולוג
שמן של מצורע ומותר העומר ושתי הלחם ולחם
בכלל ופרט וכלל לכל קדשי בני ישראל לך נתתם למזבח
כלל זה יהיה לך מקדשי הקדשים מן האש פרט כל
מתנה בפני עצמו כל תרומת הקדש קור וכלל והדר כתיב זרית
מלח עולם הוא וגו' בסוף הפרש' : כל המקיימן כאילו מקיים
כל התורה כולה שניתנה לדרוש בכלל ופרט וכלל וכאלו קיים
כל הקרבנות שנכתב בהם זרית מלח : עשר במקדש ואכלים
לפנים מן הקלעים : ד' בירושלים וכל העיר : וי' בגבולין
בערי א"י : אשם ודאי ה' הן גזילות זעילות שפחה קרופה כזיר
מלורע וקד חצי להו : אשם תלוי זא על ספק זרית שלא כודע
לו שזכר ודאי שיצא חטאת : וזבחי שלמי צבור כנשי עלות
שנקראו שלמים כדכתיב ושני כנשים בני שנה וקדשי קדשים הן
כדכתיב קדש יהיו לה' לכהן ואכלים לפנים מן הקלעים : ולוג
שמן של מצורע מה שנאמר בלוג מליקה לכף הכהן של
השמאלית נאכל לכהנים דתניא במכשות ובזבחי לכל קרבנס
לזבות לוג שמן של מלורע דהוא נמי קרוי קרבן זכתיב והקריע
אותו לאשם ואת לוג השמן וסמך ליה לקרא קמא נקדשי הקדשים
מאכלנו בויקח קרבן : מותר העומר מנחת העומר כקמלת ושירה

הגזול עצים פרק תשיעי בבא קמא כח

הפנים ושירי מנחות וד' בירושלים הבכורה
והביכורים והמזבח מן התורה ואיל גזיר ועורות
קדשים וי' בגבולין תרומה ותרומת מעשר וחלה
וראשית הגז והמתנות ופדיון הבן ופדיון פטר
חמור ושדה אחוזה ושדה חרמים וגזל הגר :

כאכלים וכל המנחות קדשי הקדשים הם כדכתיב לא תאכל
עליו חמץ וגו' : ושירי מנחות כל מנחות הנקמלות מנחת כדנה
ומנחת קומץ ומנחת סיטה : הבכורה צבור תם כאכל בכל
העיר וכן הביכורים לריכים קומה כדכתיב ואכלת לפני ה'
אלהיך וגו' ואמר מר ותרומת ידך אלו צבורי' : והמזבח מתורה
קזה ושוק וד' חלות מד' מינים שבה חלות וריקים חמץ ורצובה
וכתיב והקריב חמץ אחד מכל קרבן תרומה לכהן הזריק וגו' :
מזבח מאיל גזיר : ורוע בשלה וסלה וריק וזה ושוק של שלמים
בכלל תודה הוא תודה שלמים אקרי והנך תרמי תודה ואיל
גזיר משום דמיין להדי קשיב להו כקדא כדקאמר בשמיטת
קולין בפרק הירוע : ועורות קדשי' עורות עולה ומטאות ואשמות
אכל קדשים קלים עורותיהן לצעלים כדאמר' בנזקים פ' טבול
יוס ומ"ה קשיב להו כהדי הנך לירושלים למעוטי דאין נקשצין
כהדי הנך דגבולין דהיינו עורות לא (מייתי) [מתיב] להו אלא
בירושלים וכהדי הנך דמקדש לא קשיב אלא הנהו דאי נפקי חוץ
לקלעים מפסלי ציולא : ושדה אחוזה שהקדישה בעלים ולא
גאלה ומכרה גזבר כשהלוקח מחזיר ציובל מתקלקת לכהנים :
ושדה חרמים ישראל שהקרימו שדיהן : וגזל הגר כמי קרי ליה
מתנות גבולים שאם נתנו לכהן המשמר חוץ לירושלים יולא ואיל
אשמו יעלה לירושלים להקריב :

הגזול ומאכיל

פרק עשירי

מד אמר רב ביבי בר גידל א"ר שמעון חסידא גזל
 נכרי אסור אכירתו מותרת גזילו אסור דא"ר
 קיג הונא מנין לגזל נכרי שהוא אסור שנא' *ואכלת
 ע"כ את כל העמים אשר ה' אלהיך נותן לך בזמן
 דברים שהם מסורים בידך ולא בזמן שאינם מסורים
 בידך [אכירתו מותרת דא"ר חמא בר גוריא אמר
 רב מנין לאכירת נכרי שהוא מותרת שנא' *לכל
 זכר אבדת אחיך ואימא הני מילי היכא דלא אתי
 לידוי דלא מחייב לאהדורי בתרה אבל היכי דאתי
 לידוי אימא ליהדרה אמר רבינא ומצאתה דאתי
 לידוי משמע]:

מה ההוא גברא דהוה בעי אחויי אתיבנא דחבריה
 קיז אתא לקמיה דרב א"ל לא תחוי ולא תחוי
 א"ל מחוינא ומחוינא יתיב רב כהנא קמי דרב
 שמיטה לקועי מיניה קרי רב עילויה *בניך עולפו
 יעני' נא שכבו בראש כל חוצות כהנא מכמר מה חוץ
 זה כיון שנפל במכמר אין מרחמין עליו אף ממונם

לינו (בעי אחויי ר"ל שלא גלה לעלמו אלא להראוי לכבדים על
 חרש"י תיבכ' של חזירו שיגזלו): לקועיה לנאריה שבר מפרקתו:
 חוץ קיה הוא והוא שור הנר כדמפרגמי' ותוא מורבלל תור שור
 בלא יער: אין מרחמין עליו ושפיר עבדת דקטלתי:

הגוזל ומאכיל פרק עשירי בבא קמא כט

של ישראל כיון שנפול ביד נכרי אין מרחמין
עליו א"ל (ל) רב כהנא עד האידנא הוה פרסאי
דלא קפדי אשפיכות דמים והשתא איכא יוונאי
דקפדי אשפיכות דמים ואמרי מרדין מרדין קים
סק לארעא דישראל וקביל עלך שלא תיקשי
לרבי יוחנן שבע שנין אזל אשכחיה לריש לקיש
דיתיב וקא מסיים מתיבתא דיומא לרבנן אמר
להו ר"ל היכא אמרו ליה אמאי אמר להו האי
קושיא והאי קושיא האי פירוקא והאי פירוקא
אמרו ליה לריש לקיש אזל ר"ל א"ל לרבי יוחנן
ארי עלה מבבל לעיין נור (במתיבא) [במותיבתא]
דלמחר למחר אותבוה בדרא קמא קמיה דר' יוחנן
אמר שמעתתא ולא אקשי שמעתתא ולא אקשי
אנחת' אחורי שבע דרי עד דאותבירה בדרא
בחרא. א"ל ר' יוחנן לר"ש בן לקיש ארי שאמרת
נעשרה שועל. אמר רב כהנא יהא רעוא דהני
שבע דרי ליהו חילוף שבע שנין דאמר לי רב קם
אכרעיה א"ל נהדר מר ברישא אמר שמעתתא
ואקשיה אמר שמעתתא ואקשיה עד דאוקמיה

בדרא קמא רבי יוחנן הוה יתיב אשבע בסתרקי כננו' גרסא
שלפי ליה חדא ביסתרקא מתותי אמ' שמעתתא

אחרת
ונ"ט

מסי' מתיבתא דיומא לרבנן היה מקויר ושוכה להם מה שדרג
ר' יוחנן אותו היום לפי שר"ל חכם גדול היה ולאחר ששמעו כלם
[מפי הרב] היה חזר ומכוון נידם: בדרא קמא שבע שורות
מלמידים יושנים לפניו זו לפנים מזו: ביסתרקי מפי"ד בלע"ז:

29 הגוזל ומאכיל פרק עשירי בבא קמא

ואקשי ליה עד דשלפי ליה כולי ביסחרקי מתוהיה
עד דיתוב אארעא. ר' יוחנן גברא סבא הוה
ומסרחי גביניה אמר להו דלו לי עיני ואחווייה דלו
ליה במכחלתא דכספא חזא דפריטא שפוותיה
סבר אחוכי קמחיין ביה חלשא דעתיה ונח נפשי
למחר אמר להו ר' יוחנן לרבנן חזיתו לכבלאה
היכי עביר אמרו ליה דרכיה הכי על לגבי מערתא
שס"ע"ג חזא דהוה *הדרא ליה עכנא א"ל עכנא עכנא
פתח פומיך ויכנס הרב אצל תלמיד ולא פתח
יכנס חבר אצל חבר ולא פתח יכנס תלמיד אצל
הרב פתח ליה בעא רחמי ואוקמי א"ל אי הוה
ידענא דדרכיה דמר הכי לא חלשא דעתאי השתא
ליתי מר בהדן א"ל אי מצית למיבעי רחמי דהו לא
שכיבנ' אולינ' ואי לא לא אולינ' הואיל וחליף שעתא
מסרחי גביניה גזות עיניו גדולים ומכסים עיניו: פריטא
שפוותיה נקרעה שפתו על ידי מכה: הדרא ליה עכנא כזש
גדול עשה עלמו כגלגל ומקיף את פי המערה וכותן זכנו לתוך
פיו ואין אדם יכול לכנס: פתח פין הרמיזי פתחך להסיר זנבך
מפיך ועשה פתח ליכנס: אי מצית למבעי רחמי דהו לא
שכיבנא אי אקשינא לך אולינ' נהדך ואעמוד אללך נצ"ה:
ואי לא הואיל וחליף שעתא ואיתרקיש כיסא קליף ולא אלך
עוד עמך שחא תכעוס עלי ואמות עוד פעם אקרת אלך אלך
לביתי קי ולא אעמו' עוד אללך פן אמות פעם אקר' ואית דמפרשי
הואיל וקליף שעתא וקבלתי כער מיתה לא אקבל עוד פעם אקרת

הגוֹזֵל וּמֹאכִיל פֶּרֶק עֲשִׂירִי בַבָּא קַמָּא ל

הַלֵּיף תִּיּוּרִיהַ אֲוֻקְמִיָּה שְׂוִילִיהַ כֹּל סְפִיקָא דְהוּהַ
לִיהַ וּפִשְׁטִינָהּ נִיהִלִּיהַ וְהִינּוּ דַא"ר יוֹחֲנָן דִּילְכוֹן
אִמְרֵי דִילְהוֹן הִיא :

מִמּוֹן מִסּוֹר רַב הוּנָא וְרַב יְהוּדָה ח"א מוֹחֵר לֹאבְדוֹ מוֹ
בִּיד וּח"א אִסּוֹר לֹאבְדוֹ בִּיד מ"ד מוֹחֵר קִישׁ
לֹאבְדוֹ בִּיד לֹא יֵהָא מִמוֹנוֹ הַמּוֹר מְגוּפּוֹ וּמ"ד אִסּוֹר
לֹאבְדוֹ דִּילְמָא הוּהַ לִּי זֶרְעָא מַעֲלִיא וְכַתִּיב *יִכֹּן ^{אִיכָּב כו}
רָשָׁע וְצָדִיק יִלְבֹּשׁ רַב חֲסֵדָא הוּהַ לִּיהַ הֵהוּא ^{ע' רש"א}
אֲרִיסָא דְהוּהַ חֲקִיל וְיֵהִיב חֲקִיל וְשִׁקִּיל סְלָקִיהַ

לִילֵךְ מִכָּאן וּנְפַסְסִים מוֹכֵחַ שֶׁהֵלֵךְ לְבִיתוֹ דֹּאמֵר רַב כְּהֵנָּא לִי לֹא
דְכַסִּינָנָא כְּהֵנָּא לֹא אִכָּא גִלְּאִי אִמְרֵי לִי וְהָא לְמַקּוֹס תּוֹרָה
גִּלִּית א"ל לֹא אִכָּא גִלְּאִי כְּדָגְלוּ שֶׁאֵר אִיכְשָׁא הִרִי לֹא בַעֲנוֹר מַקּוֹס
תּוֹרָה גִּלִּיתִי אִלָּא מֵאִיתָּת מַלְכוּת בְּרַחֲמֵי אֱלֹמָא בְּתַר הַכִּי קִי הִיהַ
וְעוֹד אִמְרִינן בְּבִרְכוּת יְרוּשָׁלַּיִם דְּפָגַע בֵּיהַ הֵהוּא גִבְרָא א"ל מֵאִי
עֲבָדִי בַשְּׂמִיָּא כְּלוּ שְׁלִיעַג עֲלִיו שְׁהִיהַ מֵת וְקִיהַ א"ל גִּזַּר דִּכְיָהַ
דְּהֵהוּא גִבְרָא מַתָּס מַתָּס וְמִית הֵהוּא גִבְרָא פָּגַע בֵּיהַ אִמְרִינָא
א"ל ה"כ וְמִית אִתּוּ לְקַמִּיָּה דר' יוֹסְקִין א"ל כֹּר אִיכְשָׁא דִלְמִיָּה מַנְשֵׁר
לִיהַ וְאִיכְתִּימִיהַ דֹּאכּוֹה מִיקְרָא כו' : תִּיּוּרִיהַ הִקִּיּוּ מַשְׁכְּמוֹ :
דִּילְכוֹן אִמְרֵי (אִמְרֵי) שְׁלָכְס הִיִּיתִי אֲוֹמֵר תּוֹרָה שֶׁל כִּי א"י
[הוּא] : דִּילְהוֹן הִיא שֶׁל כִּי בָּנָל :

מִסּוֹר מַלְשִׁין (הַמּוֹסֵר מִמּוֹן קִבְּרוֹ כְּכָרִים) [הַמֵּאֲבָד מִמּוֹן
קִבְּרוֹ] : הַמּוֹר מְגוּפּוֹ דְקִי"ל צַפ"ב דַּע"ו דְּמוֹתֵר לֹאבְדוֹ
גּוֹפּוֹ צִידִים דְּקַתְּנֵי הַמִּיכִים וְהַמְסוֹרֵת מוֹרִידִין אֲוֹתָן לְבוֹר וְלֹא
מַעֲלִין : חֲקִיל וְיֵהִיב לְרַב חֲסֵדָא : חֲקִיל וְשִׁקִּיל לְכַפְשִׁיהַ מִדְּקָדָק

חשלי יג קרא אנפשיה *צפון לצדיק חיל חוטא. *כי מה תקות
 חניכ כו חנף כי יבצע כי ישל אלוה נפשו. רב הונא ורב
 חסדא חד אמ' נפשו דגזול וחד אמר נפשו של גולן.
 חשלי יד מ"ד נפשו של גזול דכתיב *כן ארחות כל בוצע
 בצע את נפש בעליו יקח. מ"ד נפשו של גולן
 סס כג דכתיב *אל תגזול דל כי דל הוא ואל תדבא עני
 בשער כי ה' יריב ריבם וקבע את קובעיהם נפש
 ואידך נמי הכתיב נפש בעליו יקח מאי בעליו בעליו
 דהשתא. ואידך נמי הכתיב וקבע את קובעיהם
 נפש מה טעם קאמר מה טעם וקבע את קובעיה'
 משום דקבעי נפש א"ר יוחנן כל הגזול את חברו
 שוה פרוטה כאלו נוטל נשמתו ממנו שנאמ' כן
 ארחות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח. ואומר
 ירמיה ה *ואכל קצירך ולחמך יאכלו בניך ובנותיך ואומר
 יואל ד *מחמם בני יהודה אשר שפכו דם נקי בארצם
 נחלוקה ואינו מותר מתלקו כלום. ל"א מחלה היה נוטל ודרך
 שאר אר"י'ס לנטול שליט : [קרא אנפשיה] רב חסדא לדיק
 והאריס מוטא וכלפן חילי לרב חסדא דסלקו ונטל חלקו : [כי
 ישל אלוה נפשו משליך הקב"ה נשמתו ומאכל ממנו כשמה אשת:]
 אל תגזול דל כי דל הוא אע"ס שדל הוא ואין לו מה לגזולו :
 אל תדבא עני בשער מעשר עני ולקט שכמה ופאה המתחלקין
 בשעריך אל תדבאבו (סס) [נס] : וקבע את קובעיהם נפש
 נוטל כסף גזליהם : בעלים דהשתא גולן שנטה עכשו בעלים
 למעון : ואכל קצירך ולחמך ודומה לך כאוכל צדק ובנותיך

הגזול ומאכיל פרק עשירי בבא קמא לא

ואומר *אל שאול ואל בית הדמי אשר המית ^{ש"כ}כל הגבעונים מאי ואומר וכ"ת נפש דידה אין אבל נפש בניו ובנותיו לא הא שמע כשר בניו ובנותיו וכ"ת ה"מ היבא דלא יהיב דמי אבל היבא דיהיב דמי לא ת"ש מחמם בני יהודה אשר שפכו דם נקי בארצם וכ"ת הני מילי היבא דקעביד בידים אבל גרמא לא ת"ש אל שאול ואל בית הדמים אשר הכו את הגבעונים וכי היכן מצינו שהרג שאול את הגבעונים אלא מתוך שהרג נוב עיר הכתנים שהיו מספיקים להם מים ומוון מעלה עליו הכתוב כאלו הרגו:

גבאי צדקה לוקחין *מהם דבר מועט אבל לא ^ס דבר מרובה רבינא איקלע לבי מחווא אתו ^{פ"י} חכמים

נשי דבי מחווא רמו קמיה כבלי ושירי קביל מינייהו א"ל רבה תוספא' לרבינא והתניא גבאי צדקה

מעלה אני עליהם כאלו שפכו דם נקי: המית הגבעונים כדמפרש לקמיה שהמית כהני נוב [שהיו מספקין מים ומוון לגבעונים] שהגבעונים היו משמשים למזבח [קוטני עלים] ושואבי מים ומעלה עליו כאלו המית הגבעונים: [אבל נפש בניו ובנותיו לא הא] מאת כפס בעליו יקח לא כפקח לן אלא כפס הגזול אבל בניו ובנותיו לא כעכש גזלן אכפשות בני הגזול: [דלא יהיב דמי] חמסן יהיב דמי (ולזה) [זה] לא היה רולה למכור:

רבינא גבאי למה היה: כבלי שרשרות זה: ושירי למידים:

31 הגוזל ומאכיל פרק עשירי בבא קמא

מקבלים מהם דבר מועט אבל לא דבר מרובה
א"ל הני לבנו מחוזא דבר מועט נינהו :

מסכת בבא מציעא

שנים אוחזין

פרק ראשון

ה[ההוא רעיא דהוו מסרי ליה כל יומי חיותא
בסהדי יומא חד מסרו ליה בלא סהדי

לסוף אמר להו לא היו דברים מעולם אתו סהדי

אסתידו ביה דאכל תרתין מינייהו א"ר זירא וכו'

משחבע אשאר א"ל אבוי והא גולן הוא וכו' [

והיפוק לי' דה"ל רועה וא"ר יהודה סתם רועה

פסול לא קשיא הא דידיה הא דעלמא דאי לא

תימא הכי אנן חיותא לרועה היכי מסרינן והכתיב

בני מחוזא עשירים הם :

והיפוק ליה דה"ל רועה אדאנן קמתמה דקשה ליה והא גולן

הוא והיפוק ליה דכלאו הך גזילה פסול לשנועה :

דאר"י סתם רועה אפי' לא הועד עליו שגול : פסול לעדות

דסתמיה גולן הוא שמרעה בהמותיו בשדות של אחרים : דידיה

רועה בהמות שלו פסול דנשגיל הנאתו רועה אותן בשדות אחר'

אבל רועה בהמות העיר בשכר נשגיל הנאת אחרים אינו קוטא
להרעות עד שיגיע למרעה המופקר לכל : דאלת"ה דלא אפר'

שנים אוחזין פרק ראשון בבא מציעא לב

*ולפני עור לא תתן מכשול אלא חוקה אין אדם יקרא יט
חוטא ולא לו :

והא אמר רב פועל יכול לחזור בו אפילו בחצי
היום א"ל כל כמה דלא הדר ביה כיד בעלעין בנח'
הבית הוא כי הדר ביה טעמא אחרינא הוא דכתי'
*כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם ולא עבדים
לעבדים :

אמר רמי בר חמא הא גברא והא תיובתא אמר טו
רבא גברא חזינא תיובתא לא חזינא כו'
שלחזו קמיה דר' אבא בר זבדא א"ל זו אינה
צריכה לפניו אמר רבא זו צריכה לפניו ולפני
ולפנים :

[א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן השוען אחר מעשה יז
על רועה בהמות דעלמא שהוא גזלן חנן קיומא לרועה היכי שס"ע"ב
מסרינן :

כי הדר ביה טעמא אחרינא הוא הא דאמר דכי הדר ביה
הרשות בידי לאו מאוס דעד השתא לאו כיד בעל הבית הוא
אלא טעמא אפריכא הוא שאינו שלו כעבד שאס צא לעזוב לו
שכרו מבאן ואילך ולחזור בו יקזור בו :

הא גברא והא תיובתא הרי אדם גדול וכמוהו משומתו דקמתי'
לא אמר כלום וכו' : אינה צריכה לפניו אינה צריכה
כדי לתרצה להכניסה לפניו כפי השיטה שאין בהם יודע לפרקה
ותשומת הגאונים מפרשים לגכאי דליכא קושיא מעליא אל
מעלוה לגוי :

[השוען אהר מעשה ב"ד דנר שהוא תכאי ב"ד כגון כתובה וכו'] :

32 שנים אוֹחִיזִין פֶּרֶק ראשון כבא מציא

ב"ד *לא אמר כלום מ"ט כל מעשה ב"ד במאן
דנקיט שטרא בידיה דמינן אמר ליה ר' חייא בר
אבא לר' יוחנן ולא משנתינו היא זו הוציאה גט
ואין עמו כתובה גובה כתובתה א"ל אי לאו דדלאי
לך חספא לא משכחת מרגניתא תותה :

א הווא גיטא דאשתכח וכו' *א"ל רב עמרם לרבה
היכי פשיטמר איסורא מממונא א"ל תרדא .

גס ע"ב שטרי חליצה ומיאונין תנן פקע ארזא דבי רב מר
אמר משום לתאי דירי פקע ומר אמר משום
לתאי דירי פקע :

אלו מציאות

פרק שני

כבא"ר יוחנן משום ר' ישמעאל בן יהוצדק מנין
לאבירה ששטפה נהר שהיא מותרת דכתיב
ע"ב וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה
לכל אבירת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה מי
שאבדה ממנו ומצוי אצל כל אדם יצאת זו שאבדה
ממנו ואינה מצויה אצל כל אדם :

תרדא מאועמס : פקע ארזא כשנר העמוד שנהמ"ד נשען
עליו : משום לתאי דירי פקע כשנל מולי שקינא על
גגסתמי : ומר אמר משום לתאי דירי פקע שהשנת על דברי
לביישכי בבית המדרש ע"כ :

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא לג

אמר לך רבה התם היינו טעמא משום דאין כג מעבירין על האוכלין :

אמר רב יהודה [אמר שמואל] בהני תלת מיליב עבירי רבנן דמשני בדבוריהו במסכתא ^{ס"ע} כד כפוריא *ובאושפיוא :

מר זוטרא חסידא אגניב לי' כסא דכספא מאושפיוא ^{ס"ע} חזייה לההוא בר בי רב דמשי ידיה ונגוב בגלימא דחבריו אמר היינו האי דלא איכפת ליה אממונא דחבריה כפתיה ואורי :

אבוה דשמואל אשכח רהני תמרי במדברא ^{ס"ע} ואהדרינהו למרייהו לבתר י"ב ירחי שתא לפנים משורת הדין :

*והיה עמך עד דרוש אחיך אותו וכי תעלה על כז אין מעבירין על האוכלין המולא אוכלין בדרך חין רשאי לעבור ^{ע"כ} עליהם ולהכניסם ^{ככ} : מעבירין לאו לשון דריסה הוא אלא כמו-חין מעבירין על המכות :

במסכת ים צידך מסכתא פלוני סדורה בגרסא או לאו ואע"פ אסדורה היא לו יאמר לו לאו ומדת ענוה היא : בפוריא שמת מיטתך יאמר לו לאו ומדת לכיעותא היא : אושפיוא שאלוהו על אושפיוא אס קבלו בסגר פנים יפות יאמר לא ומדה טובה היא כדי שלא יקבלו בו בני אדם שאינן מהוגנין לבא תמיד אליו ויכלו את ממונו :

אגניב ליה כסא דכספא כלי אל אושפיוא היה :
[לבתר י"ב ירחי שתא *מלאס :

דעתך שיתננו לו קודם שידרשנו אלא דורשהו
אם רמאי הוא אם לאו :

כח מתני' ועד מתי חייב להכריז עד כדי שידעו בו
שכניו דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר ג'

רגלים ואחר הרגל האחרון ז' ימים כדי שילך
לביתו ג' ויחזור ג' ויכריז יום אחד : גמ' חנא

שכני אבדה [מאי שכני אבדה אילימא שכני
דבעל אבדה או ידע ליה ליזל ולהדרי נהליה

אלא שכני מקום שנמצאת בו אבדה. פסקא ר'
יהודה אומר וכו'] ורמינהו בג' במרחשון שואלין

את הגשמים ר"ג אומר בו' בו שהוא ט"ו יום
אחר החג כדי שיגיע אחרון שבא"י לנהר פרת

אמר רב יוסף לא קשיא כאן במקדש ראשון כאן
במקדש שני במקדש ראשון דנפישו ישראל טובא

דכתיב *יהודה וישראל רבים כחול אשר על (שפת)
הים לרוב בעיני כולי האי במקדש שני דלא נפישו

ישראל טובא דכתי' בהו *כל הקהל כאחד ארבע
רבוא אלפים שלש מאות ששים לא בעיני כולי האי :

דורשהו והכי משמע עד דרוז אחין חיתו [עד דרשך את אחין] :
[כדי שילך כל אחד לביתו : שרשה ששמע ההכרזה ולידע

אם אבד לו כלום ואם יבין שאבד יחזור שלשה : ויכריז
יום אחד אחי אבדתי ואלו סמכים ונגמ' פריך דבג' ימים אין

שבות להקזיר לסוף א"י : שכני מקום שנמצא בו אבדה שאל
שלהן הוא] : כדי שיגיע וכו' ולא ידביקוהו הגשמים אלמא כולי
האי בעיני ומתכ' תכי ג' :

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא לד

[משחרב בית המקדש שיבנה בב"י החקינו שיהיו סס"ע"ג

מכריון בכתי כנסיות ובכתי מדרשות

ומשרבו האנסין התקינו שיהיו מוריעין לשבינו

ולמיודעיו ודיון] מאי משרבו האנסין ראמרי אבדתא

למלכא ר' אמי אשכח אודיא רדינרי חזייה ההוא

בר רומאה דקא מירחת א"ל וילי שקול לנפשך

דלאו פרסאי אנן דאמרי אבדתא למלכא. ת"ר

אבן טוען היתה בירושלים כל מי שאבד אברה

נפנה לשם וכל מי שמוצא אברה נפנה לשם זה

עומד ומכריו וזה עומד ונותן סימנים ונוטלה וזו

הוא ששנינו צאו וראו אם נמחת אבן הטוען:

אבוה דרב פפא אירכס ליה חמרא ואשכחיה אתא סס

לקמיה דרבה בר רב הונא א"ל זיל אייתי

סהדי דלאו רמאי ארז וטול אזל אייתי סהדי א"ל

ידעיתון ביה דרמאי הוא א"ל אין א"ל אנא רמאה

אנא א"ל אנן לאו רמאי את קאמרינן אמ' רבה בר

רב הונא מסחברא לא מייזי אינש חובתא לנפשיה:

אודיא רדינרי כלי מלא זהונים: וזו היא ששנינו נמס' תענית

בזמני המעגל: צאו וראו אם נמחת אם נכסת בגשמים

שגבהו הגשמים למעלה היונה יש גשמים יותר מדאי ואתפלל

עליהם שילכו:

א"ל אין כסנורים א"ל ידעיתון ביה דלאו רמאי הוא שכך היה

לו לשאלן: מסחברא זה היה דעתן עתמלה ואין כאן

מזיס מגיד וקוזר ומגיד: לא מייזי אינש חובה לנפשית

כט אמר מר השואל ס"ת מחבירו הרי זה לא
ישאילנו לאחרים מאי איריא ס"ת אפי' כל
מילי נמי דאמר רשב"ל כאן שנה רבי אין השואל
רשאי להשאיל ואין השוכר רשאי להשכיר ס"ת
איצטריכא לי' מהו דתימא ניחא ליה לאינש
דתעביר מצוה בממוניה קמ"ל:

ס מצא בסות מנערה אחת לשלשי יום. למימרא
דניעור מעלי לה והא"ר יוחנן מי שיש לו
גרדי אומן בתוך ביתו ינער כריתו בכל יום אמרי
בכל יום קשה לה א' לשלשי יום מעלי לה
אבע"א לא קשיא הא בחד והא בשנים אבע"א לא
קשיא הא בידא הא בחוטרא אבע"א לא קשיא
הא בדעמרא הא בדרכינא:

סא א"ר יוחנן בסא דחרשין ולא בסא דפושרין ולא
וכשהניאן לב"ד בטוח היה שלא יעידו קובתו:

מאי איריא ס"ת שהוא נוח להתקלקל בטטטט וקריעה: כאן
שנה ריבי דמסכת גיטין תנן האלף גט וכו' דנכלהו שיך
למימר אין אדם רולה שיהא פקדונו ביד אחר:

[גרדי אומן בביתו שיארג לו טלימות חדשות תמיד: ינער
בסותו בכל יום ולמדנו דרך ארץ דניעור קשה לה:
בחד באלס א' אין כיעורו קורע: שנים האומזין בב' ראשיה
ומכערין ממתקין אותה יותר מדאי וקשה לה: דעמרא *קשה
לה שמתקת ונקרעת:

בסא דחרשין נוח לשמות כוס של מכשפים מכוס של מים ששרי'

הרי"ף
ורמב"ם
וש"ס פי'
לחפון

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא לה

אמרן אלא בכלי מתכורת אבל בכלי חרש לית
לן בה ובכלי מתכות נמי לא אמרן אלא דלא
צויץ אבל דצויץ לית לן בה ולא אמרן אלא דלא
שדא ביה ציבי אבל שדא ביה ציבי לית לן בה:

א"ר יוחנן מי שהניח לו אביו מעות הרבה ורוצה ג

לאברן ולבש (בכלי) [בגדי] פשתן וישתמש שס

בכלי זכוכית וישכור פועלים ואל ישב עמהם. חולין

ילבש (בכלי) [בגדי] פשתן בכיתנא רומיתא *ש"ס"א

וישתמש בכלי זר *בזווגיתא חזרת' וישכור

פועלי' ואל ישב עמהם תרגומא *בתורי דנפיש ל

פסידיהו:

ת"ר המוצא כלי עץ משתמש בהם בשביל שלא שס

ואידי דאיירי בגילי דל' יוחנן בהלכות ד"א נקט הכי שעתא:

צויץ רותם: ציבי כל דבר שנותנין לתוך המסקה או עשנים

או תכלין או עקרי צמחים קרי לבי:

ורוצה לאברן ללמדנו דא שלא ירגיל אדם בכך שהעושה אלה

מאכזר עוהר הון רב: כיתנא רומיתא דמיהם יקרים

וממהרים לכלות: תרגומא להך שכירות דפועלים: בחורי

דפועלים המכהיגים בשוורים של בע"ה: דנפיש פסידיהו

שרוב עבודת קרקעות שלהם בשוורים היתה אף קרישת הכרמים

ובליתם מכהיגים כלי המקרישה נעגלה בין שירות הכרם עם

הבולרים ונותנין שם הענבים לפיכך אס אין הנעלים עמהם

יש הפסד גדול שאין דרך הפועלים לחוס על הכרם ועל השוורים

ומכהיגים אותם על הגפנים ועל הנטיעות והם מתקלקלים

והשוורים כהלים ונשברים *

ירקבו כלי נחשת משתמש בהם בחמין אבל לא על ידי האור מפני שמשחקן כלי כסף משתמש בהם בצונן אבל לא בחמין מפני שמשחקין מגרפות וקרדומות משתמש בהם בדרך אבל לא בקשרה מפני שפוחיתן כלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהם עד שיבא אליהו וכדרך שאמרו באבירה כך אמרו בפקדון פקדון מאי עבדתיה גביה [אמר רב אדא בר חמא] א"ר שישת בפקדון שהלכו בעליהן למדינת הים:

עס [פיסקא] מצא שק או קופה [וכל דבר] שאי דרכו ליטול ה"ו לא יטול כו'. מנא דנר' כנ"ה מ"ד ר"ר * והתעלמת פעמים שאתה מתעלם ופעמים שאי אתה מתעלם הא כיצד היה כהן והוא בבית הקברות או שהיה זקן ואינה לפי כבודו או שהיתה מלאכה שלו מרובה משל חברו לכך נאמר והתעלמת מהם:

משתמש בהן בחמין וכ"ש צונן: אבל לא ע"י האור לא יתן הכלי על האור: מגרפות ווד"ל שיש עשויין לגרוף הכירות ולהפריד תאכיס המדונקות: שפוחיתן פוגמן: מאי עבדתיה גביה מה לו להשתמש בו יבא בעליו וישתמש בו: והתעלמת מהם ללמדך דא שמואל להתעלם: ופעמים שאי אתה מתעלם דכתיב לא תוכל להתעלם: והיא בבית הקברות האזיזה צבית הקצרות: ואינה לפי כבודו שישנו: או שהיה בטל ממלאכה שלו שיטל (מדמי השנתה) [נהשנתה] מרובה

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא לו

רבי ישמעאל בר' יוסי הוה קאזיל באורחא פגע ^{ס"ע"ג} פתחא דאופי
בית ההוא גברא דהוה דרי פתחא דאופי
אותבינהו וקא מיחפח א"ל דלי לי א"ל כמה שוין
א"ל פלגא דווא יתיב ליה פלגא דווא ואפקרה
הדר זכה בהו הדר יתיב ליה פלגא דווא ואפקרה
חזייה דהוה בעי למיהדר למזכה בהו א"ל לכ"ע
אפקרינהו ולך לא אפקרינהו :

תני רב יוסף *והודעת להם זה בית חייהם אתר
הדרך זה גמילות חסדים ילכו זה ביקור ^ס
חולים. בה זו קבורה. ואת המעשה זה הדין. ^{שמות יב}
אשר יעשון זו לפנים משורת הדין. אמר מר
אשר ילכו זה ביקור חולים היינו ג"ח לא נצרכה
אלא לכן גילו דאמר מר בן גילו נוטל אחד משישי
מחליו ואפי' הכי מיבעי ליה למיזל לגביה. בה זו
קבורה היינו ג"ח לא נצרכה אלא לזקן ואינה לפי
כבודו. אשר יעשון זו לפנים משורת הדין דא"ר
יוחנן לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין
תורה דין תורה אלא דייני דמגזתא לדיינו אלא

פתחא דאופי משאי של עלים : וקא מתפח עומד לפוש :
דלי לי הטעיכני : הדר זכה בהו קור אומי האיש

והקזיק בהן מן ההפקר :

זה בית חייהם ללמוד להם אומכות להתפרכס בי וקוקים ומורו
כתיבי ברישיה דקרא : דייני דמגזתא לדיינו בתמיה
דמגזתא גוזא דהכין ביסורין ובקוקה :

אימא שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עבדו
לפנים משורת הדין:

לא א"ל ההוא מדרבנן לרבא ואימא *הוכח חדא
וימנא חוכית חרי ומני א"ל הוכח אפילו מאה

פעמים משמע (הוכח) [חוכית] אין לי אלא הרב
לחלמיד תלמיד לרב מניין ת"ל הוכח חוכית מ"מ:

ה פהוח תפתח אין לי אלא לעני עורך לעני
עיר אחרת מנין ת"ל פתוח תפתח מ"מ נתון

תתן אין לי אלא מתנה *מרובה מתנה מועטת
מנין ת"ל נתון תתן מ"מ. העניק תעניק אין לי

אלא שנחברך הבית בגללו מעניקים לו לא נתברך
הבית בגללו מנין ת"ל העניק תעניק מ"מ ולר'

אלעזר בן עזריה דאמר נתברך הבית בגללו מעניקי'
לו לא נתברך הבית בגללו אין מעניקים לו תעניק

למה לי דברה תורה כלשון בני אדם. העבט
תעביטו אין לי אלא שאין לו ואינו רוצה להתפרנס

אמר רחמנא תן לו דרך הלואה יש לו ואינו רוצה
להתפרנס מנין ת"ל תעביטו מ"מ:

מתנה מועטת מנין אם אי אפשר לך ליתן מתנה מרובה: אין
לי אלא שנחברך הבית בגללו דהכי כתיב קרא אשר

ברכך ה' אלהיך תתן לו: לר' אלעזר בן עזריה בקידושין: שאין
לו מחה שיתפרנס: ואינו רוצה להתפרנס משלך במתנה. אמר

רש"א רשמיא העבט דרך הלואה: יש לו ואינו רוצה להתפרנס משלו
כמונו פ"א אלא משלך: מנין שאתה קייב להעביטו וליפרע ממנו אחר מיתה:

אלו מציאות פירק שני בבא מציעא לו

ת"ר מנין שאם א"ל אביו הטמא או שא"ל אל לב
תחוריר שלא ישמע לו שנ' *איש אמו ואביו יקרא יס
תיראו ואת עבדותי חשמוּרו אני ה' כלכם חייבים
בכבודי טעמא דכתב רחמנא את שבתיהי חשמוּרו
הא לאו הכי הוה אמינא ציית ליה ואמאי האי
עשה והאי לא תעשה ועשה ולא אתי עשה ודחי
את לא תעשה ועשה אצטריך סד"א תואיל והוקש
כבוד אב ואם לכבודו של מקום שנא' כאן *כבוד כחות כ
ארת אביך ואת אמך ונאמר לחלן *כבוד את ה' משלי נ
מהונך הילכך לציית ליה קמ"ל דלא לישמע ליה:

אמר רבא *מדברי שניהם נלמד צער בעלי חיים גס
דאורייתא: גס ע"ג

ת"ש אוהב לפרוק ושונא לטעון מצוה בשונא כדי גס
לכופ ארת יצרו ואי ס"ד צער בעלי חיים
דאורייתא הא עדיף ליה אפ"ה כדי לכופ ארת
יצרו עדיף:

משנה אברתו ואברת אביו אברתו קודמת אברתו ו
אני ה' אע"פ שאמרתי לך ירא את אביך אני חזון לשניכם ואם ג
אמר לך אביך ענוה על דברי לקלל שנת אל תשמע לו: הוה
אמינא ציית ליה דאמי עשה דכבוד ודמי לא תעשה דלא תוכל
להתעלם: דאבירה עשה ולא תעשה היא השג תשיבס
ולא תוכל להתעלם: הוקש כבודם נגזרה זו כבד את אביך
כבד את ה' מהוכך:

מדברי שניהם מדקאמרי תרוייהו פריקה עדיפה:

ואבדת רבו שלו קודם אבדת אביו ואבדת רבו של רבו קודמת שאביו הביאו לעולם הזה ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העה"ב ואם אביו חכם של אביו קודמת היה אביו ורבו נושאין משאוי מניח את של רבו ואח"כ מניח את של אביו היה אביו ורבו בבית השבי פודה את רבו ואח"כ פודה את אביו ואם אביו חכם פודה את אביו ואח"כ פודה את רבו: גמ' מנא ה"מ אמר [רב יהודה אמר]

רב אמר קרא *אפס כי לא יהיה בך אביון שלך קודם לשל כל אדם ואמר רב יהודה אמר רב כל המקיים בעצמו כך סוף בא לידי כך. ת"ר רבו שאמרו רבו שלמדו חכמה ולא רבו שלמדו מקרא ומשנה דברי ר"מ ר' יהודה אומר כל שרוב חכמתי הימנו. ר' יוסי אומר אפילו לא האיר עיניו

מנא ה"מ שלו קודם: לא יהיה בך אביון הזהר מן העניות: כל המקיים בעצמו כך אע"פ שלא הטיל עליו הכתוב יש לאדם ליכנס לפנים משורת הדין ולא לדקדק שלי קודם אם לא בהפסידא דמוכח ואם תמיד מדקדק פורק מעליו עול גמילות חסדים ולדקה וסוף שילטוך לגריות: שלמדו חכמה סגרת טעמי המשנה ולהבין שלא יהו סותרות זו את זו וטעמי איסור והיתר והקיצו והפטור והיא בקרא' תלמוד: מקרא תורה נביאים וכמונים: משנה כמו שהן שניות ואין טעמן מפורש בהן: כל שרוב חכמתו הימנו אם מקרא אם משנה אם גמרא: [האיר עיניו שהודיעו טעם משנה אחת שלא יכול להבין:

דברי' טו

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא לח

אלא במשנה אחת זהו רבו אמר רבא כגון
רב סחורה ראסברן [וזהמא ליסטרון וכו'] אמר
עולא תלמידי חכמי שבבבל עומדים זה מפני זה
וקורעין זה על זה :

בעא מיניה רב חסדא מרב הונא תלמיד וצריך ש
לו רבו מאי א"ל חסדא חסדא לא צריכנא
לך את צריכת לי עד מ' שנין איקפדי אהדרי
ולא עיילי לגבי הדרי יתיב רב חסדא מ' תעניתא
משום דחלש דעתיה דרב הונא יתיב רב הונא
מ' תעניתא משום דחשידיה לרב חסדא :

ת"ר העוסקים במקרא מדה ואינה מדה במשנה ו
מדה ונוטל עליה שכר בתלמוד אין לך מדה ש

ראסברן וזהמא ליסטרון צסדר טהרו' הוא שנויה ולא הייתי יודע
מה כלי הוא ולמדתי שהוא כף גדולה שמשלקין בו וזהם הקדירה
והקלחת ללדדין : עומדין זה מפני זה כדן תלמיד לרב לפי שהיו
יושנין תמיד בבהמ"ד יחד ומקצין ומפרקין וכוונס למידין זה מזה] :
[וצריך לו רבו שמע שמעו שיש צידו מפי אחרים : מאי קורס
לאביו לעכין אבידה] :

מדה היא קלת : ואינה מדה שהמאנה והתלמוד יפס ממנה
מפני שכלויים בגירסא ומשתכחין שנימיהם לא היה תלמוד
בכתב וגם לא היה ניתן ליכתב אלא לפי שנתמעטו הלצות
התקילו דורות אחרונים לכותבו : בתלמוד כבר פירשתי למעלה
שהוא לתת לב להבין סתומות טעמי המאנה מה הם וכשאתים
סותרות זו את זו יבין לתרץ שהיו שתיים קיימות או לדעת דברי

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

גדולה מזו. ולעולם חזי ריץ למשנה יותר מן החלמוד
 הא גופא קשיא אמרת בחלמוד אין לך מדה גדולה
 מזו והדר אמרת ולעולם חזי ריץ למשנה יותר
 שס"ע"נ מן החלמוד א"ר יוחנן * בימי רבי נשנית משנה זו
 שבקי כולי עלמא מחני' ואזלו בתר תלמודא הדר
 דרש להו ולעולם חזי ריץ למשנה יותר מן החלמוד

התנאים הקולקים בדבר ויניחא הא חזי פלוני חכם הוא: בימי
 רבי נשנית משנה זו הא דקתני תלמוד אין לך מדה גדולה מזו
 לפי שמעברנו תלמידי שפא' והלל שהיו לפניו ג' דורות רבו מחלוקת
 בתורה ינעשת כשתי תורות מתוך עול שעבוד מלכויות [וגזירות]
 שהיו גורין עליהם ומתוך כך לא היו יכולין לתת לב לדבר דברי
 הקולקי' עד ימיו של רבי שנתן הקב"ה לו חן נעימי אכטוכינות
 מלך דומי כדאמר' בע' זוכנו מלכה ושלך וקבץ כל תלמידי א"י ועד
 ימיו לא היו מסכתות סדורות חלף כל תלמוד שמע דבר מפי גדול
 היינו גרסה ונתן סימנין הלכ' פלוני ופלוני שמעתי משם פלו'
 וכשנתקבצו אמר כל א' מה שמעו כתבו לב לדבר טעמי המחלוקת
 דברי מי ראויין לקיים וסדרו המוסכמו' דברי כזיקין לבדם ודברי
 יבמות לבדם ודברי קדשים לבדם וסתם נמי במשנה דברי יקידים
 שרא' רבי את דבריהם וסנאן סתם כדי לקבוע הלכה כמותם
 לפיכך אמרו בתלמוד אין לך מדה גדולה מזו שיתנו לב לטעמי
 המשנה: שבקי כולי עלמא מתניתיין מלקוזו על גרסת משנתם:
 ואזלו בתר תלמודא לקטוב בסגרא: הדר דרש להו חזי ריץ
 למשנה לפי שרא' פן ישתכחו המשניות ויחליפו שמות הקסמים
 ובמקום קייב יאמרו פטור ובמקום אסור יאמרו מותר:

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא לט

מאי דרוש כדריש ר' יהודה בר' אילעאי מ"ד
 *הגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם הגד לעמי יע"י כח
 פשעם אלו תלמידי חכמים ששגגות נעשות להם
 כזרונ' ולבית יעקב חטאתם אלו עמי הארץ
 שזרונות נעשות להם כשגגות והיינו דתנן ר' יהודה
 אימר הוי זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה ודון

דרש ר' יהודה בר' אילעאי מ"ד *שמעו דבר ה' ^{ס"ט}
 החרדים אל דברו אלו תלמידי חכמים [אמרו]
 אחיכם אלו בעלי מקרא *שונאיכם אלו בעלי משנה ^{לשון שונה}

מאי דרוש מתקלה כשרש שתלמוד גדול: לעמי פשעם עמי דהיינו ^{והיינו} כמס' ^{א' כמס' א'}
 ת"ק את חטאתם אני קורא פשע זהיה להם לתת לב בטעמי דש"ס
 משנתם שינברו להם על העיקר ולא יורו הלכה עומד משנה
 שאינה עיקר: ולבית יעקב שאר העם: חטאתם אפי' פשע
 שלהם אני קורא חטאת: הוי זהיר בתלמוד שהוא תירוצ טעמי
 המסכיות או אם תשמע דבר משנה מרבך הזהר לשאול טעמיו
 ונני שאלה: ששגגת תלמוד אם שגית בהורא' בשגגת תלמודך שלא
 ידעת טעם המשנה ונתת (אתה) [נה] טעם אחר ומתוך כך
 דמית (ליה) [לה] דין או הוראה שגאת לידך ולימדתו הימנו
 שלא כדת שאין הטעם כמו שהיית סבור שאלו ידעת טעם
 המשנה לא דמית לה מיגזה הבא לידך: עולה ודון ענוש אתה
 עליה כמוד שזדון הוא בידך שלא שאלת טעם מרבך: אלו ת"ח
 שישמו חכמים הרבה ללמדם טעמי משנתם זה בזה וזה בזה שאין
 הכל בקיאין בכלן: שונאיכם אלו בעלי משנה שזוכאים בעלי
 משנה בעלי התלמוד לפי שבעלי התלמוד אומרים על בעלי משנה

מנדיכם אלו עמי הארץ שמא תאמר אבד סברם
ובטל סיבויים ת"ל ונראה בשמחתכם שמא תאמר
ישראל יבושו ת"ל והם יבושו נכרים יבושו
וישראל ישמחו:

ה מ פ ק י ד

פרק שלישי

לה [מ"ש לזה דמהימן ליה למלוה] ומ"ש מלוה דלא
מהימן ליה ללוה לזה מקיים ביה במלוה
חז"ל יא *תומת ישירים תנחם מלוה מקיים ביה בלוה *וסלף
סס כוגדים ישרם:

ח *וחרה אפי והרגתי אתכם בחרב והיו נשיכב
לח אלמנו' ובניכם יתומים ממשמע שנאמר
ע"כ עהן חזלי נולס בדאמרי' נמסכת סוטה החכאים חזלי עולם
נמות ככ שמורים הלכה מתוך משכס: מנדיכם אלו עמי הארץ
שחלמידי חכמים שחולין ומתועבין להם ככדה: שמא תאמר
אבד סברם של אלו שהרי כתיב למען שמי יכבד ה' דמשמע שהם
אומרים אבל אין הדבר כן: ת"ל ונראה בשמחתכם ולא תאמר
ואראה כך אמר הכניא אני ואחייכם שחכאיהם חכדיכם כלנו
נראה נשמחתכם: והם יבושו אותם שהם נכרים שאין חמנו
ואין נקראים על שם ישראל הם יבושו וישראל ישמחו:
לוה מקיים במלוה מקרא זה תומת ישירים תנחם אם לא שאלם
ישר ונאמן הוא לא היו מעשירים אותו מן השמים שכל'

המפקיד פרק שלישי בבא מציעא מ

והרגתי אתכם יודע אני שנשותיהם אלמנו' ובניהם
יתומי' אלא מה ת"ל והיו נשיכם וגו' מלמד שנשותיהם
מבקשות לינשא ואין מניחים אותם ובניהם רוצים
לירד לנכסי אביהם ואין מניחים אותם:

[אלו הן נכסי נטושין הרי שהיה אביו או אחיו ^ס
אי אחד מן המורישין הלכו להם למדינת
הים ולא שמעו בהן שמת וכו' ואלו הן נכסי נטושין
הרי שהיה אביו או אחיו או אחד מן המורישין
באן ואינו יודע להיכן הלכו] מ"ש הנך דקרי להו
נטושים ומ"ש הני דקרי להו נטושים * נטושים ^{לט}
דבעל כרחן דכתיב * והשביעית תשמטנה ונטשתה ^{סמות כג}
אפקעת' דמלכא נטושים דמדעתן דכתיב * אם על ^{כוסע י}
בנים רוטשה:

שנשותיהן מבקשות כו' כגון שילכו נשני ולא ידעו נכיהם אם
קיים אם מתים ויהיו נשיהם אלמנות לעולם שאין
נ"ד מביקין אותם לינשא ובניהם כיתומים שלא ירשו נכסיהם
וכ' קללות הם אחד של חרב ואחד של שני:

[נטושין משמע שעזבו בעלים מדעתם והלכו להם דכיון דהיה
לו ללוות הורידו יורשי' לנכסי ולא לזה ש"מ לא כיחא
ליה ונטושי' משמע שנטשו בעליהם בעל כרחן כגון שנשנו
(כדמפרש בגמרא לקמן):] ה"ג נטושין על כרחן דכתיב
והשביעית תשמטנה ונטשתה היינו על כרחן: אפקעתא
דמלכא מלות המלך: נטושים מדעתן דכתיב אם על בנים
רוטשה היינו מדעתו ולא שניה דכתיב רישיה דקרא וקאס שאין

המפקיד פרק שלישי בבא מציעא

שס"ע"ג מרי בר איסק אחא ליה אחא מבי חוואה א"ל
 פלוג לי א"ל לא ידענא לך אחא לקמיה
 ראש' חנ' דרב חסדא א"ל שפיר קא"ל שנא' *ויברך יוסף את
 אחיו והם לא הכירוהו מלמד שיצא בלא חתימת
 זקן ובא בחתימת זקן א"ל ויל אייתי סהדי דאחיה את
 א"ל אית לי סהדי ורחלי מיניה דגברא אלמא הוא
 א"ל לדיריה ויל אנת אייתי סהדי דלאו אחיך הוא
 בעמך היו יראים שלא יבואו אויבים עליהם וכל מצלך יושד יגלו
 בגולה מאליהם וישארו העיירות שדודים מאין איש כשוד שלמן
 בית ארצאל ביום מלקמה כשודדין הנאים למלקמה ע"י מארצ
 על עם היושד בשלים שלא נזהרו בהם לברוק מפניהם ושודדים
 את הכל וכמיהו הגלות יהודה וגו' הגלות שלומים מתוך ישיבת
 שלום באין מקריד הגל' כ"כ. בית ארצאל ת"י בית מארצ אל"ף
 למ"ד יתירים זו כמו יענו את ירעאל שהיו לשון זריעה ולא לשון
 עיר מדקאמר יושד כשוד שלמן בית ארצאל מכלל דהוא יומא
 לאו בית ארצאל ביום מלקמה הוא אלא מורך בא בלבם והמה
 עוזבים אם על נכים והולכים להם מודאנת האויב שמא יבא
 עליהם. רוטעה נעוצה:

אחא ליה אחא מבי חוואה שהלך אביו לבי קוחה וכשא' אשה
 וילדה לו את זה וקור מרי לכאן וירד לנכסי אביו ובא זה
 אחריו לזמן מרובה ותבע מלקי: שפיר קאמר לך שאינו מכירך
 ואין זה רמאות שכשילא מאללך לא היה לך חתימת זקן ועכשיו
 באת בחתימת זקן: ויברך יוסף את אחיו שכשילא מהם היו כלם
 קתומי זקן והם לא הכירוהו שילא מאלל' בלא חתימת זקן ובא
 בחתימת זקן: דלאו אחיך הוא אנתם עדים שיש לו לזה שאלו

המפקיד פרק שלישי בבא מציעא מא

א"ל דינא הכי המע"ה א"ל הכי דיינינן לך ולכל אלמי דחברין:

א"ר יצחק לעולם יהא כספו של אדם מצוי בידו ט
שנא *וצרת הכסף בידך וא"ר יצחק לעולם מב
ישליש אדם מעותיו שליש בקרקע ושליש בפרקמטיא דכ"י יד
ישליש תחת ידו וא"ר יצחק אין הברכה מצויה
אלא בדבר הסמוי מן העין שנא' *יצו ה' אתך כח
את הברכה באסמך. תנא רבי ר' ישמעאל און
הברכה מצויה אלא בדבר שאין העין שולטת בו שנא'
יצו ה' אתך את הברכה באסמך. ת"ר ההולך
למוד את גורנו אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהינו
שתשלח ברכה במעשה ידינו התחיל למוד אומר
ברוך השולח ברכה בכרי הוה מדר ואח"כ בירך
הרי זה תפלת שוא לפי שאין הברכה מצויה לא
בדבר השקול ולא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי
אלא בדבר הסמוי מן העין שנא' יצו ה' אתך את
הברכה באסמך:

משם ומכירין נו מי הוא הביאס אתה ויעידו שאינו בן חנך או
נקש עדים אחרים:

מצוי בידו לא יפקידנו לאחרים במקום אחר שאם תזדמן לו
סעודה לשכר יהא מוזמן לו: תחת ידו להיות מוזמן לו
לנורך ריוח הנא פתאום: אין הברכה שמתנדך ורבה מאליו
פו"ישן כלע"ז: באסמך דריש ליה לשון דבר הסמוי מן העין:
שאין עין שולטת בו שנא' באסמך לשון גמזים:

מג מתני' החושב לשלוח יד בפקדון ב"ש אומרים
 ע"ב חייב וב"ה אומרים אינו חייב עד שישלח
 סח' כב בו יד שנא' *אם לא שלח ידו במלאכת רעהו וגו':
 מד מנא ה"מ דת"ר *על כל דבר פשע בש"א מלמד
 ס"ש שחייב על המחשבה כמעשה ובה"א אינו
 חייב עד שישלח בו יד שנא' אם לא שלח ידו
 במלאכת רעהו א"ל ב"ש לב"ה והלא כבר נאמר
 על כל דבר פשע א"ל ב"ה לב"ש והלא כבר נאמר
 אם לא שלח ידו כו' א"כ מה ת"ל על כל דבר
 פשע שיכול אין לי אלא הוא אמ' לעבדו ולשלוחו
 מנין ת"ל על כל דבר פשע:

הזהב

פרק רביעי

מח פיסקא אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור המבול
 ע"ב ומאנשי דור הפלגה ומאנשי סדום ועמורה
 וממצרים בים הוא עתיד ליפרע ממי שאינו עומד
 בדבורו. איתמר אביו אמר אודועי מודעינן לי
 החושב לשלוח יד אחר בפני עדים אטול פקדונו של
 פלוני לעלמי: חייב צאונסיה סהיום ההוא והלאה אם
 כאנס קייב באקריות:

אמר לעבדו ששלח יד וכן עשה: מנין שהוא קייב:
 מודעינן ליה דע שאס תקזור סופו להפרע ממך:

הזהב פרק רביעי בבא מציעא מב

רבא אמר מילט לייטינן ליה אבוי אמר אודועי
מודעינן ליה דכתיב *ונשיא בעמך לא תאור רבא
אמר מילט לייטינן ליה דכתיב בעמך בעושה
מעשה עמך :

איתמר דברים רב אמר אין בהם משום מחוסרי י

אמנה ור' יוחנן אמר יש בהם משום מחוסרי

מחוסרי אמנה מתיבי ר' יוסי בר' יהודה אומר

מה ח"ל *הין צדק והלא הין בכלל איפה הוא

אלא לומר לך שיהא הן שלך צדק ולאו שלך

צדק אמר אבוי ההוא שלא ידברו אחד בפה

ואחד בלב . מתיבי ר' שמעון אומר אע"פ שאמרו

טלית קונה דינר זהב ואין דינר זהב קונה טלית

מ"מ כך הלכה אבל אמרו מי שפרע מאנשי דור

המבול ומאנשי דור הפלגה הוא עתיד ליפרע ממי

בעושה מעשה עמך צעמך דרשינן הכי והאי לאו עושה מעשה

עמך הוא דכתיב שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב :

דברים בלא מעות (אינו קונה רב לטעמי' דאמר כנגדו הוא קונה) :

הין בכלל איפה שההין י"ב לוגין ואיפה ג' סאין שהן ע"ב

לוגין : אלא שיהא הן שלך כו' כלו' כשאית' מדבר הן או לאו ק"ס

דצריך והלדק אותם : שלא ידבר אחד בפה כו' נשעה שהוא

אומר הדבור לא יהא נדעתו לשכות אבל אם נשתנה השער לאחר

זמן והוא קודם צו לפי שנוי השער אין כאן קסרון אמנה : אבל

אמרו חכמים כו' סיפא קתני הקודם צו אין רוק חכמים נוקה

הימנו אלמא יש בהן מעום מחוסרי אמנה :

שמות כב

ויקרא יט

לגמרא
הקודם

שאינו עונד בדבורו תנאי היא דחנן מעשה בר' יוחנן בן מתיא שאמר לבנו צא ושכור לנו פועלים הלך ופסק להם מזונות וכשבא אצל אביו א"ר בני אפילו אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהם שהם בני אברהם יצחק ויעקב אלא ער שלא יחזילו במלאכי צא ואמור להם ע"מ שאין לכם עלי אלא פת וקמנית בלבד ואי ס"ד דברים יש בהם משים מחוסרי אמנה היכי א"ל ויל הדר כך שאני התם דפועלים גופיהו לא סמכא דעתייהו מ"ט מידע ידעי דעל אבוה סמוך :

סס אמר רב פפי אמר לי רבינא לדידי אמר לי ההוא מרבנן ורב טבות שמיה ואמרי לה רב שמואל בר זוטרא שמיה דאי הווי יהבי לי כל חללא דעלמא לא הוה משני בדבוריה וכו' :

נג א"ר אלעזר מנין למעשר שני שנמא שפודין אותו *אפי' בירו'שלים שנ' *כי לא תוכל שאתו סס ע"ב ואין שאת אלא אכילה שנ' *וישא משאת מאת פניו : דברי יד (אשי' חג)

תנאי הוא דאשכחן ר' יוחנן בן מתיא דפליג : מעשה בר' יוחנן כו' משנה היא בהשוכר את הפועלים שלו לבנו לקזור בתנאי עד שלא יתקילו המלאכה ולפסוק להם מזונות קלים : לא סמכא דעתייהו על דברי הנן :

ואפי' בירו'שלים . שאין מעשר טבור נפדה סס דכתיב כי ירמק ממך המקום ונתת בכסף ולא כשהוא בירו'שלים :

ח"י - *לא חנונו איש את עותו באונאת דברים יא
 הכתוב מדבר אתה אומר באונאת דברים או נח
 אינו אלא באונאת ממון כשהוא אימר *וכי תמכרו ע"נ
 תמכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך הרי אונא' ויקרא כה
 ממון אמור הא מה אני מקיים לא חנונו איש את
 עמיתו באונאת דברים הא כיצד אם היה בעל
 חשובה אל יאמר לו זכור מעשיך הראשונים אם
 היה בן גרים אל יאמר לו זכור מעשה אבותיך
 אם היה גר ובא ללמוד תורה אל יאמר לו פה
 שאכל נכילי וטריפות שקצים ורמשים יבא ללמו
 חורה שנאמרה מפי הגבורה אם היו יסורין באים
 עליו או אם היו חולאים באים עליו או שהיה
 מקבר את בניו אל יאמר לו בדרך שאמרו לו חבריו
 לאיוב *הלא יראתך כסלתך תקותך ותום דרכיך
 זכור נא מי נקי אבד אם היו חמרים מבקשים
 תבואה ממנו לא יאמר להם לכו אצל פלוני שהוא
 מוכר תבואה ויודע בו שלא מכר מעולם ר' יהודה
 אומר אף לא יתלה עיניו על המקח בשעה שאין לו
 דמים שהרי הדבר מסור ללב וכל דבר המסור ללב
 שהרי הדבר מסור ללב ולפיכך נאמר בו ויראת מאלהיך האי
 שהרי ליתן טעם למה נאמר בו יראה נקט ליה זה"ק שהרי
 יל הדברים הללו אין טובתן ורעתן מסורות להכיר אלא ללבו של
 (עושה ויודע) [עושה הוא יודע] אם לעקל אם לעקלקלות ויכול
 הוא לומר לא עשיתי כי אם לעוזה הייתי סגור שיש לך תבואה
 למכור והייתי קפץ לקנות מקק זה: וכל דבר המסור ללב של

עס
 יבין
 חידוש
 סלכות

א"כ ד

יִקְרָאִים נֹאמַר בּוֹ *וַיִּרְאֵת מֵאֱלֹהִיךָ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם
 ר"ש בֶּן יוֹחָאִי גָדוֹל אוֹנֵאת דְּבָרִים מֵאוֹנֵאת מִמּוֹן
 ס כה שׁוֹה נֹאמַר בּוֹ *וַיִּרְאֵת מֵאֱלֹהִיךָ וְזֶה לֹא נֹאמַר בּוֹ
 וַיִּרְאֵת מֵאֱלֹהִיךָ וְר' אֶלְעָזָר אוֹמֵר זֶה בְּגוֹפוֹ וְזֶה
 בְּמִמּוֹנוֹ ר' שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר זֶה נִיחָן לְהִשְׁכּוֹן
 וְזֶה לֹא נִיחָן לְהִשְׁכּוֹן :

יב תְּנִי חֲנָא קָמִיה דְּרַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק כָּל הַמְּלָכִין
 ס פְּנֵי חֲבִירוֹ בְּרָבִים כְּאֵלּוֹ שׁוֹפֵךְ דָּמִים א"ל
 שְׁפִיר קֹאמֶרֶת דְּחֻינָא לִיה דְּאִזִּיל סוּמְקָא וְאִתִּי
 הַיּוֹרָא א"ל אֲבִי לְרַב דִּימִי בְּמַעֲרַבָא בְּמֵאִי זְהִירִי
 א"ל בְּאַחוּרֵי אֲפִין דְּא"ר חֲנִינָא הֲכֹל יוֹרְדִין לְגִיהֶנָּם
 חוּץ מִג' הֲכֹל ס"ד אֵלָּא אִימָא כָּל הַיּוֹרְדִין לְגִיהֶנָּם
 עוֹלִים חוּץ מִג' שְׁיוֹרְדִים וְאִינִם עוֹלִים וְאֵלּוֹ הֵן הַבָּא
 עַל א"א וְהַמְּלָכִין פְּנֵי חֲבִירוֹ בְּרָבִים וְהַמְּכַנָּה שֵׁם
 רַע לְחֲבִירוֹ מְכַנָּה הֵינּוּ מְלָכִין אַע"ג דְּרֵשׁ בֵּית
 נט בְּשִׁמְיָה אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה א"ר יוֹחָנָן *נִוָּח לֹו
 לְאֶדָם שׁוֹבָא עַל סַפֵּק אִשְׁתּ אִישׁ וְאֵל יִלְכִין פְּנֵי
 חֲבִירוֹ בְּרָבִים מִנָּא לֵן מִדְּרֵשׁ רַבָּא דְּרֵשׁ רַבָּא
 אִדָּם כְּאֶמֶר בּוֹ הוּיִירָא מִן הַיּוֹדֵעַ מִקְּשָׁנוֹת אִסּ לְטוֹנָה אִסּ לְאֻכָּה :
 הֲכֹל ס"ד וְכִי הֲכֹל יוֹרְדִין. ה"ג כָּל הַיּוֹרְדִין לְגִיהֶנָּם עוֹלִים : דְּרֵשׁ
 בֵּית כֶּנֶר הוֹרֵג זֶכֶךְ שֶׁכֶּתִין אִתּוֹ כֵּן וְאִין פְּטוֹ מִתְּלַבְנוֹת
 וּמ"ז לְהַכְלִימוֹ מִתְּכּוּין : וּבְצִלְעֵי בְּצִיל אִשְׁתִּי וְזִשְׁמַתְקִל קִטְאִתִּי
 כֹּה כְּמוֹ וַיִּנֶּן ה' אֶת הַלֵּלֶע : כְּדִרְשׁ רַבָּא דְּטוֹנָה מַעֲשֵׂה שֶׁל דוֹד
 יֵצֵת שֶׁנֶּעַ מִשְׁלֶכֶן וּסְפֵק אִשְׁתּ אִישׁ הֵיא שֶׁהוּלָא לְמַלְקֶמֶת בֵּית דוֹד
 גַּט כְּרִיתוֹת כּוֹתֵב לְאִשְׁתּוֹ עַל מַתָּה שֶׁאִסּ יָמוֹת שֶׁהָא קְטוֹרֶשֶׁת

הזהב פרק רביעי בבא מציעא מד

מ"ד *ובצלעי שמחו ונאספו וגו' קרעו ולא דמו ^{תלמי לה}
 אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע גלוי וידוע לפניך
 שאם היו מקרעין בשרי לא היה דמי שותח לארץ
 ולא עוד אלא אפי' בשעה שעוסקים בנגעים ואהללות
 אומרים לי דוד הבא על אשת איש מיחתו במה
 ואני אומר להם מיחתו בחנק ויש לו חלק לעה"ב ^{סוט' פ"ק}
 אבל המלבין פני חבריו ברבים אין לו חלק לעה"ב ^{ב"ע"ר ש"א}
 (ואמר) מר ויטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה
 אמר רב (הונא) [חנא] בר כיונא א"ר שמעון חסידא
 ואמרי לה א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי נוח
 לו לאדם שיפיל עצמו לחך כבשן האש ואר
 ילבין פני חבריו ברבים מנ"ל מתמר דבתי *היא ראש' לה
 מוצאת והיא שלחה אל חמיה :

א"ר *חנינא בריה דרב אידי מ"ד *לא חונו איש יג
 את עמיתו עם שאחך בתורה ובמצות אל תונהו ^ס
 אמר רב לעולם יהא אדם זהיר באונאת אשתוכ' ^{א' חכנא}
 שמתוך שדמעתה מצויה אונאתה קרובה : ^{ויקרא כה}

מעכשיו ולא תזקק לינס וכל אותן הימים היא ספק מגורשת אם
 מת מגורשת מתקל' ואם לא מת לא כתגרש' : שמחו ונאספו קרעו
 ולא דמו אם קרעו כי לא מלאי דם : היא מוצאת והיא שלחה
 אע"פ שהיו מוליאין אותה לשריפה לא אמרה להן ליהוד' כבעלתי לא
 שלחה לו למי שאלה לו אנכי הרה ואם יודה הוא מעלמו יודה :
 עמיתו עם אמו : באונאת אשתו באונאת דברים ללערה :
 אונאתה קרובה לנא פורענות אונאתה מקרה לנא :

יד א"ר אלעזר מיום שחרב ב"ה ננעלו שערי תפלה
 שנא' *גם כי אזעק ואשוע סתם תפלתי ואע"פ
 ששערי תפלה ננעלו שערי דמעות לא ננעלו שנא'
 *שמעת תפלתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל
 תחרש ואמר רב כל ההולך אחר עצת אשתו נופל
 מ"א כל בגיהנם שנא' *רק לא היה כאחאב וגו' א"ל רב
 פפא לאבוי והא אמרי אינשי אתחד גוצא גחין
 וחלתוש לה לא קשיא הא במילי דעלמא והא
 במילי דביתא. ל"א הא במילי דשמיא הא במילי
 דעלמא :

טו אמר רב חסדא כל השערים ננעלים חוץ משערי
 סס אינאה שנא' *הנה ה' נצב על חומת אנך
 ובידו אנך א"ר אלעזר הכל נפרע בידי שלוח חוץ
 מאונאה שנא' ובידו אנך. אמר רבי אבהו ג' אין

שמעה תפלתי אין לשכותי מלשון בקשה מהקב"ה שישמע
 תפלתו אבל אל תתקשר יש לשכותי מלשון בקשה ולו' ב'זו אני
 צועק שאין דרכיך לשחוק ולא להקדים אל תתקשר אל תעשה אל
 תתן משמשים לשון בקשה ומשמעין לשון עמיד כגון אל יתן למוט
 הרי לשון בקשה. ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה הוא לשון עמיד :
 רק לא ה' כאחאב סיפא דקרא אשר הסתה אותו אינצל אשתו :
 אחתך גוצא אשתך קטנה כסוף עלמך ושמע דבריה :

כל השערים של תפלה ננעלו : חוץ משערי אונאה הלוועק
 על אינאה דברים אין השער ננעל נפכיו : הכל ע"י שלוח
 נפרעין על כל עבירות ע"י שליח : ובידו לא מסרה לשליח :

הזהב פרק רביעי בבא מציעא מה

הפרגוד ננעל בפניה' אונאה וגול ועבוד' ורה. אונאה
דכתיב ובירו אנך. גול דכתיב *חמס ושוד ישמע ירחיה ו
בה על פני תמיד. ע"ז דכתיב *העם המכעיסים יסע' סה
אותי על פני תמיד:

אמר רב יהודה לעולם יהא אדם זהיר בתבואה ^{טז}
בתוך ביתו שאין מריבה מצויה בתוך ביתו ^{סס}
של אדם אלא על עסקי תבואה שנא' *השם ^{תלי' קמ}
גבולך שלום הלכ חטים ושבועך. אמר רב פפא
היינו דאמרי אינשי כד משלם שערי מכדא נקיש
ואתי תיגרא בביתא ואמר רב חנינא בר פפא
לעולם יהא אדם זהיר בתבואה בתוך ביתו שלא
נקראו ישראל דלים אלא על עסקי תבואה שנא'

*והיה אם זרע ישראל וגו' וכתיב *ויחנו עליהם ^{ספטי' ו}
וכתיב *וידל ישראל מאד מפני מדין. (וא"ר) ^{סע}
[א"ר] חלבו לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו ^{סס}
שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא

פרגוד מקילה שנין שכינה לנבא מרוס: אינו ננעל להפסיק
ראיתן מן המקום אלא תמיד רואה אותם עד שיפרע: ובירו
אנך משמע שהוא תמיד אללו (ומשמע) [ימשע] נה: על פני
לפני ואין מקילה בינו לבין העצירה:

גבולך שלום אימתי כשחלז חטים יסביעך הקנ"ה: מכדא
כד שנותנים בו שעורים: נקיש ואתי תיגרא התגר
מקשקש ונא ואני שמעתי הכד מקשקש כדרך כלי ריקס שמשמע
בו קול הנרה כשמקשקשין עליו: וידל ישראל לעיל מינה

ראשי' יב כשביל אשתו שנא' *ולאברם הטיב בעבורה והיינו
 דאמר להו רבא לבני מחזא אוקירו לנשייכו כי
 היכי דתתעתרו :

יו תנן החם החכו חוליות ונהן חול בין חוליא לחוליא
 ר' אליעזר מטהר וחכמים מטמאים *וזהו
 ע"כ (הוא) תנור של עכנאי מאי עכנאי א"ר יהודה
 אמ' שמואל שהקיפוהו דברים כעכנא זו וטמאוהו
 תנא באותו היום השיב ר' אליעזר כל השוכרות
 שבעולם ולא קיבלו הימנו אמר להם אם הלכה
 כמותי חרוב זה יוכיח נעקר חרוב ממקומו מאה
 אמה ואמרי לה ד' מאות אמה אמרו לו אין מביאין
 ראיה מן החרוב חזר ואמר להם אם הלכה כמותי
 אמת המים יוכיחו חזרו אמת המים לאחוריהם
 כתיב (ויפלו) [וימנו] עליהם וישקיתו את יבול הארץ : אוקירו
 לנשייכו כנדו נשותיכם : מחזא עיר שהיה רבא דר בתוכה
 כך שמה :

חחכו חוליות תכור העשוי חוליות חלרפו ככנן כדרך כלי קרש
 ואח"כ לורף החוליות ונותן קול בין קוליא לקוליא : ר'
 אליעזר מטהר שאינו כלי קרש אלא כנן כעין כלי גללים וכלי
 אדמה שאין מקבלין טומאה : וחכמים מטמאין דלולי בתר
 קוליות שאר תכורים שלהם שהיו עשויין כעין קדרות גדולות ופיו
 למעלה ולורף ככנן כשאר קדרות ומיטלטלין אלא שהיה מושינו
 על הארץ או על הדף ומדביק את [טפילות] הטיט סביב על
 (שוליו) [כולו] לעשותו עב שיקלוט ויחזיק את קומו : עכנאי

הזהב פרק רביעי בבא מציעא מו

אמרו לו אין מביאין ראיה מאמת המים חור ואמר
אם הלכה כמותי כותלי בית המדרש יוכיחו הטו
כותלי בית המדרש ליפול גער בהם ר' יהושע
אמר להם אם תלמידי חכמים מנצחים זה את
זה בהלכה אחס מה טיבכם לא נפלו מפני כבודו
של ר' יהושע ולא זקפו מפני כבודו של ר"א
ועדיין מטין ועומדים חור ואמר להם אם הלכה
כמותי מן השמים יוכיחו יצתה בת קול ואמרה
מה לכם אצל ר"א שהלכה כמותו בכל מקום עמד

ר' יהושע על רגליו ואמר *לא בשמים היא מאי דנריס ל
לא בשמים היא א"ר ירמיה [שכבר נחנה חורה
מהר סיני] אין אנו משגיחין בבת קול שכבר

כחבת בתורה בהר סיני *אחרי רבים להטות
אשכחיה ר' נתן לאליהו א"ל מאי עכיד קב"ה
בהוא שעתא א"ל קא חייך ואמר נצחוני בני
נצחוני בני אמרו אותו היום הביאו כל טהרות
שטיתר ר' אליעזר ושרפום ונמנו עליו וברכוהו
ואמרו מי ילך ויודיענו אמר להם ר' עקיבא אני
אלך שמא ילך אדם שאינו הגון ויודיענו ונמצא
מחריב את כל העולם כולו מה עשה ר"ע לבש
שחורים ונתעטף שחורים וישב לפניו ברחוק ר'

נקש דרכו לעשות כעגולה להכניס זכנו אלל פיו : כל טהרות
שטיהר ר' אליעזר ע"י מעשה שאירע כשאלה הלכ' זו צנהמ"ד
שכפלה טומא' לאויר תכור זה וקזרו ועשו על גביו טהרות וטיהרם
כ"א והביאום נצחמנא להכני : לרש ושחוריות עכ"ל זע"כ ואצל :

שמות כג

אמות א"ל ר' אליעזר עקיבא מה יום מיומים א"ל
 רבי כמדומה לי שחברייך ביילין ממך אף הוא
 קרע בגדיו וחלץ מנעליו ונשמש וישב ע"ג קרקע
 ולגו עיניו דמעורר לקה העולם שליש בותים
 ושלש בחטים ושלש בשעורים וי"א אף בצק
 שבידו אשה טפח. חנא *אך גדול היה באותו
 היום שבכל מקום שנתן בו עיניו ר' אליעזר נשרף
 ואף ר"ג היה בא בספינה עמר עליו נחשול לטבעו
 אמ' כמדומה לי שאין זה אלא בשביל ר' אליעזר
 בן הורקנס עמר על רגליו ואמר רבש"ע גלוי
 וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית
 אבא עשיתי אלא לכבודך שלא ירבו מחלוקת
 בישראל נח הים מועפו. אימא שלום דביחתי
 דר"א אחתיה דר"ג הואי מההוא מעש' ואילך לא
 הות שבקת ליה לר"א למיפל על אפיה ההוא
 יומא ריש ירחא הות ואיחלף לה בין מלא לחסר
 א"ד [אחא] עניא קרי אבא אפיקה ליה ריפת'
 אף הוא קרע בגדיו שהמנדה חייב בקריעה : וחלץ מנעליו
 שהמנדה חסור כנעילת הסנדל כמ"ק : ונשמש מן הכסא :
 מפח כתקלקל : אך גדול מכה גדולה : ר"ג כשי"א היה ועל
 פיו נעשה : שלא ירבו מחלוקות שלא ירגיל היקיד לחלוק על
 הרבים : אימא שלום כך שמה : בין מלא לחסר סנורה
 היתה שיהא הקדש חסר וקבוע ביום ל' ולא יפול ביום הקדש על
 פכו והיה מלא ולא נקבע עד יום ל' ואחד ולא כזהרה בו ביום

הזהב פרק רביעי בבא מציעא מז

אשכחתי דנפל על אנפיה א"ל קום קטלת לאחי
אדהכי נפק שפורה מבית ר"ג דשכיב א"ל מנא
ידעת א"ל כך מקובלני מבית אבי אבא בר
השערים ננעלין חוץ משערי אונאה:

ת"ר המאנה את הגר עובר בג' לאוין והלוחצו
עובר בב' מאי שנא מאנה דכתיבי שלשה זס

לאוין *וגר לא חונה *וכי יגור אחכם גר בארצכם
לא חוננו אותו *ולא חוננו איש את עמיתו וגר בכלל
עמיתו הוא. לוחצו נמי ג' כתיבי *ולא תלחצנו *וגר
לא תלחץ *ולא תהיה לו כנושה וגר בכלל הוא
אלא אחד זה ואחד זה בג'. תניא ר"א הגדול
אומר מפני מה הזהירה תורה כל"ו מקומות ואמרי

לה במ"ו מקומות כגר מפני שסורו רע. מ"ד *וגר
לא חונה ולא תלחצנו כי גרים הייתם תנא
(משום) ר' נתן [אומר] מום שבך אל תאמר
לחברך והיינו דאמרי אינשי דזקיף ליה זקיפא
ל' וכפל על פניו: מבית אבי אבא מנית דוד חני המספקה
שבת כש"ס הייתה והס מנית דוד: חוץ משערי אונאה לפי
שלער הלך הוא קרוב להוריד דמעות:

המאנה את הגר אינא דברים: הלוחצו דוקי: לא תהיה
לו כנושה לקח הוא שדוקו לתבוע חובו: ה"ג מאי
שנא מאנה דכתיב ציה תלחץ וגר לא תוכה לא תוכו אותו ולא
תוכו איש את עמיתו וגר בכלל עמיתו הוא לוקו כמי וכו': מום
שבך אל תאמר לחברך דכיון דגרים הייתם גנאי הוא לכם
להזכירם גרות: מאן דאית ליה זקיפא וכו' מי שיש לו תלוי

בדיותקיה לא נימא ליה לחבריה וקיף כיניחא:
 ס מתני' ר' יהודה אומר לא יחלק החנווני קליות
 ואגוזים להינוקות מפני שהוא מרגילן לבא
 אצלו וחכמים מתירין ולא יפחות את השער
 וחכ"א זכור לטוב לא יבור את הגריסין דברי אבא
 שאור וחכמים מתירין ומודים שלא יבור ע"פ
 מגורה שאינו אלא כגונב את העין אין מפרכסין
 לא את האדם ולא את הבהמה ולא את הכלים:
 יט ההוא עבדא סבא ראזיל צבעיה לרישית ולדקניה
 סס ע"כ אתא לקמיה דרבא א"ל ובנן א"ל ויהיו
 עניים בני ביתך אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל
 במשפחתו לא יאמר לעבדו או לבן ביתו תלה לי דג זה שכל סס
 תלייה גכאי הוא לו:
 ולא יפחות את השער למכור בזול מפני שמרגיל לבא אצלו
 ומקפץ מניקות קבירו: זכור לטוב שמתוך כך אולרי פירות
 מוכרים בזול: גריסין פולין גרוסות צריקים א' לב': לא יבור
 את הפסולת שמתוך שנראין יפות הוא מעל' בדמיהן יותר מן
 הפסולת שנטל מהם: וחכמים מחירין טעמא מפרש בגמ':
 ע"פ המגורה למעלה להראות יפות ואת הפסולת שנתכו לא
 בירר: לפי שאינו אלא כגונב את העין בצריה זו: אין
 מפרכסין מ' בגמ': לא את האדם עבד ככעני העומד לימכר:
 צבעיה שהיה זקנו לבן ולבשו שחור (ומראה) [וכראה] כנשור:
 ובנן קנה אותי לעבד וככעני היה דעבד עברי אסור
 לאחר מרבן שאין היוכל כוהג: ויהיו עניים משכה היא. טוב לי

הזהב פרק רביעי בכא מציעא מח

ובניה יומא חד א"ל אשקיין מיא אזל חזוריה לרישית
ולדקניה א"ל חזי דאנא * (קשיש מאבוך קרי אנפשי
* צדיק מצרה נחלץ וגו' :
חשלי יא

איוהו נשך

פרק חמישי

* לא חגנובו דכחב רחמנ' למה לי לכדתני' לא כ
חגנובו על מנח למיקט לא חגנובו ע"מ לשלם סא
חילומי כפל א"ל רב יומר לרב אשי לאו ע"כ
דכחב רחמנא במשקלות למה לי א"ל לטומן יקרא יס
משקלותיו במלח האי גול מעליא הוא לעבור עליו
משעת עשייה. ת"ר * לא תעשו עול במשפט
[במדה במשקל ובמשורה] (במשפט כמשמעו)
במדה וזה מדידת קרקע שלא ימדוד לאחר
לפרנס עכ"י ישראל ושמאזני : דקניה זקני : צדיק מצרה נחלץ
זה רבא :

לא חגנובו דכחב רחמנא למה לי לילף מרבית ואוכאה שהרי
מססרו ממון. לא חגנובו דעשרת הדברות לא קמיבעיא ליה
דאזהרה לגונב כפשות הוא כדאמר' בסנהדרין : למיקט לנער :
ע"מ לשלם כפל שרונה להכמותו ויודע בו שלא יקבל : לאו
דמשקולות לא תעשו עול וגו' : לטומן משקלותיו המכה או
הפרס טומן במלח להכבידו וכשהוא לוקח במשקל לוקח באלו :
משעת עשייה משעת הטמך ואפי' לא שקל בהן : לא ימדוד לאחר
(*) חשום סדור זקנים כרלי' בקידושין ואפי' שהו קל לא רבא חשום
סידור דא"ל.

48 איזהו נשך פרק חמישי בבא מציעא

בימיו החמה ולאחר בימות הגשמים במשקל שלא
 יטמין משקלותיו במלח ובמשורה שלא ירחיק והלא
 דברים ק"ו ומה משורה שהיא אחד משלשים
 ושישה (ושלשה) בלוג הקפידה עליו תורה ק"ו להק
 וחצי הין ושלישית ההין ורביעית ההין ולוג וחצי
 לוג ורביעית הלוג. אמר רבא למה לי דכתב
 רחמנא יציאת מצרים ברבית יציאת מצרים גבי
 ציצית. יציאת מצרים במשקולות. אמר הקב"ה
 אני הוא שהבחנתי במצרים בין טפה של בכור
 לטפה שאיני של בכור אני היא שעתידי ליפרע
 ממי שחול מעותיו בנכרי ומלוה אותן לישראל
 ברבית וממי שטומן משקלותיו במלח וממי שתולה
 קלא אילן בבגדו ואומר תכלת הוא:

בימות החמה כו' אקין הנאין לחלוק את השדה לא ימזו
 המודד לאקד בימות הקמה ולאקד בימות הגשמים צאות
 הקבל ספכי שהקבל לק בימות הגשמים ומתפשט כל לורכו ובימות
 הקמה מתוך יוצא הוא נגמד וכיוצא: משורה מדת הלך היא
 ירחיק אשקום"א בלע"ז שממלא את המדה כשמוליא את הין
 ולאחר זמן כמלאת חמרה: יציאת מצרים גבי רבית בפרשת
 צהר סיני: גבי משקולות נקדושי' תהיו: שהבחנתי במצרים
 הרי שצאו עשרה רווקים על מלרית אשת וכתעברה מהן בעשר
 עיבורים עשר בכורות שהן בכורות של אביהן כלם מתו: תולה
 מעותיו בנכרי מלוה מעותיו לישראל בריבית ואומר של בכרי
 הס: קלא אילן לבע הדומה לתכלת ורקמנא אחר פתיל תכלת

אִיזְהוּ נֶשֶׁךְ פֶּרֶק חֲמִישִׁי בַּבֵּא מִצִּיעָא מַט

רַבִּינָא אִיקְלַע לְסוּרָא דְפֶרֶת א"ל ר' חֲנִינָא מִסּוּר' כֹּא
דְּפֶרֶת לְרַבִּינָא יִצְיָאָה מִצָּרִים דְּכֹתֵב רַחֲמָנָא ס

גְּבִי שְׂרָצִים לְמָה לִּי א"ל אִמַּר הַקֶּב"ה אֲנִי הִיא
שֶׁהִבְחַנְתִּי בֵּין טָפָה שֶׁל בְּכוֹר לְטָפָה שְׂאוֹנָה שֶׁל
בְּכוֹר אֲנִי עֲתִיד לִיפְרַע מִמִּי שֶׁמַּעֲרֵב קֶרְבִי דָּגִים
טַמְאִי בְּקֶרְבִי דָּגִים טְהוֹרִין וּמוֹכֵרֵן לְיִשְׂרָאֵל א"ל
אֲנָא הַמַּעֲלָה קָא קְשִׁיָּא לִי מָאי שְׂנָא [הֵבֵא]
הַמַּעֲלָה דְּכֹתֵב רַחֲמָנָא א"ל לְכַדְתָּנָא דְּבִי ר'
יִשְׁמַעְיָאֵל דְּחֲנָנָא דְּבִי ר' יִשְׁמַעְיָאֵל אִמַּר הַקֶּב"ה
אֵלֶּמְלָא [לֹא] הָעֲלִיתִי אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם אֵלֶּא
בְּשִׁבִיל דְּבֵר זֶה שְׂאוֹנֵן מִטַּמְאִין בְּשְׂרָצִים דִּי א"ל וְמוֹ
נִפִּישׁ אֲגֵרִיָּיהִי טָפִי מִרְבִּית וּמִצִּיצִית וּמִמִּשְׁקָלוֹת א"ל
אֲעֵיג דְּלֹא נִפִּישׁ אֲגֵרִיָּיהִי טָפִי מֵאִיסִי לְמַכְלִינָהּ:

[פִּיסְקָא] אִיזְהוּ חֲרִבִּית הַמִּרְבָּה בְּפִירוּחַ וְכו' [אֲטוֹ ס
כֹּל הַנִּי דְּאֲמַרִּין עַד הַשְּׁתָּא לֹא רַבִּית
הוּא א"ר אֲבֵהוּ עַד כֹּאן שֶׁל חוּרָה מִבָּאן וְאִילָךְ

וְחִלַּת דְּמִי יִקְרִים שְׁנֵיג דִּם קְלוּן שְׂאִינוּ עוֹלָה מִן הֵיס אֵלֶּא
אֶחָת לְשָׁנָה:

סוּרָא דְּפֶרֶת סוּרָא הַיּוֹשֶׁנֶת עַל כֹּהֵר פֶּרֶת וְאִין זוֹ סוּרָא סַמָּס:
גְּבִי שְׂרָצִים נִוְהִינִים הַשְּׂמִינִי כִי אֲנִי ה' הַמַּעֲלָה אֶתְכֶם
מִאֶרֶץ מִצְרַיִם: אֵלֶּא בְּשִׁבִיל דְּבֵר זֶה כְּדַמְרֵשׁ לְקוּמִיהָ שֶׁהָן
מַעֲוִלִים וְנִפְאִים וְאִין מֵאִסִּים בְּשָׁקִלִים הִלְלוּ לִהְיִי כְּמִיג לְשׁוֹן
עִלְיָי שֶׁמַּעֲלָה גְדוּלָּה הִיא אֵלֶּלֶם:

שֶׁל חוּרָה זֶרֶךְ הַלּוּאָה:

49 איזהו נשך פרק חמישי בבא מציעא

של דבריהם] וכן אמר רבא עד כאן של תורה
מכאן ואילך של דבריהם עד כאן * יכין רשע
וצוויק ילבש עד כאן ותו לא אלא אפילו עד כאן
יכין רשע וצדיק ילבש :

כב תניא שנים שהיו מהלכין בדרך וביר אחר מהם
סב קיתון של מים אם שותים שניהם מתים
ואם 'שוחה א' מהם מגיע לישוב דרש בן פטירה
מוטב שישחו שניהם וימותו ואל יראה אחד במיתת
ויקרא כה חברו עד שבא ר' עקיבא ולימד * וחזי אחיך עמך
חייך קודמין לחיי חברך :

סד אמר רב כהנא הוה יתיבנא בשילתי פרקי דרב
ושמעית דקאמר קרי קרי ולא ירענא מאי
קאמר בתר דקם רב אמרי להו מאי קרי קרי
דקאמר רב אמרי לי הכי קאמר רב האי מאן
דיתיב וזוי לגינאתא אקרי וקא אולי עשרה קרי בני

עד כאן יכין רשע וצדיק ילבש אס מת והניס לבניו מעות של
רבית אין חייבים להקזיר וע"ז נאמר יכין וגו' הכי תכיל לה
בחוכמתא : עד כאן ותו לא בתמיה כ"ז דרבית דרבנן אין הנן
חייב להקזיר : אפי' עד כאן דרבית דאורייתא הוא : יכין האנ
שהוא רשע וימות ולא יהנה ונתן שהוא לדיק אינו חייב להקזיר :
אם ישחו שניהם ימותו כלמא שאין מספיקין לשניהם : ואם
ישתה האחד מגיע לישוב וימלא מים : עמך חייך קודמין :
בשלהי פרקין כש"ס לדרוש נאמי ולא שמעתי תפלת דבריו :
שמעית דקאמר קרי קרי שמעתי דורש ומזכיר דלועין

איזהו נשך פרק חמישי בבא מציעא נ

זרתא בוזא וא"ל יהיבנא לך בני גרמירא איחנתו
שרי ליתנתו אסור פשיטא מהו דתימא כיון דממילא
קא רבו שפיר דמי קמ"ל:

רב יוסף בר חמא חקיף עברי דאנשי דמסיק צע"נ
בהו וזוי ועבד בהו עבדתא א"ל (רבה)
[רבא] בריה מאי טעמא עבד מר הכי א"ל אנא
כרב נחמן סבירא לי דאמ' ר"נ עבדא נהום כריסיה
לא שוי א"ל אימור דאמר ר"נ כגון דארו עבדיה
דמרקיר בי כובי עבדי אחריני מי אמר א"ל אנא
כי הא דרב דניאל בר [רב] קטינא אמר רב
סבירא לי דאמר התוקף עבדו של חבירו ועושה
בו מלאכה פטור *דניחא ליה דלא נסחרי עבדיה סה
א"ל ה"מ היכא דלא מסיק ביה וזוי מר כיון
דמסיק בהו וזוי מהוי כרבית:

תמיד: יהיבנא לך לאמר זמן: בני גרמירא אמה אמה: איחנתו
אס יא לו נגנו גדולות בני אמה: ליתנתו ועודן קטנות אסור:
חקיף עברי דאינשי דמסיק בהו וזוי מוזיק בענדים של צעלי
קונות שלו וכופס לעשות מלאכתו: נהום כריסי' לס
מאכלו והריני זנו ביום מלאכתו: דארו עבדיה כך שמו: דמרקיר
בי כובי ליכן היה ומרקיר צמיות לשמות יין: דלא נסחרי עבדיה
שלא ירגיל להיות בטל ויתעלל כסחרי התי"ו משמעות כדק'
המתפעלים בתיבת ש"ן וסמ"ך כאשר יתפעל שר ויאמר תשתרר
שהתי"ו מתחלעת להפסיק אותיות השורש ובגרת סף הסתופף
שם השחוק וכך בלשון גמרא מסתרי מסתמך אשתהי אשתקל:

איזהו נשך פרק חמישי בבא מציעא

כג *מרבחה הונו בנישך ותרביח לחונן דלים יקבצנו מאי
 לחונן דלים אמר רב כגון שבור מלכא :
 ע חני רב יוסף *אם בסף תלוה את עמי גו' עמי
 ונכרי עמי קודם עני ועשיר עני קודם ענייך
 כד ועניי עירך ענייך קודמין עניי עירך ועניי עיר
 עא אחרת עניי עירך קודמין [אמר מר עמי ונכרי
 עמי קודם פשיטא אר"נ אמר לי הונא לא נצרבה
 דאפי' לנכרי ברביית ולישראל בחנם]. תניא א"ר
 יוסי בא וראה כמה סמיות עיניהם של מלוי
 ברביית אדם קורא לחברו רשע יורד עמו עד
 לחייו והם מביאים עדים ולבלר וקולמוס ודיו
 וכותבין וחותמין פלו' זה כפר באלהי ישראל תני'
 ר"ש בן אלעזר אומר כל מי שיש לו מעות ומלוה
 שבור מלכא מלך פרס היה ונטל ממון מ ישראל ומוקן בהם
 דלים נכרים שהם דלים מן המלכות :
 עמי ונכרי נאין ללות עמי קודם : ענייך ועניי עירך עכ"ל
 שהם קרובין וממשפחתך : ענייך קודמין דכתיב עמך
 הקרובים לך : עניי עירך קודמין לעניי עיר אחרת דהכך הו'
 עמך טפי : יורד עמו עד לחייו רגיל להתקוטע עמו כאלו הבהו
 וכאלו בא להורגו ואכי שמעתי ראשי לירד לתוך אימנותו של
 קצרו ולמעט מזכותיו של קצירו וקשה בעיני שיתירו חכמים
 לישראל להנכס ולגמול רעה ועוד דאמר' בפתוצות עד י"ב שנה
 מתגלגל אדם עם בנו מכאן ואילך יורד עמו לקייו ומאי יורד
 לתוך אימנות איכא הא לייסרו ולכופו לתורה קאמר : פלוני כפר

איזהו נשך פרק חמישי בבא מציעא נא

אוחן שלא ברבית עליו הכתוב אוכר *כספו לא תחן בנשך ושחר על נקי לא לקח עושה אלה לא ימוצי לעולם הא למדת שכל המלוה ברבית נכסיו מתמוטטין. והא קא חזינן דלא מוזפי ברבית וקא מתמוטטין. א"ר אלעזר הללו מתמוטטין ועולים והללו מתמוטטין ואינם עולים. *למה תביט חזקוניא בוגדים תחריש בבלע רשע צדיק ממנו א"ר הונא צדיק ממנו בולע צדיק גמור אינו בולע:

רב סעורם אחיה דרבא הוה תקיף אנשי דלא עג מעלי ומעייל להו בגוהרקא דרבא א"ל רבא ע"נ שפיר קעבדת דתניא ראית שאינו נוהג בשורה בנין שאתה רשאי להשתעבד בו ח"ל *לעולם יקראכם בהם תעבדו ובאחיכם יכול אפילו נוהג בשורה ח"ל ובאחיכם בני ישראל איש באחיו וגו':

ר' יצחק רש"י אימר מנין לנוש' בחברו מנה ואינו עה רגיל להקדי' לו שרום שאסור להקדים לו ע"נ שלום ח"ל *נשך כל דבר אשר ישך אכילו דבור אסור: דביל' כג

זהוה לשראל ברבית: מתמוטטין דוק הכי עושה אלה לא ימוצי הא אם כתן כנסך ימוצי: הללו מתמוטטין ועולין והללו כו' והכי נשמע קרא כל עושה אלה לא ימוצי לעולם כלו' ואם ימוצי אין מוטטו מוטט עולם אבל הכימן כנסך ימוצי לעולם: צדיק גמור אינו בולע ואע"פ שמתמוטט עולה ואינה כבלע לעולם: תקיף כופה: גוהרקא עגלה מוכנת למרכבת אדם וכל' אשכנזי רייעו"ן: בהם תעבדו ובאחיכם כמי תעבדו:

כה תניא ר' שמעון אומר מלוי ברבית יוחנן ממה
שמרויחין מפסידין ולא עוד אלא שמשוימין ס

משה רבינו חכם ותורתו אמת ואומרים אלו היה
יודע משה רבינו שהיה ריוח בדבר לא היה כותבו
כי אתא רב דימי אמר מנין לנושה בחברו מנה
כדי ויודע שאין לו שאסור לעבור לפניו ח"ל *לא

חתייה לו כנושה ר' אמי ור' אסי דאמרי תרווייהו
כאלו דנו בשני דינין שני' *הרכבת אנוש לראשנו

באנו באש ובמים אמר רב יהודה אמר רב כל
מי שיש לו מעות ומלוה אותם שלא בעדים עובר

מי משום *ולפני עור לא תתן מכשול וריש לקיש
גורם קללה לעצמו שנאמר *חאלמנ' שפתי שקר

הדוברות על צדיק עתק אמרי לי רבנן לרב אשי קא
מקיים רבינא כל מה דאמור רבנן שלח ליה בהדי

פניא דמעלי שבתא לישרך לי מר עשר וווי
דאתרמי לי קטינא דארעא למזבן שלח ליה ניהי

מר סהדי ונכתב כתבא שלח ליה אפי' אנא נמי
שלח ליה כ"ש מר דטריד בגירסא ומשתלי וגורם

מפסידין כדאמרי' בפרקין מתמוטטין לעולם : משה חכם
לשכא מעליא נקט : לא חתיה לו כנושה לא תראה

בעיניו כנוסה זו שיראה ויבז : לראשינו ל' כוזה כדמתרגס
כרשיא הרי אנו באים בלש ונמים : עובר משום לפני עור

שעולה על רוקו של לוי לכפור : קללה כשמונעו זה כופר הכל
מקללין אותו ואומרים שהוא דובר על לדיק עתק : ומשתל

מקללין אותו ואומרים שהוא דובר על לדיק עתק : ומשתל

מקללין אותו ואומרים שהוא דובר על לדיק עתק : ומשתל

מקללין אותו ואומרים שהוא דובר על לדיק עתק : ומשתל

איזהו נשך פרק חמישי בבא מציעא נב

קללה לעצמו. ח"ר ג' צועקים ואינם נענים ואלו
הן מי שיש לו מעות ומלוה אותם שלא בעדים.
והקונה ארון לעצמו. ומי שאשתו מושלת עליו.
הקונה ארון לעצמו מאי היא א"ר תולה נכסיו
בנכרי א"ר הנותן נכסיו לבניו בחייו א"ר רביש
ליה בהא מתא ולא אויל למתא אחריתי :

ה א ו מ נ י ן

פרק ששי

[משנה השוכר את החמור להוליכה בהר והוליכה עח
בבקעה וכו' ומתה חייב ואמרי בגמ' הא מני
ר' מאיר היא דאמ' כל המעביר על דעת של בעל
הבית "נקרא גולן ואמרי בגמ' הי ר"מ וכו' אלא ^{שם ע"ב}
הא ר' מאיר דתניא ר"ש בן אלעזר אומר משום
ר"מ הנותן דינר לעני ליקח לו חלוק לא יקח בו
טלית טלית לא יקח בו חלוק מפני שמעביר על
דעתו של בעה"ב ודלמא שאני החם דאתי למחשריה
יטמא הלואתי ואגרוס קללה לעמי : צועקים כז"ד של מטה :
ואינן נענין שהרי הם גרמו לעלמן : קונה ארון לעצמו מפר'
לקמן : חולה מעותיו בנכרי אמר מעות שאני משתמש בהן של
פלוגי נכרי הם שלא להשביע את עצמו ופעמים שהנכרי שומע
ומעמיד עדים ותובעו בדיניהם :
[דאתי למחשריה לבעה"ב בכודר ואינו מקיים שזמנו עליו
שומר ליקח טלית לפלוגי עני ולא קנה לו] :

דאמרי אנשי אמר פלניא ובנינא ליה לבוש' לפלני
 עניא ולא זבן ליה א"נ ובנינא ליה גלימא ולא זבן
 ליה א"כ ליתני מפני החצד מאי מפני שמעביר
 על דעתו של בעה"ב ש"מ משום דשני היא וכל
 המעביר על דעת בעה"ב נקרא גולן :

ס [פיסקא] השוכר את החמור והבריקה או
 שנעשית אנגריא אימר לו וכו'. מאי

והבריקה הבא תרגימו נהיריתא רבא אמר אבוקח
 הוא דא"ל אבוק' במלחא דמלכא א"ל במאי
 בטלי כסף או בטלי דהב א"ד בטלי כסף אמר
 וקטלותו א"ד בטלי דהב אמר ושבקותו :

עט ת"ר השוכר את החמור לרכוב עליה איש לא
 תרכוב עליה אשה אשה רוכב עליה איש

ע"ג

ואשה בין גדולה ובין קטנה אפי' מעוברת ואפי'
 מניקה השתא מניקה אמרת מעוברת מבעיא .

נהוריתא מולי"א זלע"ז ביולא נשקור העין: אבוקת התולעים
 התלעו רגליה: אבוקת במלחא דמלכא ראיתי עש

שאוכל איראים של חומר המלך: בטלי כסף כלי פשתן: בטלי
 דהב כלי למרצנועים אדום: וקטלותו שאין עש אוכל כלי פשתן.

ואשה בין גדולה בין קטנה פסק לרכוב עליה אשה מרכיב עליה
 כל אשה איראה בין שהיא גדולה בין שהיא קטנה: השתא

מניקה שהיא ב' גופים והואל כבד אמרת תרכב עס וילדה:
 מעוברת דקד גופא היא מצעיא :

האומנין פרק ששי בבא מציעא נג

אמ' רב פפא מעוברת והיא מניקה קאמר אמר אביי
ש"מ בניתא אכרס' תקלא למאי נ"מ למקח וממכר:
רבה בר בר חנה חברי ליה הנהו שקולאי חביתא כו
דחמרא שקל לגלימיהו אחו אמרו לרב פג
א"ל הב להו גלימיהו א"ל דינא הכי א"ל אין
*למען חלך בדרך טובי' יהיב להו גלימיהו אמרו ^{משלי}
ליה עניי אין ומרחינן כולי יומא וכפינן ולית לן
מדי א"ל ויל הב להו אגרייהו א"ל דינא הכי א"ל
אין *וארחות צדיקים תשמור: ^{סג}

ה פ ו ע ל י ם

פרק שביעי

דרש ר' זירא ואמרי לה תנא רב יוסף מ"ד כו
*חשת חשך ויהי לילה בו תרמוש כל חיתו ^{סס ע"ג}
יער חשת חשך ויהי לילה זה העולם הזה שדומה ^{מלכס קד}
ללילה בו תרמוש כל חיתו יער אלו רשעים שבו
ש"מ מדקתני אפילו מעוברת דחמרא שהמעוברת כנדה מן
הריקנית: האי בניתא דג הכעבר נשוק במשקל: אכריסה
תקלא לפי כריסה כנדה אס כריסה גדול משקלה יותר: למקח
וממכר אס ראית דג אכריסו גדול אל תקנהו במשקל אלא א"כ
יוליף את מעיו:

שקולאי כושאי משאו': חברי ליה שלא במקום נזרון ונפשיעה:
בדרך טובים לפנים משורת הדין: וארחות צדיקים
תשמור סיפיה דקרא הוא:

אלו רשעים שבו שמכיזין להם יכולת להלך ברשעתם ואין

שדומין לחיות שביער תורח השמש יאספון ואל מעונות ירכצון תורח השמש לצדיקים ויאספון רשעים לגיהנם ואל מעונותם ירכצון אין לד כל צדיק וצדיק שאין לו מדור לפי כבודו יצא אדם לפעלו יצאו צדיקים לקבל שכרן ולעבודתו עדי ערב

במי שהשלים עבודתו עדי ערב:

רבי אלעזר בר' שמעון אשכח לההוא פרהגונא דקא חפס גנבי א"ל היכי יכולית להו לאו

כחיותא מתילי דכתיב בתו כי תרמוש כל חיתו

יער א"ד מהאי קרא קאמר ליה *יארוב במסחר

כאריה בסוכו דלמא שקלת צדיקי וישבת רשעיו

א"ל מאי אעביר הורמנא דמלכא הוא א"ל תא

אגמרך היכי תעביר עול בארבע שעי לחנותא כי

חיות איניש דקא שחי חמרא וקא נקיט כסא

בידיה וקא מנמנמ שאיל עילויה אי צורבא מרבנן

הוא [וניים] אקדומי קדים לגירסיה. אי פועל הוא

כפרעין מהס: תורח השמש לעה"ב: ואל מעונותם ירכצון

הלדיקים: עדי ערב עד יום מותם:

פרהגונא ממונה על מלך: חפס גנבי (רודף) [נודק] אחריהם

ומופסן: היכי יכולית להו להנץ המבולותם: לאו

כחיותא מתילי וכילא בקיות כמשלו שנותחבאות ביום נמסתריה:

דלמא הכי דשקלת לדיקי כינהו: הורמנא דמלכא הוא מלכות

המלך היא: בארבע שעי שהיא שעת סעודה והכל נכנסים

במכויות וסועדין: אקדומי אקדים לגירסיה השכים נעוד לילה

ולכך הוא עממנס: ואי פועל הוא שכר יום:

יום החיות

נקדא אל

צדיקים

ערב נפי

הדמיון לו

חלשון

מעונותם

רש"א

כח

שס

מליס

עקידה

שער סג

הפועלים פרק שביעי בבא מציעא נד

קרים קא עביד עבירותה אי עבירותה בליליא
 רדודי רדיר ואי לא גנבא הוא ותפסיה אשתמע
 מלתא נ"י מלכא אמרו קריינא דאגרתא איתו להו
 פרונקא אתווחו לר' אלעזר בר' שמעון וקא חפס
 גנבי ואויל שלח ליה ר' יהושע בן קרחה חומץ
 בן יין עד מתי אחת מוסר עמו של אלהינו להריגה
 שלח ליה קוצים אני מבלה מן הכרם. שלח ליה
 יבא בעל הכרם ויכלה את קוציו. יומא חד פגע
 בו ההוא כובס קרייה חומץ בן יין אמר מדחציף
 כולי האי ש"מ רשיע הוא אמר להו תפסוהו
 ותפסוהו לבתר דנח דעתי אול בחרייחו לפרוקיה
 ולא מצי קרי עליה שומר פיו ולשונו שומר מצרת
 נפשו וקפוחו קם תותי וקיפא וקא בבי אמרו ליה
 רבי אל ירע בעיניך שהוא ובנו בעלו נערה מאורסה
 ואי עבירותה בליליא אונן שאלא בתו בלילה: רדודי רדיר מרגו

חכמי כח
 חכמי רב
 כפשו
 שאלו
 תפסוהו

וירקעו את פקי ורדירו עותק קוטי כקשת וברח לעשות מקטים
 ואומתו בליל לפי שמוסכין בכלי אומתו המכוסז בנקב' דקים
 זה דק מזה ואין קולו רשע בלילה ואפילו לא כשמע קול פטים
 בביתו בלילה לילה אין לך לחיפסו על כך דילמא רדודי רדיר:
 גנבא הוא ולכך הוא ישן שניעור בלילה לארוב עונבי דרכים או
 לקמור בתים: קריינ' דאגרת' חסל הוא: פרונקא עליה: חומץ
 בן יין רשע בן לדיק: יבא בעל הכרם הקב"ה כי כרם ה' לבית
 בית ישראל: ויכלה ויטול את קולו של כרם: קרי עליה על
 הכובס: וקפוחו מלאוהו: קם ר' אלעזר: תותי וקיפא וקא
 רשע על גורר המעורר שאל במה לבדל ביהמ"ד מלכותו:

כיום הכפור' הנית ידועל בני מעיו ואמ' שישו בני מעי
שישוומה ספקות שלכם כך ודאו' שלכ' עאב'ו מובטח
אני בכם שאין רמה ותולעה שולטת בכם ואפ"ה
לא מייחב' דעתיה אשקייה סמא דשינחא ועיילוהו
לביחא דשישא וקרעו לכריסיה הוו מפקי מיניה
דיקולי דיקולי דתרבא ומותבי בשמשא בחמון
ובאב ולא מס-חי כל תרבי נמי לא סריח כל
חרבי לא סריח שורייקי סומקי מסריח הא אע"ג
דאיבא שורייקי סומקי לא מסריח קרי אנפשיה
תלים טו *אף בשרי ישכון לבטח. ואף ר' ישמעאל בר'
פד' יוסי מטא *כי האי מעשה ליריה פגע ביה אליהו
א"ל עד מתי אזה מוסר עמו של אלהינו להריגה
א"ל מאי איעביד הורמנא דמלכ' הוא [א"ל אבוך
ע"ק לאסיא את ערק ללודקיא]:

כט כי הוו מקלעי ר' ישמעאל בר' יוסי ור' אלעזר
סז בר' שמעון בתדי הדרי הוה עייל בקרא דתורי
בינייהו ולא הוו נגען בהו אמרת להו תהיא מטרונתא
ודאות שלכם מקיס שיש טעס בדנר כגון הכך דכיימי נכסותא:
דיקולי דתרבא סליס מל'יס שומן לפי שנפל בצר היה מאד:
בשמשא לנסות אס יסריח וירס תולעים: כל תרבא לא
מסרח אלא א"כ יש בצר עמו: שורייקי פוגקי גוויס אדומיס
והס מין הצצר: כי האי מעשה ליריה מיכא המלך לתמוס
גנבים ולסטים:

לגבי הדרי פכים אל פכים: בקרא דתורי למד נקר: בינייהו

חפועלים פרק שביעי בבא מציעא נה

בניכם אינם שלכם אמרו לה שלהם גרול משלנו.

כל שכן. א"ר הכי אמרו לה *כי כאיש גבורתו. שופט' ח

א"ר הכי אמרו לה אהבה דוחקת את הבשר ולמה

להו לאהדורי לה והכתיב *אל תען כסיל כאולתו ו' ע"א כו

שלא להוציא לעז על בניהם. א"ר יוחנן אבריה

דר' ישמעאל בר' יוסי כחמת בת חשע קבין. אמר

רב פפא אבריה דרבי יוחנן כחמת בת חמשח

קבין ואמרי לה בת שלש קבין דרב פפא גופיה

כי דקורי דהרפניא :

א"ר יוחנן אנא אישתיירי משפירי ירושלים האי ל

מאן רבעי מיתוי שופרית דר' יוחנן גיית' ס

כסא דכשפא מבי סילקי ונימלייה פרצירי דרומנא

סומקא וניהדר ליה כלילא דורדא סומקא לפומיה

זרית נכרית : אינם שלכם אינכם יכולין להזקק לנשותיכם :

שלתן גרול משלנו כרסן של נשותינו גדול משלנו : כי כאיש

גבורתו אבר תשעס. ל"א שלהן גדול תאיה של חשה מרובה קאל

איז : כל שכן שתאותם מרובה ואינכם חזקין להן ונבעלות

לאזריס : אהבת דוחקת את הבשר ומתוך שתאותם מרובה

על תאותיו נצר שכיטו נזקקו : כי דקורי דהרפני' סליס

שעוסין דהרפניא :

אשתיירי נותרתי : שוש"יה ויהדורי תוארו וקירון עור פכיו :

מבי סילקי כשילא מביט האומן שהוא להוב ממראה

להב האז (שנו) : סילקי בעלותו מן האז : פרצירי גרעיכין :

ונהדר ליה כלילא יסונכנהו שפה לפיו סניב של ורד אדום :

ונותביה בין שמשא לטולא התוא זהירו מעין
 שופרית דר' יוחנן. איני והאמר מר שופרית דרב
 כהנא מעין שיפרי' דר' אבהו ושופרית דר' אבהו
 מעין שופרית דיעקב אבינו ויעקב אבינו מעין
 שופרי' דאדם הראשון ואלו ר' יוחנן לא קחשיב
 ליה שאני ר' יוחנן *דהדרת פנים לא הויה ליה.
 לא ה"ל ר' יוחנן הוה אויל ויזיב אשערי טבילה אמר כי
 סלקן בנות ישראל מטבילת מצוה לפגעו כי כי
 היכי דליתוי לחו בני שפירי כוותי גמירי אורייתא
 כוותי אמרו ליה רבנן לא מסתפי מר מעינא בישא
 כפרס' פ' אמר לחו אנא מורע יוסף קאחינא דלא שלטי
 ולא רש' פ' ביה עינא בישא דכתיב *בן פורת יוסף בן פורת
 עלי עין וא"ר אבהו אל תקרי עלי עין [אלא עולי
 ראשי חת עין]. ר' יוסי בר' חנינא אמר מהכא *יורגו לרוב
 כוסה פ' בקרב הארץ מה דגים שבים מים מכסים אותם
 ואין העין שולטת בהם אף ורעו של יוסף אין
 העין שולטת בהם יומא חד הוה קא סחי ר' יוחנן
 בירדנא חזייה ריש לקיש ושורר לירדנא אבתרי'
 א"ל חילך לאורייתא א"ל שופרך לנשי א"ל אי

ויהרוריה דנפקי מיניה על פני הארץ: מעין ולא הכל: הדרת
 פנים זקן: עלי עין עולים למעלה מן העין והיא מלחמה שהיא
 אינה יכולה לשלוט בהן: חזייה ר"ל שהיה לסטים: שורר קפץ:
 א"ל ר' יוחנן: חילך לאורייתא כמה כחך יפה לסבול עול
 תורה: שופרך יוסיד: לנשי ראוי לכסים:

הפועלים פרק שביעי בבא מציעא נו

הדרת כך יהיכנא לך אחותי דשפירא מינאי קביל עליה בעי למיהדר לאתויי מאנני ולא מצי הדר אקרייהו אתנייהו ושווייה גברא רבא יומא חד הוה מפלגי בי מדרשא הסייף והסכין והפגיון והרומח ומגל יד ומגל קציר מאימתי מקבלין טומאה משעת גמר מלאכתן ומאימתי גמר מלאכתן ר' יוחנן אמ' משיצטרפן בכבשן ר"ל אמר משיצחצחון במים א"ל לסטאה בלסטיותיה ידע א"ל ומאי אתני לי התם רבי קרו לי תבא רבי קרו לי א"ל אתנאי לך דאקרבינך תחת כנפי השכינה חלש דעתיה דר' יוחנן חלש ריש לקיש אתאי אחתיה קא בכיא אמרה ליה עשה בשביל בני אמר לה *עזבה יחומיך ואני אחיה עשה בשביל בני אלמנותי אמר לה *וא' מנותיך עלי תבטחי נח ^{סז} נפשיה דר' שמעון בן לקיש והוה קא מצטער ר' יוחנן בתרית טובא אצרו רבנן מאן ליוול ליתביה ולא מצי לקפון כנראשונה דמסקבל עליו עיל תורה תשז כקו: הסייף והסכין תשנה היא (בסדר טהרות) | תמסכת בליס: הפגיון תשפ"ד: ומגל יד ומגל קציר פלגילא בלע"ז: ליסטאה בליסטיותיה ידע לפי שהיית ליסטי' אתה בקי באותן כלי אומנו' ליסטיות: רבי קרי לי רנן של ליסטים וראש להם הייתי: אחאי אחתיה דר' יוחנן אשתו דר"ל: וקא בכיא קמיה דר' יוחנן להתפלל על נעלה: עזבה יחומיך ואני אחיה ואלמנותיך עלי תבטחי פסוק הוא בירמיה: מצטער מתקרט על שהייתו

הפועלים פרק שביעי בבא מציעא

לדעתיה ניוול ר' אלעזר בן פרח דמחרדין
שמעתתיה אויל יתיב קמיה כל מלתא דהוה א"ר
יוחנן א"ל ודניא דמס יעא לך אמר את כבר לקיש'
בר לקישא כי הוה אמינא מלתא הוה מקשי לי
כ"ד קושיית' ופריקנא ליה ב"ד פירוקא וממילא
הווחא שמע' ואח אמרת חניא דמסייעא לך אטו
לא ידענא דשפיר קאמינא הוה קאויל וק"ע מאני'
וקא בכי ואמר היבא את בר לקישא היבא את
בר לקישא והוה קא צווח עד דישף דעתיה מיניה
בעו רבנן רחמי עליה ונח נפשיה:

לא ואפילו הכי לא סמך ר' אלעזר בר' שמעון
אדעתיה קביל עליה יסורין באורחא הו
שס"ע"ג

מייבין ליה שיתין נמטי לצפרא נגדי מתותיה
שיתין משיכלי דמא וכיבא למחר עבדה ליה
רביתו שיתין מיני לפרא ואכיל להו וברי ולא
שלא היה מולא תלמיד ותיק כמותו: דשף דעתיה נעקרה מחמו

דעתי וכשתטה:

ואפי' הכי דאמר רבי אלעזר בר' שמעון לעיל ספקות שלכם כך:
לא סמך דעתיה אהכי מלבד דמס יסורין ומחילה ד'סורין
שמא מטא בחד מן הלדיקים: באורחא הו מייבין ליה שיתין
נמטי בערב הו מקפילין מתתיו במשכנו ס' לדיס שקורין פלשט"ר:
משיכלי כמין ערבות קטנות שמתמט' בהם מים ואפכין ונלשון
לע"ז קונקריין: ונגדי מתותיה שיתין משיכלי דמא וכיבא
ומושכים (מגופו) מתתיו אשים ערבות מלאות דס וכאז דס לקוי
שהלצין אזנו מחמו משקין שזא עליו: מיני לפרא מיני מאכל

הפועלים פרק שביעי בבא מציעא נו

היה שבקה ליה דביתו למיפק לבי מדרשא כי
 היכי דלא לדחקוהו רבן באורחא אמר להו אחי
 ורעי כואו בצפרא אמר להו זילו מפני ביטול
 חורה יומא חד שמעה דביתו אמרה ליה את קא
 מייתית להו עילוך כלית ממון של בית אבא
 אימרדה אזלת לבי נשא סליקו ואחו הנך שיתין
 ספונאי עיילו ליה שיתין עבדי כי נקיטי שיתין
 ארנקי ועברו לית שיתין מיני לכדא ואביל להו
 יומא חד אמרה לה לברתה זיל בקי באבוך מאי
 קעביד האידנא אתיא אמר לה זיל אמרי לאמך
 שלנו גדול משלהם קרו אנפשיה *היתה כאניות
 סוחר ממרחק חביא לחמה אכל ושתי וברי נפק
 לבית מדרשא אייתו לקמיה שיתין מיני דמא

חשלי לא

שעוסיס ומאכיס : אמר להו למכאונים : ביטול חורה זהיה
 עוסק בגרסמו תמיד נביתו : את מייתח להו עליך אתה מביאן
 עליך : כלית ממון במאכל ורקנות בגדים : ספונאי יורדי היס
 באניות : עיילו ליה שיתין עבדי לפי שעמד עליהם נקטול של
 יס והתפללו לה' להנצל בזכותו של ר' אלעזר ויכללו בזכותו וישעלו
 מן היס שלקו לו דורון . ונמס' כתבו סגן הוא נמדרש : אמרה
 לה אשתו לברתה : בקי באבך דקי באבך מהו עושה בקי לשון
 בקיאת וידיעה : אמר ר' אלעזר לבתו זילי אמרי : שלנו עושר
 גדול משלהם : היתה כאניות סוחר על התורה כאמר : וברי
 כחזק : נפק לבי מדרשא אותו היום שלא עכבתו אשתו : שיתין
 מיני דמא שהראו לו הנשים לראות אם דם כזה הוא או אם דם

טהרינהו הוּ קא מרגני רבנן ואמרי ס"ד לית בהו
 חד ספק אמר להו. אם כמותי הוא יהיו כלם
 זכרים ואם לאו תהיה נקבה אחת ביניהם היו
 כולם זכרים ואסיקו להו אלעזר על שמה. חניא
 אמר רבי כמה פריה ורביה ביטל רשעה זו
 מישראל כי הוה קא ניוחא נפשיה אמר לה לדביתהו
 ידענא בדרכנן דרתיחי עלי ולא מיעסקי בי שפיר
 אוגנין בעליהא ולא תרחלון מינאי. א"ר שמואל
 בר נחמני אישתעי לי אימיה דר' יונתן דאי שחעי
 לה דביתהו דר' אלעזר ברבי שמעון לא פחור
 מחמני סרי ולא טפי מעשרין וחרין שנין אוגניתא
 בעילית כי הוה סליקנא מעייננא לית במוייה כי
 הוה משחמט ביניהא מיניה הוה אחא דמא יומא
 חד חואי ריחשא דקא נפיק מאודני' חלש דעתאי
 איתחוי לי בחלמא אמר לי לא מירי הוא יומא
 חד שמעי בוילות דצורבא מרבנן ולא מחאי בדבעי

טוהר דקיינא לן קמס' דמיס הן טמאין באזה וסאך מראה דמיס
 טהורים: טהרינהו להזקק לבעליהן בלא טבילה: יהיו כלן
 זכרים יתעצרו כולן הלילה זכרים: רשעה זו מלכות הרשעה
 שמיכתהו תופס גנבים ולא בא לבהמ"ד תמיד ולהראות לו הנשים
 את דמון ל"א על אשתו שעכבתו מלכא לבהמ"ד שנים רבות: דרתיחי
 עלי על שכלקקו גנבי על ידי והו להו קרובי: אוגנין בעליחי
 השכינני בעלייתי: במוייה נשערו: ביניהא שער: ריחשא
 תולעת: חלש דעתאי דאגתי שמא מעתה יסריק וירקין:

הפועלים פרק שביעי בבא מציעא נח

ל' כי הוּא אוֹתוֹ כִּי חָרִי לְדִינָא הוּא קִיּוּמִי אֲבָבָא
אמר מר מלחיה ומר מלחיה נפיק ק"א מעיליתיה
ואמ' איש פלוני אתה חייב איש פלוני אתה זכאי
יומא חד הוה קא מינצי' רביתחו בהדי שיבכת'
אמרה לה תהא כבעליך שלא ניתן לקבורה אמרי
רבנן כולי האי ודאי לאו אורת ארעא א"ר ר'
שמעון בן יוחאי איתחיו להו בחלמא אמר להו
פרידה אחת יש לי ביניכם ואי אחס רוצים להביא
אצלי אזור רבנן לאיעסוקי בית לא שבקו בני
עבכריא רכל ישני דהוה ניים ר"א בר שמעון
בעיליתיה לא סליק חיה רעה למתייתו יומא חד
מעלי יומא דכפורי הוה הוּו טרידי שדוזה רבנן
לבני בורי ואסקיה לערסיה ואמשוהו למערתא
דאבה אשכחיה לעכנא דהדרא ליה למערתא
אמרו לה עכנא עכנא פתח פתח ויכנס בן אצל
אביו פתח להו :

שלח רבי לדבר באשתו שלחה ליה כלי שנשחמש לב
בו קרש ישחמש בו חור חמן אמרין ^ס

כולי האי משודע לברית שאינו חי ולא נקבר אין זה כבודו :
פרידה גזל א' : יש לי ביניכם אביו היה : עבכריא ^ס מקום
סמוך לעירו : לבני בורי ^ס כפר אחד שהיו (קבורי) [קבורי] :
עכנא נקס : דהדרה ליה למערה הקיפה את המערה כעין
גלגל חכב' אלל פיה : פתח פתח הרחיבי וכך מעל פתח ליתן
מקום ליכנס :

לדבר באשתו שחמש לי חמן אמרי נא"י אומרים המשל הזה

הפועלים פירק שביעי בבא מציעא

באחר דמרי בותא תלא זייניה כולבא רעיא קולתיה
 תלא שלח לה נהי דבתורה גדול ממני אבל
 במע"ט מי גדול ממני שלחה ליה בתורה מיהא
 גדול ממך לא ידענא אבל במעשים טובים ידענא
 דהוה קביל עליה יסורין בתורה מאי הוה דכי
 היו יחבי רשב"ג ור' יהושע בן קרחא אספסלי
 יחבי קמיהו ר' אלעזר בר' שמעון ורבי ארעא
 מקשו ומפרקו אמרו מימיהם אנו שותים והם
 יושבים על גבי קרקע עברו להו ספסלי אסקינהו
 אמר להם רשב"ג פרידה אחת יש לי ביניכם
 ואזם מבקשים לאברה הימני אחזה לרבי אמר
 להם ר' יהושע בן קרחא מי שיש לו אב יחיה
 ומי שאין לו אב ימות אחזה נמי לר' אלעזר
 בר' שמעון חלש דעתיה אמר קא חשביתו ליה
 כוותי עד התיא יומא כי הוה אמר רבי מלחא

כנגד זה : באחר דמרי תלא זייניה כולבא רעיא קולתיה
 תלא יתד כהיה הגבור הגיל למלח בו כלי זיינו הנצל הנועה
 תרמילו מלה בו לו"א בלע"ז : בתורה מיתח לדברך הוא
 גדול ממך בתורה אלא לא ידענא אלא שפיר ענה כך : אבל
 במעשים טובים אני יודעת שהוא גדול ממך דהא קביל עליה
 יסורין : ר' שמעון בן גמליאל אביו של רבי : ור' יהושע בן
 קרחא ורבנן טובא בהדיהו אלא שניהם גדולי הדור : אמרו
 רבנן דבי מדרשא דיתבי אספסלי : פרידה אחת בן חמד :
 לאברה הימני שמא תשלוט בו עין רע : שאין לו אב דכך נפשיה

הפועלים פרק שביעי בבא מציעא נט

היה מסייע ליה ר' אלעזר בר' שמעון מבאן ואילך
 כי היה א"ל רבי יש לי להשיב א"ל ר' אלעזר
 בר' שמעון כך וכך יש לך להשיב וזו היא
 תשובתך השתא הקפתו תשובות חבילות שאין
 בהם ממש חלש דעתיה דרבי אחא א"ל לאבוב
 א"ל בני אל ירע לך שתוא ארי בן ארי ואחא ארי
 בן שועל ותינו דאמר רבי ג' עניתינן הן

ואלו הם אבא *וכני בתירה וינתן בן שאל פה
 רשב"ג הא דאמרן בני בתירה דאמ' מ' הישיבותו
 בראש ומינותו לנשיא עליהם ינתן בן שאל
 דקאמ' ליה לדור *ואחא חמלוך על ישראל ואני
 אחיה לך למשנה ממאי דלמא ינתן בן שאל
 החזא דגריר עלמא בת דור בני בתירה נמי דחו
 להלל דע"ף מנייהו אלא רשב"ג וראי הוה ענותן.
 אמר רבי חביבין יסורין קביל עליה חליסר שני
 שית בצמירתא ושבע בצפרינא ואמרי לה שבע
 בצמירתא ושית בצפרינא אתוריריה רבי רבי הוה

ש"א כג

דר"ש ב" : רשב"ג הא דאמרן דקאש' אתה ארי בן שועל :
 בני בתירה נמס' פסקים שהיו כשי"ס ובגביל שראו להלל שהיה
 גדול בתורה ועלה אללו מבבל עזבו כשי"ס ותן ומיכהו כשי"ס עליהם :
 דחו להלל דעדיף מינייהו והלכות שהיו כשאלין מהם נבנה"ד
 בעלמות מהם ובזמן נדבר : חביבין יסורין שראו שהעילו יסורים
 על ר"א שלא שלטה בו רמה : בצמירתא אכן שצמקים קטנים :
 צפרינא קולי שנתוך הפה ושמו מיסג"א : אתורירי' שומר סוס :

עזיר משובר מלכא כר הוה רמי כיסתא לחיותא
הוה אויל קלא בתלת מיילי הוה מכון דרמי
בההיא שעתא דעייל רבי לבית הבסא ואפי' הכי
מעבר ליה קליה לקלייתו ושמעי ליה נחוחי ימא
ואפילו הכי יסורי דר' אלעזר ברבי שמעון עדיפי
מדרבי דאלו ר' אלעזר בר' שמעון מאהבה באו
ונאהבה הלכו דרבי על ידי מעשה באו וע"י
מעשה הלכו. ע"י מעשה באו מאי הוה דההוא
עגלא דהו קא ממטו ליה לשחיטה אול תליא
לרישית בכנפי דרבי וקא בכי א"ל ויל לכך נוצרת
אמרי הואיל ולא קא מרחם ליתו עליה יטורין.
ע"י מעשה הלכו יומא חד הוה קא כנישא אמתיה
דרבי ביתא הוה שריא בני ברכושתא וקא כנישא
לתו אמר לה שנקינתו כתיב "ורחמיו על כל
מעשיו אמרי הואיל ומרחם (רחימן) נרחם עליה
כולהו שני יסוריה דר' אלעזר לא שכיב אינש
ב'לא זמני' כולהו שני יסוריה דרבי לא איצטריך
עלמא למטרא דאמר (מר) [רבה] בר רב שילא
קשה יומא דמטרא כיומא דדינא ואמר אמימר
אי לאו דצריך לעלמא בעו רבנן רחמי עלייהו
כיסתא מספוא : עבר קליה דרבי : לקלייתו דקיותא : תליא
לרישית' בכנפיה דרבי המניא ראש תחת כנפי כסותו : אמרי
נרקיע : כנישא ביתא מכנלת הבית : שדיין בני ברכושתא
היו מוטלין שם בני קולדה :

הפועלים פרק שביעי בבא מציעא ס

ומבטלינן ליה אפי' הכי כי הוּו עקרי פוגלא ממשרא
הוּו קיימא בירא מליא מיא :

איקלע רבי לאתרית דר' אלעזר בר' שמעון אמ' לג
להו יש בן לאותו צדיק אמרו לו יש לו ס

בן וכל זונה שנשכרת בב' שוכרתו בר' אתיותו
אסמכיה [בירבי] ואשלמיה לר' שמעון בן איסי
בן לקוניא אחוה דאימיה כל יומא הוה אמר
לקרייתיו אנא איזיל א"ל חכים עבירו יחד וגולתא
דרהב' פרסו עליך ורבי קרו לך ואת אמרת
לקרייתיו אנא איזיל א"ל מומי עזובה דא. כי גדל
יחיב במתיבת' דרבי שמעי' לקליה אמר הא קלא
דמי לקליה דר' אלעזר בר' שמעון אמרו ליה

בריה הוא קרי עליה *פרי צדיק עץ חיים ולוקח מחלי יח
נפשו' חכם פרי צדיק עץ חיים זה ר' יוסי בר'
אלעזר בר' שמעון ולוקח נפשות חכם זה ר' שמעון
בן איסי בן לקוניא כי נח נפשותו אמטיותו למערתא

ואפ"ה ללא חתא משרא בהנהו שני : כי הוּו עקרי פוגלא
לכון : ממשרא מן הערוגה : הוה קיימא בירא מלאה מיא
היתה הגומא עומדת מלאה מים :

שוכרתו בארבע מקומות יופיו : אסמכיה ברבי שהיו קורין אותו
רבי כדי שיקנא וישים לבו על ת"ת : ואשלמיה מסרו
לר"ש ללמדו תורה : כל יומא הוה אמר אותו הנן : לקרייתיו
אנא איזיל לעירי אני ספן לילך : מומי עזובה דא בשנועה
הכסתי זאת ולא אשאל עוד לילך : ולוקח נפשות חכם המלמדו

ראבוב הוה הדרא לה עכנא למערתא אמרו לה
 עכנא פתח פיק ויכנס בן אצל אביו לא
 פתחה להם בסבורים העם לומר שזה גדול מזה
 יצתה בת קול ואמר' לא מפני שזה גדול מזה
 אלא זה היה בצער מערה וזה לא היה בצער מערה:
 לר' איקלע רבי לאתריה דר' טרפון אמר להו י^ש
 בן לאותו צדיק שהיה מקפח את בניו
 אמרו לו בן אין לו בן בת יש לו וכל זונה שנשכרה
 בבי' שוכרתו * בארבע אתיוהו לקמיה א"ל אי הדרת
 בך יהיבנא לך ברתאי הדר ביה א"ר נסכה וגרשה
 א"ר לא נסכה כלל כדי שלא יאמרו בשביל זו חור
 זה ולמה ליה כולי האי דאמר רב יהודה אמר
 רב ואמרי לה א"ר חייא בר אבא א"ר [יוחנן
 ואמרי לה א"ר שמואל בר נחמני א"ר] יונתן כל
 המלמד את בן חבירו תורה וזכה ויושב בישיבה
 של מעלה שני * אם חשוב ואשיבך לפני תעמוד
 וכל המלמד את בן עם הארץ תורה אפי' הקב"ה
 גוזר גזירה מבטלה בשבילו שנא' * ואם תוציא
 תורה קוצהו לנן : צער מערה שמתחבאו שם רש"י ור' אלעזר
 זכו י"ג טבה דמס' שבת :
 שמקפח את בניו שהיה רגיל לומר חקפח את בני כשנשבע :
 ורבי למה ליה כולי האי לחזיר על בני אחרים לשאול אם יש
 לו זון : אם חשוב ישרא' למוטב (בתוכחתי) [בתוכחתי] : ואשיבך
 אלי ולפני תעמוד הקב"ה אמר לי שאעמוד ואתקיים לפני אם

הפועלים פרק שביעי בבא מציעא סא

יקר מזולל כפי תהיה :

א"ר פינג א"ר יוחנן כל שהוא ת"ח ובנו ת"ח לה
ובן בנו ת"ח שוב אין תורה פוסקת מורעו ^ס
לעולם שנאמר * ואני ואת בריתי איתם אמר וגו' ^{יטע"י כב}
לא ימוש מפיד ומפי זרע ומפי זרע זרע אמ'
ה' מעתה ועד עולם. מאי אמר ה' אמר הקב"ה
אני ערב לך בדבר זה מאי מעתה ועד עולם
א"ר ירמיה מכאן ואילך התורה מחזרת על
אכסניא שלה :

רב יוסף יחיב ארבעין תעניתא ואקריותו לא לו
ימוש מפיד יחיב מ' תעניתא אחרינא ואקריותו ^ס
לא ימוש מפיד ומפי זרע יחיב (מ') [מאת]
תעניתא אחרינא ואקריותו לא ימוש מפיד ומפי
זרע ומפי זרע זרע אמר מכאן ואילך לא צריכנא
תורה מחזרת על אכסניא שלה :

רבי זירא כי ס' יק לארעא דישראל יחיב * מאה לו
תענית' דלישכח תלמודא דבבלאה מיניה כי ^ס
היכי דלא נטרדירה יחיב ק' תעניתא אחרינא ^{דש"ל}

אוכל להשיבם : יקר מזולל תלמיד כסס מעס הארץ : ^{נרס ח'}
מפיד ומפי וגו' אמר ה' גו' הקב"ה אמר כן אני ערב מעתה לעיל ד"ס
שלא ימס עד עולם : ^{ימי}

ארבעין תעניתא שלא תפסוק תורה מורעו :
תלמודא דבבלאה גמרא שלנו : דלא נטרדירה כשעלה לא"י
ללמוד מפי ר' יוסן ואמוראי' שבי' לא היו כפי מקלוקת

61 הפועלים פרק שביעי בבא מציעא

דלא לישוב ר' אלעזר בשניה ונופלין עילויה מילי
דצבורא ויחייב ק' אחריני דלא נשלוט ביה נורא
דגיהנם כל תלתין יומין הוה בדק נפשיה שגור
חנורא סליק ויחייב בגויה ולא הוה שלטא ביה
נורא יומא חד יהבו ביה רבנן עינא ואיחרכו שקיה
וקרין ליה קטנא חריך שקיה:

לח אמר [רב יהודה אמר רב] מ"ד *מי האיש
החכם ויכן את זאת [ואשר דבר פי ה'
אליו ויגידה] על מה אכרה הארץ (דבר זה)
*אמרו חכמים ולא פירשוהו אמרו נביאים ולא
פירשוהו עד שפרשו הקב"ה בעצמו שנא' *ויאמר
ה' על עובם את תורתי אשר נתתי לפניהם אמר
רב יהוד' אמר רב שלא ברכו בתורה תחלה אמר
רב (נחמן) [חמא] מ"ד *כלב נכון תנוח חכמה
ובקרב כסילים תורע בלב נכון תנוח חכמה זה
ת"ח כן ת"ח. ובקרב כסילים תורע זה ת"ח

ונמין זה לזה כשמן כדאמרינן נסכה דרין ומיישנין את הטעמי'
בלא קשיזת ופירווקין: קטנא חריך שקיה דאיכא גולא הוה:
דבר זה על מה אכרה הארץ: אמרו חכמים מי האיש החכם:
אמרו הנביאים אשר דבר פי ה' אליו: שלא ברכו
בתורה תחלה כשהיו עוסקין בתורה לא היו מצרכין לפניה
וקרא יתירא דאשר נתתי לפנים קא דריש ברכה אשר (*נתן
לנו תורת אמת) שהיא לפניה של דברי תורה וכיון דלא מצרכין
הצומים גלו דעתייהו שאינה מתנה קטנה להם: תורע תודיע לכל
וע' ח"ס סי"ג הלכה ח'

הפועלים פרק שביעי בבא מציעא סב

בן עם הארץ. אמר עולא היינו דאמרי אינשי
אסתירא בלגנא קיש קיש קריא. א"ל ר' ירמיה
לר' וירא מ"ד *קטן וגדול שם הוא ועבד חפשי אינ^ג
מאדוניו. אטו לא ידעינן דקטן וגדול שם הוא אלא
כל המקטין עצמו על דברי תור' בעה"ז נעשרה
גדול לעה"ב וכל המשיבם עצמו כעבד על ד"ח
בעה"ז נעשה חפשי לעה"ב:

ר"ל הוה מציון מערתא דרבנן כי מטא למערתא לט
דר' חייא איעלכא מיניה חלשא דעתיה אמר^ס
רבש"ע לא פלפלתי תורה כמותו יצוה בת קול
ואמר' לו תורה כמותו פלפלת תורה כמותו לא
רבצת. כי הו' מינצו ר' חנינא ור' חייא א"ל ר'
חנינא לר' חייא בהדי דירי קא מנצית ח"ו אי
משתכחת תורה מישראל מהדרנא לה מפלפולי
אמר ליה רבי חייא לר' חנינא בהדי דירי קא
מנצית דעבדי לתורה דלא תשתתח מישראל מאי
עבידנא אזלינא ושדינא כיתנא וגדלינא נישבי
ומתפאר נכתרה: בן עם הארץ היינו נקרב כסילים משפחה
כסילים: אסתירא בלגנא סלע אחד בלגנא: קיש קיש קרי'
מקשקש ומשמיע קול ואס היה מלא סלעים לא היה משמיע קול:
מציון נערה אדרבנן שלא יכשלו כהנים לענור עליהם ולהאחיל
שלא תארע תקלה ע"י לדיקים: איעלכא מיניה לא
יכול למלוא מקומו: רבצה לאמרים לשון המרביץ שדה ומשקה:
ר' חנינא נר' קמא: שדינא כיתנא זורע אכי זרעוכי פשתן:
שדינא משליך: וגדלינא נישבי וקולע אכי קמכו נשמות

וציידנא טביי ומאכילנא כשריהו ליחמי ואריכנא
מגילתא וכתיבנא חמשה חומשי וסליקנא למר
ומקרינא חמש' ינוקי בחמש' חומשי ומתנינא שיתא
ינוקא שיתא סידרי ואמרנא להו ער דהדרנא ואחינא
אקרו אהרדי ואחנו אהרדי ועבדי לה לתורה דנא
חשחבח מישראל היינו דאמר רבי גדוליה
מעש' חייא א"ל ר' ישמעאל בר' יוסי אפי' ממר
א"ל אין אפילו מאבא א"ל ח"ו לא חתא כוזא
בישראל. א"ר זירא אמש נראה לי ר' יוסי בר
ר' חנינא אמרתי לו אצל מי אתה תקוע אמר
לי אצל ר' יוחנן ור' יוחנן אצל מי אצל ר' ינאי
ור' ינאי אצל מי אצל ר' חנינא ור' חנינא אצל
מי אצל ר' חייא אמרתי לו ור' יוחנן אצל ר'
חייא לא אמר לי באתר דוקוקין דנורא ובעורין
דאשא מאן מעייל בר נפחא לתמן אמר רב
חביבא אשתעי לי רב חביבא בר סורמקי חוי

ומכמורות: וציידנא טביי ואני לד לניס: ואריכנא מגילתא
ומתקן אני בעורותיהם קלפס: וסליקנא למחא למקום שזין
מלמדי תינוקות: לחמשה ינוקי לכל קד ספרו: ומתנינא על
פה שיתא סדרי משנה לשיתא ינוקי: אקרו אהרדי למדו זה את
זה מקראות: ואחנו אהרדי למדו זה את זה סדרו: לא חתא
כוזא בישראל לא תאמר זאת בישראל: אמש נראה לי
במלס: תקוע ויושע בשינה של מעלה: ור' יוחנן אצל ר' חייא
לא אמרתי אני וכי אין ר' יוחנן ראוי לשב אללר' חייא ובעורין

הפועלים פרק שביעי בבא מציעא סג

ליה הווא מרבנן דהוה שכיח אליהו גביה דלצפרא
 הוה שפירין עיניה ולאורחא דמיון כד מיקליין
 בנורא אמרי ליה מאי האי אמר לי דאמרי ליה
 לאליהו אחוי לי רבנן כי סלקי במתיבתא דרקי
 אמ' לי בכולהו מצי' בהו לאיסתכולי לבר מגוהרק'
 דר' חייא דלא תסתכל ביה מאי סיפנייהו בכולהו
 אולי מלאכי כי סלקו ונחתי לבר מגוהרק' דר'
 חייא דמנפשי' סליק ונחית ולא מצאי לאוקמי
 איפשאוי איסתכלי ביה אתו חרי בוטיטי דנורא
 ומחיייה להווא גברא וסמינהו לעיני' למחר אזלי
 אישתטחי אמערתיה אמינא מהנית' דמר מהנינא
 ואחסאי אליהו הוה שכיח במתיבתא דרבי יומא
 חד רישירחא הוה נגה ליה ולא אחא א"ל מ"ט
 נגה ליה למר א"ל אדאוקמינא לאברהם (ומשי)
 [ומשינא] ידיה ומצלי ומגנינא ליה וכן ליצחק
 וכן ליעקב ולוקמינהו בהרי הרדי סברי חקפי ברחמי

תרגום לסידים : דמצפרא הוה שפירין עיניה נזקק ראיתי את
 עיניו יפות ולערב ראיתי דיוות כאלו נשרפו נאור : אמרי ליה
 אמרתי לו : דאמרי אמרתי לאליהו : גוהרקא קתדרא : בוטיטי
 כיולות סוכטלי"א ש בלע"ז : מתניתא דמר קאמתנינא תוספתא
 של אדוני שסידר לששה סדרים איני שונה תמיד דר' קייא סדרה
 לתוספתא בדאחריון בעלמא דבי לא שכתא ר' קייא מכא ליה
 ואחריון כל מתניתא דלא מיתכיא בי ר' קייא ור' אושעיא לא
 חותבו מינה נבי מדרשא : חקפי ברחמי מרנן בתפלה :

ומייתי ליה למשיח בלא ומניה אמר ליה ויש
 דוגמתן בעה"ז א"ל איכא ר' חייא ובניו גזר רבי
 תעניתא ואחתניהו לר' חייא ובניו אמר משיב הרוח
 ונשב ויקא אמר מוריד הגשם ואתא מטרא כי
 מטא למימר מחיה המתי' רגש עלמא אמרו
 ברקיע מאן גלי רויא בעלמ' אמרי אליהו אחיותו
 לאליהו מחיותו שתין פולסא דנורא אתא אידמ' כסס
 להו כדובא דנורא על ביניהו וטרדינהו:

שמואל ירחינאה אסייה דרבי הוה חלש רב שחלות
 בעיניה א"ל אימלי לך סמא א"ל ל ג"ס י"ג
 ויכלנא אשטר לך משטר א"ל לא יכלנא הו שנים של
 מותיב לי *סמני בגיבתא תותי בי סרייא ואיתסי הו בר נכוסין
 קא מצטער רבי למסמכיה ולא הוה מסתייעא מלת של כ"ד

ומייתי למשיח בלא ומניה לכך אין ניתן לי רשות להענין שלחטא כד
 יקד :יש דוגמתן אתהא כשיעת תפלתן: פולסא קנטט מלקות לוינל ג"ס
 שמואל ירחינאה הוה שמואל בר אנא קברו של רב ועל זה נשרים
 בקי נסוד העיבור כדאמרי' במס' ר"ה אמר שמו שנים כי

מ יכלנא לתקוני כולה גלותא קרי ליה ירחינאה: אימלי לך סמ נכוסין של
 סס בתוך העין: אשטר לך משטר אשק לך על גב העין. מש כ"ד
 מטפס מולי"ר בלע"ז כדאמרי' בפסקים גבי כותק הננלי (מח של חיינלה
 האדוני) משטר קשטר מטבל סמו: גובתא קנה קלול: תותי רש"א
 סדיא חסת מראשותיו ונזקע כח חזק הסס והולך דרך ע מ
 גולגלתו ומקו עד עיניו: הוה מצטער רבי למסמכיה מ שם
 ומתעסק לסמוכו לכי שחכס נקי היה כל כך: ולא הוה מסתייע נגו'
 מלתא שהיתה השעה נטרפת או לא היו החכמים נאספים איתא
בגובתא
דסמני

הפועלים פרק שביעי בבא מציעא סד

אמר ליה לא לצטער מר לדירי חזי לי ספרא דאדם הראשון וכתוב ביה שמואל ירחינאה *חכים יתקרי פו רבי לא יתקרי ואסו דרבי על ידו תתא רבי ורבי נתן סוף משנה רב אשי ורבינא סוף הוראה וסימניך *עד אבא אל מקדשי אל אבינה לאחריתם: תל' יג

ה"ג חכים יתקרי רבי לא יתקרי: ספרא דאדם הראשון שהראה הקב"ה דור ודור וסופריו דור ודור ודורשיו דור ודור ומכמיו: רבי ור' נתן סוף המשנה כל זה כתוב לשם: סוף משנה סוף תנאים עד ימיהן אמרו איש את דבריו בזהמ"ד והיו תלמידים גורסין שמעיה שמעיה לבדה ולא היו מסכתות סדורות וסדר (וקבץ) על הסדר והם כללו האמור בדורות ג' דש"ל שלפניהם וסדרו את המסכתות ואחריהם לא הוסיפו אלא מעט: יקבץ

סוף הוראה סוף כל האמוראין עד ימיהם לא היתה גמרא על הסדר אלא כשהיתה שאלה כשאלת נטעם המשנה בזהמ"ד או שאלה על מעשה המורע צדין מעון או איסור והיתר כל אחד וא' אמור טעמו ורב אשי ורבינא סדרו שמעיה וסמיהם שלפניהם וקבעו על סדר המסכתות כל אחד וא' אלל המשנה הראויה השכייה לה והקצו קושיות שיש להשיב ופירווקין שראוין לתרץ הם והאמוראים עצמיהם וקבעו הכל בגמרא כגון אריתיה מותב ורמיהו איבעיא להו והתירוכלין שעליהם ומה שזיירו אותם (לחיהם) [שלפניהם] אותם שזיירו לפניהם הקושיות והתירוכלין [שעליהם] לא קבעום בגמרא על סדר המסכתות והמשנה שסידר [רבי] ונאלו רב אשי ורבינא וקבעום: וסימנך עד אבא אל מקדשי אל מקדשי סימנך דרב אשי: אבינה סימנך דרבינא: לאחריתם סימן סוף הוראה:

מא אמר רב כהנא אשתעי לי רב חמא בר ברתיה
 (דחמא) [דחמא] רבה בר נחמני אנב שמדא

ס

נח נפשיה אכלו ביה קורצא כי מלכא אמרו איכא
 חד גברא ביהודאי דקא מבטל תרוסי אלפי גברא
 מישראל ירחא בקייטא וירחא בסיתוא מכרנא
 דמלכא שדרו פריסתקא דמלכא אבתריה ולא
 אשכחיה ערק ואזיל [מפומבדיתא לאקרא] מאקרא
 לאגמא ומאגמא לשחין ומשחין *לצריבא ומצריבא
 לעינא דמיא ומעינא דמיא לפומבדיתא איקלע
 פריסתקא דמלכא להתוא אושפיוז דרבה קריבו
 חבא קמיה ואשקוהו חרי כסי ודליות לחבא
 מקמיה הדר פרצופיה לאחוריה אמרו ליה מאי
 נעביר ליה גברא דמלכא הוא אמר להו קריבו
 חבא לקמיה ואשקוהו חד כסא ודליות לחבא
 מקמיה וליתסי עבדו ליה הכי ואיתסי אמר מידע
 ידענא דגברא דקא בעינא חבא הוא בחיש

נחמית

לצריבא

רבה בר נחמני בר פלוגתיה דרב יוסף: אנב שמדא נח
 נפשיה מקמת אימת מלכות מת: דקא מבטל וכו'
 שנקבלין אליו בניסן ותשרי לזמנא דרשות של פסח ושל קגים
 ובשמקסין שליוי העלך לגבות המס גולגולת של כל קדש וקדש
 איכס כמלאים צנתיהם: פריסתקא עליה: איקלע פריסתקא
 ללון צלותו פונדק שהיה רבה נכבד בו: אשקוהו חרי כסא
 ודליות לחבא וסדים המעמידים על הזוגות מויק"ל את השותם
 זוגות וכו' הבית לא נכתובנו לכך: אמרו לו בני הפונדק לרבה

הפועלים פרק שביעי בבא מציעא סה

אבחריה ואשכחיה אמר אוילנא מהא אי מקטל
קטלו לההוא גברא לא מגלינא ואי נגודי מנגדי
ליה מגלינא אתיוהו לקמיה עייליה לאדרונא
וטרקיה לבכא באנפיה בעא רחמי פרק אשיתא
ערק ואול לאגמא הוה יחיב אגירדא דרקלא וקא
גרים קא מפלגי במתיבתא דרקיע אם כהרת
קודמת לשער לבן טמא ואם שער לבן קודמת
לכהרת טהור ספק הקב"ה אומר טהור וכולהו
מתיבתא דרקיע אמרי טמא אמרי מאן נוכח נוכח
רבה בר נחמני דאמר רבה בר נחמני אני יחיד
פגעים אני יחיד באהלות שדרו שלית בחריה
ולא הוה מצי מלאך המות למקרב ליה דלא הוה
קא פסיק פומיה מגרסיה אדהכי נשיב ויקא
ואוושא ביני קניא סבר גונדא דפרשי הוא אמר
חינח נפשיה דההוא גברא ולא ימסר בידא
דמלכותא כי הוה קא ניחא נפשיה אמר טהור
טהור יצאת בת קול ואמרה אשריך רבה בר
נחמני שגופך טהור ויצאת נשמך כטהור נפל

מה כענין: נגודי מנגדי לי ואם יסרוני ציסור" אגלה: וטרקיה
לבכא סגר הדלת: פרק אשיתא כפלה הקומה: אגירדא
דדיקלא על גזע דקל קנוץ: אם כהרת קדמה לשער לבן
טמא דשער לבן שפרק בו הוא סימן לטוהרה כדכתיב והנה
כהפך שער לבן צנהרת: טהור לפי מה שכתוב צמורה: גונדא
גדוד של פרים שמקפשים אחריו;

פיתקא מרקיע בפומבדיתא רבה בר נחמני נתבקש
 בישיבה של מעלה נפקי אביי וכולהו רבנן לאיעסוק
 ביה לא הוו ידעו דוכתיה אולו לאגמי חוו
 צפרא דמטללי וקיומי אמרי ש"מ התם הוא
 ספרותו תלתא יומא ותלתא לילותא נפל פיתקא
 כל הפורש יהא כנריו ספרותו שבעה יומי נפל
 פיתקא לכו לבחיכם לשלום. ההוא יומא דנח
 נפשיה דלייה ועפא ודריה לההוא טייעא כי רכיב
 גמלא מהאי גיסא דנהר פפא ושרייה בהך גיסא
 אמר מאי האי אמרו ליה נח נפשיה דרבה בר
 נחמני אמר לפניו רבש"ע כולי עלמא דירך הוא
 ורבה בר נחמני דירך הוא את דרבה ורבה דירך
 אמאי קא מחרבת ליה לעלמא נח ועפא :
 רבי שמעון בן חלפתא בעל בשר הוה יומא חד הוה
 חמימא ליה הוה סליק ויחיב אשינא דטורא
 אמר לה לברתיה בתי הניפי עלי במניפא ואני
 אתן לך ככרין דנרד אדהכי נשיב זיקא אמר
 כמה בכרים דנרד למארי דיכי :
 מג משנה מעשה בר' יוחנן בן מתאי שאמר לבנו
 פג בפומבדיתא והוא ראש שינה זה : מטללי עושין לל בכפיהם :
 דלי ועפא גנה רוק סערה : את דרבה אתה סוהנו של רבה :
 ר' שמעון בן חלפתא וכו' משום דאירי ברישא דאגדתא דנעלי
 נשר נקט לה : ככרין דנרד אגודות של כרד והוא עשוי
 כשנלין : למארי דיכי לנעלי של רוק זה :

דאין דדי

העיסות

לעמוד

באור

במקום א'

רש"א

אפשר

חש' של

כספד בו

כיום

כרואי

דומיל

דבר גנש

גבי הושב

רש"א

מב

ס

הפועלים פרק שביעי בבא מציעא סו

צא ושכור לנו פועלים הלך ופסק להם מזונות
וכשבא אצל אביו אמר ליה בני אפי' אם אתה
עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי
חובתך שהם בני אברהם יצחק ויעקב וכו': גמ'

*למימרא דסעודתא דאברהם אבינו עדיפא פו
מרשלמה והבתיב *ויהי לחם שלמה ליום אחד ע"ג
שלשים כור סלת וששים כור קמח עשרה בקר
בריאים ועשרת בקר רעי ומאה צאן לבר מאיל
וצבי ויחמור וברבורים אבוסים ואמר גוריון בן
אבטיון משמיה דרב הללו לעמילן של טבחים ר'
יצחק אומר הללו לציקי קדרה וא"ר יצחק אלה
נשים היו לשלמה כל אחת ואחת עשתה לו
בביתה כך מ"ט וזו סבורה שמא אצלה סועד היום
וזו סבורה שמא אצלה סועד היום ואלו גבי אברהם
כתיב *ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך
וטוב וא"ר יהודה אמר רב בן בקר אחד רך ב'
וטוב ג'. החם חלחא תורי לחלחא גברי הכא
לכל ישראל ויהודה שנא' *יהודה וישראל רבים

בשעתו נצט מלכותו דמלך והדיוט היה: שהם בני אברהם
וגו' סעודתו של אברהם גדולה משל שלמה כדמס' גמ':
הללו הקמח והסלת: לעמילן של טבחים חלות עשויות
לכסות פי הקדרות לשאוב וזהמא התבטל: הללו הבקר והלאן
המנויים נזה הפסוק: לציקי קדירה אינו אלא למין מאכל ששמי

כחול אשר על שפת הים. מאי ברבורי' אבוסים
 אמ' רב שאובסים אותם בעל כרחן ושמואל אמ'
 שאובסים ועומדים מאליהם ור' יוחנן אמר מביאים
 חור ממרעיתו בדלא אניס וחרנגולת מאשפתה
 בדלא אניסא א"ר יוחנן מובחר שבבהמו' שור
 מובחר שבעופות חרנגולת אמר (מימר) [אמימר]
 ווגתא אוכמתא בי בטניתא דמשחכתא ביני עצרי
 דלא מצויא פסיוא קניא. *ואל הבקר רץ אברהם
 אמר רב יהודה אמר רב בן בקר אחד רך ב'
 וטוב ג' ואימא חד כדאמרי אינשי רכיך וטוב
 א"כ לכחוב רך טוב מאי וטוב ש"מ לדרשה ואימא
 תרי מדרושוב לדרש' רך נמי לדרשה מתיב (רבא)
 [רבה] בר עולא ואי תימא רב הושעיא ואי תימא
 ר' נתן בר' אושעיא ויתן אל הנער וימהר לעשות
 אותו כל חר וחד יתבי לנער חר. ויקח חמאה
 וחלב וכן הבקר וגו' דקמא קמא דמטיא אייתי
 לקמייהו ולמה לי חלתא תסגי בחד אמר רב חנן
 ליקי קדרה אשדו"ר בלע"ז: ברבורים תרנגולים: שאובסים
 אותם בע"כ תומצין להם מאכל נפיהם נזוקה: חור שור:
 בדלא אניס שלאעשה מלאכה: בדלא אניסא גידול אפרוקים:
 ווגתא תרנגולת: פטניתא המפוטמת צבית. ל"א בטניתא
 צעלת כרס: דמשחכחי ביני עצרי צין הגיתות ואוכלת הקרלכים:
 דלא מצוי' פסיוא קניא שאינה יכולה לפסוע הקנה מרוב שמנה:
 קמא קמא דמטיא ראשון שמגיע לאכול שנגמר בישולו:

הפועלים פרק שביעי בבא מציעא סו

בר רבא כרי להאכילן שלשה לשונות בחרדל:

א"ר תנחום בר חנילאי לעולם אל ישנה אדם מו

מן המנהג שהרי משה עלה למרום ולא

אכל לחם ומלאכי השרת ירדו למטה ואכלו לחם

אכלו ס"ד אלא אימא נראו כמי שאכלו ושחו

א"ר יהודה אמר רב כל מה שעשה אברהם

למלאכי השרת בעצמו עשה הקב"ה לבניו בעצמו

וכל מה שעשה אברהם ע"י שליח עשה הקב"ה

לבניו ע"י שליח *ואל הבקר רץ אברהם *ורוח

נסע מארץ ה' ויקח חמאה וחלב *הנני ממטיר

לכם לחם מן השמים והוא עומד עליהם תחת

העץ *הנני עומד לפניך שם על הצור בחורב. ס"ז

ואברהם הולך עמם לשלחם. *וה' הולך לפניו ס"ח

יומם. יוקח נא מעט מים *והכית בצור ויצא ס"ט

ממנו מים ושחה העם ופליגי דרב חמא בר'

חנינא דא"ר חמא בר' חנינא וכן תנא דבי ר'

ישמעאל בשכר ג' זכו לג' בשכר חמאה וחלב

זכו למן בשכר והוא עומד עליה' זכו לעמוד הענן.

בשכר יוקח נא מעט מים זכו לבארה של מרים.

לשונות בחרדל נענן מלכ' ושרים הוא:

מאח ה' כנון שלום הגין בעלמו: יוקח נא מעט מים ע"י שליח:

זכו לשלש חתנות שניתנו להם במדבר ע"י משה ואהרן:

זכו לעמוד הענן עומד עליהם תמיד כדכתיב ועננך עומד

עליהם: לבארה של מרים היינו כמי והכית בצור ונעמוד

ראשי' יח
חרדל יח
שונות סו

רש"י ית *יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם א"ר ינאי בר' ישמעאל אמרו לו וכי בערביים חשדתנו שהם משתחווים לאבק רגליהם כבר יצא ממנו ישמעאל : מה *וירא אליו ה' וגו' כחום היום מאי כחום היום א"ר חמא בר חנינא אותו היום יום שלישי של מילה של אברהם היה ובא הקב"ה לשאול באברהם הוציא הקב"ה חמת מנרתקה כדי שלא יטריח אותו צדיק באורחי' שדריה לאליעזר למיפק לבראי נפק ולא אשכח אמר לא מהימני' לך היינו דאמרי תמן לית הימנוחא בעבדי נפק איהו חזייה להקב"ה דקאי אבבא היינו דכתיב *אל נא תעבור מעל עבדך כיון דחזא דקא אסר ושרי אמר לאו אורח ארעא למיקם הכא היינו דכתיב *וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם מעיקרא [אתו] קמו עליה כי חזויהו דהוה ליה צער' אמרו לאו אורח ארעא למיקם הכא מאן נינהו ג' אנשים מיכאל עכן פליגי : ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ שלא יכנים ע"ז דמזק דיתו שהערביים רגלים להשתקות לאבק רגליהם והן כדמו לו כערביים : כבר יצא ממנו ישמעאל (ממנו) [עמד] ילא הרגיל לעשות כן :

הוציא חמה מנרתקה להזריק קמהבכח שלא יהיו עונרי דרכים מלויין : המן אמרי נא"י : כיון דחזא הקב"ה : דקא אסר אברהם את מילתו ושרי אמר לאו אורח ארעא למיקם הכא : היינו דכתיב דמעיקרא כתיב כלבים עליו ולנמוק כתיב וירץ

הפועלים פרק שביעי בבא מציעא סח

וגבריאלי ורפאל מיכאל שבא לבשר את שרה
רפאל שבא לרפאות את אברהם גבריאלי דאזיל
למהפכי לסדום והבתיב *ויבאו שני המלאכים ^{לש' ית}
סדומה בערב דאזיל מיכאל בהרדוה לשוניה ללוט
דיקא נמי דבתיב *ויהפוך את הערים האל ולא ^{סז}
כתיב ויהפכו ש"מ. מאי שנא לגבי אברהם דכתיב
כן תעשה כאשר דברת ומאי שנא לגבי לוט
דכתיב *ויפצר בם מאד א"ר אלעזר מכאן פז
שמסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול: ^{סז}
כתיב *ואקחה פת לחם וכתיב ואל הבקר רץ מו
אברהם א"ר אלעזר מכאן שצדיקים ^{סז}
אומרים מעט ועושים הרבה רשעים אומרים ^{לש' ית}
הרבה ואפי' מעט אינם עושין מנ"ל מעפרון מעיקרא
כתיב *ארץ ארבע מאות שקל כסף ובסוף כתיב ^{סז כז}
*וישמע אברהם לעפרון וישקול אברהם לעפרון ^{סז}
וגו' עובר לסוחר דלא שקיל מיניה אלא קנטרין
דאיכא [דוכחא] דקרו ליה לתיקלא קנטרא כתיב
קמח וכתיב סלת א"ר יצחק מכאן שהאשה עיניה
צרה באורחים יותר מן האיש כתיב *לושי ועשי ^{סז ית}
לקראתם: דיקא נמי דקד הוא דאזיל להפוך סדום: ^{כדכ"פ"ק}
קנטרא משקל גדול שקורין לנטיכ"ר חלה מכה: עובר לסוחר ^{יג"ט} ^{לש"א}
מלמד שנכל מקיס היה מתקבל בשקל ואיכא דוכחא
דקרו לקנטרין תיקלא: סלת עדיף מקמח: מכאן שהאשה
עיניה צרה באורחין היא אמרה קמח והוא סלת:

עוגות וכתוב ויקח המאה וחלב ואלו לחם לא
 אייתי לקמיהו אמר אפרים מקשאה תלמידו של
 ר"מ משמיה דר"מ אברהם אבינו אוכל חולין
 בטהרה היה ושרה אמנו אותו היום פירסה נדה.
 ראשי' יח *ויאמרו אליו איה שרה וגו' ויאמר הנה באהל
 להודיע ששרה אמנו צנועה היתה אמר רב יהודה
 אמר רב ואיחימא ר' יצחק יודעים היו מלאכי
 השרת ששרה אמנו באהל היתה אלא מאי באהל
 כדי לחבבה על בעלה ר' יוסי בר' חנינא אמר
 כדי לשגר לה כוס של ברכה חנינא משום ר'
 יוסי למה נקוד על איז שבאליו למדה תורה דרך
 ארץ שישאל אדם באכסניא שלו והאמר שמואל
 אין שואלין בשלום אשרה כלל על ידי בעלה
 (קאמר) [שאני]:

מו *אחרי בלוחי היתה לי עדנה אמר רב חסדא
 סס אחר שנתכללה הבשר ורבו הקמטים
 ראשי' יח פירסה נדה קור להיות לה ארץ כנאים: כדי לחבבה על
 בעלה להודיע שהיא זנועה משאר קנאותיה שאינה כראית ולריך
 לשאול אחרים: על איז שבאליו איז שלו נקוד והלמ"ד אינה
 נקודה: למדה תורה וכו' והיינו נקודת איז דלא היו לריבין
 לשאול דיודעין היו שהיא נאהל דכל נקודה עוקרת התיבה שאינה
 אלא לדרשה ודרש מינה דרך ארץ: באכסניא אשת אוספיזא:
 ע"י בעלה לא ששאל לה לשלום אלא לבעל' ישאל משלום הגבירה:
 קמטין פרכלא"ס:

הפועלים פרק שביעי בבא מציעא סט

נתערן הבשר ונתפשטו הקמטים וחזר היופי למקומו ^{ערכה}
 כתיב *ואדוני זקן וכתיב ואני זקנתי דלא מוחיב ^{לשון עדי}
 הקב"ה כדקאמרה איהי. חנא דבי ר' ישמעאל ^{ויפסי}
 גדול שלום שאפי' הקב"ה שינה בו שנא' ותצחק ^{דש"א}
 שרה וגו' ואדני זקן וכתיב ויאמר ה' אל אברהם ^{דאש"י יח}
 וגו' ואני זקנתי *ותאמר מי מלל לאברהם הניקה ^{סס כל}
 בנים שרה כמה בנים הניקה שרה א"ר לוי אותו
 היום שגמל אברהם את יצחק בנו עשה סעודה
 גדולה היו כל אוה"ע מרגנים ואומרי' ראיתם
 זקן וזקנה שהביאו אסופי מן השוק ואומרים בננו
 הוא ולא עוד אלא שעושין משתה גדול להעמיד
 דבריהם מה עשה אברהם אבינו הלך וזימן כל
 גדולי הדור ושרה אמנו זימנה את נשותיהם וכל
 אחת ואחת הביא' בנה עמה ומניקה לא הביאה
 ונעשה נס בשרה אמנו ונפתחו דדיה כשתי מעינות
 והניקה את כלם ועדיין היו מרגנים ואומרי' אם
 שרה הבת תשעים שנה תלד אברהם כן ק' שנה
 יוליד מיד נהפך קלסתר פנים של יצחק ונהפך
 [ונדמה] לאברהם פתחו כולם ואמרו *אברהם ^{סס כה}
 הוליד את יצחק:

עד אברהם לא היה זקנה מאן דהוה בעי למשתעי מח
 בהרי אברהם משתעי בהרי יצחק בהרי ^{סס}

היא אמרה ואדוני זקן א"ל הקב"ה שהיא אמרה ואני זקנתי
 אסופי ילד מן השוק ולא כדע של מי והמולאו אספו אל הבית:

יצחק משתעי בהרי אברהם אתא אברהם בעא
 ראש' כד רחמי והוה זקנה שנא' *ואברהם זקן בא בימים
 עד יעקב לא הוה חולשא אתא יעקב בעא רחמי
 שס מחוהו חולשא שנא' *ויאמר ליוסף הנה אביך חולה
 עד דאתא אלישע לא הוה רחליש ואתפח אתא
 מ"נ יג אלישע בעי רחמי ואתפח שנא' *ואלישע חלה
 את חליו אשר ימות בו מכלל רחלה חולי אחריתי.
 ת"ר שלשה חלאים חלה אלישע אחר שרחפו
 לגיחוי בשתי ידיו ואחר שגירה דוכים כחינוקות
 ואחר שמרת בו שנא' ואלישע חלה את חליו
 אשר ימות בו:

מט תניא מפני מה חרבו חנויות של בית היני ג'
 פח שנים קודם ירושלים מפני שהעמידו דבריה'
 שס ע"נ על דברי תורה שהיו אומרים **עשר תעשר
 דברים יד ואכלתולא (מוכרי) [מוכר] תבואת זרעך ולא לוקח:
 צג [ההוא רעיא דהוה קא רעי חיותא אגורא דנהר
 פפא שריג חדיא מנייהו ונפלת למיא

בעא רחמי כדי שיכירו זיכו וזין זכו: בעא רחמי והוה
 חולשא שיקלה האדם לפניו ויזיל לזיתו: ואתפח
 וכתרפא: חליו אשר ימות בו מכלל דקלה עוד שלא מת בו:
 של בית היני שס מקום: שהעמידו דבריהם כלומר מה שאסור
 מדברי חכמים מלאו לו היתר מן התורה: עשר תעשר
 ואכלת תרי קראי דסמיכי להדדי:
 [חיותא דהמות: שריג הקליקה:]

הפועלים פרק שביעי בבא מציעא ע

אתא לקמיה דרבה ופטריה אמר מאי הוי ליה
למעבר *הא נטר כדנטרי אינשי וא"ל אבוי אלא ^{ס"ע"ז}
מעטה על למתא בעידנא דעיילי אינשי הכי נמי
דפטור א"ל אין וכו'] איתיביה אלו הם אונסים
ששומר שכר פטור עליהם כגון *ותפול שבא ^{ל"ב א}
ותקחם ואת הנערים הכי לפי חרב א"ל התם
בחוני מתא. איתיבי' עד מחי שומר שכר חייב
לשמור עד כדי *הייתי ביום אכלני חורב וקרח ^{ל"א א}
כלילה א"ל התם נמי בחוני מתא א"ל אטו יעקב
אבינו חון מתא הוה דא"ל ללבן נטרי לך נטירותא
יתירחא כחוני מתא:

ה ש ו א ל

פרק שמיני

ההוא גברא דשאל שונרא מחבריה חבור עליה צו
עכברי וקטלוהו. יתיב רב אשי (לקמיה
בעיא) [וקמיבעיא] ליה כה"ג מאי כי מתה מחמת
מלאכה דמי או לא א"ל רב מרדכי [לרב אשי]
הכי אמר אבימי מהגרוניא משמיה דרבא גברי
דנשי קטלוהו לא דינא ולא דיינא א"ד אכיל עכברי
הא נטר כדנטרי אינשי ואין אכילה אלא אונס]: בחוני
מתא שומרי העיר כלילה שכל סגך אנשי העיר עליהם לשמור
גופם וממונם הנכו ודאי נעו כטירותא יתירחא:
[דנשי קטלוהו לא היה לו ליפול צידו:]

טובא וחביל ומית יתיב רב אשי וקא מעיין בה
כה"ג מאי א"ל רב מרדכי לרב אשי הכי אמר
אבימי מהגרוניא גברא דנשי קטלוהו לא דינא
ולא דיינא:

ה מ ק ב ל

פרק תשיעי

קה תנן החם פריצי זתים וענבים כ"ש מטמאים
וב"ה מטהרים מאי פריצי זתים אמר רב
דניאל יא הונא רשעי זתים א"ר יוסף מאי קראה * [ובני]
פריצי עמך ינשאו להעמיר החזון [ונבשלו] רב
יחזקאל יחנחמן בר יצחק אמר מהבא * והוליד בן פריץ
שופך דם:

ס ע"ז תניא היה נושא משאוי על ראשו וחפילין בראשו
אם היו חפילין רוצצות אסור ואם לאו
מותר באיוו משאוי אמרו במשאוי של ד' קבין
וחביל כתקמס: כה"ג טאי מי הוי מתה חקמת מלאכה או לא:
דנשי קטלוהו בעל בעילות הרבה ומת:
פריצי זתים כדמפרש רשעי זתים וענבים שהן לעולם נוסר
שאין ביכולתן כגמר לעולם: מטהרין מן עומאת אוכלים
ללא קזי לאכילה:
רוצצות (מתעכבות) [מתעכבות] תחת המשא: ואם לאו שהיא
קל או שאינה מוטל עליהן: באיזה משאוי הוי רלילה:

המקבל פרק חשיעי בבא מציעא עא

חני ר' חייא המוציא זבל על ראשו וחפילין בראשו
ה"ז לא יסלקם לצדדין ולא יקשרם במחננו מפני
שהוא נוהג בהם מנהג כויון אבל קושרם על זרועו
במקום תפילין משום דבי ר' שילא אמרו אפי'
מטפחת* שלהן אסור להניח על הראש שיש בו
תפילין וכמה אמר אביי אפילו רבעא רבעא
דפומבריתא:

ג"ר ר"ח
של לחם
ע' במס'

[משנה המקבל שדה מחבירו ואכלת חגב או שס
נשדפה אם מכת מדינה היא מנכה לו מן חכורו

וכו' גמ'] * אמר מואל שלא שנו אלא שורעה קו
וצמחה ואכלת חגב אבל לא זרעה כלל לא דא"ל

אלו זרעה הוה מקיים כי * לא יבושו בעת רעה
ובימי רעבון ישבעו מחיב רב ששת רועה שהיה
רועה והניח עדרו ובא לעיר ובא זאב וטרף ובא
ארי ודרס אין אומרים אלו היה שם היה מציל
אלא אומדין אותו אם יכול להציל חייב ואם
לאו פטור ואמאי נימא ליה אי הוית התם הוה

תליס לו

במקום תפילין אלל תפילין של יד: אפי' מטפחת שלהן
שכורכין בה תפילין בלילה: אסור להניח לשם משאוי על הראש
בשעה שהתפילין במקומן מונחים: וכמה יהא במשאוי ויהא
אסור להניח על הראש אליבא דר' שילא: ריבעא דריבעא רביע
ליערא דבר קועט הוא:

[לא שנו אס מכת מדינה הוא מנכה לו]: אבל לא זרעה
ואישתדיף רובא דנאגא לא מנכה ליה:

ס"א נז מקיים (כה) [כי] *גם את הארי גם את הדוב
 ט"ז" הכה עכרך משום דא"ל אי הוית חוית לאתרחושי
 לך ניסא הוה איתרחיש לך ניסא כר' חנינא כן
 דוסא דמתין עיזי דובי בקרנייהו ולימא ליה
 נהי דלניסא רבה לא הוה חוינא לניסא ווטא

*חוינא קשיא:

ס"ע"ב

ס"ס מתני' המקבל שדה מחבירו לזרעה שעורים לא
 יזרענה חטין חטין יזרענה שעורים [רשב"ג
 אוסר: גמ' אמר רב חסדא] מ"ט דרשב"ג דכתיב
 טפסיה ג *שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב
 ולא ימצא בפיהם לשון חרמית:

נ"א"ל רב יהודה לרבין בר רב נחמן רבין אחי
 קז לא חזבין ארעא דסמיכא למחא דא"ר אבהו
 אמר רב הונא אמר רב אסור לו לאדם שיעמוד
 על שדה חברו בשערה שעומדת בקמותיה איני
 והא אשכחינהו ר' אבא לתלמידיו דרב אמר להו
 דנר' כח מאי אמר רב כהני קראי *כרוך אחת בעיר וברוך
 אחת בשדה ברוך אחת בבואך וברוך אחת בצאתך

ר' חנינא בן דוסא נמס' תענית:

המקבל שדה לזרעה שעורים ונכירות כך וכך חטין או
 שעורים או מעות: לא יזרענה חטין שהחטין מכשיות
 אה הקרקע יותר מן השעורים:

לא חזבון לא תקנה שדה הסמוכה לעיר שעין בני העיר שולטת
 בה תמיד: אסור לאדם כו' שלא יפסידנה בעין הרע:

המקבל פרק חשיעי בבא מציעא עכ

ואמרו ליה הכי אמר רב ברוך אחה בעיר שיהא
ביחד סמוך לבית הכנסת ברוך אחה בשדה שיהא
נכסיד קרובים לעיר. ברוך אחה בבואך שלא
תמצא אשתך ספק נדה בשעת ביאתך מן הדרך.
ברוך אחה בצאתך שיהו צאצאי מעיך כמותך.
ואמ' להו ר' יוחנן לא אמ' הכי אלא ברוך אחה בעיר
שיהא בית הכסא סמוך לשולחנך אבל בית הכנסת
לא ור' י' לטעמיה דאמר שכר פסיעות יש ברוך
אחיה בשדה שיהו נכסיד משולשין שליש בתבואה
שליש בזתים שליש בגפנים. ברוך אחיה בבואך
וברוך אחיה בצאתך שיהא יציאתך מן העולם

קרובין לעיר שלא יהא טורח להכניס פירות: ספק נדה *וכ"ס ע' בחלק
דא"י: ואמר להו ר' אבא ר' יוחנן לא אמר הכי: סמוך לשלחנך פירש"י
כלו' סמוך לביתך שלא תלטרך להרמיק בשדות והאי דנקט
שולחנך שמוכל לבדוק עלמך לפני אכילה ולאחר אכילה כדאמר'
בשנת הכלכלך לנקניו ואוכל דומה לתכור שהסיקוהו על גבי
אפרו ואמר האכילה שהמאכל דוק ומולא את המעוכל ואם
יהא צריך להרמיק פעמים שהעמוד קוצר ונא לידי הדיוקן:
אבל בית הכנסת סמוך לביתו לר' יוחנן לאו מעליותא היא:
ר' יוחנן לטעמיה דאמר במס' סוטה שכר פסיעות יש דאמר
למדנו יראת קטא מצתולה וקצול שכר חאלמנה שאמרה לו ולא
שכר פסיעות יש אם יש בית הכנסת בשכונתי ואני נא לבית
מדרשך להתפלל: משולשין שיש שנה שלוקה בגפנים ובזתים
ואיבו לוקה בתבואה ויש שנה שלוקה צוז ולא צוז ותהיה לו

כביאחד לעולם מה ביאחד לעולם בלא חטא כד
 ס"ע"נ יציאחד מן העולם בלא חטא *לא קשיא הא
 דמהדר ליה שורא ורתקא הא דלא מהדר ליה
 שורא ורתקא :

נא *והסיר ה' ממך כל חולי אמר רב זה העין רב
 לטעמיה דרב סליק לבי קברי עבד מאי
 דכרי' ודעבד אמ' חשעים וחשעה בעין רעה ואחד בדרך
 ארץ ושמואל אמר זה הרוח ושמואל לטעמיה
 דאמר שמואל הכל ברוח ולשמואל הא איכא
 הרוגי מלכות הנך נמי אי לאו זיקא עבדי לחו
 סמחרי וחיי ר' יוסי בר' חנינא אמר זו צוארה
 דאמ' מר צואת החוטם וצואת האוזן רובם קשה
 ומיעוטם יפה ר' חנינא אמר זו צנה דא"ר חנינא
 הכל בידי שמים חוץ מצנים פחים שנא' *צנים
 פליטה: לא קשיא דרב ארז: שורא ורתקא קומה ורתוקת
 גדר של כלרים כמו חיל וקומה :

כל חולי דבר שכל הקולאים תלוין בו חו העין עין רעה: עבד
 מאי דעבד יודע היה ללקוח על הקצרות ולהניין על כל
 צדקן קצר וקצר באיזה מיתה מת אס צומחו אס בעין רעה*: הכל
 פי' ע"י ברוח כל הקולאים ומולאות מיתה ע"י כשיצת הרוח צאין הכל
 לפי שעה והאדם יש לך אדם שרוח פלוני קשה לו ונשעה פלו':
 והאיכא הרוגי מלכות הרוגי קרב: אי לאו זיקא שכתבם
 אילנות זמכה: עבד סמחרי וחיי סס המקצר נצר קמוכה ומין עש
 וכו' ע"ש הוא כדאמר' בהמוכר את הספינה: צנים פחים קור הנופח

המקבל פרק חשיעי בבא מציעא עג

פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם ר'
אלעזר אומר וזו מרה. חנ"ה מחלה וזו מרה ולמה
נקרא שמה מחלה שהיא מחלה כל גופו של
אדם ר"א [מחלה] שפ"ג חללים חליון במרה
וכלם פת שחרית [במלת] וקיתון של מים
מבטלחן. ח"ר י"ג דברים נאמרו בפת שחרית
מצלת מן החמת ומן הצנה ומן הויקין ומן המויקין
ומחכימת פתי וזוכה ברין ללמוד תורה וללמדה
ורבריו נשמעים ותלמידו מתקיים בידו ואין בשרו
מעלה הבל ונוקק לאשתו ואינו מתאוה לאשה
אחרת והורגת כנה שבבני מעים וי"א אף מוציא
את הקנאה ומכניס את האהבה א"ל רבא לרבה
בר מרי מנא הא מלחא דאמרי אינשי שיתין

ולאו היינו רוח דאמר שמואל דאמר שמואל זיקא בלא לנה כמי מוין : זו
מרה שהמירות שנה גדילה וכוונעת ומתפשטת בגידין ובעלמות:
וקיתון של מים למי שאין לו יין : וויקין היינו רוח דאמר שמואל :
מחכימת פתי שדעתו מיושנת עליו לפי שאינו מלערר בעיניו :
וזוכה ברין אם יש לו דין עם קצרו דעתו מיושנת ליישב דבריו
בנ"ד להטעים : ללמוד וללמד מקמת טוב הדעת : ורבריו
נשמעים לבריות שיש לו לב להטעין : הבל זיעה וזהו : נוקק
לאשתו אם בעל הרעור' הוא ומתוך שלנו טוב צנוק שכל
קלת תונע לאשתו ובלאמו לשוק ורואה כשיס אינו מתאוה להן :
כנה שבבני מעים מולעים : מוציא את הקנאה ואת התגר
שכשאין לנו טוב עליו הוא כוץ לכעוס :

המקבל פרק חשיעי בבא מציעא

רהוטי רהוט ולא מטו לגברא דמצפרא כרך וכו'
 (כדאמרי' לעיל בב"ק פ' החובל): ירושלמי
 והסיר ה' ממך כל חולי רב הונא בשם ר"א בן
 יעקב כח דברי' כל חולי זה רעיון וא"ר יוחנן *ונתן עול
 ברזל על צוארך זה רעיון א"ר אבין והסיר ה'
 ממך כל חולי זה יצה"ר שראשו מתוק וסופו מר :

[קודם איתא בגמ' שזריך לקון הייגר שמוך לנהר שספינות הולכות
 שם בשביל מושבי הספינה שיוכלו לעלות על היבשה] :

נב [רבה בר רב הונא הוה לי' ההוא אבא אגודא
 דנהרא אמרו לי' נקוץ מר אמר להו קוצו
 עילאי וחתאי והדר ניקוץ אנא היכי עביר הכי
 נפטי' ב' והכתוב *התקוששו וקושו ואר"ל קשטו עצמך
 ואח"כ קשוט אחרים החם אבא דבי פרוק רופילא
 הוה ואמר אי קייצו קייצנא ואי לא קייצו אמאי
 איקוץ דאי ממתחי להו אשלייהו מיסתגי להו
 קח *ואי לא לא מסתגי להו] רבה בר רב נחמן הוה

[אבא יער : ניקייצו עילאי וחתאי מי ששלחן יער על הכהר אללי
 למעלה הימנו ולמטה הימנו הלך דרך המים : אבא דבי פרוק
 רופילא הוה אותן שלמטה ושלמעלה לא של ישרא היה שיכול לקנוץ
 אותו יער . של בית פרוק פחת פרסיים הוה וידוע היא שלא
 יקובו ומה תועיל קליפה שלו : אי ממתחו אשלייהו מסתגי
 להו אם יוכלו לעמוד מבלם ולבא ממסע למסע או מכפר לכפר
 לילך ממטה למעלה ילכו : ואי לאו לא מסתגי להו אין להם
 מהלך בעבר זה והולכין על כרמין דרך שפתו השנית שהרי על
 כרמין כשהולכין כנגד היער של כרי ילכו נשפתו השני' ולכשיגיעו

המקבל פרק חשיעי בבא מציעא עד

קאוויל בארבעא חזא ההוא אבא דקאי אגודא דנהרא
אמר להו האי דמאן אמרו ליה דרבה בר רב
הונא אמר *ויד השרים והסגנים היתה במעל הזה ^{עורא ט}
ראשונה אמר להו קוצו קוצו. אחא רבה בר רב
הונא אשכחיה דקייץ אמר מאן דקצייה תקוץ
ענפיה אמרו כולתו שני דרבה בר רב הונא לא
איקיים ליה זרעא לרבה בר רב נחמן:

ת"ר מנין לשכיר יום שגובה כל הלילה שנא' קי
*לא תלין פעולת שכיר אתך עד בקר ומנין ^{ע"ב}
לשכיר לילה שגובה כל היום שנא' *ביומו תתן ^{ויקרא יט}
שכרו ואימא איפבא שכירות אינה משתלמת אלא ^{דברים כד}
בסוף. ת"ר ממשמע שנא' לא תלין פעולת שכיר
כנגד שלימה יטרימו לעצור את רומח המים והרי הן לריכין לקזור
ולעצור לז אחר כשכלתה הקלירה]: חזא ההוא אבא יער
שהכין רבה בר רב הונא לפי שאין העליונים ותחתונים קוללים
ורבה בר רב נחמן לא היה יודע שכן היה עליהם ותחתיהם של
כברי המושל: ויד השרים והסגנים פסוק הוא בספר עזרא:
תקוץ ענפיה יומתו בכיו:

איפוך אנא דלא תלין בשכיר לילה ולא תנא בשכיר יום: שכירות
אינה משתלמת אלא בסוף כדאמר' באיזהו כשך
כשכיר שנה בשנה שכירות שנה זו משתלמת בתקלת שנה אחרת
אלמא לא משתעבד ליה לשכיר יום עד שתשקע השמה וכי כתיב
לא תנא על כרחך בשכיר לילה תוקמי' דכשתעבד לו לבקר
משכלתה שכירותו וכן לא תלין כמי לא תוקמי' בשכיר לילה דהא
לא משתעבד ליה עד הנקר; ממשמע שנא' וכו' שאין לינה

אחך איני יודע שעד בקר מה ת"ל עד בקר מלמד
שאינו עובר אלא עד בקר ראשון בלבד מכאן
ואילך מאי אמר (רבי) [רב] עובר משום כל
תשעה אמר רב יוסף מאי קראה *אל חאמר לרעך
לך ושוב ומחר אחן ויש אחד :

נגחניא *ואליו הוא נושא את נפשו מפני מה עלה
זה בכבש ונתלה באילן ומסר א"ע למיתה ק"ב
לא על שכרו ד"א ואליו הוא נושא את נפשו כל דנ"ל כד
הכובש שכר שכיר כאלו נוטל נפשו ממנו רב
הונא ורב חסדא ח"א נפשו של גולן וח"א נפשו
של גזול מ"ד נפשו של גולן וכו' כדאיתא בפרק
הגזול ומאכיל :

נד אשכחיה רבה בר אבבה לאליהו דקאי בבית
הקברות [של נכרים] א"ל מהו שיסדר ק"ד
בבעל חוב א"ל גמר מיכה מיכה מערכין גבי ערכין

קרויה אלא עד הנקר דכתיב ולא ילין לנקר וכל ליכה שנקרא
ליכת לילה הוא : מאי קראה היכא רמיח כל תשעה :

ואליו הוא נושא את נפשו הוא מוסר כפשו עליו לעלות בכבש
גבוה וסיכן בעלמו ליפול ולתלות באילן כשעלה עליו
למסוק זתים ולגדור תמרים ומוסר כפשו עליו למיתה שח"א יפול
מן הכבש או מן האילן : ה"ג ד"א ואליו הוא נושא את נפשו
ופליגי בה רב הוכא ורב חסדא במשמעותא דקרא : ח"א נפשו
של שכיר כעכש עליו כאלו הורגו : וח"א נפשו של גולן הגיד
לך הכתוב שגורם מיתה לעלמו :

המקבל פרק חשיעי בבא מציעא עה

כתיב *ואם מך הוא מערכך גבי בעל חוב כתיב ויקרא בו
 *וכי ימוך אחיד מנין לערום שלא יחרום דכתיב ^{סס כה}
 *ולא יראה בד ערות דבר [א"ל לאו כהן הוא מר ^{דברי' כג}
 מ"ט קאי מר בבה"ק א"ל לא מתני מר טהרות
 דחניא רשב"י אומר קבריהם של נכרים אין מטמאין
 שנא' *ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם ^{יחזקאל' לר}
 קרוין אדם ואין אומות העולם קרוין אדם] א"ל
 בארבעה לא מצינא בשיחא מצינא א"ל ואמאי
 א"ל דחיקא לי מלחא דבריה ועייליה לג"ע א"ל
 פשוט גלימך ספי שקול מהני אטרפי. ספא שקיל
 כי הוה נפיק שמע דאמר מאן קאכיל לעלמיה
 כרבה בר אבון נפץ שדינהו אפילו הכי אחיוה
 ערות דבר נשעה שאתה מדבר צו לא יראה נך ערות דבר ש"מ
 אין אדם מערך כשהוא ערום ותורם צעי צרכה והא
 דצעי מיכיה לעכין תורם דהתם תנן אין מגביהין תרומה ערום:
 [לאו כהן מר דאיכא למ"ד דאליהו הוא פנקס דכתיב דיה קנא
 קנאמי וכן בפנקס בקנאו את קנאמי: אין מטמאין דגבי אהל
 כתיב אדם אדם כי ימות בזהל]: בארבעה לא מצינא בגירסא
 דארבעה סדרים כגון מועד ישיעות נשים שהן כוהגות בזמן הזה
 כבזמן הבית וקדשים נמי כדכתיב בכל מקום מוקטר מוגש ואמרי'
 אלו ת"ק העוסקים בהלכות עבודה בכל מקום מעלה עליהן
 הכזב כאלו מקריבים אותם בזהמ"ק: בשיחא מצינא בתמיה
 זרעים אינו כוהג צ"ל וכן טהרות: ספי לקוט: טרפי עליון:
 נפץ אשיק"שוק בלע"ז:

המקבל פרק חשיעי בבא מציעא

לגלימיה סחט גלימיה ריחא* (ובניה בתריסר אלפי דינרי פלגינהו לחתנוותיה :

נה ת"ר *לא חבא אל ביתו לעכוט עבוטו לביתו אי קטו אחת נכנס אבל אחת נכנס לביתו של ערב דברי' כד וכה"א* (לקח) [קח] בגדו כי ערב זר וגו'. ואומר חשלי' כו *בני אם ערבת לרעך תקערת לזר כפיך נוקשת כאמרי פיך נלכדת באמרי פיך עשה זאת אפוא בני והנצל כי באת בכף רעך לך התרפס ורהב רעך אם ממון יש לו בידך החר לו פסת יד ואם לאו הרבה עליו ריעים :

ס תניא *לא ירבה לו נשים ר' יהודה אומר מרבה הוא ובלבד שלא יהו מסירות את לבו ר"ש דברי' י אומר אפילו אחת והיא מסירה את לבו ה"ו לא ישאנה אם כן מה תלמוד לומר ולא ירבה לו נשים אפילו כאביגיל :

סחט גלימא נסחט ריק מתוך העלין לתוך טלית וקלטה טלית את הריק : וזבניה לגלימא בתריסר אלפי דינרי : בני אם ערבת לרעך גו' נוקשת באמרי פיך שאוכתו בדברים : עשה זאת והנצל החר פס יד אם ערבת ואם לא ערבת אלל נוקשת באוכת דברים והב רעך הרבה עליו רעים לבקש מחילה : אם ממון יש לו בידך אם נעשית לו ערב ואם נוקשת בדברים רבה רעך :

(* דלא דעה ליהנות חרימו לכך זבניה ומועצותיו לא דעה ליהנו לכך פלגינהו רש"א .

הבית והעליה פרק עשירי בבא מציעא עו

הבית והעליה

פרק עשירי

הנהו בי חרי דהוו דיירי חד עילאי וחד תתאי קיז
איפחית מעויבה כי משי מיא עילאי אזלי
ומוקי להתאי מי מתקן ר' חייא בר אבא אמר על
העליון לחקן ור' אלעאי משום ר' חייא בר (יוסף)
[יוסי] אמר התחתון מתקן וסימניך * ויוסף הורד ראש' למ
מצרימה :

[משנה שתי גינות זה על גב זה והירק בינתיים קיח
ר"מ אומר של עליון ר' יהודה אומר של ע"ז
התחתון וכו'] ר' שמעון אומר כל שהעליון יכול
לפשוט [את ידו וליטול הרי הוא שלו והשאר של
התחתון . גמ'] * אמר אפרים ספרא תלמידו של ר"ל
משום ר"ל הלכה בר"ש אמרוהו קמיה דשבור

איפחית מעויבה והתקרה קיימת אלא שהמים שותת' ויורדים
דרך הפתחים הוו ולאו שוכר ומשכיר הוו אלא בית של
זה והעליה של זה : ויוסף הורד מצרימה כתרנומו איתקנו ורבי
חייא בר (יוסף) [יוסי] אמר התחתון מתקן וכו' :

קמיה דשבור מלכא לי כראה שבור מלכא עומד ומלך פרס היה
ובקי בדיכיס ואמרוה להא דר"ש קמיה וקלפיה ואמר
אפרייך כמטייה לר"ש יקבל קן מאתנו על דבר זה וא"ד שבור מלכא
שמואל דבכמה דוכתי קרי ליה הב' ואין מיושב בה דמאי אמרוה

76 הבית והעליה פרק עשירי בבא מציעא

מלכא אמר ליה אפריין נמטייה לר' שמעון :

מסכת בבא בתרא

ה ו ש ת פ י נ

פרק ראשון

א * גדול יהיה כבוד הבית האחרון [הזה] מן הראשון
ג רב ושמואל ואמרי לה ר' (אליעזר) [אלעזר]
ח"א בבבין וח"א * בשנים ואיתא להא
כני כ
ס"ע"ב ואיתא להא :

ב הורדוס עבדא דבית חשמונאי הוה נהן עיניו
ס"ב באותה חינוקת יומא חד שמע [ההוא]

גברא [בת קלא דהוה קאמרה כל עבדא דמריד
השתא מצלח קם קטלינהו לכולהו מרווחיה ושיירה
לאותה חינוקת כד חזת ההיא חינוקת דקא בעי
למנסבה סליקא לה לאיגרא [ורמא קלא] ואמרה
כל מאן דייתי ויימא מדבית חשמונאי קאחינא

ח' להא דר"ש דמתכיל אטו שמואל לא הוה ידע לה למתכיל ואי להא
דאפרים ספרא אטו אי לאו אמר ר"ל הלכה כר"ש שמואל מי לא
קיס צדינים למיקלסיה לר"ש עד דשמע משמיה דר"ל דהלכתא

כוותיה : אפריין קן שלכו :

בבבין שהיה גובהה מאה אמות כדמתן במס' מדות : בשנים בית
ראשון ת"י שנים ובית שני ת"כ שנה :

השוהפין פרץ ראשון בכא בתרא עו

עבדא הוא דלא אשתיר מונייהו אלא ההיא ינוקתא
וההיא ינוקתא (חפול ותימות השחאון) נפלה [מאגרא
לארעא] (לה ומחה) טמנה בדובשא שבע שנים
א"ר בא עליה וא"ר לא בא עליה מ"ד בא עליה
[הא דטמנה] ליתוביה ליצוריה למ"ד לא בא עליה
למה ליה למעבד הכי כי היכי דניפיק ליה שם

דנסיב בת מלכא אמר מאן דריש *מקרב אחיך דנר' י
חשים עליך מלך רבנן קם קטלינהו לכולהו רבנן
שייריה לבכא בן בוטא למיסב עצה מיניה *אהדר ד
ליה כלילא דיאלי ונקרינהו לעיניה יומא חד אחא
ויתוב קמיה א"ל חזי מר האי עבדא בישא מאי
עבד (קם קטלינהו לכולהו רבנן וקטלינהו לכולהו
מרווחיה) א"ל מאי איעבד ליה א"ל נלטייה מר
א"ל כתיב *גם במדעך מלך אל תקלל א"ל האי קסל' י
לאו מלך הוא א"ל לא יהא אלא עשיר דכתיב
*ובחדרי משכבך אל תקלל עשיר [ולא יהא אלא כ
נשיא וכתיב ונשיא בעמך לא תאור] א"ל (והכתיב
*ונשיא בעמך לא תאור) בעושה מעשה עמך [והאי כ
לאו עושה מעשה עמך] א"ל *מסחפינא איכא איניש
דשמע מלחא ואזיל ומודע ליה א"ל השתא מיהא
ליכא איניש גבן א"ל *כי עוף השמים יוליך את

אהדר ליה כלילא דיאלי סנקה מתרגמינן ילא והוא שרץ שקורין
הרילו"ן ושערו קשין כמקטין ועשה לו עטרה מעורו סניב
עיניו : השתא מיהת אנא ואנת שניכו לבד ואין שומע :

שמות כב
ענין בגמ'
גירסות
ספרות
קבלת י

הקול. א"ל אנא הוא אי הוה ידענא דצניעיתון
 כולי האי לא הוה קטילנא לכו השחא מאי תקנתיה
 דההוא גברא א"ל הוא כיבה אורו של עולם ילך
 ויעסוק באורו של עולם הוא כיבה אורו של עולם
 רבנן דכתיב *כי נר מצות ותורה אור ילך ויעסוק
 באורו של עולם ב"ה דכתיב *ונהרו אליו כל הגוים
 א"ד הכי א"ל הוא סימא עינו של עולם (רבנן)
 דכתיב *ואם מעיני העדה ילך ויעסוק בעינו של
 עולם (ב"ה) דכתיב *הנני מחלל את מקדשי גאון
 עיזכם מחמר עיניכם א"ל מסתפינא ממלכותא
 א"ל שדר שליחא ליוזל שתא באורחא וליעכב
 שתא וליתדר שתא אדהכי והכי סתרת ליה ובנית
 ליה עבד הכי כי אתא שלחו ליה אם לא סתרת
 אל תסתור אם סתרת אל תבנה אם סתרת ובנית
 עבדא בישא בחר דעבדין מתמלכין אם זיינד עלך
 ספרך כאן לא רכא ולא בר רכא הורדוס עבדא
 קלניה מתעבד ומנא לן דהאי רכא לשנא דמלכותא
 הוא דכתיב *ואנכי *) היום רך ומשוח מלך. אבע"א
 מהבא *ויקראו לפניו אברך. אמרו מי שלא ראה
 הנני מחלל את מקדשי וגו' סיפיה דקרא מקמד עיניכם:
 מסתפינא ממלכותא כפופי' היו למלכי רומי': מתמלכין כותלין
 כחור כני רשות: אי זיינד עלך ספרך כאן אם נתגאית (על כלי) [נכלי]
 כעבד ורך מלכותך שהרגת את בן אדוכיך ספר יוקסין שלך צדיקו הוא ידענו
 דך בשנים שאת ענד: לא רכא ולא בר רכא לא מלך ולא בן מלך: קלניא
 לפי שלא מתעבד נעשה בן קורין מאליו:

השוותפין פרק ראשון בבא בתרא עח

בנין הורדוס לא ראה בנין נאה מימיו במאי בנייה ^{היה לו לו}
 אמר רבה באבני שישא ומרמרא א"ד באבני ^{רק י"ב}
 כוחלא שישא ומרמרא אפיק שפה ומעייל שפה ^{שנים אבני}
 כי היכי דלקביל סידא סבר למישעייה בדהבא ^{דוד היה}
 אמרי ליה רבנן שבקיה דהכי שפיר טפי דמחוי ^{ימתי חל'}
 כי אדוותא דימא : ^{שנים לו}
 ואין לומר

ובבא בן בוטא היכא משיא ליה עצה להורדוס ^{כו דך}
 והאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי ג ^{כשנים}
 יהושע ב"ל מפני מה נענש דניאל מפני שהשיא ^ש
 עצה לנ"ג דכתיב *להן מלכא מלכו ישפר עליך ^{סוטה פ"ג}
 וחטאך בצדקה פרוק [ועויחד במיחן עניין הן תהא ^{י"ג}
 ארכא לשלוחך וגו'] וכתיב *ולקצת ירחין חרי עשר . ^{ד"ה}
 אבע"א שאני עבדא דאיהויב במצות . ואבע"א שאני ^{דניאל ד}
 בהמ"ק דלא סגי בלא מלכא ומנ"ל דאיענש אילימא ^ש
 משום דכתיב *וחקרא אסתר להתך ואמר רב התך ^{אסתר ד}
 זה דניאל הא ניחא למ"ד שחתכוהו מגדולתו אלא
 למ"ד שבל דברי מלכות נחתכין על פיו מאי איכא

שישא שיש ירוק שקורין נ"ש : ומרמרא שיש לכן : כוחלא שיש
 לבוע (כמין) [כעין] כחול : אדוותא דימא גלי הים שהם ^{ער"ה}
 כעים וכדים והעין מתעששת בראייתן : ^{בחולין}
 נענש דניאל לקמן מפרש עונשו : מלכו ישפר עלך עלתי תיטב ^{תכלת}
 בעיך : במיחן עניין נחכית עניים : בכך תהוי ארכא ^{דומה לים}
 לשלוחך יהא אורך לשלוחך : כלא מטא כל פורענות הקלוס נא לרקיב
 עליו : לקצת ירחין חרי עשר ונשכיל עלתו של דניאל תלה לו וכו' ועי' ^{וי}
 שם דש"א

ג למימר שהשליכוהו לגוב אריות : *ובבא בן בוטא
ע"נ היכי אסביה עצה להורדוס למסתרין לכהמ"ק
והאמר רב חסדא לא לסתור איניש כי כנישתא
עד רבני כי כנישתא אחריתי אבע"א שאני מלכותא
דלא הדרא ביה דאמר שמואל אי אמרה מלכותא
עקרנא מורא עקרוה ולא הדרא ביה. אבע"א תיזוהא
חוי ביה :

ד ההוא חסידא דהוה רגיל דקא משתעי אליהו
ז בהדיה בנה בית שער ולא אשתעי בהדיה :
ע"נ רבי יהודה נשיאה רמא דשורא ארבנן א"ל רשב"ל
ה רבנן לא צריכי נטירותא דכתיב *אספרם
סס מחול ירבון ומאי אספרם מחול ירבון אי נימא
תלי קלט צדיקים) [אספרם למאן אילימא לצדיקים דנפישו
דאש"ל כנ מחלא] השתא ככולהו ישראל כתיב בהו *כחול
אשר על שפת הים צדיקים דאית בהו נפישו מחלא
אלא אלו מעשיהם של צדיקים שאספרם מחול
ירבון וק"ו ומה חול שמועט מגין על הים מעשיהם
של צדיקים שהם מרובים עאכ"ו . כי אתא לקמיה
י"נ קודש : תיזוהא ניקוע שהיה מזונו ליפול :

ולא אשתעי בהדיה לפי שהפסיק בין העניים הלוועקים ואין
קולם כשמע :

רמא דשורא ארבנן הטיל יליחת קומת העיר על החכמים
כמו [על] שאר בני העיר : חול שהוא מועט ממעשיהם
של צדיקים : מגין על הים והוא לו קומה כדכתיב אשר שמי

השותפין פרק ראשון בבא בתרא עט

דרכי יוחנן א"ל אמאי לא תימא ליה מהאי קרא
*אני חומה ושדי כמגדלות אני חומה זה תורה ^{ש"ס ח}

ושדי כמגדלות *אלו תלמידי חכמים והוא סבר ^ח
לה כדררש רבא אני חומה זו כנסת ישראל ושדי

כמגדלות אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות (רב הונא)

[רב נחמן] ברית דרב חסדא שדא כרגא ארבנן

א"ל רב נחמן בר יצחק עברת אדאורייתא אדנביאים

אדכחוכים. אדאורייתא דכתיב *אף חוכב עמים ^{דנביא לנ}

כל קדושי בידך אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע

אפי' בשעה שאתה מחבב הנכרים יהיו כל קדושי

בידך. והם חבו לרגליך חני רב יוסף אלו ח"ח

שמכתחין את רגליהם מעיר לעיר וממדינה למדינה

ללמוד תורה. ישא מדברותיך לישא וליתן בדבריו

של מקום. אדנביאים דכתיב *גם כי יתנו כגוים ^{הוסיג ח}

עתה אקבצם ויחלו מעט ממשא מלך ושרים אמר

(רבא) [עולא] פסוק זה כלשון ארמית נאמר אם

כלם יתנו כגוים עתה אקבצם ואם מעט מהם ויחלו

כול גבול לים: אלו ח"ח אלמא אין לריכין חומה: זו כנסת

ישראל שכולן שוין לעכין חומה וגודרין עלמין מליטמע באומות:

שאתה מחבב העמים ומלהיב להם פנים להמזילם על בניך:

כל קדושי של ישראל בידך הם לשומרים: כלשון ארמי נאמר

יתנו תרגום של ישנו כמו ושכנתם ותניכון: אם כלם וכן רוצים

יהיו שוכים ועוסקים בתורה כשיגלו באומות: עתה אקבצם

בקרב אקבלם: ויחלו מעט ממשא וגומר ואף אם מועטים

השותפין פרק ראשון בבא בתרא פ

באה לעולם אלא בשביל עמי הארץ כי ההוא דמי
כלילא דשדי אטבריא אתו לקמיה דרבי ואמרו
ליה ליכתבו רבנן בהרן אמר להו לא אמרו ליה
ערוקינן א"ל ערוקו ערוק פלגא דליוה לפלגא אתו
הנהו פלגא קמיה דרבי אמרו ליה ליכתבו רבנן בהרן
אמר להו לא אמרו ליה ערוקינן אמר להו ערוקו
ערוק כולהון פש ההוא כובס שדיוה אכובס ערק
כובס פקע כלילא אמר רבי ראיתם שאין פורענות
בא לעולם אלא בשביל עמי הארץ:

איפרא הורמיו אמיה דשבור מלכא שדרה ארנקי ז

דדינרי קמיה דרב יוסף אמרה ליה תהוי סס

דא למצות רבה יתיב רב יוסף וקא מעיין בה מצות
רבה מאי היא א"ל אבוי מרתני רב שמואל בר
יהודה אין פוסקין צדקה על היתומים אפי' לפדיון
שבויים ש"מ מצות רבה *פריון שבויים הוא א"ל סס ע"ב

רבא לרבה בר מרי מנא הא מלחא דאמור רבנן
מצות רבה פריון שבויים הוא [א"ל] דכתיב *והיה כי
יאמרו אליך אנה נצא ואמרת אליהם כה אמר ה' אשר
למות למות ואשר לחרב לחרב ואשר לרעב לרעב
ואשר לישבי לישבי וא"ר יוחנן כל המאותר בפסוק זה
קשה מחברו חרב קשה ממות אבע"א סברא ואבע"א

דמי כלילא עטרה למלך קיסר: אתו עמי הארץ לקמיה דרבי:
דליוה לפלגא מחל המלך דמי המלך וסלקה מעליהם: שדיוה
אכובס הטילה פחת המלך על הכובס:

קרא. אבע"א סברא האי מנוול והאי לא קא מנוול.
 אבע"א קרא *יקר בעיני ה' המותה לחסידיו. רעב
 קשה מחרב אבע"א סברא ואבע"א קרא. אבע"א
 סברא האי קא מצטער האי לא קא מצטער. ואבע"א
 קרא *טובים היו חללי חרב מחללי רעב. שבי
 קשה מכולם דכולהו איתנהו ביה:
 אמר מר אין עושין שררות על הצבור פחות משנים
 מנא ה"מ אמר רב נחמן אמר קרא *והם
 יקחו את הזהב וגו' שררות הוא דלא עבדי הא
 הימוני מהימן מסייע ליה לר' חנינא דאמר ר"ח
 מעשה ומינה רבי שני אחין על הקיפה מאי שררותא
 דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבא לפי שממשכנים
 על הצדקה אפילו בע"ש:
 ח איני והבתיב *ופקדתי על כל לוחציו ואמר רב
 יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב
 אפילו על גבאי צדקה לא קשיא הא דאמיד הא
 דלא אמיד כי הא דרבא אכפיה לרב נתן בר אמי
 שבי כולהו איתנהו ביה זהו ציד הנכרי לעשות כל קפלו אס
 למות אס לקרב אס לרעב:
 הא הימוני מהימן יקיד להיות גזר: שני אחין לגבי הימכותא
 כמד דמו: מאי שררותיה דקיפה דקאערת עלה לפי שאין
 עושין שררה על הנזיר וכו': [אפילו בע"ש שיש פתחון פה לנעל
 הבית לומר טרוד אכי]:
 ופקדתי על וכו' אלמא אסור למשכן: אמר עזיר:

תלי קטן
 כבוד
 לחסידים
 שיחותיו
 חטאת
 וזכרים
 פתחת
 לחסידים
 שכול שני
 רש"א
 איכא ד
 שם
 שוות כח

שם
 ירמיה

השותפין פרק ראשון בבא בתרא פא

ושקיל מיניה ד' מאה זוזי לצדקה. *והמשכילים דניאל יב
 יזהירו כוהר וגו' זה דיינן שדן דין אמת לאמתו
 וגבאי צדקה *ומצדיקי הרבים כככבים לעולם ועד ^ס
 אלו מלמדי תנוקות כגון מאן כגון רב שמואל בר ^{וכנח' ש}
 שילת דרב אשכחיה לרב שמואל בר שילת דהוה ^{באן גידים' אחרת}
 קאי בגינתיה א"ל שבקת להימנותיך א"ל הא תליסר
 שנין דלא חזאי והשתא נמי דעתאי להתם. ורבנן
 מאי אמר רבינא *ואוהביו כצאת השמש בגבורתו: ^{סופיל' ה}
 ת"ר גבאי צדקה אינן רשאים לפרוש זה מזה אבל ^{פרק}
 פירש זה לשער וזה לחנות מצא מעות בשוק לא ^{השולח}
 יתנם בחיך כיסו אלא נותנם תוך ארנקי של צדקה ^{וע"ה}
 ולכשיבא לביתו יטלם כיוצא בו היה נושה בחברו ^{רש"ה}
 מנה ופרעו בשוק לא יתנם בחיך כיסו אלא נותנן ^ס
 לתוך ארנקי של צדקה וכשיבא לביתו יטלם ת"ר
 גבאי צדקה שאין להם עניים לחלק פורטין לאחריו
 וגבאי צדקה המסכילי' אל דלמיהו נריך: מלמדי תינוקות מלדיקי
 רבים הם שמלמדין ומסככין אותן בדרך טובה: שבקתיה
 להימנותך שהיית רגיל ללמדם באמונה ולישנ על גבן תמיד:
 דעתאי להם לתינוקות: ורבנן מאי ת"ק העוסקין בתורה
 תמיד מאי כתיב בהו ע"כ:

לפרוש זה מזה מפני הקשר שלא יאמרו זה הגובה יקדי דעתו
 לגבוה: אבל זה פורש לחנות וזה לשער זה לגבות
 מיושבי השער זה לגבות מיושבי הקומת ובלבד שיראו שניהם כא':
 לא יתנם לתוך כיסו שלא יאמרו מעות של צדקה הוא גונב: פורטין

ואין פורטין לעצמן גבאי מחווי שאין להם עניים
לתלק מוכרין לאחרים ואין מוכרין לעצמן מעות
של צדקה אין מונין אותם שתיים שתיים אלא
אחת אחת:

ט"ז אין מחשבין בצדקה עם גבאי צדקה ולא
בהקדש עם הגוברין ואע"פ שאין ראייה לדבר
מ"ג זכר לדבר שנא' "ולא יחשבו את האנשים אשר
יתנו את הכסף על ידם לתת לעושי המלאכה כי
באמונה הם עושים" א"ר אלעזר אע"פ שיש לו
לאדם גובר נאמן בחיוב ביתו יצור וימנה שנאמ'
*ויצורו וימנו:

ס

פרוטות שגבו לוקחין דינרי כסף לפי שהפרוטות של כסף
מקלדות: ואין פורטין לעצמן כן יקדו שפירטים בזול: אין
מונים אותם שתיים שתיים כן יאמרו שנים הוא כותל ואינו
מונה אלא אחת:

אין מחשבין לומר היכן נתת מעות שגבית: שאין ראייה
לדבר דלאו בגבאי לדיקא כתיב אלא בגזברי הקדש הכותבים
לכם לעושי המלאכה שהפועלים מרובים למלאכות הרבה לגזברים
לקולבי האבן לבתים ולחמרים ולקנות עלים ואבני מחלצ ואי
אפשר לעמוד על הקשבון כדאמרינן בעלמא בעל הבית טרוד
בפועליו הוא ואיכסי: יצור וימנה הכסף שהוא מוסר בידו
ואע"פ שאינו בא עמו לקשבון לאחר מכאן יצור וימנה שכל
יבירו וימנו וגו' והדר וכתבו את הכסף המתוכן הסכמי ע"י
עושי המלאכה וגו':

השותפין פרק ראשון בבא בתרא פב

אמר רב הונא בודקין למוזנות ואין בודקין לכסות ^ס
אבע"א קרא ואבע"א סברא אבע"א סברא
האי קא מבוי והאי לא קא מבוי אבע"א קרא
*הלא פרום לרעב לחמך בש"ן כתיב פרוש והדר ^{ישעיה' כח}
הב ליה והתם כתיב *כי תראה ערום וכסיתו ^ס
[כי תראה] לאלתר ורב יהודה אמר בודקין לכסות
ואין בודקין למוזנות אבע"א קרא ואבע"א סברא
אבע"א סברא האי קא מצער' ליה והאי לא קא
מצער' ליה אבע"א קרא הכא כתיב הלא פרום
לרעב לחמך פרום לאלתר ובודקין והתם כתיב
כי תראה ערום וכסיתו כשיראה לך תניא כותיה
דרב יהודה אמר כסוני בודקין אחריו פרנסוני
אין בודקין:

תניא אם היה הזור על הפתחים אין נוקקין לו ^ס
ההוא עניא דהוה מחזר על הפתחים דאתא
לקמיה דרב פפא לא מודקיק ליה א"ל רב סמא
בר' דרב ייבא לרב פפא אי מר לא מודקיק ליה
בודקין למוזנות אס נא עמי ואמר פרנסוני בודקין שלא יהיה
רמאי: ואין בודקין לכסות נא ערום ואמר כסוני
לוקמים לו כסות מיד: פרוש דרום וקור תפלה: לכשיראה
לך שאינו רמאי:

אין נוקקין לו לתת מעות מן הקופה אקרי שלמד לחזר על
הפתחים דיו נכד: ולא אודקיק ליה אפילו לפרנסה
[לפרנסה רש"ל]:

השותפין פרק ראשון בבא בתרא

אינש אחרינא לא מודקיק ליה לימות ליה והא
חניא אם היה עני המחזר על הפתחים אין נוקקין
לו א"ל אין נוקקין לו למתנה מרובה אבל נוקקין
לו למתנה מועטת:

ט אמר רב אמי לעולם אל ימנע אדם את עצמו
מלתת שלישיית השקל בשנה שנ' *והעמרנו
סס עלינו מצות לתת [עלינו] שלישיית השקל בשנה
לעבודת בית אלהינו ואמר רב אמי שקילה צדקה
כנגד כל המצות שנא' והעמרנו עלינו מצות מצות
אין כתיב כאן אלא מצות. א"ר אלעזר גדול
יסעי' לז המעשה יותר מן העושה שנ' *והיה מעשה הצדקה
שלום ועבודת הצדקה השקט ובטה עד עולם אמר
להו רבא לבני מחזוא [במטותא מיניכו] עושו
אהרדי כי היכי דתהוי [לכו] שלמא במלכותא.
וא"ר אלעזר בזמן שבהמ"ק קיים אדם נותן שקלו
סס ומתכפר לו ועכשיו שאין בהמ"ק קיים (וכה) *הלא
דאפי' פרוס לרעב לחמך לא זכה [אם עושין צדקה מוטב
עביי' ואם לאו] באין (נוגשים) [אוה"ע] ונוטלין אותה
דוהה בזרוע (שנ') ועניים מרודים תביא בית אמר מר
למונה עוקבא אעפ"כ נחשב לנו כצדקה שנא' *ונוגשין
זכ' צדק' אמר (רב) [רבא האי מילתא אישתעיא לי
השלחנא] רש"י

סס מועשה הצדקה טורח המעשים את קבריהם מללא כתיב והיתה
הלדקה שלום: זכה למזל טוב: עניי' מרודי' זו הכוגשי' שלו עקי'
תמיד הנו הנו שאנו לריכי'. מרודי' קופל"יט כמו אריז נשיאי':

השותפין פרק ראשון בבא בתרא פג

עולא *משגש ארחתיה דאימיה] משמיה דר' שס ע"ג
אלעזר מ"ד *וילבש צדקה כשריון לומר לך מה
שריון זה כל קליפה וקליפה מצטרפת לשריון גדול
אף צדקה כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול
ר' חנינא אמר מהבא *וכבגר עדים כל צדקותינו מה
בגר זה כל נימא ונימא מצטרפת לכגר גדול אף
צדקה כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול:
(אמר רבא האי מלתא אישתעיא לי עולא משגש שס

ארחתיה דאימיה) *אמאי קרו ליה עולא
משגש ארחתיה דאימיה רבעא מיניה רב אחרבוי
בר אמי כרב ששת מנין למצורע בימי ספורו
שמטמא אדם א"ל וכו' אהדר ליה בבדיחותא
חלש דעתיה דרב ששרא אשתתיק רב אחרבוי
בר אמי ואתיקר תלמודיה אחיא אימיה וקא בביא

[משגש ארחתיה דאימיה לרב ששת קרי ליה הכי עולל המשגש
דרכי אמו שגס להטותה מדרך שאר נשים כדלקמן (נמאמר
שלאחר זה). משגש לשון מהומה ושגעון]: קליפה מאל"ף בלע"ז:
וכבגר עדים כל צדקותינו כל' כל צדקותינו נמאסו מחמת
רשענו כבגר מאוס שאדם מסירו מעליו: עדים כדמחרגמין
ויסר ואע"ז וכן מעדה בגד ביום קרה מ"מ מקיש צדקה לצדק
וכדקת לדיקים לצדק הגון:

הוה קא מהדר ליה רב אחרבוי לרב ששת בצדקותא לפי שהיה
רב ששת נכשל בתשובותיו: אישתחק רב אחרבוי כעשה
אלס: אחיא אמיה לרב ששת:

הכאחר
לחעלה
מאחר

השותפין פרק ראשון בבא בתרא

קמיה צווחה ולא אשגח בה אמרה ליה הוי להני
 חדרי דמצית מינייהו בעא רחמי עליה ואחסי:
 יא"ר אלעזר גדול. העושה צדקה בסתר יותר
 ממושה רבינו דאלו במושה רבינו כתיב *כי
 דברים ט יגורתי מפני האף והחמה ואלו בעושה צדקה
 חשלי כל כתיב *מחן בסתר יכפה אף [ושחר בחיק חמה
 עזה] ופליגא דר' יצחק דא"ר יצחק אף כופה
 סס חמה אינו כופה שנא' *ושחר בחיק חמה עזה
 אע"פ ששחר בחיק חמה עזה וא"ר א"ר יצחק כל
 דין הנוטל שחר מביא חמה עזה לעולם שנאמ'
 ו'שחר בחיק חמה עזה וא"ר יצחק כל הנותן
 פרוטה לעני מחברך ב' ברכות והמפייסו בדברים
 מחברך ב' א ברכות הנותן פרוטה לעני מחברך
 ב' ב' ברכות דכתיב *הלא פרום לרעב לחמך וגו'
 סס (*אז יבקע בשחר אורך וארוכתך מהרה תצמח
 והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך אז תקרא
 וה' יענה תשוע ויאמר הנני וגו') והמפייסו בדברי
 סס מתברך ב' א ברכות דכתיב *ותפק לרעב נפשך

צווחה קמיה שיתפלל עליו: להני חדרי הדדים הללו קדי

תרגום של מזה: דמצית מינייהו שינקת מהן:

אף וחמה ז' לגיונות קאים הם ליפרע מן הקוטאים: אע"פ

ששחר בחיק עושה לזקה נסתר: חמה עזה עדין

היא בתוקפה ור' אלעזר סבר דהאי ושחר בחיק ארישא קאי

[ושחר בחיק] [יכלה] [יכפה] עזה עזה: ותפק לרעב נפשך

השותפין פרק ראשון בבא בתרא פד

ונפש נענה תשביע וורה בחשך אורך ואפלתך
 כזהרי' ונחך ה' חמיר והשביע בצחצחות נפשך
 וגו' ובנו ממך חרבות עולם מוסדי דור ודור תקומם
 וקורא לך גורר פרץ משובב נתיבות לשבת וא"ר
 יצחק מ"ד רורף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה ^{חשלי כה}
 וכבוד משום רורף צדקה ימצא צדקה אלא
 לומר לך כל הרורף צדקה הקב"ה ממציא לו
 מעויל לעשות מהם צדקה רב נחמן בר יצחק
 אמר הקב"ה ממציא לו בני אדם המתוונים לעשות
 להן צדקה כדי לקבל עליהם שכר לאפיקי מדררש
 (רבא) [רבה] דדרש (רבא) [רבה] מ"ד *יהיו ^{ירחי' יח}
 מוכשלים לפניך בעת אפק עשה בהם אמר ^{כ"ק פ"ק}
 ירמיה לפני הקב"ה רבש"ע אפי' בשעה שבושתי ^{וע"פ}
 את יצרם ומבקשים לעשות צדקה [לפניך] ^{רש"י}
 הכשולם בבני אדם שאינם מהוגנים כרי שלא
 יקבלו שכר עליהם ר' יהושע [בן לוי] אומר [כל
 הרגיל לעשות צדקה] זוכה לבנים בעלי חכמה
 בעלי עושר בעלי הגדה בעלי חכמה דכתיב
 *ימצא חיים. בעלי עושר דכתיב צדקה. בעלי הגדה י

הוא פיוס דברי כי קומין: ימצא צדקה משמע יבא ליד עניות
 וימלא בני אדם שיעשו לו צדקה: יהיו מוכשלים לפניך את
 אנשי עמדות היה מקלל שהיו מבקשים את נפשו: ימצא חיים
 וכתיב גבי חכמה כי מולאי מלא חיים: בעלי הגדה מתוך שהם
 דרשין ומשכין לבו של אדם הכל מכבדים אותם:

דכתיב וכבוד. כתיב הבא וכבוד וכתיב התם
 *כבוד חכמים ינחלו:

חשלי ג

יא תניא היה ר' מאיר אומר יש פזחון פה לבעל
 הדין להשיבך ולומר לך אם אלהיכם אוהב

ס

עניים מפני מה אינו מפרנסן אמור לו כדי
 להנצל אנו בהם מדינה של גיהנם וזו שאלה
 שאל טורנוסרופוס הרשע את ר' עקיבא אם
 אלהיכם אוהב עניים מפני מה אינו מפרנסן א"ל
 כדי להנצל אנו בהם מדינה של גיהנם א"ל
 אדרבה זו מחייבתן לגיהנם אמשול לך משל
 למה"ד למלך ב"ו שבעס על עבדו וחבשו בבית
 האסורים וגזר עליו שלא להאכילו ולא להשקותו
 והלך אדם אחד והאכילו והשקהו לכששמע
 המלך הלא כועס עליו ואחם קרוים עבדים דכתיב
 כי לי בני ישראל עבדים א"ל ר"ע אמשול לך
 משל למה"ד למלך שבעס על בנו וחבשו בבית
 האסורים וצוה עליו שלא להאכילו וישלח להשקותו
 והלך אדם אחד והאכילו והשקהו לכששמע המלך
 משגר לו דורון ואנו קרוים בנים שנא' *בנים אתם
 לה' אלהיכם א"ל אחם קרוי' בנים ואחם קרוים
 עבדים בזמן שאתם עושים רצונו של מקום קרוים
 בנים ובזמן שאין אתם עושים רצונו של מקום

עקרים

ו' עב

כדאורי'

לקמן ו'

שחלל

מדינה של

גיהנם

רש"י

ויקרא כה

דברי יד

לבעל הדין רשע או כפרי: להנצל אנו בהם שהלדקה מלל
 מגיהנם כדאמרינן לקמן בשמעתין:

השותפין פרק ראשון בבא בתרא פה

קרוים עבדים ועבשיו אין אתם עושים רצונו של
מקום א"ל הרי הוא אומר *הלא פרום לרעב יסעיל כח
לחמך ועניים מרודים תביא בית אימתי ועניים
מרודים תביא בית בזמן הזה וקאמר הלא פרום
לרעב לחמך :

דרש ר' יהודה בר שלום כשם שמוזנותיו של יב
אדם קצובים לו מראש השנה כך חסרונותיו ^ס

של אדם קצובים לו מר"ה זכה הלא פרום לרעב
לחמך לא זכה ועניים מרודים תביא בית כי הא
דבני אחתיה דריב"ז חזא להו בחלמא דבעו מיחסר

שבעה מאה דינרין עשיניהו ושקל מינייהו לצדקה ^{עשיניהו}
פש גבייהו שיבסר דינרי כי מטא מעלי ^{לאו כפשי} יומא

דכפורי שדרו דבי קיסר שקלינהו אמר להו רבן
יוחנן בן זכאי לא תדחלו שבסר דינרי גבייכו ^{אלא}

שקלינהו מינייכו אמרו ליה מנא ידעת אמר להו
הכי חזאי לכו בחלמא אמרו ליה אמאי לא אמרת
לן דניתבינהו אמר להו אמינא כי היכי דתעברו ^{בדברים}

שמוזנותיו של אדם שכר שיתפרנס ממנו : חסרונותיו הפסד
שעתיד להפסיד : זכה למזל טוב יתן אותו קסרון לעניים :

חזא להו בחלמא צמולאי ית"כ : דבעו מיחסר ז' מאה דינרי
באותה שנה : שקל מינייהו צדקה כל השנה היה כופן צדקרים

וגנה מהם לדקה : פש גבייהו ערב ר"ה שיבסר דינרי שלא כתנו
ללדקה משנע מאה דינרים : לא תדחלו למפסד יותר : אמאי
לא אמרת לן מתחלה שכך תלמא והיינו כותמין הכל :

השותפין פרק ראשון בבא בתרא

מצוה לשמה רב פפא הוה קא סליק בדרגא
 אישחמיט כרעיה בעי למיפל חליש דעתיה אמר
 השתא בן איחייב מאן דסני לן *כמחללי שבתות
 וכעובדי ע"ז א"ל חייא בר רב מדפתי לרב פפא
 שמא עני בא לירך ולא פרנסתו דחניא ר' יהושע
 בן קרחה אומר כל המעלים עיניו מן הצדקה
 כאלו עובר ע"ז כתיב הבא *השמר לך פן יהיה
 דבר עם לבבך בליעל וכתיב התם *יצאו אנשים
 בני בליעל מה להלן ע"ז אף כאן ע"ז:
חניא א"ר (אליעזר) ואלעזר בר יוסי כל צדקה
 וחסד שישראל עושים בעה"ז שלום גדול
 ופרקליטין גדולים בין ישראל לאביהם שבשמים
 שנא' *כה אמר ה' אל חבא בית מרוח ואל תלך
 לספור ואל תנוד להם כי אספתי את שלומי מאת
 העם הזה נאם ה' את החסד ואת הרחמים. חסד
 זה גמילות חסדים. רחמים זו צדקה. חניא ר'
 יהודה אומר גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה
 שנא' *כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה כי
 השתא בן אס כפלתי מאן דסני לן כאלס שמולה קללתו
 דקנרו: מחללי שבתות ועובדי ע"ז בסקילה ואמר מר מי
 שנתקייב סקילה או נופל מן הגג או קיה דורסתו דדמי לסקילה
 דתנן בית הסקילה היה גבוה ב' קומות:
 פרקליטין מלכי יושר של מלאכי השרת: כי אספתי את שלומי
 (מן) [מאת] העם הזה ומהו השלום את הקסד ואת

כליעל
 כלומר ג"כ
 על שאל
 עבדיו דק
 אלו ב' יש
 ללמוד זה
 חסד ורחמי
 השוכל לי
 דן אותי
 כמחלל
 וכו' דש"ס
 דנר' טו
 שם י"ג
 יג
 שם
 ירמ' טו
 ישע' כו

השוחפין פרק ראשון בבא בתרא פו

קרובה ישועתי לבא [וצדקתי להגלות]. הוא היה
אומר עשרה דברים קשים נבראו בעולם הר קשה
ברול מחתכו ברול קשה אש מפעפעו אש קשה
מים מכבין אותו מים קשים עבים סובלים אותם
עבים קשים רוח מפורחן רוח קשה גוף סובלו
גוף קשה פחד שוכרו. פחד קשה יין מפיו. יין

קשה שינה מפכחתו ומיתה קשה מכולם. וצדקה
מצלת מן המיתה שנא' *וצדקה תציל ממות: ^{אחת}

דר' ר' דוסחאי בר' ינאי בא וראה שלא כמדת
הקב"ה מדת ב"ו מדת ב"ו אדם מבי' דורון ^{חשבים}
^{בדומה}

גדול למלך ספק מקבלים אותו ממנו ספק אין ^{חשלי}
מקבלים אותו ממנו ואם תמצא לומר מקבלים יד
איתו ממנו ספק רואה פני המלך ספק אינו רואה ^ס
והקב"ה אינו כן אדם נותן פרוטה לעני זוכר

ומקבל פני שכינה שנא' *אני בצדק אחזה פניך ^{מלים יו}
אשבע' בהקיץ תמונתך ר' אלעזר יהיב פרוטה ^{ע"פ}

לעני והדר מצלי אמר כתיב אני בצדק אחזה ^{החשל}
פניך מאי אשבעה בהקיץ תמונתך אמר רב נחמן ^{דלעיל}

בר יצחק אלו תלמידיו חבמים שמנרדין שינה ^{כדמת ב"ו}
מענייהם בעה"ו והקב"ה משביען מזיו השכינה ^{שחביל}

לעה"ב. א"ר יוחנן מ"ד *מלוה ה' חונן דל אלמלא ^{דיון למלך}
הרמס' שהיו רגילין לעשות (ואינם עושין): מפעפעו מרככו: ^{ולח"כ}

הגוף סובלו כל הגוף מלא רוח: ^{חכקס על}
אני בצדק תפלה ואס"כ אחזה פניך בתפלה: אשבעה בהקיץ

תמונתך נאמר הקלה אשבעה תמונתך: מלוה ה' חונן דל

השותפין פרק ראשון בבא בתרא

מקרא כתוב אי אפשר לאומרו כביכול עבד לזה
לאיש מלוה:

טו א"ר חייא בר אבא (אמר) ר' יוחנן [רמי] כתיב
שם *לא יועיל הון ביום עברה וצדקה תציל
שם יא ממות וכתי' *לא יועיל אוצרות רשע וצדקה תציל
שם י ממות ב' צדקות הללו למה אחת שמצלת מדינה
של גיהנם ואחת שמצלת ממיתה משונה ואיזה
היא שמצלת מדינה של גיהנם ההוא דכתיב ביה
לפניה עברה דכתיב *יום עברה היום ההוא ואיזו היא
שם ע"כ שמצלת ממיתה משונה *נוחנה ואינו יודע למי
נוחנה נוטלה ואינו יודע ממי נוטלה. נוחנה ואינו
נוחנה למי נוחנה לאפוקי מדמר עוקבא. נוטלה
כתובות פ"ו זכ"ס ואינו יודע ממי נוטלה לאפוקי מדר' אבא ואלא
ר"כ היכי ליעבד ליחבה לארנקי של צדקה מתיבי מה
יעשה אדם ויהיו לו בנים [זכרים] ר' אלעזר
אומר יפזר מעותיו לעניים ר' יהושע (בן קרח)
החזקן דליס נעשה מלוה להקצ"ה וכתיב עבד ליה לאיש מלוה:
ואיזו היא צדקה המצלת מדינה של גיהנם כל' איזו מן
המקראות הללו מדבר מדן גיהנם אותו שכתב בו לא יועיל
הון ביום עברה: נוחנה ואינו יודע למי נוחנה כדמסיים בסיפא
יתכנה לכיס של צדקה: דמר עוקבא ודר' אבא נחם' כתובות
מר עוקבא הוה שדילקד עכיל בשבזותיה כל יומא ד' וזו בלכורא
דשאל והעכי אינו יודע מי כותבה והוא יודע מי כותלה ור' אבא
הוה לייר בסודריה ושדי לאקוריה ומחליא כפשיה כי עכי והעכי

השותפין פרק ראשון בבא בתרא פו

אומר ישמח את אשתו בדבר מצוה ר' אליעזר
בן יעקב אומר לא יתן אדם פרוטה לתוך ארנקי
של צדקה אלא א"כ ממונה עליה כר' חנניא בן
תרדיון כי קאמרינן דממונה עליה כר' חנניא בן
תרדיון א"ר אבהו אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע
במה תרומם קרן ישראל א"ל בכי תשא. וא"ר
אבהו שאלו את שלמה בן דוד עד היכן כחה של
צדקה אמר להם באו וראו מה פירש דוד אבא
*פור נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו חרום
בכבוד. (רבא) [ר' אבא] אמר מהכא *הוא תלי' קינ
לג
מרומים ישכון מצודת סלעים משגבו לחמו נתן
מימיו נאמנים מה טעם הוא מרומים ישכון
מצודת סלעים משגבו משום דלחמו נתן ומימיו
נאמנים :

וא"ר אבהו שאלו את שלמה בן דוד אי זהו בן טו

העת"ב אמר להם כל *שכנגד זקניו כבוד זס

כי הא דיוסף בריה דר' יהושע (בן לוי) חליש ישי' כד
ואיתנגיד א"ל אבוב מאי חזית א"ל עולם הפוך
ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה א"ל עולם

נוטלה ויודע ממי נוטלה והוא אינו יודע למי נותנה : בדבר
מצוה לפני תשמיש : א"ל בכי תשא אס נאת לשאת את ראש
בהגנה' קח מהם כופר ללדק' :

כנגד זקניו כבוד אותם שקולקים להם כבוד נעה"ז מקמת
חכמת זקנתם : עליונים למטה אותם שהם עליונים
כאן מקמת עשר' ראיתי זס [שהם] לקמה : והתחתונים למעלה

גרור ראיה א"ל אנן היכי איתנן א"ל כי היכי
דאיתנן הכא איתנן התם ושמעתי שהיו אומרים
אשרי מי שבא לכא ותלמודו בירו ושמעתי שהיו
אומרים הרוגי מלכות אין כל בריה יכול לעמוד
במחיצתן מאן נניהו אילימא ר"ע וחביריו משום
הרוגי מלכות ותו לא פשיטא דהא איכא מעשים
שובים בלאו הכי נמי לא אלא הרוגי לוד* :

תניא אמר להן רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו
בני מהו שאמר הכתוב *צדקה תרומם גוי
וחסד לאומים חטאת נענה ר' אליעזר ואמר צדקה
תרומם גוי אלו ישראל דכתיב *ומי כעמך (ישראל)
[כיש-אל] גוי אחד בארץ וחסד לאומים חטאת
כל צדקה וחסד שהנכרים עושין חטאת הוא להם
שאין עושין אלא להתגדל בו שנא' *די להון
מהקרבין ניהו חוין לאלהא שמיא ומצליין לחיי
מלכא ובנוהי ומאן דעביד הכי לאו מעליוהא היא

ראיתי עניים שהם ציניו שפלים ושם ראיתים קשובים : ואנן
דכתיב תורה היכי איתנן היאך יש קשיבותיכו : כי היכי דאיתנן
הכא קשובים וככצלים הכי איתנן התם : הרוגי מלכות ותו
לא כלל' הק' מילתא לקודיה הוא דהואי זהו שנהרגו על קדושת
השם ותו לא הואי זהו : הרוגי לוד ליליכום ופפוס אפיס שהרגן
(*טורכוסרוכוס) בלודקיא כדאמר' צום' תעכית ע"י גזירה שגזר
על ישראל להשמיד על שנמלאת צת המלך הרוגה וקשדו את ישראל
עליה ועקדו האתין הללו ואמרו מה לכם על ישראל אנקטו הרגוה :

כי יגיד
הלמוד
הוא
תוכנית
יד ולכן
בקרלו
ת"ח
סופרים
רש"ל
*א"ע"פ
שליח
תלמודו
כידו
יו
שם
תשלי יד
ש"נ
עורא ו
דלשון
גדולה
היינו
נשנים
רש"ל
ז"ל
טורכוסרוכוס

השוחטין פרק ראשון בבא בתרא פח

והתניא האומר סלע זו לצדקה בשביל שיהיו בני
או בשביל שאזכה לחיי העה"ב ה"ו צדיק גמור
ל"ק כאן בישראל כאן בנכרים נענה ר' יהושע
ואמר צדקה תרומם גוי אלו ישראל דכתיב ומי
בעמך ישראל גוי אחד בארץ וחסד לאומים
חטאת כל צדקה וחסד שהנכרים עושין חטאת
הוא להם לפי שאין עושין אלא כדי שתמשך
מלכותן שנא' * להן מלכא מלכי ישפר עלך וגו'
הן תהוי ארכא לשלוחך נענה רבן גמליאל ואמר
צדקה תרומם גוי אלו ישראל דכתיב ומי בעמך
ישראל גוי אחד בארץ וחסד לאומים חטאת כל
צדקה וחסד שהנכרים עושין חטאת הוא להם
לפי שאין עושין אלא להתייחר בו וכל המתייחר

נופל בניהגבם שנאמר * וד יהיר לץ שמו עושה
בעברת זרון ואין עברה אלא גיהנם שנא' * יום
עברה היום ההוא אמר ר"ג עדיין צריכין אנו
למודעי ר' אליעזר המודעי אומר צדקה תרומם
גוי אלו ישראל דכתיב ומי בעמך וגו' וחסד
לאומים חטאת כל צדקה וחסד שהנכרים עושין

הרי זה צדיק גמור בדבר זה ובמקשה זו: כאן בישראל כאן
באווה"ע ישראל דעתם לשמים בין יסיה בין לא יסיה אין
מהרהרין אחר מדת הדין אבל אוה"ע אינו כותן אלא על מנת
כן ואם לא מתקדש: יום עברה היום ההוא ביום הדין משמע
בכנות לפניה: המודעי מהר המודעית היה:

יש להקשות
ומי איכא
וירי
דלנכרי
חסד
ולישאל
דרינור"פ
דש"ס
דניאל ד

חשלי כא
לפניה א

חטא הוא להם לפי שאין עושים אלא לחרף אותנו
 ירמיה ^ו בו שנא' *ויבא ויעש ה' כאשר דבר כי חטאתם
 לה' ולא שמעתם בקולו והיה לכם הדבר הזה
 נענה ר' נחוניא בן הקנה ואמר צדקה תרומם
 גוי אלו ישראל וחסד נמי ולאומים חטאת אמר
 להם רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו נראין דברי ר'
 נחוניא בן הקנה מדברי ומדבריהם שהוא נותן
 צדקה וחסד לישראל ולאומים חטאת מדקאמר
 מדברי מכלל שהוא נמי אמר מאי היא דתניא אמר
 ריב"ז כשם שחטאת מכפר על ישראל (לעה"ב)
 כך צדקה וחסד מכפרין על אוה"ע (בער"ו):

יח איפרא הורמיו אמיה דשבור מלכא שדרה ד'
 מאה ארנקי דדינרי לקמיה דרבי אמי
 ולא קבלינהו שדרתינהו לקמיה דרבא וקבלינהו
 [משום שלום מלכות שמע רבי אמי ואקפיד אמ' לית
 ישי' מ' ליה *ביבוש קצירה תשברנה וגו' ורבא משום שלום
 מלכות ור' אמי נמי משום שלום מלכות דאיבעי לוי
 למפלגינהו לעניי אוה"ע ורבא נמי לעניי אוה"ע עיהינהו
 יא ור' אמי דאיכפד הוא *דלא סיימוה קמי'] תניא
 ויעש ה' כאשר דבר וגו' נבחראדן קאמר ליה לירמיה
 כשהיה מגלה את ישראל לצבל:

[ביבוש קצירה תשברנה כשתכלה זכות שנידס וייבש לחלוקית
 מעשה נדקה שלהם אז ישצרו: דלא סיימוה קמי' דר'
 אמי דלעכ"י אוה"ע חלקן רבא והנך דאמון לעיל דשדרא נמי]

השותפין פרק ראשון בבא בתרא פט

אמרו על בנימין הצדיק שהיה ממונה על קופה של צדקה פעם אחת באחה אשה אחת ועמדה לפניו בשני בצורת אמרה לו רבי פרנסני אמר לה העבודה אין בקופה של צדקה כלום אמרה לו רבי אם אין אתה מפרנסני הרי אשה ושבעה בניה מתים עמר ופרנסה משלו לימים חלה בנימין הצדיק ונשה למות אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע אתה אמרת כל המקיים נפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא ובנימין הצדיק שהחיה אשה ושבעה בניה ימות בשנים מעטות [הללו מיד קרעו לו גור דינו] חנא הוסיפו על שנותיו כ"ב שנים:

ת"ר מעשה במונכו המלך שבזבו אוצרותיו יט ואוצרות אבותיו בשני בצורת וחברו עליו שס

איפרא הורמיו למלכה רבה משום שלום מלכות קצליכהו ולא גר היה
אפשר לחלקן לעניי אוה"ע דאסור לגנוב דעת הבריות ואפי' והבי
דעתו של ככרי אבל צמעות המתחלקות לעניים אין גניבת דעת נכ"ר פ' איתא
דאינהו כמי ידעי שישראל רגילין לפרנס עניי ככרים כדאמר' לך לך
צמס' גיטין מפרנסין עניי ככרים עם עניי ישראל מפני דרכי ונס"י
שלום]: אתה אמרת וכו' מתורתך למדכו לפיכך נכרא אדם יקדי רש"א
לומר לך כל המקיים כפש אחת מישראל כאלו קיים עולם מלא
וכתיב קול דמי אחיד דמו ודס זרעיותיו אף כשאתה מקיים וקי
אחיד עמך הן מעלים על ידך קיוו וקיי זרעיותיו שמדה טובה
מרובה ממדת פורענות לעולם:

מונכו המלך נכה של הילני המלכה מזרע קסמונאים:

אחיו ובית אביו ואמרו לו אבותיך גנוז אוצרות
והוסיפו על של אבותיך ואחת בזכות אוצרותיך
ואוצרות אבותיך אמר להם אבותי גנוז אוצרות
תל"ז פה למטה ואני גנותי אוצרות למעלה שנאמ' *אמת
מארץ תצמח וצדק משמים נשקף. אבותי גנוז
במקום שהיר שולטת בו ואני גנותי במקום שאין
שם פט היר שולטת בו שנא' *צדק ומשפט מכון כסאך.
אבותי גנוז דבר שאין עושה פירות ואני גנותי
ישינה ג דבר שעושה פירות שנ' *אמרו צדיק כי טוב כי פרי
מעלליהם יאכלו אבותי גנוז אוצרות ממין ואני גנותי
ושלי יא אוצרות נפשות שנא' *פרי צדיק עץ חיים ולוקח
נפשות חכם. אבותי גנוז לאחריו ואני גנותי לעצמי
דברי' כד שנא' *ולך תהיה צדקה. אבותי גנוז לעה"ו ואני גנותי
ישינה כה לעה"ב שנא' *והלך לפניך צדקך כבוד ה' *יאספך :
כ א"ר אבדימי דמן חיפה מיום שחרב בהמ"ק נטלה
יב ובוואה מן הנביאים ונתנה לחכמים אטו חכם
*שאסיפ' לאו נביא הוא ה"ק אע"פ שנטלה מן הנביאים
היא ויתת דריק' כשאמח מארץ תצמח אף משמים נשקף הלדק שלם גמול:
יש"ל נשקף מציט כמו נשקפה ותיצב כל' זכות נדקה מציט ומסתכל
למטה: מכון כסאך גכיתן תחת מכון הכסא: דבר שעושה
פירות והקרן קיים לעוה"ב והפירות אוכל נעוה"ז שכל' כי פרי
מעלליהם יאכלו:

אטו חכם לאו נביא וכי אין חכם ראוי להיות נביא דקאמרת
כיטלה נבואה מן הנביאים וכתנה לחכמים מכלל דמעיקרא
לא היתה נבואה לחכמים. ה"ק אע"פ שנטלה מן הנביאים

השותפין פרק ראשון בבא בתרא ז

מן החכמים לא נטלה. אמר אמימר וחכם
עדיף מנביא שנא' *ונביא לבב חכמה מי נטלה ^{מל"ס}
במי הוי אומר קטן נטלה בגדול אמר אבוי
חדע דאמר גברא רבה מלתא ומתאמר' משמיה
דגברא רבה אחרינא כותיה אמר רבא מאן קושיא
דלמא תרווייהו בני חד מולא ניהו אלא אמר
רבא חדע דאמר גברא רבה מלתא ומתאמר'
*משמיה דר' עקיבא בן יוסף כותיה אמר רב ^{ס"ט ע"ג}
אשי מאי קושיא דלמא להא מלתא בר מולידה
דר"ע הוא אלא אמר רב אשי חדע דאמר גברא
רבה מלתא ומתאמר' הלכה למשה מסיני כותיה
ודלמא כסומא בארובה ולאן טעמא קאמר בה
א"ר יוחנן מיום שחרב בהמ"ק נטלה נבואה מן ^{ה"ן דר"ש}
הנביאים ונתנה לשוטים ולחינוקות. שוטים מאי ^{י"ב}
היא כי הא דמר בר רב אשי הוה קאי בריסחקא
דמחזא שמעיה להתוא שוטה דקאמר ריש
מחיבתא דמליך במתא מחסיא השתא

שאיכס חכמים מן החכמים לא נטלה: ונביא יז לו לבג
חכמה: חדע שלא נטלה מן החכמים: משמיה דר"ע
כוותיה וליכא למימר דני קד מזלא כיכוו שהרי ר"ע חכם
ממנו הרבה: ולאן טעמא קאמר במילתיה וכיון דאטר
טעמא איננה כסומא שמכוון לירד בארובה במקרה בעלמא
לא סברת הלכ הלא היא הנאה לו כנבואה וזכה להסכי' להלכה למשה
מסיני: בריסחק' שוק רעות הרגים: דמליך במתא מחסיא

השותפין פרק ראשון בבא בתרא

טביומי חתים אמר מאן חתים בכולהו רבנן טביומי
 אנא ש"מ לדירי קיימא לי שעתא קם אחא עד דאתא
 אימנו רבנן עליה דרב אחא מדפתי לאותבירה
 ברישא כד שמעי דאתא (בעי למופתח רב אחא
 מדפתי) שדרו זוגא דרבנן לגביה לאמלוכי ביה
 עכבינהו שדרו זוגא אחרינא עכבינהו עד דמלו
 בי עשרה ופתח איהו ותנא [וירש] לשי שאין
 פותחין בכלה פחות מעשרה קרי רב אחא מדפתי
 אנפשיה כל המריעין לו לא במהרה מטיבין לו
 וכל המטיבין לו לא במהרה מריעין לו (ולאו
 עשר' נספ' מלתא היא אגב צערא דנפשי' קאמר) חינוקות
 מאי היא כי הא דברתיה דרב חסדא הוה יתבא
 בכנפיה דאבוב ויתבי קמיה רבא ורמי בר חמא
 אמר לה מאן בעית מינייהו אמרה ליה תרוייהו
 אמר רבא ואנא בתרא :

כא אמר רב אבדימי דמן חיפה קודם שאכל אדם
 ושתה יש לו שני לבבות לאחר שאכל
 ושתה אין לו אלא לב אחד שנאמר * ואיש נבוב
 ילבב וכתיב * נבוב לוחות ומתרגמין חליל לוחין
 שעתיד להיות ראש ישיב' עכשיו : טביומי חתים כשזות' נאגרת
 קותם שמו טביומי : קיימא לי שעתא מזל : שדרו זוגא
 דרבנן לגביה דמר בר רב אשי : לאמלוכי ביה ליטול עלה
 [ורשות] להמליך את רב אחא : פתח ותנא ונעשה ראש ישיבה :
 כל המריעין לו כו' כלומר הוא לזכרית השעה לא ימליכוני עוד :
 איש נבוב כשהוא קטול בלא כריסו מלאה : ילבב כסה לננות

השותפין פרק ראשון בבא בתרא צא

אמר רב הונא ברית דרב יהושע הרגיל ביין
אפילו לבו אטום כבתולה יין מפקחו *שנ' *ותירוש זכריה ט
ינובב בתולות:

ת"ד מדביק אדם תורה נביאים וכתובים כאחד יג
דברי ר"מ ר' יהודה אומר תורה בפני עצמה ע"ב

נביאים בפני עצמן וכתובים בפני עצמן וחכמים
אומרים כל אחד ואחד בפני עצמו וא"ר יהודה
מעשרה בבייתוס בן זוגין שהיו לו ח' נביאים
מדובקין כאחד ע"פ ראב"ע וי"א לא היו לו אלא
א' אחד בפני עצמו אמר רבי מעשה והביאו לפנינו
תורה נביאים וכתובים מדובקין כאחד והבשרנום:

ת"ד אין עושין ספר תורה לא ארכו יותר על יד
הקיפו ולא הקיפו יותר מעל ארכו שאלו את

רבי שיעור ס"ת בכמה א"ל בגויל ו' בקלף אינו
יודע רב הונא כתב שבעין ספרי דאורייתא ולא
אתרמי ליה אלא חד רב אחא בר יעקב כתב חד

שאינו מסכים לדעת שלמה: ינובב בתולות את לב אטום
כבתולה עושה ככזב וקלול:

כל אחד ואחד בפני עצמו כל ספר וספר של נביאים וכתובים
לריך להיות כרך לעלמו: בבייתוס כו' ח' נביאים כל ספרי
נביאים ק' הן:

שיעור ספר תורה בכמה ארכו מנציף להו: בגויל שהוא עב
והקיפו גדול לריך ו' טפחים זה היא מדה להיטתה (גומרת)
[כגמר] זו טפחים [היקף ככתב ציטוני]: ולא אתרמי ליה

אמשכא דעגלא ואתרמי ליה יהבו ביה רבנן
 עינייהו ונח נפשיה אמרו ליה רבנן לרב המנונא
 כתב ר' אמי ת' ס"ת א"ל דילמא *תורה צוה לנו
 משה כתב א"ל רבא לר' זירא נטע ר' ינאי ת'
 כרמי א"ל דילמא שתיס כנגד שתיס וא' יוצא זנב:
 כב תניא ארון שעשה משה אמתים וחצי ארכו ואמה
 וחצי רחבו ואמה וחצי קימתו באמה של
 ששה טפחים והלוחות ארכן ששה ורחבן ששה
 ועביין ג' ומונחות לאורכו של ארון וכמה לוחות
 איכלות בארון שנים עשר טפחים נשתיירו שם
 שלשה טפחים צא מהם טפח מחצה לכותל
 זה ומחצה לכותל זה נשתיירו שם שני טפחים
 שבהם ס"ת מונח שנא' *אין בארון רק שני לוחות
 אבנים אשר הניח שם משה בחורב מאי אין
 בארון רק מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר
 ארכו כהיקפו: (אתרמי ליה ארכי כהיקפו): דילמא תורה
 צוה לנו משה כתב ת' פעמים אכל ת' ספרים אין פנאי לאדם
 א' לכתוב: ב' כנגד ב' ג' גפנים כנגד ג' ואחד יולא זנב ככך
 קרוי כרס וכו':

לארכו של ארון זו אכל זו: אוכלות תופכות כך לשון משנה
 אוכל נדרוס אמה אמת גבי יסוד מונח ואף בלשון מקרא
 כי יאכלו אומיקים נס' ימזקאל: צא מהם טפח לעיני הכתלים
 שהרי מנזקן נמדד אמתים ואל' ארכו: ספר תורה שכתב משה
 נרא' דנ"ל לכתוב שנאמר וכתוב משה את התורה וגו': *אך ורק שני מיעוטין
 אין ורק

השותפין פרק ראשון בבא בתרא צב

מיעוט אלא לרבות ס"ח המונח שם פרנסתו ארון
לארכו צא ופרנס ארון לרחבו כמה לוחות אוכלות
בארון ששה טפחים נשתיירו שם ג' טפחים צא
מהם טפה מחצה לכותל זה ומחצה לכותל זה
נשתיירו שם שני טפחים שלא יהא ס"ח נכנס
ויוצא כשהוא דחוק דברי ר"מ ר' יהודה אומר
באמה בת חמשה טפחים והלוחות ארכן ששה
ורחבן ששה ועביון שלשה מונחות בארכו של ארון
כמה לוחות אוכלות בארון י"ב טפחים נשתייר
שם חצי טפה אצבע לכותל זה ואצבע לכותל
זה פרנסתו ארון לארכו צא ופרנס [ארון] לרחבו
כמה לוחות *אוכלות בארון ששה טפחים נשתייר
שם טפה ומחצה צא מהן חצי טפה אצבע ומחצה
לכותל זה ואצבע ומחצה לכותל זה נשתייר שם
טפה ששם עמודים עומדים שנא' *אפריון עשה

כ"א
חונדות

ש"ס

הס : שבהם ס"ח מונח ארכו לרחבו אל ארון : פרנסתו ארון
לארכו כלימחמלאת כל חללו לארכו ופירשת לרכי מדתו : ששה
טפחים (כמדת) [כמדת] רסנן : כדי שלא יהא ס"ח וכו' כל
לא היה צריך להיות רסנן כל כך חלל בשביל ס"ח המונח ארכו
לרוחב הארון שלא יהא נכנס ויוצא בדוקק : [ר"י אומר מדת
הארון באמה של ה' טפחים היתה ר"י לטעמיה דקאמר אמת
כלים בת ה' : מונחות לארכו של ארון מוטלת על רסנן ולא
על חודן] : אצבע לכותל זה שהטפח ד' אלכזות ולמאן דגרים
אלכז ומחלה באלכז קטנה קאמר שהטפח ד' אלכזות בגדל וה'
באלכז ו' בהטפה : שבו עמודים עומדים ב' עמודי כסף כמין

ש"ס ג' לו המלך שלמה מעצי הלבנון (וכתיב) *עמודיו
עשה כסף וגו' וארגו ששיגרו [כו] פלשתים דורון
ש"ס ו' לאלהי ישראל מונח שם בצדו שנא' *ואת כלי
הזהב אשר השיבותם לו [אישם] תשימו בארגו
דנרי' לא מצדו ועליו ס"ת מונח שנא' *ושמחם אותו מצד
הארון מצדו מונח ולא בהוכו הא מה אני מקיים
ש"ס ע"ג אין בארון רק לרבות *שברי לוחות שמונחות
בארון מנלן מדרב הונא דאמר רב הונא מ"ד
ש"כ ו' *אשר נקרא שם שם ה' צבאות יושב הכרובים
עליו מלמד שלוחות ושברי לוחות מונחים בארון
ואידך ההוא מבעי ליה לכרר' יוחנן דא"ר יוחנן א"ר
שמעון בן יוחאי מלמד שהשם וכל כנויו מונחים
בארון ואידך נמי מבעי לי' להכי אין ה"נ אלא שברי
לוחות מונחי' בארון מנ"ל נפקא ליה מדרתני רב יוסף
דחני רב יוסף *אשר שברת ושמחם בארון מלמד
שהלוחות ושברי לוחות מונחים בארון ואידך ההוא
מיבעי ליה לכדריש לקיש דא"ל אשר שברת
א"ל הקב"ה למשה יישר כחך ששברת:

עמודי ס"ת שוכנים לארכו והלוחות ציניהם שנא' עמודי עשה
כסף: מונח שם בצדו של ארון: ועליו ס"ת מונח ואזרינן
לקמן דמעיקרא היה מונח צדף היולא מן הארון: שברי לוחות
מונחים תחת הלוחות: שם שם תרי זימני כתיבי ללוחות ולשברי
לוחות: אשר שברת קרא יתירה הוא למסמכיה לושמחם
לדעה: יישר כחך ללמדך שהוא מן הדברים שעשה משה מדעתו
והסמכיה דעתו לדעת המקום:

השותפין פרק ראשון בבא בתרא צג

ת"ר סדרן של נביאים יהושע. שופטים. שמואל כג
מלכים. ירמיה. יחזקאל. ישעיה. תרי עשר. ^{סס}
מכרי הושע קדים דכתיב *תחלת דבר ה' בהושע ^{הושע א}
וכי עם הושע דבר תחלה והלא משה ועד
הושע כמה נביאים היו וא"ר יוחנן שהיה תחלה
לארבעה נביאים שנתנבאו באותו פרק ואלו הם
הישע ישעיה. עמוס ומיכה. ולקדמיה להושע
ברישא כיון דכתיב נבואתיה גבי חגי זכריה
ומלאכי ואינתו סוף נביאים הוו חשיב ליה בהדייתו
ולכתבירי לחודירי ולקדמיהו איירי דוטררי
מירכס מכרי ישעיה קדים לירמיה [ויחזקאל]
לקדים לישעיה ברישא כיון דמלכים סופיה חרבנא
וירמיה כוליה חרבנא ויחזקאל רישיה חרבנא
וסיפיה נחמתא וישעיה כוליה נחמתא סמכינן
חרבנא לחרבנא ונחמתא לנחמתא :

(ת"ר) סדרן של כתובים רות. תהלים. איוב. כד

^{סס} שנתנבאו באותו הפרק צמי אותם המלכים עזריה יותם אחז
יחזקיהו צאצאיה נביאים הללו כתיב כן חוץ ממיכה
שלא היה צימי עזריהו אבל היה צימי יותם אחז יחזקיהו : חגי
זכריה ומלאכי סופן של נביאים שהם היו צבית שכי בצאת שמים
לדריג האחרון : ישעיה קדים לירמיה ויחזקאל שהרי ישעיה
צימי עזריה וירמיה צימי יאשיהו ובכיו נתנבאו בירושלים ויחזקאל
בגולה צימי לדקיהו :

רות תהלים ואיוב כו' רות קדמה צימי אפוט האופטים תהלים

השותפין פרק ראשון בבא בתרא

משלי. קהלח. שיר השירים. קינות. דניאל.
ומגלת אסתר. עזרא. דברי הימים. ולמ"ד איוב
בימי משה היה לקדמיה לאיוב ברישא אחחולי
פורענותא לא מתחלינן. רות נמי פורענותא הוה
פורענותא דאית ליה אחרית דא"ר יוחנן למה
נקרא שמה רות שיצא ממנה דוד שריוהו להקב"ה
בשירות ובתושבחות. ומי כתבן משה כתב ספרו
ופרשת בלעם ואיוב. ויהושע כתב ספרו ושמונה
פסוקי שבחורה. שמואל כתב ספרו וספר יציפטים
ורות. דוד כתב ספר תהלים ע"י עשרה זקנים

דוד אמרן והוא קדם לאיוב כמ"ד בימי מלכת שזא ה' ואק"כ ג'
ספדי שלמ': משלי קהלח שניה' ספרי חכמ': שיר השירים' כרא'
נעכי שאמרו לעת זקמתו: קינות ירמיה אמרן שהיה אקר שלמ':
דניא אקר ירמיה בימי כ"כ בגולה: אסתר אקריו בימי אקשורוס:
עזרא אקריו בימי דריוש השני שעמד אקר אקשורוס: ולמ"ד איוב
בימי משה היה לקטן: רות נמי פורענותא היא רעבוגלות ומיתת
אלימלך ונכיו: דאית ליה אחרית סוף הפורענות כהסך לאקרית
ותקיה שלא דוד מאס: ופרשת בלעם כנולתו ומשלי אע"פ
שאינן לורכי משה ותורתו וסדר מעשיו. וח' פסוקים מן וימת שם
משה עד סוף הספר: שמואל כתב ספרו ושופטי' שכולן קדמו
לי ועמד וכתב ספרן ומה שצלתה לישראל צימיהם וכן רות
שהיתה בימי השופטים: ע"י עשרה זקנים כתב זו דברי' שאמרו
זקנים הללו שהיו לפנינו ויש (שהיו) [שהיו] בימי כגון אסף
והימן וידותון [מן] הלויס המאוררים:

השותפיי פרק ראשון בבא בתרא צד

ע"י אדם הראשון. וע"י מלכי צדק וע"י אברהם
וע"י משה. וע"י הימן וע"י ירוחן וע"י אסף.
*וע"י שלשה בני קרח. ירמיה כחב כפרו וספר מן
מלכים וקנינות. חזקיהו וסיעתו כחבו ישעיה ע"ן
משלי ושיר השירים וקהלת. אנשי כנסת הגדולה
כחבו יחזקאל תרי עשר דניאל ומגלת אסתר.

נחידות
הלכות

על ידי אדם הראשון כגון גלמי ראו עיניך ולי מה יקרו
רעיד אל אדם הראשון אמרו: על ידי מלכי צדק כאס ה'
לאדוני שב לימיני וכל המזמור: וע"י אברהם כדאמרינן לקמן
איתן האזרחי זה אברהם: וע"י משה תפלה איה האלהים
וכל י"א מזמורים בסדרן: וע"י הימן משכיל להימן: וע"י ירוחן
למנחת לידותן: חזקיה וסיעתו בני דורו שהאריכו ימים אחריו: רש"א
כחבו ישעיה שהרגו מנשה ולא כתב ספרו שלא היו הנביאים
כותבין ספריהם אלא לפני מיתתן: משלי וקהלת דכתיב בס'
משלי אשר העתיקו אנשי חזקיה וגו' ועל שם חזקיה גרס להם
לעסוק בתורה כדאמר' בס' חלק כעץ חרב על פתח נהמ"ד וכו'
נקרא [הדבר] על שמו: אנשי כנסת הגדולה חני זכריה ומלאכי
ומרדכי וזרובבל ונחמיהם: כחבו ספר יחזקאל שנתכבד בגולה
וחני יודע למה לא כתבו יחזקאל בעצמו אם לא מפני שלא כיתבה
בזוהר ליכתב בגולה לארץ וכתבה אלו לאחר שבאו לארץ. וכן
ספר דניאל שהיה בגולה וכן מגלת אסתר: ושנים עשר נביאים
מתוך שהיו נביאותיהן קטנות לא כתבו הנביאים עלמן איש
איש ספרו ובאו חני זכריה ומלאכי וראו שרה"ק מסתלקת שהם
היו נביאים האחרונים ועמדו וכתבו נביאותיהם ולרפז נבואות

הוא שם
בזכ
וכדאי
במלך יגל
חומר זה

עורא כתב ספרו ויחס של דברי הימים עד לו.
מסייע ליה לרב דאמר רב יהודה אמר רב לא
עלה עורא מבבל עד שיחס עצמו ועלה ומאן
אסקיה נחמיה בן חכליה :

כה אמר מר יהושע כתב ספרו ושמונה פסוקים
שבתור' תניא כמ"ד שמונה פסוקים שבתורה
דברי' לד יהושע כתבם דתניא *וימת ישם משה עבד ה'
אפשר משה מת וכתב וימת אלא עד כאן כתב
משה מכאן ואילך כתב יהושע דברי ר' יהודה
ואמרי לה ר' נחמיה א"ל ר' שמעון אפשר ס"ח
ס"ט חסר אות אחת וכתוב *לקוח את ספר התורה
הזה אלא עד כאן הקב"ה אומר ומשה אומר
וכותב מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב
יחי' לו בדמע כמו שנ' להלן *ויאמ' להם ברוך מפיו יקרא
אלי את כל הדברים האלה ואני כותב על הספר
בריו כמאן אולא הא דא"ר יהושע בר אבא אמר
רב גידל אמר רב שמונה פסוקים שבתורה יחיד

הקטנות עמם ועשאו ספר גדול שלא יאזדו מתוך קטנם : עד
לו עד שייסם לעלמו : מסייע לי' בו' עד שייחס לעצמו שכתב
דברי הימים עד שייסם בו את עלמו : ומאן אסקיה מי סיימו :
תניא כמ"ד וכו' [כל] הך דקתני לעיל יהישע כתב ספרו ושמונה
פסוקים שבתורה אתיא כי האי תנא דלקמיה דאמר כמי
יהושע כתבן : דתניא פלוגתא דתנאי דהאי וימת שם משה וגו' :
כמו שנא' להלן וכו' אכולה מלתא קאי דקאמר הקב"ה אומר

השותפין פרק ראשון בבא בתרא צה

קורא אותן נימא רבי יהודה היא ודלא כר' שמעון
 אפילו תימא ר"ש הואיל ואישתני אישתני. יהושע
 כתב ספרו והכתיב *וימת יהושע וגו' ראסקיה יחושע כד
 אלעזר והכתיב *ואלעזר בן אהרן מרת ראסקיה ^ס
 פנחס. שמואל כתב ספרו והכתיב *ושמואל מת ^{ס"א} כח
 ראסקיה גר החווה ונתן הנביא. דוד כתב (ספרו)
 [ספר חהלים] ע"י עשרה זקנים ולחשוב נמי
 איתן האורחי אמר רב איתן האורחי הוא אברהם
 כתיב הבא *איתן האורחי וכתיב התם *מי העיר
 ממזרח צדק יקראתו לרגליו (ס"א) [ואימא יעקב
 דכתיב ביה *ויורח לו השמש ההוא מבעיא ליה
 שמש שבאה בעבורו זרחה בעבורו]. קא חשיב
 משה וקא חשיב הימן והאמר רב הימן זה משה.
 כתיב הכא הימן וכתיב התם *בכל ביתי נאמן
 הוא חרי הימן הווי משה כתב ספרו ופרשת בלעם

תל' ^פ
 יסע' ^{חא}
 ראש' ^{לכ}

חדני יי

ומשה כתב כזו שמלינו שהנביאים כותבין מפי רבן: יחיד קורא
 אותם כל' אין מפסיקין בהם: לימא ר' יהודה היא דאמר לא
 כתבן משה לפיכך נשתנו משאר התורה ודלא כר"ש: הואיל
 ואשתני לכתוב בדמע אשתני: ואימא יעקב וכו' לא גרסי' לה.
 ל"א ה"ג במתכיתא דלעיל במכין דעשרה זקנים קא קשיז אברהם
 ואיתן האורחי ולא קשיז אסף דקסבר מג' בני קרס הוא: והאמר
 רב הימן זה משה גבי ויקחם מכל האדם מאיתן האורחי והימן
 וגו' [איתמר וכן הך דהימן זה משה אהימן דהבוא קרא איתמר
 דכתיב ביה והימן וכלכל וגו']: חרי הימן הווי משכיל להימן

השותפין פרק ראשון בבא בתרא

ואיוב. מסייע ליה לר' לוי בר לחמא דא"ר לוי
 אינו יע בר לחמא איוב בימי משה היה כתיב הבא *מי
 שחזר לניתן אפוא ויכתבון מלי וכתוב החם *ובמה יודע
 ראשי כו איפוא ואימא בימי יצחק דכתיב ביה *מי אפוא.
 שם ונאימא בימי יעקב דכתיב ביה *אם כן איפוא
 שם לו זאת עשו. ואימא בימי יוסף דכתיב ביה *איפה
 אינו יע הם רועים לא ס"ד דכתיב *מי יתן בספר ויוחקו
 דברי' לג' ומשה איקרי כחוקק דכתיב *וירא ראשית לו כי
 שם חלקת מחוקק. רבא אמר איוב בימי מרגלים
 אינו ה היה כתיב הבא *איש היה בארץ עוז איוב שמו
 במדב' יג' וכתיב החם *היש בה עץ מי דמי החם עץ הבא
 עוז הכי קאמ' (אמ') [להו] משה (למרגלים ראו
 אם) [לישראל] ישנו לאותו אדם ששנותיו ארוכות
 בעץ ומגין על דורו בעץ:

כו יתיב ההוא מרבנן קמיה דרב שמואל בר נחמני
 שם ויתיב וקאמר איוב לא היה ולא נברא אלא
 מורה ח"ג משל היה א"ל עליך אמר קרא *איש היה בארץ
 פ' כ"ג עוז איוב שמו א"ל אלא מעתה *ולרש אין כל
 איוב ח' בי אם כבשה אחת קטנה וגו' מי הוה אלא משל
 ט"ז יב האזרחי הימן אחריכא הוה: ששנותיו כעץ איוב שהאריך
 ימים רבים:

משל היה ללמוד הימנו תשובה למקטרגים על מדת הדין ושאינ
 אדם כתפס על לערו: איש היה אלמא הוה: אלא
 מעתה ולרש אין כל וגו' וסיפיה דקרא ותהי לו לבת: מי הוה

השוחפין פרק ראשון בכא בתרא צו

בעלמא הוא הכא נמו משל בעלמא הוא א"ל
 א"כ שמו ושם עירו למה לי ר' יוחנן ור' אלעזר
 דאמרי תרוייהו איוב מצולי גולה היה ומדרשו
 בטברי' היה. מתיבי ימי שנותיו של איוב משעה
 שנכנסו ישראל למצרים ועד שעה שיצאו *אימא סע"נ
 כמשעה שנכנסו ועד שעה שיצאו מתיבי שבעה
 נביאים נחנבאו לאוה"ע בלעם ואביו ואיוב ואליפו
 התימני. ובדרך השחי. וצופר הנעמני. ואליהוא
 בן ברכאל הבזי. וליטעמך אליהוא בן ברכאל
 הבזי ה"נ דלא מישראל הוה והא כתיב ממשפחת
 רם אלא איחנבויו איחנבי לאוה"ע ה"נ איוב
 איחנבויו איחנבי לאוה"ע אטו כלהו נביאי מי לא
 אתנביאו לאוה"ע כולהו נביאי עיקר נביאותייהו
 בישראל הני עיקר נביאותייהו לאוה"ע. מתיבי
 חסיד היה כאוה"ע ואיוב שמו ולא בא לעולם אלא
 כדי לקבל שכרו באו עליו יסורין התחיל מחרף
 ומגדף כפל לו הקב"ה שכרו בעה"ז כדי לטורדו
 מן העה"ב תנאי היא דתניא ר' אלעזר אומר איוב

משום דכתיב ויהי: אימא כמשעה שנכנסו וכו' ר"י שנה
 דכתיב ויוסף ה' את כל אשר לאיוב למשנה אף שנותיו הוכפלו
 דכתיב ויהי איוב אחרי זאת מאה וארבעים שנה למדנו שהיה
 בן ע' כשבאו יסורין עליו הרי ר"י ולעולם מעילי גילה הוה:
 נחנבאו לאוה"ע אלמא ככרי היה: אליהוא על כרמך מדיקסיה
 קרא בשמו ושם אביו ושם משפחתו ישראל הוה (*) וא"ל ממשפחת
 (*) ועוד יש לומר שהם שוחפין סקורא בו ישראל ולא אוה"ע דש"א:

כ"ו בימי שפוט השופטים היה שנ' *הן אתם כולכם
 חיותם ולמה זה הבל תהבלו איותו דור שכולה
 הבל הוי אומר זה דורו של שפוט השופטים ר'
 יהושע בן קרחא אומר איוב בימי אחשורוש היה
 ז"ל שנאמ' *ולא נמצאו נשים יפות כבנות איוב בכל
 הארץ איוו דור שנתבקשו נשים יפות הוי אומר
 זה דורו של אחשורוש. ואימא בימי דוד דכתי'
 ז"ל ביה *יבקשו לאדני המלך נערה יפה החם בכל
 גבול ישראל הכא בכל הארץ. ר' נתן אומר איוב
 ז"ל בימי מלכת שבא היה שנא' *וחפול שבא ותקחם
 ז"ל וחבמים אומרים בימי כשדים היה שנ' *כשדים
 שמו שלשה ראשים. וי"א בימי יעקב היה ודינה
 ז"ל בת יעקב נשא כתיב הכא *כדבר אחת הנבלות
 דל"ל תדבריו וכתי' *כי נבלה עשה בישראל וכולהו תנאי
 סבירא להו דאיוב מישראל הוה לבר מי"א. דאי
 סלקא דעתך מאות"ע היה בחר דשכיב משה מי
 רס היינו אברהם: שכולו הבל הטובים שנהן לא היו כלום
 כדלעורין לקמן שהנשפט היה לו פתחון פה לשפוט את שופטו
 ומוכיחו: בימי מלכת שבא הוה וצאו גם גדוד מכשדים עליו:
 בימי מלכות כשדים צימי כצוכד נאלץ היה וצא גם משנא גדוד
 עליו: וכלהו הני תנאי כו' מסקנא דתירוצא הוא דתריץ לעיל
 תנאי היא ההיא מתניתא דלעיל ס"ל דככרי הוה והני תנאי
 דהא מתניתא כלהו סבירא להו לישראל הוה בר מי"א דלעורין
 בימי יעקב הוה:

השותפין פרק ראשון בבא בתרא צו

שרתה שכינה על אוה"ע והא אמר מר בקש משה
שלא תשרה שכינה על אוה"ע ונתן לו שנאמר
*ונפלינו אני ועמך :

שמות לג

א"ר יוחנן דורו של איוב שטוף כומה היה שנ' כו
*הן אחם כלכם חויתם ולמה זה הבל תהבלו שם

איוב כו

וכתיב *שובי שובי ונחזה בך. אימא בנבואה
דכתיב *חזון ישעי' בן אמוץ א"כ למה זה הבל
תהבלו ל"ל. וא"ר יוחנן מ"ר *ויהי בימי שפוט

ש"ה ו

ישעיה א

רות א

השופט דור ששופט את שופטיו א"ל טול קיסם
מבין שיניך א"ל טול קורה מבין עיניך א"ל *כספך
היה לסיגים א"ל *סבאך מהול במים א"ר שמואל

ישעיה א

בר נחמני א"ר יונתן כל האומר מלכת שבא
אשרה היתה אינו אלא טועה מאי מלכת שבא

מלכותא דשבא *ויהי היום ויבאו בני האלהים
להתיצב על ה' ויבא גם השטן גו' ויאמר ה' אל

איוב א

והא אמר מר בפ"ק דנרכות : [ונפלינו וכדלנו כלכתך עמנו
מכל האומות] :

ונחזה בך לשון זמה הוא זה להסתכל בנשים שהכבדים אומרים
לישראל שובי לתורתנו ותזכי עמנו : שופט את שופטיו

שהיו השופטים עלמס מקולקלין והיה פתחון פה לכשפט להוכיח
את מוכיו שאס אומר לו השופט טול קיסם מבין שניך הסתלק
ופרוש מעצירה קטנה פלונית שנידך יכול [זה] לומר לו טול קורה
מבין עיניך פרוש מעצירה קטנה שנידך : סבאך ייך כמו אל
מהי בסובאי יין : מהול מעורב וכן כל לשון הוללות שצמורה

השטן מאין תבא וגו' משוט בארץ ומהתהלך בה
אמר לפניו רבש"ע שטתי בכל העול' כולו ולא
מצאתי נאמן באברהם עבדך שאמרתי לו *קום
התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה
ובשעה שבקש לקבור את שרה לא מצא מקום
לקבורה עד שקנה בארבע מאות שקל כסף ולא
איוב א' הרהר אחר מרוחך. *ויאמרה' אל השטן השמת
לבך אל עבדי איוב כי אין כמוהו (בכל הארץ)
[בארץ] איש תם וישר וגו' מאי וסר מרע אמר
(רבה) [ר' אבא] בר שמואל איוב ותן בממונו היה
מנהגו של עולם אדם נותן חצי פרוטה לחנוני
ואיוב ויתרה משלו:

כה א"ר יוחנן גדול הנאמר באיוב יוחר ממה שנא'
באברהם דאלו באברהם כתיב *כי עתה
ראש' כנ ידעתי כי ירא אלהים אתה ואלו באיוב כתיב *איש
תם וישר ירא אלהים וסר מרע *ויען השטן את
ה' ויאמר *החנם ירא איוב אלהים הלא אתה
שבת בעדו ובעד ביתו ובעד כל אשר לו מסביב
לשון ערכוב: קום התהלך היינו דקאמר ומהתהלך זה מאותו
שם שאתת לו התהלך בארץ אני זא: ה"ג מנהג העולם אדם נותן
חש"כ חצי פרוטה לחנוני מי שיש לו מלאכה מועעת לעשות אומר לפועל
באיוב כלי פרוטה אני נותן לך וכלך חלל חכוכי ונקמה בפרוטה ככר
או בליים ונקלוק ואיוב ויתרה לקלי השכי משלו ונותן לו כל הפרוטה
שהיה רע בעיניו לדקדק בדבר קל שאינו ממון:

השותפין פרק ראשון בבא בתרא צח

מעש' ידיו ברכת ומקנהו פרץ בארץ מאי מעשה
ידיו ברכת אמר רב שמואל בר רב יצחק כל
הנוטל פרוטה מאיוב מתברך. מאי ומקנהו פרץ
בארץ א"ר יוסי בר' חנינא מקנה של איוב (פרץ)
[פרצו] גדרו של עולם מנהגו של עולם ואכיס
הורגים את העוים ומקנה של איוב העוים הורגים
את הזאכיס. *ואולם שלח נא ירך וגו' ויאמר ה'
אל השטן הנה כל אשר לו בידך רק אליו אל
תשלח ירך וגו' ויהי היום ובניו ובנותיו אוכלים
ושותים יין בבית אחיהם הבכור ומלאך בא אל
איוב ויאמר הבקר היו חורשות והאתונות רועות
על ידיהם מאי הבקר היו חורשות והאתונות רועות
על ידיהם א"ר יוחנן מלמד שהטעימו הקב"ה

לאיוב *מעין העה"ב:

מז

*ויאמר ה' אל השטן השמת לבך אל עבדי איוב
וגו' ותסיתני בו לבלעו חנם א"ר יוחנן
אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו כביכור
כאדם שמסיתין אותו וניסת. חנא יורד ומסירת
עולה ומשטין נוטל רשות ונוטל נשמה. *ויען כט
השטן את ה' ויאמר עור בער עור וגו' ויאמר ה' אס

האתונות רועות כו' ע"י הבקר דריש ליה לקרא שאוכלות קומין
מתלס המעכה שהורע לומק בשעתו : מעין העה"ב פרק כב
כדכתיב הרה וילדת יקדיו הריון ולידה זיוס אקד :

ה"ג נסתכיתא תנא יורד ומעכה עולה ומרגין נוטל רשות

אל השטן וגו' אך את נפשו שמור א"ר יצחק
 קשה צערו של שטן יותר משל איוב משל לאדם
 שאומר לעבדו שבור את החבית ושמור את יינה.
 א"ר שמעון בן לקיש הוא שטן הוא יצר הרע הוא
 מלאך המות. הוא שטן דכתיב ויצא השטן. הוא
 איוב א יצר הרע דכתיב *רק אליו אל תשלח ירך וכתיב
 ראשית והתם *רק רע כל היום. הוא מלאך המות דכתיב
 אך את נפשו שמור אלמא ביה קיימא מלחא:
 ל א"ר לוי שטן ופנינה לש"ש נתכוננו שטן דחזויה
 להקב"ה דקאנטה בתראיוב אמר דלמא ח"ו
 סהפליג מנשייא לי' לרחמנותי' דאברהם. פנינה דכתיב
 נשכח *וכעסחה צרתה גם כעס בעבור הרעימה. דרשה
 בקרא יות' רב אחא בר יעקב בפפוניא ואחא שטן ונשקיה
 חאברהם ש"א א אכרעיה *בכל זאת לא חטא איוב בשפתיו אמר
 איוב ב רבא בשפתיו לא חטא אבל בלבו חטא. [מאי
 ש"ס קאמר] *ארץ נתנה ביד רשע [וגו'] אמר רבא
 בקש איוב להפוך קערה על פיה א"ל אביו לא

הא דלא וכוטל נשמה וה"פ יורד למטה ומתעה את הנריות לקטוף ועולה
 קאח' יורד למעלה ומרגיז את חמת המלך בהשטנותו כוטל הימנו רשות להרוג
 וכוטל סוף בחיי את הקוטף (מכאן) [מכיון] שנתנה רשות דכתיב ותסיתני בו:
 כאדם צערו של שטן שהחזק לשמור את כפס איוב שלא תלך: אלמא
 בדיריה קיימא ליטול את הכפס והזהירו שלא ליטלה:
 בעבור הרעימה שמתרעס על שהיא עקרה ותתפלל: להפוך
 קערה על פיה כלו' לעקור כל כבוד שקיף וגידף:
 דבקה בעליו ע"י המושכלות ומה"ח

השותפין פרק ראשון בבא בתרא צט

דבר איוב אלא כנגד שטן כתנאי ארץ נתנה כיד
רשע ר' אלעזר אומר בקש איוב להפוך קעורה
על פיה א"ל ר' יהושע לא דבר איוב אלא
כנגד שטן:

* על דעתך כי לא ארשע ואין מידך מציל אמר לא
רבא בקש איוב לפטור את כל העולם כולו שס

מן הדין אמר רבש"ע בראת שור פרסותיו סדוקות. ^{ליוני}

בראת חמור פרסותיו קלוטות. בראת ג"ע בראת

גיהנם בראת צדיקים בראת רשעים מי מעכב

על ירך ומאי אהדרו ליה חבריה דאיוב *האף ^{שס טו}

אתה תפר יראה ותגרע שיחה לפני אל. ברא ^{חורס"ג}

הקב"ה יצר הרע ברא לו תורה תבלין דרש רבא

* ברכת אובר עלי חבא ולב אלמנה ארנין. ברכת ^{שס כט}

אובר עלי חבא [מלמ'] שהי' גזול שדה יתומים

לפטור את כל העולם מדיכו של הקב"ה לומר שאנוסים הם

ע"י הקב"ה שגרא (להם) ילה"ר וה"ק על דעתך כי לא

ארשע אם היית חפץ לא הייתי רשע: בראת שור בפרסות

סדוקות וחמור בפרסות קלוטות את זה טהרת ואת זה טמאת

הכל בא על ידיך אתה בראת (לו) [בנו] את סימני הטומאה:

בראת צדיקים ע"י ילה"ט: בראת הרשעים ע"י ילה"ר לפיכך

אין יכול מידך כי מי יעכב אנומים הם הקוטאים: ברא לו

תורה הן תבלין שהיא מצטלת את הרהורי [עצירה] כדאמרינן

בעלמא אם פגע בך מכוול זה משכחו לבהמ"ד אם אנן הוא נמוס

וכו' הלכך לאו אנוסים כינהו שהרי יכולין הם להליל את עלמן:

ברכת אובר עלי חבא שיהיה חזיר שואב את שדיו:

ומשכיחה ומחזירה להם. ולב אלמנה ארנן כל
 היבא דהוה אלמנה דלא נסבי לה הוה שרי שמיא
 עליה ואתו ונסבי לה *לו שקול ישקל כעסי וגו'
 אמ' (רבא) [רב] עפרא לפומיה דאיוב חברותא
 כלפי שמיא *לא יש בינינו מוכיח ישת ידו על
 שנינו אמר (רבא) [רב] עפרא לפומיה דאיוב
 כלום יש עבד שמוכיח את רבו. *כרית כרתי
 לעיני ומה אחבונן על בתולה. אמר רבא [עפרא
 לפומיה דאיוב] דלא דיריה לא מסתכל אבל
 אברהם אפי' בדיריה לא מסתכל דכתיב *הנה
 נא ידעתי כי אשה יפת מראה את מכלל דמעיקרא
 לא הוה ידע. *כלה ענן וילך כן יורד שאול לא
 יעלה אמר רבא מלמד שגפר איוב בתחייתו
 המחים:

*אשר כשערה ישופני והרבה פצעי חנם. אמר
 רבא איוב בסערה חירף ובסערה השיבהו
 בסערה חירף דכתיב אשר בשערה ישופני אמר
 לפניו רבש"ע שמא רוח סערה עברה לפניך ונתחלף
 לך בין איוב לאויב בסערה השיבהו דכתיב *ויען
 ה' את איוב מן הסערה וגו' ויאמר אור נא כגבר
 חלציק אשאלך וגו' א"ל הרבה נימין בראתי
 שרי שמיא עליה אומר שהיא קרובתו או מדבר בה לישאנה:
 חברותא כלפי שמיא מדבר לפי שכינה כאלם הממוכס עם
 קברו בל ונשקל מי קייב למי:

השותפין פרק ראשון בבא בתרא ק

(בראשו של אדם) [באדם] וכל אחד ואחד בראתי ע' רס"א
 לו גומא בפני עצמה שלא יהו שנים יונקות בגומא
 אחת שאלמלא ב' יונקים בגומא אחת מחשבות
 מאור עיניו של אדם בין גומא לגומא לא נתחלף
 לי בין איוב לאויב נתחלף לי *מי פלג לשטף איוב לח
 תעלה הרבה טיפין בראתי בעבים וכל טפה וטפה
 בראתי לה דפוס בפני עצמה שלא יהו שנים
 בדפוס אחד שאלמלא שנים בדפוס אח' מטשטשות
 את הארץ ואינה עושה פירות בין טפה לטפה
 לא נתחלף לי בין איוב לאויב נתחלף לי ומאי משמע
 דהאי תעלה לשנא דדפוס הוא אמ' רבה בר (עולא)
 [שילא] דכתיב *ויעש תעלה כבית סאתים זרע. ו"א יח
 *ודרך לחזיון קולות הרבה קולות בראתי בעבים איוב לח
 וכל קול וקול בראתי לו שביל בפני עצמו [כדי]
 שלא יהו שני קולות יוצאים משביל אחד שאם
 יהו ב' יוצאים משביל אחד מחריבין את העולם
 בין קול לקול לא נתחלף לי בין איוב לאויב
 נתחלף לי. *הידערת עת לדת יעלי סלע חולל סס למ
 אילות תשמור יעלה זו אכזרי' על בניה ובשעה
 שכורערת *ללדת עולה לראש ההר כדי שתפול סס ע"ב
 ממנה ותמות ואני מזמין לה נשר ומקבלו בכנפיה
 ומניחו לפניו ואינו מקדים ואינו מאחר אפילו רגע
 אחד שאם מאחר אפילו רגע אחד מיד מתה בין
 מטשטשות את הארץ עושים את הארץ כטיט:

רגע לרגע לא נתחלף לי בין איוב לאויב נתחלף
 איוב לט לי. *חולל אילות תשמיר אילה זו רחמה צר
 ובשעה שכורעת לילד אני מומין לה דרקון ומכישא
 בבית הרחם ומתרפה ויולדת ואינו מקדים רגע
 ואינו מאחר רגע שאם מקדים רגע או מאחר רגע
 אחד מיר מחה בין רגע לרגע לא נתחלף לי בין
 סס לז איוב לאויב נתחלף לי. *איוב לא בדעת ידבר
 ודבריו לא בהשכל אמר רבא מכאן שאין אדם
 נתפס על צערו :

לג *וישמעו שלשת רעי איוב וגו' מאי ויועדו יחדיו
 סס אמר רב יהודה אמר רב מלמד
 איוב נ שנכנסו כלם בשער אח' ותנא בין כל אחד ואחד
 ג' מאות פרסה מנא הוו ידעי א"ד כלילי הוו להו
 וא"ד אילני הוו להו כיון דכמשי הוו ידעי. אמר
 רבא היינו דאמרי אינשי *או חברא כחברי דאיוב
 דאשית ו בתעבי' או מיתותא. *ויהי כי החל האדם לרוב על פני
 ס"ו הארמה ר' יוחנן אמר רבייה באה לעולם ר'
 כמעשה דמוכי דרקון כחש : מכישה כושכה : ומתרפה לשון רפי : שאין אדם
 המעגל נתפס להתקייב על שהוא מדבר קשה מחמת כער יסורין דקאמר
 חכיל זה לא בדעת ידבר ולא אחר ברשע ידבר אלא לא בדעת ידבר וכו' :
 כלילי הוו להו כתרין ונכל כתר ג' פרלופין ואיש את שמו מקוקק
 על הפרלופ וכשנאין יסורין על א' מהם פרלופו משתנה
 וכן אילני : דכמשא ללד"ז : או חברא כתב דאיוב אס
 אין לו לאדם אוהבים כח לו שימות ; לרוב על פני הארמה

השותפין פרק ראשון בבא בתרא קא

שמעון בן לקיש אמר מריבה באה לעולם א"ל
 רשב"ל לדידך דאמרת רבייה באה לעולם מפני
 מה לא נכפלו בנותיו של איוב א"ל אע"פ שלא
 הוכפלו בשמות הוכפלו ביופיין דכתיב *ויהי לו
 שבעה בנים וגו' בנות ויקרא שם האחת ימימה
 ושם השנית קציעה ושם השלישית קרן הפוך.
 ימימה שדומה ליום קציעה שריחה נודף כקציעה.
 קרן הפוך אמרי דבי ר' שילא שדומה לקרנא
 דקרש מחכו עלה במערבא קרנא דקרש לקוחא
 הוא אלא א"ר חסדא כבורכמא דרישקא במיניה
 בדכתיב *כי תקרעי בפוך עיניך ר' שמעון ברכי
 איתילידא ליה ברתא הוה קא חלשא דעתיה א"ל
 אביה רבייה נולדה לך א"ל בר קפרא חנחומין
 של הכל נתמך אבוד דתניא אי אפשר לעולם
 בלא זכרים ובלא נקבות אוי לו למי שבניו נקבות
 אשרי מי שבניו זכרים אי אפשר לעולם בלא בוסם
 ובלא בורסקי אוי למי שאומנותו בורסקי אשרי
 למי שאומנותו בוסם :

[כתנאי] *וה' ברך את אברהם בכל מאי בכל לך

(להאריע) [להיות לה זרע] : הוכפלו ביופיין ואין לך כפול טוב
 מחכו : שדומה ליום נרה כחמה : קציעה מין צוםס הוא :
 קרנא דקרש מין חיה וקרכיה משקירין כמין לצע : כורכמא
 דרישקא כרכוס הגדל בגינה : במיניה שהוא מעולה משאר
 כרכומין :

רבי מאיר אומר שלא היתה לו בת רבי יהודה
 אומר שהיתה לו בת. אחרים אומרים בת היתה
 לו לאברהם וכל שמה (לקמן בפ' מי שמת
 הביאו מאמר זה ואמרו אימר דשמעת ליה לר'
 יהודה דאפילו ברתא לא הסריה רחמנא לאברהם
 דעדיפא מברא מי שמעת ליה). ר' אלעזר המודעי
 אומר אצטגנינות (גדולה) היתה (לו לאברהם)
 [בלבו של אברהם] שכל מלכי מזרח ומערב
 משכימין לפתחו. רשב"י אומר *מרגליות טובה
 היתה לאברהם תלויה בצוארו שכל חולה שראה
 אותה מיד נתרפא ובשעה שנפטר מן העולם נמלה
 הקב"ה ותלאה בגלגל חמה (והיינו) [אמר אביי
 היינו] דאמרי אינשי אידלי יומא אידלי קצירא.
 ד"א שלא מרד עשו בימיו ד"א שעשה ישמעאל
 חשובה בימיו. שלא מרד עשו בימיו דכתיב
 *ויבא עשו מן השדה והוא עיף וגו'. וחנא אותו
 היום נפטר אברהם אבינו מן העולם ועשה יעקב
 אבינו תבשיל של עדשים לנחם את יצחק אבינו
 ומ"ש של עדשים (אמר רבה בר מרי ו) אמרי
 (לה) במערבא משמיה דרבה בר מרי מה עדשה
 זו מגולגלת אף אבלות מגולגלת ומחזור על באי
 אצטגנינות קוזה נכוכים: משכימין לפתחו ליטול עלה
 ממנו: אידלי יומא הוגנה השמש כשקמה וזרקת:
 אידלי קצירא מיקל הקולה:

השותפין פרק ראשון בבא בתרא קכ

עולם א"ר מה ערשה וזו אין לה פה אף אבל אין
לו פה מאי בינייהו איכא בינייהו לנחומי בביעי:

א"ר יוחנן חמש עברות עבר אותו רשע באותו לה
היום בא על נערה מאורסה כתיב הכא שס

ויבוא עשו מן השדה וכתיב התם *כי בשדה דכ"י כב
מצאה. הרג את הנפש כתיב הכא עיף וכתיב התם

*אוי נא לי כי עיפה נפשי להורגים. כפר בעיקר ירמ' ד
כתיב הכא למה זה לי וכתיב התם זה *אלי ואנוהו. שו"ת טו

וכפר בתחירת המתיב דכתיב הנה אנכי תולך
למות. ושט את הבכורה דכתיב ויבז עשו את
הבכורה] ושעשה ישמעאל תשובה בימיו מנ"ל

כי הא דרבינא ורב חמא בר *בזנא הוו יתבי קמיה כנח'
דרבא וקא מנמנמ רבא א"ל רבינא לרב חמא בר אימא כווי
בזנא ודאי דאמריתו משמיה דר' יוחנן כל מיתה
שנאמר בה גויעה אינו אלא מיתה של צדיקים
א"ל אין והא דור המבול דכתיב בהו גויעה א"ל
גויעה ואסיפה קאמרינן והא ישמעאל דכתיב ביה
גויעה ואסיפה אדהכי איתער בהו רבא אמר להו
דרדקי הכי אמר ר' יוחנן ישמעאל תשובה עשה

ערשים אין להם פה כמו שיש לפולין ולשאר מיני קטניות כמין
סדק: אבל אין לו פה שישב ודומם: לנחומי בביעי אין להם
פה אבל אין מוגלגלים כגלגל:

[ושט את הבכורה וביזה את העבודה שהיתה נזכרות. שט
תרגום של בזין וכו']:

ראש' כה בחיי אביו מנ"ל דכתי' *ויקברו אותו יצחק וישמעאל
בניו (מכרי ישמעאל קשיש מיצחק מ"ש דקחשיב
ליה ברישא אלא ש"מ תשובה עבד ואדבריה
ליצחק מקמיה) ודלמא דרך חכמתן קחשיב
סס לה אלא מעתה *ויקברו אותו עשו ויעקב בניו הכי
נמו אלא ש"מ מדאקדמיה אדבורי אדבריה
מקמיה ומדאדבריה ש"מ תשובה עבד :

לו ת"ר שלשה הטעמים הקב"ה בעה"ו *מעין עוה"ב ואל
סס הם אברהם יצחק ויעקב. אברהם דכתיב
יז ביה *בכל. יצחק דכתיב ביה *מכל. יעקב דכתיב
ראש' כה ביה *כל. ג' לא שלט בהם יצה"ר אלו הם
סס כו סס לנ סס מלי קט
אברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו בכל מכל כל.
ו"א אף דוד דכתיב *ולבי חלל בקרבי ות"ק ההוא
צעריה דקא מדכר. ת"ר ששה לא שלט בהם
מלאך המות אלו הם אברהם יצחק יעקב משה
אהרן ומרים. אברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו
בכל מכל כל. משה אהרן ומרים דכתיב בהו
בכל מכל כל צאנרס כתיב וה' ציך את צאנרס בכל
צילק כתיב ואוכל מכל ציעקב יס לי כל כלומר לא
חסרו שום טובה; ולבי חלל בקרבי יס הרע מת צקרני;
צעריה קא מדכר על לנו ממש הוא מתרעס ואמר שמת
צקרני מרוב כרות: שלא שלט בהם מלאך המות אלא
צנשיק' מתו ע"פ השכינה: בכל מכל כל אלא חסרו שום כבוד
ומליכו כבוד זה למשה ולאהרן שאל' בהם על פי ה' ואלו מתו על

השותפין פרק ראשון בבא בתרא קג

*על פי ה' והא מרים לא כתיב בה על פי ה' מדב' לג
 א"ר אלעזר אף מרים בנשיקה מתה דאתיא שם
 *שם ממשאלא מפי מה לא נאמר בה על פי דברי' לג
 ה' שגנאי הדבר לומר. ת"ר שבעה לא שלטה
 בהן רמה ותולעה אלו הם אברהם יצחק ויעקב
 משה אהרן ומרים ובנימין בן יעקב. אברהם
 יצחק ויעקב משה אהרן ומרים כדאמרן בנימין בן
 יעקב דכתיב ביה *ולבנימין אמר ידיד ה' ישכון ^{סס לג}
 לבטח עליו. וי"א אף דוד דכתיב ביה *אף בשרי ^{תלי' סו}
 ישכון לבטח. ות"ק רחמים הוא דקא בעי. ת"ר
 ד' מתו בעטיו של נחש אלו הם בנימין בן יעקב.
 ועמרם אבי משה. וישי אבי דוד. וכלאב בן דוד.
 וכולהו גמרא לבר מישי דמפרש ביה קרא דכתי'
 *ועמשא בן איש ושמו יתרא הישראלי אשר בא ^{ש"כ י}
 אל אביגיל בת נחש אחות צרויה אם יואב וכי ברת
 נחש היא והלא בת ישי היא דכתיב *ואחיותיהם ^{ד"ה א ב}

ידי מלאך המות נמלא שסרו כבוד: כדאמרן שמתו ע"פ
 השכינה ואין רמה ראויה לשלוט צמי ששוק מפי השכינה שאין
 הרמה צאה אלא מציפת מרה המטפטפת מסכיכו אל מלאך המות
 דאמר ער מענה מת מענה מסריק מענה פכיו מוריקות: ישכון
 לבטח עליו הכי דריש ליה ישכון צמימן לבטח על סמיכות
 ידידות השכינה: בעטיו של נחש צעלתו של נחש כלו' לא היו
 ראויין למות אלא שגזרה גזרת מיתה על כל תולדותיו של אדם
 הראשון צעלת נחש צעטיו מרגום של צעלתו כדכתיב אתיעטו
 כל וגו' וכתוב התיצטעט וטעם: ואחיותיהם צנכי ישי כתיב:

צרויה גוי' אלא בת מי שמח בעטיו של נחש:

לא יתפור

פרק שני

לו אמר רב יהודה אמר רב ברם זכור אותו האיש
 לטוב ויהושע בן גמלא שמו שאלמלא הוא
 נשתכחה תורה מישראל שבתחלה מי שהיה לו
 אב מלמדו תורה ומי שלא היה לו אב לא היה
 למד תורה מאי דריש *ולמדתם אותם את בניכם
 ולמדתם אתם התקינו שיהיו מושיבין מלמדי
 תינוקות בירושלי' מאי דריש *כי מציון תצא תורה
 ודבר ה' מירושלים ועדין מי שהיה לו אב היה
 מעלהו ולומד ומי שלא היה לו אב לא היה עולה
 ולומד התקינו שיהיו מושיבין מלמדי תינוקות בכל
 פלך ופלך ומכניסין אותם כבן ט' וכבן י"ו וכשרבו
 כועס עליו כועט בו ויוצא עד שבא יהושע בן
 גמלא ותיקן שיהיו מושיבין מלמדי תינוקות בכל
 מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר ומכניסים אותם
 כבן שש וכבן שבע. א"ל רב לרב שמואל בר
 שילת עד שית לא תקביל מכאן ואילך קביל
 ואספי ליה בתור' וא"ל רב לרב שמואל בר שילת כי
 יהושע בן גמלא אקד מן הכהנים גדולים שמשו בבית שכי
 כדאמר' ציצות: ולמדתם אתם האב עלמו מלוה
 ללמדו: פלך הרבה מדינות צפלק אקד והוא לי' אפרכיא: רב
 שמואל בר שילת מלמד תינוקות היה: ואספי האכילהו

כא

דברי' יא
 ישעיה כ
 ותיכח ד
 ועיין
 בחדושי
 הלכות

לא יחפור פרק שני בבא בתרא קד

מחית לינוקא לא תמחי ליה אלא בערקתא דמסאנא
דקרי קרי דלא קרי לידוי צוותא לחבריה:

[אמר רבא האי מקרי ינוקי דגרים ואיכא אחרינא לח
דגרים טפי מיני' לא מסלקינן לוי' דילמא שס

אתי לאתרשולי רב דימי מנהרדע' אמר כ"ש דגרים
טפי קנאת סופרים תרבה חכמה] אמר רבא הני
תרי מקרי דרדקי חד גרים ולא דייק וחד דייק ולא
גרים מותבינן ההוא דגרים ולא דייק מ"ט שבשחא
ממילא נפקא ורב דימי מנהרדעא אמר מותבינן
ההוא דדייק ולא גרים מ"ט שבשחא כיון דעל

על דכתיב *כי (ושיה) [שישת] חדשים ישב שם מ"א יא
יואב וכל ישראל עד הכרית כל זכר באדום כי

אחא לגבי דדוד א"ל *מ"ט עבדת הכי א"ל דכתי' שס ע"ב
*תמחה את זכר עמלק א"ל והא אנו זכר קרינן דכ"ל כה

א"ל לדידי זכר אקריון שזילוהו לרביה א"ל היכי
אקרייתון א"ל *תמחה את זכר עמלק שקל ספסירא
ובעא למקטליה א"ל אמאי א"ל דכתיב *ארור ידיו' מח

והשקהו תורה בע"כ כשור שנותנין עול על זוארו: לא תמחי
אלא בערקתא דמסאנא נרצועי' מעל כל' מכה קלה שלא
יחוק: ליהוי צוותא לחבריה איכך זקוק לו ליסרו יומר מדאי
ולא לסלקו מלפניך אלא ישז עם האקרי' צוותא וסופו לתת לב:
דגרים ולא דייק שגרם הרבה ולא דייק ללמד התיכונות שלא

שתנשו: מ"ט עבדת הכי שלא הרגת את הנקבות . עי'

עושה מלאכת ה' רמיה א"ל שבקיה להתוא גברא
 ירמי' מחיליקו' בארור א"ל הא כתיב "וארור מונע חרבו
 מדם א"ד קטליה וא"ד לא קטליה:

לט רב דימי מנהרדעא אייתי גרונרות בספינה א"ל
 כב ריש גלותא לרבא פוק חזי אי צורבא מרבנן
 הוא נקיט ליה שוקא א"ל רבא לרב אדא בר
 אהבה זיל חתי ליה אקנקניה אזל בעא מיניה פיל
 שבלע כפיפה מצרית והקיאה דרך בית הרעי מהו
 לא הוה בידיה א"ל מר ניהו רבא טפח ליה
 בסנדליה א"ל בין ידי לרבא טובא איכא מיהו
 על כרחך אנא רבך ורבא רבה דרבך לסוף לא
 נקט ליה שוקא פסיד גרונרות ידיה אחא לקמיה
 דרב יוסף א"ל חזי מר מאי עבד בי א"ל מאן
 דלא שהייה לאוניתי' דמלכא דאדום לא לישהייה
 וארור מונע חרבו מדם סיפיה דהאי קרא הוא:

נקיט ליה שוקא הכריז שלא ימכור איש צעיר גרונרות אלא
 הוא: חתי ליה אקנקניה הריץ לו צקנקנו אם יין הוא או
 קומץ כלום דדקהו בהלכות אם ת"ס הוא אם לאו ריק היין
 כשמריקין אותו אם טוב הוא קרי תהייה: כפיפה מצרית סל
 של כלרים של ערבה: מהו מי קשוב כמו מעוכל והוה ליה ככלי
 גללים ואינו מקבל עומאה עוד: א"ל רב דימי לרב אדא: מר
 ניהו רבא אחא הוא רבא לפי ששמע על רבא שהוא גדול העיר
 וסבור שהוא (הוא) [זה]: טפח ליה בסנדליה הכהו על סנדלו
 צמקל דרך צמקל כמי שמכה למי שאינו קשוב: דלא שהייה
 שלא כמעט מליפרע: לאוניתיה אוכאת נשמו: דמלכא דאדום

לא יחפור פרק שני בבא בתרא קה

לאוניתך דכתיב *כה אמר ה' על שלשה פשעי ינחום ב
מואב ועל ארבעה לא אשיבנו על שרפו עצמות יניקרי'
מלך אדום לסיד נח נפשיה דרב אדא בר אהבה י"ד
רב יוסף אמר אנא ענישתיה דאנא למיתיה רב ס' חס
דימי אמר אנא ענישתיה דאפסיד גרונרות דידי
אביי אמר אנא ענישתיה דהוי א"ל לרבנן עד
דמגרריתו גרמי בי אביי אתו ואכלו בשרא שמינה
בי רבא. רבא אמ' אנא ענישתיה דכי הוה אויל
לבי טבחא למשקל אומצא הוה אמר להו אנא
אשקול בשרא מקמיה שמעיה דרבא דאנא עדיפנא
מיניה רב נחמן בר יצחק אמר אנא ענישתיה
דרנב"י ריש כלה הוה כל יומא קמי דניעול לכלה
הוה מרהיט בהדיה רב אדא בר אהבה לשמעתי
והדר עייל לכלה ההוא יומא עכבוהו רב פפא ורב
הונא בריה דרב יהושע לרב אדא בר אהבה
משום דלא הוו בסיומא אמרו ליה אימא לן הני
אע"פ שהו' אדומי: על שרפו מקמת ציון: דאמר להו לרבנן
עד דמגרריתו גרמא בי אביי שהיה רגיל לומר לתלמידים עד
שאתם הולכים אלל אצ"י לגרור עכמות כל' ללמוד שלא לשונע:
אתו ואכלו צאו ולמדו הלכות להוצות ומרווחו' אלל רבא:
שמעיה דרבא שלוקו לקנות צמר: ריש כלה דורש צרנים
צנמות: דלא הוו בסיומא י"א שלא היו צעלה כשנעשה רב
קמין ראש כלה וי"א דלא היו בסיומא דפרקיה דרבא שדרש
בשנת הרגל הלכות האמורות בפ' אחרון של בכורות:

לא יחפור פרק שני בבא בתרא

שמענתא דמעשר בהמה היכי אמרינהו רבא
אמר להו הכי והכי אמר רבא אדהכי נגה ליה
לרב נחמן בר יצחק אחו רבנן אמרו ליה קום
דנגה לן למה יחייב מר אמר להו קא נטרנא
לערסיה דרב אדא בר אהבה אדהכי נפק קלא
דנח נפשיה דרב אדא בר אהבה ומסתברא דרב
נחמן בר יצחק ענשיה :

מא"ר יהושע בן לוי בואו ונחזיק טובה לאבותינו
בה שהוריעונו מקום תפלה שנאמר *וצבא
השמים לך משתחווים. מתקיף לה רב אחא בר
יעקב אימא כעבד שנוטל פרס מרבו וחוזר לאחוריו
ומשתחוה קשיא (ואף ר') [ור'] הושעיא סבר
ששכינה בכל מקום דא"ר הושעיא (מנין שהשכינה
ע"כ"מ שני') [מ"ד] *אתה הוא ה' לברך וגו' שלוחיך
שמענתא דמעשר בהמה פ' אחרון דזכורות ורבא אמרינהו
בסיפיה דפרקא: אחו רבנן תלמידי הישיבה הבאים לשמוע:
נטרנא לערס' דרב אדא אלא מלפני פאן שיניאו את מטת
רב אדא שמת:

לאבותינו אנשי כנסת הגדולה שאמרו מקרא זה צספר עזרא:
וצבא השמים השמש והירק העומדים צמורס: לך
משתחווים למערב: ודילמא הס למזרח משתקיים וכ"ת אין
דרך להשתחוות סמוך לרב הס עושין כעבד שנטל פרס מרבו
וחוזר לאחוריו ומשתחוה כשהוא הולך לאחוריו משנטל פרס
מתרחק תמיד בהשתקואה. פרס מתן: אתה הוא ה' לברך
בתר ולבא השמים כתיב ועל עסקי שליחות לבא השמים הוא

לא יחפור פרק שני בבא בתרא קו

לא בשלוחי בשר ורם שלוחי ב"ו ממקום שמשתלחין
 לשם מחזירין שליוחם אבל שלוחיך למקום
 שמשתלחין שם מחזירין שליוחם שנ' *התשלח
 ברקים וילכו ויאמרו לך הגנו יבאו ויאמרו לא
 נאמר אלא ילכו ויאמרו מלמד שהשכינה בכ"מ
 ואף ר' ישמעאל סבר שהשכינה בכ"מ דתנא
 דבי ר' ישמעאל מניין שהשכינה בכ"מ שנ' *הנה
 המלאך הדובר בי יוצא ומלאך אחר יוצא לקראתו
 אחריו לא נאמר אלא לקראתו מלמד שהשכינה
 בכ"מ ואף רב ששת סבר שכינה בכ"מ דא"ל
 רב ששת לשמעיה לכל רוחתא אוקמן לבר
 ממדינחא ולא משום דלית ביה שכינה אלא
 משום דמורו ביה מינאי ור' אבהו סבר שכינה
 במערב דא"ר אבהו מאי אוריה אויר יה :

יש גורסין
 דמיר

משנא ואומר אתה הוא לנדך במדה זו : לשם מחזירין שליוחן
 כשנאין לומר עשינו שליחותך לריבין לשוב אל מקום שהשולח
 עומד שם : למקום שמשתלחין באתו מקום שנשתלחו שם
 השכי' מליה ואומר' לו עשינו שליחותך : והנה המלאך הדובר
 בי יוצא בנבואת זכרי' למוד את ירושלים כמה ארבה וגו' ומלאך
 אחר יוצא לסתור שליחותו של ראשון שקור צו המקום מליתן זה
 מדה ואומר פרוצת תשז ירושלים והרי זניהם מאת השכינה
 צאים ואמריו לא כאמר אלא לקראתו זה צא מכאן זה צא מכאן :
 רב ששת מאור עינים הוה : לכל רוחתא אוקמן העמידני
 להתפלל : דמורו בה מינאי תלמידי יש"ו מורים הוראה להתפלל
 במורס : אוריה אני שמעתי כך קורין למערב כלשון פרסי. ולי

מא אמר רב יהודה (אמר רב) מ"ד *יערוף כמטר
 לקחי וו רוח מערבית הבאה מערפו של
 עולם. *תול כטל אמרתי וו רוח צפונית שמולת
 הנהב וכן הוא אומר *הולים זהב מכים. כשעירים
 עלי דשא וו רוח מזרחית שמסערת את כל העולם
 כשעיר. וכרביבים עלי עשב וו רוח דרומית
 שמעלת רביבים ומגדלת עשבים. תניא ר אליעזר
 אומר עולם *לאכסדרה הוא דומה ורוח צפונית
 אינה מסובבת וכשחמה מגעת לקרן מערבית
 צפונית נכפפת ועולה למעל מן הרקיע ר' יהושע
 אומר עולם לקובה הוא דומה ורוח צפונית מסובבת
 וכשחמה מגעת לקרן מערבית צפונית מקפת
 כראה שכך קורין למזרח בלשון לע"ז והאי דאמרי' אויר יה
 שהכינה במערב וכיו למזרח כמלא המזרח אוירו:
 יערוף כמטר לקחי משה רבינו דימה את התורה לד' רוחות
 כשם שא"ל לעולם בלא הם כך א"ל לעולם בלא תורה:
 מערפו של עולם אני שמעתי מקוקתו של עולם ע"ש שהכינה
 במערב ס"ל ואני אומר מאחוריו של עולם שהמערב קרוי אחור
 שכ' הן קדם אהלך ואיכנו ואחור וגו': כשעיר שד: לאכסדרה
 שאין לה דופן רביעית: אינה מסובבת במחילה: למעלה מן
 הרקיע ומהלכת את רוקו של לפון בגגו של רקיע: לקובה אהל
 שכלו מוקף: לקרן מערבית צפונית כלילה שהקמה מהלכת לעולם
 רוח לפונית כלילה ומן המערב הוא פונה ללפון שכך הילוכה מן
 המזרח לדרום ומדרום למערב וממערב ללפון:

לא יחפור פרק שני בבא בתרא קו

[וחזורת] אחורי הכיפה שנא' *הולך אל דרום ^{קבלת א} וסובב אל צפון. הולך אל דרום ביום וסובב אל צפון בלילה. סובב סובב הולך תרוח גו' אלו פני מזרח ומערב שפעמים מסבבתו ופעמים מהלכתו הוא היה אומר אתאן לר' אליעזר *מן החדר ^{אינו לו} תבא סופה זו רוח דרומית וממזרים קרה זו רוח צפונית מנשמרת אל יתן קרח זו רוח מערבית ורחב מים במוצק זו רוח מזרחית והאמר מר רוח דרומית מעלת רביבים ומגדלת עשבים לא קשיא הא דאתיא מטרא בניהוחא הא בשפיכותא. אמר רב חסדא מ"ר *מצפון זהב יאתה זו רוח צפונית ^ע

וחזורת אחורי כיפה לך חלון: הולך אל דרום את היקף היום קרי הילוך שהוא בתוך החלל ואת היקף הלילה קרי סיבוב שהוא מקיף מצדו וזיוס לעולם מהלכת בדרום אפי' זיוס קצר אינו מהלך פחות מרוק דרומית: וסובב אל צפון בלילה אף בלילה קצרה של תקופת תמוז אינו סובב פחות מרוק לפוכית: פעמים מהלכתו זיוס ארוך של תקופת תמוז שהוא יולאה מקרן לפוכית מזרחית ואוקעת בקרן מערבית לפוכית: ופעמים מסבבתו זיוס קצר שמה יולאה בקרן מזרחית דרומית ואוקעת בקרן דרומית מערבית ומהלכת בלילה ג' הרוקות: אתאן לר"א שאמר לאכסדרה דומה: וממזרים קרה זו רוח צפונית שהזפן מזרחת ופולאה: והאמרת רוח דרומית מעלת רביבים וכאן אתה אומר רוח מזרחית מניאה מים: הא דאתיא מטרא בניהוחא נא מן הדרום וכי אתא בשפיכותא נא מן המזרח כדכתיב מים במולך:

יסעי' חו' שמולת את הוהב וכן הוא אומר *הולים זהב
 נכים אמר רפרם בר פפא אמר רב חסדא מיום
 שחרב בהמ"ק לא הוגשמה רוח דרומית דכתיב
 שס ט *ויגזור על ימין ורעב ויאכל על שמאל ולא שבעו
 תלי' פס' וכתיב *צפון וימין אתה בראתם, ואמר רפרם בר
 פפא אמר רב חסדא מיום שחרב בהמ"ק לא ירדו
 גברי' כס' גשמים מאוצר טוב שני' *יפתח ה' לך את אוצרו
 הטוב בזמן שישראל עושים רצונו של מקום
 ושרויים בארצם גשמים יורדים מאוצר טוב ובזמן
 שאין שרויים בארצם אין יורדים מאוצר טוב:
 מב א"ר יצחק הרוצה להתחבס ידרים שיתעשר
 סס יצפין. וסימניך שלחן בצפון ומנורה בדרום
 ריב"ל אמר לעולם ידרים שמתוך שמתחבס
 מחלי' ג מתעשר שנאמר *אורך ימים בימינה ובשמאלה
 עושר וכבוד והאמר ריב"ל שכינה במערב (לא
 צריכא) דמצד אצדודי א"ל רב חנינא לרב (יאשיה)
 [אשי] כגון אחון דיתביתו לצפונא דארע' דישראל
 אדרימו אדרומי ומנ"ל [דבבל] לצפונא דארעא
 שמולת את הוהב שמקמת ומציאה שרז והרעבון בזה וההב
 זלה: וכה"א דכתיב זלומא לגביה זזה: לא הוגשמה
 רוח דרומית שהיתה רגילה להביא רעידים טובים: וכתיב צפון
 וימין אלמא ימין הוא דרום וכתיב ביה ורעב: אה אוצרו הטוב
 וסיפיה לתת מטר ארלך:

ידרים נתפלתו יקזיר פכיו לדרום: וסימניך שלא תחליף: דמצד
 אצדודי קעט ללד דרום: אדרימו שמהיו פוכים ללד

לא יחפור פרק שני בבא בתרא קח

ישראל קיימא דכתיב *מצפון הפתח הרעה על ידיו ^א
כל יושבי הארץ:

רבא בר רב חנין הוו ליה הנהו דקלי אמיצרא כו
דפרדסא דרב יוסף הוו אתו ציפרי יחבי
כדקלי ונחתי בפרדיסא ומפסדי ליה א"ל ויל קוץ
א"ל והא ארחיקי לי א"ל ה"מ לאילנות אבך
לגפנים בעינן טפי והאנן חנו אחד גפנים ואחד כל
האילן א"ל ה"מ אילן לאילן וגפנים לגפנים אבל
אילן לגפנים בעינן טפי א"ל אנא לא קייצנא
דאמר רב האי דיקלא דטעין קבא אסיר למקציה
וא"ר חנינא לא שכיב שכחת ברי אלא דקץ
תאנחא בלא זימניה מר אי ניהא ליה ליקוץ:

חזקת חבתיים

פרק שלישי

[יחייב רב אחא בר עויא קמיה דר' אסי ויחייב נן
וקאמר משמיה דר' אסי בר' חנינא] חצובא
מפסיק בנבסי הגר מאי חצובא אמר רב יהודה
אמר רב שבו תירום יהושע לישראל את הארץ

ירושלים משום דכתיב והתפללו אליך ארלס וגו' :

פרדסא כרס : והא ארחיקי ליד' אמות : שכחת ברי כך שמו :
מאי חצובא חזיה דגר הוא ומאי קשיבותו להקשנ כמילר : שבו
תיחם צין שנט לשנט צין איש לאיש לפי שאינו יונק לא מכאן ולא

וא"ר יהודה אמר רב לא מנה יהושע אלא עיירות
העומדות על הגבולין א"ר יהודה אמר שמואל כל
שהראהו הקב"ה למשה חייב במעשר לאפוקי מאי
לאפוקי קני וקניזי וקדמוני חניא ר"מ אומר נפתוחא
ערבאה ושלמאה ר' יהוד' אומ' הר' שעיר עמון ומואב
ר' שמעון אומר ערדיסקים אסיא ואספמיא:

מג *ועוצם עיניו מראות ברע א"ר חייא בר אבא
בז זה שאין מסתכל בנשים בשעה שהן
עומדות על הכביסה היכי דמי אי דאיכא דרכא
ע"ב אחרינא (ואזיל) רשע הוא אי דליכא דרכא אחרינא
נשי' לג אנוס הוא לעולם דליכא דרכא אחרינא ואפ"ה
מכאן: לא מנה יהושע כו' כדאמרינן בפ"ק יהושע כתב ספרו:
על הגבולין כדי להראו' התקומין ופסטי' דקרא אתא לאשמועינן
ח"ט חסד אותן עיירו': כל שהרא' הקב"ה למש' נשעת מיתתו
שכ' ויראהו ה' אתא כל הארץ מן הגלעד עד דן: חייב במעשר
דהתם הם ז' עממי' הכתובי' בכל מקום אבל קני קניזי וקדמוני
שכתבו לאברהם צנרית בין הצמרים לא כתבינו במעשר לעתיד
לנא כשיקזירם לנו לעתיד כדאמרי' בב"ר א"כ אם כנשו ישראל
מהם אחרי מות יהושע כלן פטורין מן המעשר כו': חניא
ר"מ אומר כולהו תנאי בפ"י קני וקניזי וקדמוני פליגי:
שאינו מסתכל כשהוא הולך לשפת הכהר: היכי דמי דמשכח
ליה קרא אם עולם עיניו דנשמע שאם לא יעלים עיניו
אינו לא לדיק ולא רשע: אי דאיכא דרכא אחרינא ואזיל כהך:
רשע הוא ואע"פ שעולם עיניו לא היה לו להתקרב אלל להתרחק
מן עבירה דקי"ל הרקק מן הכיעור: אנוס הוא אם מסתכל

חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא קט

מבעי למינס נפשירה בעא מיניה ר' יוחנן מר' בנאה חלוק של ת"ח כיצד כל שאין בשרו נראה מתחתיו טלית של ת"ח כיצד כל שאין חלוקו נראה מתחתיו טפה. שלחן של ת"ח כיצד שני שלישי גדיל ושליש גלאי שעליו כיסות וקערות מונחות וטבעתו מבחוץ והא תניא טבעתו מבפנים לא קשיא הא דאיכא ינוקא הא דליכא ינוקא ואבע"א

דרך הליכה ואנוס רחמנא פטריה ולמה מוקיקו הכתוב להעלים עיניו: למינס נפשירה להטות עיניו ללד אחר והיינו דמשנא ביה קרא דאי אכיס נפשיה מסיד הוא: כל שאין בשרו נראה מתחתיו שיהא ארוך עד (פרסת) [פסת] רגלו שלא יראה כשהו' הולך יקף: טלית מקטורין שמתכסה בו על כל הנגדים שהוא לבוש:

אין דרך שאין חלוקו נראה בו וכ"ש דאי קאי עד להדי חלוק דאיכא ת"ח לילך לכיעות טפי: שני שלישי גדיל וכו' שני שלישי רוקב השלקן יחף אלא שניני עד ראש המבעול

מכוסה במפה מלד האוכלין לקנח פיהם ולתת עליה את הפת ושליש הקיטון מגולה להניח עליו קערות וכוסות שלא ילכלכו המפה (ויצחו) [ויתצו] האוכלין ואית דמפרש שלישי גלאי באמצע ראש המבעול שני שלישי גדיל דהיינו מפה מבחוץ ומפנים כל סביב השלקן ומאמצעיתו מגולה. גדיל קרי המפה על שם שארוגה ול' לש הוא: וטבעתו של שלחן שהיו רגלין לעשות בשפתו לתלותו בו יהיה מבחוץ ולא מפנים מלד האוכלין כדמפרש ואזיל: מבפנים מלד הסמוך לו: היכא דאיכא ינוקא שיושב אצל אביו לאכול בריך להשיב השלקן שיהא ללד הטבעת מבחוץ פן ישחק בו התינוק וינענע השלקן: ואי ליכא ינוקא יעשה מפנים ולא יהפכה לקון פן

והא הא דליבא ינוקא (והא) [ולא קשיא הא]
 דאיבא שמעא והא דליבא שמעא ואבע"א הא
 והא דאיבא שמעא ולא קשיא הא בלילי' הא
 ביממא ושל עם הארץ דוכה * למדורה וקדרות
 מקיפות אותה. מטה של ת"ח כיצד כל שאין
 תחתיה אלא סנדלין בימות החמה ומנעלים בימות
 הגשמים ושל ע"ה דומה לאוצר בלום:

מד רבי בנאה הוה מציין מערתא (דרבנן) כי מטא
 שם יכשל בה השמש שהולך ובא סניב השלחן: הא דאיבא שמעא
 שמש יעשה מצפנים ולא יהפכנה מצדון פן יכשל השמש: הא
 דליבא שמעא יעשה מצדון ולא מצפנים פן יזקו בה החוכלין
 ומיהו היכא דאיבא שמעא יעשה מצפנים מלך היושעין ולא
 מצדון שיכולין ליזהר מן הטבעת יותר מן השמש שהיא הולך והם
 יושעין: הא ביממא יהיה מצדון שיכול השמש להשמר ולא מצפנים
 דמזיק לאוכלים אלא להם המקום: למדורה שמוקפת קדרות
 והאש באמצע והף כאן המפה והלשם באמצע והקערות סניב:
 כל שאין תחתיה כו' כדאמרינן בפסדים שוכלין תחת המטה
 אפי' מקופין בכלי ברזל רוח רעה שורה עליהם: דרך לנעול
 מנעלים בימות הקמה ומסדל בימות הגשמים בשביל הטיט: אלא
 סנדלים בימות החמה שמניחין שם עד ימות הגשמים שינטרף
 להם: לאוצר בלום בסמ"ך כמו עיסה בלוסה במס' שנת בפרק
 כלל גדול עיסה מעורבת ממייכים הרבה וכן אוצר בלום מייכים
 הרבה מעורבות בתוכו יחד וכן מטת עם הארץ כל דבר מניח
 תחת מטתו [אוכלין וכלים]:

רבי בנאה אדם גדול ומשוגע היה לפיכך כיתן לו רשות ליכנס

חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא קי

למערתא דאברהם אבינו אשכחיה לאליעזר
עבד אברהם דקאי קמי בבא א"ל מאי קעביד
אברהם א"ל גאני בכנפיה דשרה ומעיונא ליה
ברישיה א"ל זיל אימא ליה בנאה קאי אבבא
(אזל) אמר ליה ליעול וליתי מידע ידע דיצר
הרע בהאי עלמא ליכא על עיין ונפק כי מטא
למערתא דאדם הראשון יצתה בת קול ואמרה לו
נסתכלח בדמות דיוקני בדיוקני עצמה אל תסתכל

במערת לדיקים אבל אחר לא כדאמר' התם גדולים לדיקים
במיתתן יותר מבחייהם והיה נכנס במערה ומודד מדת ארבו
מזמנים ואח"כ מודד מצפון כנגדו ועושה שם ליון סיד כדי להכיר
מקום הטומאה ולא יציאו טהרות דרך כאן שלא יאחיל על הקבר:
אשכחיה לאליעזר דתכ' במס' דרך ארץ דשנעה לדיקים קייסין
שלא מתו וקא חשיב בהדיהו אליעזר עבד אברהם: בכנפה
תחת [צין] זרועותיה: א"ל ר' בנאה לאליעזר: זיל אימא
ליה לאברהם בנאה קאי אבבא ותן לו רשות ליכנס: א"ל ליעול
דאין כאן מולמא אי גכינא באכפיה בכנפה דשרה: דמידע ידע
דיצה"ר בהאי עלמא ליכא ולא תריכנא לאלטנועי מיניה: על
עיין ונפק נכנס ר' בנאה ונסתכל מדת אורך המערה וילא
ואח"כ לין מצפון: למערתא דאדם כדדרשינן בעירובין
נפ' כילכ מעברין ממרא קרית ארבע ח"ר ילמק ארבע על
שם ארבע זוגות שנקברו שם אדם וזוה אברהם ושרה ילמק
ורבקה יעקב ולאה: בדמות דיוקני יעקב דאמר' בסמוך
שופריה דיעקב מעין שופריה דאדם הראשון: בדיוקני עצמה

110 חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

והא בעינא לצינוי מערתא כמדת החיצונה כך מדת הפנימית ולמ"ד ב' בתים זו למעלה מזו קיימי כמדת העליונה כך מדת התחתונה. א"ר בנאה אנא נסתכלתי בשני עקביו של אדם הראשון ודומים לשני גלגלי חמה הכל בפני שרה כקוף בפני אדם שרה בפני חוה כקוף בפני אדם חוה בפני אדם כקוף בפני אדם אדם בפני שופריה דרב כהנא (מעין שופריה דרב ודרב) מעין דר' אבהו דר' אבהו מעין דיעקב אבינו (ראדם הראשון מעין רשכינה). ההוא אמגושא דהוה מחטט שכבי כי מטא למערתא דרב טובי בר מתנה תפסירה דהיינו אדם הראשון דכתיב ג' צלם אלהים ע"פ אותו : הא בעינא לצינוי מבחוץ ולפיכך לריך לני תמלה למדוד מנפנים : כמדת החיצונה שנה ג' אבות ואמהות כן מדת הפנימית וכמאן דדריש מכפלה ב' בתים זה לפנים מזה ופלוגתא דרב ושמואל בכלל מעשרין : כן מדת התחתונה ודי לך כליון העליונה : בשני עקביו של אדם הראשון והיו דומין וכו' והאי דכתיב כי עפר אתה ואל עפר תשוב הא פרכינן לה צמס' שנת צפ' שאל ומוקמינן לה דההוא שעה אמת קודם תקיית המתים : שופריה דרבי אבהו מעין שופריה דיעקב אבינו צהשוכר את הפועלים פריך וליחשוב כמי ר' יוסקן ומשני הדרת פנים לא ה"ל : אמגושא מכסף : מחטט שכבי קופר קצרי מתים להפשיטן מנגדיהם* :

ס"א ל"ג

בגוף נכס' איכו

חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא קיא

בדיקניה אתא אבוי א"ל במטותא מיניה דמר
שבקיה לשנה אחריתי הדר אתא תפסיה בדיקניה
הדר אתא אבוי ולא שבקיה עד דאיייתי (מסערתא)
[מספרא] וגויה לדיקניה:

ההוא (גברא) דאמר להו חביתא דעפרא לחד מה
בראי. חביתא דגרמי לחד בראי. חביתא 85

דאודרא לחד בראי. לא הו ידעי מאי קאמר
להו אתו לקמיה דר' בנאה אמר להו אית לכו
ארעא אמרו ליה אין אמר להו אית לכו חיותא
אין אית לכו ביסתרקי אין אי הכי הכי קאמר לכו:

ההוא גברא דשמעת לרביתתו דקא אמרה מו
לברתה אמאי לא צניעת באיסורא הק 85

אתתא עשר' בני אית לה ולית לי מאבוכך אלא חד
כי שכיב אמר כל נכסי לחד ברא ולא ידעי להי

אתא אבוי כו' בשלל שהיה אוהבו של הנכרי ע"כ:

ההוא דאמר להו מלוה מקמת מיתה היה ומחלק נכסיו [לנכיו]

על פיו: חביתא דעפרא אני מכיך לאחד מבני ודך

חכמה אמר שלא יבינו הכל שהוא עשיר ובעל נכסים: חביתא

דגרמי חבית מלאה עלמות: אודרא מוכין: אית לכו ארעא

נשתייר לכס קרקע מאביכס דא"כ היינו חביתא דעפרא והנהמות

שיש בהן עלמות וזה חביתא דגרמי: ביסתרקי וכל מיכי נגדים

עשין ממוכין:

(אמאי לא צניעת באיסורא כלומר תענדי איסורך בליכעא):

לחד ברא לקד מבני אותו שינכרו ב"ד:

111 חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

מינייהו (פקיד) אתו לקמיה דר' בנאה אמר להו
וילן חבוטו קברא דאבוכון עד דקאי ומגלי לכו
להי מינייכו שבק אולו כולהו דהוא דבריה הוה
לא אול אמר להו כולהו נכסים דהאי. אולו אכלו
קורצא בי מלכא אמרי איבא גברא חד ביהודאי
דקא מפיק ממונא דאינשי בלא סהדי ובלא מירי
אתויהו חבשוהו אולדא דביתו אמר' להו לבי
מלכא עבדא חד הוה לי פסקן לרישי' ופשטור
למשכיה ואכלו בשריה וקא מלו ביה מיא ומשקו
ביה לחבריא ולא קא יהבי לי דמיה ולא אגריה
לא ידעי מאי קאמר' להו אמרי ניתי לחכימ'
דיהודאי ולימא קריותו לר' בנאה אמר ורונקא
אמרת לכו אמרי הואיל וחכים כולי האי ליחב

חבוטו הכו הכאות על קברו ולכסותו מתכוון שאותן שהם ממזרי
עזי פנים הם וילכו על קברו לחבוט: א"ל כולהו נכסי דהאי
שלא רלה לקבוט על קבר אביו והוא לנוע שזכס ומסתבירא דלוח
אהב יתרויפס דן ר' נכאה דלא שייך הכא לא שודא דדייכי והיינו
שודא שלא רלה לקבוט דומיא דההוא דאמר נכסי לטוביה: אולו
ט' האת': אכלו ביה קורצא הלשינו עליו: אולא דביתו דר'
נכאה ללעוק אל המלך בל' סכמה כדי שלא יבינו הם אלא ע"י
בעלה: ואכלו בשריה של עבד: וקא מלו ביה מיא שואבין מיה
בעורו: ומשקו ביה מיא בעורו: לחבריא לבני הישיבה: לחכימ'
דיהודאי ר' נכאה: ורונקא נאל [של עור] וכך אמרה תיש הי'
לי וגולוהו ממני ושקעוהו ואכלו הנשר ומן העור עשו קסת ושואבין

חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא קיב

אבב' ונידון דינא חזא דהוה כתיב (אבבא דאבולא)
[באבולא] כל דיין דמתקרי לדין לא שמיא דיין
אמר להו אלא [מעתי] אי אחא אינש מעלמא
*ומומין ליה לדינא לאו שמיא דיין אלא כל דיין ^{שם ע"ב}
דאיתקרי לדין ומפקין מיניה ממונא בדין לאו
שמיא דיין כתבו הכי ברם סבי דיהודאי אמרי
כל דיין דמתקרי לדין ומפקין מיניה ממונא
בדין לאו שמיא דיין חזא דכתיב ביה בראש כל
מותא אנא דם בריש כל חייא אנא חמר אמר
להו אלא מעת' דנפל מאיגרא ומית דנפל מדיקלא
ומית דמא קטלית ותו מאן דדרכיה למימת משקן
ליה חמר'א וחיי אלא הכי בעי למיכתב בריש כל
מרעין אנא דם בריש כל אסוון אנא חמר כתבו

בו חיס ושותין צי: באבולא על דלתות השער היה כתוב בו כדי
שילמדו שם צ"א: כל דיין המיוקד לדון דיכי העיר וחמין
דמתקרי לדינא שתובעין אותו לדין על חמין שתובעין ממנו: לאו
שמיא דיין ופסול לדין דכיון דאיהו צלע יקבל שער: ומומין ליה
לדינא שלא כדין וילא עון הדין זכאי: ומפקין מיניה ממונא
בדינא לאו שמיא דיין דגזלן פסול לדין שיעוות הדין בצדל
שער: בריש כל מותא אנא דם ראש לכל המיתות הוא הדם
שאין הדם מת אלא ע"י רוב דם שלא הקיץ בזמן הראוי לו: בריש
כל חיינ אנא חמר שהיין מקיה כל שותיו: דדרכיה למימת
כגון גוסס: בריש כל מרעין אנא דם כל תולואי האדם ע"י
הדם הם נאים שלא הקיץ: בריש כל אסוון כו' שם שחאו

112 חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

הכי ברם סבי דיהודאי אמרי בריש כל מרעין
אנא דם בריש כל אסון אנא חמר באתר דלית
חמר חמן מיתבעי סמנין:

נטאמר רב יהודה אמר שמואל צינור המקלה
מים לחצר חבירו ובא בעל הגג לסחמו
בעל החצר מעכב עליו דא"ל כי היכי דאת קנית
לך חצר דידי למישרא ביה מיא לדידי נמי קני
לי מיא דאיגרך איתמר ר' אושעיא אמר מעכב
ר' חמא אמר אינו מעכב אול שיילה לר' ביסא
קהלת דא"ל מעכב קרי עליה רמי בר חמא *והחוט
המשולש לא במהרה ינתק זה ר' אושעיא בנו
של ר' חמא בנו של ר' ביסא:

מו [משנה] לא יפתח אדם לחצר השותפין פתח כנגד
פתח וכו': גמ' מנהני מילי א"ר יוחנן

ס
כמדמו וכראוי לו לא יבא לידי חולי: חמן מחבעין סמנין [אם
מבקשין סמנים] לרפואה שנקום שאין יין מלויין תכליתם:
[צינור של שופכין: לדידי נמי קני לי מיא דאיגרך להשקות
בהמותיו שעל חמת כן כתרליתי לך ודמי למקד וממכר
שאיני שעבדתי לך קלירי בשביל מימך ואם אתה חוזר כך איני לא
אחזור בך]: מעכב על בעל הגג: אינו מעכב דלא שעבד לו
מימיו אלא כל ימי שיהיו יורדין לקלרו: אול שיילוהו לר' ביסא
אביו של ר' חמא חקנו של ר' אושעיא: לא במהרה ינתק
כדדרישין כמי מפי זרעך ומפי זרע זרעך וגו' מדור שלישי ואילך
תורה מקורית לאכסניא שלה: זה ר' אושעיא שאמר כזקנו:

חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא קיג

דאמר קרא] *וישא בלעם את עינו וירא את ישראל שוכן לשבטיו מה ראה ראה שאין פתחי אהליהם מכווני זה לזה אמר ראויין הללו שתשרה עליהם שכינה :

רבי ינאי הוה ליה אילן הנוטח לרה"ר הוה ההוא ^ס גברא דהוה ליה גמי אילן הנוטח לרה"ר אתו בני רה"ר הוו קא מעבבי עילויה אתא לקמיה דר' ינאי א"ל *זיל האידנא ותא למחר בליליא ^ס שדר קצייה לההוא דידיה למחר אתא לקמיה א"ל זיל קוץ א"ל הא מר נמי אית ליה א"ל זיל חוי אי קוץ דידי קוץ דידך אי לא קוץ דידי לא חקיץ את מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר מעיקרא סבר נוחא להו לבני רה"ר דיתבי בטוליה כיון רחוא דקא מעבבי שדר קצייה ולימא ליה זיל קוץ דידך והדר אקוץ דידי משום דר"ל

וירא את ישראל שוכן ראה (היכן) [היאך] שוכנים לפיכך אמר מה טובו אוהליך שאין פתחי אהליהם מכוונין : [ומענה ישראל כסדר השומעין דמי דלא היה ראוי הכנים אלא מענה ליה כדאמרי' במסכת שבת (דף לו)]: אמר ראויין הללו מדכתיב התם מה טובו אוהליך קא דייק ע"כ :

[הוו מעבבי עלויה בני רה"ר שנופיו מוסיקין לגמל ורובנו] : זיל האידנא שהיה רולה לקשט עמנו תפילה כולקמן : אי קוץ דידי אס עלי קוץ כנר : כיון דחוי דמעבבי הנין שנשניל כנורו שותקין על שלו] : ולימא ליה זיל קוץ וכו'

פנים נ דאמר *התקישו וקישו קשוט עצמך ואחר כך קשוט אחרים :

מח ת"ר משחרב הבית (באחרוני) [בשניה] רבו פרושין
 בישראל שלא לאכול בשר ולא לשתות יין
 נטפל להם ר' יהושע אמר להן בני מפני מה
 אין אחם אוכלים בשר ואין אתם שותים יין אמרו
 לו נאכל בשר שממנו מקריבין על גבי המזבח
 ועבשיו בטל ונשתה יין שממנו מנסכים על גבי
 המזבח ועבשיו בטל אמר להם א"כ לחם לא
 נאכל שכבר בטלו מנחות. אפשר בפירות. פירות
 לא נאכל שכבר בטלו בכורים. אפשר בפירות
 אחרים. מים לא נשתה שכבר בטלו נסוך המים
 שתקו אמר להם בני בואו ואומר לכם שלא
 להתאבל כל עיקר אי אפשר שכבר נגזרה גזרה
 ולהתאבל יותר מראי אי אפשר שאין גוזרין גזרה
 על הצבור אלא א"כ יכולים רוב הצבור לעמוד
 בה (אמר רב אדא בר אבהו מאי קראה)
 חלסי נ דכתי' *במארה אתם נארים ואותי אתם קובעים

ואמאי אמר ליה זיל האידינא וכו' : התקישו הסר קש מנין
 עיניך חלה [כמו לקוש קש] כלו' קשט עלמך :

ע' נש"א אפשר בפירות *ויפה חמרת ונפרש גם מן הלחם : בפירות
 אחרים שאין מביאים בכורים אלא משנעת המינים :
 שכבר נגזרה גזרה קורבן וכתסינו להתאבל כדכתיב שמו
 חמה משום כל המתאבלים עליה : במארה אתם נארים

חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא קיד

הגוי כולו (אי איכא גוי כולו אין אי לא לא) אלא [כך]
אמרו חכמי' סד אדם ארץ ביתו בסיד ומשייר
בית דבר מועט וכמה אמר רב יוסף אמה על
אמה אמר רב חסדא וכנגד הפתח. עושה אים
כל צרכי סעודה ומשייר בה דבר מועט מאי היא
אמר רב פפא כסא דהרסנא. ועושה אשה כל
תכשיטיה ומשיירה דבר מועט מאי היא אמר

רב פפא בת צידעא שנא' *אם אשכחך ירושלים מלי' קלו
וגו' חרבך לשוני לחבי וגו' מאי על ראש שמחתי
א"ר יצחק זה אפר מקלה שבראש חתנים א"ל
רב פפא לאבוי הוכא מנח לה א"ל במקום תפילין
שנאמר *לשום לאבלי ציון [לחת להם] פאר

יטע' סא

קבלתם עליכם בגזירות ארור להביא המעשר אל בית האולר
כדכתיב במלאכי הציאו את כל המעשר אל בית האולר וגו'
יטע' פ כן אותי אתם קובעים גזולין את המעשר והתרומה
כדכתיב התם ואמרתם כמה קבענוך המעשר והתרומה: הגוי
כולו כל הקהל כולו קבלו זאת הגזרה ומסתמא אם לא היו כלם
יכולין לעמוד זה לא היו מסכימים ורובו ככולו אלמא לא קשוב
גזרה אלא אם כן רובם יכולי' לעמוד זה: אלא כך אמרו
חכמים כו' ומסקנא דמלתא דר' יהושע היא: כסא דהרסנא
קערה של מאכל דגיס מטוגנים בשמן בסלת: בת צידעא
טיכפל"א שרגילות הנשים לסוד שס כדי להשיר את השער: אם
אשכחך אכולהו קאי: אפר מקלה אפר כירה השרופה באש
קריו כן ומשום דאיכא כמי אפר פרה הולך לפרש כן: פאר

114 חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

תחת אפר. וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה
 כשע' ס' בשמחתה שנא' * [שמחו את ירושלים וגו'] שישו
 אתה מישוש כל המתאבלים עליה הניא א"ר
 ישמעאל בן אלישע מיום שחרב בהמ"ק דין הוא
 שנגזור על עצמנו שלא נאכל בשר ולא נשתה יין
 אלא שאין גוזרין גזרה על הצבור אלא א"כ רוב
 הצבור יכולים לעמוד בה ומיום שפשטה מלכות
 (אדום) שגזור עלינו גזרות קשיות ומבטלי ממנו
 תורה ומצות ואין מנחת אותנו ליכנס לשבוע הבן
 ואמרי לה לישוע הבן דין הוא שנגזור על עצמנו
 שלא לישא אשה ולהוליד בנים ונמצא זרעו של
 אברהם אבינו כלה [מאליו] אלא הנח להם
 לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין:

המוכר את הבית

פרק רביעי

סח [משנה] המוכר את השדה מכר את האבנים שהן
 ע"כ תחת אפר מכלל שהיו רגילין ליתן אפר במקום פאר דהיינו
 תפילין כדכתיב פארך קצוץ עליך: לשבוע הבן מילה שהוא
 לסוף שנעה: ונמצא זרעו של אברהם אבינו כלה מאליו
 צעקין טוב ולא ע"י ככרים ומלות לא יצטלו [עוד]: אלא הנח
 להו לישראל מוטב שיהיו שוגגין כמה שלוקקים כשים שאינם
 סגורים שיש איסור בדבר: ואל יהו מזידין דמאס ללא יכלו
 לעמוד בה יצטלוהו וימלאו מזידין הלכך לא גזרינו:

המוכר את הבית פרק רביעי בבא בתרא קמז

לצורכה כו' ולא את חרוב המורכב ולא סדן
השקמה וכו' * [גמ'] מה"מ אמר רב יהודה אמר סט
רב דאמר קרא * ויקם שדה עפרון אשר במכפלה ע"ג
וגו' מי שצריך לגבול סביב [יצאו אלו שאין צריכין
לגבול סביב] אמר רב משרשיא מכאן למצרים
מן התורה :

מה"מ דחרוב המורכב וסדן השקמה אין נמכרין בכלל שדה
וכיון דמשכמינן דליכין בכלל שדה ממילא ידעינן דאפילו
אם אחר כל מה שנתוכה אינן נמכרין כדקתני מתכתינן בין כך
ובין כך לא מכר כו' דכל מה שנתוכה לא מהני אלא טפויי
משמישי שדה וכו' : דכתוב ויקם שדה עפרון וגו' עפרון מכר
לו השדה לאנדרהם בסתמא כדכתב כתמי בסף השדה וגו' וקא
מהדר ליה עפרון ארץ ד' מאות וגו' ואפ"ה קנה אנדרהם כל
האילנות כדכתב ויקם שדה עפרון וגו' וכל העץ אשר גבולו
סביב על ידי קניית השדה סתם קנה [גם את] כל האילנות
[והאי אשר בכל גבולו קרא יתיר] הוא דמלי למיכתב וכל העץ
אשר בשד' דהיינו מתוך גבולי השדה ולמידרש אתי מי שצריך לגבול
אותן אילנות קנה שצריכין להיות להו גבול סביב שלא יערער
אדם עליהם לומר בתוך שלי נטועים ושלי הם דהיינו כגון
אילנות דקים שאין להם שם והדבר שבוח מי נטעם לפיכך צריך
לעשות להם גבול סביב אבל כל חרוב המורכב וסדן השקמה
גדולים ומשונים ואוושא מילתיהו וידוע של מי הן ובקרקע מי
הן נטועים ואין צריכין גבול הילכך אינן בכלל השדה סביב :
מכאן למצרים מן התורה שהקונה את השדה קנה את המלרי'

המוכר את הספינה

פרק חמישי

עג מתני' המוכר את הספינה מכר את החורן ואת
הגם ואת העוגין ואת כל המנהיגין אות'
יחזקאל כו וכו' : גמ' תורן איסקריא וכן הוא אומר * ארו
מלבנון לקחו לעשות תורן עליך. גם אדארא וכה"א
שם * שש ברקמה ממצרים היה מפרשך להיות לך
לגם. עוגין תני ר' חייא אלו עוגנין שלה וכה"א
רות א * הלהן חשברנה עד אשר יגדלו הלהן תעגנה
לבלתי היות לאיש. מנהיגין א"ר אבא [אלן]
עלמן וכל האילנות הנטועים במילר דמלרים בכלל שדה דהכי
משמע סביב כל האילנות הנטועין בקרקע המילר שהוא סביב
השדה קנה אצרהם] :

המוכר את הספינה סתם : תורן וגם ועוגין וכל המנהיגין
גמ' מפר' : איסקרי' משוט שפורסין עליו את הוילן בראש
הספינה וכה"א ארו מלבנון גו' ראיה לדבר דתורן דמתכ' היינו
אסקרי' שהאיסקרי' מארז או מאילן גבוה עושין אות' : אדר' הוא
הוילן שפורסין על התורן להוליך את הספינה ברוח וייל"א
בלעז : וכה"א דהיינו אדרא שעשו מפתים וקצום מין בנה
עוגינין אנקורא"ש של ברזל ומשליכין במים להעמיד הספינה
במקום אחד : וכה"א דעיגון דמתכ' [לשון] עיכוב הוא כדכתיב
הלהן תעגנה כמו תעשה תתעכבו מלהכשיל לבעל אלמא עוגין

המוכר את הספינה פירק בבה בתרא קטו

המשוטין שלה *אלונים מבשן עשו משוטיך ואבע"א יחזקאל כ
מהבא *וירדו מאניותיהם כל חופשי משוט: ^ס

אמר רבה אשתעו לי נחותי ומא האי גלא דמטבע מט
לספינתא מתחוי כי צוציתא דנורא חזירתי ^ס

ברישא ומחנין לה באלוותא דחקיק עלה אהי"ה
אשר אהי"ה י"ה (י"ה) ה' צבאות אמן אמן סלה
וניח. אמר רבה (בר בר חנה) אשתעו לי נחותי
ומא בין גלא לגלא תלת מאה פרסי ורומא דגלא

דמכ"י היינו עוגנין: משוטות שקורין רימ"א משוטין בהן
את הספינה: ובה"א אלונים מבשן עשו משוטיך דספינה
מיירי דיקוקאל וקמשיב [תשמישי הספינה וכליה ומדקמשיב]
המשוטות ש"מ דעיקר תשמישי הספינה הן ומכרין בכלל
הספינה והילכך אמרי' דכל המכהיגן דמכ"י אתא לרצוינהו:
כל חופשי משוט אלמא עיקר הספינה ע"י שתופסין משוטות
דסד"א קבל" המושבין את הספינה ליהוו עיקר מכהיגן אבל
משוטות לא מודבכי קמ"ל:

אמר רבה וכו' כל הכי עובדי דקא חשיב מאס מה רבו מעשיך
ה' (ויש מהן) [והן] להודיע מתן שכרן של לדיקים לעתיד
לבא או לפרש מקראות האמורי' דספ' אינן המדבר' בעופות
דזולת ובהמות ודגים גדולים שכל שימת ת"ק לריכה תלמוד:
דמטבע שחולה לטבע: אית ליה ברישא שהולך לפניה:
צצית' דנורא וחזירתי אש לבנה ומלאך מוידן הוא: אלוותא
מקלית כמו לא נאלה ולא ברומח דשבת. אמן אמן סלה גרסינן:
וניח מעבדו: בין גלא לגלא בו' מאס דאמרינן דסמך ורמא

116 המוכר את הספינה פרק ה בבא בתרא

חלת מאה פרסי זמנא הרא הוה אזלינן באורחא
ורלינן גלי עד רחוינן בי מרבעתא דכוכבא ווטא
דהויא כמבור ארבעין גריוי ביזרא דחרדלא ואי
דלינן טפי הוה מקלינן מהבלא ורמיא לה גלא
קלא לחברתא (ואמרה לה) חברתי מי שבקת
מידי בעלמא דלא שטפתיה וניתי אנא ונחרביה
אמר לה פוק חזי גבורתיה דמריך דאפילו כמלא
ירמיה ^ס חוטא דחלא לית דעבר שנא *האותי לא תיראו
נאם ה' אם מפני לא תחילו אשר שמתיו חול
גבול לים חק עולם לא יעברנהו :

גלא קלא לחצר' אינטריך לאשמועינן דמשלש מאות פרסה שמע
קולו של חצירו: דלינן גלא יותר משיעור גבהו השליכו למעלה
עד לרקיע א"כ הנלא דרקיע כפי' עד מהלך קרוב לת"ק שנה שט
א"ל שכימונן הרקיע לחרץ: מרבעתיה *שכימו: דכוכבא ווטא כוכב קטן
שנקטנים: ביזרא בית זרע ארבעים כור של קרדל דנפישו מכל
שאר זרעים: מקלינן מהבליה נשרפים מקום הכוכב: ורמא
ליה גלא נתן קולו כל' נעק כדוגמת תהום אל תהום קורא
לקול וגו' ושם המלאכים הממונים עליהם הם: שבקת מידי
בעלמא וכו' מפני שהגדיה כ"כ היה סבור שילא קון לשפת הים
ושטף את העולם: וניחרביה מפני עון הדור: א"ל גלא
לחצריה: פוק חזי גבורתא דמריך וכו' כל' אין לי רשות ללאת:
כמלא חוטא דחלא כמלא רוקח הקיט איני יכול ללאת קון מן
הקול: שנא' האותי לא תיראו תלמודא קאמר לה:

המוכר את הספינה פיקה בבא בתרא קיז

אמר רבה (בר בר חנה) לדידי חזי לי הורמין
בר לילית דהוה קא רהיט אקופיה דשורא שס
דמחזוא ורהיט פרשא כי רכיב *כוסיא מתחאי ס"א
ולא יכיל ליה. ומנא חדא הוה מסרגן ליה תרתי חיתא
(חיותא) [כודנייתא] וקיימין *אתרי גישרי דדונג שס"ג
ושור מהאי להאי ומהאי להאי ונקיט חרי כמי
דחמרא בידיה ומוריק מהאי להאי [ומהאי להאי]
ולא נטפא מינייהו נטפא לארעא ואוהו היום *יעלו תליס ק
שמים ירדו תהומות הוה ושבעת מלכותא וקטלית:

הורמין כנ"ן גרסינן משמעות אבא מרי ואני שמעתי הורמין
כנ"ן וזד הוא כדאמרינן בסנהדרין מפלגך לתתאי
דהורמין: אקופי דשורא על שיני הקומה והאי עונדא להודיע
לדקיתיו של הקצ"ה שמרסם על צריותיו ואינו כותן רשות לאלו
להזיק וגם שלא ללאת בדרך יקידיו: ורהיט פרשא לפי תומו:
ולא יכיל ליה שהיה השד רץ ציטר ומיהו הפרש לא היה
מתכוין לכך: מסרגין שהיה אוכף וסרגא כחוכין על הפרדו:
אתרי גישרי דדונג שס אותו כהר והיו רחוקים זה מזה והשד
מדלג מפרדה זו לפרדה זו: תרתי כסא דחמרא שניה מלאים
יין והוה מוריק תרתייהו ציקד זה בתוך זה צהדי דקא משור ואין
נשפך אפילו טפה אחת ואע"פ שהיה אותו היום רוח סערה
שהיו עולים יורדי הים צאניות עד לב השמים ויורדים עד
תהומו מכא הרוק ואע"פ לא נפל טפה לארץ: יעדו שמ"ו וזר
(*פסוק הוא גני יורדי הים בתל"י: שמעו בי מלכא וקטלי לי

(*הכוונה כי לדברי רבנ"ח הול"ל עלו שמים ולא יעלה ל' עמיד לכן

פי' פסוק הוא כלו' תפס ל' הפסוק כרי"ף

נא אמר רבה (בר בר חנה) לדידי חוי לי אורזילא
 סס בר יומיה דהוה כהר תבור והר תבור כמה
 זכאים הוי (ארבעין) [ארבע] פרסי ובי משכא דצוארית
 קי"ג ע"ה תלתא פרסי ובי מרבעתא דרישיה פרסא ופלגא
 רמא כופצא וסכריה לירדנא :

נב ואמר רבה בר בר חנה לדידי חוי לי ההיא
 סס אקרוקתא דהוה בי אקרא דהגרוניא ואקרא
 דהגרוניא כמה הוי שיתין בתי אחא תנינא בלעה
 אחא פושקנצא ובלע לתנינא וסליק יתיב באילנא
 חא חוי כמה נפיש חיליה דאילנא אמר רב פפא
 בר שמואל אי לאו דהואי התם לא הימני :

מלכא דשידי שאין דרכו של שד להראות לבני אדם והרגוהו
 מפני שהיה מגלה סודם. ואית דאמרי צי מלכא קיסר שהיה
 ירא שלא יטול מלכותו שהיה אותו שד מאדם שנא על שדה והיה
 דר בין האכזשים :

אורזילא בר יומא ראס צן יוס אחד דאותו היום נולד : כהר
 תבור כן (נולד) [הי' גדול] בי מרבעתא דרישיה
 מקום הנחת ראשו כשזיכב על הקרקע : רמא כופצא הטיל
 רעי : סכריה הרעי לירדנא לפי שעה עד שמסמסוהו המים
 מעט מעט :

אקרוקתא לפרדע : באקרא דהגרוניא גדול היה כאותה כרך :
 ואקרא דהגרוניא כמה הוי שיתין בחי תלמודא
 קא"ל : אחא תנינא רבה קא"ל : פושקנצא עורב נקבה :
 באילנא על ענף אחד כדרך העופות : לא הימני לא האמנתי :

המוכר את הכפינה פירק'ה בבא בתרא קיח

ואמר רבה בר בר חנה זמנא חדא הוה אולינא נג
בספינתא וחוינ' ההוא כוורא דיתב' ליה ^ס

אכלא טינא באוסייה ואירחיהו מיא ושדויהו לגור'
וחרוב מיניה שיתין מחווי ואכלו מיניה שיתין
מחווי ומלחו מיניה שיתין מחווי ומלאו מחד גלגלא
דעיניה תלת מאה גרבי משחא וכי הדרן לבתר
חריסר ירחי שחא חוינן דהוה קא מנסרי מגרמיה
מטללחא ויחבי למבניניהו הנך מחווי. ואמ' רבה
בר בר חנה זמנא חדא הוה קאולינן בספינתא
וחוינן ההוא כוורא דיתבא ליה הלחא אנביה
וקדחא אנמא עילויה סברין יבשחא היא וסלקין
ואפינן ובשלינן אנביה ובר חס גביה אתהפיק ואי
לאו דהוה מקרבא ספינתא הוה טבעינן ואמר רבה
כוורא דג: אכלא טינא שרן קטן: באוסייה נכסיריו של דג

ככנס השרץ וכ"ל דהיינו כלבית כדאמר' במס' שבת *ה' נדצ"ס

אימות הן אימת חלש על גבור אימת כלבית על לוייתן: ורחויהו ^{ונב"י}
מיא הדקוהו הויס והשליכוהו ליבשה כדרך יס שאינו סובל דבר ^{היטנים}
^{הג"ה}

מת: חרבו מיניה שיתין מחווי שהשליכוהו המים על אשכך הציפור
כרכים ושנן כולן שהיה גדול כל כך: ואכלו מיניה שיתין ^{הוא ה'}
מחווי צעודכו לח: ומלחו מיניה שיתין מחווי אחר' שהיו ^{כדאיתא}
רסוקין משם מלחו עיניהם וכשאוהו למקומן: מחד גלגלא דעיניה ^{כתב דף}
מגלגל עיניו לקחו שמן תלת מאה גרבי: לשנה לשנה אסרת: ^{ע"ז ע"ה}
היו מנסרי לבנות מעלמות הדג אותן מחווי שהפיל: דיתבא
הלחא אנביה שהיה חול כקנץ על גבו: וקדח' עשנים על
החול: וסברין יבשחא היא איי הים הוא:

בר בר חנה ומנא חדא הוה אולין בספינתא
 וסגאי ספינתא בין שיצא לשיצא דכוורא תלתא
 יומא ותלתא לילותא איהו בוקיפה ואנן בשיפולי
 וכ"ח לא מסגי ספינתא טובא כי אתא רב דימי
 אמר כמיחם קומקומא דמיא מסגיא שיתין פרסי
 ושדי פרשא גירא וקדמא ליה איהו ואמר רב אשי
 ההוא גילדנא דימא הואי דאית ליה תרי שיצא:
 נד ואמר רבה בר בר חנה ומנא חדא הוה אולין
 בספינתא חואי ההיא צפרתא דהוה קאי

נד
 ס

עד קרסוריה במיא ורישי' ברקיעא ואמרי' לית
 מיא ובעינן למיתות לאוקורי נפשין נפק ברת קלא
 ואמר לן לא תחיתו להבא דנפלה ליה חצינא

שיצא סכפיר: בין שיצא לשיצא סכפירין בגג הדג אחד לכל
 הראש וא' לכל הזנב: איהו בוקיפ' שהי' הולך כנגד הרום. ואנן
 אולין בשיפולא כמו שהרום הולך דמיס של ים אינן כובעין אלא
 ע"י רוח הולכין בהן: כמיחם קומקומא דמיא כשיעור שמקמין
 קומקומא של מים מים: ושדא פרשא גירא כשהיה שום אדם
 יורה נקץ ונקצת על שפת הים לארץ הוה מוין דקדמה לה
 ספינתא לקץ: גילדנא שם דג קטן הוא כל' דג זה הוי מדגים
 קטנים שנים: דאית ליה תרי שיצי אבל שאר דגים גדולים
 שנים אין להם אלא סכפיר אחד באמצע הגג:

וחזינן לההוא ציפרתא כו' ה"ג: ואמרינן ליבא מיא היינו
 סבורין שאינן עמוקין הואיל ולא קאי במיא אלא עד
 קרסוליה: חצינא גרזן או מעלד: לבר נגרא חרש עלים:

המוכר את הספינה פרקה בבא בתרא קיט

לבר נגרא הכא הא שבע שנין ולא מטיא לארע
ולא משום דנפישוי מיא אלא משום דרדיפי מיא.

אמר רב אשי והוא זיו שרי הוא דכתיב *וזיו מליס
שרי עמרי :

אמר רבה בר בר חנה ומנא חדא הוה אזלינן נה

במדברא וחזינן הני אוזוי דשמיטן גרפייהו
משמנייהו וקא נגדי (משחא) [נחלי דמשחא]

מתוחייהו ואמינא להו אית לי מנייכו חולקא
לעלמא דאתי חדא דליא לי אטמא וחדא דליא
לי גרפא כי אתאי לקמיה דר' אלעזר אמר לי
עתידין ישראל ליתן עליהם את הדין :

ואמר רבה בר בר חנה ומנא חדא הוה קאזלינן נו

במדברא ואחלוי בהדן ההוא טייעא דהות
שקיל עפרא ומורח ליה ואמר הא אורחא לדוכת'

פלן והא אורחא לרוכתא פלן אמרינן ליה כמא
מרחיקנן ממיא ואמר לן הבו לי עפרא יהבינן לי

ולא משום דעמקי מיא מהלך שבע שנים לא הגיע הקלינא

לקרקע: אלא משום דרדיפי מיא מתוך קריפות הכהר

לא היה כלל עדיין ולא מקמת העומק בלנד: וזיו שרי עמרי
ראשו מגיע לרקיע :

דשמיטן גרפייהו כפלו כוכה שלהן מרוב שומן: דליא לי גרפא

הגביה לי הככף רמו זהו חלקך לעתיד לבא: ליתן

עליהם את הדין שנקטאתם מתעכב משיב ויש להן לער בעלי

ק"ס לאותן אוזים מקמת שומן:

טייעא סוקר ישמעאל:

ואמר לן תמניא פרסי חנינן ויהבינן ליה אמר לן
דמרחקין תלתא פרסי אפכית ליה ולא יביליר
ליה. (ואמר רבה בר בר חנה) אמר לי (ההוא
שיעא) תא ואחוי לך מתי מדבר אולי וחזיתנהו
עד ורמו כמאן דמיבסמי *וגנו אפרקיד והוה וקיפי
בירכיה דחד מנייהו ועייל שיעא חותיה בירכיה
כי רכיב גמלא, וזקיפא רומחיה ולא נגע ביה פסקו
חדא קרנא דחבלתא דחד מנייהו ולא הוה מסחגי
לן אמר לי דלמא שקלת מידי מנייהו [אהדרה]
דגמירי דמאן דשקיל מידי מנייהו לא מסחגי ליה
אולי אהדרתי' והדר מסחגי לן כי אתא לקמיה
דרבנן אמרו לו כל אבא חמר' וכל בר בר [חנה]
והפכינן האי עפרא דהאי עפרא לכסותו אם יהיה זקי כל
כך: אמר לי ההוא שיעא תא אחוי לך וכו': ה"ג אולי
וחזיתנהו ורמו כמאן דמיבסמי שהיו שוכנין צפוני' להוצות
כשתוי יין: אפרקיד פניהם למעלה שוב"ש בלע"ז: ועייל
שיעא חותי בירכי' כל' ראיתי שטייעא היה הולך תחת
צרכי המט רכוב על הגמל ורומקו צידו ולא נגע ביה צירכיה
ולכח לפרושי דנוצה הצרכים כשיעור שיכול שיעא ללכת
תחת צרכי המט ורומקו צידו ולא יהיה כוגע בו דאי שיעורא
קאמר ולא קזא ממש מעש' הכי ה"ל למימר ועייל פרשא תותי
בירכיה כו' א"כ ועייל גצרא: שקלי חדא קרנא כנף הטלית
להניאו לשכמי' ללמוד ממנו דין ליכית אי כז"ש אי כז"ה כדלקמן:
ולא הוה קא מסחגי לן דהמות שהייכו רוכנין לא היו יכולין
להלך: כל אבא חמר' רבנ' היינו ר' אבא דר חנה וכמו כן

המוכר את הספינה פירס בבא בתרא קכ

סיכסא למאי הלכתא (עביר) [עברית] הכי למידע ג' גמול
אי כב"ש איבעי לך למימני חוטין אי כב"ה איבעי לחידע אי
לך למימני חוליות : ^{כב"ש אי}
^{כב"ה}

(ואמר רבה בר בר חנה) אמר לי (ההוא טייעא) ^{איבעי לך}
חא אחוי לך טורא דסיני אולי וחואי לחיכני

דהדרן ליה עקרי וקיימין כי חמרי חירותי שמעתי ^{חוטין}
בח קול שאומרת אוי שנשבעתי ועכשיו שנשבעתי ^{ולחיכני}
מי מפר לי כי אחאי לקמייתו דרבנן אמרו לי כל ^{חוליות}

אבא חמרא וכל בר בר [חנה] סיכס' הוה לך ^{נז}
למימ' מופר לך (מופ' לך) ורבב"ח סבר דלמא ^ש
משבועתא דמבול קאמר ורבנן א"כ אוי למה :

(ואמר רבה בר בר חנה) אמר לי (ההוא טייעא) נח
תא אחוי לך בלועי דקרח (אולי) והואי ^ש

רבינא כמו רב אינא . קמרא כל' שוטה כקמור : סיכסא שוטה
כדאמרי' בסנהדרין ענדקן סכסן : למאי הילכת' פסקה ליה
משום דנעי למקזי אי הלכה כב"ש דפליגי במס' מנחות דת"ר
כמה קוטיס הוא כותן כ"ש אומרים ד' וכו"ה אומרים ג' [וכמ' תהא
משולשת וכו'] : איבעי לך למימני חוטין וחוליות מקמי
דתהדריה ותייתי ותימא לן : חוליות ג' קוטין גדיל קרי ליה
חוליא במס' מנחות :

שנשבעתי מן הגלות כדכתיב קראי טונא כנזיאים : ורבב"ח
סבר דלמא שבועתא דמבול דכתיב אשר נשבעתי
מעבור מי נח אותה שבעה היה רולה להפר ויקריב את העולם
במבול ולפיכך לא רלה להפר : ורבנן דקרו ליה סיכסא אמרי
א"כ לא הוה אמר אוי אללא משום דנכל פרתס לו לר :

120 המוכר את הספינה פרק ה בבא בתרא

תרי ביועי דהוה נפיק מנייהו קיטרא (שקל) [שקלי]
 גבבא דעמרא (ומשייה) [ואמשיניה] כמי' (ואנחיה)
 [ודעציה] כרישא דרומחא ועייליה החם וכי אפיק
 הוה איחרך אחרוכי אמר לי אציית מאי שמעת
 ושמעית דהוו אמרין משה ותורתו אמת והם
 בדאים אמר לי כל שלשים יומין מהדרא להו
 גיהנם להכא כבשר בקלחת ואמרי הכי משה
 והורחו אמת והם בדאים :

נט (ואמר רבה בר רב חנה) אמר לי (ההיא טייעא)
 סס תא ואחוי לך היכא דנשקי ארעא ורקיעא
 אהרדי (אזלי וחזאי דעביר כוי כוי) שקליתא
 לסלהאי ואנחתי בכוותא דרקיע אדמצלינא בעיתא
 ולא אשכחיתה אמרי איכא גנבי הכא אמר לי
 גלגל' דרקיע הוא דהדר נטר עד למחר כי השת'
 ומשכחת לה :

ביועי נקעים דכתיב ותנקה האדמה וגו' : קוטרא עשן : שקל
 גבבא דעמרא לקק גיזת למר וטראה צמים : איחרך
 איחרוכי הכהו גבבי ואע"פ שצרוין צמים : אציית הסכת ושמע:
 ושמעית דקאמרי שהרי ירדו קיים שאלה : כל לי יומי כל ר"ק:
 בקלחת שמהפכין אותה כדי שתתמצל:

היכי דנשקי ארעא ורקיעא מקום גבוה היה שם שנושקין יחד
 זה לזה ולאו היינו סוף העולם דהא מהלך העולם קמח
 סאות שנה הוי וא"ל אמלעיתו של עולם הוא דכתיב יושבי על
 טבור הארץ והיינו מקומו של רבנ"ק : סילחאי סל למס עלי :
 דהדר קוחר כדאמרי' בפסמים גלגל קוחר ומזלות קצועים :

המוכר את הספינה סיקה בבא בתרא קכא

רבי יוחנן משתעי ומנא חדא הוה אולין בספינת' ס
וחוינא ההוא כוורא דאפיק רישיה ממיא ^{עקידה} ^{שיגר כד}
ודמי עיניה כחרי סיהרי ונפץ מיא מתרחי איסייה
כחרי מכרי דסורא . רב ספרא משתעי ומנא חדא
הוה קא אוליןא בספינת' וחוינן ההוא כוורא דאפיק
רישיה ממיא ואית ליה קרני וחקוק עלייהו אנא
בריה קלה שבס והוינא ש' פרסי ואולין לשומית
דליותן אמר רב אשי ההוא עיזא דימא הוה
דכחשה ואית לה קרני :

רבי (יונחן) [יוחנן] משתעי ומנא חדא הוה קאולין סא
בספינתא וחוינן ההוא קרטליהא דהו מקבעי ^{ע"ז}
כה אבנים טובות ומרגליות והדרי לה מיני דכוורי
דמקרי (בירשא) [ברשא] נחית * בר אמוראי
לאחויי ורגש ובעי דנשמטי' לאטמיה וזרק ויקא
דחלא ונחת נפק ברת קלא ואמ' מאי אית לכו
בהרי קרטליתא דדביתו דר' חנינא בן רוסא
(ונפץ ושפך) : אוסייה כחרי : מכרי דסורא נהרות שנכוריא :
בריה קלה מצריות (קלות) [קטנים] שנים : לפימיה
דליותן שיכלני היום : עיזא דימא שכל מה שיש צינעה יש צים
סוף מן הקולדה נשפטה קולין : דבחישה קופרת צים נקריה
לנפש אחר מזונותיה :

קרטליתא ארנו : דמיקרא בירשא כך שמו : בר אמוראי
אדם שידע לשוט נחיש : כעא דנישממיה לאטמא
שנקש למחוק ירכו : זרק ליה חלא קומץ וזרק מריקו לים :

121 המוכר את הספינה פירקה בכא בתרא

רעמידה לשריא חכלתא בת לצדיקי לעלמ' דאתי.
רב יהודה הינדואה משחעי זמן' חרא היה אולינא
בספינתא וחזינא ההוא אבן טבא דהדר ל' תנינא
ונחת בר אמוראי לאחוי' אחא תנינא קא בעי
(בלע) [למיכלע] לספינתא אחא (ציפרא) [פושקנצא]
פסקיה לרישית אחאפיכו מיא והו' דמא אחא
חנינא חבריה שקליה ותלייא לה ואחיייה הדר
אחא קא בעי בלעה לספינתא הדר אחא ציפרא
פסקיה לרישית שקלא לההוא אבן טבא שרייה
לספינתא הו' ציפרי מליחי בהרן אותבינהו עלייהו
שקליהו ופרחו להו בהדיה :

סב ת"ר מעשה בר' אליעזר ור' יהושע שהיו באין
בספינה והיה ר' אליעזר ישן ור' יהושע נעור
נודעו ר' יהושע וננער ר' אליעזר א"ל מה זה
יהושע מפני מה נודעו עת א"ל מאור גדול ראיתי
ליום חא בים א"ל שמא עיניו של לוי'תן ראית דכתיב *עיניו

למישרייה ביה להנכי' צו : וחזינא ההוא אבן טבא למק
היס והדרה ליה תכינא . ה"ג אחא ההוא תכינא רגש וקא בעי
למכלע לספינתא אחא פושקנצא עורב כקצה וקטעיה לרישית
דמכינא : איתחפכו מיא והו' דמא מרוב דס שהיה גדול הרבה :
הדר קא בעי לטבועי לספינתא אחא ההוא פושקנצא וקטליה
ואזל צר אמוראי ושקלה לההיא אבן טבא ותלינהו להנכו ליפרי
לנמות אס (ימיו) [ומיו] ופרחו להן בהדי ההיא אבן :

נודעו קרד קרדה :

המוכר את הספינה פירק'ה בבא בתרא קכב

כעפעי שחר אמר רב אשי אמר לי הונא בר
נתן זמנא חרא הוה אולי' במדברא והואי אטמא
רב שרא כהדן פתחנא ונקירנא ואנחנא אעישבי
אדמייתין ציבי חלם [אטמא] וטויניה. כי הדרן
לבתר חריסר ירחי שתא חזינהו להנהו גומרי דהו
קא (מחממי) [מלחשי] כי אתאי לקמיה דאמימר
אמר לי ההוא עישבא סמתרי הוה הנהו גומרי
דרחמא הו *ויברא אלהים את התנינים הגדולים לאש' א
הבא תרגימו ארוילי דימא ר' יוחנן אמר זה לויחן
נחש בריח ולויחן נחש עקלתון דכתיב *ביום ההוא ישיג' ב'
יפקד ה' בחרבו הקשה וגו' על לויחן וגו' :

א"ר יהודה אמ' רב כל מה שבקרא הקב"ה בעולמו טג
זכר ונקבה בראם ואף לויחן [נחש בריח שס
ולויחן נחש עקלתון] זכר ונקבה בראם ואלמלא ^{עקירה}
נוקקין זה לזה מחריבין את כל העולם מה עשה ^{שגור סה}
הקב"ה סירס את הזכר והרג את הנקבה ומלחה
פתחנא ונקירנא מיניה קלב וגיד הנשה: חלם שנתחברה יחד
כמתלה: דסמתרי עשז שמסגר כדאמרינן (בהאזכר את
הפועלים) [בהקבל] בנ"מ ונאלו טרפות דעניד ליה סמתרי
וקי': דריחמא רותס שאין גסליו כבין מהרה: אורזולא דימא
ראמיס שניס: נחש בריח [הוא] לויחן זכר חקוף הוא כנריס:
עקלתון לויחן נקבה שמקיף את כל העולם:

זכר ונקבה בראם כדכתיב נחש צריק ונחש עקלתון: מחריבין
את העולם שיהו להן ולדות הרבה גדולים שמחריבין את
העולם: סירס את הזכר שלא יוקק לשאר דגים א"כ ללא ליהו

ישע' כו לצדיקי לעתיד לבא שנא' *והרג את התנין אשר
 בים. ואף בהמות בהררי אלף זכר ונקבה בראם
 ואלמלא נזקקין זה עם זה מחריבין את כל העולם
 מה עשה הקב"ה סירס את הזכר וצינן את הנקבה
 ליוכ"ו ושמרה לצדיקי לעתיד לבא שנא' *הנה נא כחו
 במתניו ואונו בשרירי בטנו. הנה נא כחו במתניו
 זה זכר ואונו בשרירי בטנו זו נקבה התם נמי
 לסרסיה לזכר וליצננה לנקבה דגים פריצי וליעבר
 איפכא אבע"א מלחא דנוקבא עדיף אבע"א כיון
 תלי' קד דכתיב *לויחן זה יצרת לשחק בו בהרי נקבה לאו
 אורח ארעא הכא נמי למלחא לנקבה כוור' מליחא

ליה לער תאווה: שנא' והרג את התנין סיפיה דהאי קרא
 דיפקוד ה' נזרנו הקשה הוא ומדלא כתיב 'הרג וכתב' יפקוד
 קא דריש הכי והכי משמע ליה קרא יפקוד ה' נזרנו הקשה על
 לויחן נחש בריק לעתיד לבא כאשר עשה את לויחן נחש עקלתון
 שהרי הרג את התנין אשר בים משעת ימי בראשית: בהררי אלף
 ככוננה *פסוק הוא צם' תהלים בעומור לאסף כי לי כל קיתו יער
 דגם באיוב בהמות בהררי אלף על שם שרועה אלף הרים בכל יום: כחו
 כתיב הכה במתניו שלא העיל זרע מימיו: ואונו בשרירי בטנו שלא ילדה
 גו' כי על מימיה ולעיל מיניה כתיב באיוב הכה כל בהמות אשר עשיתי
 נול הרים עמך: התם נמי גבי לויחן: וליצננה ללויחן נקבה ואמאי
 ישא ונקט הרגה: דגים פריצי ולא מהני בהו לינון: ה"ג אבע"א כיון
 דכתיב לויחן זה יצרת לשחק וכו' כדאמר' במס' ע"ז נשעה
 דהאי קרא רביעית הקב"ה יושב ומשחק עם לויחן: הכא נמי למלחא
 כרי"ף

המוכר את הספינה פירק בבא בתרא קכג

מעלי בשרא מליחא לא מעלי ואמר רב יהודה
אמר רב בשעה שבקש הקב"ה לברוא את העולם
א"ל לשר של ים פתח פיו ובלע כל מימות שבעול'
אמר לפניו רבש"ע דיי שאעמור בשלי בעט בו
והרגו שנא' * (רוגע) [כבחו רגע] הים ובתבונתו
מחץ רתב א"ר יצחק ש"מ שר של ים רתב שמו
ואלמלא מים מכסים אותו אין כל בריה יכולה
לעמוד מפני ריחו שנא' * לא ירעו ולא ישחיתו
בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את ה'
כמים לים מכסים אל תקרי לים מכסים אלא
לשר של ים מכסים:

אמר רב יהודה אמ' רב ירדן יוצא ממערת פמיוס סד
תניא נמי הכי ירדן יוצא ממערת פמיוס סס
ומהלך בימא של סיבכי ובימא של טבריא ומתגלגל
ויוורד לים הגדול ומתגלגל ויוורד עד שמגיע לפיו
של לויתן שנאמ' * יבטח כי יגית ירדן אל פיהו
מתקיף לה רבא בר עולא האי בבהמות בתררי
אלף כתי' אלא אמר רבא בר עולא אימתי בהמו'
בתררי אלף בטוחות בשע' שמגית ירדן לפיו של
לנהמ' לנקה ומה נבע לחיותה ולנכנה: ובלע כל מימות כדי
שתראה היצאה: די שאבלע עיס שלי דלהכי כתיב והים איכנו
על שנובע אותם: רוגע הים לשון שנייה: מפני ריחו שהוא
עוסק לפי שמת ולכך הוא מסריק: אל תקרי לים מכסים
שהרי הים עלמו עיס הוא ע"כ פי' רש"ס ז"ל:

אימתי בהמות בתררי אלף בטוחות שלא יומתו כל שעה שיגיע

איכנו קו

ישע"א פ

איכנו ח

לויחן. כי אתא רב דימי א"ר (יונתן) [יוחנן] מ"ר
 כד* כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה אלו
 שבע ימים וארבע נהרות שמקיפין את א"י ואלו
 הן שבע ימים ימה של טבריא וימה של סדום
 וימה של חילת וימה של חילת וימה של סבבי
 וימים אספמיא וים הגדול ואלו הן ארבע נהרות
 ירדן וירמיק וקירמיון ופוגא כי אתא רב דימי א"ר
 יונתן עתיד גבריאלי לעשות* קניגיא עם לויחן שני
 *התמשוך לויחן בחכה ובחבל חשקיע לשוני
 ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו שנא' *העושו
 יגש חרכו. כי אתא רב דימי א"ר יוחנן בשעה
 שלויחן רעב מוציא הבל מפיו ומרתית כל מימות
 שבמצולה שנאמ' *ירתית כסיר מצולה ואלמלא
 מבנים ראשו לג"ע אין ברה יכולה לעמוד
 בריחו שנא' *ים ישים כמרקחת. ובשעה שצמא
 עושה תלמים תלמים בים שני *אחריו יאיר נחוב
 הירדן אל פיו של לויחן לכל זמן שהיא קי צעירים הם
 כמו כן: כי הוא הקב"ה על ימים יסדה לא"י: קניגיא לידת
 קיוצ בקשת ורומק כל מיני לידת קרוי כן וכן צעירות קולין וכי
 משה רבינו קניגיא היה או בלסטרי היה: התמשוך וגו' וכי אתה
 יכול לעשות קניגיא עם לויחן מכלל דעתידה לקנוג: העושו
 יגש חרכו בנהמות כתיב צאצא וז"ל ללויחן: מפני ריחו שמתוך
 שיש לו הבל וקמיות הרבה יוכל ריח קשה: כמרקחה כנצמים
 כמו רוקח מרקחת מתוך שהכנים ראשו לג"ע: תלמים תלמים
 שבראין ספירות עמוקים נים בתלמים של מקרישה: אחריו

המוכר את הספינה פיקה בבא בתרא קכד

אמר רב אחא (א"ר) [בר] יעקב אין תרום חוזר
לאיתנו עד שבעי' שנה שנא' *יחשב ההוס' לשיבה
ואין שיבה פחותה מע' שנה. אמר רבה (בר בר
הנה) א"ר יוחנן עתיד הקב"ה לעשות סעודה
לצדיקי' מבשרו של לויחן שנ' *יכרו עליו חברים
ואין כירה אלא סעודה שנא' *ויכרה להם כירה מ"ב
גדולה ויאכלו וישחו ואין חברים אלא ת"ח שנא'
*היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך והשאר
חולקי' איתו ועושים בו סחורה [כשוקי ירושלים]
שנ' *יחציהו בין כנענים ואין כנענים אלא הגרים
שנאמר *כנען בידו מאזני מרמה לעשוק אהב
ואבע"א מתבא *אשר סוחריה שרים כנעניה נכבדי
ארץ. ואמר רבה א"ר יוחנן עתיד הקב"ה לעשות
סיבה לצדיקים מעורו של לויחן שנא' *התמלא
בסכור עורו וכה עושין לו סוכה לא וכה עושין
לו צלצל שנא' *וכצלצל הגים ראשו וכה עושין
לו צלצל לא וכה עושין לו ענק שנאמ' *וענקים
לגרגרוחיד וכה עושין לו ענק לא וכה עושין לו
קמיע שנאמ' *וחקשרנו לגערוחיד והשאר פורסי
הקב"ה על חומות ירושלים וזיו מבהיק מסוף

כשאתה יאיר נתיב היס: איננו חוזר לאיתנו מרוב המים
שספרו: סוכה היינו מלמעלה גג וד' דפנות מד' רוקות: צלצל
היינו סכך צלל מקילות: וחקשרנו היינו דבר מועט שקושרין
למלות נזארו כמין קמיע:

שעיה ס העולם ועד סופו שנא' *והלכו גוים לאורך ומלכי'
לנוגה זרחך:

סח ושמתי כדכוד שמשותף א"ר שמואל בר נחמני
פליגי ביה תרו אמוראי בארעא יהודה
סח ויחזיקה בנוי של ר' הויה *ותרו מלאכים ברקיע
סח מיכאל וגבריאל חד אמר דשוהם וחד אמר דישפה
סח אמ' להם הקב"ה להוי כרין וכדין. *ושעריך לאבני
סח אקדח כי הא דיתבי ר' יוחנן וקא דריש עתיד
סח הקב"ה להביא אבנים טיבות ומרגליות שהם
סח שלשים על שלשים וחוקק בהן עשר ברום עשרים
סח ומעמידם בשערי ירושלים לגלג עליו אותו תלמיד
סח השתא כביעתא דצלצלתא לא משכרינן כולי
סח האי משכחינן לימים הפליגה ספינתו בים הוא
סח מלאכי השרת דקא מנסרי אבני טיבות ומרגליות
סח שהם שלשים על שלשים וחוקק בהם עשר
סח שמשותף קומותיך: פליגי בה גאונים של קומות ירושלים
סח חמה יהיו אלו אבנים שעמידין להיות: כרין וכדין
סח כדנרי זה וכדנרי זה [והיינו כדכד] משהם וישפה תבנה ואע"פ
סח שמקרא זה קדס לבני ר' חייא טיבא י"ל שכן תתבא ישעיה
סח כדנרי כל המפרשים עתידה לנכות: וחוקק עשר של רומם
סח גרים עשרים והיינו אקדח לשון קודש שקוקק בהם ומשמע כמי
סח אכן טובה שמאירה כאש קודשת כמו קודשי אש: אקדח
סח קרנו"ק קלאש גלע"ז וכתרגום יונתן אבני גימרי: כביעתא
סח דצלצלתא נילת עוף קטן שמו לילג"ל:

המוכר את הספינה פיקה בבא בתרא קכה

ברום עשרים אמר להו הני לטאן אמרי ליה
שעתיד הקב"ה להעמידן בשערי ירושלים אחא
לקמיה דר' יוחנן א"ל דרוש רבי ולך נאה לדרוש
כאשר אמרת בן ראיתי א"ל ריקה אלמלא (לא)
ראית לא האמנת מלגלג על דברי חכמים אתה
נתן עיניו בו ונעשה גל של עצמות:

מיתבי *ואולך אתכם קוממיות ר' מאיר אומר סו
מאתים אמה כשתי קומות של אדם ש
הראשון ר' יהודה אומר מאה אמה כנגד היכל ויקרא כ
וכותליו שנא *בנינו כנטיעים מגודלים בנעוריהם תהליס
בנותינו כוויות מהוטבות חבנית היכל כי קאמר קמ
ר' יוחנן לבוי דבי זיקא. ואמר רבה (בר בר
חנה) א"ר יוחנן עתיד הקב"ה לעשות שבעה הופות
לכל צדיק וצדיק שנ' *וברא ה' על כל מכון הר יסעים ד
ציון ועל מקראיה ענן יומם ועשן ונוגה אש להבה

קוממיות ז' קומות שתי ממין דריש: כב' קומות של אדם
הראשון שמיעטו עד מאה אמה צמס' קגיגה: כנגד
היכל של בית שני שהיה רום מאה אמה ולפי קומתו כריך שערים
גבוהים וקצאי לר' יוחנן דאמר רום עשרים: לבוי דבי זיקא
לחלונות העשוי' לאויר והיינו שערך דקרא קלונות (הקמה)
[הקומה]: ענן יומם א' עשן ונוגה ג' אש ד' להבה ה' כי על
כל כבוד ו' קופה ז'. ול"כ כי על כל כבוד אינו מן הקשנן אבל
וסוכה תהיה לכל יומם דסמך ליה למסיפיה דהאי קרא הוא הו'
והאי על כל כבוד לכדספרש בסמוך אתא:

לילה כי על כל כבוד חופה (מאי כי על כל כבוד חופה) מלמד שכל אחד ואחד עושה לו הקב"ה חופה לפי כבודו ועשן בחופה למה א"ר חנינא כל מי שעניו צרות בת"ח בעה"ז מתמלאות עיניו עשן לעה"ב. ואש בחופה למה א"ר חנינא מלמד שכל אחד ואחד נכוח מחופתו של חבירו אוי לה לאותה בושח אוי לה לאותה כיוצא בדבר חדני כי אתה אומר *ונחת מהודך עליו ולא כל הודך זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה אוי לה לאותה בושח אוי לה י' רש"א לאותה כלימה. א"ר חמא (בר') [בר] חנינ' עשר חופות עשה הקב"ה לאדם הראשון בגן עדן יחזקאל שניא' *בעדן גן אלהים היית כל אבן יקרה מסוכתך כ" אדם פטרה וגו' מר זוטרא אמר אחת עשרה שנאמר כל אבן יקרה מסוכתך א"ר יוחנן וגרוע שס שבכולם זהב דקא חשיב ליה לבסוף מאי *מלאכת

שעניו צרות שלא להסתות מכסיו: נכוח חופתו של קטן מחופתו של קביר הגדול הימנו: שבאותו הדור שראו משה ויהושע: או לאותה בושח שזמן מועט נתמעט הכבוד כל כך שהרי יהושע הי' נביא [ומלך] כמשה ולא יכול להגיע לכבודו: בעדן גן אלהים היית צדקס מלך לור כתיב וכי סגור אתה להיות כאלה"ר שהי' בג"ע והיה לו כל החופות הללו: אדם פטרה גו' עד זהב הרי י' אבל כל אבן יקרה לא קשיו דכולל ואס"כ מפרש מאי כל אבן יקר' אודט פטרה וגו': וזהב אר"י גרוע שבכולן זהב וכו' וזהב

המוכר את הספינה פרק ה בבא בתרא קכו

תופיד ונקביך כך אמר רב יהודה אמר רב א"ל
הקב"ה לחירם מלך צור כך נסתכלתי ובראתי
נקבים נקבים באדם וא"ד ה"ק כך נסתכלתי
*וקנסתי מיתה על אדם הראשון מאי *ועל מקראיה שם ע"כ
[אמר רבה] א"ר יוחנן לא בירושלים של עוה"ז ישיב
ירושלים של עוה"ב בירושלים של עוה"ז כל הרוצה
לעלות עולה של עולם הבא אין עולין לה אלא
המזומנים [לה]:

אמר רבה א"ר יוחנן עתידין צדיקים (שנקראו) סו
[שנקראים] על שמו של הקב"ה שנא' *כל

הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. ישיב
א"ר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן שלשה נקראו
על שמו של הקב"ה ואלו הן צדיקים. ומשיח.
וירושלים. צדיקים הא דאמרן. משיח דכתיב

*וזה שמו אשר יקראו ה' צדקנו. וירושלים דכתיב ירמיה כג
*ושם העיר מיום ה' שמה אל תקרי ה' שמה יחזקאל

חקקא קא מהדר לפרושי גרוע שכולן זהב מכלל דקשיבי יותר עד"ה
מדאי: כך נסתכלתי כשבראתי עולמי שאתה עתיד למרוד בי ביחא כל
ולעשות עמך אלוה ובראתי באדם נקבים שמוילין רעי. תוף
חלול הוא וגם מנוקב ציוס הנראך כוכנו ציוס שנתתי את לבי
שמהא נברא בו ציוס כוכנו הנקבים באדם: וקנסתי לו מית' חקדשי
והיינו תופיד הקבר שהו' חלול כמו תוף: חזנו

נקראו על שמו שיהא שם ה': אל תקרי ה' שמה אלא ה' ב"ה

אלא ה' שמה. א"ר אלעזר עתידין צדיקי שאומרי
לפניהם קדוש כדרך שאומרים לפני הקב"ה שני
ישעיה ד *והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמ'
לו. ואמר רבה א"ר יוחנן עתידה ירושלי' שתגבה
וכריה יד שלשה פרסאות למעלה שנאמר *וראמה וישבת
תחתיה מאי תחתיה כתחתיה וממאי דהאי תחתיה
שלשה פרסי הויא. אמר (רבא) [רבה] אמר לי
ההוא סבא [לדירי חזי לי] ירושלים קמייחא
חלתא פרסאי הואי וישמא תאמר יש צער
לעלור ת"ל *מי אלה כעב תעופנה. אמר רב
פפא ש"מ האי עיבא חלתא פרסי מירלי א"ר
חנינא בר פפא בקש הקב"ה לתת את ירושלים
וכריה נ במדה שנ' *ואומר (אל המלאך הדובר בי) אנה
אתה הולך ויאמר אלי למור את ירושלים לראות
כמה ארכה וכמה רחבה אמרו מלאכי השרת לפני
הקב"ה רבש"ע הרבה כרכים בראת בעולמך של
אוה"ע ולא נתת מדת ארכן ומדת רחבן וירושלים
ששמך בתוכה ומקדשך בתוכה וצדיקים בתיבה
אתה נותן בה מדה מיד *ויאמר (אלי) [אליו] רויץ
דבר אל הנער הלז לאמר פרוות תשב ירושלים

שמה: לומר לפניהם מלאכים יאמרו: ש"מ מקרא מקמה
*עינא (להעלות) [להעלות] לירושלים דהאי עינא חלתא
פרסי מדלין מן ארעא: למור את ירושלים לעסוסה קטנה:
פרוות תשב ירושלים מה פרוות הללו אין להם שיעור

המוכר את הספינה פירק בבה בתרא קבו

מרוכ אדם ובהמה [כתובה] א"ר שמעון בן לקיש
עתיד הקב"ה להוסיף על ירושלים אלף טפח עיין
גינאות אלף קפל מגדלים אלף ליצוי בירניות אלף בעריו
ושני שילה טטרפאות וכל אחד ואחד הוא כצפורי ע"ד טספ
בשלותה תניא א"ר יוסי אני ראיתי צפורי בשלותה
והיו בה מאה (ושמונה) [ושמונים] אלף שווקים
של מוכרי ציקי קדרה *והצלעור צלע אל צלע יחזקאל
שלש ושלשים פעמים מאי שלש ושלשים פעמים ח
[א"ר לוי] א"ר פפי משום ר' יהושע דסיבני אם
שלש ירושלים הם כל אחד ואחד יש בה שלשים
בנכין יזבין אלא כמה שרובין בוכין אף ירושלים כן: אמר ר"ל
אירושלים דהויא ג' פרסי שעתיד הקב"ה להוסיף בה מגדלים
כאלף פעמים בקשנן קפ"ל וגינאות כאלף פעמים טפ"ף כל
הני גימטריאות הם והאי דהאריך בסימנים כה"ג היינו משום
לשון הגון הוא בעירם בלא קשנן ויסד הקשנן בתיבה המתפעלת:
אלף ושני שילה שנים ואלף פעמים בקשנן גימטריא שיל"ה:
ליצוי גימטריא הוא: טטרפאות קטנים מזרכיות. ה"ג מאה
ושמונים אלף שווקים של מוכרי ציקי קדרה מין מאכל:
שלש ושלשים פעמים פשטיה דקרא בהאים מיירי והבא
ימורא דקרא [דכתיב] פעמים קא דריש דמשמע שלשה ירושלים
ונכל אחת שלשים פעמים זו למעלה מזו א"כ פעמים אשלש קאי
והכי קאמר שלשה פעמים זה ע"ג זה בשלשים: אם ירושלים
דלעה"ז הויא גדולה באורך כשלש ירושלים שהיתה כנר:
כל אחד ואחד יהי בה בכל בית ובית ל' מדורות למעלה

מדוריו למעלה אם שלשים ירושלים הם כל אחד ואחד יש בה שלשה מדורים למעלה:

סח א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מ"ד * על כן
 עה יאמרו המושלים בואו חשבון וגו' המושל
 ע"נ אלו המושלים ביצרים בואו חשבון בואו ונחשוב
 מרכיב כל חשבונו של עולם הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר
 עבירה כנגד הפסדה חבנה וחבונן אם אתה עושה
 כן חבנה בעה"ז וחבונן לעה"ב עיר סיחון אם
 משים אדם עצמי בעיר זה שמהלך אחר שיחה
 נאה מה בחיב אחריו כי אש יצאה מחשבון גו'
 תצא אש מן המחשבים ותאכל את שאינם
 מאי דחביב על כן יאמרו המושלים כשעיה דקרא מייר
 כשכלקס סיחון במלך מואב הראשון ויקח את כל ארצו מינו
 כתכנאו בלעכ וקצרו שיכלק סיחון למואב. ומיהו פרשה יתירה
 היא דמה לריק לכתוב זה אם להשמיענו דעמון ומואב עהו
 צסיקון הריכזר כתיב והוא כלקס במלך מואב הראשון וא"ל יתיר
 הלכך לדרשה כתבה משה רבינו: המושלים ביצרים לדיקים
 בדכתיב ומושל ברוקח מלכד עיר וכתיב לדיק מושל ביראת אלהים:
 הפסד מצוה שמתעטל מריוק בשגיל שעוסק במלוה או כתיב לדיק
 ומסכר ממונו: כנגד שכרה המרובה לעתיד לבא: ושכר
 עבירה שלא להשתכר בעבירה עכשיו: כנגד הפסדה שיפסיד
 יותר לעתיד לבא: אם אתה עושה כן לשם הפסד כנגד שכר
 וכו': בעיר זה כו' שמתפתה בילרו ונדנרי האפיקורסים ואינו
 מושל בילרו: תצא אש מן המחשבין לדיקים ותאכל שאין
 משגיג דלאמר' בפרהיו לעיל (מי שגזול מסבירו) [כאן] א"ל ככות

המוכר את הספינה פרקה בבא בתרא קכח

מחשבים להבה מקרית סיחון מקרית צדיקים
שנקראו שוחין. אכלה ער מואב זה המהלך אחר
יצרו כעיר [זה] שמהלך אחר שיחה נאה בעלי
במות ארנון אלו גסי הרוח דאמר מר כל אדם
שיש בו גסות הרוח נופל כגיהנם ונירם אמ' רשע
אין רם אבד חשבון אבד חשבונו של עולם. עד
דיבון אמר הקב"ה המתן עד שיבא דין ונשים
*עד נפח עד שחבא איש שאינה צריכ' נפוח. עד עט
מורבא עד שתדיב נשמתן ואמרי לה עד דעביד

מקופתו של קברו] קופתו של קטן ככית מקופתו של קברו גדול
הימנו: שנקראו שוחין אילכו' כדכתיב לדיק כחמר יפרח כחרו
נלכנון יגאל וכתב והוא עומד בין ההדס' וא"ר (יוסמן) [יוסמן]
אין הדסים אלא לדיקים כדכתיב ויהי חומץ את הדסה וכתב
אעלה בתמר אחזה בסנסנון ואמר רבנן איני חמרתי אעל' בתמר
ולא עלתה בידי אלא סנסן א' ומנו (דכ"ט) סנסניה מישאל ועזריה
תחת אח' הצי"ק מתרגמינן תחו' קד אילנא וכת' וכל איק השדה
טרס יהיה בארץ ומתרגמינן כל אילנא קללא: ער מואב כעיר
שמהלך אחר תאוותיו ואכלה כמי האש גסי הרוח המגביהין דעתן
כמו' ארנון הללו: בעלי במות כמו בעלי גסים: דאמר מר
כל אדם וכו' צפ"ק דע"ז אמר ר"ל כל המתיהר נופל כגיהנם
שנאמ' וד יהיר לך שמו עושה בעצרת זדון ואין עברה אלא גיהנם
שנא' יום עברה היום ההוא: אבד חשבונו של עולם כלו' לית
דין ולית דיין: עד נפח כלו' אש שמנפח מעלמו כדכתיב תאכלהו
אש לא כפס: שתדאוב נשמתן כמו דלנון כפס: עד דעבר

מאי דבעי אמר רב יהודה אמר רב כל הפורש
 מדברי תורה איש אוכלתו שנא' *ונתחי [את] פני
 בהם מהאיש יצאו והאיש תאכלם כי אחא רב
 דימי א"ר יונתן כל המרפה עצמו מדברי תורה
 נופל בגיהנם שנאמ' *אדם חועה מדרך השכל
 בקהל רפאים ינוח ואין רפאים אלא יורדי גיהנם
 שנא' *ולא ידע כי רפאים שם בעמקי שאול קרואיה:
 סט וארוז אין גזעו מחליף והא דרש ר' חייא בר
 פ לולייני (אפיתח' דבי נשיאה) מ"ד *צדיק
 ע"כ בתמר יפרח כארוז כלבנון ישגה אם נאמר תמר
 למה נא' ארוז ואם נאמר ארוז למה נא' תמר אם
 נאמ' ארוז ולא נא' תמר הייתי אומר מה ארוז אין
 עושה פירות אף צדיק אין עושה פירות לכך
 נאמר תמר ואם נא' תמר ולא נא' ארוז הייתי
 קודשא צריך הוא מאי דבעי למעבד לרשעים לעה"כ דאלו צעה"ז
 דרכם ללקה כדי לטרוק לעה"כ עד דריש ליה עד דענד מידבא
 דריש ליה מאי דבעי בלשון קלר: מהאש יצאו מן התורה פשו
 דכתיב זה הלך כה דברי כאש כאש יי' וכתיב מימינו אש דת למו:
 רפאים בעמקי שאול כפל לשון הוא ע"כ:
 אם נאמר תמר שעושה פירות ואין גזעו מחליף: למה נאמר
 ארוז שגזעו מחליף ואין עושה פירות קצו קראי אהדדי אס
 מדמהו לתמר וארוז מכל וכל: אף צדיק אין עושה פירו' שאוכל
 לדקותיו צעה"ז ואין לו לעה"כ א"כ שאין מאכילין אותו פרי
 מעלליו: לכך נא' תמר כדכתיב נמי קרא אסרינא אסרו לדיק

יחזקאל

חז"ל כ"א

ס"ט

ס"ט

פ

ע"כ

תל"ס כ"ב

פירות

לשכול

צעה"ז

ונתנו

מחליף

לצ"כ

ועוד דתו

להשאר'

הנפש

סגונו

מחליף

וקיי"ב

דש"א

המוכר את הספינה פירקה בבא בתרא קכט

אומר מה תמר אין גועו מחליף אף צדיק אין גועו
מחליף לכך נאמר ארו החם בשאר מיני ארוים
כדרכה בר רב הונא דאמר רבה בר רב הונא אמרי
דבי רב עשרה מיני ארוים הם שנא' *אחז במדבר יצא' חל
ארו שיטה והרס ועץ שמן אשים בערב' ברוש תדהר
ותאשור יחדיו וגומ'. (תנא) ארו ארוא וכו' :

בגמ' הקונה ב' אילנות במדק שדה חדרו ספוקי חספקי אי קנה קרקע וכו'
ומכיל ואינו קורא ופריך הגמ' ודלמא הוּו ככורים ובעני קריי' ותידלו :

[רעביר להוקר] ר' יוסי בר' חנינא דאמר בצרן ושגרן פא
ביר שליח ומת שליח בדרך מביא ואינו קורא ע"ז

מ"ט דכתיב *ולקחת והבאת *עד שתהא לקיחה דגניס כ
והבאה כאח' והא ליבא אמר רב אחא בריה דרב פב

אויא לרב אשי מכדי פסוקי ניהו ליקרי א"ל
משום דמחזי כשיקר' רב משרשי' בריה דרב
כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו : אין גועו מחליף אס כקלך :

אף צדיק אין גועו מחליף אס מת שלא יוליד בן כמותו א"כ אס
יפול לא יקום : לכך נאמר ארו כדכתיב כי שבע יפול לדיקוקס :

[בצרן ושגרן ביר שליח או שמת שליח בדרך שהשליח עלמו בלרן
ומת בקלי הדרך ומינה שליח אקר תסתיו עד לירושלי' או

שהניאיהו בעלי' עלמן משס ואילך : מביא ואינו קורא אין הנעלי'
קורין וכו'] : מכדי פסוקי ניהו ליקרי ואמאי עבד להו כדרכי

יוסי כמו שמביא מספק יהא קורא מספק כאדם שקורא
בתור' : משום דמחזי כשיקרא שהרי בשניל הנאת בכורים קא

קרי שמא לאו בקרקע שלו גדלו וקא עסקר וכתיב דובר שקרי' וגו' :

היזא אמ' דילמא אחי לאפקועינהו מתרומה ומעשר:
 ע [פיסקא שחמתית ונמצאת לבנה לבנה ונמצאת
 שחמתית שניהם יכולים להזור בהן אמר

פר

רב פפא מדרקתני לבנה] ש"מ הא שמשא סומקתי
 היא חדע דקא סמקא צפרא ופניא והאי דלא
 חזינן ליה כולי יומא נהורין הוא דלא בריא מחיבי
 י' ומראה עמוק מן העור כמרא' חמה עמוקה מן
 הצל והתם לבן הוא כמראה חמה ולא כמראה
 חמה כמראה חמה דעמוקה [מן] [הצל] ולא כמראה
 חמה דאלו התם לבן והכא ארום ולמאי דסליק
 אדעתין מעיקרא הא קא סמקא צפרא ופניא

דילמא אחי לאפקועינהו מאן דקרי דקרו עליהו ככורי' ודאי'
 כשיהיו לו ככורי' כאלו לא יפריש מהן תרומ' דקסבר ככורי' ודאין
 הן א"כ האי גברא גופיה הילכך עבד בהו היכרא שלא לקרות:
 [מדרקתני לבנה ש"מ שחמתית אדומה ולא שורה דהא שני
 מראו' יש נציטין ולא יותר לבנו' ואדומו' ומדקרי לדא
 לבנה ולאידך שחמתית ש"מ שחמתית אדומ' וע"ש קמה שהיא אדומ'
 קרי לציטין אדומות שחמתית]: נהורין הוא דלא ברי מאור
 עינינו אינו ברור כ"כ מתוך אור היום שמכה עינינו אבל לפרא
 ופניא (שהוא) [שהיום] קשך כיכר אדומית שחמה [ורב ספא
 לפרש משכנינו דא אמאי מקרי שחמתית]: עמוק הלנן כראה
 עמוק אלל השקור: לבן הוא כדכתיב ואס בהרת לבנה היא
 ומדמדמי ליה לשמה ש"מ לבנה היא: ולמאי דסליק אדעתין
 מעיקרא דהוה פרכינן לרב ספא מברייתא דלבנה היא אמאי לא
 הוה קשיא לן הא דסמקא לפרא ופניא מה היינו יכולין לפרש

המוכר את הספינה פרקה בבא בתרא קל

בפניא דחלפא אפיתחא דגיהנם בצפרא דחלפא

אוורדי דגן עדן וא"ד איפכא :

מתני' וחייב להכריע לו טפח היה שוקל לו עין פח

בעין נותן לו גירומיו : גמ' מנה"מ אמר ע"נ

ר"ל דאמר קרא *אבן שלמה וצדק צדק משלך ותן דכ"י כס

לו אי הכי אימא סיפא היה שוקל לו עין

בעין נותן לו גירומיו ואי הברעה דאורייתא

אחזי סמקא אם לנכה היא : בפניא שאוקעת במערב : דחלפא

אפתחא דגיהנם ומתאדמת מכא שא גיהנם : בצפרא דחלפא

במזרח אוורדי דג"ע שווא במזרח כדכתיב קן צעדן מקדש : וא"ד

איפכא כלפרא סומקא משום דעומדת במזרח ומזירה הקמה

כנגדה [במערב] ומתאדמת מכא גיהנם שומערב לפי שעמוד של

אור הקמה [מכה] כנגד אש גיהנם ומתאדמת הקמה מכא

בפניא דחלפא במערב ועמוד שלה הולך ללד המזרח ומכה בג"ע

ומאדים מכא אדמומית וורדי ג"ע :

חייב להכריע המאזנים מלד הבשר טפח שהוא הבשר שוקל יומ'

מן הליטרא [ובגמ' מוקי לה במקום שבהנו להכריע וה"ה

לעשרה ליטרות ביקד להכריע טפח וכו' וכראה צעני דלפחות

מליטרא לא צעי הכרעה טפח וכו' : היה שוקל עין בעין בלמלוס

בגון במקום שאין מכריעין נותן לו לבד המזקלאה גירומיו הכריעי

כדקתני אחד מעשרה בלס וכו' : מנה"מ קס"ד דצעי אהא דלריך

להכריע טפח : וצדק מיותר הוא למדרש אע"פ שאיפה שלמה

מדדת לזק משלך ותן לו והיינו הכרע ובמדה כמי למדוד בריוח

היכי יהיב ליה עין בעין אלא רישא במקום שנחנו
וכי איתמר דר"ל אסיפא איתמר היה שוקל לו עין
בעין נוחן לו גירומיו מנה"מ אר"ל דאמר קרא וצדק
צדק משלך וחתן לו [וכמה גרומיו א"ר אבא בר ממל
אמר רב א' מי' בלטרא בלח לוי' לטריין]:

עא א"ר לוי קשה עונשן של מדות יותר מעונשן של
עריות שזה נאמר בהן *אל וזה נא' בהן

שס

*אלה ומאי משמע דהאי אר' קשה הוא דכתיב
*ואת אילי הארץ לקח (ואלה קשה מאל). גבי
עריות נמי הכתיב *אלה ההוא למעוטי מדות מכרת
יקר' יח

כדי שיהא יתר על מדתו: היכי יהיב ליה עין בעין האמרת
דגזירת הכתוב הוא שיכריע בשעת המשקל: אלא במקום שנחנו
כלי' אין גזירת הכתוב להכריע בשעת המשקל אלא במכהגא תליא
מלתא דאס רובה להכריע בשעת המשקל תחת גירומיו דאמר
מדירה הראש' בידו ואותה הכרעה לריך טפס דאין הכתוב מקפיד
אלא שיוסיף המשקל או בשעת המשקל או לאחר כך:

קשה עונשן של מדות (כשמודד במדה שאינה ישרה או)
כשעושה בה שום עול (ולקמן מפרש משום דלא אפשר
בתשובה ומקראי יליף לה כדמפרש ואזיל): עריות נאמר בהן
אל כי את כל התועבות האל ובמדות כתיב כל עושה אלה כל
עושה עול (אלה משמע לשון רבים): ואלה קשה מאל דמש"ה
הוסיף בהן הכתוב ה' לרבות ולהגדיל הקישוי: בעריות נמי
הכתיב כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ובכרתו וגו':
למעוטי מדות מכרת דסד"א (כילף תוענו' תוענו' לגזרה שזה)
[כיון דעול מדות נקראו תוענו' ה"א הרי הן בכלל כל אשר יעשה]

המוכר את הספינה פירקה בבא כתר א קלא

ואלא מאי חומרייהו החם אפשר בחשוב' והכא
לא אפשר בתשובה וא"ר לוי קשה גזל הדיוט
יותר מגזל גבוה שזה הקדים חטא למעילה וזה
הקדים מעילה לחטא :

וא"ר לוי בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדרת עב
ב"ו הקב"ה בדרך את ישראל בכ"ב וקללן ס

מכל התעבות אי לא כתיב אלה דמשמע מיעוט ולא חסיד ג"ש
דאפי' לא כתיב אלה לא דייכין דאין אדם דן ג"ש מעלמו אלא
למדן מרבותיו ולא מק"ו דהאי אפשר בתשובה והאי לא אפשר
בתשובה דאין עונשין מן הדין אלא מחשבותיו . ואלא כיון
דנעריות איכא כרת ונמדות ליכא כרת : מאי חומרייהו
[דמדות] מעריית ואמאי כתיב בהו אלה : אפשר בתשובה דכל
קייבי כריתות שלקו כפסרו מידי כריתת' א"כ כלל מלקות תשובה
סועילה בכל מקום כדכתיב שובו זכים שובנים ארפא מעובותיכם
אי עבד תשובה מעליא . אבל מדות דגזל רבים דאינו יודע למי
ישיב ותשובה תלויה בו שנא' והשיב את הגזילה ואינו יכול לקיי'
מקרא' זה הילכך א"א בתשוב' מעליא דכל ימיו בהשיב את הגזילה
קאי [ואע"ג דאמר] יעשה בהן לרבי רבים אין זו תשובה מעליא
מאחר שאינו משיב לנעלים] : גזל הדיוט הקדים בו חטא וכו'
דכתיב כי תחטא ומעלה מעל וכקש וגו' דמיד בתחיל' הגזל קרי
ליה חטא משעת כפיר' וגבי הקדש כתיב תמעול מעל ומטאה
בשגגה מקדשי ה' לא מקרי חטא עד שכהנה :

שלא כמדת הקב"ה מדרת ב"ו שהקב"ה רחמן ונרחמו מרובה
מקללתו אבל אדם קללתו מרובה מנרחמו : בב"ב אותיות
דמסיק לקמיה סאס במקוטי עד קוממיות אל"ף שנתקלמ

131 המוכר את הספינה פירק ב בא בתרא

ויק' כו בח' ברכם בכ"ב * מאם בחקתי עד קוממיות וקללם
 שס בח' * מואם בחקתי תמאסו עד ואת חקתי געלה
 נפשם ואלו משה רבינו ברכן בח' וקללם בכ"ב
 פט ברכם בח' * מוהיה אם שמוע עד לעברם וקללם
 דנר' כח בכ"ב מן * ויהיה אם לא תשמע עד ואין קונה:
 שס ת"ר מנין שאין מוחקין במקום שגודשין ואין
 עג גודשין במקום שמוחקין ת"ל * איפה שלמח
 שס ומנין שאם אמר הריני מוחק במקום שגודשין
 דנר' כח ולפחות מן הדמים והריני גודש במקום שמוחקין
 ולהוסיף לו על הדמים שאין שומעין לו ת"ל איפה
 שלמה וצדק יהיה לך. תנו רבנן מנין שאין
 הכרעה ות"ו שנסופה הרי כ"ב אותיות לנד הכפולות: מואם
 בחקותי תמאסו עד געלה נפשם מוא"ו עד מ"ס ק' אותיות:
 והיה אם שמוע נפרשת כי תנא: והיה אם לא תשמע עד
 ואין קונה תשוב אלפא בית"א מוא"ו דוהיה אם לא תשמע ועד
 סופו וקורר קלילה עד ה"א דאין קונה הרי כ"ב:

מנין שאין מוחקין במקום שגודשין ואפי' מחיל קונה: ואין
 גודשין במקום שמוחקין ואפי' מחיל מוכר דאס עושין
 כן שאל יראו אותן אחרים ויאמרו כך המכהג וירעה הלוקח
 את המוכר או המוכר את הלוקח והא ליכא למימר דנלא מחיל
 סיירי דההוא סלא תעשו עול כפקא שגחל את שלו צידים: ת"ל
 איפה שלימה כמו שמודדן בעיר: לפחות תלתא דקייסא לן
 גודשא תלתא והלכך יפחות שלש הדמים: ת"ל וצדק לטפוי
 אתא ולדק מכ"ס [דאף זה יכול לנא לידי רמאות דאיכא דקו
 צדקדי' ולא ידע לא צדקות ולא צדקספות] ונכפרי יליף לכולהו

המוכר את הספינה פרק ה בבא בתרא קלב

מעיינין במקום שמכריעין ואין מכריעין במקום
שמעיינין ת"ל *אבן שלמה ומנין שאם אמר הריני דברי' כפ
מעין במקום שמכריעין ולפחות מן הדמים והריני
מכריע במקום שמעיינין ולהוסיף לו על הדמי' שאין
שומעין לו ת"ל אבן שלמה וצדק יהיה לך אמר
רב יהודה מסורה לא יהיה (לו בבית) [לך בביתך]
ומה טעם משום איפה ואיפה לא יהיה (לו
בכיסו) [לך בכיסך] מה טעם משום אבן ואבן.
[אבל] אבן שלמה וצדק יהיה לך איפה שלמה
וצדק יהיה לך :

ת"ר [לא] יהיה לך מלמד שמעמידין אגרדמים עד
למדות ואין מעמידין אגרדמים לשערים דבי שס

פולדק (*) וכן כראה בעיני דמשלטי' לא ילפי' אלא שלא יעשה אינו לשון
אבל מקוה או גדושה שלימה קרינא דיה) : מעיינין לשקול עין רש"ס
נעין : במקום שמכריעין טעם : לא יהיה לו בביתו ממון מה
טעם משו' איפה ואיפה שלוקק בגדול' ומוכר נקטנה בביתך
יתירה קדריש : [אבל] אבן שלימה [ואם בביתך חנן שלמה]
ולדק יהיה לך ממון [כדאמרינן בעלמא מה יעשה אדם ויתעשר
ישא ויתן באמונה] :

ת"ר [לא] יהיה לך לבית דין קא מזהיר רמסנא וקרא יתירה
קא דריש דמלי למכתב לא יהיה לך (בביתך) [בכיסך]
אבן ואבן גדולה וקטנה כי אם חנן שלמה ולדק : אגרדמים
שהוא ממונה על המדות להלקות ולענוש על מעוותי המדות :
ואין מעמידין אגרדמים לשערים שלא ימכרו ציוד מלמא
באפי' נפשי' היא ולא מקרא יליף אלא סגרא הוא שאם זה

דנר' כה נשיאה אוקמי אגרדמיט בין למדות בין לשערים
 א"ל שמואל לקרנא פוק חני להו מעמידין אגרדמי
 למדות ואין מעמידין לשערים נפק דרש להו
 מעמידין אגרדמים בין למדות ובין לשערים א"ל
 ס"א מה שמך קרנא חיפוק ליה קרנא בעיניה* והוא
 כמאן סבר כי הא דאמר רמי בר (אבא) [חמא]
 א"ר יצחק מעמידים אגרדמים בין למדות ובין
 לשערים מפני הרמאים:

ע"ה חנו רבנן אין עושין את המחק צדו אחד עבה
 וצדו אחד קצר ולא ימחוק בבת אחת שהמחוק
 בבת אחת רע למוכר ויפה ללוקח ולא ימחוק

ימכור ביוקר יהיו כמעט' עלקכות עמכו. נפק ליה קרנא
 והו"ס"א בעיניה (*ל"ג ללא הוה ליה הכי) [ואע"ג דאמר' במסכת שבת
 נבוח' מו (דף קח) דרב לטייה כשנא מנבל ותהא ליה קרנא אקנקניה
 ה"ד איכא למימר דגרמא ליה הא והא]: מפני הרמאים [שמחתינן
 עד שימכור אותו המוכר בזול ואח"כ מוכרים ביוקר ל"א]
 שמוכרים ביוקר ואומרים שהוסיפו במדה או שנתן חטים יפות
 למעלה ורעות מלמטה או כל עיני רמאות וכדלשכחן שהיו
 מעמידין פרהדרין שהיו מכין בעלי חנויות והיו אומרים להם
 מוכרו בזול במס' יומא:

המחק שמוחקין בו את המדה: צדו אחד עבה אינו מוחק כל
 כך שאינו נכנס בדיוק: צדו אחד קצר גרס' בתוספתא
 שמוק יפה וכשלוקח מוחק כלדו עבה וכשמוכר מוחק בקלר אלא
 שניהם שוים כמנהג המדינה אם בקלר אם בענה: בבת אחת

המוכר את הספינה פרק ה בבא בתרא קלג

מעט מעט מפני שרע ללוקח ויפה למוכר ועל כן
אמר ריב"ז אוי לי אם אומר ואוי לי אם לא
אומר אוי לי אם אומר שמא ילמדו ממנו הרמאים
ואוי לי אם לא אומר שמא יאמרו הרמאים אין
תלמידיו חכמי בקיאים במעשה ידגנו אמרה או
לא אמרה אמר רב שמואל בר רב יצחק אמרה
ומהאי קרא אמרה *כי ישרים דרכי ה' צדיקים
יִלְכוּ בָם ופושעים יכשלו בם:

הושע יד

כיוצא בזה שנינו פרק י"ז ממסכת כלים:

קנה מאזנים והמחק שיש בהם בית קבול מתכת עו

נפעם אחת ונמהרה שאינו מוסק יפה: מעט מעט כגון
שמוק רוסק טפק לבדו ומגביה את המחק וקורר וכונש את
המחק ומוסק טפק אחר אלא נפעם אחת ונכסת א"כ נשתי
פעמי' כגון מוסק עד חלי מדה ומגביה המחק וקורר ומוסק חלי
המדה השני: על בולן על כל מיני עוולות הללו: שמא יאמרו
וכו' ומתוך כך יבאו לרמות יותר. וקצעי תלמודא אמרה ר'
יוסכן לבסוף או לא אמרה דמעיקרא הוה מספקא ליה אם יאמר
או לא ולבסוף מי אפשר ליה: ישרים דרכי ה' דברי תורה:
צדיקים ילכו בם ויזהרו הם שלא לרמות את הבריות: יכשלו
בם ילמדו לרמות. ע"כ פירש (רש"י) [רש"ס]:

קנה מאזנים. עושין אותו חלול ונשימין בו חתיכות קטנות של מתכת
והולגלו לחקום שירצה להכריע הכף: והמחק. אחרי' בס' החומר
את הספינה אין עושין מחק של דליעת חפני שחקל פירוש ורע לחומר
ולא של מתכת חפני שהוא חבנדי ורע ללוקח הדמאי ינושא אותו חלול
וכשהוא מוכר טכנים בו מתכת וכשהוא קונה מוליאו:

133 המוכר את הספינה פרק ה בבא בתרא

והאסל שיש בו בית קבול מעות קנה של עני
שיש בו בית קבול שמן ומקל שיש בו בית
קבול מזוזה ומרגליות הרי אלו טמאין ועל כלם
אמר ר' יוחנן בן זכאי אוי לי אם אומר אוי לי
אם לא אומר (אמרה וכו') :

ת"ר *לא תעשו עול במשפט במדה במשקל
ובמשורה. במדה זו מדירת קרקע שלא ימדוד
לאחר בימות החמה ולאחר בימות הגשמי'. במשקל

עו
סס
יקר' יפ

אסל. חוט שנושאין בו ככתף וכשיש פועלים מרובים ובינה"כ מדוד בפועל
אחר שקבל שכרו נתינו קבול של חוט ומובין שכרו שנית ואין צעה"כ
כוחן לב לחפש בחוט: קנה של עני. כשיצוה חלאכה אזל צעה"כ גוכ שחן
וכותן לתוכו: בית קבול מזוזה ומרגליות. לגכוכ בו החכם [וכלו] שחית בו
המזוזה שאין כותבין חזקה חכם ותחתיה סווחן המרגליות. תוי"ט וי"ט
עוד פי' אחד: אוי לי אם אומר וכו'. מהטעם שכתוב בברייתא הכתיב
לחפלה שאל ילחדו הרחאים וכו' כן פירש הרב רבינו אשר ז"ל. ובפירוש
הרמב"ם ז"ל יש קצת שינוי והוא זה אסל עץ יעשה על הכתף ויתלו בו
הדבר אשר יחזור ויערום החוכמי שיעשה בתוכו בית קבול חצות עד
שישים שם חס שיגכוכ חכסם הסחורה ולא יודע: וקנה של עני שיש
בו בית קבול חיס. פי' שיעשה אותה חלולה וישים בתוכו חיס לשמות
חחנו ויאחר לאכזים שהוא צמענית כדי שיחללו עליו. הנה אלה כולם
אע"פ שהם פשוטי כלי עץ אשר לא יקבלו טומאה מדאורייתא כיון
שנעשה להם בית קבול ח"ח הנה הם טומאים וא"ר יוחנן וכו' :

זו מדת קרקע שהרי מדת כלי כתוב לקמיה דהיינו משורה
כדכתיב ומיס במשורה תשתה: שלא ימדוד לאחר מנ'
לקומות שלקדו קרקע צמותות או לאחד מנ' אפ"ן שלקדו שדה:
לאחר בימות החמה ולאחר בימות קבל עלמו צמות הגשמים

המוכר את הספינה פירק בבא בתרא קלר

שלא ישמין משקלותיו במלח. במשורה שלא ירתיח וק"ו מה משורה שהיא א' מל'ו כלוג הקפידה עליו תורה ק"ו להין וחצי הין ושלישית ההין ורביעית ההין ולוג וחצי לוג ורביעית (הלוג) [וחצי] תומן ועוכלא אמר רב יהודה אמר רב אסור לאדם שישהה מדה חסרה או יתירה בתוך ביתו ואפילו הוא עביט של מימי רגלים. אמר רב פפא לא אמרן אלא באתרא דלא חתימי אבל באתרא דחתימי אי לא חוי חותמה לא שקיל ובאתרא שניעות הקמה הקבל יבש וקלר יותר מניעות הגשמים. ור"מ פ"י ניעות הגשמים הקרקע כוון וניעות הקמה מתבקעת בסתים' ועוסיף במדה: במלח שמכנידין: שלא ירחיח שלא ישפוך המוכר את הין בחוק ומגביה לתוך עשורתו של לוקח מפני שעולה הקלף אישקועא בלע"ז וכראה כמלא: ומה משורה שהיא קטנה כל כך שלשים וששה יב מהן כלוג הקפידה תורה בנתינות שלה שהיא פחות מעל' כלוג: ק"ו בנתינות כלי גדול כגון הין כו' או אפי' שלישית ההין וכו': וחצי תומן ועוכלא גרסי' בתוספתא. תומן (ועוכלא פחותים הן מרביעית הלוג: חומן עמיכית הלוג) [עמיכית הקב כלי לוג]: עוכלא לקטן עפרש: שישהה דומכין דאמי למדוד וסיהו קרא לא אוהר גדולה וקטנה אלא כשיתקנס לו על מנת למוד בהן דאי לא תישא הכי אעתי אלטרך ליה למימר: ואפי' הוא עביט דאיכא לעיטא פעמים שרוקנו ומעביר עכומו ועודד בו הילכך אין לו תקנה אלא שנייה: דלא חתימי שאין מעונה של סלך עושה קומס בעדות הילכך אסור דאמי לרעות: לא שקיל לוקח ועומר

דלא תתימי נמי לא אמרן אלא דלא מהנדסי אבל
מהנדסי לית לן בה ולא היא ומנין דמתרמי בין
השמשות ומקרי ושקיל :

ע"ת"ר אוצרי פירות ומלוי ברכות ומקטיני איפה
צ ומפקיעי שערים עליהם הכתוב אומר *לאמר
ע"נ מתי יעבור החדש ונשבירח שבר והשבת ונפתחה
ע"ח [בר להקטין איפה ולהגדיל שקל ולעוות מאוני
ס"ס מרמה] מה כתיב אחריו *נשבע ה' בגאון יעקב
אם אשכח לנצח כל מעשיהם אוצרי פירות כגון
מאן א"ר [יוחנן] כגון שבתאי אוצר פירי :

לזהות : מהנדסי הולכין ובאין ממוכס של מלך לבדוק המדות :
דמתרמי בין השמשות שהכל טרודין ואין רואהו א"כ הלוקק
עלמו מתוך טרדו אינו נותן אל לבו ומקרי ושקיל הילכך יבא
המוכר לרמות בו :

אוצרי פירות שקובין [בשוק] לאולרס למכור ביוקר וגורמין
שמתייקר השער ואיכא הפסד עכ"ס וכ"ל דנעיר שרונה
ישראל טיירי : מפקיעי שערי' מוסיפין על השער : מתי יעבור
החדש ונשביר' שבר כלו' למכור ביוקר לסוף קדש אחר ימות
הגורן והיינו מפקיעי שער' דלמקד אחד לא מיקרי אולרי פירות :
והשבת ונפתחה בר כלו' מתי תגיע שנת שמיטה ונפתחה
אולרות בר והיינו אולרי פירות : להקטין איפה והיינו מקטיני
איפה : להגדיל שקל כראה לי דהיינו מלוי דרביית שמגדיל
שקלו ע"י רבית ואי משום להגדיל שקל ממש ממקטיני איפה
שמעת לי' וממאזני מרמ' כמי שמעת אונאות משקלות וכתי'
דמר' בשם ה' בראש יעקב וכו' : כגון שבתאי אוצר פירי

המוכר את הספינה פרק ה בבא בתרא קלה

אבוה דשמואל מוכין לתו לפירי בתרעא חריפוי עט
כי חריפא שמואל בריה משהי לפירי ומוכין ס
להו בתרעא אפלא כתרעא חריפא שלחו מתם
טבא דאבא מדברא [מ"ט] חרעא כיון דרוח רוח:
ח"ר אין מוציאין פירות מא"י דברים שיש בהם ס
חיי נפש כגון יינות שמנים וסלחות ר' יהודה בן
בתירא מתיר ביון מפני שממעט את התיפלה:
ח"ר אין יוצאין מארץ לח"ל אלא א"כ עמדו צא
סאתים בסלע א"ר שמעון אימתי בזמן שאינו
מוצא ליקח אבל בזמן שמוצא ליקח אפי' עמדו
סאת בסלע לא יצא:

כדי למכור לעניים צוקר אבל כגון דאולר פרי בשעת הזול
ומוכרן צול לעניים בשעת היוקר כדלקמן אע"פ שגורס יוקר
השער קותר:

בתרעא חריפא בשער המוקדם דהיינו בשעת הגורן: כי
חריפא צול כדי שימכרו גם הכל ויזלזל השער כל
השנה: שמואל מאמר להו לפירות שדותיו: ומזבין להו בתרעא
אפלא בשעת היוקר: בתרעא חריפא בשער הזול ומיהו מן
הזוק לא היה מאמר בשעת הגורן דמ"ט מוקיר השער קלת וילא
שכרו בהפסדו: טבא דאבא מדברא טובים מעשה האב ממעשה
הנן שהאב גורס מתקלה שלא יוקר השער כיון דרוח והזול השער
רוח עוד כל השנה אבל מההוקר השער אינו יכול להזלזל מהרה:
מפני שממעט בו' דכחכם יין ילא סוד:
אין יוצאין בו' שמפקיע עלמיו מן המלות:

פ' היה ר' שמעון בן יוחאי אומר אלימלך מחלוק
 שם וכליון גדולי הדור היו ופרנסי הדור היו
 ע' ויש"א ומפני מה נעשו מפני שיצאו מהארץ לח"ל *שנא'
 רות א' ומהו כל העיר עליהן ותאמרנה הוצא נעמי
 [מאי הוצא נעמי] א"ר יצחק אמרו תזוהם נעמי
 שיצאה מהארץ לח"ל מה עלתה לה וא"ר יצחק
 אותו היום שבאתה רות המואבית לא"י מתה אשתו
 של בועז והיינו דאמרי אינשי עד דלא שכיב שכבא
 ב"א הנה קיימי מני ביתיה אמר רבה בר רב *יצחק אמר
 וכן לקמן רב אבצן זה בועז מאי קמ"ל כאידך דרבה בר
 רב יצחק דאמר רבה בר רב יצחק אמר רב

מתה אשתו של בועז לאשמועינן שהקצ"ה מקדים רפואה
 למכה ויש לאדם לנטות בהקצ"ה: עד דלא שכיב
 שכבא קודם שימות המת: קיימי מני ביתיה עומד ומזוץ
 כזר הממונה על ביתו ועומד במקומו: אבצן מן השופטים הוא
 בספר שופטים: מאי קא משמע לן מה ריוק יש בדנר ומה אנו
 למדין שיש מלוה מכאן: כדרבה בר רב יצחק דקאמר שכל
 זכיו של אבנן מתו בסיי ומדקאמר אבנן זה בועז וכתיב צנועו
 שנשא רות ואף על פי שהיו לו עדיין זכים הרבה אשמועינן דאם
 כשאדם אשה צדקתו ישא אשה בזקנותו כמו שעשה אבנן
 דהיינו צנועו לפי שהיה ירא שאל ימותו זכיו מאשה ראשונה ציי
 ולא יהיה לו זכר וכתיב צדק זרע זרעך ולערב אל מנח ידך
 דמהכא כמי דרשינן ליה וכדמפרש קרא טעמא (לקמן) כי אינך
 יודע איזה יפטר הזה או זה אבנן אס לא אמר אבנן זה בועז הוה

המוכר את הספינה פירק'ה בבא בתרא קלו

ק"כ משתאות עשה בועז לבניו שנא' *ויחי לו שלשים
בנים ושלשים בנות שלח החוצה ושלשי' בנות
הביא לבניו מן החוץ וגו' ולכל אחד ואחד עשה
שני משתאו' אחד בבית אביו ואחד בבית חמיו
ולכולן לא זימן את מנוח אמר כודניתא עקרה
במאי פרעה לי תנא וכולן מתו בחייו והיינו דאמרי
אינשי בחייד דילדת שתין שתין למה ליה דילדת
איכפל ואוליד חד דמן שתין זרין. אמר רב חנן
בר רבא אמר רב אלימלך ושלמון ופלוגי אלמוני
ואבי נעמי כולם בני נחשון בן עמיננדב הם מאי
חמיכא דאנן לא כשא אשה אחרת ובעז כמי לא היה לו מעולם
אשה ובנים עד שלקח את רות: ק"כ משתאות לשנים בנים
ונכות: לכל אחד שני סעודות סעודת אירוסין שהוא מלוה
כדאמרי' בשססים וסעודת כשואין כלז' ימי המשתה קרי סעודה
אחת יש לשונות אחרים ואין בהם ממש: כודנית' עקרה פרדה
עקרה: במאי פרע לי אין לו בנים שזמיכני לכעודתם: וכולם
מתו בחייו ול"ג תנא ומסקנא דמלתא דרבה בר רב יצחק הוא
והכי הוה קיס להו: בחייד דילדת שתין שסופן למות: למה
ליך מה בלע בלידתן: איכפל וכנס אשה אחרת: ואוליד חד
(דשמא) מששתין זרין והיינו עינד שהוליד בועז מרות וילא
ממנו דוד מלך ישראל. ואיכא דמפרש לה בשמשון דזרין משתין
דאנן ולא כהירא כלל: שלמון אבי בועז דכתיב ושלמון הוליד
את בועז: ופלוגי אלמוני משמע ליה שם הגואל דכתיב סורה
שנה פה פלוגי אלמוני: בני נחשון דכתיב וכשון הוליד את

ר"ל אף קמ"ל שאפילו מי שיש לו זכות אבות אינה עומדת לו בשעה שיוצא מן הארץ לח"ל:

ואמר רב חנן בר רבא אמר רב אמיה דאברהם אמתלאי בת *כר נבו אמיה דהמן אמתלאי

אבות בין בת עורכתא וסימניך טמא טמא טהור טהור אמיה מן האב

דרוד נצבת ברה עדאל שמה אמיה דשמשון צלפונית ואחתיה (*נשיק למאי ג"מ לחשיבת

רש"א האפיקורסין. ואמר רב חנן בר רבא אמר רב פא עשר שנין נחבש אברהם אבינו שלשה בכותא

סס ושבעה (*בקדרות רב דימי מנהרדע' מחני איפכ' גנח' הוא' שלמה ושלמון הוליד וכו': זכות אבות אלימלך בן נחשון שהיה

בתיכ' אחת כ"א נשיין כשיא וחסיד:

אמיה דאברהם לפי שמוותן של יצחק ושל יעקב הוזכר לריכס אלו לידע סס אס אברהם ואגב גררא נקט אמיה דהמן

נפדונו' לפי שמוותיהן שוות: כר נבו כרים מלאן טהורים הם ואברהם טהור עורב טמא הוא והמן כמי טמא הוא: אמיה דרוד לפי

הערוך כרד שכל אמהות של מלכים כתוב נביאים הולך לפרש גס אס דוד: ואמיה דשמשון משום דאיירי בה קרא טובא וכתיב כמי

לאביו ולאמו לא הגיד הולך לפרש שכל דברים הללו שואלין האפיקורסים ע"ט אין אלו יודעים שמוותם: *ואחתיה נשיק

שהיה לו כך שמה ואגב גררא דאמנ נסבנה: לחשובת האפיקורסין אמות ולא שואלין לכו באלו יותר מכשים אחרות (כדמפרש לעיל)

חשנע מן [כדפרישית טעמא] ואנו משיבין להם שמסרו לכו נביאים על הקרא אלא אגב פה: נחבש שקצו נמרוד ונאגדה ראיתי דתק אביו קצו גרר נשניל שהיה מאגד ללמיו: כותא וקדרות עקומות הם וכל זה

כד הוּ קיימין ארבעה סאין בסלע והוּ נפיש
נפישו כפן בטברין מדלית איסר וא"ר יוחנן נהירנא
כד לא הוּ מרגרין פועליא למדנח קרחא מריח
פתא מייחין. וא"ר יוחנן נהירנא כד הוּ בצע ינוקא
חרובא והוּ נגיד חוטא דרובשא על תרין דרעותי.
וא"ר (אליעזר) [אלעזר] נהירנא כד הוּ נטיל
עורבא בשרא ונגיד חוטא דמשחא מריש שורא
ועד לארעא. וא"ר יוחנן נהירנא כד הוּ מטיילין
טליא וטליתא בשוק' כבר שיח עשר' וכבר שבע
עשרה ולא הוּ חטאין. וא"ר יוחנן נהירנא כד
הוּ אמרינן כי מדרשא דמודי להון נפיל בידיהון.
דמתרחין עליהון. דיליה דיליהון :

כתיב *מחלון וכליון כתיב* יואש ושרף רב ושמואל

חר אמר מחלון וכליון שמם ולמה נקרא

שמם יואש ושרף יואש שנתיאשו מן הגאולה

שרף שנתיחייבו שריפה למקום. וחר אמר יואש

מדלית איסר לקנות לו חס: מריח פתא מייחין שרם

מערבית מכשנת ומציאה ריח הפת שהוא טוב מאד (כדלקמן)

למזרח העיר ומייחין מתוך ריח טוב מרובה כן נראה בעיני

ויש לפרש מתוך תאות רעבון: מטיילים משקקים: טליא

וטליחא נער וכערה: דמודה להון לככרים סתכלה להם צמה

שאומרים כפל בדיהם אלא כל דנריהם יסתור: דמתרחין

בוטח שע"י שמתגלה להם לוקמים כל מה שיודעים מעלו בדכתיב

בזקיקה ויראם את בית נכאמו וגו' :

יואש ושרף בדברי הימים :

פג

שס

רות א

ד"ס פ ד

המוכר את הספינה פרקה בבא בתרא קלח

ושרף שמן ולמה נקרא שמם מחלון וכליון מחלון
שעשו גופם חולין כליון שנתחייבו כליוה למקום.
חניא כמ"ד מחלון וכליון שמם דחניא מ"ד ויוקים ד"ה כ"ד
ואנשי כוזבא ויואש ושרף אשר בעלו למואב וישבי
להם והדברים עתיקים. יוקים זה יהושע שהקים
שבועה לאנשי גבעון ואנשי כוזבא אלו אנשי גבעון
שכזבו ביהושע ויואש ושרף אלו מחלון וכליון
ולמה נקרא שמן יואש ושרף יואש שנתיאשו
מן הגאול שרף שנתחייבו שרפה למקום. אשר
בעלו למואב אשר נשאו נשים מואביות. וישבי לחם
זו רות המואבית ששבה ונדבקה בבית לחם יהודה.
והדברים עתיקין דברים הללו עתיק יומיא אמרן
שנתחייבו כליוה על שילאו מל"י: חולין ק"ל אדמה טמאה
היא: מ"ד ויוקים ואנשי כוזבא וגו' בני יהודה קא
חשיב ואזיל בדה"י ואיכ' למימר דכל הכי דקא חשיב משנט
יהודה היו מלך האב או מלך האס: זה יהושע ושם אמו
מיהודה כדכתיב איש יהודי אמו מיהודה: ואנשי כוזבא
ה"ק מי שהקים שבועה לאכשי כוזבא דהיינו יהושע אצל
אכשי כוזבא לאו משנט יהודה הם שהרי כנענים היו שכיזבו
ביהושע: אלו מחלון וכליון שהיו משנט יהודה בני אליסלך בן
נחשון: שנתיאשו מן הגאולה שיגאלם הקב"ה מהרעב דכתיב
כי פקד ה' את עמו לתת להם לחם סצורים היו שלא יפקדם:
זו רות המואבית שנקראה על שנט יהודה כלו' בנים שילאו
סמכה: דברים הללו שילאו מחלון וכליון למ"ל וע"י כן באה
רות וכשאת לבועז וכולדו מלכי בית דוד: עתיק יומיא אמרן

דכתיב *מצאתי דוד עבדי וכתיב *שתי בנותיך
הנמצאות *המה היוצרים ויושבי נטעים וגדרת
עם המלך במלאכתו ישבו שם. המה היוצרים
אלו בני יהונדב בן רכב שנצרו שבועת אביהם.
יושבי נטעים זה שלמה שדומה לנטיעה במלכותו.
וגדרה זה סנהדרין שגדרו פרצותיהן של ישראל.
עם המלך במלאכתו ישבו שם זו רות המואביה
שראתה מלכות שלמה בן בנו של בנה שני *וישם
כסא לאם המלך וא"ר אלעזר לאמה של מלכות:
פד ת"ר *ואכלתם מן התבואה ישן בלא סלמנטון
מאי בלא סלמנטון ר' נחמן אמר בלא רצינא
ורב ששת אמר בלא שדיפה תניא כותיה דר"ש
תניא כותי' דר"נ תניא כותיה דר"נ ואכלתם מן
התבואה ישן יכול יהו ישראל מצפין לחדש מפני
מאתו ילאו כנושים: שבועת אביהם שלא לשות יין ולא לזנות
בתים כדכתיב בירמיה: לנטיעה הלך וגדל כדכתיב על כסא
ה' למלך: שגדרו פרצותיהם לעשות תקנות וסייג לתורה: ה"ג
במלכותו של שלמה בן בנו של בן בנה כל' שלמ' בן דוד
שהוא בנו של ישי שהוא בן עובד צה: לאמה של מלכות שילאו
ממ' כל המלכים:

בלא סלמנטון דסלמנטון אין מביא לייסן התבואה אלא מרקוב:
רצינא תולעת המרקוב את התבואה: שדיפה
מתקמטת התבואה ואין יכולה להתייבש: מצפין לחדש כו'
דה"ק קרא ואכלתם מן התבואה ישן עד קרוב לזמון הקליז

תלים סט
ראשי יט
ד"ר ד

מ"א ב

פד

שס

ויקרא כה

ד"ה

כחוש

הביא זה

על פסוק

דפדפה

במקומי

ופס' ע"פ

מ"ב

המוכר את הספינה סרקה בבא בתרא קלט
 ישן (שיכלה) [שכלה] ת"ל עד' כוא חבואתה עד
 שתבא חבואתה מאליה. הניא כותיה דרב ששת
 ואכלהם מן החבואה ישן יכול יהו ישראל מצפין
 לחדש מפני שישן רע ת"ל עד בא חבואתה עד
 שתבא מאליה. ת"ר ואכלהם ישן נושן מלמד
 שכל המיושן מחברו הוא מעולה מחברו ואין לי
 אלא דברים שדרך לישינן אבל דברי שאין דרכן
 לישנן מנין ת"ל ישן נושן מ"מ. וישן מפני חדש
 תוציאו מלמד שהיו אוצרות מלאים ישן וגרנור
 מלאים חדש והיו ישראל אומרים היאך נוציא זה
 מפני זה אמר רב פפא לכל מילי מעלי עתיקא
 לבר מתמרי ושיכרי והרסנא :

ולא עד בכלל : שכלה היינו ע"י רזינאחא שמרקינה ומכלה
 אותה : עד שתבא מאליה שמתגשל התבואה יפה ולא היו
 לריכין להקדים קליר ולעשות קליות : שישן רע היינו שדיפה
 אבל שלם הוא הגרעין אלא שמתחמם. ה"ג ואכלתם ישן מלמד
 שכל המיושן כו' דמשמע הישן יאכלו ויכיוו הקדש להתישן :
 דרכן לישנן מטה ויין : אין דרכן לישנן כגון מיני פירות
 שמרקיבין : ת"ל ישן נושן מ"מ שינה הכתוב להודיע שנק א"י
 שאפי' אותן שאין דרכן ליישנן יתישנו ויתקיימו : היאך נוציא
 כו' דהכי משמע וישן מפני חדש תוליוו בעל כרחכם שלא יהיה
 לכם מקום להלכניע הקדש ואף ע"פ שהישן מעלי טפי יוליאוו
 מפני הקדש שהקדש ראוי להתישן טפי מן הישן שכנה כתישן :
 עתיקא ישן : הרסנא דגיס קטנים :

המוכר פירות

פרק ששי

צג היה רשב"ג אומר מנהג גדול היה בירושלים
 המוסר סעודה לחבירו וקילקלה נוחן לו דמי ע"ג
 בושחו ודמי בושח אורחיו עוד מנהג גדול היה
 בירושלי' מפה פרוסה ע"ג הפתח כל זמן שהמפה
 פרוסה אורחין נכנסין. נסתלקה המפה אין האורחין
 נכנסין:

צז אמר רב וטרא בר טוביה אמר רב אין אומרים
 קדוש היום אלא על היין הראוי לנסך על
 גבי המזבח. למעוטי מאי אילימא למעוטי יין
 סע"ג מגיתו וכו' [*אי למעוטי מגולה סבנה הוא וכו']
 אי בעית אימא לעולם למעוטי מגולה ואע"ג דעכריה
 סלכ"ג במסננת כר' נחמיה אפ"ה *הקריבחו נא לפתחך
 הירצך או הישא פניך בעא מיניה רב כהנא
 [דמי בשחו אזימן אורחין ואין לו סה יאכלס וכ"ס יליא
 דקשריה סעוקא]: אורחין נכנסין ומקנה טובה היא
 לקבלת אורחין שידעו כי שם יאכלו וילכו שם לאכול:
 כגון דעכריה במסננת דמותר בשתייה דאילטריך לסימר דלקדוש
 פסול כר' כקמיה דאמר ארס נקש לך במקומו ועומד ויש לו
 מקנה נסיכון נקמ' סוכה שלהי פ"ד: הקריבחו נא גבי סולה
 כתיב אלמא כל דבר עונה אסור לקרבן:

המוכר פירות פרק ששי בבא בתרא קמ

חמות דרב משרשיא מרבא חמר חזיריין מהו

חשלי כנ

א"ל *אל תרא יין כי יתאדם:

אמר רב חייא בר יוסף חמרא מולא דמרירה פה

גרים שנאמ' *ואף כי היין בוגד גבר יהיר צח

ולא ינוה אמר רב מרי האי מאן דיהיר אפילו אינושי ^{חנקין ב}

ביחיה לא מתקבל דכתיב גבר יהיר ולא ינוה מאי

לא ינוה לא ינוה בנוה שלו. אמר רב יהודה אמר

רב כל המתגאה בטלית של ת"ח ואינו ת"ח אין

מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה כתיב הכא לא

שמות טו

ינוה וכתיב התם *אל נוה קדשך:

חמר חזיריין מהו לכסכים וי"מ לקידוש ולא כהירא: אל תרא

יין לשתייתו: כי יתאדם שעשתכר יותר מדאי אלמא יין אדום

קודם לכסכים דזכר כתיב זהו:

מולא דמרירה (בסוגיא של מעלה זוכר דין המוכר יין למכירו

והקפץ אם האסריות על המוכר או על הלוקח ואגב

הביאי מאמר דבי קייא ופירש רש"ם) ללאו (דוקא) קנקנים

דמוכר גרמו אלא מזליה דלוקח שהוא נעליו של יין גרים: שנא'

ואף כי היין בוגד בלדס למה משים דגבר יהיר כו' גסותו של

אדם שמים דעתו בדבר שאין בו גורם שהיין בוגד בו דסבורים

שהוא יין וכמלא קומץ מדה כנגד מדה: ואינושי ביחיה אלשמו:

לא מתקבל שמעזה אותו: כל המתגאה בטלית של ת"ח

דעביד כע"ד בקוקת הנתיים טלית של ת"ח כילד כל שאין חלוקו

כראית מתחתיו טפס ולכיעותא יתירא הוא וגסות הוא למי

שאינו ת"ח:

פו כתוב בספר בן סירא הכל שקלתי בכף מאנים
 ולא מצאתי קל מסובין וקל מסובין חתן הדר ^{ס ע"ב}
 בבית חמיו וקל מחתן אורח מכנים אורח וקל
 מאורח משיב דבר בטרם ישמע שנ' *משיב דבר ^{חשלי יח}
 בטרם ישמע אולת הוא לו וכלימה:

פו רבי חנינא נפק לקרייתא רמו ליה קראי אהרדי
 כתיב *והבית אשר בנה המלך שלמה לה' ^ס
 ששים אמה ארכו ועשרים אמה רחבו ושלושים ^{ח"א}
 אמה קומתו. וכתיב *ולפני הרביר עשרים אמה ^ס
 אורך ועשרים אמה רוחב ועשרים אמה קומתו. אמ'
 להו כי קא חשיב משפת כרובים ומעלה קא חשיב
 קל מסובין לאו דוקא אלא דבר גרוע ולהכי נקט סובין ולא נקט
 כולה (ללאו פסולת) [דפסולת] היא: אורח מכנים אורח
 דיו אס מכנים אומי נעה"ב:

רמו ליה בני העיירות קראי אהרדי: כתיב ששים אמה ארכו
 מן המזרח למערב מן פתח ההיכל עד כותל מערבי של
 בית קדשי הקדש' דהיינו מ' אמה לאורך ההיכל וכ' אמה רבית
 קה"ק ול' אמה קומתו כמלא שנים בית קה"ק רומי ל' אמה:
 וכתיב בפסוק אחר: עשרים אמה קומתו דכתיב ולפני הדביר
 עשרים כלומר ולפנים מחזילת בית קה"ק והוא אמה טרקסין
 שקרויה דביר כ' אמה לאורך מן המזרח למערב וכ' אמה רומי
 מלפון לדרום וכ' אמה קומתו: כי קא חשיב כ' דקומות בית
 קה"ק: משפת כרובים ולמעלה קחשיב שהכרובים של שלמה
 שנים היו עומדים על הקרקע אחד מימין הארון אלל כותל

המוכר פירות פרק ששי בבא בתרא קמא

מאי קמ"ל *הא קא משמע לן למטה כלמעלה צט
מה למעלה אין משמש כלום אף למטה אין
משמש כלום מסייע ליה לר' לוי דא"ר לוי ואי
תימא ר' יוחנן דבר זה מסורת בידינו מאבותינו
מקום ארון *וכרובים אינו מן המדה. תנ"ה ארון ע' רש"א
שעשה משה יש לו עשר אמות ריוח לכל רוח ורוח:
ובחסכת חגלה כתוב בפ' ראשון מאמר הענין זה וראוי לסדרו במקום הזה:
א"ר לוי ואי תימא רב פפי דבר זה מסורת היא פח

מערבי ואקד משמאלו ורומן עשר כדכתיב בהדיא במלכים
וכנפיהם פרושות מקיר לקיר כנף האקד כוגע בקיר לפוכי
וכנף קצרו בקיר דרומי כמלא מראשי הכרובים ולמעלה כ' אמה
עד הגג ואותן של משה על גבי הכפורת היו: מאי קמ"ל למה
לי דקא חשיב קרא כי האי גזוזא משפת כרובים ולמעלה לימא
שליש אמה קומתו: ומשני הא קמ"ל למטה כלמעלה דהכי
"אמות שהכרובים והארון עומדים בהם כמו הכ' של מעלה מה
הכ' של מעלה כולם קלל ואין בהם דבר כך גם העשר' וגוף
הכרובים בהם היו עומדין כלקמן ומקום הארון אינו מן המד'
אלא בהם היה עומד וכנפי הכרובים שהם באויר לא קיימי דהא
למטה ידיהו ולמעלה ידיהו יכולין למדוד כ' רקניות מכותל
לפוכי לכותל דרומי והכי משמע קרא ועשרים אמה קומתו כלו'
כל הל' אמות קומה אינן חשובים אלא כעשרי' דמשפת כרובים
ולמעלה שהם פנוים מכלום (כן) העשר' כמו הכ': ארון
שעשה משה כשכיתן צבית קה"ק שעשה שלמה שהוא כ' על כ':
יש לו עשר אמות ריוח לכל רוח ורוח לימינו ולשמאלו הרי
כ' -לא ארון ולפניו כ' עד הדציר ע"כ:

ע' דש"א בדינו מאבותינו מקום ארון * (וכרובים) אינו מן
לפיל ד"ה המדה. תנ"ה ארון שעשה משה יש לו ריוח
עשר אמות לכל רוח ורוח. וכתיב * ולפני הדביר
עשרים אמה אורך ועשרים אמה רוחב ועשרים
אמה קומתו ויצפרו זהב ארון גופיה היכא היה
מונח אלא לאו ש"מ בנס היה עומד:

פט אמר (רבינא) [רבנאי] אמר שמואל כרובים בנס
היו עומדים שנ' * וחמש אמות כנף הכרוב
האחת וחמש אמות כנף הכרוב השנית עשר אמות
מקצות כנפיו ועד קצות כנפיו גופייהו היכא הוה

אינו מן המדה אינו אומן למעט מדת הקרקע לכל לדדיו כלום
כדקתני יש לו " אמות לכל רוח באמצע בית קה"ק היה
ישב ויש ריוח בינו לבין הבתלי' עשר אמות לכל ד' וכל הבית אינו
אלא כ' על כ' כמלא שאינו ממעט כלום: לפני הדביר חלל
בית קה"ק שהוא לפנים מן הדביר היא המעילה המגדלת בין
הקודש ובין קה"ק:

כרובים דלמה: בנס היו עומדין גופן: כנף הכרוב האחת
כנף האחד של כרוב: וחמש אמות כנף השנית של
אותו כרוב ולא בכרוב שני קא מיירי דהא כתיב בתרי' ועשר
באמה הכרוב השני וגו': עשר אמות מקצות כנפיו ועד קצות
כנפיו מהכא לא מפיקין דנכס היה עומד הגוף בין שני הכנפים
שמקלה האחד עד הקלה השני לא הוי כי אס עשר אמות וא"כ
הגוף שנכתי' היכן לא יתכן לומר דמהכא נפקא ליה דא"כ מאי
האי דקא פריך לקמן ודילמא ביתא מעילאירווח וקושיית אחרות

המוכר פירות פרק ששי ב-א בתרא קמב

קיימי אלא ש"מ בנס היו עומדין מחקיף לה אבוי
ודלמא בולטין כתרנגולים הוו קיימי מחקיף לה
רבא ודלמא וזה שלא כנגד זה הוו קיימי

דלא שייכי הכא כלל אלא קרא הכי משמע ליה אם זאת למכור
שני כנפיה הכרוז זה ללד זה תמלא מקלות כנפיו עד קלות כנפיו
עשר אמות ומיהו טפי מעשר אמות היו שהרי רוקב הגוף בין שני
הכנפיים אלא מהכא פרכינן שרוקב בית קה"ק מלפון לדרום
לא היה אלא כ' אמה ושני הכרוזי' היו בכנפיהם עשרים לנד
הגופים כדכתיב ששני הכנפיים עשר אמות וכתיב ויפרשו את
כנפי הכרוזים ותגע כנף האחד בקיר וכנף הכרוז השני כוגעת
בקיר השני וכנפיהם אל תוך הבית כוגעות כנף אל כנף וא"כ
איכיהו גופיהו דכרוזים היבא הוו קיימי דקס"ד שהכנפיים
בכרוז כידי אדם א' מלד ימין וא' מלד שמאל והגוף בנתיים :
מחקיף לה אבוי מי ימר דננס היו עומדים דלמא גופן של
כרוזי' בולטין ויולאין מתחת הכנפי' כתרנגולים שהגוף כלו
(יולא) מתחת כנפיו ולא בנתיים שאין הרקקה והפרש בין הכנפי'
אלא מקורבים היו והגוף יולא מתחת הכנפיים ששני הכנפיים
יולאים ממקום אחד באמצע הגב וכן כל הכך קושיות דמקשי
הכך אזוראי ואולי אגוף הכרוזי' קיימי דר מהנך בתראי דגרסי'
בהו ידיהו בהדיא דרב פפא ורב אשי כייפו ידיהו משלקמי
ידיהו : ודילמא זה שלא כנגד זה הוו קיימי כרוזים שהאח'
עומד מלד הארון מזה בסמוך לכותל והשני עומד מלד הארון
מזה משוך רחוק מן הכותל קלתו וכמלא כנף האחד כוגעת
אחורי כנף שניו בין הכנף ולכותל כמלא קלת כנף הכרוז

מתקיף לה רב אחא בר יעקב ודלמא באלכסונא הוו
 קיימי מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע ודלמא
 המשוך מן הכותל לפני קלת ככף הכרוז הסמוך לכותל כשיעור
 עוזי רובן הגופים אע"ג דלאו זולטים כתרנגולים כינהו אפ"ה
 לא תיקשי מידי: מתקיף לה רב אחא בר יעקב כהי כמי דלאו
 זולטים כתרנגולים כינהו וגם זה כנגד זה קיימי אפ"ה לא
 תקשי מידי דדילמא באלכסון הבית היו עומדים [הכרוזים] זה
 כנגד זה דאיכא טפי מעשרים אמה כשיעור הגופים מקלות
 ככפיו של זה לקלות ככפיו של זה כגון שהכרוז שבימין הארון לא
 היה פכיו ממש כנגד ההיכל (וגם) [וגבו] לכותל מערבי אלא
 מלדד אלדודי ככפי הקיטון (בקרן) [כנגד] דרומית מערבית
 כוגע בכותל בזויות וככף (שכי) [שלו] שמלד הארון פרוש נקבי
 הארון או סולה לו דהיינו רחוק מן הכותל וככף הכרוז השני
 מתחיל משם וככפו השני

מערב

מזרח

כוגעת סמוך לדביר בקרן
 לפוכית מזרחית כזה*:
 מתקיף לה רב הונא בריה
 דרב יהושע כהי [כמי] דזה
 כנגד זה קיימי ולא באלכסון
 קיימי ואפ"ה אין גופן עומד
 בכם דדלמא ביתא מעילאי
 רווח שהנכין הולך ומתקלר
 מלמעל' והוי רובן יותר
 מעשרים אמה במקום
 שזולטין הככפים מן הגופי'

המוכר פירות פרק ששי בבא בתרא קמג

ביתא מעילאי רווח מתקיף לה ר"פ ודלמא מיכף
הוו כייפי ידיהו מתקיף לה רב אשי ודלמא
שלחופי הוו משלחפי (ידיהו). כוצר הן עומדין
ר' יוחנן ור' אלעזר חד אמר פניהם איש אל
אחיו וחד אמר פניהם לבית. ולמ"ד פניהם איש
אל אחיו הכתיב *ופניהם לבית לא קשיא כאן בזמן
שישראל עושין רצונו של מקום כאן בזמן שאין

ד"ה כג

והוי מקיר אל קיר כנגד כנפי הכרוצים מקום נגיעתם
זכות'לם יתיר מעשרי' כרוזן הגופים: מיכף הוו כייפי ידיהו
הכנפים עלמן כפופים הן כאלם שכופף ידיו מעט והלכך ליכא
אלא עשרים אמה מקלה [כנף] האחד לקלה כנף (האחר)
[השני]: ודלמא שלחופי הוו משלחפי ידיהו כנף על כנף
כאלם שזנבן את ידיו דכתיב שכל את ידיו ומתרגמי' דתרגום
ארץ ישראל שלחפינן לידוהי כך פר"ק ואי משום דכתיב וכנפיה'
אל תוך הבית כוגעו' כנף אל כנף היינו כמי כעין כוגעות [דהוי]
זו כנגד זו: ופניהם איש אל אחיו בשל משה כתיב: ופניהם
לבית זכרוצים של שלמה כתיב דה"י דכתיב והם עומדים על
רגליהם ופניהם לבית ולהיכל (דאינן) [ואינן] כאלתם של משה
שהם על הכפורת ואלו על הקרקע ושל עץ שמן היו ומלופין זהב
דכתיב צמלכים: הכתיב ופניהם לבית ול"ש כרוצים שעל
הכפורת ול"ש שעל הקרקע ראויים היו לעשות צמכין אחד: כאן
בזמן שישראל עושין רצונו של מקום הם הופכין פניהם זה
לזה דוגמת חיצת זכר ונקבה האוהבין זה את זה סי' שהקנ"ה
אוהב את ישראל ומתקלה כך כעשו פנים אל פנים כדי שתשרה

ישראל עושין רצונו של מקום. ולמ"ד פניהם
 לבית הכתיב *ופניהם איש אל אחיו דמצדדי
 ד"ס נ"נ אצדודי. תניא אונקלוס הגר אומר כרובים *מעשה
 צעצועים הם ומצודדין פניהם כתלמיד הנפטר מרבו:
 ק תניא הלך בה לארכה ולרחבה קנה מקום הילוכו
 דברי ר' אליעזר וחכמים אומרים אין הילוך
 מועיל כלום עד שיחזיק א"ר אלעזר מ"ט דר"א
 דאש"י דכתיב *קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי
 לך אחננה ורבנן התם משום חביביתא דאברהם
 הוא דקא"ל הכי [כדי שיהא נוח לכבוש לפני בניו]:
 גס ע"ז ת"ר אין פוחתין משבעה מעמדות ומושבות למח
 קסלמ"ח כנגד *הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים

שכינה על ישראל וישראל יעשו רצונו של מקום וכשאין ישראל
 עושין הופכין פניהם לבית ע"י כס: דמצדדי אצדודי קלת
 לבית וקלת זה לזה כאדם שמדבר עם קבירו והופך ראשו קלת
 ללד אחר והכא ליכא לתרומי כדלעיל כאן בזמן שישראל עושין
 וכו' דכיון דעיקר עשיית כרובי פניהם לבית לא היה להם
 לעשותם לסימן שאין ישראל עושין רצונו של מקום: מעשה
 צעצועים פסוק הוא בכרונים דל"ה והוא ל' אלפים כלו'
 תינוקות כדאמרי' מאי כרוב כרביא ילד כלו' כתיבוק הנפטר
 מרבו והיינו מלד אצדודי דאמין לעיל:

[כדי שיהא נוח וכו' דהו להו כיוושין ולא כגולכין ולא יהיה
 רשות לשטן לקטרג ולא פתחון פה לבעל מדת הדין:]
 מז' מעמדות ומושבות נקשרתן מן הקבר הולכין מעט ויושגין

המוכר פירות פרק ששי בבא בתרא קמ"ד

הכל הכל א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי
היכי עבדי א"ל כדחניא א"ר יהודה ביהודה
בראשונה לא היו פותחין מו' מעמדות ומושבות
למח כגון עמדו יקרים עמדו שבו יקרים שבו
אמרו לו א"כ אף בשבת מותר לעשות כן :

יש נוח לין

פרק שמיני

ומשפחה אם אינה קרויה משפחה והבתיב צ

קט
לכנס האכל או להרבות לעד על המת שמת ולהרבות נכחי
ע"נ ולעת איש אל לבו לשון בתשובה כי קיי האדם הנל ועומדין
והולכין מעט ופוזרין ויושנין מעט כך עושים ז"ס כדי לתת אל
לכנס שקיי האדם הנל והיינו דמפרש לקמיה כנגד שבעה הנלים
שכתובים בראש ספר קהלת כן נראה הטעם צעיני וראיתי
כתוב מפני שהשדים מתלויים עם הקוחרים מניית הקצרות לכך
תקנו מעמדו' ומושביו' כדי שמתוך כך יסתלקו השדים מעליהם
ולא בהירא דא"כ יהו עושין כן בכל מקום ולקמן אמרי' דצמנהגא
תליא מילתא ועוד מאי כנגד הנל הנלים: היאך עבדי היאך
היו רגילים לעשות במקום שבהגו: עמדו יקרים לאחר שיטנו
מעט היה הממוכה אומר להם עמדו ולכו אל מקום אחר כך
נראה צעיני: אמרו ליה קבמי' א"כ אף בשבת היכא דקצרו
את המת סמוך לחשיכה כדלקמן יהא מותר לעשות כן מאחר
שלא היו עושין כי אם עמידות ושיבות ומדרי' יהודה סייתי ראייה
ולא מרנכן שהם לא פירשו כלום :

שופטי' י *והיו נער מבית לחם יהודה ממשפחת יהודה
 והוא לוי והוא גר' שם הוא גופא קשיא אמרת ממשפחת
 יהודה אלמא מיהודה קא אחי והוא לוי אלמא
 מלוי קאחי אלא לאו דאבוה מלוי ואמיה מיהודה
 וקאמר ממשפחת יהודה אמר רבא בר רב חנן
 לא גברא דשמיה לוי אי הכי היינו דקאמר מיכה
 עתה ידעת כי ייטיב ה' לי כי היה לי הלוי לכהן
 [אין] דאתרמי ליה [גברא] דשמיה לוי. וכי לוי
 שמו והלא יהונתן שמו דכתיב *ויהונתן בן גרשום

ויהיו נער בספר שופטים כתיב בפרשת פסלו של מיכה: וקא
 מתמה תלמודא ממשפחת יהודה אלמא קאחי מיהודה
 והוא לוי אלמא מלוי קאחי קשיין אהדדי: אלא לאו
 דאביו מלוי להכי קרי ליה לוי שהלויים למטה אבותם נקראו
 לויים והאי דקאמר מעשפת יהודה על שם שאמו מעשט יהודה:
 ומשני לא גברא דשמיה לוי הוא והאי דכתיב והוא לוי כלו'
 כתיב בני כך שמו ולא מעשט לוי הוא אלא מעשט יהודה בדכתיב מעשפת
 יהודה דמעשפת אב קרוי מעשפה: היינו דקאמר מיכה ב'
 בתמיה שהיה מתגאה בעלמו על שנקרה לו איש לוי לכהן לע"ז
 הוא יונתן שלו ואי מעשט יהודה הוא במה היה משתבח [לעלמו] אלא ודאי
 דש"ס מעשט לוי הוא שבהם נזכר הקב"ה לשאתו ולעולם אביו
 מלוי ואמיה מיהודה והדרא קושין לדוכתיה: ומשני דאתרמי
 ליה גברא דשמיה היה לוי בכך היה משתבח כאלו הוא מעשט
 לוי ולעולם לאו לוי הוה אלא מעשט יהודה: והלא יהונתן שמו
 ובעל כרחך האי דקרי ליה לוי היינו דמעשט לוי הוא וקרי ליה

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קמה

בן מנשה הוא ובניו היו כהנים לשבט הדני [א"ל]
וליצעמ"ך וכי בן מנשה הוא והלא בן משה הוא
דכתיב "בני משה גרשום ואליעזר" אלא מתוך ר"ס פ"ט
שעשה מעשה מנשה תלאו הכתוב במנשה ת"נ
מתוך שעשה מעשה מנשה דאחי מיהודה תלאו
הכתוב ביהודה א"ר (יהודה) [יוחנן] משום ר' שמעון
בן יוחאי מכאן שחולין את הקלקלה במקולקל ר'
יוסי בר' חנינא אמר מהכא "וגם הוא טוב תואר" ר"ס פ"ט
כאר ואותו ילדה אחרי אבשלום והלא ארוניה בן
חגית ואבשלום בן מעכה (בת חלמי מלך גשר)
אלא מתוך שעשה מעשה אבשלום שארד באביו

עמססת יהודה אלמא עמססת אס קרויה עמססה: בן מנשה
הנ"ן תלוי' עמ"י שהיה יתירה דבן עשה הוא ויהונתן בן גרשום
כו' בההוא פרשה כתיב שגלו שנט הדני פסלו של סיכה והלוי
הלך עמהם להיות להם לכהן: ומאני וכי בן מנשה הוא והלא
בן משה הוא דלכך הנ"ן תלוי' וגם עדקרי ליה לוי שהיה
עשנ לוי וכדכתיב בדברי הימים בני משה גרשום ואליעזר: אלא
מתוך שעשה מעשה מנשה בן יזקיה מלך יהודה שענד ע"ז
ולכך תלאו הכתוב באכזה ה"כ לעול' עשנ לוי הוא כדקחמר'
והזי דקרי ליה עמססת יהודה לאו מאוס דאחי מיהודה לא
אביו ולא אמו אלא מתוך שעשה מעשה מנשה בן יזקיה וכו':
מכאן עדקרי ליה בן עכא' ועמססת יהודה: הקלקלה דנהך
פרשה עיירי שנעשה כומר לע"ז: במקולקל עכזה: ילדה
אחרי אבשלום עמססת אס אס אס היו והלא ארוני' בן חגית הוא:

תלאו הכתוב באבשלום (*ה"נ מחוך שעשה מעשה
 מנשה דאתי מיהודה תלאו הכתוב ביהודה):
 צא א"ר אליעזר [אלעזר] לעולם ידבק אדם בטובים
 שס שהרי משה שנשא בת יתרו יצא ממנו יהונתן
 אהרן שנשא בת עמינדב יצא ממנו פנחס ופנחס
 ילאו מיתרו אחי והכתיב *ואלעזר בן אהרן לקח
 לו מבנות פוטיאל לו לאשה מאי לאו דאתי מיתרו
 שפיטם עגלים לע"ז לא דאתי מיוסף שפטפט ביצרו
 והלא שבטים מבזין אותו [ואומרים] ראיתם בן
 פוטי זה [בן] שפיטם אבי אמו עגלים לע"ז והרג
 קי נשיא שבט מישראל *אלא אי אבוה דאמירה
 יצא ממנו יהונתן בן בנו של משה: פנחס בן בנו של אהרן: ומת
 פנחס והלא מיתרו קא אתי מנת יתרו אלמא קרוב היה
 ליתרו יותר מיהונתן בן גרשום ואפ"ה קסיד היה ואין ללמוד
 מכאן שידבק אדם בטובים שהרי אלעזר אבי פנחס לקח בת יתרו
 וילא ממנה פנחס ואם אהרן דבק בטובים אלעזר בנו לא דבק
 בטובי: מאי לאו מנכות יתרו כלו' בת יתרו מעט אקת מנכותי:
 מבנות יוסף כלו' משנת יוסף: שפטפט מתרים וכלסם כנגד
 ילדו כדאמר' לקמן בפירקין קוץ מוקן אקד שהיה מטפטט כנגדו:
 ועיי' ופרכינן והלא שבטי' מבזין אותו כו' בסנהדרין בפ' אלו ה
 ב"ה הכשרפין התחילו השבטי' מבזין אותו כו': שפיטם כדכתיב כהן
 און כומר לע"ז: אלא אי אבוה דאמירה כו' אלא לעולם לא
 מנת יתרו מעט כולד פנחס שהרי גם מיוסף היה כדדרש' לקמן
 פוטיאל שני פטפוטי' משמע מיוסף שפטפט בילדו ומיתרו שפיטם
 עגלים לע"ז והילכך ק"ל שמהא אמו בת יתרו מעט דמה עכין בת

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קמו

מיוסף אימא דאימיה מיתרו ואי אבוא דאמיה
מיתרו אימא דאימיה מיוסף דיקאנמי דכתיב מבנית
פוטיאל חרי ש"מ אמר רבא הנושא אשה צריך
שיבדוק באחיה שנ' *ויקח אהרן את אלישבע בת
עמינדב אחות נחשון ממשמע שנא' בת עמינדב
איני יודע שאחות נחשון היא. מה ת"ל אחות

יתר: אלל שבט יוסף. אלא ה"ק קרא ואלעזר בן אהרן לקח לו
מכנות פוטיאל לו לאשה כלל' שאשתו נולדה מיתרו ומיוסף ומהשתא
מלינו למימר שדור ד' או דור ה' היה פנקס לבת יתרו ולא היה
קרוב ליתרו כיהונתן בן גרשום ולהכי אהכי מה שדבק אהרן
בטובים ואיתו זקנו של פנקס מלד האם שדבק ביתרו ואעפ"כ
ילא ממנו פנקס ליכא לאקשווי מיניה ממאי דנביא למילף ממשה
שילא ממנו יהונתן שהרי פנקס היה רחוק מיתרו יותר מיהונתן.
אי אבוא דאימיה מיוסף אימא דאימיה נפקא מיתרו כגון
מכניו של יתרו או מכני בכיו וליכא למימר אמא דאימ' מיתרו בת
יתרו מעש דא"כ קרוב הוא ליתרו כיהונתן ולא ילפינן ממשה
ומאהרן מידי: אבוא דאימיה מיתרו מכנות יתרו: [וכראה
נעיני דה"ג אלא אי אבוא דאימא מיוסף כו' ואמא של אס פנקס
קאי וה"ק אי אבא אמה של אשת אליעזר מיוסף וכו' דהשתא הוה
ליה לפנקס דור אחד רחוק מיתרו יותר מיהונתן]: פוטיאל חרתי
משמע מדלא כתיב פוטיאל בלא יו"ד הילכך ב' פוטיים דרשינן
שפטפט ושפוטס א"כ מדכתיב מכנות דמשמע מכ' בכית של פוטס
וספטוט מדלא כתיב בת פוטיאל כך כראה נעיני: שיבדוק באחיה

נחשון מכאן לנושא אשה שצריך שיבדוק באחיה.
חנא רוב בנים דומים לאחי האם:

צב *ויסורו (שטה) [שם] *ויאמרו לו מי הביאך הלום
סס ומה אתה עושה בזה ומה לך פה. אמרו
ספסיל' לו לאו ממשה קא אחית דכתיב ביה *אל תקרב
סח' הלום. לאו ממשה קאחית דכתיב ביה *מה זה
סס' בדרך. לאו ממשה קאחית דכתיב ביה *ואתה פת
דכר' עמוד עמדו ועכשיו חעשה כומר לע"ז אמר להם
כך מקיבלני מבית אבי אבא לעולם ישכיר אדם
עצמו לעבודה זרה ולא יצטרך לבריות והוא (אינו
יודע מאי ע"ז) [סבר לע"ז ממש ולא היא אלא
עבודה זרה] עביר' שורה הימנו כדא"ל רב לרב
ס' כהנא *נטוש נבלחא בשוקא ושקול' אנרא ולא
ע' הימא * (כתנא אנא) וגברא רבא אנא וזילא בי
זהבנים דומים לאחי האם כלקמן: מלמד שברק באחיה
לפי שהיתה אחות כחזק שה' נשיל למטה יהודה ומתוך קשינותו
לכך לקחה:

ויסורו שמה וגו' ציהוכתן בן גרשום מיירי בפרשת מיכה ויאמרו
לו שנט הדני שנאו שס: ישכיר אדם עצמו וכו' אלא
שלא יהיה לבו לע"ז: שהיא זרה לו הוא קשיב והמלאכה כמזנה
ומכוערת אלא שאין זה איסור: נטוש הפשט: וטול אנרא כלו'
הפשטה נשכר נזק לעין כל ואין כאן קליל השם כלל ולא קרינא
ציה ולמשנאי אהבו מות דדרשינן ליה במס' שבת נת"ק ש"ס רנב
על נגדיו אבל לעשות מלאכה להתפרנס אין כאן גנאי. ה"ל ולא
תימא גברא רבא אנא ואית דגרסי נקי ולא תימא כהנא אנא

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קמו

מלחא כיון שראה דוד שממון חביב עליו ביותר
שמו נגיד על האוצרות שנא' *ושבואל בן גרשום ר"ס א כו
בן מנשה נגיד על האוצרו' וכי שבואל שמו והלא ע"ש
יהונתן שמו א"ר יוחנן ששב לאל בכל לבו :
מסתמך ואזל ר' ינאי אכתפא דר' שמלאי שמעיה קיא
ואתי ר' יהודה נשיאה לאפיהי' א"ל

כהן אבי ומשוב וגנאי הוא לי הדבר : והלא יהונתן שמו שלא היה
לו לגרשום בנים אלא זה בלבד בדכתיב בדברי הימים ובני גרשום
שבואל הראש : ששב אל ה' בכל לבבו עכשיו שהיה לו ממון
הרבה ואי משום דכתיב ויהונתן בן גרשום בן מנשה הוא ובניו
היו כהנ' לשבט הדני עד יום גלות הארץ ואמרינן בס"ע עד יום
גולה (מנשה) [מטה דן] ופסלו של מיכה עמו בן מפורש בפי'
בתרא דברכות ירושלמי מתיבין ליה והכתיב עד יום גלות הארץ
אמרו כיון שחזר דוד עמד שלמה והקליף כל הנקליטין שלו והקליפו
עמהם וסזר לקלקולו הראשון הה"ד ובניא אחד זקן יושב בבית
אל אמרין הוא הוה וקא צעי התם בומר לע"ז והאריך ימים
ואמרינן ע"י שהיה עיניו צרה בע"ז שלו כילד היה בר כס מיימי
ליה תור או אימר או גדי לע"ז והוא אומר ליה פייסיה עלי והוא
אומר מה מועלת לך לא אוכלת ולא שותה ולא מטיבה ולא מריעה .
א"ל ומה כעבד א"ל ז"ל אייתי ליה קדא סינך דסולת ועשר ביעין
עלוי ואכא אפייס לה עלך וביון דאזל ליה אכיל לון אתא קד בר
פסין וא"ל בן א"ל אם איכה מועילה כלום מה את עבד הכא
א"ל בגין סי' : כיון שראה דוד לשבואל :

רבי ינאי זקן היה והקלו עיניו כהות : א"ל שמעיה דר' ינאי :

בר אינש דאתא לקבלנא הוא יאי וגולתיה יאי
 כי מטא לגביה גששיה א"ל דין שעוריה כשק
 נ"י רמ"ל * בעא מיניה מנין לבן שקידם לבת בנכסי האם א"ל
 סמך ליה דכתיב מטות מקיש מטה האם למטה האב מה
 מטה האב בן קודם לבת אף מטה האם בן קודם
 לבת א"ל אי מה מטה האב בכור נוטל פי שנים
 שס ע"נ אף מטה האם בכור נוטל פי שנים * א"ל לשמעיה
 גוד לית דין צבי למילף :

צג [ח"ר בן אין לי וכו'] * הא כיצד נחלה ממשמשת
 קטו והולכת עד ראובן ולימא עד יעקב אמר אביו
 שס ע"נ גמירי לא כלה שבטא א"ר הונא אמר רב כל
 האומר חירש בת עם בת הבן אפי' נשיא שבישראל
 אין שומעין לו שאינן אלא מעשה צדוקין כד[ח]ניא
 בעשרים וארבעה (כיה) [בטבת] תבנא לדיננא
 בר אינש דאתי לקבלנא הוא יאי אדם קטן נא כנגדו
 וגולתיה יאי [כלו] טליתו של ת"מ א"כ כזה חמש כדמוכח
 לקמיה דאמר דין שיעוריה כשק : גששיה ר' ינאי לגולתיה דר'
 יהודה נשיאה : דין שיעוריה כשק כגד עב וגרוע ושיעורו לקבל
 טומאה ד' טפחים על ד' טפחים כשק דתכן השק ד' על ד' הנד
 ג' על ג' צמס' שנת : א"ל ר"י נשיאה לרבי ינאי בן קידם לבת
 כו' : א"ל ר"י נשיאה לר' ינאי אי מה מטה האב כו' : א"ל ר'
 ינאי לשמעיה : גוד משך אותי ואלך : לית דין רוצה למילף אלא
 להקשות דנרי' שאינן לריכס כלו' דדנר קל הוא לתרץ כדלקמון
 כדחניא במגלת תענית דקחשיב אילין וימא' דלא להתעכאה נהון
 ויירי נענת וקמני בכ"ד ביה תבנא לדיננא שנו לקספסט

י"ש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קמח

שהיו צדוקים אומרים תירש בת עם בת הבן
נטפל להם ר"י בן זכאי אמר להם שומי' מנין זה
לכם ולא היה בהם אדם שהחזירו דבר חוץ מוקן
אחד שהיה מפטפט כנגדו ואמר ומה בת בע
הבאה מכח (כחו) [בנו] תירשנו בתו הבאה מכחו
לא כ"ש קרא עליו מקרא הזה *אלה בני שעיר ^{לשמה} ^ל
החורו יושבי הארץ לוטן ושובל וצבעון וענת
יכתיב *ואלה בני צבעון ואית וענת (הוא ענת אשר ^ס
מצא) אלא מלמד שבא צבעון על אמו והוליד ענת

הראשון שהודו לנו הלדוקים : עם בת הבן ומיהו עם בן הבן
מודו דלא תירות. לדוק ובייתוס תלמידי אנטונינוס איש סוכו היו
והיו שנין לתלמידיהם מה שקבלו מאנטונינוס אל תהיו כעבדים
וכו' וטעו התלמידים בכך שהיו סבורים דה"ק ענדו למקום
ולא תקבלו שכר ואסרו כמו שאין עמא דגבר זה בן כל
גרי חכמים מיד פקרו דגברי חכמים ונקראו לדוקי' ע"ש לדוק
וביתוסים ע"ש ביתוס דאבות דר' נתן : קרא עליו מקרא
זה שאנו למידים ממנו שענה בנו של צבעון היה וקרי ליה
בן שעיר וקאמר כמי יושבי הארץ כלו' שענה ירש ארץ שעיר איני
אביו כמלא שבני נכיס יורשים נקלת האב כבנים עכמז וה"ה לבת
בנו והלכך לא תירש הבת עם בת הבן כי היכי דאינה יורשת עם
הבן : וכתיב ואלה בני צבעון וגו' אלמא (בכיו היו) [בנו היה]
ולעיל קרי ליה אחיו : והוליד ממנה ענת כמלא שהוא אחיו ובנו
ואין לומר דבנו של צבעון היה והאי דקרי ליה בן שעיר לאו משום
דהיה אחיו של צבעון אלא לאשמועינן דבני נכיס הרי הם כבנים

ע' ססח' ודלמא חרי ענה הוו אמר *רבה אמינא מלתא
 פ"ד דלא אמרה שבור מלכא ומנו שמואל וא"ד אמר
 פ' גרס כד רב פפא אמינא מלתא דלא אמרה שבור מלכא
 ומנו רבה אמר קרא הוא ענה הוא ענה דמעיקר'
 קטו: א"ל רבי בבך אתה פוטרני א"ל שוטה *ולא תהא
 תורה שלמה שלנו כשיחה בטלה שלכם מה לבת
 בנו שבן יפה כחה במקום האחים תאמר בבח
 שהורע כחה במקום אחים (ובטלום) [ונצחום]
 לנחלה דא"כ לא ליכתביה גבי נזעין אלא ודאי מדקאמר לנעון
 וענה אחים הוו ומיהו מדכתבי' יוגבי הארץ שמעין [מהבא]
 דנבי נביס הרי הם בנביס לנחלה: אמר רבה אמינא כו' ומנו
 שמואל ולפי שהלכה כמותו נדינים קרי ליה הכי והוא שס של
 מלך פרס: א"ד אמר רב פפא כו' רבה נמי קרי שבור מלכא
 שאסר להלכתא נמי כוותיה לנד משה עבין ומסלה להלכתא כרז
 יוסף: אתה פוטרני בתמיה הלא גם אני מודה לך דנן הנן
 יורש את זקנו ואפי' במקום הנת אבל בת הנן (אמרי') [היא
 דאמרינן] שתיש הנת עמה: לא תהא תורה שלמה שלנו וכו'
 איני רוצה לדקותך נקא ומיהו מעיקרא לא היה ספק לגלות לו
 טעמו של דבר שאסור לגלות להם טעמי התורה: כשיחה בטלה
 שלכם קל ודומה שאתם דנים מעלמיקם שיש עליה תשובה: מה
 לבת בנו שיפה כחה במקום אחים (שתיש) [שירשת] במקו'
 אביה כגון כנות ללפסד שירשו בנכסי' ספר איני אביהם עם בני
 ספר שא' נתון מתן להם אחות כולה כמות אחי אביהם:
 תאמר בבחו שהורע כחה אצל האחים כגם שאינה יורשת

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קמט

ואיתו היום עשאוהו יום טוב. *ויאמרו ירושתא שפטי' כ"ג
פלטה לבנימין ולא יריחה שבט מיישראל. א"ר
יצחק דבי ר' אמי מלמד שהחנו על שבט בנימין
שלא תירש בת הבן עם האחים:

עם אחיה נככסי אביה כך אינה יורשת עם בת אחיה נא וראה
שננות ללפקד ירשו נככסי. ספר ולא לקחו בני ספר וננות ספר
כל נכסי ספר נחלא בת הבן קודמת לבת דהיינו ננות ללפקד
שקדמו לננות ספר: ואיתו היום שנלחום כ"ד נענת היה:
שלא תירש בת הבן עם האחים של בן אלא האחים ירשו כל
נכסי (האח) [האב] ואפי' קלק שהיה ראוי לאחיהם המח למי
שנאיתו מעשה דפלגש ננצעה מהו נחלמה כל שנט נכיון ואפי'
הנשים בדכתיב מה נעשה לכותרי' [לנשים] כי נשמה נכיון
אשה ולא נותר מהם איש כי אם שש מאות איש שנשא נשים ד'
מאות ננות יצג גלעד ומאות שקטפו ננות שילה ונחלאת כל
ארץ נכיון לשש מאות איש לפיכך באותו העת מגיע הרבה מאד
מן הנחלה לאשה אחת הנאה לירש ואם נחשאל לשנט אחר נחלאת
ננרעת נחלת שנט נכיון לפיכך התקינו דהיכא דיש נכים יורשים
את אביהם דלא מיעקרה נחלת בני המח. התנו שלא תירש בת
הבן עמהם דהמקור נ"ד המקור אבל אם לא הניח נכים לא ננות
גם בת הבן תירש עמהן דלא כיחא לי' למח (שנעקור) [שנעקור]
נחלתו מורעו. ח"כ היכא דאיכא ננות ונת הבן תירש בת הבן
אח כל הנכסים ומסתמא נוהרים שלא נחשאל לשנט אחר פן
מסיב נחלה למטה אחר והכי משמע קרא ויאמרו למת הירושה
לפליטת נכיון כלי' לנכים הנקראים על שנט נכיון ולא לבת הבן
שנחלה לנכסא לשנט אחר ונעקרה נחלתו מורעו:

צד א"ר יוחנן משום רשב"י כל מי שאינו מניח בן
 ליורשו הקב"ה מלא עליו עברה כתיב הבא
 *והעברתם את נחלתו וכתיב התם *יום עברה
 היום ההוא . *אשר אין חליפות למו ולא יראו
 אלהים ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי חד אמר כל
 שאינו מניח בן וחד אמר כל מי שאינו מניח
 תלמיד תסתיים דר' יוחנן דאמר תלמיד דא"ר
 יוחנן דין גרמא דעשיראה ביר תסתיים ומדר
 יוחנן אמר תלמיד ר' יהושע בן לוי אמר בן והא
 ר' יהושע בן לוי לא אזיל לבי טמיא אלא למאן
 דשכיב בלא בני דכתיב *בכו בכה להולך ואמר
 רב יהודה [אמר רב] להולך בלא בן זכר אלא
 ר' יהושע בן לוי הוא דאמר תלמיד ומדר' יהושע
 בן לוי אמר תלמיד ר' יוחנן אמר בן קשיא דר'
 מלא עליו עברה [פי' ר"ח] כלו' שוכא אותו : חליפות חליפין
 מחלא מקומו : דין גרמא דעשיראה ביר נשא אללו שן
 של אחד מצביו ובי היה חנקס למרי כפש אבלי' שהשן של מת אינו
 טמא דתכן צאהלות פ"ג כל שצמת טמא חזן מן השיני' והשער
 והלפורן וצעת קבירן הכל טמא וכיון דר' יוחנן לא הכיח בן אם
 אימא דס"ל דמי שלא הכיח בן נקרא לא ירא אלהים לא היה
 אומ' לצריות דין גרמא / עשיראה ציר דאחר' צעלחא קליף אינא
 טמא דמפרסם קטאיה דכתיב אשרי נשוי פשע רסוי קטאה : לא
 הוה עייל לבי טמיא לנית המת להמאנל עליו כדתכן בית מלא
 טמא מלא קמים לפי שלא היה רוצה להתבטל קטלסודו :

ס

מודבר בו
 נפיקה א'
 מליס כה

דמיא ככ

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קנ

יוחנן אדר' יוחנן לא קשיא הא דיריה הא דרביה.

דרש ר' פנחס בר חמא מ"ד *והדר שמע במצרי' מ"ה
כי שכב דוד עם אבותיו וכי מת יואב שר הצבא
טפני מה ברוד נאמרה שכיבה וכיואב נאמרה בו
מיתה דוד שהניח בן נאמרה בו שכיבה יואב
שלא הניח בן נאמרה בו מיתה ויואב לא הניח

בן והכתיב *מבני יואב עבדיה בן יחיאל אלא ^{עודף פ' פ}
דוד שהניח בן כמותו נאמרה בו שכיבה יואב ^{כאלו לא}
שלא הניח בן כמותו נאמרה בו מיתה : ^{חמ' שלם}

דרש ר' פנחס בן חמא קשה עניות בתוך ביתו
של אדם יותר מחמשים מכות שנאמר ^{כאוכך}
*חנוני חנני אתם רעו כי יד אלוה נגעת בי ^{ויסן וק"ל}
וקאמרי ליה [תהרירה] *השמר אל חפן אל און ^{צ"ה}
כי על זה בחרת מעוני : ^{ס"ס}

הא דיריה דין גרמא וכו' דס"ל כריכ"ל דאמר זה שלא הניח
מלמיד: הא דרביה מאי דאמר זה שלא הניח בן דרביה
וליה לא ס"ל :

קשה עניות וכו' ולריך למצעי רקעי ולאנז גרמא דדרשות דר'
סכסס נקטי ליה הבא : כי יד אלוה וגו' היינו כ' מכות
שהרי במלכים דכתיב אלנעז אלהים היו לקו עשר מכות נמלא
ל"ד שיש בה' אלנעזית כ' מכות : אל חפן אל און אל תהרהר
אמר מדת הדין כי יש מלכים יותר מעד כי טוב לך הני' מכות
עצובי והרי יש לך כסף והבז וקרקעות הרבה ועדיין הקנ"ה
פרסם עליך יותר מהרבה בני אדם שהם עניים :

צו דרש ר' פנחס בן חמא כל מי שיש לו (צער
 (או) חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם ויבקש
 עליו רחמים שנא' *חמת מלך מלאכי מות ואיש
 חכם יכפרנה :

תניא ר' יאשיה אומר ליוצאי מצרים נתחלקה
 הארץ שנא' *לשמות ממות אבותם ינחלו
 אלא מה אני מקיים *לא להחלק הארץ בנחלה
 לא להחלק בנחלה להוציא את הטפלים ר' יונתן אומר
 חמת מלך היינו לער שנאה לו קמה עתה המקום : מלאכי
 מות היינו חולה שנוטה למות : יכפרנה יקמנה :

קין ליוצאי מצרים כל' לבאי הארץ נתחלקה כפי קשנן של יוצאי
 מערים שנטלו בתורת ירושה מאבותיהם דלפי קשנן
 הראשון שנטמו בשנה שניה ללחמם ממערים נתחלקה הארץ כל' :

ירשוה הם עלמס ומי שהיה לו עתה נביאת הארץ בן אחד נטל
 כל חלקו ומי שהיו לו י' בנים נטל לא נטלו בין כולם חלק חלק
 אחד : שנא' בפסוקם נבאי הארץ נבואו מנין דערכות מואב
 דכתיב בהו ונאה לא היה איש מפקידי קשה ואהרן וגו' : לשמות
 מטות אבותם של אלו שנטמו נביאת מערים ינקלו חלה דלשותן
 ינקלוהו הנחלה ואלו אשר קמו תסתיהן יורשים : לא להחלק
 דכתיב לעיל חלה פקודי בני ישראל שש מאות חלק ואלף שבע
 מאות ושלישים וסמך ליה וידבר ה' אל משה כאשר לחלה חלק
 הארץ חלק לבאי הארץ נתחלקה : כאלה שהם בני כ' דלכני
 כ' שילאו ממערים נתחלקה הארץ אבל לא לטפלים שילאו פקוד
 מני כ' לא נטלו חלק בארץ לא הם ולא נביהם חלק נזכות

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קנא

לבאי הארץ נתחלקה הארץ שנא' לאלת תחלק
הארץ בנחלה אלא מה אני מקיים לשמות מטות
אבותם ינחלו משונה נחלה זו ככל נחלו שבועולם
שכל נחלות שבועולם חיים יורשים מתים וכאן
מתים יורשים חיים. אמר רבי אמשול לך משל
למה הדבר דומה לשני אחים כהנים שהיו בעיר
אחת לאחר יש לו בן אחד ולאחר יש לו שני בני

היה להם אב ולא דוד ואם שמתו במדבר בלא בנים אז לא נטלו
חלק בארץ וכו': לבאי הארץ נתחלקה לא ליוצאי מצרים דאין
הולכין אחר היוצאין אלא אחר הנכנסים דראובן ושמעון שילחו
מצרים והולידו בנים במדבר זה י' זה א' אי הוה אזלינן בתר
יוצאי מצרים היה נוטל הא' כנגד כולם אבל עכשיו הי' נוטלי'
עשרה חלקים והא' נוטל חלק אחד: אלא מה אני מקיים
לשמות מטות אבותם דמשמע דאמר יוצאי מצרים נמי יש לנו
לחלק הנחלה. ומפרש ואזיל דלהכי מהכי לשמות מטות אבותם
[ינחלו] דלאחר שנטלו בני ראובן ושמעון י"א חלקים בארץ
מחלקין אותה ביניהם לפי קצבון מטות אבותם כאלו ליוצאי
מצרים דהיינו ראובן ושמעון אבותם נתחלקו הכי י"א חלקים
וכגון דהכחו יוצאי מצרים היי בני עשרים דומיא דבאי הארץ
דקפיד קרא לעכין כחלת א"י אבני כ' דכתיב לחלה והנכים אינן
כי אם שלוחים נעלמא להניא לשניהן י"א חלקים ומוזרים ראובן
ושמעון ומורישין לבניהם בניו של ראובן נוטלין מקלה מ"א
חלקים ובנו של שמעון נוטל מקלה וכו': [שני אחים כהנים
והתבו ביניהם לחלק כל התרוקות הכיתות לשניהם נצה]:

והלכו לגורן זה שיש לו בן אחד נוטל חלק אחד
וזה שיש לו שני בנים נוטל ב' חלקים ומהוירין
אצל אביהם והוורין וחולקין בשוה: [ר' שמעון
גס"ע"ג בן אלעזר אומר *לאלה ולאלה נתחלקה הארץ
וכו'. יהושע וכלב נטלו חלקם של מרגלים.
מחלוננים ועדת קרח לא היה להם חלק בארץ]:
צט *וידברו בני יוסף את יהושע לאמר מדוע נתת
לי נחלה גורל אחד וחבל אחד ואני

קיה

עם רב אשר עד כה ברכני ה' עצה טובה קמשמע
לן דאיבעי ליה לאינש לאזדהורי מעינא בישא
סס והיינו דקאמר להו יהושע דכתיב *ויאמר אליהם
יהושע אם עם רב אתה עלה לך היערה אמר
להו לכו והחביאו עצמיכם ביערים שלא תשלוט
גס"ע"ג בכם עין רע *אמרו ליה אנן מזרעא דיוסף דלא
לאסי' מט' שלטא ביה עינא בישא דכתיב *בן פורת יוסף

עצה טובה קמ"ל בשביל שלמדן אנו ממה שהשיב להם יהושע
דמיבעי ליה לאינש להטמין ענקו לאזדהורי מעינא בישא
גס"ע להכי כתבו קרא ללוואות בני יוסף: ויאמר אליהם יהושע
גמחל להוסיף נחלה א"א אך עלה טובה אני כותן לכם שאתם עם
רב עלה לך היערה ובראת וגו' כרות היער ומצבה לך גס בית
מזבחות כדכתיב וברא (אתכם) [אותה] בחרנותם: אמרו
ליה מזרעא דיוסף וכו' והיינו דכתיב ויאמרו בני יוסף לא
ימלא לנו ההר כלו' אין אנו קושטין לאותו הר דהיינו יער כדכתיב
התם כי הר יהיה לך כי יער הוא:

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קנב

בן פורת עלי עין וא"ר אבהו אל תקרי עלי עין
אלא עולי עין ר' יוסי בר' חנינא אמר מהבא
יורדנו לרוב בקרב הארץ מה דגים שבים הים לאש' חס
מכסה עליהם ואין העין שולטת בהם אף זרעו
של יוסף אין העין שולטת בהם :

*מרגלים יהושע וכלב נטלו חלקם. מנא ה"מ ק

אמר עולא דאמר קרא *ויהושע בן נח

נון וכלב בן יפונה חיו מן האנשים ההם מאי חיו מדבר יד

אולימא חיו ממש והא כתיב קרא אחרינא *ולא נח

נוחר מהם איש כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן

נון אלא מאי חיו שחיו מחלקם. מתלוננים ועדת

קרח לא היה להם חלק בארץ והתניא מרגלים

מתלוננים ועדת קרח יהושע וכלב נטלו חלקם

ל"ק מר מקיש מתלוננים למרגלים מר לא מקיש

מתלונני למרגלי דתני *אבינו נח במדבר זה צלפחד נח

עולי עין הם עולים ושולט' על העין ואין העין עולה עליהם :

והכתיב קרא אחרינא ומרי קראי למה לי. כראה צעיני דה"ג

ל"ק מר מקיש מתלוננים למרגלים וכו' דתניא וכו'

ולקטן מפרש ליה : זה צלפחד מלתא דפשיטא הוא דהא כתיב

לעיל נכות כלפחד אלא אגב גררא דהנך קאמר לה וכראה צעיני

שכר חן הספרי' דהכי קתני רישא דהך צרייתא דספרי אבינו

סח במדב' ר"ע אומר נאמר כאן מדבר ונאמר להלן מדבר סה

מדבר האמור כאן כלפחד אף מדבר האמור להלן כלפחד דמינח

שמינח דהיינו מקוש והוא לא היה נמוך העדה וגו' כי נכא :

182 יש נוחלין פרק שמיני כבא בתרא

והיא לא היה בחוד העדרה זו עדרו מרגלים.
הנועדים על ה' אלו מחלוננים. בעדת קרח
כמשמעו מר מקיש מהלוננים למרגלים ומר לא
מקיש מהלוננים למרגלים וא"ל רב פפא לאבוי
ולמאן דמקיש מחלוננים למרגלים איכפול יהושע
ובלב וירחו לכולה אי א"ל מחלוננים שבעדת
קרח קאמרינו :

קא
קיט
א"ר חדקא שמעון השיקמוני היה לי חבר
מתלמידו ר' עקיבא וכך היה ר' שמעון
השיקמוני אומר יודע היה משה רבינו שבנות
צלפחד יורשות הן אבל לא היה יודע אם נוטלות

זו עדת מרגלים דכתיב זהו עד חמי לעדה הרעה הזאת אשר
המה מליכים עלי את השאר : אלו מחלוננים כדמפרש לקמן
מחלוננים שבעדת קרח דכתיב זהו לכו אתה וכל עדתך הנועדי
על ה' והאי דקאמר עדת קרח כמשמעו מסקנא דמלחא היא :
מר מקיש הואיל ונכתבו בפסוק א' וכי היכי דירשו את המרגלי
ירשו נמי את המחלוננים : ומר לא מקיש לא חשיב להיקש כיו
דלא כתיב דיה וא"ו צמוד העדה והנועדים : לכולא ארעא
דישראל לאו דווקא כולה אלא רובא דכתיב וילוו העם על
סנה לאחר מה כשתה דנשלמא למ"ד דלא מקיש הרי כל שנט
הנט נתלו חלק קרוביהם מחלוננים שבעדת אלא למ"ד דמקיש
נגרעה כחלת כל שנט ושנט טובא ואכו קיימא לו ומקראי איכא
למילף דאפילו חלק א' מחלף לא נטלו :

ידע היה משה רבינו שבנות צלפחד יורשות הן כמו זן שהרי

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קנ

חלק בכורת אם לאו. וראויה היתה פרשת נחלות
ליהרב ע"י משה אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה
על ידן ויודע היה משה רבינו שהמקושש במירה
שא' *מחללית מוח יומת אבל לא היתה יודע ^{שמות לא}
באזן מירה הוא מח וראויה היתה פרשת מקושש
שרכתב על ידי משה אלא שנחתייב מקישש
ונכתבה על ידו ללמד *שמגלגלין זכות ע"י זכאי ^{שם ע"ז}
וחובה ע"י חייב :

***תביאמו ותיעמו בהר נחלה** חביאנו לא נאמ' הב
אלא חביאמו מלמד שמתנבאים ואינם ^{שם}

^{שמות כ}

דינים נלטו נמרה כדאמרינן נסנהצרין וכדכתיב שם שם
לו חק ומשפט ומעשה דנות ללפחד נערבות מואב היה נסוף
המ' שנה ועוד דאיכא למילף מפרשת יצחק שהנת כזן כדכתיב
וסת אחד מהם וצאן לו עיין עליו דהא ננות ללפחד משם למדו
כדלקמן אם כן אכן כירש כזן ואם לאו תתיצט אמרו : וראויה
היתה בר ולא תאמ' אם לא דנרו ננות ללפחד ולא כתחייב
מקושש היו נ' פרשיות הללו קסרות מן התורה וה"כ איכא למימר
שהרבה חלות קסרות מן התורה לפי שלא אירעו המעשים :
שהמקושש במירה דאע"ג דכתיב כי לא פורש מה יעשה לו
היינו שלא היה יודע אם נסקילה התמורה אם נחנק הקל :
שמגלגלין זכות שהננים והקרונים יראו את קרוביהם : ע"י
זכאי ננות ללפחד : וחובה היינו סקילה שמורה דנוק ל'
לאדם לידון נחנק : ע"י חייב מקושש ;
חביאמו לאמריס משמע :

מדני כו יודעים מה מתנבאים *והעמודנה לפני משה ולפני
אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל העדה אפשר
עמדו לפני משה רבינו ולא אמר כלום לפני אלעזר
הכהן ולא אמר כלום ועמדו לפני הנשיאים וכל
העדה אלא סרס המקרא ודרשהו דברי ר' יאשיה
אבא חנן אומר משום ר' אלעזר בבהמ"ד היו
חלק וצ"ש יושבים והלכו ועמדו לפני כולם במאי קא מפלגי
במהרש"א מ"ס חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב ומ"ס אין
חולקין והלכתא חולקין והלכתא אין חולקין קשיא
הלכתא אהלכתא לא קשיא הא דפליג ליה רביה

אפשר עמדו לפני משה והוא לא אח' כלום והלכו אח' כ לפני
אלעזר משה לא שראה אלעזר מכין לו. ואפשר שאלעזר לא אחר
כלום והלכו אח' כל לפני הנשיאי' ואח' כ לפני העדה: ה"ג והלכו
לפני הנשיאי' וכל העדה [אלא] סרס המקרא וכו' ול"ג תכא
ולא אמרו כלום: ודרשהו כלי' דרשהו כאלו כתוב למפרע
ותעמודנה לפני משה ומקמי משה עמדו לפני אלעזר וכו' והאי
דלא כתיב ותעמודנה לפני העדה ולפני הנשיאים ולפני אלעזר
ולפני משה היינו לפי שאינו רוצה להקדי' בפסוק תלמיד לרב אלא
ראשון ראשון קשוב: בבהמ"ד היו יושבין משה ואלעזר ונשיאי'
העדה: ועמדו לפני כולם ששאלו לכולן ביתד וחקקו כבוד לתלמיד'
במקום רבותיהם: אבא חנן סבר חולקין דכל זה קשיבותו של
רב הוא וכיחא ליה: ור' יאשיה סבר אין חולקין הלכך מסרם
המקרא: הא דפליג ליה רביה לתלמיד יקרא ודאי כיחא ליה
שיחלקו לו גם אמרים כבוד ומשה רבינו ודאי הוה פליג יקרא

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קנר

יקרא הא דלא פליג ליה רביה יקרא. חנא בנות
צלפחד חכמניות היו דרשניות היו צדקניות היו.
חכמניות היו שלפי שעה דברו דא"ר שמואל בר
[רב] יצחק אותו היום היה משה רבינו יושב
ודרש בפרשת יבמין אמרו לו אם כבן אנו חשובי

נירש כבן ואם לאו תתיבם אמנו מיד *ויקרב משה ^{נדרש כו}
את משפטן לפני ה'. דרשניות היו שהיו אומרות
אלו היה לו בן לא דברנו והתניא בת א"ר ירמיה
סמי מבאן בת אביו אמר אפי' היה בת לבן לא
דברנו. צדקניות היו שלא נשאו אלא להגון להם:

לכל ישראל וכן זה לזה: חכמניות נדקך ארץ: לפי השעה
דברו כשמלאו פתח לדבריהם בלו בעלילה ובעטנה מעליותא
לב"ד כדמפרש ואזיל: בפרשת יבמין וכן אין לו עיין עליו: אם
כבן אנו למעור את אמנו מן היבוס: נירש שהרי היבוס קם
מחת אחיו לנחלה כדדרשינן ביצמות והגן מוכעו מליצם ומלירש
את אחיו וירש הוא את אביו ואף הנת כן וסברא בעלמא היא:
אלו היה לו בן כדכתיב כי אין לו בן וכבר היו יודעים שהגן
ירש את אביו שהרי כבר ניתנה פרה נחלות במרה כדאמרן
לעיל ולא הוה מספקא להו אלא אם כוטלות חלק בכורה אם
לאו כחלא שהיו יודעות לדרוש דהאי דכתיב וכן אין לו והעברתם
הא ים בן בן קודם לנת ולא כדא"ל רב פפא לאבי לעיל בפירקין:

והתניא אלו היתה בת לאבינו לא דברנו והמקשה עמנו
אינו יודע לפרשה: שאפילו בת לבן לא דברנו *שהיו יודעות כ'

לדרוש שנת הגן קודמת לנת: שלא נשאו אלא להגון להם כדפסג' ^{נדרש כו}
דאפי' דהותרו לינשא לכל מי שירצו כדאמרינן לקמן דכתיב ^{נדרש כו}

קג תניא ר' אליעזר בן יעקב אומר אפילו קטנה
שבהן לא נישאת פחותה מארבעים שנה

ס

איני והאמר רב חסדא נשאת פחותה מעשרים
יולדת עד ששים בת עשרים יולדת עד ארבעים
בת ארבעים שוב אינה יולדת אלא מתוך שצדקניות
היו נעשה להן נס כיוכבד דכתיב *וילך איש מבית
קכ לווי ויקח את בת לווי *אפשר בת מאה ושלשים
שנה היתה וקרי לה בת דא"ר חמא בר' חנינא
זו יוכבד שהורתה בדרך ולירתה בין החומות דכתי'
לטוב בעיניהם מהיכה לנשים ומה אני מקיים אך למספיק
מטה וגו' עלה טובה השיאן הכתוב שלא יכארו חלל למספיק
מטה חביהן שהיו הגונים וכן עשו דלשכחן שנאזו להם דכתיב
ותהיכה מקלה וכועה וגו' [לכני דודיהן לנשים]:

לא נשאת פחותה מ"ב שהיו מלפוס להגון להן: שוב אינה
יולדת ואם כתעבנו עד מ' שנה לא היה חלס כנשא אותן והם
למה כתעבנו עד מ' שנה מאחר שלא ילדו עוד: ונשני מתוך
שצדקניות היו נטחו כדלקחן שיעשה להם נס כיוכבד ולכן
כתעבנו עד מ' שנה ליכא להגון כיוכבד שילדה אחר מ' ומיהו
כישואיה חיבא למימר דהיו קודם מ': אפשר בת מאה ול'
כדלקחן: וקרי לה בת אשה הוה ליה למכתב. ונאן לן דבת ק"ל
היתה: דא"ר חמא בר' חנינא לקמן בפירקין דמנעיה לן דככללן
אשה מולא ע' ובסרטן חי אשה טובה חלל ע' קמר ח' וע"ז ח"ר
קמא בר' קמינא זו יוכבד וכו' ונת לוי דקאמר קרא נת לוי מעש
נתו של לוי והאי דלא קא קאמינא לה נהדיא שלא באת למכר' חלל
ננתן חסד: לירתה בין החומות כל' נטח סלרים ונשני

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קנה

יֵאָשֶׁר יִלְדָה אוֹתָהּ לִלּוּי בְּמִצְרִים לִירְחָתָהּ בְּמִצְרִים ^{מִדְּבַר כו}
וְהוֹרְחָתָהּ שְׁלֹא בְּמִצְרִים וְאִמָּאִי קָרִי לָהּ בַּת אִמֶּר
רַב יְהוּדָה בַּר (זְבִּינָא) [זְבִּירָא] שְׁנוּלְדוּ לָהּ סִימְנִי
נַעֲרוֹת נַחֲעָרָן הַבָּשָׂר וְנַחֲשִׁשְׁמוֹ הַקְּמָטִים וְחֹרֵר הַיּוֹפִי
לְמִקְוָמוֹ וּיקַח וּיְחַזִּיר מִיִּבְעֵי לִי אִמֶּר רַב יְהוּדָה בַּר

דְּקֶאֱמֵר בְּדִקְךָ גְּבִי הוֹרְחָתָהּ קֶאֱמֵר כְּמִי בֶן הַקּוֹמֹת גְּבִי לִירְחָתָהּ:
אִשְׁרֵי יִלְדָה קֶרֶא יִתְרָא דְהָא כְּתִיב כְּנָר בַּת לִי וְיִשְׂרָאֵל עָמְדוּ
בְּמִלְרִים ר"י אֲנִים שְׁבָן רַמּוֹ יַעֲקֹב לִנְכוּי רַד"ו שְׁמָה וְשִׁנּוּ וְנָס"ע
יִלְיָף לָהּ מִקְרָאִי בְּאִמֶּר לְאַנְרָהֶם בְּנִרְיָת בֶּן הַבְּתָרִים יָדוּעַ תִּדְעַ
כִּי גַר יִהְיֶה זֶרַעְךָ בְּאַרְץ לֹא לָהֶם אִיזָה זֶרַע זֶה יִלְחָק שְׁכֵנֵיכֶם כִּי
בִּלְחָק יִקְרָא לָךְ זֶרַע וּבִלְחָק הוּא אֹמֵר וּיִלְחָק בֶּן אֲנִים שְׁמָה בְּלִדְתָּ
אוֹתָם וְיַעֲקֹב אִמֶּר לְפָרְעָה יְמִי אֲנִי עֲגוּרִי שְׁלֹשִׁים וּמֵאֵת שָׁנָה הָרִי
ק"ץ וְרַד"ו שְׁעָמְדוּ בְּמִלְרִים הָרִי ת' מִלִּידָת יִלְחָק וְאִי אִפְשָׁר לִמֶּר
שְׁכַל ת' הָיוּ בְּמִלְרִים שְׁהָרִי קָהַת הָיָה מִיּוֹרְדֵי מִלְרִים כְּדִכְתִּיב וְנָכִי
לִי גִרְשֵׁן קָהַת וּמִרְרִי וְאֲנִי ק"י קָהַת קל"ג שְׁמָה וְאֲנִי ק"י עֲמָרָם
קל"ז שְׁמָה וּס' שֶׁל מֵשֶׁה הָרִי ש"כ א"כ מֵהַת"ל וְעֲנָדוֹם וְעֵנּוּ אוֹתָם
ת' שְׁמָה אֵלֶּל כָּל זְמַן שֶׁזֶרַעְךָ בְּאַרְץ לֹא לָהֶם ת' שְׁמָה כִּמְלָא יִכְנַד
בַּת ק"ל שְׁמָה שְׁהָרִי בְּתַחֲלָת בִּיאַת מִלְרִים כּוֹלְדָה וּמֵשֶׁה בֶּן פ' שְׁמָה
הָיָה בְּלִחְתָּם מִמִּלְרִים כְּשֶׁזִּירוּ ק"ל מר"י: נַחֲעָרָן הַבָּשָׂר הַמְּלִיק
כְּנַעַר קֶטֶן: וּיְחַזִּיר מִיִּבְעֵי לִיָּה שְׁהָרִי עֲנָדוּ יְמִים רַבִּים מִשְׁלָקְחָהּ
שְׁהָרִי כְּנָר כּוֹלְדוּ לָהֶם אֶהָרָן וּמִרְרִים אֵלֶּל שְׁפִירָשׁ עֲמָרָם עֲמָה
עֲסָנִי הַגּוֹרָה שְׁהָרִי מִשְׁלִיכִין זְכוּרֵיהֶם לִיאֹרֵר וְעֲכָשׁוּ הַתּוֹרָה מִבְּנֵי
עָרִים שְׁנֵתִּכְנָחָה לִי שְׁעִתִּיד בֶּן לִלְחָת מֵהֶם שִׁוְשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל
וְכו' כְּדִכְתִּיב לָן מִדְּכָתִיב עָרִים הַכְּנִיָּאָה אֶתֶּם אֶהָרָן בְּעוֹד שְׁהִית'

יש נוחלין פרץ שניי בבא בתרא

[ובינא] שעשה לה מעשה לקוחין הושיבה
באפריון ואהרן ומרים משוררין לפניה ומלאכי
השרת אומרים "אם הבנים שמחה. להלן מנאן
הכתוב דרך גדולתן וכאן דרך חכמתן מסייע ליה
לר' אמי דא"ר אמי בישיבה הלך אחר חכמה
במסיבת הלך אחר זקנה אמ' רב אשי והוא דמופלג
בחכמה והוא דמופלג בוקנה. תנא דבי ר' ישמעאל

אבות אהרן ולא אבות עשה שעדיין לא נולד היתה נביאה
שנתכנאה על משה עמיד להולד: משוררין מתוך שמחה
שעמיד משה ללאת מהם והיינו דכתיב לדעת מה יעשה לו
מה יהיה בסוף נביאותה כדאיתא בסוטה: להלן כשנשאו
ננות ללפסד: מנאן הכתוב דרך גדולתן דכתיב ותהיינה מקלה
תרלה וקגלה ומלכה וכו' ומסתברא דכך נולדו דכתיב לא
יעשה כן במקומנו לתת הלעירה לפני הנכירה: וכאן כשעמדו
לפני משה: דרך חכמתן כסדר שהן חכמות זו יותר מזה הקדימן
הכתוב מקלה כועה קגלה מלכה ותרלה ומסתברא אמרינן הכי
ללא ליקאו קראי אהדדי: בישיבה בין לדין בין לשאר ישיבות של
תורה מוסיפין את החכם למעלה מן הזקן וכדמפרש טעמי לקמן
שהחכם מופלג מכל חכמיו בחכמה שחכם הוא מאלף אבל בשל
שחכם הוא מעט מן הזקן אין מכבדין אותו יותר מן הזקן החכם
קל ומכבדים בלפסד איכא למילף דגבי גאון הדין מקד' הכתוב חכם'
מקלה: במסיבה של משה וה"ה לנישואים: והוא דמופלג
החכם בחכמה או הלך אחר החכמה ולא אחר זקנה: והוא
דמופלג בזקנה זקן מאלף או קולקין לו כבוד נבית המשה יותר

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קט

בנות צלפחד שקולות היו שנאמר *וההינה הויה מדבר לו אחת לכולן:

תנן החם אמר רשב"ג לא היו ימים טובים לישראל קד
בחמשה עשר באב וכיום הכפורי שבתן בנות קבא

מן הכסם אע"ג דמופלג ההוא כסם נמכמה כגון שהזקן כסם
קלת אבל אם אינו מופלג בזקנה כסם שהוא מופלג קודם לכבודי
שמעינן מהבא דכסם מופלג וזקן מופלג שאינו כסם כ"כ נצקור
בישיבה הלך אחר נמכה להושיע הכסם נראש ולדבר תמלה
וצמסינה הלך אחר זקנה והיבא דכסם הוי מופלג נמכה והזקן
אינו מופלג בזקנה בכל מקום הלך אחר הנמכה אפי' נמסינה
והיבא דהזקן הוי מופלג בזקנה והכסם אינו מופלג נמכה נכ"מ
הלך אחר הזקנה ואפי' בישיבה הואיל והזקן כסם קלת אע"פ
שהנצקור כסם יותר ממנו והיבא דלא מופלג לא האי נמכה ולא
האי בזקנה נראה בעיני דכ"מ הלך אחר זקנה אפי' בישיבה
מדאמר רב אשי והוא דמופלג נמכה והוא דמופלג בזקנה דהיבא
דהוי תרוייהו מופלגין הולכין בישיבה אחר הנמכה וצמסינ' אחר
הזקנה מכלל דהיבא דלא הוי תרוייהו מופלגין לא האי ולא האי
הולכין נכ"מ אחר אחד מהם ומדלא פירש איבא למימ' דמסתמא
הולכין אחר הזקן דנשגיל שהנצקור כסם קלת יותר ממנו אין לנו
לבייש את הזקן והכסם אינו בוש בדבר דידע הוא שנשגיל זקנתו
מולקין לו כבוד: שהולו' היו ולכך פעמים שהקדים זו לזו ופעמי'
איבא כדדרש' הוא אהרן ומשה הוא משה ואהרן למד ששקולין
היו [ולא תסייעה לר' אמי]:

תנן החם נמס' מעבית ומשום דאמר' לקמן יוכ שהותרו שנטים

ישראל יוצאות בכלי לבן השאולים שלא לבווש
 אח מי שאין לה. בשלמא יה"כ יום סליהה ומחילה
 ויום שנהנו בו לוחות האחרונות אלא ט"ו באב
 מאי היא אמר רב יהודה אמר שמואל יום שהוחרו
 השריטים לבא זה בזה מאי ררוש * זה הדבר דבר
 זה לא יהא נוהג אלא בדור זה. רבה בר בר חנה
 א"ר יוחנן יום שהוחר שבט בנימין לבא בקהל

בר נקט ליה: השאולים שאפי' מי שיש לה היתה שואלת
 שלא לבווש את השואלת מחמת שאין לה כדמפרש במס' תענית
 דת מלך שואלת מבת כהן גדול כו': יום שניחנו לוחות אחרונות
 כ"ח נ' כדתיבא במ"ע משה עלה * נ' צמיון לקבל לוקות הראשונות וירד
 צ"ל צמחו דהיינו סוף מ' יום עלה [צ"ל] ונקש עליהם רחמים
 צמחיל עון העגל שגא' ואתנפל לפני ה' כראשונה ארבעים יום
 וארבעים לילה וגו' צ"ט באב כתרלה המקום לישראל ואמר לו
 פסל לך שני לוקות וגו' עשה עוד מ' יום חל' באב עד י' בתשרי
 נ"ד אחרת שגא' ואנכי עמדת בזה כימים הראשונים ארבעי' וגו' ואז כתרלה
 י"ט המקום לישראל בשמחה והוריד משה לוקות האחרונות: יום
 שהוחרו שבטים הכי הוה קיס להו: לבא זה בזה שהותרו להם
 הסנת כחלה שפסק אותו דור של צאי ארץ שגאסר להם הסנת
 כחלה והשתא מיהא אס נשתיירו עדיין כני אדם שהיו באותו
 הדור אכתי צאיסורייהו קיימו אבל שאר צ"א שלא היו באותו דור
 מותר' וי"מ יום שהותרו שנים שהרי צט"ו באב כלו מחי מדבר
 כדלקמן וטעות הוא בידם שהרי לא לדור המדבר כאשר לא לצאי
 הארץ [צערנו' מואב] צסוף המ' שנה: יום שהותר שבט בנימין

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קנו

דכתיב "ואיש ישראל נשבע במצפה לאמר איש שוממי כח
ממנו לא יתן בתו לבנימין לאשה מאי דרוש ממנו
ולא מבנינו. רב דימי בר יוסף אמר רב נתמן יום
שכלו בו מתי מדבר דאמר מר עד שלא כלו מתי
מדבר *לא היה דבור עם משה שנא' *ויהי כאשר ^{ס ע"ג}
תמו כל אנשי הלחמה למות מקרב העם וכתיב דברים כ
[ווסעך ליה] וידבר ה' אלי לאמר אלי היה הדבור. עיינא ס

כל הכך אמוראי לא פליגי אלא מר גמיר הא ערניה ומר גמיר הא
ערניה: שכלו בו מתי מדבר בדדא איכה ח"ר אבין יום שנטל
בו הקסר דח"ר לוי כל ערב תשעה באב היה כרוח יונא כל העם
יבאו למסור ויולאין וקופרין כוכין (וישנן וישנן) בהם ובשחרית
הכרוז יונא הנדלו הקיים מתוך העמים ובדקין עלמן וקמרים
ט"ו אלף ופרוטרוט ככל שנה כך עשו מ' שנה יום לשנה יום לשנה
הרי מ' שנה בשנה אחרונה עשו כן בדקו עלמן ובשנאן שלמים
אמרו שאל טעיו בנשנון וכן ב' בו וכן ב'א ובי"ב ובי"ג ובי"ד
עד דחיתמלא סיהרא כיון דחיתמלא סיהרא אמרו בטל הקב"ה
אותה גזרה מעלינו עשו משתה ושקפה וי"ע: דאמר מר רב
ולכך עשו ימי משתה ושקפה על הדבור שקור למשה: לא היה
דיבור עם משה פה אל פה ככתמלה אבל אם הולככו לדבור
כגון בעשה דקרק שהיה אחר מעשה המרגלים היה מדבר ע"י
מלאך או באורים ותומי' ח"כ לא היה מדבר עמו אלא ע"י מעשה
הכריז להם: אליהוהיה הדבור דמלי למכתב ויאמ' ה' אלי בדכתיב
לעיל מיניה בשואב ויאמר ה' אלי אל תלך את שואב וגו' ח"כ
עדפסין ליהי כאשר תמו קא דריש הכי ולאן עשעשיתא דקרא

נ"י סעודין עולה אמר יום שביטל בו הושע בן אלה *פרדיסאות
 שהושיב ירבעם בן נבט על הדרכים שלא יעלו
 ישראל לרגל. רב מתנה אמר יום שניתנו הרוגי
 ביתר לקבורה דאמר רב מתנה אותו היום שניתנו
 הרוגי ביתר לקבורה חקנו [ביבנה] הטוב והמטיב
 הטוב שלא הסריחו והמטיב שניתנו לקבורה רבה
 ורב יוסף דאמרי תרזויהו יום שפוסקים בו מלכרות
 עצים למערכה דתניא ר' אליעזר הגדול אומר כיון
 שהגיע ט"ו באב תשש כחה של חמה ולא היו
 אלא מיתורא דזיהי כאשר תמו כל דקרא יתירה הוא. יום שביטל
 הושע בן אלה פרדיסאות שומרים כדתיא בס"ע כשראה הושע
 בן אלה שגלו עגלי הזהב עמד והעביר פרדיסאות שהושיב ירבעם
 בן נבט שלא יעלו ישראל לרגל שכל מלכי ישראל הוא אומר וילך
 בחטאת ירבעם בן נבט וגו' אבל בהושע בן אלה כתיב רק לא
 כמלכי ישראל אשר היו לפכיו: הרוגי ביתר צמס' גיטין: דאמר
 רב [מתנה] כו' ולכך שמו שזכו לקברם ולא הסריחו: ברכת
 הטוב והמטיב שזכרנו המזון תקבו אותו היום דמן התורה אינו
 אלא ג' ראשונות כדנפקא לן מהאי קרא וזכר את ה' אלהיך
 וגו': מניסן ועד ט"ו באב היו כורתיים עליהם ללורך המערכה
 לכל האכ' אבל מכאן ואילך תשש כחה של חמה ויש צעלים למלכות
 ומעלים עץ ומגדלים תולעת וכדאמרי' במדרש איכה ר' יעקב
 בר אחא צמס' ר' יוסי אומר שבו כלה זמן קלילת עליהם שכל עץ
 שנקלל בו תולעת פסול למזבח וכל עץ שהוא נקלץ אינו עושה
 מאכלות ואותו היום שפסקו היו שמקים לפי שנאותו היום היו

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קנח

כורחים עצים למערכה אמר רב מנשה וקרו ליה
יום חבר מגל מכאן ואילך דמוסיף ווסיף ושאינו
מוסיף יוסיף. מאי יוסיף חני רב יוסף תקבריה אמיה:
ת"ר ו' קפלו את כל העולם כלו מחושלח ראה
את אדם שם ראה את מחושלח. יעקב ראה

קה
ס

משלימין ומסייעין מלוה גדולה כזאת: יום חבר מגל שנשברו
הקרדומות שאין צורך בהן לקטוב עלים: מט"ו באב ואילך
דמוסיף מן הלילה על היום לשנות יוסיף ימים בדכתיב כי הוא
חיד ואורך ימיו וגו' וכתיב כי אורך ימים ושנות ימים יוסיפו לך
שמתוך שהלילות מאריכין והימים מתקצרין לריך לעסוק בתלמודו
גם בלילו דלא מוסיף יוסיף: מאי יוסיף חני רב יוסף תקבריה
אימיה שימות בקלי ימיו כמו הזכרם לא יוסף מזרעם לצון כליה
ולא גרסי' יאסף דא"כ מאי קא בעי תלמודא הא מלתא דפשיטא
היא דיאסף לצון מיתה בדכתיב יאסף אהרן אל עמיו:

ח"ר ב' דרייתא היא בס"ע ומשום דמייירי בכלל ויהושע לקמיה
נקט ליה א"כ משום דאמרינן לעיל דמוסיף יוסיף ובא
להודיענו שאלו שנעה מתוך שלדיקים היו ועסקו בתורה [קיו
כל כך]: קפלו את כל העולם כלומר סגורו והקפיהו
שנתקפל העולם ביניהם וכל אלו השנעה שמו זה את זה
בדקתני לעיל מיניה בס"ע כמלאת אומר שישם יעקב את שם
ד' שנה שם שישם את מחושלח ל"ק שנה מחושלח שישם את אדם
הראשון רמ"ג שנה ומתשכון שנות הדורות הכתוב"ז בפר' דור
אחר דור יש ללמוד כל זה מחושלח לא מת עד (המנוח) [תקף
למנוח] בדאמרינן בקלק ויהי לשנעת הימים גו' אלו שנעה ימי
אבלו של מחושלח וכבר היה שם בן ל"ק שנה בדכתיב שם בן

את שם. עמרם ראה את יעקב. אחיה השילוני
ראה את עמרם. אליהו ראה אחיה השילוני
ועדיין הוא קיים ואחיה השילוני ראה את עמרם
מדבר כי והכתי' * ולא נותר מהם איש כי אם כלב בן יפונה

חאת שנה ויולד את ארפכשד שנים אחד המנוול ולמד כמי ראה
את אדם הראשון ואת שם אלא לדיקים גמורים קא קשיב שמשו
זה את זה בדפי' לעיל והאי תנא לא סבירא ליה סתוך זה מטטרון
דהול"ל שנים קבלו את כל העולם דהאי תנא דס"ע היא וס"ל
דהאי ואיכנו כי לקח איתו אלהים היינו שמת בקלי ימיו וכדקתני
התם סתוך קבר את אדם הראשון [וקיה ושם] וקיה אקרו כ"ו
שנה מתושלח הוליא שנותיו עד המנוול: עמרם ראה את יעקב
סבירא היא שהרי קהת אביו מיורדי מלרים הוה דכתיב ובני לוי
גרשון קהת ומררי וימי יעקב בארץ מלרים שבע עשרה שנה
ובאותן י"ז נולד עמרם לקהת שהרי בני הראשון היה דכתיב
ובני קהת עמרם וילהר: ואחיה השילוני ראה את עמרם
ואליהו ראה את אחיה גמרא והאי תנא לא ס"ל אליהו זה
פנחס דאס איתא לימא משה ראה את עמרם פנחס ראה את
משה ועדיין הוא קיים ולא אינטריך לאחיה כלל: והכתיב ולא
נותר מהם איש ואחיה השילוני נתפסא בימי ירבעם ואס איתא
דראה את עמרם במלרי' היאך ילא ממדבר וצא לו לארץ והלא
כל ימי יעקב במלרי' י"ז שנה ועמרם ראה את יעקב לכל הפחות
יום אחד ושני ק"י עמרם קל"ז הרי קנ"ד שנים ואחיה ראה את
עמרם כמה פשו להו ממאמים ועשר אחרי מות עמרם כ"ו שנה
הרי לכל הפחות היה אחיה השילוני בן כ"ו שנה נכלאתם ממלרים

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קנט

ויהושע בן נון אמר רב המנונא לא נגזרה גזירה
 על שבטיו של לוי דכתיב *במדבר הוזה יפלו פגריכם ^{חדני יד}
 וכל פקודיכם לכל מכפרכ' מכן עשרים שנה ומעלה
 מי שפקודיו מכן עשרים (שנה ומעלה) יצא שבטו
 של לוי שפקודיו מכן שלשים ומשאר שבטים לא
 עייל והתניא יאיר בן מנשה ומכיר בן מנשה וולדו
 בימי יעקב ולא מתו עד שנכנסו ישראל לארץ
 שנ' *ויכו מהם אנשי העי כשלשים ושישה איש ^{יבסני}
 (חניא) [וחניא] ל"ו איש ממש דברי ר' יהודה א"ל
 ר' נחמיה וכי נאמר שלשים ושישה והלא
 לא נאמר אלא כשלשים ושישה אלא זה יאיר בן
 מנשה ששקול כרובה של סנהדרין אלא אמר רב
 ושמו יותר כגון שכולל בימות עמרם הרבה: אחיה השילוני
 לוי היה כדכתיב צדה"י והלויים אקיה על אולרות בית האלהים:
 שפקודיו מכן ל' יום שהרי הלויים נחמס מכן קדש ומעל' לפדות
 עליהם הנכירות כדכתיב מכן קדש ומעלה תפקדם ולא כהירא
 לי דא"כ ה"ל למימר ולא שבטו של לוי שפקודיו מכן קדש אלא האי
 ל' היינו ל' שנה כדכתיב בני גרשון קהת ומררי מכן שלשים שנה
 ועד בן חמשים שנה וההוא חשבון נקט שאלו חשבון כנגד חשבון
 של ישראל הוא דביוצאי לבא קפיד רחמנא דבישראל כתיב כל יוצאי
 לבא ובלויים כתיב מכן שלשים שנה וגו' כל הנא לבא וגו':
 ומשאר שבטים לא עייל מיוצאי מזרים לארץ בתמיה ואמאי
 דמקת לתרובי מזוס דלוי היה אקיה לכך נא לארץ: בימי יעקב
 גרשון: ולא מתו לא יליף מקרא אלא חד מבייהו: סנהדרין

אחא בר יעקב לא נגזרה גזרה לא על פחות מבן עשרים ולא על יתר מבן ששים לא על פחות מבן עשרים דכתיב מבן עשרים שנה ומעלה ולא על יתר מבן ששים גמר ומעלה ומעלה מערכין מה להלן יתר מבן ס' בפחות מבן כ' אף כאן יתר מבן ס' בפחות מבן כ' :

ק' אבעיא להו ארץ ישראל לשבטים איפלוג
ס או דילמא לקרקף גברי איפלוג

הו שנים ואחד כמלא רובן ל"ו : ולא על יתר מבן ששים וכהי כמי דאקיה ישראל היה הרי ראה את עמרם (שה) [קמשה] שנים והוא ליה בן ששים [ואחד] גלגלו ממלרים : יתר על בן ששים בערכין אינו שנה לזן עשרים שנה ומעלה שהרי ערכו מועט יותר כדכתיב צפרשת ערכין : בפחות מעשרים שמועט ערכו מנן עשרים שנה ומעלה דאע"ג דאין ערך פחות מנן עשרי' ויותר על בן ששים שוין זה לזה מיהו בזה שוין שערך שניהם מועט מערך יתר מנן עשרים וקלוקים מדיני של יותר מנן עשרים וה"כ כי היכי דמחולק פחות מנן עשרים לעבין הגזירה ליתר מנן עשרי' הוא הדין להיותר על בן ס' ואיכא למימר דלא כמנו דההוא קשנן :

לשבטים איחפליג שנתחלקה ל"ב חלקים שוים ואח"כ כל שנת ושנת מתחלק לפי אנשיו שהיו מיוצאי מלרים או לפי צאי הארץ למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה : לקרקף גברי לראשי אנשים שכל אחד (ואחד מישראל) מיוצאי מלרים לרי יאשיה או לצאי הארץ לרי יוכנן היה כוונתו חלקו בארץ בפני

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קס

*ת"ש *בין רב למעט ועוד תניא עתידה ארץ ישראל קכב
שתחלק לשלשה עשר שבטים שבתחלה לא ^{מדברי} נחלקה אלא לשנים עשר שבטים ולא נחלקה

עצמו והיו כולן ארבע במחלקה: ת"ש בין רב למעט על פי
הגורל חלק נחלקתן אל ישראל שיקח כל שנת ושנת מה שיתן לו
הגורל בין שהיה מגיע לו חלק מרובה כגון שנת שאכסיו מועטין
בין שהיה לו חלק מועט כגון שנת שאכסיו מרובין דכיון דכל
השבטים לוקמין בשנה שנת הקטן בשנת הגדול כמלאו חלקי בני
שנת הקטן מרובין מחלקי בני שנת הגדול ואי לקרקף גברי מאי
בין רב למעט והלא כטלו כולם בשנה: ועוד תניא כמי בהדיא
לשבטים איתפליג ומאוס דאיכא למדרש כמי האי בין רב למעט
לכלקמן בגרייתא אינטריך כמי האי: ועוד תניא וכו' שתחלק
לעתיד לבא ל"ג שבטים כל' ל"ג חלקים שוין ולקמן מפרש מאי
כיהו אותו חלק דמפי התם דאי מאוס לוי דנקט נחלקה כשאר
שבטים כדכתיב התם שער לוי אחד הא אפרים ומנשה כמי לא
יטלו כי אם חלק אחד כדכתיב התם שער יוסף אחד כמלאו י"ב
שבטים נוטלין י"ב חלקים והי"ג לכשיא כלקמן: שבתחלה
כשנאו לארץ: לא נחלקה אלא ל"ב שבטים ששנת לוי לא
היה לו חלק בארץ אלא כל שנת ושנת נתנו להם ערים לשבת
בהן להיות לערי מקלט אבל מנשה ואפרים כטלו שני חלקים
כדכתיב אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו ל"ב שבטים קא סלקא
דעתך מי שהיה לו חלק יפה היה כותן דמים למי שהגיע לו חלק
כפוש מאי דביכי ביכי כדכתיב בין רב למעט כלומר ולריך לדקדק
בין רב למעט להוסיף דמים הרב למעט שהזכיר קרי לה מעט

אלא בכסף שנא' בין רב למעט אמר רבי יהודה
סאת ביהודה שותחמש סאין בגליל ולא נתחלקת
מדבר בו אלא בגורל שנא' *אך בגורל ולא נתחלקת אלא
ce באורים ותומים שנאמ' *על פי הגורל הא כיצד
אלעזר מלובש אורים ותומים ויהושע וכל ישראל
עומדים לפניו וקלפי של שבטים וקלפי של
תחומים מונחים לפניו והירה מבין ברוח הקדש

והעידית קרי רב שכן א"ר יהודה סאת ביהודה שותחמש סאין
בגליל והיה סעלה דמים זה שפסל חלקו ביהודה לזה שפסל חלקו
בגליל: ה"ג א"ר יהודה כו' ולא נא לחלוק מדלא קמי' ר'
יהודה אומר: ולא נתחלקת אלא בגורל שפסקא דמילתיה
דת"ק היא: על פי שמע ע"פ אורים ותומים: הא כיצד אם
אורים למה גורל ואם גורל למה אורים ושאל מבין שני
את זה: אלעזר מלובש וכו' דכתיב ולפני אלעזר הכהן יעמוד
ושאל לו במספט האורים לפני ה' על פיו ילאו ועל פיו יבואו וגו':
וקלפי של שבטים ארגו שמוכין בו י"ג פיתקין שכתוב בהן י"ג
שנעים: וקלפי של תחומין ארגו שמוכין בו י"ג פיתקין (על)
[אל] י"ג חלקים של [ארץ] ישראל: והיה מבין ברה"ק כלו'
באורים ותומים לשאלין תפלה באורים ותומים קודם שיטרוף
המעונה בקלפי ובכך עתקרת דעתן של ישראל שרוואין שהגורל
היה עולה כמו שמתכבא תפלה ויודעין שחלוקה ישנה היא ולא
היו מרכיבים בדבר שנעים המרכיבים ואפי' קלפים היו לריכין אחד
לשנעים ואחד לתחומים ולא סגי נקד דתחומים ולישא עכשיו
אני נוטל מה שיעלה בידי לצורך ראובן דא"כ אין כל החלוקה

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קסא

ואומר זבולון עולה ורחם עכו עולה עמו טרף בקלפי
של שבטי' ועלה בידו זבולון טרף בקלפי של תחומין
ועלה בידו תחום עכו וחזור ומזין ברוח הקודש
ואומר נפתלי עולה תחום גינוסר עולה עמו טרף
בקלפי של שבטים ועלה בידו נפתלי טרף בקלפי
של תחומין ועלה בידו תחום גינוסר וכן כל שבט
ושבט ולא כחלוקה של עולם הוה חלוקה של עולם
הבא העולם הוה אדם יש לו שדה לבן אין לו
שדה פרדס שדה פרדס אין לו שדה לבן עולם
הבא אין לך כל אחד ואחד שאין לו בהר ובשפלה
ובעמק שנא' *שער ראובן אחד שער יהודה אחד
שער לוי אחד והקב"ה מחלק להן בעצמו שנא' ^ח
*ואלה מחלקותם נאם ה'. קחני מיהת שבתחלה ^ע
לא נתחלק אלא לשנים עשר שבטים שמע מינה
לשבטים איפלוג שמע מינה. אמר מר עתידה ארץ
ישראל שתתחלק לשלש עשרה שבטים אידך למאן

עשויה בגורל וקרא אחר כך בגורל גו' בלא הולאת דבור מפני
ואומר זבולון עולה עכסיו יצא ליד הטורף בקלפי כתב של זבולון
והא דנקטינהו שלא כסדרן לפי שאין עולה שום גורל על הסדר
אלא ע"י מקרה: טרף עירבב הממונה לכך את הפתקין יפה
שלא יאמרו מדעת לקח את זה שהיה יודע הכתוב זה. טרף כמו
גלים טרופות בקערה: שער ראובן אחד שיה דכל מה שיש
לזה יש לזה: נאם ה' הוא עצמו יאמר לכל אחד ליטול חלק
פלוגי ופלוגי: אידך למאן חלק י"ג למאן דהא מ"ד שבטים

אמר רב חסדא לנשיא דבתיב *והעובד העיר יחזקאל
 יעברוהו מכל שבטי ישראל. אמר ליה רב פפא
 לאבוי אימא רונגר בעלמא לא סלקא דעתך דבתי
 *והנותר לנשיא מזה ומזה לתרומת הקדש ולאחות
 העיר. ולא נתחלקה אלא בכספים שנא' בין רב
 למעט למאי אילימא לשופרא וסניא אטו בשופטני
 עסקינן אלא לקרובה ורחוקה כתנאי רבי אלעזר
 לחיד הוא דזקלי כדכתיב יחזקאל: לנשיא לחלק המשיח:
 העובד העיר דהיינו נשיא דעול דניס מיטל עליו כדכתיב גבי
 רחבעם אם היום תהיה עבד לעם הזה: יעברוהו יחנו לו
 כחלה מכל שבטי ישראל: רונגר שכירים בעלמא לעבוד לו
 כתלמיד לרב אבל לא ליתן לו מנחלת. ור"ס פירש רון גר רון
 כלשון פרס יוס גר שכיר כל' שכיר יוס: והנותר מזה ומזה
 משמע שנוטל חלק מזה ומזה: לתרומת הקודש לצד מקומו של
 בה"מ: ולאחות העיר ולצד מקום העיר וכתיב נסיפיה לעומת
 חלקים: ולא נתחלקה וכו' בעין אמר מר: למאי הלכתא
 קאמר שיהו מעלין כספים זה לזה: אילימא בשופרא וסניא
 מה שהיתה זו יפה מזו או זו רעה מזו דמסלק ליה בדמי מאן
 דאית ליה שופרא למאן דאית ליה סניא: אטו בשופטני עסקינן
 דמסתלקין מנחלתן בזוי אלא ודאי בגליל נוטל חמש סאין ככנד
 סאה ביהוד': לקורב' ורחוקא הקרקעו' האלו היו מולקין
 בשוה מי שלוקח מן הכתוש נוטל יותר (בכדי) [עד כדמי] היפה
 אבל מי שעלה גורלו בקרוב לירושל' מעלה מעות למי שעלה לו
 גורלו רחוק מירושל' שהרחוק גרוע הוא מפני שני דבריו אחד
 שרחוק מזה"מ ק' וא' מפני שקרוב הוא לארץ העמים ויש לו לדאוג

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קסב

אומר בכספים העלות רבי יהושע אומר בקרקע
העלות :

חניא *אד כגורל יצאו יהושע וכלב למאי אילימא קו
דלא שקלי כלל השתא דלאו דידהו שקול שס

דידהו מבעיא אלא שלא נטלו כגורל אלא על פי מדבר כו
ה'. יהושע דכתיב *על פי ה' נתנו לו את העיר יהושע יט
אשר שאל את חמנת סרח בחר אפרים *כתיב שס ע"ב
סרח ובתי *חרס אמר רבי אליעזר בתחלה פירותיה שספ"א
כחרס ולבסוף פירותיה מסריחין ואיכא דאמרי

מהם ור' יהודה מלתא באכפי כפשיה קאמר דמי שגבל גורלו
גליל כיעל קמא סאין כנגד סאה שקניו כוטל ביהודה א"כ
מזים דקאמר ת"ק קורבא ורומקא משלקין בכספים אמת איבו
לסיועיה ולמימר דסאה ביהודה שיה קמא סאין גליל בשגיל
ביהודה קרוב לירושלים וגליל רחוק יותר ונריך להעלות כספים
שזה ד' סאין לסאה שגליל: בכספים העלות (לקורבא ורומקא
בקרקע העלות) להוציא ביני ביני דקורבא ורומקא וסגרא היא
ומזין רב למעט לא כפקא ליה דמקרא לא שמעינן אלא העלאת
לא שגא בכספים ולא שגא בקרקע :

דלאו דידהו ישקיל חלק מרגלים כדאמרו צפרקין דלעיל :
כתיב סרח ביהושע: וכתיב חרס צופטים: בתחלה

קודם שנאת לידי יהושע פירותיה דומין לקדם יבשים ורעים
כחרס היבש בלי שומן ולבסוף כשנאת לידו פירותיה מסריחים
מתוך שומם כשמעמרים אותם יותר מדאי ומעליותא היא מאוס
שומן ורובו של יהושע נרם : וא"ר פירותיה מסריחים מרוב שומן

שופט' א' בתחלה מסריחין ולכסוף כחרס. כלב דכתיב *ויתנו
 עי' ללכלב את חברון כאשר דבר משה ויורש משם
 כמדו' את שלשת בני הענק חברון עיר מקלט הואי אמר
 הלכות אביו פרוודהא דכתיב *את שרה העיר ואת חצריה
 יהושע כל נתנו לכלב בן יפונה באחוזתו:

קח *ואני נתתי לך שכס אחר וגו' בחרבי ובקשתי
 קבג וכי בחרבו וקשחו לקח והלא כבר נאמר
 שס *כי לא בקשתי אבטח וחרבי לא תושיעני. אלא
 חרבי וז תפלה קשתי וז בקשה:

בעא מיניה רבי חלבו מרבי שמואל בר נחמני
 קט מה ראה יעקב שנטל בכורה מראובן מה
 שס ראה *ובחללו יצועי אביו וגומר אלא מה ראה
 ד"ה א' ה' א' ה'

שלא היו משתמרין וגריעוואס הוא ולכסוף פירותיה דומין לחרס
 כל' שלא היו שמים יותר מדאי אלא במדה שיכולין להכניסן
 לאוצר ומתקיימין טובא ומעליותא היא: כאשר דבר משה
 והיכן דבר דכתיב ולו אתן את הארץ אשר דרך בה ולבניו וזו
 היא חצרין שדרך בה כדאמרינן באגדה ויצא עד חצרין מלמד
 שנשתטח כלל על מערת קברי לדיקים שנחברון והתפלל שס לפני
 המקום שיליהו מעלת מרגלים שלא יכשל עמהם: עיר מקלט
 הואי כדכתיב ביהושע ולבני אהרן הכהן נתנו את העיר מקלט
 את חצרין ואת מנרשיה: פרוודהא כפרים ושדות שסניב העיר
 חולה למגרש:

זו תפלה שהתפלל יעקב [על בניו] ואזכה לקנות את הבכורה
 מעשו בתפלתו:

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קסג

שנחנת ליוסף אמשול לך משל למה הדבר דומה
לבעל הבית שגידל יתום בתוך ביתו לימים
העשיר אותו יתום ואמר אהנהו לבעל הבית מנכסי
א"ל ואי לאו דחטא ראובן לא מהני ליוסף ולא
מידא אלא ר' יונתן רבך לא כך אמר ראוייה היתה
בכורה לצאת מרחל דכתיב *אלה תולדות יעקב
יוסף אלא שקדמתה לאה ברחמים ומחוך צניעות
שהיה בה ברחל החזירה הקב"ה לה מאי קדמתה
לאה ברחמים דכתיב *ועיני לאה רבות מאי רבות
אילימא רבות ממש אפשר בגנות בתמה שמאה לא

רש"י ב

ס"ח כ"ט

לבעל הבית יוסף : יתום יעקב דכתיב ויכלכל יוסף את אביו :
לסוף העשיר יעקב שזאה לידו בכורת ראובן ע"י שקילל
יועזר אביו והיה יכול ליתנה למי שירצה : ואי לאו דחטא ראובן
לא הוה מהני ל"ל ליוסף בתמיה כל' מה נתן יעקב ליוסף שהרי
מחלק שאר אחיו הוסיף לו ומשלו לא נתן כלים ומשלו הו"ל
לההנותו ולא משל אחרים אלא ודאי משלו נתן לו והן בכרות
שברכו מכולם כגון צרכה שברך לאפרים ומנשה וידגו לרוב שאין
עין רעה שולט בהן וכגון מאל אביך ויעזרך תהיינה לראש יוסף
וגו' ומה שנתן בכורת ראובן ליוסף טעם אחר יש בדבר : אלא ר'
יונתן רבך לא כך אמר כדאמרינן בכל דוכתא א"ר שמואל בר
נחמני א"ר יוחנן : עתידה בכורה לצאת מרחל שחלל את יוסף
קודם שחלל לאה את ראובן דלהוי יוסף ראשית אוכו דיעקב :
ברחמים נחפלה ולקמן מפרש : צניעות דרחל לקמן מפרש :

דבר הכתוב דכתיב *מן הבהמה הטחורה ומן
הבהמה אשר איננה טחורה בגנות הצדיקים דבר
הכתוב אלא א"ר אלעזר שמתנותיה ארוכות
(בכהונה. ארוכות בלויה. ארוכות במלכות). (רבא)
[רב] אמר לעולם רבית ממש ולא גנאי הוא לה
אלא שבח הוא לה שהיתה שומעת [על פרשת
דרכים] בני אדם שהיו אומרים ב' בני ייש לה
לרבקה וכו' בנות יש לו ללכן גדולה לגדול וקטנה
לקטן היתה יושבת בפרשת דרכים ושואלת גדול
מה מעשיו (*איש יודע ציד קטן מה מעשיו איש
תם יושב אוהלים היתה בוכה עד שנשירו ריסי
עיניה והיינו דכתיב *וירא ה' כי שניאה לאה מאי
שנאה אילימא שנאה ממש אפשר בגנות בהמה
טמאה לא דבר הכתוב בגנות צדיקים דבר הכתוב
אלא מאי שנאה ששנואין מעשי עשו בעיניה מיד
כ' א' שויפתח את רחמה מאי צניעות היתה בה ברחל
דכתיב *ויגר יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכו'
כן רבקה היא והלא בן אחות אביה הוא אלא אמ'

דבר הכתוב שהרי עקס ק' אותיות דכתיב אשר איננה טחורה
דאיכא י"ג אותיות ומלי למכתב הטמאה דליכא אלא ה': אלא
א"ר אלעזר וכו' אליבא דרבי אלעזר לא אשכחן שקדמיה לאה
ברמיס אלא אליבא (דרבא) [דרבנן]: ארוכות גדולות בכהונה
ולויה דלוי ילא ממנה שממנו כהנים ולוים ומלכות מיהודה:
ויפתח את רחמה היינו שזכתה לנכורה:

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קסד

לה מינסבת לי אמרה ליה אין מיהו אית לי אבא
רמאת ולא יכלת ליה אמר לה מאי רמאותיה
אמרה ליה אית לי אחתא דקשישא מינאי ולא
מינסיב לי מקמה אמר לה אחיו אנא ברמאות
אמרה ליה ומי שרי להו לצדיקי לסגויי ברמאות
אין *עם נבר תתבר ועם עקש תתפל מסר לה ע"כ כ
סימנין כי קא מעיילי לה ללאה סברא תשחא מיכספי
אחתאי מסתתנהו ניהלה והיינו דכתיב *ויהי בבקר ראשי כט
והנה היא לאה מכלל דעד השתא לאו לאה הואי
אלא מתוך סימנים שמסר לה יעקב לרחל ומסרתן
ללאה לא הוה ידע לה עד ההיא שעתא :

בעא מיניה אבא חליפא קרויין מר' חייו בר קי
אבא בכללן אחת מוצא שבעים ובפרטן אי
אחת מוצא אלא שבעים חסר אחד א"ל תיומה
היתה עם דינה דכתיב *ואת דינה בתו אלא מעתה
תיומה היתה עם בנימן דכתיב **את בנימן [אחיו
בן אמו] א"ל מרגליות טובה היתה בידי ואחת
סימנין מסר לה יעקב לרחל שתאמר לו כלילה (כשתכנס)
בכללן של ישראל שניו למר' : אחת מוצא ע' דכתיב כל הנפש ל"ב
הבאה ליעקב מלרימה שבעים : ובפרטן כשהוא מוכה
אחד אחד בפרט אי אחת מולא אלא ס"ט דכתיב כל נפש אדם
ושש ויוסף ושני בניו ומכני לאה קסרי' דכתיב בכלל דינה ל"ג
בפרט שלשים ושנים : תיומה שילדה לאה ב' בנות בכרם א' : שס חג
ואת בנימין ב' : מרגליות טובה היתה בידי ואחת

וס"ה
דכתיב
בכללן של
בני לאה
אחת מולא
ל"ג
בפרטן
אחת מולא

וב' כרש"י
בכוח
ראשי ח
שס ע"ב
שס חג

רוצה לאברהם ממני הכי א"ר חמא בר' חנינא
 זו יוכבד שהורתה בדרך ולידתה בין החומות שנ'
 מר' כו *אשר ילדה אותה ללוי במצרים לידתה במצרים
 ואין הורתה במצרים:

קיא בעא מיניה ר' [חלבו מר'] שמואל בר נחמני
 (מר' יונתן) כתיב *ויהי כאשר ילדה רחל
 את יוסף וגו' מאי שנא כי אחיליד יוסף א"ל ראה
 יעקב אבינו שאין זרעו של עשו נמסר אלא ביד
 זרעו של יוסף שנא *והיה בית יעקב אש ובית
 ליוסף להבה ובית עשו לקש וגו'. איתיביה *ויכם
 דוד מהנשף ועד הערב וגו' א"ל דאקרייך נביאי
 לא אקרייך כתובי דכתיב *בלכתו אל צקלג נפלו
 עליו ממנשה עדנח ויוכבד וידיעאל ומיכאל ויוזבד
 (ואליהו) [ואליהוא] וצלתי ראשי האלפי אשר למנש'.

אלא הייתי רוצה לגלות ומעיקר' לקדושי הוא דנעי: לאברהם
 ממני כל' לגלותה לאחרים ולקבצ את הטעם היה אומר כן: זו
 יוכבד ולכך לא פרט בה לפי שעדיין לא ילאתה לאויר העולם
 אלא עובר במעי אמה היתה בכניסתה למצרים:

מאי שנא דלא רצה לשוב לבית אביו עד שכול יוסף: ויכם דוד
 בעמלק מירי כשפשו על צקלג וכהגו כשי דוד והלא דוד
 מיהודה היה ולא מיוסף וכפל זרעו של עשו בידו דעמלק היה בן
 אליש בן עשו ואת אחרת שאינו כמסר אלא בזרעו של יוסף והלא
 גם ניד שאר הנשי' כמסר ואמאי קאמר קרא ובית יוסף להבה
 טפי משאר הנשים: דכתיב ד"ה נלכתו אל צקלג להלחם
 בעמלק ופלגו לנו ונו' ראשי האלפי אשר למנשה ואלפי אשר למנשה

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קסה

מתיב רב יוסף *ומהם מן בני שמעון תלכו להר ד'ס א ד
שעיר אנשים חמש מאות ופלטירה ונערירה
ורפיה ועוויאל בני ישעי בראשם ויכו את שארית
הפליטה אשר לעמלק וישבו שם עד היום הזה אמר
רבה בר שילא ישעי נמי ממנשה אתי דכתי' * (ובני
מנשה חפר עפר) [ואלה ראשי בית אבות] ועפר [וישעי:
ההוא דאתא לקמיה דר' חנינא אמר ליה מוחזקני
בזה שהוא בכור א"ל מנא ידעת א"ל דכי קבו
הוי אתו לגבי אבות אמר להו זילו לגבי שבחת
ברי דבוכרא הוא ומסי רוקיה ודילמא בוכרא
דאימא הוא גמירי בוכרא דאבא מסי [רוקיה] בוכרא
דאימא לא מסי [רוקיה]:

אמר להו רבא לרב פפא ולרב הונא ברית דרב קיב
יהושע כי אתי פיסקא דדינא ידידי לקמייכו קל
וחויתו ביה פרכא לא חקרעוניה עד דאתיתו לקמאי ע"ג
אי אית לי טעמא אמינא לכו ואי לא הדרנא בי
עמו ממנשה בן יוסף לכך נפלו נידו: מן בני שמעון וגו' אלמא
ניד בכי שמעון נפלו:

מיחזק אני בזה שהוא בכור והיה עד אחר עמו והאי בכור היה
שמי שבחת כללקמיה: דכי הוו אתו הקוששין נעייכהן:
שבחת ברי שם הבכור ולאו היינו בריה דר"ק דאמר' בלא יספור
אח' ר"ק לא שכיב שבחת ברי אלא דקץ תאכתא בלא זמנא: מסי
רוקיה לעין:

פסקא דדינא אפסקתו ומסרתו לאדם להיות לראיה נידו אל

לאחר מיחה לא מיקרע תיקרעוניה ולא מיגמר
תגמרון מיניה מיקרע לא תקרעוניה דאי הינא קיים
קלא דלמא אמינא לכו טעמא *ומגמר לא תגמרון
מיניה דאין לדיין אלא מה שעניו רואות:

קיג ההוא דא"ל לחבריה נכסי לך ואחר כך לפלוני
קלב וראשון ראוי ליורשו הוה בטר דשכיב ראשון
ע"ז אתא שני וקא חבע. סבר רב עיליש קמיה דרבא
ע' למימר שני נמי קא שקיל. א"ל דייני דחצצתא
הכי דייני לאו היינו דשלח רב אחא בר רב שילא
איכסיף (א"ל) [קרי עליה] *אני ה' בעתה אחישנה:

בחדושי
הלכות
ישעיה ס

תקרעוהו לבטל דנרי: דאי הוה כו' ושם גס אתם תמלאו
תירון לקושייתכם: לא תגמרו לדון מיניה אלא כפי שדעתכם
כוסה דאין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות:

ההוא דא"ל לחבריה הראוי ליורשו: שני נמי שקיל זהרי לא
כתן לראשון כי אם כל ימי קיוו ומתה אינה מתקיימת
אלא לדעת הכותן: דייני דחצצתא דייני פשרה שאין בקיאות
בדין ומולצין מחלה לזה ומחלה לזה בדין ממון המוטל בספק.
ור"ק פ' סללמא בית הקברות: ולא היינו דשלח וכו' וכיון
דראשון ראוי ליורשו אין לב' אחרינו כלום: איכסיף רב עיליש
מרבא מן יאמר רבא בלבו אלו לא הייתי בכאן היה דן שקר וכן
כל הדיקין שהוא דן שלא בפני: קרי רבא עליה דרב עיליש
לנחמו: אני ה' בעתה אחישנה בשעה שהלדיקים לריבים
לישועה הקב"ה ממליאה להם אף אתה יודע אבי דך שמעולם
לא באת תקלת דין על ידך שהרי עכשיו זימנתי לך הקצ"ה קודם
שהגעת להורא' ולא כבשלת:

יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא קסו

משנה הכותב נכסיו לאחרים והניח את בנו מה קיד
שעשה עשוי אבל אין רוח חכמים נוחה ^ס
הימנו רשב"ג אומר אם לא היו בנו נוחגין כשורה
זכור לטוב. גמ' (יוסי) [יוסף] בן יועזר היה לו בן
שלא היה נוהג כשורה הוויא ליה עיליתא דדינרי
קם אקרשה לשמים אול כריה נסיב בת גדיק
כלילי דינאי מלכא אולידה דביתהו אייתי לה
נוניתא קרעה אשכח בה כרגליתא אמר' ליה לא
חמטייה לבי מלכא דשקלי ממך ברמי קלילא ויל
אמטיה לגוברי רבי מקדשא ולא חשוימה את
מח שעשה עשוי מלתא דפשיטא הוא ומשום סיפא נקט ליה
למסור לעשות כן: אין רוח חכמים נוחה הימנו אין
לחכמי' נחת רוח ממעשי אלא קרון אף גורם להם שבעים
עליו דקא עקר נחלה דאורייתא: רבי שמעון בן גמליאל וכו'
נגמ' מפרש אס נא לחלוק או לפרש: בת גריל כלילי דינאי
בת מי שמקלע עטרו (ליכא) [דינאי] המלך: זכין נוניתא
דג ללורך אשתו שילדה: לא חמטייה לבי מלכא למוכרו ללורך
עטרו המלך: ברמי קלילי צוול: לגוברי של הקדש ויקסוהו
לאבני אפוד דכתיב דנעלו אורים ותומים מלישאל בהן כדכתיב
עד עמוד כהן לאורי' ותומים כאדם שאומר לקברו עד שיצא
המשיק אפוד ומשן מיהא לא נעלו דאין כהן גדול משמש בלא ס'
נגדים: ולא חשוימה אה אלא תפתק לומר נכך וכך אתנכה
להקדש (וכיון) [דכיון] דשיימת ליה בדמי קלילי תו לא חמית
למיסקל מיניה טפי דאמירה לגבוה וכו' דכתיב ואיש כי יקדש
מולא שפתיך תשמור אלא הגזר שהוא בקי ישימכה לך וירא

ראמירה לגבוה כמסירה להדיוטדמי אלא לישיימוהו
 אינהו אמטייה שיימוה בתליסר עילית' רדינרי
 אמרי ליה שבע איכא שית ליכא אמר להו שבע
 הבו לי שש הרי הם מקודשים לשמים עמרו
 וכתבו (יוסי) [יוסף] בן יועור הכנים אחד ובנו
 הכנים שש וא"ר (יוסי) [יוסף] בן יועור הכנים
 אחד ובנו הוציא שבע. אמר שמואל לרב יהודה
 שיננא לא תהוי בעבורי אחסנת' ואפי' מברא בישא
 לברא טבא וכ"ש מברא לברתא:

קטו ח"ר כועשת באדם אחד שלא היו בניו נוהגין
 כשורה עמד וכתב נכסיו ליונתן בן עוזיאל

שמים הוא ולא יסום אותה כולל: שבע איכא מן הי"ג יש שבע
 להקדש ושש קסרים: הרי הם מקודשות כל' מה שזה האבן
 יותר אכי מקדים: עמרו וכתבו כראה צעני שהיו כותבין
 קטנות של הקדש כמה מכניסין וכמה מוליאין [ועיהו מלשון
 שכתבו דייקין ואיכא למימר כמי דלמילף מיכה כתבו כן]:
 הכנים אחד קדא עיליתא דדינרי ובנו (שהוא) [שהיה] סבור
 שלא יכהיו כשורה הקדים שש שזכות אביו שהקדים אחד גרס
 לבנו שהוכשר והקדים שש [וכו': א"ר לגמלי': ובנו הוציא שבע
 שלא הי' לו לקבל כל כך ממון ההקדש להתרוקן מכל וכל הי' לו
 להכניס בהקדש שמים או אחת אך הוא גלה דעתו שאם היו כל
 הי"ג עליות בהקדש הי' נוטל את כולן]: בעבורי אחסנחא
 מקום שמעביר האב כחלה מן הראוי לה ואפי' להרבות לאמר:
 ה"ג וכ"ש מברא לברתא:

מה עשה יונתן בן עוזיאל מכר שלישי והקדיש שלישי והחזיר לבנו שלישי בא עליו שמאי במקלו ובחרמילו א"ל שמאי אם אתה יכול להוציא מה שמברתי ומה שהקדשתי אתה יכול להוציא מה שהחזרתי ואם לאו אי אזה יכול להוציא מה קלר שהחזרתי אמר הטיח עלי בן עוזיאל הטיח עלי בן עוזיאל:

מ י ש מ ת

פרק השיעי

[משנה מי שמת והניח בנים ובנות בזמן שהנכסים קלר

מכר שלישי לזכרו והקדיש שלישי ואיבא למימר ולהבי מכר^{ע"ב} והקדיש מעיקרא כדי להודיע דמה שמחזיר לבניו משלו הוא מחזיר כדאמר ליה לשמאי כדלקמן: במקלו ובחרמילו כלו' להתייבב עמו על שער דברי המת שכתבין ליתן לו על מנת שלא יהנו בכיו מכסיו דאיבא אומדן דעתא דלהבי יהיב ליה אע"פ שלא (ידעו) [פיר'] והביא"ל שמאי ליוכתן חזרה שהחזרת לבניו איבה כלום דא"כ מתנה כמי איבה מתנה והרי הוא כמי שהפקיר ככסיו ע"פ שלא יהנו בכיו מהם (ומזר) [למזור] ולקח אותן דקי"ל מלוה לקיים דברי המת ושמאי היה טועה במעשה דבית חורון דקאמר בגמרא וכו' וקאמר ליה יוכתן דלא דמי והיינו דקאמר ליה כשם שאי אתה יכול וכו': הטיח עלי כמו הטיח דברים כלפי מעלה כלומר השיבני דרך בזיון (דמילתא) [וכלתני ומילתא] דנדיקותא היא:

עין
ברש"ם
באריכות

מרובין הבנים ירשו והבנות יזונו נכסים מועטין
הבנות יזונו והבנים ישאלו על הפתחים]
אדמון אימר בשביל שאני זכר הפסדתי וכו'. גמ'
קמ' *מאי קאמר אמר אבוי ה"ק בשביל שאני זכר
ע"כ וראוי אני לעסוק בתורה הפסדתי א"ל רבא אלא
מעחה מאן דעסיק בתורה הוא דירית דלא עסיק
בתורה לא ירית אלא אמר רבא ה"ק בשביל שאני
זכר וראוי אני לירש בנכסים מרובים הפסדתי
בנכסים מועטים:

קי [משנה האומר אם ילדה אשתי זכר יטול מנה
ס ילדה זכר יטול מנה נקבה מאתים ילדה
קמא נקבה נוטלת מאתים: גמ' *למימרא דבת עדיפא
ליה מכן והא"ר יוחנן משום רשב"י כל מי שאינו
מניח בן ליורשו הקב"ה מלא עליו עברה שנאמ'
והעברתם את נחלתו לבתו ואין העברת אלא
מדנ' כו *והעברתם את נחלתו לבתו ואין העברת אלא
פסכיה א עברה שנ' *יום עברה היום הוא לענין ירושה
בן עדיף ליה לענין הרווחה בתו עדיפא ליה
מאי קאמר מה יפוי כס יש לזכר במזונות במקום אחר יותר
מנקבה דקאמר בשביל שאני זכר וזכותי גדול הפסדתי:
מאן דעסיק וכו' מי שיש לו ב' בנים אחד עוסק בתורה ואחד
אינו עוסק בתורה וכי איבד זכותו בירושתו בשביל שאינו עוסק:
ויפה כחי בנכסים מרובין שאני יורש הכל אפי' מאה מנה
ואין לנקבה כי אם מזונות:

[לענין ירושה בן עדיף ליה דיקרא שם המת על נחלתו אבל
הבת מסנת נחלה ממנה אל מטה אחר: בתו עדיפא

מי שמת פרק תשיעי בבא בתרא קסח

ושמואל אמר הבא במבכרת עסקינן ובדרך חסדא
דאמר רב חסדא בת בתחלה סימן יפה לבנים א"ר
דמרביא (אחי) [לאחיה] וא"ר דלא שלמה (בהו)
[בית] עינא בישא אמר רב חסדא ולדידי בנתן
עדיפין לי מבני ואבע"א הא מני ר' יהודה היא
הי' ר' יהודה אילימא ר' יהודה דבבל דתניא *ות' ראש' כד
ברך את אברהם ככל ר' מאיר אומר שלא היתה
לו בת ר' יהודה אומר שהיתה לו בת [ובכל
שמה] אימור דשמעת ליה לר' יהודה דברתא
נמי לא חסריה רחמנא לאברהם דעדיפא מכן
מי שמעת ליה אלא הא ר' יהודה דתניא מצות
לזון [את הבנות וקל וחומר לבנים דעסקי בתור'
דברי ר"מ ר' יהודה אומר מצות לזון את הבנים
וק"ו לבנות דלא ליחזלן]:

[הלכתא המזכה לעובר לא קנה. תהוא דאמ' קמב
לדביתו נכסי לבני דיהוי לי מינד אחא ע"כ

בריה קשישא א"ל תהוא גברא מה תיהוי עליה
א"ל ויל קני כחד מברא הנך ודאי לא קנו דאכתי

שאני יכולה לקזר אקר מזונותיה כזכר: ושמואל אמר מתניתין
במבכרת דבת עדיפא ליה כדמפרש טעמא לקמן ואזיל]:
דמרביא מגדלת: לדדי [בנתן] עדיפין לי שלא כמקיימו לו
נכס כי אם ננות לכך היה מתאהב לבנות ולא כתיישב לי יפה
דעמו של רב חסדא:

[בריה קשישא מאשמו ראשונה; יקנה בחד ברא כאקד מן

ליחנהו האי] אית חולק לטליא במקו' בניא א
 לית [חולק לטליא במקום בניא ר' אבין ור' מיישא
 ור' ירמיה דאמרי אית חולק לטליא במקום בניא
 ר' אבהו ור' חנינא בר פפי ור' יצחק נפחא דאמרי
 לית חולק לטליא במקום בניא] א"ל ר' אבהו לר'
 ירמיה הלכתא כוותן או הלכתא כוותייכו א"ל
 פשיטא דהלכתא כוותן דקשישנא מנייכו ולא
 הלכתא כוותייכו דדרדקו אתון א"ל מידי בקשישות
 תליא מלחא בטעמא תליא מלחא וטעמא מאי ויל
 קמג לגביה דר' אבין דאסברתה ניהליה *וכריש ביה
 רישיה בי מדרשא:

קיו *ובני רן חושים תנא דבי חוקיה מלמד שהיו
 בנוי מרובים כחושים של קנה:

שס ע"ג

דפשי' מו

הנכים העתידים להולד מאשה זו: אית חולק לטליא
 במקום בניא דאף ע"ג דנכיא לא קני בכח מתנה זו וכי' ורואין
 כמה נכים יהיו לה אם הן ג' נכים מלבד הקשיש חולקין בד'
 חלקים ויטול זה חלק אחד מהם ויחזרין וחולקין ג' חלקים
 הנותרים לד' ויטול כל אחד חלק א' בתורת ירושה]: טליא
 תיבוק גדול כדאמרי' פ' הספיכה דא"כ נהירא כי הוּוּ מטיילי
 טליא ועליתא כנר שנסרי בשוקא ולא הוּוּ קטאי: במקום בניא
 כשירשו הנכים את אחיהם אית חולק לטליא עמהם לבד ירושתו
 כדפרישית: וכריש והודה לדברי:

כחושים של קנה שגליין הרבה נימד אי כמי עלי קנים או
 קשרי הקנים קרוי כן:

מי שמח פרק חשיעי בבא בתרא קסט

ההוא דא"ל נכסי לבנאי ה"ל ברא ובר ברא קרו ^ס
אינשי לבר ברא ברא או לא רב חביבא
אמר קרו אינשי לבר ברא ברא מר בר רב אשי
אמר לא קרו אינשי לבר ברא ברא חניא כותיה
דמר בר רב אשי המודר הנאה מבנים מותר
בבני בנים:

ומשנה אחין השותפין שנפל אחד מהן לאומנות קמר
נפל לאמצע] חלה ונתרפא נתרפא משל ע"נ
עצמו: גמ' שלח רבין משמיה דר' אלעאי ל"ש
אלא שחלה בפשיעה [אבל באונס נתרפא מן האמצע
חיבי דמי בפשיעה] כדר' חנינא דא"ר חנינא הכל
בידי שמים חוץ מצינים פחים שנא' *צינים פחים
לי כנ בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם:

ובר ברא בן של אותו בן או של אחר שמת: מי קרו אינשי לבר
ברא ברא ולפיכך אחר נכסי לבני לשון רבים ויסקו
ניניהם או לא קרו להו ברא והאי דקאמר לשון רבים היינו
כדאמר לעיל ובני פלוא אליאב: מותר בבני בנים אבל לעכין
פריה ורביה קשיבי ככנים צפ' הצא על יצתו:

[שנפל אחד מהן לאומנות אומנות המלך שמקמת אביו כפל
לאומנות זו שכן היה מכהג המלך מעמיד מצית זו
מובס קדש אקד ומצית זו קדש אקד וכן מכל בתי העיר: נפל
לאמצע הריוק שהריוק זה באומנותו]: צינים פחים ליטא
דקרא ליכיס פחיס בדרך עקש הלינה והקור פס ומוקש בדרך
עקש כי בידו הדבר תלוי להשמר מן הלינה ויש מפרשים ליכיס
פחיס קור וקס:

ק"ח הנא עתיר נכסין עתיר פומבי זה בעל הנדוח.
 קמה עתיר סלעין עתיר תקוע זהו בעל פלפול.
 ע"ז עתיר משח עתיר במס זהו בעל שמועות. הכל
 צריכין למרי חיטי (ומאי ניהו) גמרא:

ק"ט א"ר זירא [אמר רב] מ"ד *כל ימי עני רעים
 עתיר נכסין עתיר מכרמים חיתים וסדות הנראות לבריות
 וגם עתיר פומבי עושר הגלוי כגון נהמות שהכל
 יודעים בהם: זה בעל הנדוח שדורש ברכים בכל מקום בנתי
 משתאות (ליום טוב) [שדורש בימים טובים] והכל כאספין
 לשמוע ויש לו קול קמה ונא להשמיענו שמתוך שאין הנדות
 לריכות עיין יכול לדורש ב"מ: עתיר סלעין שולמכי שמשכר
 תמיד צמיכי מטבעות: עתיר תקוע י"מ שיש [לן] בתים הרבה
 ומשתכר בהן תדיר ומקרי הכי על שם ויעקב תקע אהלו. ולי
 כראה כדאמרינן במכחות תקוע אלפא לשמן עיר הוא ומשם היו
 מביאין שמן למכחות ודימה למטבעות ולאין את הפלפול על שם
 שמרויך תמיד בפלפולו: עתיר משח אכשי מדות מתרגמינן
 איכשין דמשקן עשיר בדבר הראוי למדוד כגון תבואה שאין
 משתכרין בה תמיד אלא מכניסין אותה לאולר וכשיגיע עת
 מכירה אז ימכרנה וישתכר. והיינו כמי עתיר במס כמו כמס
 עמדי דבר שמכניסין לאולר: זהו בעל שמועות שידע הלכות
 ומישרות ולכשיגיע עת הוראה יגלה שמועותיו: גמרא סוגיות
 התלמוד ותירוצי משניות וברייתות והוא עיקר התלמוד שאם לא
 היה התלמוד אין תלמודין הלכה מתוך משנה כדאמרינן התנאים
 מבלי עולם:

זה בעל תלמוד. וטוב לב משתה תמיד זה בעל
 משנה. רבא אמר אפכא והיינו דאמר רב מרשיא
 משמיה (דרבי) [דרבא] מ"ר *מסיע אבנים יעצב
 בהם ובוקע עצים יסכן בהם מסיע אבנים יעצב
 בהם אלו בעלי משנה ובוקע עצים יסכן בהם אלו
 בעלי תלמוד ר' הנינא אמר כל ימי עני רעים זה
 שיש לו אשה רעה וטוב לב משתה תמיד זה שיש
 לו אשה טובה ר' ינאי אמר כל ימי עני רעים
 זה איסטנים וטוב לב משתה תמיד זה שדעתו
 יפה. ר' יוחנן אמר כל ימי עני רעים זה רחמן
 וטוב לב משתה תמיד זה אכזרי ור' יהושע בן לוי
 אמר כל ימי עני רעים זה שדעתו קצרה וטוב לב
 זה בעל התלמוד שממית עצמו לכון הלכות ולתרוץ הוויות :
 רבא אמר אפכא כל ימי עני רעים זה בעל משנה שאינו
 יכול להורות הלכה מתוך משנתו וגם כשקולקט זו על זו אינו
 יודע לתרוץ וטוב לב זה בעל התלמוד שידע משניות על העיקר
 ובקי (בטעמים ויודע לחלק) [בטעמיהם ויש בידו כח להורות]
 הלכה למעשה : יעצב לשון בעלזון תאכלנה : זה בעל משנה
 שאינו משניות כל היום ואין לו אלא לער שמתקשה (בטעמים)
 [בטעמיהם] ואינו יודע לפרש : יסכן לשון קמימות כמו ותהי
 למלך סוכנת כלומר שכהנה מהם : זה איסטנים מי שדעתו
 קלה ולבו מואס בכל דבר מגונה שהוא רואה : יפה שסוגל הכל
 ואין מזיק לו אם לכלוך ולא בוס דבר מאוס : קצרה כמו עלרן
 וקפדן אינו רעה בשלו ובאל אחרים : זה רחמן כמה ענינים

קמו מ'שתה חמיר זה שדעתו רחבה. * ואמר רבי יהושע
בן לוי כל ימי עני רעים והאיכא שבתות וימים
טובים כדשמואל דאמר שמואל שניי וסת תחלת
ע' רש"י סחול (מעים) כתוב בספר בן סירא כל ימי עני
רעים וכו' (בראיתא בכתובות פ' אחרון דף ק"י):
ס [משנה השולח סבלונות לבית חמיו שלח שם
מאה מנה ואכל שם סעודת חתן אפילו
בדינר אינן נגבין וכו'. גמ' אמ' רבא דווקא דינר וכו'
אכל חתן שחה מאי וכו' ת"ש ד] אמר רב יהודה
אמ' שמואל מעשה בארם אחר ש'שגר לבית חמיו
מאה קרנות של כדי ויין ושל כדי שמן ושל כלי
כסף וכלי זהב ושל כלי מילת ורכב בשמחתו והלך
ועמד על פתח בית חמיו והוציא כוס של חמין ושחה
ומת וזו הלכה וכו' [ש"מ] אפילו שחה שמעת מינה
הוא רואה שזוכה עליהם תדיר: כל ימי עני רעים והאיכא
שבתות וימים טובים ש"ל (מכסה) [מכות] ומזכות שהיו
מקלקים לעניים בכל ע"ש: אלא כדשמואל אתא קרא
לאשמועינן וכולה ר' יהושע קאמר לה: שינוי וסת חוק כגון
עני שכל ימות הקול אוכל פת קריצה ובשנת אוכל גזר. ה"ג
תקלת קולי מתוך כך מתחיל לקלות ואית דגרסי קולי מעים:
[השולח סבלונות מכהג סתים לאחר קידושין לעשרת שולח
לבית חמיו לכבוד אשתו מכשיטין ומיכי פירות וכדי יין
ושמן ומעמים אוכל שם עמה: אינם נגבין אם מת הוא או
שמה היא וכו']: ורכב בשמחתו מתוך הין רב שאלא לבית
חמיו שמה על סוסו: ומת אם כ"כ קודם כשואין: [שמעת מינה

אפילו פחות מדינר אמר רב אשי מאן לימא לן דלא
שחקי ליה מרגליתא רשויא אלפא זוזי ואשקיא :
ת"ר שלשה דברים צוה אחתופל את בניו אל קב
תהיו במחלוקת ואל תמרדו במלכות בית קמו
דוד ויום טוב של עצרת ברור ורעו חטים מר
וטרם אמר כלול אחמר אמרי נהרדעי [משמיה
דר' יעקב] לא ברור ברור ממש ולא כלול כלול
ממש אלא אפי' כלול ורוח צפונית מנשבתו זה
הוא ברור א"ל ר' אבא לרב אשי אנן אדרב יצחק
בר אברימי מחנינן לה דאמר רב יצחק בר אברימי
מוצאי יום טוב האחרון של חג הכל צופים לעשן
המערכה נטה כלפי צפון עניי' שמחים ובעלי בתים

אפי' פחות מדינר ותיקשי לרבא] : מאן לימא לן דלא שחקי ליה
מרגליתא נכוס המזין שכן דרך הערים שיתן אותו לרפואה :
שלשה דברים צוה אחתופל הכי הוה קיס להו : אל תמרדו
במלכות בית דוד (ממה שאירע לו) [אלא אירע לו
יפה] : ויום טוב של עצרת דהיינו שנועות אם מראוהו ברור
קב ולא יום המעונן ורעו קטים שמלליקין בלילות שנה בעלם
הקטים לטוהר מתרגמין לברירו : כלול מעורב יום מעונן :
ורוח צפונית מנשבת שמסורת הענים כלכתה מלפון זהב יאתה
רוח לפוני מעהר את היום כזהב : אנן אדרב יצחק וכו' סימני
תבואות לדעת אם יללימו אם לחו אדרב יצחק סימנין ולאו
אסימני עלרת (: של חג סימני עלרת) ובשניל שנתג כידונים
על המים : נטה כלפי צפון רוח דרומית מכשנת בו ומטהו כלפי

עצבי' מפני שגשמי שנה מרובים ופירות מרקיבי
 נטה כלפי דרום עניים עצבים ובעלי בתים שמחים
 מפני שגשמי שנה מועטים ופירות משתמרים.
 נטה כלפי מזרח הכל שמחים. נטה כלפי מערב
 הכל עצבים. ורמינהו מזרחית לעולם יפה. מערבית
 לעולם קשה. רוח צפונית יפה לחטים בשעה
 שהביאו שליש וקשה לזתים בשעה שיניצו. ורוח
 דרומית קשה לחטים בשעה שהביאו שליש ויפה
 לזתים בשעה שיניצו. אמר רב יוסף ואי תימא
 מר זוטרא [ואיתימא רב נחמן בר יצחק] וסימנך
 שלחן בצפון ומנורה בדרום האי מרבי דירי' והאי
 מרבי דירי' לא קשיא הא לן והא להו חניא אבא
 לפון: ופירותיהן מרקיבין ומתוך אין יכולין להשתמר נמכרין
 בזול: כלפי דרום רוח לפון מכשבת זו: מפני שגשמי שנה
 מועטין ונאותן הגשמים פירות הכורעים מתכרכין ושנאולות
 משתמרין ונמכרין ביוקר הרי ריוח לעשירים ועלב לעניים:
 למזרח כלם שמחים שמעבית מעטרת במדה ופירות אין
 ביוקר: כלם עצבים שמזרחית מונעת מטר ומביאה זריח
 ויוקר גדול ופירות אין לומקין אלמא מזרחית קשה ומערבית
 יפה: ורמינהו מהך ברייתא דקמי' איפכא: בשעה שהביאו
 שליש דאין לריבין למטר: שלחן בצפון כדכתיב ואת השלחן
 תתן על שלל לפון: והמנורה בדרום כדכתיב ואת המנורה
 נוכח השלחן: והאי מרבי כו' כל אחד מגדל את שלו למס
 חטים על השלחן בלפון ולפוכית יפה לחטים שמן זית מדליקין
 נמנורה שדרום ודרומית יפה לזתים: הא לן לכני בכל השוכנים

מי שמת פרק השיעי בבא בתרא קעב

שאל אומר יום טוב של עצרת ברור סימן יפה
לכל השנה אמר רב וכיד האי יומא קמא דריש
שחא אי חמימא כולא שתא חמימא אי קרירא
כולא שתא קרירא למאי נ"מ *לחפלתו של כהן גדול: ^{ז"ע} ^{ז"ע}
ההוא פחות מכן עשרים ראשית וכן נכסיה קנה
(דאביה) אתא לקמיה דרבא אמרי ליה ^{ז"ע} ^{ז"ע}

קרובי ויל אכיל תמרי ושדי ביה קשיית' בי רבא
עבר הכי אמר להו וביניה לאו זביני כי כחבו
ליה שטרא אמרי ליה לקוחות ויל אימא ליה
לרבא מגלת אסתר בזווא שטר' דמר בזווא אול
נמולה וארלנו מלוקחת ואינה לריבה למטר כ"כ: (לן מתניתין
וברייתא) [לדין מיתביית ברייתא] נתייתא שמערת קשה
לפי שמטרת יותר מדאי לפני בכל מזרקית יפה: וברייתא
קמיתא דמתי איפכא להו לפני ארץ ישראל שאלם גבוהה
ולריכה למטר הרבה: כולה שתא חמימא כל' רוב שנה:
לחפלתו של כהן גדול שיהא מתפלל ביה"כ שיהא השנה
הואת גשומה ושקונה ומפריש גשומה אם שקונה ועתה לפי הענין
שיראה בראש השנה יתפלל ביה"כ:

אתא לקמיה דרבא כדי לקזור בו ולומר שזינו יודע צטיב משא
ומתן: אמרי ליה קרובים לאותו יתוס: ויל אכיל תמרי
והשלק גרעינים לפני רבא ויהי סנור שאתה שומע ויקזור לך
ככסד: כי כתבו ליה שטרא פסק דין שיזוירו לו ככסד: א"ל
לקוחות בו' הורוהו דבר קבמה שיאמר בפני רבא ויקשב חכם
נעניו ויודע צטיב משא ומתן ולא יפסידו לקוחות מקדם: מגלת
אסתר שהיא דבר גדול רגיל סופר לכתוב בזווא ובשגל שטר

א"ל אמר להו וביניה זבני א"ל קרוביה לקוחות
אגמרות א"ל מסברי ליה וסבר כיון דמסברי ליה
וסבר מירע ידע והא דעביר הכי חוצפא יתירה
הוא דתוה בית:

קבא א"ר שמלאי הרא אמרת בן עזאי תלמיד חבר
קנח דר' עקיבא הוה דקאמר ליה שבאת:
ע"ז איתמר בן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו ומת
קבב בנו מוציא מיר הלקוחות וזו היא שקשה
קנט כדיני מגונות ולימרו ליה אבוך מזבין את מפיק
מאי קושיא מצי אמר מכח אבזה דאבא קאחינא

קטן שכותב לי שאל לי זה בתמיה: א"ל קרובים לרצא: לקוחות
אגמרוהו לומר כן להאי אך אינו יודע כלום: א"ל כיון דמסברי
ליה דבר חכמה ויודע להבין חכם הוא וממכרו ממכר והאי דשני
קשייתא חולפא בעלמא הוא דעביד לא מתוך שטות:

ע' א"ר שמלאי הרא כמו זאת אומרת מדקאמר ליה בן עזאי לר"ע
במכתיבו שצאת בלשון היטוב ולא א"ל בלשון כבוד שגא
בניו ש"מ דבן עזאי תלמיד קבר של ר"ע היה משום הכי לא
חלק לו כבוד כ"כ שהלכו שניהם ללמוד תורה לפני ר' אליעזר
הגדול ולפי שהיה בן עזאי צעור לא היה יכול לסבור סברא כר"ע
בתלמוד גמר גמרא והדר הלך בן עזאי לפני ר"ע להסביר סברא:
בן שמכר בנכסי אביו בחיי אביו ומת הבן צקי אביו ואמר
כך מת אביו והציק הלוקח כמה שמכר לו הבן בכו של בן
מוליא מיד הלקוחות: וזו היא שקשה שדבר תימה היא אבזה
מזבין ואיהו אמאי מלי מפיק: מאי קושיא להכי מוליא מיד

מי שמת פרק חשיעי בבא בתרא קעג

חדע דכתיב *תחת אבותיך יהיו בניך חשיתמו ^{תלי' מה} לשירים בכל הארץ לא לעולם כדאמרינן מעיקרא ודקא קשיא לך תחת אבותיך יהיו בניך התיא בכרכה כתיב:

ג ט פ ש ו ט

פרק עשירי

ההוא שטרא דהיה כתיב ביה בשנת פלוני ארכן קסד

הלקוחות דמלי למימר אנא כשמכר נכסים הללו לא היה עדיין ^{ע"ב} עומק בהן לפי שאביו היה קיים והוא מת קודם לאביו ולא באו נכסים לינו ואנו יורשים מבק אבי אבינו להכי מוליא מיד הלקוחות דאביה לא מוזנין. וממאי דמלי למימר הכי דמכר אביה דאנא אחיבא חדע דהכי כתיב קרא תחת אבותיך יהיו בניך אלמא דנמקום אבי אביו מלי למיקם דכי היכי דאבי אביו מוליא מיד לקוחות ה"כ מלי הבן: לעולם כדאמרינן מעיקרא בן שמכר בק"י אביו ומת בנו מוליא מיד הלקוחות וזו היא קשה דכי ממכות ודקא קשיא לך מאי קושיא וכו' ומתלת תחת אבותיך יהיו בניך התם בצרכה הוא דכתיב תשיתמו לשירים אבל לענין דיכא לא דיינינן הכי:

ההוא שטר פשוט: דהוה כתיב ביה בשנת פלוני ארכן ליה פלוני מפלוני ולא היה כתיב ביה כמה שנים למלכותו של אותו מלך ראשונה או שניה או שלישית. ארכן זה מלך ובשנה ראשונה קורין לו ארכן כדלקמן לפי שעתה מתוקן הוא כמו

א"ר חנינא יבדק אימתי עמד ארכן בארכנותיה
ודילמא דאריך מלכותיה א"ר אושעיא כך מנהגה
של אומה זו שנה ראשונה קורין לו ארכן שנית
קורין לו דיגון:

קכג ^סההוא מקושר דאתא לקמיה דרבי אמר רבי אין
זמן בזה א"ל ר' שמעון ברכי לרבי שמא

בין קשריו הוא מובלע פלייה וחוייה הדר הוא
[בית] רבי בבישות. א"ל לאו אנא כתביה אלא
יהודה חייטא כתביה א"ל כלך מלשון הרע כוח
זמנא חרא הוה יתיב ר' שמעון בר רבי וקפסיק
סדרא (וספר) [בספר] תהלים קמיה דרבי ואמר

אריך או לא אריך כעו וערות מלכא לא אריך לכא למיחזי לא
נאה לנו לראות ערותו של מלך וקראתו: יבדק אימתי עמד
ארכן במלכותו כי נשנה א' במלכותו ככתב שטר זה ומההיא
שעתא טרפי נ"ק ללקיות: דהאריך במלכותו כליו לאחר
שהאריך ומלך כמה שנים ליה פלוני זה מפלוני ולא יטרפו לקיות
אלא מכאן ולהבא: שנה ראשונה קורין לו ארכן מתוקן
למלכותו מקדש: דיגון לשון שנים וקרוי ללעז שלכו:

אין זמן בזה בתמיה: הוא ביה בישות היה סבור שהוא כתב
וברכו לא היו עושין מקושר אלא פשוט לפי שטועין [בו]

(בשנים) א"כ שהיה מובלע בין קשריו יותר מדאי ארבי עלמו טעה
זו: יהודה חייטא כך שמו: כלך מלה"ר בזה כלומר לא היה
לך להטיל אשמה עליו אלא היה לך לומר איני כתבתי: וקא
פסיק סדרא היה גומר אחד מקמיה ספרים שנתהלים:

גט פשוט פירק עשירי בבא בתרא קעד

דבי כמה מיושר כתב זה א"ל לאו אנא כחכחיה
אלא יהודא חייטא כחכיה א"ל כלך מלה"ר כזה
בשלמא התם איכא לה"ר אלא הכא מאי לה"ר
איכא משום דרב דימי דתני רב דימי אחוה דרב
ספרא לעולם אל יספר אדם בטובתו של חברו
שמחוך טובתו בא לירי רעתו. אמ' רב עמרם [אמר
רב] שלשה עבירות אין אדם ניצול מהם בכל
יום הרהור עבירה. ועיון חפלה. ולה"ר. לה"ר
ס"ד *אלא אימא אבך לה"ר אמר רב יהודה אמ' קסה
רב רובן בגול ומיעיטן בעריות והכל בלה"ר. לה"ר
ס"ד אלא באבך לה"ר:

אמר אביו האי מאן דבעי למחוי חתימות ידיה קסו
בבי דינא לא לחוי בסוף מגילתא דלמא
משבח לה אחר וכתב דמסיק ביה זוזי וזנן הוציא
עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני
כמה מיושר כתב זה הרבה כתב דקדוק: מאי לה"ר איכא והלא
בשני ספר: בא לירי רעתו מחוך שמרין לדבר בשני מוכרין
יסים גבית שני: עיון חפלה יש מפרשים שלאמר שהתפלל קיש
בלבו שיעשה הקב"ה בקשתו לפי שהתפלל בכונה: אבך לה"ר
בנין דאמר כירא כי פלגינן בערכין: רובן בגול רוב בני אדם
[מיטא'ס בגול] [משאדים על הגול כעין גול] שמורין להיתרא
במשא ומתן לעבד מריות הראוי לקצריהם:

למחוי חתימות ידיה בבי דינא אדם שלריך לכתוב קתימיו ידו
על קלף ולהשליך לב"ד כדי שיכירו ב"ד קתימיו כי הריא

חורין. והוא בזכינא דאתא לקמיה דאבוי א"ל נחוי
 לי מר חתימות ידית דכי אתו רבנן מחווי לי מעברנא
 להו בלא מכסא אחוי ליה בריש מגילתא הוה קא
 נגיד ביה א"ל כבר קדמוך רבנן:
 קבר ההוא שטרא דתוה חתים עליה רבא ורב אחא בר
 אדא אתא לקמיה דרבא א"ל אין חתימת
 ידא ידיו היא מיהו קמיה דרב אחא בר אדא
 לא חתימו לי מעולם כפתיה ואורי א"ל בשלמא
 ידיו זייפת אלא רב אחא בר אדא דרחית ידוה
 היכי עבדת א"ל אנחי ידאי אמצרא ואמרי לה קס
 אורונקא וכחב:

דאמרי' פ' האשה שנתארמלה וכו': בזכינא מוכס ישראל הוה
 כי חלפי רבנן ותשלח בתבידך למקול המכס אחזקל להם: הוה
 קא נגיד מושך בקלף כדי שיחתום אבוי מלמטה:
 אין חתימת ידיו היא שהיתה דומה לכתיבתו: בשלמא חתימת
 ידי מלית לזיופי שפיר משום דנזקור אכא וכוונת כתיבתו:
 דרחית ידוה מקמת שהיה זקן היתה ידו מרתת: היכי מלית
 לכיון כתיבתו: אמר ליה אנחי ידאי אמוצרא בעבר הנהר
 היה כסר קלר כמו גשר ובשפת הנהר מזה קנוע יתד ובצנר
 האקר יתד אקר וקשור קבל מזה לזה וסומכין שם ידיהם כשעובר
 על גבי אותו כסר לר ומרתת מכח המים ועל אותו כסר הנקרא
 ידי והיה מירתת כיד של זקן חייפתי: וזנוקא שקורין ליגו"ל
 שדולין בו מים מן הבור (מירתת ועליו הנקתי יד): [קם אורונקא

גַּם פְּשׁוּט פֶּרֶק עֲשִׂירִי בְּבֹא בְּתָרָא קַעָה

א"ר הוּנָא מִנִּין לַעֲרַב דְּמִשְׁחָעֲבַד דְּכַתִּיב *אֲנֹכִי קִיעַג
אֶעֱרַבְנִי מִיְרֵי חֲבִקְשֵׁנוּ מִתְקִיף לָהּ רַב חֲסֵרָא ^{ע"ב}
הָא קְבֻלָּנוֹת הִיא דְּכַתִּיב *חָנָה אוֹתוֹ עַל יְדֵי וְאֲנִי ^{רַבְשִׁי חֲנָה}
אֲשִׁיבֶנּוּ אֵלֶּא א"ר יִצְחָק מֵהֵבָא * (לִקְחָ) [קַח] בְּגֵדוֹ ^{ע"ב}
כִּי עֲרַב זֶר וּבְעֵד נִבְרִיהַ חִבְלָהּ וְאוֹמֵר *כִּנִּי אִם ^{חֲשִׁי כִי}
עֲרַבְתָּ לְרַעַךְ תִּקְעַת לֹזֶר כַּפְךָ נִיקֶשֶׁת בְּאֲמְרֵי פִיךָ ^{ע"ב}
נִלְכַּדְתָּ בְּאֲמְרֵי פִיךָ עֲשֵׂה זֹאת אֵיפָה בְּנִי וְהִנָּצַל כִּי
בֵּאת בַּכֶּף רַעַךְ לֶךְ הַחֲרָפִס וְרַהֵב רַעַךְ אִם מִמּוֹן
יֵשׁ לוֹ בִּירֶךְ הַחֵר לוֹ פֶּסֶת יָד וְאִם לֹא הִרְבָּה
עֲלִיו רַעִים:

מִשְׁנָה א"ר וְשִׁמְעֵאל הַרוּצָה שִׁיחִכִּים יַעֲסֹק בְּרִינֵי קֶבֶה
מִמוֹנוֹת שְׂאִין לֶךְ מִקְצוֹעַ בְּתוֹרָה יוֹתֵר מֵהֶם קַעָה
וְהֵם כִּמְעִין הַנוֹבֵעַ וְהַרוּצָה שִׁיעֲסֹק בְּר"מ יִשְׁמַשׁ ^{ע"ב}
אֵת שִׁמְעוֹן בֶּן נָנִס:

מִנִּין לַעֲרַב שִׁמְשָׁחֲעֲבַד בְּאֲמִירָה בַּעֲלָמָא בְּלֹא קִנְיָן: קְבֻלָּנוֹת
לְקִמָּן מִפְּרָשׁ הֵן [לֹו] וְאֲנִי קְבֻלָּן בְּאֲמִירָה בַּעֲלָמָא הוּי קְבֻלָּן
וְהִכִּי מוֹכַח לְקִמָּן בַּשְּׁמַעְתִּין אֲנִל אִם כֵּשֶׁל וְכֵתֵן בֵּיד אֲמִרָה לְקִמָּן
דְּאִין לְמַלּוּהַ עַל הַלּוּהַ כְּלוּם: חָנָה אוֹתוֹ עַל יְדֵי כְּלִי כֵּלָא מִקְבֻלָּו
יְדֵי וְאֲמִירָתוֹ לֶךְ: (לִקְחָ) [קַח] בְּגֵדוֹ לְמַלּוּהַ קִּאֲמִי קִרָּא קֵס בְּגֵדוֹ
לַעֲרַב [כִּי עֲרַב] בַּשְּׁנִיל אִישׁ זֶר דְּהֵיִינוּ אֲמִירָה בַּעֲלָמָא דְּלֹא כְּתִיב
הֵבָא קְבֻלָּנוֹת: [בְּנִי אִם עֲרַבְתָּ לְרַעַךְ מִמּוֹן אִו נִיקֶשֶׁת בְּאֲמְרֵי
פִיךָ שְׁחִרְפָתוֹ וְגִדְפָתוֹ: עֲשֵׂה זֹאת אֵיפָה בְּנִי וְהִנָּצַל מִכִּי וְנִרְיִס
הִלּוּ. עַל כִּי בֵּאת בַּכֶּף רַעַךְ דְּהֵיִינוּ מִמּוֹן שִׁישׁ לוֹ עֲלִיךְ לֶךְ הַחֲרָפִס
הַחֵר לוֹ פֶּסֶת יָד וְהֵן לוֹ מַעֲוִתִּין וְרַהֵב רַעַךְ עַל שְׁחִרְפָתוֹ הִכְנֵה

מסכת סנהדרין

דיני ממונות

פרק ראשון

ב משנה סנהדרין גדולה היתה של ע"א ושל קטנה
של כ"ג ומנין לגדולה שהיא של ע"א שנא'
חזקת יא *אספה לי שבעים איש מוקני ישראל ומשה על
גביהם ר' יהודה אומר שבעים ומנין לקטנה שהיא
סג לז של כ"ג שנא' *ושפטו העדה והצילו העדה עדה
שופטת ועדה מצלת הרי כאן עשרים ומנין לעדה
סג יד שהיא עשרה שנא' *עד מתי לעדה הרעה הזאת
יצאו יהושע וכלב ומנין להביא עוד שלשה ממשמע
סח' כז שנא' *לא תהיה אחרי רבים לרעות [שומע אני
שאהיה עמהם לטובה א"כ למת נאמר אחרי רבים
להטות לא כהטייתך לטובה הטייתך לרעה הטייתך
סס ע"כ לטובה ע"פ אחר הטייתך לרעה ע"פ שנים *ואין כ"ד
שקול מיסיפין עליהם עוד אחד הרי כאן כ"ג]:
סס א"ר חנינא דבר תורה אחד דיני ממונו ואחד דיני
עדה שופטת עשרה מקייב': ועדה מצלח עשרה מזכי' אשמעין
לזריך עשרי' שזס יקלקו יהיו עשרה מקייב' ועשרה מזכי':
לעדה הרעה נמרגלים כתיב: לרעות אס הרוב מקייבים לא
תלך אחריהם (לרעות) (להרוג):

דיני ממונות פרק ראשון סנהדרין קעו

נפשות בדרישה וחקירה * שנאמר * משפט אחר ג
יהיה לכם ומה טעם אמרו ר"מ לא בעינן דרישה ויקרא כד
וחקירה כדי שלא תנעול דלת בפני לווי:

תניא * לא יסור שבט מיהודה אלו ראשי גלויות א
שבבבל שרודין את ישראל בשבט * ומחוקק ה
מבין רגליו אלו בני בניו של הלל שמלמדין תורה ראש' חט
ברבים:

תניא תלמיד אל יורה במקום רבו אא"כ היה שם ע"ז
רחוק ממנו שלש פרסאות כנגד מחנה ישראל:

רבי אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר אסור לבצוע ב

בדרישה וחקירה לבדוק את העדים באיזה יום באיזה שעה ו

הלוהו: שנא' משפט אחד וכו' ממונות כפשו' וכיון ע"ז

דכתיב דרישה וחקירה כדי כי נפשות דכתיב ודרשת וחקרת הוא

הדין דיכי ממונות: שלא תנעול דלת שימנעו מלהלוות שחא

יכפור והעדי' יטעו ולא תהא עדותן מכוונת ויפסיד (* והכי נמי' ע' בנח'

שחא לא ימלא מומחין לכופו לדין): הקודם

שרודין את העם שיש להם כח ורשות מאת מלכי פרס: בני

בניו של הלל כשיא היה בדאמרי' במסחים באלו דברי'

הוסיפוהו בראש ומינהו כשיא עליהם:

כנגד מחנה ישראל בכל מאן דבעי מלתא אזיל לגביה דמשה

דכתיב והיה כל מבקש ה' וגו' אע"ג שהמקשה ג' פרסאות

ואתו לגבי משה רבותא דמשה שאכי. מקשה ישראל ג' פרסאות דכתי'

ויקנו על הירדן מבית הישימות עד אלכל השמים ואמר רבה בר בר

קבה לדידי קוי לי ההוא אתרא והוה תלתא פרסי בעירובין וביזמא:

אסור לבצוע משנאו לדין אסור לדייכי' לבצוע (לעשות תפלה):

וכל הבוצע הרי זה חוטא וכל המברך את
 תלמי' הבוצע ה"ו מנאץ ועל זה נאמר *ובוצע בדרך נאץ
 דברי א' ה' אלא יקוב הדין את החר שנא' *כי המשפט
 לאלהים הוא וכן משה היה אומר יקוב הדין את
 החר אבל אהרן אוהב שלום ורודף שלום ומשי'
 שלום בין אדם לחבירו שנא' *תורת אמת היתה
 בפיהו וגו'. ר' אליעזר אומר הרי שגול סאה של
 חטים וטחנה ואפאה והפריש ממנה חלה כיצד
 מברך אין זה מברך אלא מנאץ ועל זה נאמ' ובוצע
 בדרך נאץ ה'. ר' מאיר אומר לא נאמר בוצע אלא
 כנגד יהודה שנא' *ויאמר יהודה אל אחיו מה
 בצע כי נהרוג את אחינו וכל המברך את יהודה
 הרי זה מנאץ ועל זה נאמר ובוצע בדרך נאץ ה'.
 ר' יהושע בן קרחה אומר מצוה לבצוע שנאמר
 *אמר ומשפט שלום שפטו בשעריכם והלא
 במקום שיש משפט אין שלום ובמקום שיש
 שלום אין משפט אלא אי זהו משפט שיש בו
 שלום הוי אומר זה ביצוע. וכן בדוד הוא אומר
 המברך המעט: אבל אהרן אוהב שלום ורודף שלום וכו'
 שהיה שומע מחלוקת ביניה' קידם שיצאו לפניו היה רודף
 אחריהם ומטיל שלום ביניהם: תורת אמת וגו' משמע בזה
 כי שפתי כהן ישמרו דעת וגו': הרי שגול וכו' ונולע לשון גולה דכתי'
 כן אורחו' כל בולע בלע את כפס בעליו יקם: כנגד יהודה שהיה
 לו לומר כעזרנו לאחינו אחרי שהיה דבריו כשמעין לאחינו:

דיני ממונות פרק ראשון סנהדרין קעו

*ויהי דור עושה משפט וצדקה והלא כל מקום ^{ס"ג} שיש משפט אין צדקה צדקה אין משפט אלא איזהו משפט שיש בו צדקה הוי אומר זה ביצוע. אתאן לת"ק. דן את הדין ויכה את הזכאי. וחייב את החייב וראה שנתחייב עני ממון ושלם לו מתוך ביתו [זה משפט וצדקה משפט לזה וצדקה לזה משפט לזה שהחזיר לו ממון וצדקה לזה ששלם לו מתוך ביתו] (וכן ברור הוא אומ' ^{ס"ג} ויהי דור עושה משפט וצדקה לכל עמו משפט לזה שהחזיר לו את ממון וצדקה לזה ששלם לו מתוך ביתו) קשיא ליה לרבי האי לכל עמו לעניי' מיבעי ליה אלא [רבי אומר] אע"פ שלא שלם לו מתוך ביתו זהו משפט וצדקה משפט לזה וצדקה לזה משפט לזה שהחזיר לו ממון וצדקה לזה שהוציא גזילה מתחת ידו *ופליגא דרבי חננאל? בר חנינאי דא"ר חננאל בר חנינאי לא נאמר מקרא זה אלא כנגד מעשה העגל שנא' *וירא ^{שמות} אהרן ויבן מזבח לפניו מה ראה אמר רבי אתאן לת"ק דאמי אכור לזכור דריש ל' להאי משפט ולדקה שהיה דור דן את הדין וקייצ את הקייצ וראה שהיה עני מקויצ והיה משלם לזכור דינו מתוך ביתו: לא נאמר מקרא זה וזכור דרך: אלא כנגד מעשה העגל שעשה אהרן פסחה דינו לזין עלמו והורה הימר לעלמו לעשות להם את העגל: ויבן מזבח הנזן

בנימן בר יפת אמר רבי אליעזר ראה חור שזנח
לפניו אמר אי לא שמענא להו השתא עבדו לי
כדעבדו בחור ומקיים בי *אם יורג במקדש ה'
כהן ונביא ולא הויא להו תקנתא לעולם מוטב
דליעבדו לעגלא אפשר הויא להו תקנתא בתשובה:
ג רבי שמעון בן מנסיא אומר שנים שבאו לפניך
ו' לדין עד שלא תשמע דבריהם או משתשמע
ע"ג דבריהם ואי אתה יודע להיכן הדין נוטה אתה
רשאי לומר להם צאו ובצעו משתשמע דבריהם
ואתה יודע להיכן הדין נוטה אי אתה רשאי לומר
חט"י להם צאו ובצעו שנא' *פוטרי מים ראשית מדון
ולפני התגלע הריב נטוש קודם שנתגלע הריב
אתה יכול לנטשו משנתגלע הריב אי אתה יכול
לנטשו. וריש לקיש אמר שנים שבאו לדין אחד
רך ואחד קשה עד שלא תשמע דבריהם או
משתשמע דבריה' ואי אתה יודע להיכן הדין נוטה
אתה רשאי לומר להם אין אני נזקק לכם
מהזנח לפניו שהרגו את קור על שלא עשה להם: אהרן כהן
וכנא היה: ולא הויא להו תקנתא דהא סופן לעשות כן בזכריה
בן יהוידע וימרב בית המקדש על כך:
פוטרי מים ראשית מדון חס צאת לפטור ולהעליך המריבה
המשולה כמים כדלקמן ולעוס שלום ביניהם ראשית מדון
קודם שתשא ותתן בדין פטור אותה: נטשוהו ורדוף אחר השלום:
קשה בעל מריבה ומעריץ דייקין:

דיני ממונות פרק ראשון סנהדרין קעח

שמא נתחייב חוק ונמצ' חוק רודפו משתשמע דבריה'
 ואתה יודע להיכן הדין נוטה אי אתה יכול לומר
 להן איני נוקק לכם שנא' *לא תגורו מפני איש ר' דננים פ
 יהושע בן קרחה אומר מנין לתלמיד שיושב לפני
 רבו וראה זכות לעני וחובה לעשיר מנין שלא
 ישתוק שנא' לא תגורו מפני איש וא"ר חנין לא
 תכנים דבריו מפני איש ויהיו עדים יודעים את
 מי הם מעידים ולפני מי הם מעידים ומי עתיד
 ליפרע מהם שנ' *ועמדו שני האנשים אשר להם פס יט
 הריב לפני ה' ויהיו הדיינים יודעים את מי הם
 דנים ולפני מי הם דנים ומי עתיד ליפרע מהם
 שנ' *אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט פכ
 וכן ביהושפט הוא אומר *ויאמר לשופטים ראו ד"ס נ יט
 מה אחם עושים כי לא לאדם תשפטו כי (אם)
 לה' שמא יאמר הדיין מה לי בצער הזה ת"ל

ה"ג שמא יתחייב חוק ונמצא חוק רודפו חוק את הדיין
 להפך את הדין: שיושב לפני רבו ונא' דין לפני רבו ולא לפני
 וראה התלמיד זכות לעני וחובה לעשיר ורבו טועה בדין
 מנין שלא יתלוק כבוד לרבו וישתוק ת"ל וכו' ובגמרא מפרש דלא
 תגורו לשון כינוס הוא (מלשון חגרה בקליר): את מי הם
 מעידים הם כאלו מעידים בהקב"ה כדאמר' לקמן שמטריקין
 אותו להחזיר ממון לבעליו: ועמדו שני האנשים אשר להם
 הריב ואמרינן נמסכת שנועות בעדים הכתוב מדבר: מה לי
 בצער הזה שאם אטעה אינכש: ת"ל ביהושפט:

ד"ס נ יט *ועמכם בדבר משפט אין לו לדיון אלא מה
שעיניו רואות:

ד אמר רב המנונא אין תחלת דינו של אדם נידון
ז אלא על ד"ת שנ' *פוטרי מים ראשית מדון:
חשלי י א"ר הונא האי תיגרא רמיא לצינורא דבידקא
ה רמיא כיון דרווח רווח אבוי קשישא אמר
סס דמי לגורא דגמלא כיון דקם קם. ההוא דהוה
קאמר ואויל טוביה דשמע ואדיש חלפיה בישתא
ועמכם בדבר משפט לפי מה שעם לצנכס שלנכס כוטה
צדכר כלו' צעכותיהם עמכם צמאפט לפי אותן צדכריס משפטו
ולא מעכשו: דאין לו לדיון לירא ולמכוע עלמו מן הדין: אלא
לפי מה שעניו רואות לידון ויכוין להוליא ללדקו ואמתו
ושז לא יעכש:

תחלת דינו לעתיד לבא: על דברי חזרה שלא עסק בתורה:
פוטרי מים שפוטרי התורה מעליו והוא ראשית מדונו. תורה
כמשלה למים דכתיב הוי כל מאל לכו למים:

לצינורא דבידקא כשכח גדל פעמים שהוא יולא לשדות שעל
אגפיו כעין כגרי' וליכורות (קצוליס) [קטכיס] ואס
איכו סותמו מיד הולך ומרטיב ואיכו יכול לסותמו והייכו דקאמר
קרא פוטרי מים ראשית מדון כלומר ראשית מדון ומריצה דומה לפוטרי
מים. פוטרי פותק כמו פטרי רקס: לגורא דגמלא דפין של גזר
בתקלה כשדורסין עליהם מנענעות וסוף מתחזקות ונקבעות
במקומן והבא כמי כשאדם (מדנק) [מרצה] נקעט' מתחזקה ונאה
ולא מקרא כפקא: טוביה דשמע ואדיש אשריו שאומע מרפמו
ושותק ומרגיל בכך. ואדיש כמו כיון דלש דש: חלפיה בישתא

דיני ממונות פרק ראשון סנהדרין קעט

מאה א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב פוטר
מים ראשית מדון ריש מאה דיני. ההוא דהוה קאמ'
ואויל אחרתי חלת גנבי לא מיקטל א"ל שמואל
לרב יהודה קרא כתיב *כה אמר ה' על שלשה יחוס כ
פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנה. ההוא
דהוה קאמר ואויל שב בירי לשלמנא וחד לעובד
ביש א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב *כי שבע ושל כד
יפול צדיק וקם (*ורשע יפול באחת). ההוא דהוה לינו לשון
קאמר ואויל רמבי דינא שקלו גלימיה ליומר סכס
וליויל באירחא. א"ל שמואל לרב יהודה קרא
כתיב *וגם כל העם הזה על מקומו יבא בשלום. שוות יח
ההוא דהוה קאמר ואויל היא ניימא ודיקולא

מאה הלכו להם בשתיקתו מאה רעות שהיו באות עליו על ידי
התגר: פוטר מים והמתקיל ופוטק בקטטה הוא תקלת מאה
דינים: ראשית מדון כוטרקון ריש מאה דינים. ל"א מדון בגימ'
מאה: אחרי חלת גנבי לא מיקטל כלומר אם עובר אדם
עבירה פעמים ושלש ולא בא עליו פורענות אל יתמה דאחרי
חלת גנב לא מיקטל וסופו ללקות באחרונה: שב בירי
לשלמנא שבע בורות כרויות לרגלי איש *שלום ומכולם יכלל: ע' דס"א
וחד צירא: לעובד ביש לעושה רעה יפול בתקלה ראשונה
הנאה לו: רמבי דינא שקלוה גלימיה מי שנטלו צ"ד טליתו
לפרעו לאחר: ליומר וליויל הואיל ודין אמת דכו לא הפסיד
כלום אלא גזילה הוילאו מידו: כל העם הזה ביתרו כתיב ומשמע
ל"א זכאי ולא שאל קייב כולן במשמע: היא ניימא ודיקולא

שפיל. א"ל שמואל לרב יהודה קרא כתיב
 קסלתי * בעצלותימך המקרה וגו' ההוא דהוה קאמר ואויל
 גברא דרתיצנא עליה אדוי' לגוויה וקם. א"ל שמואל
 תל' מה לרב יהודה קרא כתיב * גם איש שלומי אשר
 במחתיו בו אוכל לחמי הגדיל עלי עקב:

ו ההוא דהוה קאמר ואויל כי רחימתין הוה עזיזא
 אפוחי' דספסירא שכיבין השתא דלא עזיזא
 רחימתין פוריא בר שיתין גרמידי לא סגי לן אמר
 רב הונא קראי כתיבי מעיקרא כתיב * ונועדתי
 לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת ותניא ארון
 מ"א י חשעה וכפורת טפח הרי כאן עשרה וכתיב * והבית
 אשר בנה המלך שלמה לה' ששים אמה ארכו
 ועשרים רחבו ושלשים אמה קומתו ולבסוף כתיב
 יס"ב כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי
 אי זה בית אשר חבנו לי וגו':

שפיל כשהאזה מנמכמת הסל שעל ראש שהיא כותנת פלכה
 ומלאכת ידיה זו שפיל כלומר מתוך שהיא עללה אין מלאכתה
 נכרת וכולן משלות הן: אדייה לגוויה וקם הרים אגרופו עלי
 ועמד לכנדי:

רחימתין הוה עזיזא כשהנתיכו היתה עזה כיני לאשתי:
 אפוחיא דספסירא שכיבנא על רומח הסיף היינו
 שוכנים שנינו: לא סגי לן לא די לנו: הרי כאן עשרה גזוה
 מן הקרקע הרי שהקנ"ה משרה שכינתו נעשרה טכקים סמוך
 לקרקע ועוד באורך הכפורת באמתים ומלי ארכו: ולבסוף
 נצחק"ק היה גזוה שלשים אמה וארכו שלשים וכשקטאו כאמר להם

דיני ממונות פרק ראשון סנהדרין קפ

מאי משמע דהאי לא חגורו לישנא דכנושי הוא ^ס
 אמר רב נחמן אמר קרא *וויין לא תשתה דכ"י כח
 ולא תאגור רב אחא בר יעקב אמר מהבא *תכין ^ס עלי
 בקיץ לחמה אגרה בקציר מאכלה רב אחא ברית
 דרב איקא אמר מהבא *אוגר בקיץ בן משכיל: ^ס
 א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל דין שדן ו
 דין אמת לאמתו משרה שכינה בישראל ^ס
 שנ' *אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט ^ס מלי פנ
 וכל [דיין] שאינו דן דין אמת לאמתו גורם לשכינה
 שתסתלק מישראל שנאמ' *משור עניים מאנקת ^ס ינ
 אביונים עתה אקום ואמר ה' וא"ר שמואל בר ^ס וכל
 נחמני א"ר יונתן כל דין שטטל (ממון) מזה ונותן ^ס הפס
 לזה שלא כדון הקב"ה (גיובה) [נוטל] ממנו נפשו ^ס לסירוס
 שנא' *אל תנוול דל כי דל הוא וגו' כי ה' יריב ^ס סח"א כ"י
 ריבם וקבע את קובעיהם נפש. וא"ר שמואל בר ^ס וגי' כ"ב
 נחמני א"ר יונתן לעולם יראה דין עצמו כאדו ^ס כוה"ג א"ל
 חרב מונחת לו בין ירכותיו וגיהנם פתוח לו מתחתיו ^ס וסח"א כ"י
 *שנ' *הנה מטחו שלשלמה ששים גבורים סביב ^ס יס"ב
 לה וגו' מפחד כלילות מפחדה של גיהנם שדומה ^ס וס"ג כ"ב
 ללילה. דרש ר' יאשיה ואי תימא רב נחמן בר ^ס ס"ג ע"ב
 יצחק מאי דבחיב *בית דוד כה אמר ה' דינו ^ס ס"ג ג
 לבקר משפט והצילו גזול מיד עושק וכי בבקר ^ס ירמ"י כ"ב
 אי זה בית אשר תבנו לי שתוכל שכינתי להיות מנומלת בתוכו:
 עתה אקום אסתלק מעער ז"ד: מטחו שלשלמה שכנו של
 עמוס: ששוע נבדרי' מ"ס נח' לא ידע: מלומדי מלומדי

דין וכל היום אין דנין אלא אם ברור לך הדבר
 בבקר אומרהו ואם לאו אל תאמרהו. ר' חייא בר
 אבא א"ר *יונתן מהכא *אמור לחכמה אחותי
 את אם ברור לך הדבר כאחותך שהיא אסורה לך
 אומרהו ואם לאו אל תאמרהו. א"ר יהושע בן לוי
 עשרה שיושבין בדין קולר תלוי בצואר כולן פשיטא
 לא צריכא אלא לתלמיד היושב לפני רבו:

ג'ל יוחנן
 חשלי'

ח רב הונא כי הוה אחי דינא לקמיה מכניף ומייתי
 עשרה רבנן מבי רב אמר כי היכי דלימטייה

ס

שיבא מכשורא רב אשי כי הוה אחי טריפתא
 לקמיה מכניף ומייתי להו לכולהו טבחי דמתא
 מחסיא אמר כי היכי דלימטייה שיבא מכשורא
 כי אתא רב דימי אמר דרש רב נחמן בר כהן
 מ"ד *מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות
 יהרסנה אם דיין דומה למלך שאינו צריך לכולם

חשלי כס

מלכותה של תורה: אם ברור לך הדין בבקר שהוא מאיר:
 אומרהו והכי משמע דינו לבקר משפט הוליו לאור משפט:
 קולר תלוי עוכס' של הטייה: לתלמיד היושב לפני רבו וגל
 דין לפני רבו והוא לא חזק לדבר נעכס' אם שתק והוא מבין
 ברבו שטועה:

דלימטייה שיבא מכשורא שיגיענו נסורת קטנה מן הקורה
 כל' שאם נטעה ישלם העוכס בין כלנו ויקלו מעלי:
 שיבא נסורת כמו כי שבנים יהי' עגל (עין) שומרון וסתרנמין
 לנכסו לוקיה: טבחי נקיטין נטרפות: אם דומה הדיין למלך

דיני ממונות פרק ראשון סנהדרין קפא

יעמיד ארץ ואם רומה לכהן שמחזר בבית הגרנות
והרסנה רבי נשיאה אוקמו דיינא דלא הוה גמיר
אמרו ליה ליהודה בר נחמני מתורגמניה דריש
לקיש קום עליה באמורא קם גחין עליה ולא א"ל
ולא מידי פתח ואמר *הוי אומרים לעץ הקיצה ^{מנקיק ב}
עורי לאבן דומם הוא יורה הנה הוא חפוס זהב
וכסף וכל רוח אין בקרבנו ועתיד הקב"ה ליפרע
ממעמידין שנאמר *וה' בהיכל קדשו הם מפניו ^ס
כל הארץ:

אמר ריש לקיש כל המעמיד דיין על הצבור ^ט
שאינו הגון כאלו נוטע אשרה שנ' *שופטים ^ס
ושוטרי' תחן לך בכל שעריך וסמך ליה לא תטע ^{דכ"ד טו}
לך אשרה כל עץ אמר רב אשי ובמקום שיש ת"ח
כאלו נטעו אצל מזבח שנאמר *אצל מזבח ה' ^ס
אלהיך. כתי' *לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב. ^ס
אלהי כסף ואלהי זהב הוא דלא עבדי הא דעץ
ואבן שרי אמר רב אשי אלוה הבא בשביל כסף
שנזקי בטיב דיכין ומלא חכמה כמלך זה שהוא עשיר: שמחזר
על הגרנות לשאול תרומותיו ואף זה לריך לקזור לשאול בדין:
קום עליה באמורא להשמיע דרשה ללבוז מה שילמוז לך: וה'
בהיכל קדשו סמוך להאי קרא דהוי אומר לעץ הקילה וגו':
הם מפניו כל הארץ וכלה על עון הזה את כל הארץ:

כל עץ דמשמע דיין דכתיב כי האדם עץ השדה ומוקמי ליה
בהלמיד: אצל מזבח ות"ק מכפרים ומגיבין כמזבח:
אלוה הבא בשביל כסף דיין שהעמידוהו ע"י שמתן עמון

ואלוה הבא בשביל זהב. רב כי הוה אתי לבי
 דינא אמר הכי ברעות נפשאי לקטלא נפיק וצבי
 ביתיה לית הוא עביד וריקן לביתיה עייל הלואי
 שחאה ביאה כיצואה כי הוה חזי אמבזה (דספרי)
 למכ כ [אבתריה] אמר *אם יעלה לשמים שיאו וגו' כגללו
 לנצח יאבד וגו' מר ווטרא חסידא כי הוה מכחפי
 משלי כו ליה בשבחא דרגלא אמר הכי *כי לא לעולם
 חוסן ואם נזר לדור ודור:

י דרש בר קפרא מנא הא מלחא דאמוד רבון הוה
 מתונין ברין דכתיב *ולא תעלה במעלות
 למלך על כך: לדינא לדון: לקטלא לישא עליו חטא ועל עמיו
 סס היה אומר: וצבי ביתיה לית הוא עביד לרכי ביתו אינו עושה
 סמית כ כאן: וריקן לביתיה עייל שחינו משתכר כאן כלום: הלואי
 שחאה ביאה שאחור לביתי כיצואה שילאמי מניתי בלא חטא
 שלא אטעה ולא אעש: אמבזה סיעת אנשים: אם יעלה
 לשמים וגו' כדי שלא תזוז דעתו עליי היה אומר כך: כגללו
 גלל רעי: מכחפי להו כושאין אותן על הכתף שהיו זקני ואינם
 יכולין לרזן ומטריקין את הלבוש לעמוד בפניהם לפיכך היו
 ענדיהם כושאין אותם מהר: בשבחא דרגלא שנת שואלין בו
 בהלכות הרגל והיינו שלשים יום קודם הרגל: וכי לא לעולם
 חוסן כבודו של אדם אינו כל הימים והיה אומר כך שלא תזוז
 דעתו עליו):

מחונין רגילין בהמתנה כדי לעיין בדין יפה קודם שתתכווהו:
 במעלות נזקקה נמרולה:

דיני ממונות פרק ראשון סנהדרין קפב

וסמך ליה *ואלה המשפטים. א"ר אלעז' מניין ^{שמות כג} לדין שלא יפסיע על ראשי עם קודש שנא' ולא תעלה במעלות וסמך ליה ואלה המשפטים אשר תשים אשר תלמדם מבעי ליה א"ר ירמיה ואי תימא ר' חייא בר אבא אלו כלי הדיונים כי הא דרב הונא כי הוה נפק לדינא אמר הכי אפיקו לו מאני חנותאי ומאי נינהו (חוטרי וסנדלי שיפורי ורציעי) [מקל ורצועה ושופרא וסנדלא]:

*ואצוה את שופטיכם בעת ההיא א"ר יוחנן כנגד יא ^ס מקל ורצועה תתא זריו. *שמוע בין ^ס אחיכם ושפטתם צדק א"ר חנינא אוהרה לדין ^{דנרי' פ} שלא ישמע דברי בעל דין קודם שיבא בעל דין ^ס חבירו ואוהרה לבעל דין שלא ישמע דבריו לדין קודם שיבא בעל דין חברו קרי ביה נמי (שמוע)

על ראשי עם קודם שכשהיה התורגמן דורש היו הלכזר יושבים לארץ והמפסיע ביניהם לילך ולישב במקומו כראה כמפסיע על ראשן: וסמך ליה ואלה המשפטים כלו' אף לשופטים אבי מיהיר: כלי הדיונים דשיכא בהו שימה דבר המיטלטל: רצועה לזלקות: מקל למכות מרדות עד שיחזור בו: שופר לשמחא וכידוי: סנדל לסליה:

ואצוה כל ליה ל' זירח הוא דתכיף כל מקום שנא' בו לו איכו אלל ל' זירח ועל מה זירח על המקל ועל הרצועה שיהו מטילין אימה על הלכזר לשם שמים: שמוע בין אחיכם כשהיו שניהם יחד שמע דבריהם ולא תשמע דברי זה בלא

פחות כג [שמע] בין אחיכם רב כהנא אמר מהכא *לא
 דברים א חשא לא תשיא. *ושפטתם צדק אמר ריש לקיש
 צדק את הדין (כלבך) ואחר כך חתבתו. בין
 איש ובין אחיו אמר רב יהודה אפילו בין בית
 לעלייה. ובין גרו אמר רב יהודה אפילו בין תנור
 לכירים. *לא תכירו פנים במשפט ר' יהודה אומר
 לא תכירו רבי (אליעזר) [אלעזר] אומר לא
 תנכרוהו. אושפויכני דרב אתא לקמיה לדינא
 א"ל לאו אושפויכני את א"ל אין [א"ל מאי בעית]
 ח א"ל דינא אית לי א"ל *פסילנ' לך לדינא א"ל רב
 לרב כהנא פוק דייניה חזייה דהוה גאים [בית]

זה שמסדר דברי שער בדברי אמת לפי שאין מביאין ומכין
 שלב הדין כוונה לו לזכות שוב אין לנו מהפך בזכות השני כל כך:
 שמע דנריך בין אחיכם כשתהיו שכיבס יחד משמע: לא חשא
 אל תקבל שמע שאל אזהרה לדין וקרי ביה כמי לא תשיא אזהרה
 לבצל דין: בין איש ובין אחיו שפלה להם בית בירושה אל
 תאמר טול אתה בית ואקיד עלייה ומה בכך הרי כל אקד יש לו
 דירה אלא העלה אותם בדמים והעזה קלוקתם ע"י דמים: בין
 גרו ל' מגור תשמישי דירה אל תאמר יטול זה תכור וזה כירה
 שהרי תנור עודף על הכירה ולריך להוסיף בדמים: לא תכירוהו
 אם הוא אזהבך: לא תנכרוהו אם הוא שונאך לא תעשה לו
 כנכרי לקייבו: א"ל ההוא גברא לרב: לאו אושפויכני את
 כלו' אין אתה זכור שעשיתי עמך קסד: א"ל רב אין: א"ל ההוא
 גברא: דינא אית לי ורונה אני שתהא דין: פסילנא לך
 שהזכרתני עונתך: חזייה רב כהנא להווא גברא: דהוה גאים ביה

דיני ממונות פרק ראשון סנהדרין קפג

א"ל אי ציותי ציותי ואי לא מפקינ' לך רב מאונך. *כקטון כגדול חשמעון אמר ר"ל שיהא דברים א חביב עליך דין של פרוט' כדן של מאה מנה למאי הלכת' אילימא לעיוני ביה ומיפסקיה פשיטא אלא לאקדומיה. (*לא חגורו מפני איש אמר רב חנן אל חכנים דבריד מפני איש) *כי המשפט לאלהי' הוא א"ר חמא בר' חנינא אמר הקב"ה לא דיין לרשעים שנוטלים ממון מזה ונותנים לזה שלא כדן אלא שמטריחין אותי להחזיר ממון לבעליו. והדבר אשר יקשה מכם א"ר חנינא ואי תימא ר' יאשיה על דבר זה נענש משה שנאמ' *ויקרב משה את משפטן לפני ה' מחקיף לה ר"ג בר יצחק מי כחייב ואשמיעכם ושמעתיו כחייב אי ברב סומך ובוטח עליו ומדבר גבוהות: מפיקנא לך רב מאונך אודיעך שאין רב יכול לסייעך דמשתינן לך: אילימא לעיוני ביה ומיפסקיה לאתמו: לאקדומיה אס נא לפניך דין של פרוטה וקור ונא דין אחר של מנה הקודם לפניך הקדם לחתוך: (לא חכנים דבריד מפני איש כגון תלמיד היושב לפני אינו רבו וראה זכות לעני וכו' וכדאמרינן לעיל): כי המשפט נרש"י לאלהים הוא כאלו אתה מוליא ממון מיד הקב"ה שהרי עליו להחזיר ממון לבעליו: על דבר זה שנטל שררה לעלמו לומר תקריבון אלי שהיל"ל תקריבון לפני השכינה: נענש משה שלא זכה שתאמר לו פרשת נקלות עד שזא מעשה לפניו ולא ידע מה להשיב: (מי כחייב ואשמיעכם שהיה נוטל שררה ללמדס:

גמירנא גמירנא ואי לא אולינא וגמירנא אלא
כדתניא ראויה פרשת נחלות שתכתב ע"י משה
וראויה היתה פרשת מקישש שתכתב ע"י משה
רבינו אלא שנתחייב מקושש ונכתבה על ידו ללמדך
שמגלגלין חובה ע"י חייב וזכות ע"י זכאי כתיב
*ואצוה את שופטיכם בעת ההיא וכתיב ואצוה
אתכם בעת ההיא א"ר אלעזר א"ר שמלאי אוהרה
לצבור שחזא אימת דיין עליהם ואוהרה לדיין
שיסבול את הצבור עד כמה א"ר חנין ואי חימא
ר' שבחאי *כאשר ישא האומן את היונק:
כתיב *כי אחת* תבוא וכתיב כי *אחת תבוא
א"ר יוחנן א"ל משה ליהישע אחת והזקנים
שבדור עמהם א"ל הקב"ה טול מקל והך על
אלא הא דלא באמר' פרשת נקלות ע"י משה כדמכיל; אלא
שנתחייב מקושש ונכתב על ידו: ע"י זכאי (ע"י משה) [ע"י זכות
ולפסד]: כתיב ואצוה את שופטיכם למשמע שלוח את קצויה'
להדריך לבור במשפט והקוקים על כרסם: וכתיב ואצוה אתכם
ללצור עלמו והזהיר ומה הולך להזהירם עוד: (שיסבול נעלי
דיכס חס הם מדברים כנגדו: כאשר ישא האומן את היונק
כאז את זכו):
כי אחת תבוא גו' משמע גם אתה כאחד מהם: כי אחת
תבוא משמע שררה נהוג עליהם: משה אמר לו זקנים
שבדור עמהם גרסי' על פיהם עשה מעשה ולא תשחרר עליהם
וכתיב תבוא את בני ישראל כל"ל

פ' יט
נחלקין
ונ"ט
במכרש"ל
דברים א'
נפסד ליה
חבית
היה
מאותו
הדור היו
לדיכס חס
שהיו
סרסנים
כח"ט
לנעיל
בבבין
סיכה חס
וגומר
דש"א
מדבר יא
יב
שס
דכרי' לא
שס
*תבוא
את היגס

דיני ממונות פרק ראשון סנהדרין קפד

קדקדב דבר אחד לדור ואין שני דברים לדור
(*) יוכן בידה היא אומר *ויקם דוד על רגליו ויאמר
שמעוני אחי ועמי אם אחי למה עמי ואם עמי
למה אחי א"ר א'עזר אומר להם דוד לישראל
אם אתם שומעין לי אחי אתם ואם לאו עמי אתם
ואני יודע אתכם במקלות):

תנן ר"ע אומר לא בא שלישי אלא להחמיר עליו ט
ולעשות דינו כיוצא באלו א"כ ענש הכתוב
לנטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה עאכ"ו שישלם
שכר את הנטפל לעושה מצוה בעושה מצוה:
משנה עבור השנה (בז') [בשלישה דברי ר"מ] ב
רשב"ג אומר בג' מתחילים [ובחמשה
נושאין ונותנין וגומרים בשבעה. גמ'] *הני ג' ה' י
ו' כנגד מי פליגי בה ר' יצחק בר נחמני וחד ע"צ

דהוא קרא דכי אתה תנוא משה אמרו כדכתיב אל הארץ אשר
נשבע ה' ונקרא דכי אתה תניא כתיב אל הארץ אשר נשבעתי
אלמא הקב"ה אמרו: דבר אחד מכהיג אסד:

לא בא שלישי וכו' דחמשמע שאל על פי שנים עדים כ"ז ג'
למה באמר או שלשה עדים: אלא להחמיר עליו ליתן
חומר בעדי שקר שלשי זה אע"פ שלא היה זה כידון על פיו
למיתה שהרי בב' [שהעידו תחלה] כמי היה כידון אפ"ה עשה
הכתוב דינו כיוצא באלו שאם הוזמו יהרג אף השלישי מפני
שנטפל לעוברי עבירה: [ק"ו שישלם שכר וכו' דקיימא לן
מדה טובה מרובה ממדת פורענות הלכך ק"ו הוא]:

דעימיה ומנו ר' שמעון בן פזי ואמרי לה ר' שמעון
בן פזי וחד דעימיה ומנו ר' יצחק בר נחמני חד
אמ' כנגד ברכת כהנים וחד אמר ג' כנגד שומרי
הסף ה' מרואי פני המלך ו' רואי פני המלך.
[חני ר' יוסף הני ג' וה' וו' ג' כנגד שומרי הסף
ה' מרואי פני המלך ו' רואי פני המלך] א"ר
אביי לרב יוסף עד האידנא מ"ט לא פריש לן מר
הכי א"ל לא הוה ידענא דצריכותו מי בעיתו
מינאי מלתא ולא אמרי לכו :

יג ת"ר אין מעברין את השנה אלא *במוזמנים לה
מעשה בר"ג שאמר השכימו לי ו' לעלייה סז
יא השכים ומצא ח' אמר מי הוא שעלה שלא ברשות
ירד. עמד שמואל הקטן ואמר אני הוא שעליתי
שלא ברשות ולא לעבר השנה עליתי אלא ללמוד
[כנגד ברכת כהנים בפסוק ראשון ג' תיבות והשני ה' תיבות
ושלישי ו' תיבות : שלשה כנגד שומרי הסף וכו' כלו'
אשכחא דמלכותא דארעא שלשה מחוכין וקמשה מחוכין ושצעה
מחוכין] ג' כנגד שומרי הסף צלדקיהו גבי גלות כזחראדן והתם
כמי משכחת ה' מרואי פני המלך ובאשורוש אשכחן ו' משרי
פרס ומדי וענור שנה מטכסיס מלכות שמים הוא ליטב סדר
השנים על מחוכין :

במוזמני' לה שהזמין הנשיא מצערב : השכימו לי מחר ו'
לעלייה המיוקדת ליטב לה [נה] בית דין (כלו' שיטאו
וכדי שנהיה אחי והם ו' לעזר את השנה דנשיא הוה מן המחין) :
לא לעבר שנה עליתי להנערף עמכם עכשיו : אלא ללמוד

דיני ממונות פרק ראשון סנהדרין קפח

הלכה למעשה הוצרכתי א"ל שב בני שב ראווית
 כל השנים כולם להתעבר על ירך אלא אמרו
 חכמים אין מעברין את השנה אלא במוזמנים
 לה. ולא שמואל הקטן הוה אלא איניש אחרינא
 ומחמת כיסופא הוא דעכד כי הא דיתבי רבי
 וקא דריש והריח ריח שום אמר מי שאכל שום
 יצא עמר ר' חייא ויצא עמדו כולן ויצאו בשחר
 מצאו ר"ש ברבי לר' חייא א"ל אתה הוא שציערת
 לאבא אמר ח"ן לא תהא כזאת בישראל ור' חייא
 מהיבא גמיר לה מר' מאיר דחני' מעשה באשה
 אחת שבארת לבית מדרשו של ר"מ אמרה לו
 רבי אחד מכם קדשני בביאה עמד ר"מ וכתב לה
 גט כריתות ונתן לה עמדו כולם כחבו ונתנו לה
 ור"מ מהיבא גמיר ליה משמואל הקטן ושמואל
 הקטן מהיבא גמיר ליה משכניה בן יחיאל דכתיב
 *ויען שכניה בן יחיאל מבני עולם ויאמר לעזרא
 אנחנו מעלנו באלהינו וגושב נשים נכריות מעמי
 הארץ ועתה יש (תקוה) [מקוה] לישראל על זאת

בבבא י
 פ' כגמר
 הדין
 וע"ש

מורה מכס היאך תעשו: מחמת כיסופא הוא דעכד שלא
 יכירו מי היה עולה שלא בדרשות וילבינו פכיו: שציערת לאבא
 שאכלת השום וכדף הריק: חס ושלום שאוכל שום בנזאי לבית
 מדרשו אלא כדי שלא להלביץ פכיו של אוכל השום יבאמי כדי
 שלאו כולם ולא יבינו מי הוא: משמואל הקטן כדאמרו:
 אנחנו מעלנו והוא לא נשא נכרית והכנים עלמו בכלל שלא

כמהרש"א

ושכניה בן יחיאל מהיכא גמר לה מיהושע דכתיב
 יחזקאל *ויאמר ה' אל יהושע [קום לך] למה זה אתה נופל
 על פניך חטא ישראל אמר לפניו רבש"ע מי חטא
 אמר לו וכי דילטור אני לך הטל גורלות ואבע"א
 ממשא דכתיב *עד אנה מאנתם :

שמות טו

כחובל

וע"ז

במדרש"ל

יד

ס

תנו רבנן משמחו נביאים האחרונים חגי זכריה
 ומלאכי נסתלקה רה"ק מישראל ואעפ"כ היו
 משתמשים בבית קול פעם אחת היו מסובין בעליית
 בית גוריא ביריחו ונתנה עליהם בית קול מן השמים
 יש כאן אחד שראוי שתשרה עליו שכינה כמשת
 רבינו אלא שאין דורו זכאי לכך נתנו חזמים
 עיניהם כהלל הזקן וכשמת אמרו עליו הי חסיד
 הי עניו תלמידו של עזרא שוב פעם אחת היו
 מסובין בעליית ביכנה ונתנה עליהם בית קול מן
 השמים יש כאן אחד שראוי שתשרה עליו שכינה
 אלא שאין דורו זכאי לכך נתנו חזמים את עיניהם
 בשמואל הקטן וכשמת אמרו עליו הי חסיד הי עניו
 תלמידו של הלל אף הוא אמר בשעת מיתתו

להלצין פניהם : מיהושע חמשה דיהושע שלא רנה הקב"ה
 לגלות לו מי הוא הקוטל והכנים את כולן צכלל אכאמר קטל
 ישראל חמשה דעכן : דילטור רכיל : מאנתם כולן צכלל והרי
 כולן לא ילאו ללקוט לא מקלל דכתיב ילאו מן העם ללקוט וגו' :
 משמחו נביאי' וכו' משום שמואל הקטן קטל ל' הכא : אף הוא
 הוכיח סופו ששרתה עליו שכינה שנתכבד בשעת מיתתו :

דיני ממונות פירק ראשון סנהדרין קפו

שמעון וישמעאל לחרבא וחבריו לקטלא ושאר
עמא לביוא ועקן סגיאן עתידין למיחי על עלמא.
ועל יהודה בן בבא בקשו לומר בן אלא שנטרפה
שעה שאין מספידין על הרוגי מלכות:

אין מעברין את השנה * בשני רעבון חניא רבי ז"ל ע"כ

אומר * ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש ב

האלהים לחם בכורים וגו' ואין לך קלה בכל א"י מ"כ ד

לבשל פירותיה כבעל שלישה ואעפ"כ לא בכרה

אלא מין אחד שמא תאמר חטים ת"ל שעורים

ושמא תאמר לפני העומר ת"ל * חן לעם ויאכלו אחר ז

העומר היה. אמור מעתה ראויה הייתה אותה

שנה שתתעבר ומפני מה לא עיברה אלישע

שמעון וישמעאל לחרבא רש"ג הנשיא ור' ישמעאל בן אלישע

כהן גדול יהרגו בקרב: וחבריו כגון ר"ע ור' סנאי בן תרדיון:

לקטלא לשאר מיתות ר"ע במקרקות של ברזל כפ' הרוואה ר'

סנאי נשרפה בלפני אידיהן: לומר בן איתו הספד הי' ספד

הי' עכו: אלא שאין מספידין על הרוגי מלכות מפני יראת

המלך ומהרו לקברו:

ענין לחעלה נחם' סוטה כפ' אלו לאחרים ומחלל דבר מחודש בפרש"י ז"ל:

בשני רעבון לפי שכלה התנואה ולריבין לאכול מן הקדש: לחם

בכורים לקס אגני' משמע שעבשו היה מזכר: ושמא

תאמר חטים היו שהן אפילו' לכך כתאמרו לנשלעד אחר הפסח ת"ל

לקס שעירי': ושמא תאמר לפני העומר היה וזמן זיכור: ת"ל

תן לעם ויאכלו מלמד שקרב העומר והותר הקדש: אמור מעתה

ראויה הייתה אותה שנה שתתעבר על האגני' שכהניע ניסן

ששנת בצורת היתה והיו הכל רצין לכית הגרנות:
ס [ת"ר אין מעברין את השנת לפני ר"ה וכו' אבל
מפני הרחק מעברין אותה אחר ר"ה מיד
ואעפ"כ] אין מעברין אלא אדר איני והא שלחו
ליה לרבא ווג בא מרקת ותפשו נשר ובידם דברים
הנעשה בלון ומאי ניהו תכלת בזכות הרחמים
ובזכותם יצאו בשלום ועמוסי יריכי נחשון בקשו
לקבוע נציב אחר ולא הניחו אדומי הלן אבל
בעלי אסופות נאספו וקבעו ליה נציב אחר
עדיין לא היה רוב אבידהא לאחר י"ו בניסן לא נכרו חלא שעור'
ולא קרינן ניה קדש האניב: ששנת בצורת היתה נקראי
משכנת ליה:

[אין מעברין אין יושבין ב"ד קודם ר"ה לעיין ולומר תתעבר שנה
זו בשני אדרים מפני שיש שכחה בדבר קודם שיגיע ומחללי
נחמץ: אבל מפני הרחק שמה לא יהא שם ב"ד מופלא סמוך
לאדר או שמה יצא המלך פרסי ויתעכב על ידן מעברין אותו
ומודיעין לגולה אחר ר"ה מיד שעיברוהו]: ואעפ"כ אין מעברין
אותה בב' קדשים אחרים חלא כשיגיע אדר יעשו ב' אדרים: ווג
(של) [ב'] ת"מ: באו מרקת טבריא: וחפשו [נשר] קיל פרסי':
[דברים הנעשים בלון] תכלת בלון עושין כדאמרינן בסוטה
היא לון שנובעין בה תכלת: עמוסי יריכי נחשון כשיא שצ"י
שהוא מזרע נחשון בן עמינדב ראשון לנשיאים: בקשו לקבוע
נציב א' נקאו להוסיף קדש אחד על השנה לעברה: ולא הניחו
אדומי הלן המלכו' גזרה עליהן:

דיני ממונות פרק ראשון סנהדרין קפו

בירח שמת בו אהרן הכהן חשבי מחשבי גלויי לא
מגלו מאי משמע דהאי נציב לישנא דירחא שנאמר
*ולשלמה שנים עשר נציבים על כל ישראל וכלכלו מ"ד
את המלך ואת אנשיו חדש בשנה והכתיב *ונציב ס
אחר בארץ רב יהודה ורב נחמן חד אמר אחד
ממונה על כלם וחד אמר כנגד חדש העיבור:
ת"ר אין מעברין ארץ השנה מפני הטומאה ר' ס

יהודה אומר מעברין א"ר יהודה מעשה
בחוקיה מלך יהודה שעובר את השנה מפני הטומאה
ובקש רחמים על עצמו דכתיב *כי מרבית העם כ"ה כל
רבת מאפרים ומנשה יששכר וזבולן לא הטהרו

בירח שמת בו אהרן נאז אמר מפני הדקק מעייני נעיבור
שנה קודם ר"ה: גלויי לא מגלו עד לאחר ר"ה שלא ישכחו בני
הגולה: נציבים מזוכים: חדש בשנה יהיה על כל אחד
לכלכל: כנגד חדש העיבור בשנה מעוברת היה אותו כלל
מכלכל נאזר שני:

[מפני הטומאה כגון שהיה נשיא קולה ואמרוהו למות ערב הפסח
או שנה ימים קודם ויהיו טמאים או שהיו רוצן טמאים
בסוף אדר וכלתה אפר הפרה ואינן יכולין למלא עכשיו פרה
אדומה אין מעברין בכך אלא יעשו בטומאה]: שעובר אח
השנה מפני הטומאה שנטמאו ציצי ארז אביו מע"ז שלא קשאו
לתורה והיה עזקיהו מחזירן למוטב וידע שלא יספיקו כולן לנא
וליטהר עד הפסח ועבר השנה: ובקש רחמים על עצמו שימחל
לו עון ולקמן פריך הואיל ואר"י מעברין למה נקא רחמים על

שס ע"ג* כי אכלו את הפסח בלא ככתוב כי החפלל יחזקיהו עליהם לאמר ה' הטוב יכפר בעד. ר"ש אומר אם מפני הטומאה עיברה מעוברת אלא מפני מה בקש רחמים על עצמו שאין מעברין אלא אדר והוא עיבר ניסן בניסן ר' שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון מפני שהשיא את ישראל לעשות פסח שני:

טו א"ל אבוי לרב יוסף מיסמך סבי בשלשה מנ"ל יג אילימא מדכתיב* ויסמך את ידיו עליו (מכרי ע"ג משה יחיד הוה) אי הכי חסגי בחד וכ"ת משה במד' כו במקום שבעים וחד קאי אי הכי ליבעי שבעים וחד קשיא. א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי בידא ממש סמכינן ליה א"ל סמכינן ליה בשמא קרו ליה רבי ויהב ליה רשותא למידן דיני קנסות. עלמו: כי אכלו את הפסח בלא ככתוב שעיבר את השנה מפני הטומאה שלא כדת: ניסן בניסן לאחר שקדשו לשם ניסן קזר ונמלך ועשאו אדר השני: ר"ש בן יהודה אומר לא עברה אלא השאן לפסח שני שלא כדין לפיכך נקט רחמים על עלמו: מיסמך סבי לקרות להם רבי: במקום שבעים וחד קאי לפי שהיה משה ראש להם ושקול ככולם: בידא ממש סמכו ליה בלשון צעיר גרסינן ל' כלו' מי צעי לאתכושי ידיהו על רישיה דסנא: למידן דיני קנסות דאלהים כתיב דמשמע דייכי' מומחין והיינו סמוכין ובשאר דיכי' ממוכות לא צעיקן מומחין כדאוקמינן בריש פירקין מאס נעילת דלת והיכא דליכא נעילת דלת כגון דל' שומרים וגזילות דייכינן בנבל אע"ג דליכא סמוכי

דיני ממונות פרק ראשון סנהדרין קפח

וחד לא סמך והאמר רב יהודה [אמר רב] ברם
זכור אותו האיש לטוב ור' יהודה בן בנא שמו
שאלמלא הוא נשתכחו דיני קנסות מישראל
נשתכחו נגרסינהו אלא *בטלו דיני קנסות מישראל יד
שפעם אחת גזרה המלכות על ישראל שכל הסומך
יהרג וכל הנסמך יהרג ועיר שסומכין בה תחרב
ותחומין שסומכין בהם יעקרו מה עשה ר' יהודה
בן בבא הלך וישב לו בין שני הרים גדולים ובין
שני עיירות גדולות ובין שני תחומי שבת בין אושא
לשפרעם וסמך שם ה' זקנים יאלו הן ר' מאיר
ור' יהודה ור' שמעון ור' יוסי ור' אלעזר בן שמוע
רב אויא מוסיף אף ר' נחמיה כיון שהכירו אויבים
בהם (באו להרגו) אמר להם בני רוצו אמרו לו
רבי מה חהא עליך אמר להם הריני מוטל לפניהם
כאבן שאין לה הופכים אמרו לא וזו משם עד
שנעצו בו שלש מאות לונביאות של כרוז ועשאותו
דשליקותיהו קא עצדין כדמפרש בהחונל אבל נקנסא לא
עצדין שליקותיהו משום דלא שכיחא ולית בה חסרון
כיס: בטלו דיני קנסות דכיון דליכא סמיכות בטלו:
(החומים שסומכין בהם כגון אס סומכין בתוך חלפים של עיר ^{אינו}
יש להם הר יעקר): בין שתי עיירות גדולות ולא בתוך העיר ^{חדש"י}
שאס יודע שלא יקרינו את העיר: (בין שני הרים גדולים בין ^{אינו}
שני תחומי שבת כדי שלא יהיו יודע' איזה מהם לעקור אס יודע: ^{חדש"י}
בין אושא לשפרעם הס' ד' עיירות: מה חהא עליך ואתה
זקן ואי אתה יכול לכרוז): לונביאות קמימות:

ככברה ר' יהודה בן בבא אחריני הוו בהדיה והאי
 דלא חשיב להו משום כבודו דר' יהודה בן בבא.
 ור' מאיר ר' יהודה בן בבא סמכו והאמר רבה
 בר בר חנה א"ר יוחנן כל האומר על ר' מאיר
 שלא סמכו ר' עקיבא אינו אלא טועה סמכיה ר' עולא
 קבלו (ראבתי הוה יניק) סמכי ר' יהוד' בן בבא וקבלו:
 טז רבי חנינא ור' הושעיא הוה קא משחקיד ר' יוחנן
 למסמכינהו לא הוה מסחייעא מלח' הוה קא
 מצטער טובא אמרו ליה לא נצטער מר דאנן מרבית
 עלי קאתינן דא"ר שמואל בר (נחמני) [נחמן]
 א"ר יונתן מנין שאין נסמכים לבית עלי שנאמ'
 ט"ז *לא יהיה זקן בביתך כל הימים מאי זקן אילימא
 סז זקן ממש והבתי *כל מרבית ביתך ימותו אנשים
 אלא סמיכה:

יז רבי זירא הוה מיטמר מלסמכיה דא"ר אלעזר
 סח לא הוה מסחייעא מלתא כשהי אללו לא היה מולא שנים
 שילטרפו עמו לסומכו ואכן תלתא צעינן: משחקיד מקור
 ומלפא לסומכן כמו כי שוקד אחי: מנין שאין נסמכין לבית
 עלי שאין זוכין להיות נסמכין: זקן ממש צא צימים: והכתיב
 כל מרבית ביתך ימותו אנשים כשנאין לכלל אנשים צי"ק
 שנה למה ליה למיהדר ומיבתניה: אלא סמיכה שאפי' [קכמים]
 הנאים לכלל זקנה כגון ע"י תורה וגמילות קסדים כדאמרינן
 צר"ה צדק ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא צתורה וצג"ק
 מ"ח לא תהא תורת זקנה עליהם להיות ראויין לסנהדרין:

דיני ממונות פרק ראשון סנהדרין קפט

לעולם הוי קבל וקיים כיון ד'שמעה להא דאמר
ר' אלעזראין אדם עולה לגדולה אלא א"כ מוחלין חלק וע"ס
לו על כל עונותיו אמצוי לי' אנפשיה כי סמכיה כמכרה"א
לר' זירא שרו ליה הכי וכו' עד בריך מתייד לשלם
כדאיתא לעיל בכתובות פ"ב :

ת"ר *וישארו שני אנשים במחנה י"א בקלפי יח
נשתיירו שבשעה שאמר לו הקב"ה למשה ין

*אספה לי שבעים איש מזקני ישראל אמר משה חדב' יא

כי צד אעשה אברור ששה מכל שבט ושבט נמצאו ע

שנים יתרים אברור חמשה חמשה מכל שבט

ושבט נמצאו עשרה חסרים. אברור ששה משבט

זה וחמשה משבט זה הריני מטיל קנאה בין השבטיו

מה עשה בירר ששה ששה והביא שבעים וב'

פתקין על שבעים כתב זקן ושנים הניח חלק כללן

ונתנן בקלפי אמ' להם בואו וטלו פתקיכ' כל מי שעלה

בירו זקן אמר כבר קדשך שמים מי שעלה בירו

חלק אמר המקום לא חפץ בכך אני מה אעשה

הוי קבל אפל: וקיים ומתיה כלומר הרקק מן הרבנות שמקצרת

את בעליה. אפלה מתרגס קבלא: אמצוי אנפשיה דאי

מסמכיה מוחלין לו עונותיו:

ושנים חלק לא ככתב עליהם זקן: מי שעלה בירו חלק וכו'

ושנים מאותם שנעים שהלכו ליטול עלה בידם חלק וכשתיירו

שני כתקין שהיו כתובים בקלפי שהיו על אלדד ומידד שלא הלכו

ליטול וכתיירו שלא יעלה בידן חלק (והיינו דכתיב וישארו שני חז"ל

נ' מדכ' לך כיוצא בדבר אהה אומר * ולקחת חמשת חמשת שקלים לגלגולת אמר משה כיצד אעשה להם לישראל אם אומר לו הן לי פדיונך וצא ואמר לי כבר פדאני בן לוי מה עשה הביא עשרי' ושנים אלפי' פתקין וכתב עליהם בן לוי ועל שלשה ושבעי' ומאתים כתב עליהם חמשת שקלי' כללן ונתנן בקלפי אמר להם טלו פתקיכם מי שעלה בידו בן לוי אמר לו כבר פדאך בן לוי מי שעלה בידו חמשת שקלים אמר לו תן פדיונך וצא (תנא) ר' שמעון אומר במחנה נשתיירו בשעה שאמר לו הקב"ה למושה * אספת לי שבעים איש אמרו אלדד ומידר אין אנו ראויין לאותה גדולה אמר הקב"ה הואיל ומיעטתם עצמיכם הריני מוסיף גדולה על גדולתכם ומה גדולה הוסיף להם שהנביאים כולם

אנשים והמה נכתובים כלומר פתקים כתובים היו להם נקלפי ולא הלכו ליעלם): ולקחת חמשת חמשת זכורות העודפים על מנין הלויים: אמר להן לכל הזכורות נואו ועלו פתקיכם: אינו מדכ' (במחנה נשתיירו ות"ק כמי מודה לר' שמעון דנמסרה נשתיירו דהא כתיב ולא ילאו האלהה דמשמע שלא ילאו מן המסכה לבא לאלהיהם ובהא פליגי ת"ק סבר דהאי דנשתיירו לא מקמט ענוה והסרת גדולה אלא שהיו מתיראים שלא יעלו בידם אלא חלק וכשאר' נושים ודריש ליה לוישאר' נשאר' בקלפי ורבי שמעון סבר מקמט ענוה מכצו עלמן מן הגדול' ועשו עלמס כשיריים ודריש ליה לוישאר' נשתיירו נמסכה): שכל הנביאים כולן אותן אנשים

דיני ממונות פרק ראשון סנהדרין קצ

נתנבאו ופסקו והם נתנבאו ולא פסקו ומה נבואה
 נתנבאו אמרו משה מת יהושע מכנים את ישראל
 לארץ אבא חנין אומר משום ר' אליעזר על עסקי
 שליו הם מתנבאים עלי שליו עלי שליו רב נחמן
 אומר על עסקי גוג ומגוג היו מתנבאים שנא' *כה יחזקאל לח
 אמר ה' (צבאות) [אלהים] האתה הוא אשר דברתי
 בימים קדמונים ביד עבדי נביאי ישראל הנביאי
 בימים ההם שנים להביא אותך עליהם וגו' אל
 חקרי שנים אלא שנים איוז הן שנים נביאים
 שנתנבאו בפרק אחד נבואה אחת היו אומר אלדר
 ומירד. אמ' מר כל הנביאים כולם נתנבאו ופסקו
 והם נתנבאו ולא פסקו מנא לן דפסקו אילימא
 מדכתיב *ויתנבאו ולא יספו אלא מעתה *קול גדול
 ולא יסף ה"נ דלא אוסיף הוא [אלא] דלא פסק
 הוא אלא הכא כתיב ויתנבאו החם כתי' מתנבאים
 עדיין מתנבאים והולכים בשלמא למ"ד משה מת
 היינו דכתיב *ארני משה כללם אלא למ"ד הנך
 תרתי מאי ארני משה כללם דלאו אורח ארעא

זקנים נתנבאו אותה שעה ראשונה לצדה כנוק עליהם הרוק
 סביבות האהל ופסקו: על עסקי שליו לורך שעה היתה: אל
 חקרי שנים [נקמן] אלא שנים: אילימא מדכתיב בהו נשאר
 זקנים ולא יספו [ומפרשת ליה ולא יוסיפו]: אלא מעתה קול
 גדול ולא יסף דשכינה ה"נ דלא אוסיף אלא על כרחך דלא
 פסק הוא [קול שכינה אינו פסק]:

מדרש יר
 דברים ה

מדרש יר

דהות ליה כתלמיד המורה הלכה לפני רבו בשלמא
 למ"ד הנך חרתין היינו דכתיב *מי יתן אלא למ"ד
 משה מת מינח הוה ניחא ליה לא סיימו קמיה
 מאי כלאם א"ל הטל עליהם צרכי צבור והם כלים
 מאליהם:

א"ר יוחנן אין מושיבין בסנהדרין אלא בעלי קומה
 ובעלי חכמה ובעלי מראה ובעלי זקנה ובעלי
 כשפים ויודעים ע' לשון שלא תהא סנהדרין
 שומעת מפי התורגמן א"ר יהודה אמר רב אין
 מושיבין בסנהדרין אלא מי שיודע לטהר את השרץ
 ע"נ מן התורה אמר רב אני אדון ואטהרנו *ומה נחש
 שממית ומרבה טומאה טהור שרץ שאינו ממית
 ומרבה טומאה אינו דין שיתא טהור ולא היא
 מידי דהוה אקוץ בעלמא:

אמר רב יהודה אמר רב כל עיר שאין בה
 [בעלי קומה ומראה שתהא אימתן מוטלת על הנריות: בעלי
 כשפים להמית מכשפים הנזעקים בכשפיהם להכלל מידי
 ב"ד ולגלות על המכשפין המסיתין ומדיחין בכשפיהן כגון
 המלר'] מפי התורגמן כשנאים עדים לנזקים להעיד צמיהם
 שלא ילטרכו להעמיד מליצים ביניהם דה"ל עד מפי עד: מה
 נחש שממית אדם ונחמה: ומרבה טומאת כבילות וטומאת
 עת צעולם הרי הוא טהור כשהוא מת שאינו ככלל ק' שרצים:
 [ולא היא לאוק"ו הוא דאין זה קומר אס הוא ממית ומרבה טומאה
 שהרי כמו כן יש קולים שהם ממיתין ומרבה טומאה והן טהורין]:

דיני ממונות פרק ראשון סנהדרין קצא

שנים לדבר וא' לשמוע אין מושיבין בה סנהדרין
וכו' מיתבי שלישית חכמה רביעית אין למעלה
הימנה הוא דאמר כי האי חנא ד[חניא שנייה
חכמה שלישית אין למעלה הימנה למדין לפני
חכמים לוי מרבי. דנין לפני חכמים שמעון בן
עזאי ושמעון בן זומא וחנן המצרי וחנינא בן חכינאי
רב נחמן בר יצחק מתני ה' שמעון שמעון ושמעון
חנן וחנינא. רבותינו שבבבל רב ושמואל רבותינו
שבא"י ר' אבא. דייני גולה קרנא. דייני דא"י ר'
אמי ור' אסי. דייני דפומבדית רב פפא בר שמואל.
דייני דנהרדע' רב אדא בר מניומי. סבי דסורא
רב הונא ורב חסדא. סבי דפומבדיתא רב יהוד'
ורב עינא. חריפי דפומבדיתא עיפא ואבימי בני
רחבת. אמוראי דפומבדית רבה ורב יוסף. אמוראי
דנהרדעא רב חמא. נהרבלאי מתנו רמי בר *בריבי.
אמרי בי רב רב הונא. והאמר רב הונא אמרי
בי רבא אלא רב המנונא. אמרי במערבא ר' ירמיה.
שלחו מתם ר' יוסי בר חנינא. מחבו עליה במערבא

נ"י הערוך
ברוכי וע'
ברש"י
כ"ה ד"ה
כהרבלאי

[שנים לדבר צע' לשון: וא' לשמוע שיהי' מדין צע' לשון ואע"פ
שאינו יודע להשיב]: שלישית חכמה סנהדרין שיש בה
שלושה מדברים בשנעים לשון חכמה הוא וכשירה אלמא ג' צע'נא
לדבר: למדין לפני חכמים כל היכא דאיתת' למדין לפני חכמי'
היינו לוי שהי' למד לפני רבי: ר"נ מוסיף שמעון התימני ומשנתן
לא צאו לזקנה ויושבים בקרקע ומשיבין תשובות קושיות לזקנים

דיגי ממונות פרק ראשון סנהדרין

ר' אליעזר. והא שלחו מתם לדברי ר' יוסי בר חנינא אלא איפוך שלחו מתם ר' אליעזר מחכו עליה במערבא ר' יוסי בר חנינא:

יט חנינא כל עיר שאין בה עשרה דברים הללו אין תלמיד חכם רשאי לדור בתוכה בית דין ^ס גיין כמין ועונשין. וקופה של צדקה נגבית בשנים נח"ה ומתחלקת בשלשה. ובית הכנסת. ובית המרחץ. ובית הכסא. רופא. ואומן. ולבלר. ומלמד תינוקין. משום ר' עקיבא אמרו אף מיני פירא מפני שמיני פירא מאירין את העינים:

כ"ד ר' *ושמח עליהם שרי אלפים שרי מאות שרי ^{יח} חמשים ושרי עשרות. שרי אלפים שש מאות שרי ^{שח"ה יח} מאות ששת אלפים שרי חמשים שנים עשר אלף שרי עשרות ששת רבוא נמצאו דייני ישראל שבעת רבוא ושמינה אלפים ושש מאות:

והיינו דנים בהלכה: והא שלחו מתם לדברי ר' יוסי בר חנינא מולא [אני] מכלל רבנן דפ' [זה דורר] [אחד דיני ממוני] אלא שלחו מתם לאו ר' יוסי בר עקיבא הוא:

עשרה דברים ד"ד וגנאין ומחלקין הוה להו חלת מילי: רופא למול תינוקות: אומן מקיז דם: לבלר לכתוב ספרים: קופה נגבית בשני' ומתחלקת בשלשה טעמא מפני דהשתפין:

שרי אלפים שש מאות היו שהרי ישראל שש מאות אלף רגלי:

כהן גדול פרק שני סנהדרין קצב

כהן גדול

פרק שני

משנה ר' יהודה אומר נושא המלך אלמנתו של ^סמלך שכן מצונו כדור שנשא אלמנתו של שאול שנא' *ואתנה לך אח בית אדוניך ואת נשי אדוניך ^{ס"ג} בחיקך: גמ' [*גופא] אין מושיבין מלך בסנהדרין ולא ^{ס"ג}מלך וכ"ג בעיבור שנה. מלך בסנהדרין דכתי' *לא תענה על ריב לא תענה על רב. ולא מלך וכ"ג ^{ס"ג} בעיבור שנה מלך משום אפסניא כ"ג משום צינה אמר רב פפא ש"מ שתא בתר ירחא אזל אינו הא הנך ג' רועי בקר דהוו קיימי ושמעינהו רבנן דקאמרי חד אמר אם בכיר ולקיש כחדא יינץ דין הוא אדר ואם לאו לית דין אדר וחד אמר לא תענה על רב אינך ראוי לסתור את דברי מופלא שזדייכים ואי אמר מלך חונה תו לא (מלית) [מלי אינך] למקמי ליה זכותא: משום אפסניא מחלק מחון לקיילותיו כך וכך לשנה ונוס לו שיהו כל השנים מעוברות: כ"ג אינו רולה שמתעבר שנה מפני הליכה שלריך לטוב ולקדש ב"ה ה' עבילות וי' קדושין ואם מתעבר השנה הרי תשרי במרקסון ולינת מרקסון תהיה בתשרי: א"ר פפא ש"מ הא דקתני ולא כ"ג בעיבור שנה: שתא בתר ירחי אזלא אחר ימים הראויים להיות אם לא נתעברה הולך קור ומוס של שנה ולינה הראויה במרקסון הויא בתשרי כשמתעבר: אם בכיר ולקיש כחדא יינץ דין הוא אדר אם יהא

כהן גדול פרק שני סנהדרין

אם חור בצפר בתלג ימות ובטיהר' בטול חאנ' ידמך
 ישלח משכיה דין אדר ואם לאו לית דין אדר
 וחד אמר אם קידום תקיף לחדא יהא יפח בלועך
 נפיק לקיבלית דין הוא אדר ואם לאו לית דין
 אדר ועברוה רבנן להאי שתא וחסברא רבנן ארעיית'
 סמוך אלא רבנן אחושבנייהו סמוך ורועי בקר
 איסתיועי הוא דאיסתיועא מילתייהו:

קום בקרקע וילמך זרע הנכיר והאפיל יקד קטים שזרעו בראש
 הקדש והשעורים שזרעו עכשיו דין הוא אדר ואם לא לית דין
 אדר אלא שנט: אם חור בצפר בתלג ימות אס בנקר יהא קור
 קוק עד שיהא השור קרוב למות מקמת הליכה: ובטיהרא בטול
 תאנחא ידמוך ונלהרים יגדל כס הקום עד שיהא השור מילל
 כלל התאנה מקמת הקום: וישלח משכיה ויפשוט עורו כלומר
 יתסכך בתאנה מקמת הקום: אם קידום תקיף לחדא יהא
 יפח בלועך נפיק לקבלית' אס כבר תשש כס הקורף כ"כ שכהיה
 רוק מזרזית קוקה מאל והיא מביאה ליכה ואתה בפך מכש
 ויולא לקראתה וכפיסתך קשה מן הרוק ומקמתה דין אדר:
 ואם לאו שעדיין יש ליכה קוקה לית דין אדר אלא שנט: ועברוה
 רבנן ועשאוהו כשנט שקצעו אדר השני אחריו אלמא שתא בתר
 עיבורא אזיל ולא כהגא קום דניסן באדר אלא מכהג אדר באדר
 השני: רבנן אחושבנייהו סמיך וכלאו הכי מעברין ליה: והני
 איסתיועי מיסתיועא מילתייהו כלומר איתרמי להו מול פשינות
 דאי קלע עיבור כמילתייהו ומיהו ברוב העצורים שתא בתר
 ירחא אזיל:

כהן גדול פרק שני סנהדרין קצג

ת"ר בראשונה היו אבלים עומדים וכל העם עוברים ימ
והיו ב' משפחות בירושלים מתגרות זו בזו
ואת אומרת אני עוברת [תחלה] ואת אומרת אני
עוברת [תחלה] התקינו שיהיו העם עומדים ואבלי
עוברים:

פיסקא מלך לא רן ולא דנין אותו. אמר רב כא
יוסף לא שנו אלא מלכי ישראל אבל שם

מלכי בית דוד רן ודנין אותו דכתיב *בית דוד כה ירמ' כח
אמר ה' דינו לבקר משפט ואי לא דיינינן להו
אינהו היכי דייני והכתיב *התקו' שישו וקושו ואמ' נפכיה ב

ריש לקיש קשוט עצמד ואחר כך קשוט אחרים
אלא מלכי ישראל מ"ט לא משום מעשה שהיה
דעבדיה דינאי מלכא קטל נפשא אמר להו שמעון
בן שטח לחכמים חנו עיניכם בו ונדרוננו שלחו
לית עבדך קטל נפשא שדריה להו שלחו לית חא

אנת נמי להכא *והועד בבעליו אמרה חורה יבא שוחב כל
בעל השור ויעמוד על שורו אתא ויטיב אמ' ליה
שמעון בן שטח ינאי המלך עמוד על רגליך ויעידו
בך ולא לפנינו אתה עומד *אלא לפני מי שאמר
והיה העולם אתה עומד שנא' *ועמדו שני האנשי' דכר' יט
אשר להם הריב וגו' א"ל לא כשתאמר אתה אלא

וכל העם עוברים איש איש כשמגיע אלל לכל מקומו ועובר:

חנו עיניכם לדנו נדן ולא תקיפו לו ולא תשאו פניו: ויעידו בך

*אמר לשאל לפני מי שמד והיה ע"ס מ"ט ששאלים קיים כל הדק בו' אמר שפכ"ס

כמה שיאמרו חביריך *נפנה לימינו כבשו פניהם
 בקרקע נפנה לשמאלו כבשו פניהם בקרקע אמי
 להם שמעון בן שטח בעלי מחשבות אתם יבא
 בעל מחשבות ויפדע מכם מיד בא גבריא'ל וחבטן
 בקרקע ומתו. באותו שעה אמרו מלך לא דן ולא
 דנין אותו לא מעיד ולא מעידין אותו:

אחר וז'י
 כעולם
 דני' שיה'
 כדיון
 כדליק
 חקייחו
 וע"כ דין
 זה לפניו
 שם ע"כ

שאלו חלמידיו את ר' יוסי האיך נשא דוד שתי
 אחיות בחייהן אמר להן מיכל אחר מיתח
 מירב נשאה. ר' יהושע בן קרחה אומר קידושי
 טעות היו לו במירב שנא' *חנה את אשתי את
 מיכל אשר ארסתי לי במאה ערלות פלשתי מאי
 חלמודא אמר רב פפא מיכל אשתי ולא מירב
 חלמודא מאי קידושי טעות דכתי' *והיה האיש אשר
 יכנו יעשרנו המלך עושר גדול ואח בתו יתן לו
 אול קטליה א"ל מלוח אית לך גבאי והמקדש
 במלוח אינה מקודשת אול יחבה לערריאל דכתי'
 *ויהי בעת חת את מירב בת שאול לדוד והוא
 נתנה לערריאל המחולתי לאשה א"ל אי בעיר
 דאתן לך מיכל זיל אייתי לי מאה ערלות פלשתי
 שצנדך הרג את הנפש דענדו כקמורו והפסד סמון הוא
 לו לפיכך לריך לדוני נפניו: נפנה שמעון לימינו לידע אם
 יאמרו כמותו: כבשו פניהם שהיו יראים ממנו: בעל מחשבות
 הקצ"ה:

מלוח אית לך גבאי עושר גדול וקידושן אחרים לא קבלתי:
 בעת חת כשהגיע עם למטה לדוד נתנה לערריאל:

כהן גדול פרק שני סנהדרין קצר

אול אייתי ליה א"ל שאול מלוה ופרוטה אית לך
 גבאי סבר מלוה ופרוטה דעתיה אמלוה ודוד סבר
 מלוה ופרוטה דעתיה אפרוטה ואבע"א דכ"ע מלוה
 ופרוטה דעתיה אפרוטה שאול סבר לא חוי ולא
 מידי ודוד סבר חוי לכלבי ושונרי ור' יוסי האי תנה
 את אשתי את מיכל מאי דריש ביה ר' יוסי לטעמיה
 דתניא ר' יוסי היה דורש שתי מקראות מעורבין
 כתיב *ויקח המלך את שני בני רצפה בת איה
 אשר ילדה לשאול את אדמוני ואת מפיכוש ואת
 חמשת בני מיכל בת שאול אשר ילדה לעדריאל
 המחולתי וכי מיכל לעדריאל נתנה והלא לפלטי בן
 ליש נתנה דכתיב *ושאול נתן את מיכל בתו אשת
 רוד לפלטי בן ליש וגו' אלא מקיש קדושי מירב
 לעדריאל לקדושי מיכל לפלטי מה קדושי מיכל
 לפלטי בעבירה אף קדושי מירב לעדריאל בעבירה

ש"נ כה

ש"ס כה

מלוה ופרוטה מלוה עושר גדול שנתקייצתי לך בשניל גלית
 ופרוטה אזה כסף קבלתי ממך בהללו ערלות פלגשים: שאול
 סבר דעתיה דמקדש לקדש במלוה דמשיבא הילכך לאו קדושין
 מינה ואזל יהנה לפלטי בן ליש: ודוד סבר דעתיה אפרוטה
 משום הכי קרי לה אשתי: האי תנה את אשתי את מיכל
 דמשמע זו אשתי ולא מירב אשתי: מאי דריש ביה ר' יוסי דלא
 דריש ולא מירב אשתי: לטעמיה דדריש ממקרא מעורב כדלקמן
 דמה מיכל אשתי אף מירב אשתי: קדושי מיכל לפלטי פשיטא
 לן דנעבירה דהא כתיב אשתי מיכל וקייסא לן דעתיה אפרוטה

ע"כ כל ז' יהושע בן קרחה נמי הכתיב *את חמשת בני
 מיכל בת שאול וכי מיכל ילדה והלא מירב ילדה
 אמר לך ר' יהושע מירב ילדה ומיכל גידלה
 לפיכך נקראו על שמה ללמדך שכל המגדל יתום
 בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו ר' חנינא
 ר"ה אומר מהכא *ותקראנה לו השכנות שם לאמר
 יולד בן לנעמי וכי נעמי ילדה והלא רות ילדה
 אלא רות ילדה ונעמי גידלה לפיכך נקרא על
 שמה. ר' יוחנן אמר מהכא *ואשתו היהודית
 חנינא ילדה את ירד אביגדור וגו' אלה בני בתיה בת
 פרעה אשר לקח לו מרד מרד זה כלב ולמה
 נקרא שמו מרד שמרד בעצת מרגלים וכי בתיה
 ילדה והלא יוכבד ילדה אלא יוכבד ילדה ובתיה
 גידלה לפיכך נקרא על שמה. ר' אלעזר אמר
 מהכא *גאלת בזרוע עמך בני יעקב ויוסף סלה
 וכי יוסף ילד והלא יעקב ילד אלא יעקב ילד
 ויוסף כלכל לפיכך נקראו על שמו:

כג א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל המלמד בן
 שם חברו חורה מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו
 חלק וע' ששנא' *ואלה תולדות אהרן ומשה וכתיב *ואלה
 דבת קדושין היא: ואשתו היהודית כלכל בן יפונה משמע קרא
 חדרב על שם שכפרה צע"ו וכתגיירה שכל הכופר צע"ו
 נקרא יהודי דכתי' סיתי גוברין יהודאין וגו': ירד אביגדור כולן
 שמותן של פסוקים:

כהן גדול פרק שני סנהדרין קצה

שמות בני אהרן לומר לך אהרן ילד ומשה לימד לפיכך נקראו על שמו. *לכן כה אמר ה' אל ישי' כס
כית יעקב אשר פדה את אברהם וכי היכן מצינו ביעקב שפדה לאברהם א"ר יהודה שפדאו מצער גידול בנים והיינו דכתיב *לא עתה יבוש יעקב ^ס
ולא עתה פניו יחורו לא עתה יבוש יעקב מאביו ולא עתה פניו יחורו מאבי אביו:

כתיב *פלטי וכתיב *פלטיאל אמר ר' יוחנן פלטי כד שמו ולמה נקרא שמו פלטיאל שפלטו ^ס
אל מן העכירה מה עשה נעץ חרב בינו לבינת ^{ס"א כס} אמר כל העוסק בדבר זה ידקר בחרב זה והכתי' ^{ס"ב} *וילך אתה אישה שנעשה לה כאישה. והכתיב ^ס
הלך ובכה על מצוה ראויל מיניה. עד בחורים שנעשו שניהם כבחורים שלא טעמו טעם ביאה. א"ר יוחנן חוקפו של יוסף ענותותו של בועז. חוקפו של בועז ענותותו של פלטי בן ליש. חוקפו משה ^ס: שפדאו מצער גידול בנים שהוטל עליו טורח השצטים [שעל אברהם היה מוטל אותו טורח דכתיב והרניתי את זרעך והוא פדאן]:

והא כתיב אישה אלמא צא עליה: שנעשה לה כאישה שהיה מגדלה ומצננה: חלך ובכה אחריה נקוטיא קא נסי' לה: עד בחורים קרא קא דריש ואויל: חוקפו של יוסף ענותותו של בועז דבר גדול של יוסף כדבר קל וקטן שצנעו. חוקף דבר גדול וקטור ויש לו ^ס. עכוה דבר קטן שאין לו ^ס שאדם עושה

יומי של יוסף ענותנותו של בועז רכתיב * ויהי בחצי
 הלילה ויחרד האיש וילפת מאי וילפת א"ר שנעשה
 כבשרו בראשי לפתות. * תוקפו של בועז ענותנותו
 מליל לא של פלטי בן ליש בדאמרן. א"ר יוחנן מ"ד * רבות
 בנוח עשו חיל ואת עליית על כלנה רבות בנוח
 עשו חיל זה יוסף ובוועז ואת עליית על כלנה זה
 פלטי בן ליש. א"ר שמואל בר נחמן א"ר יונתן
 סמ"ד * שקר החן והבל היופי שקר החן זה יוסף
 והבל היופי זה בועז. יראת ה' היא תהלה זה
 פלטי בן ליש. ד"א שקר חן זה דורו של משה.
 וחבל היופי זה דורו של יהושע. יראת ה' היא
 תהלה זה דורו של חזקיה. ד"א שקר החן זה
 דורו של משה ויהושע והבל היופי זה דורו של
 חזקיה. יראת ה' היא תהלה זה דורו של רבי
 יהודה בר אלעאי שהיו ששה תלמידים מחכמים
 בטלית אחת ועוסקים בתורה:

לפי תומיו: שנעשה בשרו אבר: בראשי לפתות נמקשה ואף
 על פי כן כבש ילדו ואע"פ שפנויה היתה ועמו צמטה אבל יוסף
 אשת איש היתה ואינה עמו צמטה: תוקפו של בועז ענותנותו
 של פלטי דאלו בועז קדא לילה ופלטי שכים רבות: דורו של
 משה ויהושע עסקו צמורה הרבה וזגרו של חזקיה יותר מהם
 כדכתיב וקובל עול מפני שמן ואמר' בחלק קובל עול של פנחריז
 מפני שמנו של חזקיה שהיה דולק צמתי מדרשות עד שנדקו
 מקן ועד באר שבע ולא מלאו עם הארץ: מחכסין בטלית אחת

כהן גדול פרק שני סנהדרין קצו

ת"ר מקום שנהגו נשים לצאת אחר המטה כה יוצאות. לפני המטה יוצאות. ר' יהודה שם

אומר לעולם נשים לפני המטה יוצאות שכן מצינו בדוד שיצא אחר מטתו של אבנר שנא' *והמלך ש"ג

דוד הולך אחר המטה אמרו לו' לא היה הדבר אלא לפיכך את העם ונתפיוסו שהיה דוד יוצא

מבין האנשי' ונכנס לבין הנשים ויצא מבין הנשי' ונכנס לבין האנשים שנא' *וידעו כל העם וכל

ישראל כי לא היתה מהמלך להמית את אבנר. דרש רבא מ"ד *ויבא כל העם להברות את דוד

כתיב להברות וקרינן להברות בתחלה להברותו ולבסוף להברותו. א"ר יהודה אמר רב מפני מה

נענש אבנר מפני שהיה לו למחות בשאול ולא מיחה ר' יצחק אמר מיחה ולא נענה ושניהם

מקרא אחד דרשו *ויקונן (על) [המלך אל] אבנר ויאמר הכמות נבל ימות אבנר ידיך לא אסורות

ורגליך לא לנחשתי' הוגשו מאן דאמר לא מיחה ה"ק מכדי ידיך לא אסורות ורגליך לא לנחשתי'

הוגשו מאי טעמ' לא מחי' כנפול לפני בני עולה רבי יהודה אומר לעולם לפני המטה יוצאות שכן מצינו

בדוד שיצא אחר מטתו של אבנר ואי' ס"ד נשים אחר המטה אורחיה דוד להלך עם הנשים: בתחלה להברותו

שכיו סבורין שעתה היתה הריגת אבנר: ולבסוף להברותו שידעו צבירתו שלא עשה דוד כהרג אבנר: למחות בשאול

לש' חלכו להכרוע

בכל

החוקר

ועיין

בד"ק

ס"ד

נפלת. ומ"ד מיחה ולא נענה אתמוהי מחמך
 הכמות נבל ימות ידיך לא אסורו' ורגליך לא
 לנחשתיים מכדי מחווי קא מחית מ"ט כנפול לפני
 בני עולה נפלת. למ"ד מיחה מ"ט איענש אמר
 רב נחמן בר יצחק ששהה מלכות בית דוד שתי
 שנים ומחצה :

כו רבי יוסי אומר כל האמור בפרשת מלך מלך
 מותר בו ר' יהודה אומר לא נאמרה פרשה
 דנדים י"ו או אלא כדי לאיום עליהם שנא' *שום תשים

לשאל והיה לך למקום ולפי שלא מקית כנפול לפני בני עולה
 נפלת: מכדי מחווי מחית וה"ק ידיך לא אסורות היו לא
 כיהגת בעלמך קאוב אלא בכל כקך גילית דעתך ומקית בשאלו:
 ששהה מלכות בית דוד שהעמיד את איש צושת למלך ואס לא
 שהעמידו אבנר את דוד היו מחליכין ומשמלך איש צושת עד יום
 שמלך דוד על כל ישראל היו שתי שנים ומקלה שתי שנים לאיש
 צושת ומלי שנה צין מיתתו למלכות דוד שמעמית שאלו מלך דוד
 צמברון וכתיב צמברון מלך שבע שנים וששה קדשים לא מהן קסם
 שנים שצין מיתת שאלו למלכות איש צושת דתכיף צסדר עולם
 והימים אשר מלך דוד על ישראל וגו' כמלאת מלכות ישראל
 צטלה ה' שנים אלמא ה' שנים היו צלא מלך צשתיירו שתי שנים
 ומקלה ממלכות איש צושת למלכות דוד:

בפרשת מלך צספר שמואל (א ק) צכיכס וצכוטיכ' יקק וכיוצא
 צהס: לא נאמרה פרשה דשמואל אלא לאיים עליהם
 צמכא אימס מלכס עליהם אצל איכו קותר לעשות: ה"ג לא

כהן גדול פרק שני סנהדרין קצו

עליך מלך שחאא אימחו עליך וכן היה ר' יהודה
אומר שלש מצות נצטוו ישראל בבניסחן לארץ
להעמיד להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק
ולבנות להם בית הבחירה ר' נהוראי אומר לא
נאמרה פרשה זו אלא כנגד תרעומתן שנאמר
*ואמרת אשימה עלי מלך וגו' תניא ר' אליעזר
אומר זקנים שבדור כהוגן שאלו שנא' *תנה לנו
מלך לשפטנו אבל עמי הארץ שבהן קלקלו שנא'
*והיינו גם אנחנו ככל הגוים ושפטנו מלכנו ויצא
לפנינו. תניא (אירך) ר' (יוסי) [יורא] אומר שלש
מצות נצטוו ישראל בבניסחן לארץ להעמיד להם
נאמרה פרשה זו אלא לאיים עליהם ול"ג ליראם ולזהלם דהא
לר"י יפה כוונתו שהרי כלטוו ישראל על כך וה"ג בתוספתא:
שלש מצות להכי נקט שלש הללו שהן תלויות זו בזו לעשותן
כסדרן כדמפרש לקמן בתפלה מלך ואמריה עמלק ואמריה בית
הנקירה: בבניסחן לארץ לזכולוהו כתיב ירושה וישיב' וירשמה
וישנתה בה ואמרת אשימה עלי מלך בעמלק כתיב והיה זהכי
ה' וגו' ובזכין בית הנקירה כתיב ועצרתם את הירדן וישנתם
בארץ וגו' והדר כתיב והיה המקום וגו': לא נאמרה פרשה זו
זיס תשים עליך מלך משום מלוא אלא כנגד תרעומתם שגלוי
לפניו שעתידין להתרעם על כך לומר והיינו גם אנחנו ככל
הגוי' [שנא'] ואמרת אשימה עתידין אתם לומר כן: רבי נהוראי
אומר כו' ל"ג ליה בתוספתא ותדע שזינש הוא דהא קיימא
לן בעירובין דהוא רבי נחמיה הוא רבי נהוראי: עמי הארץ
קלקלו דאלו זקנים שאלו לשופטם ולרדות הסרננים שנהם

דברים י

ש"ח ח

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

ס

מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית
 הבחירה. ואיני יודע אי זה מהן תחלה כשהוא
 אומר כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק הוי
 אומר להעמיד להם מלך תחלה ואין כסא אלא
 ד"ה כס מלך שני* וישב שלמה על כסא ה' למלך ועדיין
 איני יודע אם להכרית זרעו של עמלק תחלה
 דברים ינ ואם לבנות בית הבחירה כשהוא אומר* והניח
 (ה') לכם מכל אויביכם וגו' והיה המקום אשר
 יבחר ה' וגו' הוי אומר להכרית זרעו של עמלק
 שחולבו תחלה וכן כדור הוא אומר* ויהי כי ישב המלך
 ס דוד בביתו וה' הניח לו מסביב וכתוב* ויאמר
 המלך אל נחן הנביא ראה נא אנכי יושב בבית
 ארוזים וגו':

כו אמר ריש לקיש בתחלה מלך שלמה על העליונים
 ש שני* וישב שלמה על כסא ה' ולבסוף מלך
 ד"ה כס על התחתונים שני* כי הוא רודה בכל עבר הנהר
 מ"ה מתפסח ועד עזה רב ושמואל חד אמר תפסח
 בסוף העולם ועזה בסוף העולם וח"א תפסח ועזה
 בהדי הדדי הוי יתבי וכשם שמלך על תפסח
 ועל עזה כך מלך על כל העולם כולו ולבסוף לא
 אכל עמי הארץ תלו עליו מלקותיהם שאמרו וילא לפכינו
 וכלס את מלקותינו*:

פ' דע"ל

בתחלה קודם שנשא שלמה נשים ככריות מלך על עליונים
 וכשם שמלך על תפסח ועזה כך מלך על כל
 העולם כולו והכי קאמר קרא כי הוא רודה בכל עבר הנהר

כהן גדול פרק שני סנהדרין קצח

מלך אלא על ישראל שנ' *אני קהלת הייתי מלך
 על ישראל וגו' ולבסוף לא מלך אלא על ירושלים
 שנ' רברי קהלת בן דוד מלך בירושלים ולבסוף
 לא מלך אלא על מטתו שנ' *הנה מטתו של שלמה
 וגו' ולבסוף לא מלך אלא על מקלו שנא' (*מה דכתיב קדש
 יחרון לאדם ככל עמלו וגו' וכתי' *זה) [זה] היה
 חלקי מכל עמלי רב ושמואל חד אמר מקלו וחד
 אמר גונדו הדר או לא הדר רב ושמואל חד
 אמר הדר וחד אמר לא הדר. מאן דאמר לא
 הדר מלך והדיוט ומאן דאמר הדר מלך
 והדיוט ומלך:

[פיסקא] ופורץ לעשות לו דרך. ת"ר אוצרות
 מלכו' למלך ושאר ביוה שבזוין מחצה
 למלך ומחצה לעם א"ל אביי לרב דימי ואמרי
 לה לרב אחא בשלמא אוצרות מלכים למלך
 אורחא דמלחא אלא שאר ביוה שבזוין מחצה
 למלך ומחצה לעם מנ"ל דכתיב *וימשחו לה' כא
 לנגיד ולצרוק מקיש נגיד לצרוק מה צרוק מחצה דכתיב
 לו ומחצה לאחיו אף נגיד מחצה לו ומחצה

כחפסס עד עזה: על מקלו שהשליכו אשכנזי חכסאו כדאמר'
 במסכת גיטין: גונדו טליתו ונטהרות פירש רב האי הוא עקידה
 של קרם (יגורם) [ודומה לו] חד אמר קודו וחד אמר עקלו והוא
 עקידה שזמה בה חיס: מלך והדיוט ושם לא חזר למלכותו:
 וימשחו אותו בשלמה כתיב:

ויקרא כד לאחיו וצדוק גופיה מנלן דתניא רבי אומר *והיתה
 לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו :
 כח לא ירבה לו נשים על י"ח מנ"ל שנא' *ויולדו
 לדוד בנים בחברון ויהי בכורו אמנון לאחינועם
 היוזעאלית ומשנהו כלאב לאביגיל וגו' והשלישי
 אבשלום בן מעכה וגו' והרביעי אדוניא בן חגית
 והחמישי שפטיה בן אביטל והששי יתרעם לעגלה
 אשת דוד אלה ילדו לדוד בחברון וכתיב *ואם
 מעט ואוסיפה לך כהנה וכהנה שית וכהנה
 שית הוו להו תמני סרי והא הות מיכל אמר רב
 עגלה זו מיכל ולמה נקרא שמה עגלה שחביב
 עליו כעגלה וכן הוא אומ' *לולי חרשתם בעגלתי
 ע"כ וגו' ומי הוו למיכל בני והכתיב *ולמיכל בת שאול
 לא היה לה ולד עד יום מותה אמר רב חסדא
 עד יום מותה לא היה לה ביום מותה היה לה
 מכרי בנים היכא קא חשיב להו בחברון ואלו
 מעשה דמיכל בירושלים הוה דכתיב *ומיכל בת
 שאול נשקפה בער החלון ותרא את המלך דוד
 מפוז ומכרכר לפני ה' ותבו לו בלכה וא"ר יהודה
 ואי חימא רב יוסף שקלתה מיכל למיטרפס' אלא
 אימא עד אותו מעשה היה לה מכאן ואילך
 והיתה לאהרן ולבניו בלס הפנים כתיב :
 חרשתם בעגלתי שמעון קרי לה לאשתו כשהגיד להם קידמותו
 ואמ' רב שקל' מיכל למטרפס' זה הי' פרעון קטאה
 מה שנכתב בלד לא היה לה ולד : אלא מההוא מעשה ואילך

לא תיה לה והכתיב *ויקה דוד עוד פילגשים ונשים ש"כ
בירושלים למלווי שמונה עשר. מאי נשים ומאי
פילגשים אמר רב יהודה אמר רב נשים בכתובה
ובקדושין פילגשים בלא כתובה ובלא קידושין
א"ר יהודה אמר רב ת' ילדים הית לו לרוד וכולן
בני יפת תואר היו ומגדלי בלורית היו וכולן
יושבים בקרנות של זהב ומתלכים בראשי גויסות
היו והם בעלי אגרופין של בית דוד א"ר יהודה
[אמר רב] תמר בת יפת תואר היתה שנ' *דבר
נא אל המלך כי לא ימנעני ממך ואי ס"ד בת
נשואים היא אחתיה מי הוה שריא לי' אלא ש"מ
בת יפת תואר היתה. *ולאמנון רע ושמו יונדב
בן שמעה אחי דוד (והיה) [ויונדב] איש חכם
וגו' א"ר יהודה אמר רב איש חכם לרשעה
*ויאמר לו מדוע אתה ככה דל בן המלך וגו' ^ס
ויאמר לו יונדב שכב על משכבך והתחל וגו' ^ס
לא היה לה אצל מקמי הכי איכא למימר דהיה לה: והא כתיב
ויקה דוד עוד אלמא טובא הוה ליה נשים: יפת תואר הנשנית
נמלקמה כדכתיב וראית נשניה: תמר אחות אנשלוס בת יפת
תואר היתה קודם שכתגיירה בלז שלם מעכה אמו ילדה לו לדוד
את תמר והיתה אללו בתורת יפת תואר: ועתה דבר נא וגומר
יונדב מכסיב ליה עלה לאמנון: מי הוה שריא ליה אלא שמע
סיכה עדיין לא כתגיירה אמה כשילדמה ותכן ולד שפסה וככרית
מישראל אין לו קורבת אב במסכת יצמות: התחל עשה עלמך

ס"פ ננח
הדין ופ"ט
במהלך

ש"כ יג
פ"כ נח"ס

כהן גדול פרק שני סנהדרין ר

וחמשים איש רצים לפניו מאי רבותא אמר רב
יהודה אמר רב כלן נטולי טחול וחקוקי כפות
רגלים היו :

רב יהודה רמי כתיב *ויהי לשלמה ארבעי אלף ל
ארוות סוסים למרכבתו וכתי *ויהי לשלמה ^ס
ארבעת אלפים ארוות סוסים הא כיצד אם מ' מ"ח ^ס
אלף איצטבלאות היו כל אחד ואחד היו בו ד' ס' ^ס
ארבעת אלפים ארוות ואם ארבעת אלפים
איצטבלאות היו כל א' וא' היו בו ארבעים אלף
ארוות. ר' יצחק רמי כתיב *אין כסף נחשב כימי ^ס
שלמה למאומה וכתיב *ויתן (שלמה) [המלך] מ' ^ס
את הכסף בירושלים כאבני' לא קשיא כאן קודם
שנשא שלמה את בת פרעה כאן לאחר שנשא
שלמה את בת פרעה א"ר יצחק בשעה שנשא
בראשו כתר מלכות ולא הולמחו לפי שהיה שרביט של
זה בתיק מללה מדופן לדופן ואינה מתישבת בראשו אלא למי
שיש לו חרץ בראשו והיא עדות לבית דוד שכל הראוי למלכות
הולמחו ומי שאיכו ראוי למלכות אינה הולמחו: מאי רבותיה
שרים חמשי' איש (מאי רבותיה) לזן מלך: נטולי טחול
וחקוקי כפות הרגלים כטולי טחול ע"י סס שהטחול מכניז
על האדם וחקוקי כפות הרגלים אין נצר בפרסותיהם ורלים
על הקוליס ועל הנרקבים ואיכן נזקקין:

איצטבלאות בית גדול למאכל הסוסי': ארוות הנדל' בן שורה
לשורה על פני הבית: כאבנים קשיע מיהא פורתא:

שלמה את בת פרעה ירד גבריאלי ונעץ קנה בים
והעלה שירטון ועליו נכנה כרך גדול שברומי:
לא וא"ר יצחק מפני מה לא נתגלו טעמי התורה
שם שהרי שתי מקראות נתגלו טעמים ונכשל
דברים יו כהן גדול העולם כתיב *לא ירבה לו נשים אמר
ח"ס יא שלמה אני ארבה ולא אסור. וכתיב *ויהי לעת
דברים יז וקנת שלמה נשיו המו את לבבו. וכתיב *ולא
ירבה לו סוסים ואמר שלמה אני ארבה ולא
ח"ס יא אשוב וכתיב *ותצא מרכבה ממצרים בשש וגו':
לב משנה מלך כותב לו ספר תורה לשמו יוצא
שם למלחמה והוא עמו נכנס והוא עמו יושב
דברים יז בדין והוא עמו מוסב והוא כנגדו שנ' *והיתה עמו
וקרא בו כל ימי חייו: גמ' (אמר ר' אבא) אמר
(רבא) [רבה] אף ע"פ שהניחו לו לאדם אבותיו
שם ס"ת מצוה לכתוב משלו שנ' *ועתה כתבו לכם
את השירה. איתוביה אביו וכותב לו ס"ת לשמו
(ובלכד) שלא יתנאה בשל (אבותיו) [אחרים].
מלך אין הדיוט לא לא צריכא אלא לשתי תורות
בדתני' וכתב לו את משנה וגו' כותב לשמו שתי
תורות אחת שהיתה יוצאת ונכנסת עמו ואח
לא נתגלו טעמי תורה כגון למה כאסרה לנישת שעתו
ואכילת קזיר וכיוצא בהן:
לשתי תורות הא' דשאני מלך מהדיוט דאלו היה הדיוט סני
ליה נקד' ומלך נעתי תרתי: משנה שמים במשמע:

כהן גדול פרק שני סנהדרין רא

שמונחת לו בבית גזויו אותה שיצאה ונכנסת עמו
(עושה אותה כמין קמיע ותולה בזרועו שני *שויותי רש"ל מ"י
ה' לנגרי תמיד כי מימיני כל אמוט) אינו נכנס
בה לבית המרחץ ולא לבית הכסא שני *והיתה
עמו וקרא בו מקום הראוי לקרות בו :

אמר מר וטרא ואי חימא מר עוקבא בתחילה לג
ניתנה תורה לישראל בכתב עברי ולשון ס

הקדש חזרה וניתנה להם כימי עזרא בכתב
אשורית ולשון ארמי ביררו להן ישראל כתב
אשורית ולשון הקודש והניחו להדיוטות כתב
עברית ולשון ארמית מאן הדיוטות אמר רב חסדא
כוחאי מאי כתב עברית אמר רב חסדא כתב
ליבונאה. תניא ר' יוסי אומר ראוי היה עזרא
שתנתן תורה על ידו לישראל אלמלא (לא) קדמו

משה במשה הוא אומר *ומשה עלה אל האלהים
בעזרא הוא אומר הוא עזרא עלה מבבל מה
עלייה האמור כאן תורה אף עלייה האמור להלן

תורה במשה אומר *ואותי צוה ה' בעת ההיא דברים ד
ללמד אתכם חוקים ומשפטים בעזרא הוא אומר
*כי עזרא הכין לבבו לדרוש את תורת ה' (אלהיו) עורא א
ולעשות וללמד לישראל חוק ומשפט ואע"פ שלא
נחנה התורה על ידו נשתנה ע"י הכתב שנאמר

*וכתב הנשחזון כתוב ארמית ומתורגם ארמית כב

כתב עברי של בני ענר הכהן : ליבונאה אותיות גדולות כעין
אותן שכותבין בקטניות ומזוזות : וכתב הנשחזון כתב

דכ"א ^ה וכתוב *לא כהלין כתבא למיקרי ופשרא להודעא
 רבנן ^י למלכא (מלמד שבאותו היום ניהו) [וכתיב] *וכתב
 את משנה התורה הזאת כחב הראוי להשחנות
 למה נקראת אשורית שעלה עמהם מאשור. חנני
 רבי אומר בכחב זה נחנה תורה לישראל כיון
 שחטאו נהפך להן לרועץ כיון שחזרו בתם החזירו
 להן שנא' *שובו לבצרון אסירי התקוה גם היום
 מגיד משנה אשיב לך למה נקרא שמה אשורית
 שמאוישרת בכחב ר' שמעון [בן אלעזר] אומר
 משום ר' אלעזר בן פרטא שאמר משום ר'
 אלעזר המודעי כתב זה לא נשחנה כל עיקר שנ'

שנשחנה והאי קרא בעזרא כתיב שהיו כותבין בימיו כתב משנה
 שנשחנה על ידי מלאך שכת' [מכא] מכא תקל ופרסין בימי דכ"א
 ר"ל ח' וכתב ארמי ולשון ארמי ואומר לא כהלין כתבא למקרי (דכיון
 שחטאו) לא היו יכולין לקרות כתב שכתב המלאך בימי בלשור
 והיו גם יהודים הרבה שמע מיניה שנשחנה להם אותה כתב
 באותו היום: את משנה התורה רמז לנו משה רבינו שכתב
 שבימיו עתיד להשתנו' (מן אשורית) [מן עברית לאשורית] שכתב
 להם בימי דכ"א ובא עזרא וכתב בו את התורה בכתב אשורית:
 בכחב זה כו' בימי משה ולמה לא כהלין כתבא למיקרי דכיון
 שחטאו נבית ראשון ונבנו את התורה: נהפך להם לרועץ לשון
 תרעץ אינו ששקוהו: שובו לבצרון לעיר מנצח שלכם לירושל'
 ואנחת שני קא מתכבא: גם היום מגיד משנה מה ששכתב
 את משנה התורה הזאת: אשיב לך אפי' לך מה ששכתב את

כהן גדול פרק שני סנהדרין דב

*ווי העמודים מה עמודים לא נשחנו אף וויס לא שחית כו
נשחנו ואמר *ואל היהודים ככתבם וכלשונם מה אכתב ח
לשונם לא נשתנה אף כתבם לא נשתנה אלא מה
אני מקיים את משנה התורה הזאת לשתי תורות
אחת שיוצאת ונכנסת עמו ואחת שמונחת לו בבית
נגויו אותה שיוצאת ונכנסת עמו עושה אותה כמין
קמיע ותולה לו בורעו שנ' *שויתי ה' לנגדי תמיד מליס טו
ואירך האי שויתי מאי דריש ביה ההוא מיבעי
ליה לכדרב חנא בר ביונא א"ר שמעון חסידא
המתפלל צריך שיראה עצמו כאלו שכינה כנגדו
שנ' שויתי ה' לנגדי תמיד לר' שמעון דאמר כתב
זה לא נשתנה מאי לא כהלין כתבא למקרי אמ'
רב בגימטריא איכתב להון יט"ת יט"ת אד"ך

עשה התור' הזאת: ווי העמודים יתדות כסף העשויין כאונקליות
וקצעום בעמודים שבהם תושבין לוללות קלעי הקלר והמסך
וכל אונקליות דושין לוויין אלמא בימי משה עשוין הוויין כעין
אלכו: והעמודים לא נשתנו [ל"ג לה בתוספתא]: הכי גרסינן
בתוספתא מה לשונם לא נשתנה דהא ד"ה בלשון הקודש
(ככתבה) [נאמרה] ועדיין בלשון הקודש היא: כמו קמיע קטנה
פכתב דק שהיא קלה לשאת: שויתי ה' לנגדי סיפיה דקרא כי
מימיכי כל אמוט דוד המלך על גס ספר תורה שבורעו אמר:
לא נשתנה כל עיקר משמע לא (נשתנה) [נשתכח] מהם כלל
דהא עליה דרבי אמר לאיסלוגי ומאי לא כהלין כתבא למקרי:
יט"ת בא"ת נ"ג [מנה] מכיכ את זו וכותב מה שצדקה במקום

פונחמ"ט מאי פריש להו מנא מנא חקל ופרסין
מנא מנא אלהא מלכותך והשלמה לך חקל חקלחא
במאזניא והשחכת חסיר. ופרסין פריסת מלכותך
ויהיבת למדי ופרס. ושמואל אמר ממחז"ם ננקפ"י
ע' נח"ה אאל"רין ור' יוחנן אמר אנ"ם אנ"ם לק"ח ניסר"פו.
רב אשי אמר נמ"א נמ"א קתי"ל פורסין :

לד א"ר יעקב א"ר יוחנן אבישג מותרת לשלמה
ואסורה לאדוניה מותרת לשלמה דמלך תי'
ס' ומלך משתמש בשרביטו של מלך ואסורה לאדוניה
ח"ט א' דהדיוט הוא. אבישג מאי היא דכתיב *והמלך
דוד זקן בא בימים ויאמרו לו עבדיו יבקשו וגו'
ס' וכתיב *ויבקשו נערה יפה וגו' וכתיב *והנערה יפה
ס' עד מאד ותהי למלך סוכנת ותשרחהו אמרה
נינסכן אמר לה אסירת לי אמרה ליה חסריה
לגנבא נפשיה לשלמנא נקיט אמר להו קראו לי
לכת שבע וכתיב ותבא בת שבע אל המלך

מ"ס כותב יו"ד הסמוכה לה במקום כו"ן כותב טי"ת ובמקום
אל"ף כותב תי"ו: ופרסין שתי פריסות משמע וזו היא פריסת
מלכותך ויהיבת למדי ופרס: ממחום ננקפי אאלרין עשאן של
תיבות של קמח אותיות לורף אותיות הראשונות של כל תיבה
ועשאן תיבה אחת ואמר כך לורף השניות וכן מן השלישים:

ע"כ פירש"י ו"ל ובריש מסכת חגלה הארכנו בזה הענין:
אסירת לי שכבר נשאתי י"ק: חסריה לגנביה נפשי' לשלמנא
נקט כשהגבש חסר שאינו מולא מקום לגבש מחזיק
עלמו בעכוה כאיש שלום כלומר מפני שזקנת ותשא כקד אתה

החדרה א"ר יהודה אמר רב באותה שעה קינחה
בת שבע בי"ג מפות :

אמר רב שמן בר אבא בא וראה כמה קשה לה
גרושים שהרי לדוד התירו לו ליחד ולא שס
התירו לו לגרש א"ר אלעזר כל המגרש את אשתו
ראשונה אפילו מוכח מוריד עליו דמעות שנאמ'

*וואת שנית תעשו כסות דמעה את מוכח ה' וגו' חלשכי נ
וכתיב *ואמרתם על מה וגו' והיא חברתך ואשת סס

בריתך. א"ר יוחנן ואיתימא ר' אלעזר אין אשתו
של אדם מזה אלא א"כ מבקשין ממנו ממון ואין
לו שנא' *אם אין לך לשלם למה יקח משכבך חלשכי כנ
מתחתך וא"ר יוחנן כל אדם שמתה אשתו ראשונה

כאלו חרב בהמ"ק בימיו שנ' *כן אדם הנני לוקח ממך יחזקאל כד
מחמד עיניך כמגפה לא תספור ולא חבכה ולא

תבא דמעתך וכתי' *ואדבר אל העם בבקר וחמת סס
אשתי בערב וכתי' *הנני מחלל את מקדשי גאון סס

עוזכם ומחמד עיניכם. א"ר אלכסנדראי כל אדם
שמתה אשתו בימיו עולם חשך בערו שנ' *אור חלשכי ית

אומר שאני חסורה לך : וקינחה בת שבע שנא עליה י"ג
זיאות ומקצת זין תשמיש לתשמיש ובמקרה הזה כתובין שלש
עשרה תיבות. ותבא בתשבע אל המלך הקדירה והמלך זקן מאד
ואנישג השוכמית משרת את המלך :

התירו לו ליחד עם אבישג ואע"ג שנאמר יקוד של פנויה : ולא
התירו לו לגרש אחת עשונה עשרה וישאנה : אור

כהן גדול פרק שני סנהדרין

חשך באהלו ונרו עליו ידעך ר' יוסי בר' חנינא
 איוב יח אמר פסיעותיו מחקצרות שנא' *יצרו צערי אונו
 ס"ר אבהו אמר עצתו נופלת שני *זחשליכהו עצתו.
 אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן קשה לווגם
 מלי' פת כקריעת ים סוף שני *אלהים מושיב יחידים ביתה
 מוציא אסירים בכושרות אל תקרי מוציא אסירים
 אלא כמוציא אסירים אל תקרי בכושרות אלא
 בכי ושירות איני והא אמר רב יהודה אמר רב
 ריש סוטה ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת
 וע"ז ואומרת בת פלוני לפלוני לא קשי' הא בוווג ראשון
 בחי'ס"ח הא בוווג שני א"ר שמואל בר נחמן לכל יש
 יסעי' כד תמורה חוץ מאשת נעורים שני *ואשת נעורים כי
 תמאס מתני לי' רב יהודה לרב יצחק בריה אין
 אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה שני
 חש"ה *יהי מקורך ברוך ושמח מאשת *נעוריד א"ל כגון
 ס"ע ע"ז מאן א"ל כגון אמך איני והא מקרי ליה רב
 קולמ' יהודה לרב יצחק בריה *ומוצא אני מר ממות את
 האשה אשר היא מצודים וחרמים וא"ל כגון מאן
 וא"ל כגון אמך מיתקף תקיפא עבורי מיעברה
 במילי א"ר שמואל בר אבניא [משמיה דרב] אשה
 גולם היא ואינה כורחת ברית אלא למי שעשאה
 חשך באהלו נשזיל אהלו ואין אהלו אלא אשתו : יצרו צערי
 אונו נתרעה כתיב : עבורי מעברה במילי מעברת על מדותיה :
 גולם היא קודם שנעלה. גולם כלי שלא נגמר קרוי גולם :

כהן גדול פרק שני סנהדרין ד

כלי שני *כי בועליך עושיך ה' צבאות שמו תנא ^{ישעיה כ}
 אין איש מת אלא לאשחו ואין אשה מתה אלא
 לבעלה אין איש מת אלא לאשחו שנאמ' *וימת ^{ד.מ.א}
 אלימלך איש נעמי ואין אשה מתה אלא לבעלה
 שנא' *ואני בבואי מפרן מתה עלי רחל: ^{דאשי חת}

זה בורר

פרק שלישי

תניא כך היו נקיי הדעת שכירושלים עושין לא לו
 היו חותמים על השטר אלא א"כ היו יודעים כג
 מי חותם עמהם ולא היו יושבין בדין אלא א"כ
 היו יודעים מי יושב עמהם ולא היו נכנסים בסעודה
 אלא א"כ יודעים מי מיסב עמהם:

[גופא] (אמר ר"מ זה פוסל עדיו של זה). אמר כד

ר"ל פה קדוש יאמר דבר זה תני עדו
 איני והאמר עולא הרואה ריש לקיש בבית המדרש
 כאלו עוקר הרים ושוחנן זה בזה אמר רבינא והלא
 אלא אם כן יודעין מי חותם עמהם שחא יסתמו עמהם
 עד אחד פסול ומטיל עדות כלם ונמלכו אלו בזה

(ורבנן אית להו דרב יהודה הלכך דעת הדייקין בעינן שיבררו מי ^{שייד לנח}
 יש עמהם הגון:) ואין נכנסין לסעודה וכו' שגכאי הוא ^{דלעיל}

לתלמידי קכמים לישב אלל עם הארץ בסעודה:

ושוחנן זה בזה מטעם ומקיש זה לזה אלמא קריפא טובא הוה
 ומקרי ליה לר"מ דרך ענוה פה קדוש: אמר רבינא

כל הרואה ר"מ בבית המדרש כאילו עוקר הרי
הרים ושוחטן זה בזה הכי קאמר בא וראה כמה
מחבבין זה את זה כי הא דיתיב רבי וקאמר אסור
להטמין את הצונן אמר לפניו ר' ישמעאל בר'
יוסי אבא התיר להטמין ארץ הצונן א"ל כבר
הורה זקן אמר רב פפא בא וראה כמה מחבבין
זה את זה דאילו ר' יוסי היה קיים הית כפוף
ויושב לפני רבי דהא ר' ישמעאל ברבי יוסי ממלא
מקום אבותיו הוה והיה כפוף ויושב לפני רבי
וקאמר כבר הורה זקן :

לו א"ר אושעיא מ"ד *ואקח לי (שתי) [שני] מקלות
לאתר קראתי נועם ולאחר קראתי חובלים
נועים אלו ת"ח שבא"י שמנעימין זה לזה בהלכה
חובלים אלו ת"ח שבבבל שמחבלי' זה לזה בהלכה.
ס"ד *ויאמר אלי אלה בני היצוהר העומדים וגו' ושנים

ומאי תמיהא והלא ר"מ עוקר הרי הרים הוא כלומר חלים וגבר
טפי טובא : בא וראה כמה כלו' לא איתמוהי קמתמיהי חלל
ה"ק בא וראה כמה צני' א"י מחבבין זה את זה דהא ר"ל חריף
ומכיס טובא הוה וקרי ליה לר"מ פה קדוש דקח מחבב ליה
ומיישג הדבר להתקיים : להטמין את הצונן מים זוכן ומתיירא
שלא יתמו אסור להטמין זכול זוכן לשגת : הורה זקן רבי
יוסי דאזלינן בתריה : ממלא מקום אבותיו קשוב כאניו :
מחבבים בלשון עז וקמה מקשין זה לזה וצני' א"י נוסין יחד
ומעיינין יחד ומתקן זה את דברי זה והשמועה יולאה

זה בורר פרק שלישי סנהדרין רה

ותים עליה יצהר א"ר יצחק אלו ת"ח שבא"י
 שנוחין זה לזה בתלכה כשמן וית ושנים ותים
 עליה אלו ת"ח שבבבל שמרירין זה לזה בהלכה
 כוית. כחוב *ואשא עיני [וארא] והנה שתיים ^{וכריה ה}
 נשים יוצאות ורוח בכנפיהן ולהנה כנפים ככנפי
 החסידה ותשאנה [את] האיפה בין הארץ ובין
 השמי' ואומר אל המלאך הדובר בי אנה מוליכות
 את האיפה ויאמר אלי לבנות לה בית בארץ שנער
 א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי זה חנופה
 וגסות הרוח שירדו לבבל. וגסות הרוח לבבל
 נחית והאמר מר עשרה קבין גסות ירדו לעולם
 תשעה נטלה עולם ואחת כל העולם כלו אין לבבל
 נחית ואשתרכובי הוא דאשתרכב לעולם דיקא
 גמי דכתיב לבנות לה בית בארץ שנער ש"ס.
 וגסות לבבל לא והאמר מר סימן לגסות הרוח
 עניות ועניות לבבל נחית מאי עניות עניות דתורה
 דכתיב *אחות לנו קטנה ושדים אין לה ואמר ^{ש"ס ה}
 ר' יוחנן זו עולם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד.
 מאי בבל א"ר יוחנן כלולה במקרא כלולה במשנה

לאור : איפה זה יצר הרע : שתי נשים חכופה וגסות הרוח :
 ורוח בכנפיהם לשון גסות הרוח : ככנפי החסידה זו חכופה
 שמראין עלמם חסידים : לבנות לה בית ולא כתיב להן
 (אלא) [אלמא] האמת לנדה נתישבה שם : *עניות תורה ועין
 בעולם היא דניאל בעולם הוה דכתיב ואני הייתי בשושן הצירה בקידושין

בלולה בתלמוד *במחשכים הושיבני כמתי עולם
א"ר ירמיה זה תלמודא של ככל :

כה ההוא טבחא דאישתכח דנפקא טריפות' מתותי
ידיה (פסליה) [שמתיה] ר' נחמן ועברי

אזל רבי מויה וטופריה סבר ר"נ לאכשורית א"ל
רבא דילמא איערומי קא מערים אלא מאי תקנתיה
כדרכ אידי בר אבין דאמר רב אידי בר אבין
החשוד על הטריפות אין לו תקנה עד שילך למקום
שאין מכירין אותו ויחזיר אבידה בדבר חשוב או
שיוציא טרפה מתחת ידו בדבר חשוב שלו :

לח אמר רב יהודה סתם רועה פסול סתם גבאי
כשר. אבוב דר' זירא עבד גביותא תליסר

שנין כי הוה אחא ריש נהרא למתא כי הוה חזי
ר' רבנן אמר להו *לך עמי בא בחדריך כי הוה חזי

אשר בעילס המדינה ולא רבן תורה עזרא הוה נבנל ולמד קק
ומספט בישראל : במחשכים הושיבני שאין כוקים זה עס זה
ותלמודס ספק בידס :

רבי מויה וטופרי' הגדיל שערז ולפרכיו להוול עלמז לעשות
תשונה : שאין מכירין אותו לתשונה דהתס לאו עירות

הוא : ויחזיר אבידה אס מלא אבידת קנינו דכיון דמקויר
אבידה הוא ודאי הדך ביה מקמדת עמו :

סתם רועה דאכתי לא קזינן דעילו נהמותי בשדות אפרות :

סתם גבאי כשר עד דשענין ביה דשקיל יתרתא : כי
הוה חזי אבוב דרבי זירא : רבנן מיושניה עיר : אמר לך עמי בא

זה בורר פרק שלישי סנהדרין רו

אינש דמתא אמר ריש נהרא את' למתא והאידנא
נכים אבא לפום ברא וברא לפום אבא *ומגנוז כו
כולי עלמא כי אתי א"ל ממאן ניבעי כי ניתח
נפשיה א"ל שקולי תליסר מעי דציירי לי בסדינאי
והדרו ליה לפלני' דשקלתינהו מיניה ולא
איצטריכו לי:

רבי חייא בר זרנוקי ור' שמעון בן יהוצדק הוו למ
קאזלי לעבר שנה בעסיא פגע בהו ריש לקיש ^ס
איטפל בהדייהו אמ' איזיל איחוי היכי עברי עובדא
חזייה להתוא גברא דקא כריב אמר להם כהן
וחריש אמרו לו יכול לומר אניסמין אני בתוכו.
תו חזייה להתוא גברא דהוה כסח בכרמי אמר
להו כהן וזמר אמרו לו יכול לומר לעקל בירח
הבד אני צריך אמר להם הלב יודע אם לעקל
יוצני העיר וישאל ממון הרבה לכל שנה והוא היה מיקל עליהם
המס ומדקה את שר העיר לאמר שיושביה מועטין ואין ממי
לגנות: נכים אבא לפום ברא ישקוט את האב לפני הדין כלו'
יגבה מהן מסון: מגנוז מתקבאים:

כריב מריש: אמר להו ריש לקיש: כהן וחריש זה כהן הוא
שקורש בשניעית דאמרי' לקמן כחשדו כהנים על השניעית:
אניסמין שכיר וקרקע של ע"ז הוא אי כמי משום ארכונא שכיר
נעל הבית לקרוש: כסח זומר כרם: עקל רשורת"א ונריכה
לגית הבד לקשור את תפוח הזמים כשעולרין אותן בקורה: הלב
יודע לבו יודע אם לעקל כתכוון או לעקלקלות לעצור על דת:

אם לעקלקלות הי אמר להו ברישא אילימא הא
קמייתא אמר להו ברישא הא נמי לימרון אגיסטין
אני בתוכו אלא הא אמר להו ברישא והדר אמר
להו הך מאי שנא כהן משום דחשידי אשביעית
דתנן וכו' אמרו טרודא הוא דין כי ממו להתם
סליקא לאיגרא שלפוח לדרגא מתותיה אתא לקמיה
דר' יוחנן א"ל בני אדם החשודין על השביעית
כשרין לעבר שנה הדר אמר לא קשיא לי מידו
דהוה אשלשה רועי בקר ורבנן אחושבנייהו סמך
הדר אמר לא דמי התם הדור אימנו רבנן ועברוה
להווא שתא הכא קשר רשעים הוא וקשר רשעים
אינו מן המנין א"ר יוחנן דא עקא כי אתו לקמיה
נחשדו כהנים להשקות שביעית אקר זמן הביעור דמורו נה
היתרא משום דלישתרו תרומה וקדשי קדשים לגבייהו ושביעית
כמי קדושת ארץ היא: אמרו רבי קייא צר זרכוקי ור"ש עליה
דרש לקיש: טרודא הוא דין קטריין הוא זה ומעריק דצריין:
כי ממו התם לעליה שמענרין נה שכה כדאמרינן בפרק קמא:
החשודין על השביעית שנעשו סנגורים לרשעים: שלשה
רועי בקר בפרק כהן גדול (קאמר דעברוה רצנו לשחא י"ט
שלשה רועי נקר ונתר הכי קאמר דרצנן לאו ארועי נקר סמך
אלא אחושבנייהו): קשר רשעים הוא והאיך אנו סומכין על
סכין זה לעשות כדצריהם ואפי' (אי עבוד) [אם הן עושין
עיצור] כדן וכדת אין השנה מתעצרת על ידיהם דנעינן בית
דין (כאמנים) [כימכין] ואלו אינן (כאמנים) [סכין]: דא

זה בורר פרק שלישי סנהדרין רו

דר' יוחנן אמרו ליה קרי לן רועי בקר (ולא מחית)
ולא א"ל מר ולא מירי אמר להו ואי קרי לכו
רועי צאן מאי אמרי ליה:

מאי קשר רשעים שבנא הוה דריש בתליסר מ
רבוותא חזקיה הוה דריש בחד סר רבוותא ^ס
כי אתא סנחריב וצר עלה דירושלים כחב שבנא
פתקא שדא בגירא שבנא וסייעתו השלימו חזקיה
וסייעתו לא השלימו שנ' *כי הנה הרשעים ידרכון
קשת כוננו חצם על יתר הוה קא מסתפי חזקיה
אמ' דלמא חס ושלום גטייה דעתיה דקב"ה בחד
רובא כיון דרובא ממסרי אינהו נמי ממסרי בא
נביא ואמר לו *לא תאמרון קשר לכל אשר יאמר ^{ישיעה ח}
העם הוה קשר כלומ' קשר רשעים הוא וקשר
רשעים אינו מן המנין הלך לחצוב לו קבר בקברי
בית דוד בא נביא ואמר לו *מה לך פה ומי לך פה כי ^{סס כז}
חצבת לך פה קבר הנה ה' מטלטלך טלטלה גבר אמר
רב טלטולא דגברא קשה מדאחתא *ועטך עטה א"ר ^ס
יוסי בר' חנינא מלמד שפרחה בו צרעת כתיב הכא
ועטך עטה וכתיב התם *ועל שפם יעטה ^{ויקרא יג}

שבנא ממונה על ביתו של חזקיהו מלך יהודה: השלימו לעונדך:
ידרכון קשת כוננו חצם וגו' על שם שעל ידי הקץ הוא
מנקה להמית את אדוכיו בלשון הרע הכתוב ^ס: לא תאמרון
אל תחשבו נדעמך חזקיהו שיהא מכינו של שבנא מנין ליחשד רוב:
בסברי בית דוד שהיה מתגאה לפרוד במלכותו וליקצר בנותו

ישעי' כג *צנוף יצנפך צנפה כדור אל ארץ רחבת ידים חנא
 הוא בקש לעשות גדולה לעצמו וקלון לבית אדוניו
 לפיכך נהפך כבודו לקלון כי הוה נפיק איהו אתא
 שס ע"ג גבריא אל אחריה דשא באפיה משרייתיה *אמרו
 ליה משרייתך היבא א"ל מדרו ואהדרו בי אמרו
 ליה א"כ אחוכי קא מחייבא בן נקבוהו בעקבו
 ותלאוהו בזנבי סוסייהם והיו מגררין אותו על הקוצים
 ועל הכרקנים. א"ר אליעזר [אלעזר] שבנא בעל
 הנאה היה כתיב הכא *לך בא אל הסוכן וכתיב
 ישעי' כג ח"א חתם *ותהי לו סוכנת :

מא *כי משתות יתרסון צדיק מה פעל. רב יהודה
 שס ורב עינא חד אמר אלו חזקיה וסיעתו נתרסן
 מהלי' יא צדיק מה פעל. וחד אמר אלו בית המקדש יתרס

צקורת המלכים : צנוף יצנפך צנפה כדור [סנן] יסונן
 חילות כדור כשורה להגלות אל ארץ רחבת ידים סיפיה דקרא
 שמה תמות ושמה מרכבות כבודך קלון בית אדוניך : כי הוה
 שנא כפיק עם סייעתו ללאת מירושלים ולהשלים עם סנחריב
 משרייתך היבא שכתבת לנו שנא וסיעתו השלימו : הדרו בי
 חזרו ממה שהנטיחוני : בעל הנאה כמשמעו. וי"א משכנ זכור :
 סוכנת מקמממו וקצרו ונוקע עלים יסכן גם :

כי השחות יתרסון ונ' נמריה דכי הנה הרשעים ידרכון קמ
 כתיב : צדיק מה פעל הקב"ה מה שבר הוא משלם ולקמן
 מפרש מאי משמע דשמות לשון סיעת לדיק' : אלו בהמ"ק יחבר

זה בורר פרק שלישי סנהדרין רח

צדיק מה פעל. ועולא אמר אלו מחשבותיו של
אותו רשע אינם נהרסות צדיק מה פעל. בשלמא
למ"ד אלו מחשבותיו של אותו רשע היינו דכתיב

כי השתות יהרסון (כמשמעו שנ' *וישם דוד את
הדברים האלה אל לבו) ולמ"ד בהמ"ק נמי דתנן
אבן היתח שם מימות נביאים הראשונים ושחיה
היתח נקראת אלא למ"ד חוקיה וסיעתו היבא

אשבתן צדיקי דאיכרו שתות דכתיב *כי לה' מצוקי
ארץ וישת עליהם תבל ואבע"א מהכא *הפליא
עצה הגדיל תושיה א"ר חנין למה נקרא שמה
תושיה מפני שמתשת כחו של אדם. דבר אחר
תושיה שנחנה בחשאי מפני השטן. דבר אחר
תושיה דברים של תוהו שהעולם משותת עליהם:

על ידי סתרי צעלתו של שכל: צדיק מה פעל אי
פלאותיו של הקנ"ה: אלו מחשבות של שכל הרשע אין
נהרסות והכי משמע קרא כי השתות יהרסון מחשבותיו של אותו
הרשע הכתוב למעלה כי הנה הרשעים ידרכון קשת ולשון שות
משבות שהוא משית בקירות לבו יהרסון ראויות הן ליהרס שאס
לא כן צדיק מה פעל מה פעלו של מקדיהו והיכן שבו. כי השתות
ל' ולא ש' לבו גם לזאת: אבן היתח שם חקת הארון: ושחיה
היתח נקראת שמתה נשת העולם שכל' דבר ויקרא ארץ
ואמר מליון מכלל יופי וגו' במס' יומא עולם מליון נברא: תושיה
על שם שהעולם משותת על התורה ולומדיה נקראת תושיה:
מפני השטן שהיה מקטרג ואמר תסתפק בעליונים ולא ימסרו
הלוקות ביד משה: דברים של תוהו וזוהר ומריאה בעלמא וכל

אינו כגון'
וע' דש"ס
ש"ס כח

ש"ס נ

ש"ס כח

מכ אמר עולא מחשבה מועלת אפי' לדברי תורה
 שס שנא *מפר מחשבות ערומים ולא תעשה
 סייג כ ודיהם תושיה אמר רבה אם עסוקים לשמה אינה
 חשלי יט מועלת שנא *רבות מחשבות בלב איש ועצת ה'
 היא תקום עצה שיש בה דבר ה' היא תקום לעולא:
 מג *לא יומתו אבות על בנים מה ת"ל אב *למד
 כז שלא יומתו אבות בעון בנים ובנים בעון אבות
 ע"נ הרי כבר נאמר *איש בחטאו יומתו אלא לא יומתו
 דברי' כד אבות על בנים על ערות בנים ובנים לא יומתו
 שס על אבות בערות אבות ובנים בעון אבות לא והכתי'
 שמות לד *פוקר עון אבות על בנים התם כשאוחזין מעשה
 ויקרא כו אבותיה' בידיה' כדחני' *ואף בעונות אבותם אתם
 ימקו כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם אתה
 דבור אין בו גמימה ממש כתובה הזה ואעפ"כ עולם משותף
 עליהם וכוטריקון הוא תו תוהו שיה משותף:
 מחשבה דאגת הלב על מזונותיו של אדם: מועלת מהכי לשכח
 עתה תלמודו: מפר מחשבות ערומים כותן להם
 מזונות ומבטל מחשבות מלבם שלא היו מכינים אותן לעשות
 תושיה. לשון אחר מחשבה שאלם מעשה כך וכך תעשה כך וכך
 תעלה בידי מועלת להשגית הדבר ועוקר שאין מקשנתו מתקיים
 אפילו לדברי תורה כגון האומר עד יום פלוני אסיים כך וכך
 מסכתות נגרסא: מפר מחשבות ערומים שאין מקשנתו עולה
 בידי ואפילו לתושיה:
 כשאוחזין מעשה אבותיהם בידיהם וכפרעין מהם עונותם

זה בורר פרק שלישי סנהדרין רט

אומר כשאוהוין או אינו אלא כשאין אוהוין כשהוא
אומר *איש בחטאו יומתו הרי כשאוהוין מעשה דברי' כד
אבותיהם בדיהם וכשאין אוהוין לא והכתיב
*וכשלו איש באחיו איש בעון אחיו מלמד שכולם יקראו כו
ע"ם זה לזה התם שהיה בידם למחות ולא מיחו:
מאיימין על העדים. היכי אמרינן להו אמר רב מר
יהודה הכי אמרינן להו *נשיאים ורוח כט
וגשם אין איש מתהלל במחת שקר אמר (*ליה) חשלי כפ
רבא יכלי למימר שב שני הוה כפנא ואבבא ע' קדושין
דאומנא לא חליף אלא אמר רבא אמרינן 97 עב
להו *מפץ וחרב וחץ שנון איש עונה ברעהו ס
עד שקר אמר (לי') רב אשי יכלי למימר
שב שני הוה מותנא ואינשי בלא שני לא שכיב
אלא אמר רב אשי אמר לי נתן בר מר זוטרא
אמרי להו סהדי שקרי אאוגרייהו זילי דכתיב

ועון אבותיהם: איש באחיו איש בשביל אחיו:

היכי אמרינן להו לעדים כשאיימין עליהם: נשיאים ורוח
וגשם וגו' כשנל מתהלל בשקר דהיינו מעדי שקר גשמים
נעלמים ואכילו כשהזנים מתקשרים בעצים ורוח להוריד גשמים
אין הגשם בא: אמר רבא מה איכסת להו חס לא ירדו גשמים
אמרי כלנס משל הדיוט: שב שני הוה כפנא ואבבא דאומנא
לא חליף על פתח מי שידע אומנות ובעל מלאכה לא עבר
הרעב: מפץ וחרב וגו' איש עונה וגו' צעון עדות שקר דבר
נא ויתיראו שלא ימותו: אאוגרייהו זילי האוכרים אותם

ט"א כ"א *והושיבו שנים אנשים בני בליעל נגדו ויעידוהו
לאמר ברכת אלהים ומלך :

מה א"ר שמואל בר נחמן א"ר יונתן מניין שאין טוענין
למסית מנחש הקדמוני דא"ר שמלאי הרכה
טענות היה לו לנחש לטעון ולא טען ומפני מה
לא טען לו הקב"ה לפי שלא טען הוא מאי הוה
ליה למימר דברי הרב ודברי התלמיד דברי מו
שומעין דברי הרב שומעין. אמר חזקיה מנין שכל
ראשית המוסף גורע שנא' *כי אמר אלהים לא תאכל
ממנו ולא חגעו בו רב משרשיא אמר מהכא
שמות כ"ה *אמתים וחצי ארכו רב אשי אמר *עשתי עשרה
שם כו ריעות :

חזולז"י בעיניהם : והושיבו שני אנשים בני בליעל גני כזות
היזרעאלי כתיב שיעלי המלך היו יועלין לשוכרן והיו קורין
אותם בכי בליעל :

[שאין טוענין למסית המסית קבירו לעבוד ע"ז אין טוענין
אותו ב"ד בשבילו טענות זכות אלא א"כ טוען הוה]
לפי שלא טען הנקם לא טען הקב"ה בשבילו : ולא חגעו בו
והקב"ה לא הזהירם על הכגיעה והמוספת גרען שדקף הנקם
את קוה על האילן עד שנגעה בו אמר לה ראי שאין מיתה על
הכגיעה אף על אכילה לא תמותו : אמתים דל אל"ף מהכא
קרי ביה מאתים הוי שתי מאות כמה כל אותיו שבתורה
(הנכתה) [הנרתה] ככתיבתה כמו ועשית ואמרת כאלו כתיב
ה' וכן אתם קסר כמו אותם חלא : עשתי עשרה דל ע"ן
מהכא הוה להו שתי עשרה :

הרי שהיה מצטער על מעות (מעשר שני) שהניח ל
 לו אביו ובא בעל החלום ואמר ליה כך וכך הם
 במקום פלוני הן של מעשר שני הן זה היה מעשה
 ואמר דברי חלומות לא מעלין ולא מורידין:
 תניא ר' נחמיה אומר כך היה מנהגן של נקיי ש
 הדעת בירושלים מכניסין לבעלי דינן
 ושומעין דבריהם ומכניסין העדים ושומעין דבריהם
 ומוציאין אותם לחוץ ונושאים ונותנין בדבר:
 רבי שמעון בן אליקים הוה משתקיד עליה דר' ע"ב
 יוסי בר' חנינא למסמכיה ולא קמסתייעא
 מילתא יומא חד הוה יתיב קמיה דר' יוחנן אמר להו
 מי איכא דידע הלכה כר' יהושע בן קרחה או לא
 א"ל ר' ש בן אליקים דין ידע א"ל לימא איזי א"ל
 ליסמכיה מר ברישא סמכיה א"ל בני אמור לי
 כיצד שמעת א"ל כך שמעתי שמודה ר' יהושע
 וקרחה לר' נתן אמר לזה הוצרכתי השתא ומה
 עיך האיה בהדי הדדי א"ר יהושע בן קרחה לא
 בעינן הגדה מבעיא א"ל הואיל ועלית לא תרד
 שהניח לו אביו ולא אמר לו היכן הם: בעל החלומות שר
 המראה החלומות בלילה: כך וכך הם מגיד לו כמה יש:
 ולא מורידין ויכול להוליאן במקומן:
 משתקיד מלפני ומחזר ואקד לסמכו: דין ידע זה ידע ור' יוסי
 בר' חנינא היה: שמודה ר' יהושע לר' נתן דכי
 היכי דלא צעי ר' יהושע ראיה כי הדדי הגדה כמי כי הדדי פא צעי: י' בנח'

א"ר וירא ש"מ גברא רבה כיון (דסמיק) [דאסתמיק] סמיק :

לא ת"ר מנין לכשיצא שלא יאמר אני מזכה וחבירי מחייבין אבל מה אעשה שחבירי רבו עלי *לא תלך רכיל בעמך ואומר *הולך רכיל ^{ויקרא יט} ^{משלי יא} מגלה סוד :

מו ההוא תלמידא (דאפיק) [דנפיק עלי' קלא דגלון] ס
מלחא דאיתמר כי מדרשא דר' אמי בתר עשרין וחרתין שנין ואפקיה ר' אמי מבי מדרשא ואכריו עליה דין גלי רוזא הוא :

ס ע"נ שלהו ליה למר עוקבא לדויו ליה כבר בתורה בתר כ"ב שנין דאיתמר כי מדרשא אפקיה ההוא תלמידא ודנו לשון הרע היה :

מר עוקבא אב בית דין הוה במסכת שבת במה נהמה : לדון ליה כבר בתורה כמשה שהוה בן צתיה למי שמקרינ עור פניו כמרע"ה שגידלתו צתיה צת פרעה ל"א כבר צתיה כמשה שהוה בן צית דכתיב בכל ביתי כאמן הוא לדויו ליה על שם שהיה קבס וכתיב חכמת אדם תאיר פניו ומלאתי בספר אגדה שהיה מר עוקבא בעל תשובה (וכתן) [שכתן] עיכיו באשה אחת ועלה לבו טיבא וכפל בחוליו ואשת איש היתה לימים הולכרה ללות ממנו ומתוך דוחקה בתרלית לו וכבש יצרו ופטרה לשלום וכתרפא וכשהיה יולא לשוק היה נר דולק בראשו מן השמים ועל שם כך קרו ליה ר' נתן לוליתא במס' שבת הכא כמי להכי כתבו ליה הכי על שם האור שהיה זורק עליו :

זה בורר פרק שלישי סנהדרין ריא

שלם עוקבן הבבלי קבל קדמנא ירמיה אחי
העביר עלי את הדרך ואמרו לו השיאוהו
ויראה פנינו בטבריא: [הא גופיה קשיא אמרת
אמרו לו אלמא דיינה אתון השיאוהו ויראה פנינו
בטבריא אלמא שדרוהו הכא אלא ה"ק אמרו ליה
דיינו אתון אי ציית ציית ואי לא השיאוהו ויראה
פנינו בטבריא]:

אחר דיני ממונות פרק רביעי

[משנה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות לב
בדרישה ובחקירה וכו': גמ' דיני ממונות
מי בעינן דרישה וחקירה וכו' א"ר חנינא דבר
תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה
ובחקירה שנ' *משפט אחד יהיה לכם ומה טעם
אמרו דיני ממונות לא בעינן דרישה וחקירה כדי
שלא תנעול דלת בפני לווין וכו' *רבא אמר מתניתין

ויקרא כד

ס ע"ג

עוקבן הבבלי קבל קדמנא לעק לפנינו: ירמיה אחי העביר
עלי את הדרך אינך ממני דרך בני אדם שכירסו כך שמעתי
ו"א העביר עלי את הדרך לא נהג עמי כשורה ועל עסקי ממון
היה לוועק: אמרו לו לירמיה להתפייס עמו: השיאוהו ויראה
פנינו בטבריה הכריחוהו והזיקוהו לנא כאן לדון עמו:

[א"ר חנינא וכו' ומתניתין לאירייתא קמי תקנתא וביריתא
דנבנן נתר תקנתא: רבא אמר תרוייהו נתר תקנתא

דהבא בדיני קנסות ואירך בהודאות והלואות רב
 פפא אמר אירי ואירי בהודאה והלואה כאן ברין
 מרומה כאן ברין שאינו מרומה כדריש לקיש
 ויקרא יט דריש לקיש רמי כתיב *בצדק תשפוט עמיתך
 דברים י" וכתוב *צדק צדק תרדוף הא כיצד כאן ברין
 מרומה כאן ברין שאין מרומה רב אשי אמר מתני'
 (כדררשינן) [כדשנין] קראי אחד לדין ואחד לפשרה
 כדתניא צדק צדק תרדוף אחד לדין ואחד לפשרה
 כיצד שתי ספינות עוברות בנהר ופגעו זה בזה אם
 עוברות שתיהן שתיהן טובעות בזה אחד זה שתיהן
 עוברות וכן שני גמלי' שהיו עולין במעלות בית חורון
 דרנכן ומתיתין דדיכי קנסות דליכא למיקש לנעילת דלת אצל
 בהודאות והלואות דליכא למיקש לנעילת דלת בהודאות והלואות
 דדיכי מלוה זה צא לידון בעדי הודאה שהודה לו בפניהם או
 בעדי הלואה שהלווהו בפניהם דליכא למיקש לנעילת דלת]:
 מרומה שז"ד מכירין בתובע זה שהוא רמאי או מניבים טענת
 רמאי בדבריו: בצדק תשפוט ולא כתיב בלדק בלדק להזהיר בית
 דין לדקדק בו כל כך לדורש ולסקור: מתניתא שפיר איתרבו
 צדק מהכי שינוי אי כר' חנינא אי כרנא אי כרצ פפא אצל קראי
 דרמי להו ר"ל לא קצו בלדק בלדק לאו לדרישה ומקירה אמו אלא
 בלדק דין שלך ולדק פשרה שלך לפי ראיות עיניך ולא תרדוף את
 האדם יותר מקצירו: שתיהן טובעות שדקוק זו את זו: ואם
 בזה אחר זה שהלך אחת אל היבשה עד שתעבור קצרתה ואח"כ
 תעבור היא: מעלות בית חורון מקום נר ואין דרך לנשות ימין

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין ריב

ופגעו זה בזה אם עלו שניהם נופלים בזה
אחר זה שניהם עולים הא כיצד טעונה ושאינה
טעונה תדחה שאינה טעונה מפני טעונה קרובה
ושאינ' קרובה תדחה קרובה מפני שאינה קרובה
היו שתיהן קרובות שתיהן רחוקות הטל פשרה
ביניהן ומעלות שכר זו לזו :

ת"ר *צדק צדק תרדוף הלך אחר ב"ד יפה אחר מז
ר' אליעזר ללוד אחר ר' יוחנן בן זכאי לברור שם

חיל. תנא קול ריחים בבורני שבוע הבן שבוע ^{דברים}
הבן שם. אור הנר בברור חיל משתה שם
משתה שם. ת"ר צדק צדק תרדוף הלך אחר
חבמים לישיבה אחר ר' אליעזר ללוד. אחר ר'

ושמאל ולריך האחד לכנות לאחוריו עד שמולא מקום לכנות :
אם עולות שניהם כגון זה עולה מלד זה זה עולה מלד זה
ופוגעות בראש קורו של הר והבקעה עמוקה מימין ושמאל :
קרובה לעיר : ומעלות שכר לאחת ותדקה :

קול ריחים שנשמעין : בבורני מקום : שבוע הבן שבוע הבן סי'
הוא שיש שם צרית מילה כשכרין ואומר שנוע הבן כאן
והרקים סימן לשקיקת סממכין למכת התיכופ ושעת גזרת המלכות
היה שגזרו שלא למול והיו יראים להוליא קול וקצבו סימן זה :
אור הנר בברור חיל ביום או לילה כראין הרבה כלילה סי'
הוא כמי שנועק משתה שם משתה שם צרית מילה קרי שנוע הבן
על שם שהוא לסוף שנוע : אחר חבמים לישיבה צית הוועד
שם צתי דיכין קצוע כגון אחר ר' אליעזר ללוד וכן כולם כל

212 **אחר דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין**

יוחנן בן זכאי לברור היל. אחר ר' יהושע לפקיען
אחר רבן גמליאל ליבנה אחר ר' עקיבא לבני
ברק אחר ר' מתיא לרומי אחר ר' חנינא בן
תרדיון לסיכני אחר ר' יוסי לציפורי אחר ר' יהודה
בן בתירה לנציבין אחר [ר' חנינא בן אחי] רבי
יהושע לגולה אחר ר' לבית שערים אחר חכמים
ללשכת הגזית:

במשנה איתא שריכי מחזיקין וסומדין את הדין למר
שנחזיקו וידעו שטעו מחזיקין את הדבר בין לזכות בין
לחובה ופריך בגמרא:

לג [ורמינהו דן את הדין ויכה את החייב וחייב את
הזכאי וכו'] מה שעשה עשוי וישלם

מביתו אמר רב יוסף לא קשיא כאן במומחה וכו'
[רב ששרת אמר כאן שטעה בדבר משנה כאן
שטעה בשיקול הדעת וכו'] איתביה רב המטנא
לרב ששת מעשה בפרה של בית מנחם שניטלה
האם שלה והאכילה ר' טרפון לכלבים ובא מעשה
לפני חכמים ביבנה והחירות שאמר תודוס הרופא

אחד למקומו: לגולה לפומבדיתא כדתנן צ"ה עד שרואה כל
הגול' לפניו כמדורת אש ואמרין מאי גולה אמר ר' אבהו פומבדיתא
שעיקר ישיבת צבל שם היתה: אחר החכמים סנהדרי גדולה:

[טועה בדבר משנה שטעונו מלי' בדבר המשכה אין דינו דין
לגמרי ויחזר]: לרב ששת דאמר טעה בדבר משנה

קור: האם שלה בית הרין וקראת טרפקת ושלפוקית וכלע:

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין ר"ג

אין פרה וחזירה יוצאה מאלכסנדריא של מצרים
אלא אם בן חותכין האם שלה כדי שלא תלד א"ר
טרפון הלכה חמורד טרפון א"ל ר' עקיבא פטור
אתה שכל המומחה לרבים פטור מלשלם [ואם
איתא לימא ליה טועה בדבר משנה אתה וטועה
בדבר משנה חוזר חדא ועוד קאמר חדא דטועה
בדבר משנה אתה וטועה בדבר משנה חוזר ועוד
אי נמי בשוקול הדעת טעית מומחה לרבים אתה
וכל המומחה לרבים פטור מלשלם]:

פיסקא דיני נפשות [מחזירין לזכות ואין מחזירין ^{ס"ע"ג}
לחובה]. ח"ר מנין ליוצא מבית דין חייב
ואמ' אחד יש לי ללמד עליו זכות [מנין] שמחזירין
אותו ח"ל *נקי אל תהרוג ומנין ליוצא מבית דין ^{שמות כג}
זכאי ואמר אחד יש לי ללמד עליו חובה מנין
שאין מחזירין אותו ח"ל *צדיק אל תהרוג אמר ^{ס"ס}

חז"ל: אין פרה וחזירה יוצאה וכו' לפי שטובות הן ואין
חולין עליהן חלויות בחקיקות אחרות וקא חזינא דמתקיימות:
הלכה חמורד טרפון כל' כריך אני למכור את קסורי להקזיר
פרה לנעליהן: [טועה בדבר משנה אתה סתם משנה היא
נאלו טרפות (דף כד) כיטלה האם שלה כשירה: וטועה בדבר
משנה חוזר ולקמן כריך הכא מאי חזרה איכא הא האכילה
לכלבים]:

נקי משמע מן הקטא ואע"פ שנתקייב צניח דין: צדיק משמע
שכלטק דדין ואע"פ שאינו נקי:

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין

דנ"י יג' רב שימי בר אשי וחילופא למסית דכתיב *לא
 ט תחמול ולא תכסה עליו. רב כהנא מתני *מכו
 [הרג] תהרגנו:

ס ואין מחזירין לחובה וכו' [א"ר חייא בר אבא א"ר
 יוחנן והוא שטעה בדבר שאין הצדוקין מודין
 בו אבל טעה בדבר שהצדוקין מודין בו ויל קרי
 בו רב הוא] בעא מיניה ר' חייא בר אבא מר'
 יוחנן טעה בנואף ונואפת מהו א"ל אדמוקדך יקיד
 ויל קוץ קרך וצלי:

מח *אחת דבר אלהים שתיים זו (שמענו) [שמעתי]
 ר' וגו' מקרא א' יוצא לכמה טעמים ואין טעם
 מל' סנ [דבר שאין הצדוקין מודין בו אין טעמו מפושט בתורה
 כהדיא אלא במשנה או בדברי האמורא'': זיל קרי בו
 רב הוא תיכונות של בית רבן יודעין שאינו כלום והדר: טעה
 בנואף ונואפת ז"כ מהן מי אמרינן מהדרינן ליה לחובה
 דבשלמא ברולא איכא למטעי במילי טובא דלא מפרשי כהדיא
 כגון באומר אנן שהרגנו נה לא היה נה כדי מיתה או במותרת
 מפי ההרג ולא מפי עדים או באומר הוא היה רודפינו ויכול
 להכיל באחד מאבריו ולא הכליל אלא הרגו אבל בנואף ונואפת
 איכא טעמא לזכותא]: עד דמוקדך יקיד קוץ קרך וצלי בעוד
 שהאש דולקת קנח דילועין שלך וללה אותן כל' בעוד שאתה
 עסוק בשמעתא תן לב להנחין ולהוסיף לקח הרי שמעת ממני
 [טעה בדבר שהלדוקין מודין בו חזר והאי דנר שהלדוקין מודין
 בו הוא]:

ע' נגמ' טעם אחד משני מקראות מפרש לקמן:

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין ריד

אח' יוצא (משתי) [מכמה] מקראות דבי ר' ישמעאל
תנא *וכפטיש יפוצץ סלע מה פטיש זה מתחלק ^{כג} ירמי' כג
לכמה נצוצות אף מקרא אחד יוצא לכמה טעמים:
*קח את כל ראשי העם והוקע אותם אם העם מט
חטאו ראשי העם מה חטאו אמר רב יהודה לה
אמר רב א"ל הקב"ה למשה חלק עליה בתי דינין ^{חדני כה} חדני כה
מיט אילימא משום שאין דינין שנים ביום אחד
האמ' רב חסדא לא שנו אלא בשתי מיתות אבל
במיתה אחת דינין אלא כדי שישוב חרון אף
מישראל:

דיני ממונות גומרין בו ביום [בין לזכות בין לחובה] ^ס ס
דיני *נפשות גומרין בו ביום לזכות וביום
שלאחריו [לחובה] מה"מ א"ר חנינא דאמר קרא
*מלאתי משפט צדק ילין בה ועתה מרצחי' ורבא ^{ישעיה א} ישעיה א
חלק עליהם בתי דינין וה"ק קרא קח את כל ראשי העם
וקלוק אותם לבתי דינין הרבה וידונו את עוברי עבירה
והוקע אותם את המתחייבים מפני שנלמדו לבעל פוער ועובד
ע"ז נסקיל' וכל הנסקלין ניתלין כדאמר' נד' מיתות: אין נ"ד
אחד דן שנים ביום אחד: אלא בשתי מיתות הוא דאין דאין
לפי שאין זו דומה לזו לריק למזל טעם לדבריהם כאן וכאן ואתי
לקלולי שח לא יספאו ככל הנורד: אבל במיתה אחת
ועבירה אחת דאין: אלא כדמוכח קרא וישב חרון אף וגו'
כשהקב"ה רואה שכולם עסוקים בדבר ומקנאים לכבודו:
צדק ילין בה רגילים היו מתחלה להלץ את הדין כדי ללדקו

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין

יטעניס א אמר מהכא *אשרו חמוץ אשרי דיון שמחמץ את
דינו ואידך אשרו חמוץ ולא חומץ:

ג א"ר (אליעזר) [אלעזר א"ר יצחק] כל תענית
שסמלינן בה צדקה כאילו שופך דמים שני
שס *צדק ילין בה ועתה מרצחים והני מילי בריפתא
ובתמרי אבל זווי וחיטי ושערי לית לן בה:

לו אמר רבה בריה דרבא ואיתימא ר' הלל בריה
דר' וולס מימות משה ועד רבי לא מצינו
תורה וגדולה במקום אחד ולא והא הוה יהושע

ועתה כשאין עושין כן הרי הן כמלכים: שמחמץ את
דינו שמהה אותו ומליכו כדי להוליכו לאחור: ואידך מיצני
ליה להך דרשא דאמר בב"ק מכין נזקקין לתובע תכלה כגון
התובע את קצירו לדן שהלוהו ואינו משלם וזה טוענו משכון
היה לי צידך וכתקלקלה או אבדה נזקקין בית דין תכלה לתביעת
התובע עד שיהא מסוכן צידו ואמר כך נזקקין לדן המשכון:
אשרו חמוץ המזיקו את הכגול ולא את הגזל:

כל תענית כו' רגילים היו לשלק נדקה צלילי תעניות והיו
עייני עניים כשואות לכך ואם יליכוהו כמלאו עניים רענים
שנשענו על כך: והני מילי במקום שרגילין לשלק ריפתא ותמרי
דבר מוכן לאכילה: אבל זווי או חיטי או שערי לא נשענו
העניים עליהם אותו הלילה ולית לן בה עד לעמר:

במקום אחד תורתן וגדולתן של ישראל באדם אחד שאין כמותו
בכל ישראל בתורה ובגדולה כגון משה שהיה גדול על כל

ישראל במלכו' ובתורה וכן רבי בכשיאות ובתורה:

אחד דיני ממונות פ"ק רביעי סנהדרין רטו

הוה אלעזר והא הוה פנחס הוו זקנים והא הוה
שאול הוה שמואל והא נח נפשיה כולתו שנייה
קאמרינן והא הוה דוד הוה עירא היאירי והא נח
נפשיה כולתו שניה קאמרינן והא הוה שלמה הוה
שמעי בן גרא והא קטליה כולתו שניה קאמרינן
והא הוה חזקיה הוה שבנא והא איקטיל כולתו
שנייה קאמרינן והא הוה עזרא הוה נחמיה בן
חכליה אמר רב אדא בר אהבה אף אני אומר
מימות רבי עד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה
במקום אחד ולא והא הוה הונא בר נתן מיכף הוה
כייף ליה לרב אשי:

[פיסקא] דיני נפשות מתחילין מן הצד. מנה"מ שס
א"ר אחא בר פפא אמ' קרא *לא תענה כג
על ריב לא תענה על רב רבה בר בר חנה אמר

הוה אלעזר קצירו בתור' ולא הוי במקום אחד: והא הוה פנחס
משמתו יהושע ואלעזר: הוו זקנים כגון עמיאל ואכלן ונעזו:
עירא היאירי ב"ק אמרינן דהוה מתני להו לרבנן על גבי כרים
וכסתות ודוד היה מכהיגו עליו לראש דכתיב עירא היאירי היה
כהן לדוד: שמעי גדול היה כדאשכחן שירד לקראת דוד הירדן
באלף איש: שבנא שהיה ישיבתו גדולה משל חזקיהו כדאמרינן
בפרק (דיני ממונות השני) [זה ברור מאמר מ']:

לא תענה על רב כתיב בלא יו"ד ומשמע לא תחלוק על מוסלא
של בית דין הילכך לא מתחליפין מיכיה דילמא קוי ליה קובה
ולא פלגינן עילויה ומתחילין מן הלד (שלא ישמע) ["שישמע"] על

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין

ע"א ר' יוחנן מהכא *ויאמר דוד לאנשיו חגרו איש
 חרבו ויחגרו איש חרבו ויחגור גם דוד את חרבו:
 ע"ז [פיסקא] ואין הכל כשרין לדון דיני נפשות. מ"ט
 דחני רב יוסף בשם שב"ד מנוקין
 בצדק כך מנוקין מכל מום אמר אממר מאי
 ע"ד קרא *כולך יפה רעייתו ומום אין כד ודלמ' מום
 חדר יא ממש א"ר אחא בר יעקב אמר קרא *והתיצבו
 שם עמך עמך בדומין לך ודילמא החס משום
 שכינה אלא אמר רב נחמן בר יצחק אמר קרא
 *ונשאו אתך אתך בדומין לך ליהוי : שמוע יח

נא *שררך אגן הסהר אל יחסר המוג וגו' שררך
 לו זו סנהדרין למה נקרא שמה שררך
 ע"ס שהיא יושבת בטיבורו של עולם. אגן שהיא מגינה
 על כל העולם כלו. הסהר שהוא דומה לסהר.
 אל יחסר המוג שאם הוצרך א' מהם לצאת רואים
 אחד דברי אחד מן המזכים ויסכים עמו: ויחגור גם דוד את
 חרבו באחרונה כמו עליו לדון מזוס מורד במלכות:
 [מכל מום פגם משפחה: משום שכינה הכך דנימי משה הוא
 דנעינן מיוססין שיהו ראויין שתשרה שכינה עליהן:
 שכינה דכתיב ואללתימן הרוק]: ונשאו אתך בסנהדרין שקל
 לו יתרו לשפוט את העם דאין כאן משום שכינה (כתיב) [דכתיב]
 והקל מעליך וכשאו אתך ולא מוכשאו אתך במשא העם יליף
 דההוא אע' זקנים שהלכו עמו לאהל מועד כתיב ומשום שכינה:
 סהר עגול הוא: בטיבורו של עולם שנהמ"ק באמצעו של
 עולם: דומה לסהר בעגולה: אל יחסר המוג אל יחסר

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין רמז

אם יש כ"ג כנגד סנהדרי קטנה יוצא ואם לאו
 אינו יוצא. *בטנך ערימת חטים מה ערימת חטים ז"ס
 הכל נהנין ממנה אף סנהדרין הכל נהנין מטעמיהן.
 סוגה בשושנים שאפילו בסוגה של שושנים לא
 יפרצו בהם פרצות והיינו דא"ל שהוא מינא לרב
 כהנא אמריתו נדה שרי ליחודי בהדי גבר' אפשר
 אש בנעורת ואינה מהבהבת א"ל התורה העידה
 עלינו סוגה בשושנים שאפילו סוגה בשושנים לא
 יפרצו בהן פרצות ריש לקיש אמר מהכא *כפלה ס
 הרמון רקתך אפי' ריקנין שבך מלאים מצות
 כרמון ר' וירא אמר מהכא *זירח את ריח בגדיו ראש' כו
 אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו (ראפי' בוגדי' שבהם אינו נגמ'
 יש בהם ריח) הנהן בריוני דהוין בשבכותיה דר'
 וירא דהוה מקרב להו כי היכי דניהדרו בתשובה
 וחו קפדי רבנן כי נח נפשיה דר' וירא אמרו עד
 האירנא הוה קמינא חריך שקי דהוה בעי עלן
 מחלק השלישי שהוא כדי הראוי למזוג. מזג ב' חלקי מים ואחד
 יין: עשרים ושלשה שליט של שבעים: לצאת לעסקי חוץ
 ללשכה: סייג הוא גדר: סוגה בשושנים גדורה בשושנים כלומר
 באזהרה קלה ובהנדלה מועטת הם נפרשין מן העבירה ואין
 לריך גדר אצנים להפסיקן שאפי' אין רחוקים מן העבירה אלא
 גדר שושנים מפסיק ביניהם לא יפרצו בה פרצות הגדר:
 מהבהבת אוקוזת ודולקת כמו שקיפלה ולא הבהנה ובלע"ז
 פלמי"ד: בריוני פרולים לשון צורים; ר' וירא גולא הוה ונקרבו

רחמי השתא מאן בעי עלן רחמי הרהרו בלביהו
ועברו תשובה :

נב משנה כיצד מאיימין את העדים על עדי נפשו
סז היו מכניסים אותם ומאיימין עליהם שמא

תאמרו מאומד ומשמועה עד מפי עד ומפי אדם
נאמן שמא אי אחס יודעים שסופנו לבדוק אתכם
בדרישה ובחקירה. הו' יודעין שלא כדיני ממונו' דיני
נפשות דיני ממונות אדם נוחן ממון ומתכפר לו
דיני נפשות דמו ודם זרעותיו תלויין בו עד סוף
העולם שכן מצינו בקין שהרג את אחיו שנאמר
דלשית ד *קול דמי אחיך צועקים אינו אומר דם אחיך
אלא דמי אחיך דמו ודם זרעותיו. ד"א דמי
אחיך שחיה דמו מושלך על העצי ועל האבנים.
לפיכך נברא אדם יחידי ללמדך שכל המאבד
נפש אחת מישראל מעלה עליו הכתוב כאלו איבד
עולם מלא וכל המקיים נפש אחת מישראל מעלה
עליו הכתוב כאלו קיים עולם מלא ומפני שלום
הבריות שלא יאמר אדם לחבירו אבא גדול

שוקיו ע"י מעשה בדדיק נפשיה בתנורא שגירא נהשוכר את
הפועלים וקרי ליה קטינא קריך שקי :

מאיימין שלא יעידו עדות שקר : מאומד בגמ' מפרש : דיני
ממונות אם העיד שקר כותן ממון לזה שנפסד על ידו
ומחזירו לו ומתכפר : לפיכך נברא אדם יחידי כל זה אומרים
להם לפיכך נברא אדם יחידי להראותך שמאדם אחד נברא

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין ריו

מאביך ושלא יהיו המינים אומרי הרבה רשויות בשמים ולהגיד גדולתו של הקב"ה שאדם טובע כמה מטבעות בחותם אחד כולן דומין זה לזה ומלך מלכי המלכים הקב"ה טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון ואין אחד מהם דומה לחבירו לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם. ושמא תאמרו *מה לנו ולצרה זו והלא כבר נאמר *והוא עד או ראה או ידע אם לא יגיד וגו'. ושמא תאמרו מה לנו לחוב בדמו של זה והלא כבר נאמר *באבוד רשעים רנה: גמ' ת"ר כיצד מאומד אומר להם שמא כך ראיתם מלאו של עולם: הרבה רשויות בשמים וכל אחד נרא את שלו: ולהגיד גדולתו ועוד לכך נברא יקדי להראות לדורות הנאים גדולתו של הקב"ה שנקותם הראשון כל הדורות טבועות שלא היה תחלה אלא קודם אחד: חותם היינו אותו נהג זהלורה מקוקה זו: טובע כמה מטבעות בחותם אחד כל (המטעות) [המטעות] שאדם טובע ע"י נהג אחת כולן דומין: בשבילי נברא העולם כלו' קצת אני בעולם מלא אל אטרד את עצמי מן העולם בעצירה אחת וימשך הימנה: מה לנו ולצרה הזאת להכניס ראשנו בלרה הזאת אפילו על האמת: הלא כבר נאמר והוא עד עליכם (הטיל) [מוטל] קונה וכשאות עון אם לא תעידו מה שראיתם: ושמא תאמרו מה לנו לחוב להיות מתקיינים בדתו של זה כוכ לנו לעמוד באם לא יגיד: הלא כבר נאמר באבוד רשעים רנה אם רשע הוא אין כאן עוכש:

ס"ע"ב

ויקרא ה'

חש"י יא

שרץ אחר חבירו לחורבה ורצתם אחריו ומצאתם
סיף בידו ודמו מטפטף והרוג מפרפר אם כך
ראיתם לא ראיתם כלום:

נג תניא אמר שמעון בן שטח אראה בנחמה אם
לא ראיתי אחד שרץ אחר חבירו לחורבה
ורצתי אחריו וראיתי סיף בידו ודמו מטפטף
והרוג מפרפר ואמרתי לו רשע מי הרג לזה או
אני או אתה אבל מה אעשה שאין דמך מסור
בניסיון בידו שהרי אמרה תורה *על פי שנים יומת
המת היודע מחשבות יפרע מאותו האיש שהרג
אות חבירו אמרו לא וזו משם עד שבא נחש
פ' שלו והכישו ומת. והאי בר נחש הוא ותאמר רב יוסף
וכן תני רבי חזקיה מיום שחרב בהמ"ק אע"פ
שבטלה סנהדרין ד' מיתות לא בטלו לא בטלו
והא בטלו אלא דין ד' מיתות לא בטלו מי
שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או היה דורסו
מי שנתחייב שרפה או נופל בדליקה או נחש
מכישו. מי שנתחייב הריגה או נמסר למלכות
או לסטים באים עליו. מי שנתחייב חנק או טובע

או אני או אחי שמעון בן שטח קאמר ליה הכי: דין ד' מיתות
פורענות בידי שמים הדומה למיתה שהוא מקויב בה: נחש
מכישו דקלי ליה זיהרא ארס של נחש שורפו: נופל מן הגג
דומיא דסקילה כדמתן לקמן בית הסקילה היתה גבוה שתי קומות
וקומה שלו הרי כאן שלש: ליסטין באין עליו שדרכן להרוג בסייף.

אחד דיני ממונות סק רביעי סנהדרין ר"ח

בנהר או מת בסרונוכי. אמרי ההוא חטא אחריתי
היה ביה דאמר מר מי שנתחייב שתי מיתות
ב"ד נידון בחמורה:

[פיסקא הו' יודעין וכו']. אמר רב יהודה בריה נד
דר' חייא מלמד שעשה קין בהבל אחיו ^ס

חבורות חבורות פציעות פציעות שלא היה יודע
מהיכן נשמה יוצאת עד שהגיע לצוארו. ואמר
רב יהודה בריה דר' חייא מיום שפתחה הארץ
את פיה וקבלתו לדמו של הבל שוב לא פתחה

שנא' *מכנף הארץ ומירות שמענו צבי לצדיק ^{יט' כד}
מכנף הארץ ולא מפיו הארץ איתביה חזקיה אחיו
*ותפתח הארץ את פיה א"ל לרעה פתחה לטובה ^{ודבר טו}

לא פתחה ואמר רב יהודה בריה דר' חייא גלות
מכפרת מחצה עון מעיקר' כתיב *והיית נע ונד ^{ראשית ד}
ולכסוף כתיב וישב בארץ נוד:

אמר רב יהודה גלות מכפרת ג' דברים שנ' * (כה נה
אמר ה') היושב בעיר הזאת ימות בחרב ^ס

ברעב ובדבר והיוצא (אל) [ונפל על] הכשדים יחיה ^{יחיה כל}

וכן נמסר למלכו' שמתין ראשו: חטא אחריתי היה ביה שהיה
מחויב שרפה שהיא קמורה דאלו רוכס בס"ף הוא ומיתת ס"ף
קלה כדאמר' צפ' ד' מיתות:

פצעים מכת חרב קרי פלעי': חבורות חבורות לכך נאמ' דמי:
בארץ נוד ולא כתיב נע שכיפר' לו גלותו דכתי' ילא קין:

שלשה דברים חרב ורעב ודבר:

[הצרים עליכם יחיה] והיתה לו נששו לשלל
 (וחי). ר' יוחנן אומר גלות מבפרת על הכל שנ'
 ירמיה כח *כה אמר ה' כחבו את האיש הזה ערירי גבר לא
 יצלח בימיו כי לא יצלח מזרעו איש יושב על
 כסא דוד ומושל עוד ביהודה ובחר דגלה כתיב
 ד ס א ג *ובני יכניה אסיר (בנו) שאלתיאל בנו. אסיר
 שעיברתו אמו בבית האסורי שאלתיאל ששתלו
 אל שלא כדרך הנשתלין גמירי אין האשה
 לוח מתעברה מעומד *והיא נתעברה מעומד ד"א
 שאלתיאל שנשאל על אלתו אל. ורובל שנזרע
 כבבל ומה שמו נחמיה בן חכליה שמו:

נו יהודה וחוקיה בני ר' חייא הוו יחבי בסעודתא
 קמיה דרבי ולא הוו קאמרי ולא מירי
 אמרי להו אנברו חמרא אדרדקי כי היכא דלימרו
 מלחא כיון דאיבסום פתחו ואמרו אין בן דוד בא
 עד שיכלו שתי בתי אבות מישראל אלו הן ראש
 גולה שבבבל ונשיא שבא"י שנא' *והיה למקדש
 לאבן נגף ולצור מכשול לשני בתי ישראל אמר
 לא יצלח שום הללכה גבי יכניה מלך יהודה כתיב: והיא
 נתעברה מעומד שהיה בית האסורין לר' ואין מקום לשכנ
 ושללו שם אשה וצאגדה דויק"ר אמרינן לה: על אלתו להתיר
 לו נזירה שנשבע שלא יהיה לו צן והתירו לו פמליא של מעלה
 ושבע' כתיבה בההיא פרשה דכתבו את האיש הזה בספר ירמיה:
 והיה מושיען של ישראל: למקדש של ישראל: לאבן נגף [ממחר
 הגלות] שמנפת את הרגלים: ולצור מכשול סלע מכשלה

אחד דיני ממונות פירק רביעי סנהדרין ריש

להם בני קוצים אתם מטילים לי בעיני א"ל ר'
חייא רבי אל ירע בעיניך יין ניתן בשבעים
[אותיות] וסוד ניתן בשבעים [אותיות] נכנס יין
יצא סוד אמר רב חסדא אמר מר עוקבא ואמרי

לה אמר רב חסדא דרש מרי בר מר מ"ד *וישקוד
ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלהינו
משום דצדיק ה' וישקוד ה' על הרעה ויביאה
עלינו אלא צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שהקדים
גלות צדקיה ועוד גלות יכניה קיימת דכתי' בגלות
יכניה *החרש והמסגר אלף חרש כיון שפותחין
הכל נעשו כחרשין. מסגר כיון שסוגרין בהלכה
שוב אין פותחין וכמה היו אלף. עולא אמר
שהקדי' שני שנים לונושנחם א"ר רב אחא בר יעקב

יהיה לשני בתי ישראל: בשבעים אותיות נגימטריא: וישקוד
וימהר כמו כי שוקד אבי ומתרגמינן קוסי: שהקדים ומיהר גלות
לדקיה שהיא אחרונה בעוד גלות יכניה קיימת שעדיין לא חמו
אותן גלו לנבלעם יכניה שהיו חכמים בתורה ולמדוה לבני גולה
האחרונה: פותחין בתורה: כחרשין קרי ביה המרש: כיון
שסוגרין דבר הלכה הנעלמת מהן: אין לה פותחין אחרים:
עולא אמר לדקה של שקידה היינו שהקדים חרבן של מקדש ב'
שנים לגטטריא דוכושכתם דהיינו תמכ' מאה וקמטין ותרמין והם
גלו לסוף שמוכה מאות וקמט' שככסו לארץ דכתיב ויהי בשמונ'
שנה וארבע מאות שנה וגו' וימי בית ראשון ארבע מאות ועשר
הרי שמוכה מאות ותשע' לא מהם ארבעים שנה שנשתהו במדבר

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין

ש"מ מהר' דמרי עלמ' חמני מאה וחמשין ותרתי הוו:
 נו [פיסקא לפיכך כו'] ת"ר אדם יחיד נבר' מפני
 סס מה שלא יהיו המינים אומרים הרבה
 רשויות בשמים ד"א מפני הצדיק' ומפני הרשע'
 שלא יהיו צדיק' אומרים אנו בני צדיק ורשעים
 אומרים אנו בני רשע ד"א מפני המשפחות שלא
 יהיו משפחות מתגרות זו בזו ומה עכשיו שנברא
 יחיד מתגרות אם נבראו שנים עאכ"ו ד"א מפני
 הגולנים ומפני החמסנים ומה עכשיו שנבר' יחיד
 גוולין וחומסים אם נבראו שנים עאכ"ו :

נח [פיסקא ולהגיד גדולתו וכו'. ת"ר] ולהגיד גדולתו
 סס של מלך מלכי המלכים הקב"ה שאדם
 טובע כמה מטבעות בחותם אחד וכולן דומין זה
 לזה אבל הקב"ה טובע כל אדם בחותמו של

הרי ק' מאות ומעשים ואלמלא (היו ממתינין) [היה ממתין] עד
 וכושנת' היה מתקיים נהם כי אבד תאבדון מהר והשמיד תשמדון
 דכתיב נההוא פרשתא : מהרה דמרי עלמא כו' דהוא גימטריא
 דוכושנתם וקרי ליה אבד תאבדון מהר והקדמה דשתי שנים
 דדקה היתה :

אנו בני צדיק אבינו לדיק נברא לפיכך אנו לדיקים ואין אנו
 לריבין להתרסק מן העצירה כי לא נכשל זה : אנו בני רשע
 ואין אנו זקוקין בתשוב' ולהלמדק כי לא יועיל : אם נבראו שנים
 יאמרו זה לזה אבא גדול מאביך : הגולנים והחמסנים שיאמרו
 קרקע זה לבני אבינו הראשון היתה ולא לבני אביכם :

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין רכ

אדם הראשון ואין אחד מהם דומה לחברו שנ'
*תתהפך כחומר חותם וייתצבו כמו לבוש ומפני ^{אין} ^ל
מה אין פרצופין דומין זה לזה שלא יראה אדם
דירה נאה ואשה נאה ויאמר שלי הוא שנאמר
*וימנע מרשעים אורם וזרוע רמה חשבר. חניא ^ס
היה ר' מאיר אומר בשלשה דברי' אדם משתנה
מחברו בקול. במראה. ובדעת. בקול ובמראה
משום ערוה. ובדעת מפני הגולנים והחמסנים:
ה"ר אדם נברא בערב שבת ומפני מה שלא יהו נט
מינים אומרים שוחף היה לו להקב"ה ^ס
במעשה בראשית. ד"א שאם חזות דעתו עליו
אומרים לו יתוש קרמך במעשה בראשית ד"א כדי
שיכנס למצוה [מיד] ד"א כדי שיכנס לסעודה מיד
תתהפך כחומר חותם לאחר מיתתו של אדם מתהפך חותם
שלו לחומר וייתצבו כמו לבוש בתק"ת המט' ומדקרי
לה חותם ש"מ בקותם הן טבועין: ויאמר שלי היא יאין אדם
מכבישו הואיל ואין היכר ביניהן: וימנע מרשעים אורם קלסתר
פניו ומחיד כך שלא יהא קלסתר פני' דומה לשל קביריהם וזרוע
רמה תשבר שאין יכול לומר שלי הוא: משום ערוה שלא יתקלף
לאשה צנעלה לא ביום מפני המראה ובלילה מפני הקול: ובדעת
מפני הגולנין (כ') אם יודע מה בלב קבירו יקפץ [מלפניו]
ויודע היכן מסוכו:

שלא יאמרו המיני' שוחף היה אדם במעשה בראשית לפיכך קדמו
לו כולם: למצוה שנת: ליכנס לסעודה מיד שימלא הכל

משל למלך בשר ודם שבנה פלטרין ושכללן
והתקין סעודה ואח"כ הכנים אורחים שנא' *חכמות
בנחה וגו' טבחה טבחה וגו' שלחה נערוחיה תקרי'
וגו' חכמות בנחה וזו מרתו של הקב"ה שברא את
כל העולם כלו בחכמה. חצבה עמודיה שבעה
אלו שבעת ימי בראשית. טבחה טבחה מסכה
בנח' הגי' וינה *אלו ימים ונהרות וכל צרכי עולם. אף
ערכה שלחנה אלו אילנות ורשאים. שלחה
נערוחיה תקרא זה אדם וחוה. על גפי מרומי
קרת רבה בר בר חנה רמי כתיב על גפי וכתי'
שלחה ע"ש על כסא בתחלה על גפי ולכסוף על כסא. מי
פתי יסור הנה חסר לב אמרה לו אמ' הקב"ה מי
פתאו לזה אשה אמר' לו דכתי' *נואף אשה חסר לב
[תניא] היה ר"מ אומר אדם הראשון מכל העולם
כולו הוצבר עפרו שנא' *גלמי ראו עיניך וכתיב
עניי ה' המה (משוטטין) [משוטטים] בכל הארץ:
אמר רב אושעיא משמיה דרב אדם הראשון
*גופו כבבל וראשו מארץ ישראל
מוכן ויאלל מאשר יתפין: גפי מקום גבוה: לבסוף עסק נטרד:
מי פתי יסור, הנה נחריה דהאי קרא כתיב מי פתאו לזה שיסור
הכה לאכול מן העץ: חסר לב אמרה לו האשה שהיא חסר לב
אמרה לו: גלמי ראו עיניך מכל מראה עיניך נגלמתי והיינו
כל העולם בדכתיב נחריה עיני ה' משוטטים בכל הארץ:
גופו כבבל על שם שהיא עמוקה כראה שמש לוקח ולכך נעשה
טולה: וראשו מא"י שהיא [גבוה ו] תשונה מכל הארצות:

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין רכא

ואיבריו משאר ארצות עגבותיו א"ר (יוחנן) [אחא]
מאקרא דאגמא. א"ר (אחא) [יוחנן] בר' חנינא
שתיים עשרה שעות היו היום. שעה ראשונה הוצבר
עפרו. שנייה נעשה גולם. שלישית נמתחו איבריו.
רביעית נזרקה בו נשמה. חמישית עמד על רגליו.
ששית קרא שמות. שביעית נזרקה לו חוה.
שמינית עלו למטה שנים וירדו ארבעה. תשיעית
נצטוה שלא לאכול מן האילן. עשירית סרח.

י"א נידון. י"ב נטרד והלך לו שנא' *אדם ביקר כל
ילין אמר רמי בר חמא אין חיה רעה שולטת באדם
אא"כ נדמה לו כבהמה שנ' *נמשל כבהמו' נדמו: ^ס
אמר רב יהודה אמר רב בשעה שבקש הקב"ה ^ס
לבראות את האדם ברא כת אחת של ^ס

מלאכי השרת אמר להם רצונכם *נעשה אדם
בצלמנו אמרו לפניו רבש"ע מה מעשיו אמ' להם
כך וכך מעשיו אמרו לפניו רבש"ע *מה אנוש ^ס
כי הוכרנו וכן אדם כי תפקדנו הושיט אצבעו
הקטנה ביניהם ושרפם וכן כת שנייה כת שלישית
אמרה לפניו רבש"ע ראשונים שאמרו לפניך מה
הועילו כל העולם כולו שלך הוא כל מה שאתה
רוצה לעשות בעולםך עשה כיון שהגיע (לדור)

ואיבריו ידיו ורגליו: משאר ארצות מכל העולם כדילף לעיל:
מאקרא דאגמא (גגל) [גגל] הוא והוא עמוק מאד: כל ילין
לינת לילה:

[לאנשי] המכול ואנשי דור הפלגה שמעשיהם מקולקלים אמרו לפניו רבש"ע לא יפה אמרו ישיעיהו הראשונים לפניך אמר להם *ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבול :

אמר רב יהודה אחר דב אדם הראשון חסוף העולם ועד סופו היה וכו' עד אידי ואידי חדל חדל היה כדכתיב לעיל חגיגה פרק ב' :

סב אמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון בלשון סס ארמי סיפר שנ' *ולי מה יקרו רעיק אל תלי' קלט והיונו דאמר ריש לקיש מ"ד *זה ספר תולדות דאשית ה אדם מלמד שהראהו הקב"ה דור ודור ודורשיו דור ודור וחכמיו כיון שהגיע לדורו של ר"ע שמח בתורתו ונתעצב במיתתו אמר ולי מה יקרו רעיק אל. וא"ר יהודה אמר רב אדם הראשון מין היה סס שנ' *ויקרא ה' אלהים אל האדם ויאמר לו איכה אן נטה לבך. ור' יצחק אמר מושך בערלתו היה כוסע י כתיב הבא *ותמה כאדם עברו ברית וכתיב התם ראשית י *את בריתי הפר. רב נחמן אמר כופר בעיקר היה כתיב הבא עברו ברית וכתיב התם (אח דברי' כס בריתי הפר ואומ') *על אשר עזבו את ברית ה' לא כנסוה על החילה אלל כולל עד זקנה כל ימיו אסבול :

מכול והיה ולי מה יקרו רעיק אל בתר גלמי ראו עיניך כתיב בלחמו מזמור ובילית אדם מדבר בג"ה מ"ה יקרו ר"ען א"ל ד"ת לחסד (סדמי) מין היה כוטה לע"ז :

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין רכב

תנן התם ר' אליעזר אומר הוי שקור ללמוד סג
תורה ודע מה שחשוב לאפיקורס א"ר יוחנן ^{סס}

לא שנו אלא אפיקורס נכרי אבל אפיקורס ישראל ^{ע' נספח}
כל שכן דפקר טפי. א"ר יוחנן כל מקום שפקרו ^{חדש}
הצדוקים תשובתן בצדן *נעשה אדם בצלמנו וגו' ^{שמיאל}
*ויברא אלהים את האדם בצלמו. *חבה נדרה ^{ראשית א'}

ונבלה שם שפתם. *וירד ה' לראות את העיר ^{סס יא}

ואת המגדל *כי שם נגלו אליו האלהים (ואומר) ^{סס}
*[לא] העונה אותי ביום צרתי. *כי מי גוי גדול ^{סס לה}

אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלהינו בכל ^{סס}
קראנו אליו. *ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ ^{דברים ד'}

אשר הלכו לו אלהים לפדות לו לעם *עד די ^{ע"כ}
בורסון רמיו ועתיק יומין יתיב הנך למה לי כדר' ^{דניאל}

יוחנן דא"ר יוחנן אין הקב"ה עושה דבר אא"כ ^{סס ד'}

נמלך בפמליא של מעלה שנא' *בגזירת עירין ^{סס ד'}

שקור מהיר וזריז: כדי שחדע להשיב לאפיקורוס הנא
להביא ראיה מן התורה לדברי האפיקורסת: כל שכן

דפקר טפי (אס תחזיר לו תשובה) שהרי (סגרי) הכיר וכפר
ומתוך כך מדקדק ולא תוכל להשיבו דבר המקובל לו: כל מקום

שפקרו הצדוקי' שמציאין ראיה מן התורה [להפקירן]: ויברא
יחיד: העונה לשון יחיד: אשר הלכו אלהים לפדות לו הרי

לשון יחיד: עד די בורסון רמיו כתישנו הכסאית דמשמע
שנים: כתיב ביה ועתיק יומין יתיב יחיד: הנך למה לי למה

נכתב כל' רבים: כדר' יוחנן שהכל צעלת פמליא של מעלה:

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין

פתגמא ובמימר קדישין שאלחא התינת כולהו עד
 די כורסוון רמיו מאי איכא למימר אחד לו ואחד
 לרוד דחניא אחד לו ואחד לרוד דברי ר' עקיבא
 אמר לו ר' יוסי עקיבא עד מתי אתה עושח
 שכינה חול אלא אחד לדין ואחד לצדקה קבלה
 מיניה או לא קבלה מיניה ת"ש דחניא אחד לדין
 ואחד לצדקה דברי ר' עקיבא אמר ר"י אלעזר בן
 עזריה עקיבא מה לך אצל הגדה כלך לך אצל
 גנעים ואהלות אלא אחד לכסא ואחד לשרפרף
 כסא לישב עליו שרפרף להרום רגליו . א"ר נחמן
 תאי מאן רידע לאהדורי למיני כרב אידית ליהדר
 ואי לא לא ליהדר . אמר ההוא מינא לרב אידית
 כתיב *ואל משה אמר עלה אל ה' עלה אלי
 מיבעי ליה א"ל והו מטטרון ששמו כשם רבו
 כנ דכתי' *כי שמי בקרבו אי הכי נפלחו ליה כתיב
 *אל תמר בו אל תמירני בו אם כן לא ישא
 לפשעכם למה לי *א"ל הימנחא (דידן) [בידן]
 דאפילו בפרונקא נמי לא קבילנא דכתי' *ויאמר
 אליו אם אין פניך תולכים וגו' א"ל ההוא מינא

שמות כד

שם כג

שם

ע"פ

מסכת

שם

שכינה חול שאתה מוסיב נזר ודס אללו : זה מטטרון הוא אשר
 עלה אל ה' : ששמו כשם רבו ה' לפיכך לא הזכיר שמו וכתנו
 סתם : אם כן לא ישא לפשעכם לא יכול לסלוק לפשעים
 ומה יתרון זו : א"ל הימנחא (דידן) [בידן] שאין זו כח לשאת
 פשעינו ואנו כמי שאסנוהו ומיחנו לקבל אפי' לפרונקא שליח

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין רכג

לר' ישמעאל בר' יוסי כתיב *וה' המטיר על ראש ים
סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת ה' מאחו
מיבעי ליה א"ל ההוא כובס שבקיה אנא מהדרנא
ליה דכתיב *ויאמר למך לנשיו עדה וצלה שמען
קולי נשי למך נשיו מיבעי לי' אלא משתעי קרא
הכי ה"נ משתעי קרא הכי א"ל מנא לך הא
מפרקיה דר' מאיר שמיע לי דא"ר יוחנן כי הוה
דריש ר' מאיר בפרקיה הוה דריש תלת' שמעתא
תלתא אגדתא תלתא מתלי וא"ר יוחנן ג' מאות
משלי שועלים היו לו לר' מאיר ואנו אין לנו
אלא ג'. *אבות אכלו בוסר ושיני בנים תקהנה ל^ש

יתקאל יח

מוליא ומציא: שמיע לי שהמקרא הזה תשובה לזה: אבות
אכלו בוסר משל הוא שרימה השועל את הזאב לכנס לקר
היהודי בע"ש ולתקן עמה' לרכי הסעוד' ויחלל עמהן בשבת
וכשנא ליכנס קברו עליו במקלות נא להרוג את השועל אמר לא
הלקוק אלא בשביל איך שפעם אחת התחיל לסייען בסעודה
ואכל את כל כח טוב אמר לו ובשביל אבא אכי לוקה אמר לו
הן חנות אכלו בוסר וגו' אבל נא עמי ואראך מקום לאכול
ולשנוע נא לו על הצאר ועל שפתו מוטל עץ והמבל (מושבת)
[מושבת] עליו ונב' ראשי המבל נ' דל"ס קשורים וככנס השועל
נדלי העליון והכניד וירד למטה וגלי התקתן עלה אמר לו
הזאב למה אתה נכנס לשם א"ל יש כאן נשר וגני' לאכול
ולשנוע הראה לו דמות הלכנה נמים כדמות עגול כמין גבינה
עגולה אמר לו אכי האיך ארד אמר לו הכנס אתה נדלי העלי

אחר דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין

ויקרא יט *מאזני צדק אבני צדק *צדיק מצרה נחלץ ויבא
משלי יא רשע תחתיו :

סד א"ל קיסר לרבן גמליאל אלהיכם גנב הוא דכתי'
*ויפל ה' אלהים חרדמה על האדם ויישן

אמרה ליה ברתיה שבקיה דאנא מהדרנא ליה
אמרה ליה חנו לי דוכוס אחד אמר לה למה לך
אמרה ליה לסטים באו עלינו הלילה ונטלו ממנו
קתון של כסף והניחו לנו קתון של זהב אמר לה
הלואי שיבא עלינו בכל יום ולא יפה היה לו
לאדם הראשון שנטלו ממנו צלע אחת ונתנו לו
שפחה לשמשו אמר לה הכי קאמינא [אלא]
לישקליה בהדיא אמרה ליה אייתי לי אומצא
דבשרא אייתי לה אותבה חותי בחשא אפיקחה
אמרה לי' אכול מהאי אמר לה מאיסא לי אמרה
ליה אדם הראשון נמי אי הוה שקילה בהדיא
הוה מאיסא לי'. א"ל קיסר לר"ג ידענא אלהייכו
מאי קא עביד (והיכן יתיב) אינגיד ואיתנח א"ל

ככנס והכניד וירד ודלי שהצועל עליו עלה א"ל היאך חכי עולה
אמר לו לדיק מלרה נחלץ ויבא רשע תחתיו לא כך כתיב מאזני
צדק וגו'. נוסר עכנים קודם צישולם ומקהין את השיכים :

אמרה לו חנו לי דוכוס אחד שופט לנקום נקמה : אותביה
חותי בחשא תחת הרמץ קליל"י בלע"ז וכן דרך בלייתם
ומתוך שראה אותם בגנותם כפאסה עליו : הוה מאיסא ליה
שירא' נקמוכה קודם גמר תיקוכם : אלהיכם מאי עביד מכאש

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין רכד

מאי האי אמר בן אחד יש לי בכרכי הים ויש לי געגועין עליו בעינא דמחיות ליה ניהלי א"ל מי ידענא היכא ניהו א"ל דאיכא בארעא לא ידעת דאיכא בשמיא ידעת. א"ל קיסר לר"ג כתיב *מונה מספר לכוכבים מאי רבותיה אנא מצינא למימני כוכבים אייתי הבושי שדינהו בארבילא וקא מהדר להו א"ל מנינהו א"ל אוקמינהו א"ל רקיעא נמי הכי הדרא א"ל הכי א"ל קיסר מני לי כוכבי א"ל ר"ג אימא לי ככיך ושיניך כמה הוו שרא ידיה לפומיה וקא מני להו א"ל דאיכא בפומך לא ידעת דאיכא ברקיעא ידעת :

א"ל קיסר לרבן גמליאל מי שברא הרים לא סה ברא רוח (ומי שברא רוח לא ברא הרים) ^{סס}

שנ' *יוצר הרים ובורא רוח אלא מעתה גבי אדם ^{פסוק ד} דכתיב *ויברא ויוצר ה"נ מי שברא זה לא ברא ^{ראשית ב} זה טפח על טפח יש בו באדם ושני נקבים יש בו מי שברא זה לא ברא זה שנא' *הנוטע אוון ^{תלים ד}

היה וכסנור מי הוא יכול להכניסני: חבושי קידוניי"ץ בלע"ז: ארבילא קורני"ל בלע"ז: וקא מהדר להו סניז סניז בארבילא: מני לי כוכבי מכוין לי הככבים כלו' ידע אני מספרם: לא ידעת שלריך אמה למכותם: דאיכא ברקיע ידעת בלא מכין ולמכותם איך יכול:

מי שברא הרים לא ברא רוח שזה נקרא יוצר זה נקרא בורא ושני שמות הם: ה"נ מי שברא אבר זה לא ברא אבר זה וא"ת

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין

הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט א"ל אין א"ל
ובשעת מיתה כולם נתפייכו א"ל ההוא אמגושא
לאמימר מפלגך לעילאי דהורמיו מפלגך לתתאי
דאהורמיו א"ל [א"כ] היכי שביק ליה אהורמיו
להורמיו לעוברי מיא בארעיה:

סו א"ל קיסר לר' תנחום תא להוי כולן לעמא חד
א"ל לחיי מיהו אנן דמהלינן לא מצינן
למיהוי כוותייכו ואחון מהילתו והוו כוותן א"ל
מימר שפיר קאמרת מיהו כל דוכי למלכ' לישדיוה
לביבר שדיוה לביבר ולא אכלות א"ל ההוא מינא
האי דלא אכלות משום דלא בפון הוא. שדיוה
לדידיה ואכלות. א"ל קיסר לר"ג אמריתו כל ב

כן הוא. הא תיכח באברים המרוקקים מיהו טפס על טפס
בו באדם ובאותו טפס יש בו שני נקבים האוץ והעין וקרי להאי
נוטע אוץ ולהאי יולר עין תאמר שנתעסקו שנים באותו טפס:
אמר לו הן: וכי בשעת מיתה שניהם נתפייסו הנעלים
הנוטע והיולר מסכימים להמיתו: אמגושא מכסף יודע אי
על ידי כיסוף דעסליך ולמעלה דהורמיו שד כדאמרי' הורמיו
דר לילתא צב"ב: דאהורמיו הקב"ה קרי הכי: והיכי שבך
ליה א"ל היאך שביק אהורמיו להורמיו לאעבוריה מים סרוס
בארעיה א"כ היאך מכית אהורמיו להעביר מים בארצו שכל מה
שאלם מככים דרך פיו מוליא דרך הנקבים התחתונים:

לא מצינן למיהוי כותייכו שאי אפשר להיות לנו עוד ערלה:
דוכי למלכא כולקו ומשתיקו בדבריו ומציישו: לביבר מקום

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין רכה

עשרה שכינתא שריא כמה שכינתא איכא קרייה
לשמעיה מרזיה בהפתקיה א"ל אמאי (מחית ליה
ד) על שמשא בכיתא א"ל שמשא אכולי עלמא
ניחא א"ל ומה שמשא דהוא חד מן אלפא אלפי
רבון דשמי קודשא בריך הוא ניחא אכולי
עלמא שכינתא דקודשא בריך הוא עאכ"ו :

א"ל ההוא מינא לר' אבהו אלהיכם גחון הוא סו
דקאמר ליה ליחזקאל *ושכבת על צדך ^ס צדך ^ס
השמאל (ת) וכתיב *ושכבת על צדך הימני (ת) ^ס יחזקאל ד

(אדהכי והכי) אתא התוא תלמידא א"ל מ"ט ^ס
דשביעתא א"ל השתא אמינא לכו מלתא דשווא
לחרויכו אמר הקב"ה לישראל זרעו שש והשמיטו
שבע כדי שחדעו שהארץ שלי הוא והם לא עשו
כן אלא חטאו וגלו מנהגו של עולם מלך בשר
ודם שפרחה עליו מדינה אם אכורי הוא הורג
את כולן אם רחמן הוא הורג חציין אם רחמן
מלא רחמים הוא מייסר את הגדולים שבתם

קיום רעות של מלכות : קרייה ר"ג לשמיעה דקיסר : מחייה
בהפתקיה הכהו על זארו : א"ל קיסר שמשא אכולי עלמא
ניחא : שמשא חמה :

גחון קוכה דמשק בנדיאיו : מ"ט דשביעתא למה ליה הקב"ה
על השמיטה : דשווא לחרויכו שתהא מועלת לשניכס כמו אין
זה להניכס : כדי שחדעו וכו' ולא ידעם לנכסם בשנת ארבע
ותשקו עול מלכות שמים :

אחד דיני ממונות שרק רביעי סנהדרין

ביסורים אף כך הקב"ה מייסר את יהוקאל כדי
למרק עונותיהם של ישראל:

ס"א"ל ההוא מינא לר' אבהו אלהיכם כהן הוא
דכתיב *ויקחו לו תרומה כי קבריה למשה

ס"ב

במאי טביל וכי חימא במיא והכתיב *מי מרד
בשעלו מים א"ל בנורא טביל דכתיב *כי הנה ת'
באש יבא וגו' ומי סלקא טבילתא בנורא א"ל

שמות כה
ישעיה ו'
ס"ג

אדרבה עיקר טבילתא בנורא הוא דכתיב (*כל
דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר וגו')

מדבר לא

וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים. א"ל

ההוא מינא לר' אבינא כתיב *ומי כעמך ישראל
גוי אחד בארץ מאי רבותיכו א"ל נמי ערביתו

ס"ד
ישעיה ו'

בהרן דכתיב *כל הגוים כאין נגדו. א"ל מדידכו
ס"ה ע"כ אסתידו עלן דכתיב **ובגוים לא יתחשב (כדר')

ישעיה ו'
ס"ו

אלעזר דר' אלעזר רמי כתיב *טוב ת' לכל
ובכתיב *טוב ה' לקויו משל לאדם שיש לו פדום

מדבר כג
מלי קמה
ס"ז

כשהוא משקה משקה את כולו כשהוא עורר אינו
עורר אלא טובים שבתם:

וכל אשר לא יבא באש גו' דקוי דקייא ודריש ליה הכי כל מי
שאינו יכול לבא באש מפני שערף באש תעבירו במים: כל

הגוים כאין גם אחכס לא הוליא מן הכלל: מדידכו כניאים
שילאו חכס דהיינו בלעס שהי' ככרי העיד עליכו שאין אכו באתו

כלל: ובגוים לא יתחשב כל מקום שהזכירו שם גויים לא
הזכירו ישראל בכלל: כשהוא משקה אינו מוכע המים לילך

לטובי ולרעי' לפי שאינו אלא טורח אחד וכשהוא עורר דהוי טורח

אחר דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין רכו

*ויעבור הרנה במחנה א"ר אחא בר חנינא סט

*באבוד רשעים רנה באבוד אחאב בן שס

עמרי רנה ומי חרי קודשא בריך הוא במפלתן
של רשעים והכתיב *בצאת לפני החלוץ ואומרים
הודו לה' כי לעולם חסדו וא"ר (יוחנן) [יונתן]

מפני מה לא נאמר בהודאה זו כי טוב לפי שאין
הקב"ה שמח במפלתן של רשעים רא"ר שמואל

בר נחמן א"ר יונחן מ"ד *ולא קרב זה אל זה
כל הלילה באותה שעה בקשו מלאכי השרת לומר

שירה לפני הקב"ה אמר להן הקב"ה מעשה ידי
טובעי' בים ואחם אומרים שירה לפני א"ר יוסי

בר' חנינא הוא אינו שש אבל אחרים משיש
דיקא נמי דכתיב* (והיה כאשר שש ה' וגו' כתיב)

דברי' כח

ישיש ולא כתיב ישוש ש"מ :

לכל א"א אינו עוֹדֵר אֶלָּא הַטּוֹבִים . עוֹדֵר מוֹפֵר . כִּךְ הַקִּבֵּה זֶן
טוֹבִי' ורַעִי' הֵכֵל בְּדַבּוּר אֶחָד מִמֶּלֶאךָ אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ טוֹבָה שֶׁהֵכֵל
שֶׁלוֹ אֵבֶל כִּשְׂבָּא לַהֲגִין מִן הַפּוֹרְעָנוֹת וְלִשְׁל' שֶׁכֵּר אִינוֹ אֶלָּא לִקְוִי :

ויעבור הרנה מדלל כתיב רנה משמע הרנה המיוקדת שהיתה
עמידה לנא שכבר הזכירה והיכן הזכירה נאנוד רשעים

רנה והיה העולם מלפני מתי תנא הרנה איצורו של אחאב
וכשכרהג עברה והזכירה הרנה נפי הכל : בצאת לפני החלוץ

ציהושפט כתיב כשילא להלכס צעמוכים שבאו עליו : כי טוב
משמע כי טוב צעיכו הודאה ושמחה : דכתיב ישיש ה' עליכם

להאביר אתכם וגו' ישיש אחר' שוכליכם :

ע*והזונות רחצו וגו' א"ר אלעזר למרק שתי
חזיונות אחת של מיכיהו ואחת של
אליהו במיכיהו כתיב* אם שוב תשוב בשלום לא
דבר ה' בי באליהו כתיב* במקום אשר לקקו
הכלבים את דם נבות. רבא אמר זונות ממש
אחאב איש מצונן היה ועשתה לו איזבל ב' צורי
זונות במרכבתו כרי שיראה אותם ויתחמם. *ואיש
משך בקשת לחומו ויכה וגו' ר' אלעזר אומ' לפי
תומו רבא אמר לתמם שתי חזיונות אחת של
מיכיהו ואחת של אליהו :
כתיב* ויקרא אחאב אל עובדיה אשר על הבית
ועובדיה ה' ירא את ה' מאד מאי קאמר
[קרא] (א"ל) [אמר] ר' יצחק הכי א"ל כיעקב
כתיב* נחשתי ויברכני ה' בגללך וביוסף כתיב
*ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף וביתו
דהתוא גבר' לא קא מברך שמא לא ירא אלהים
הוא יצאת בת קול ואמרה ועובדי' היה ירא את
ה' מאד וביתו של אחאב אינו מזומן לברכה אמר
(רבא) [ר' אבא] גדול שנא' בעובדיה יותר ממה
והזונות רחצו בלחאב כתיב נחשתי : למרק ללטוש ולהאיר כלו
רקלו והוצרכו השמי קזיונות שכל' עליו : מצונן היה לא
ה' לזהב תשמיש : דמות שתי זונות כו' והיינו רכלו אותן ב' לורות
כרכלו מדמו : לתמם להשלים :
מאי קאמר האי קרא מה עכין ועובדיה היה ירא אלל ויקרא

אחד דיני ממונות פרק רביעי סנהדרין רכו

שנאמר באברהם אבינו דאלו באברהם לא כתי'
מאד ובעובדיה כתיב מאד. וא"ר יצחק מפני מה
זכה עובדיה לנביאות מפני שהחביא מאה נביאי'
במערה דכתיב *ויהי בהכניית איזבל את נביאי ה'
ויקח עובדיה מאה נביאים ויחביאם חמשים
(חמשים) איש במערה מ"ש חמשים (חמשים)
[איש] א"ר אלעזר מיעקב למד שנאמר *והיה
המחנה הנשאר לפלטה ר' אבהו אמר לפי שלא
היתה המערה מחוקת יותר מחמשים (איש).

*חזון עובדיה כה אמר ה' אלהים לאדום מאי
שנא עובדיה לאדום א"ר יצחק אמר הקב"ה יבא
עובדי' שדר בין שני רשעי' ולא למד ממעשיהם
ויחנבא על עשו שדר בין שני צדיקים ולא למד
ממעשיהם אמר אפרים מקשאה תלמידו של ר'
מאיר [משום ר"מ] עובדיה גר אדומי היה והיינו
דאמרי אינשי מיניה וביה אבא ליוזל ביה נרגא:
אחאב: באברהם כתיב ירא אלהים אתה ולא כתיב מאד:

מפני מה זכה לנביאות שהרי גר היה כדלקמן ואין השכינה
שורה אלא על המיוססין צדיקאל כדכתיב להיות לך [לאלהים]
ולזרעך אחריך: מאי שנא חמשים ולא הקציאם כל המאה
במערה אחת: אין מערה מחוקת יותר מנ' מערות שלי לא היו
מחזיקות יותר: מאי שנא עובדיה לאדום הואיל ולא כתנא
נבואה אחת למה כנסר לזה משאר הנביאים: שני רשעים
אחאב ואיזבל: שני צדיקים יצחק ורנקה: מינ' וביה אבא

עב *ויך את מואב וימרדם בחבל השכב אותם ארצה
 שס וימרד שני חבלים להמית וגו' אמר [ר']
 ש"נ יוחנן משום [ר'] שמעון בן יוחאי היינו ראמרי
 אינשי מיניה וביה אבא ליויל ביה נרגא. כי אתא
 מ"ג רב דימי אמר ירך מתוכה מסרחת *ויקח את
 בנו הבכור אשר ימלוך תחתיו ויעלהו עולה על
 החומה רב ושמואל חר אמר לשם שמים וחר
 אמר לשם ע"ז בשלמא למ"ד לשם שמים היינו
 שס רכתיב *ויהי קצף גדול על ישראל אלא למ"ד לשם
 ע"ז מאי ויהי קצף גדול על ישראל כדר' יהושע
 יחזקאלס בן לוי דריב"ל רמי כתיב *וכמשפטי הגוים אשר
 שס יא סביבותיכם לא עשיתם וכתיב *וכמשפטי גוים
 עשיתם כמחוקנים שבהם לא עשיתם אבל
 מ"ג כמקולקלים שבהם עשיתם *ויסעו מעליו וישובו
 לארץ א"ר חנינא בר פפא אותה שעה ירדו
 מ"א שונאיהם של ישראל למדרגה התחתונה. *והנערה
 להיות בית יד ויקללו בו את היערוכין עובדיה לאדום ודוד למואב
 והוא ילא מרות המואביה:

מתוכה מסרחת מגופה ומתוך עוביה מתחיל הסרחון: כמחוקנין
 שבהם לא עשיתם כגון עגלון מלך מואב שהיה מכבד
 את השם כשאמ' לו אהוד דבר אלהים לי אליך המלך סיד ויקס
 מעל הכסא: כמקולקליון שבהם כגון מיסע מלך מואב שהקריב
 זכו לע"ז כך היו ישראל עושין זבאותה שעה נזכר להם אותו עון
 שהיו כגילים גם הם בו: לארץ מלך כתיב לארלם ה"ק לשפלות

אחד דיני ממונות פירק רביעי סנהדרין רכח
יפה עד מאד א"ר חנינא בר פפא עדין לא הגיעה
לחצי יופיה של שרה דכתיב עד מאד ולא מאד
בכלל :

היו בודקין

פרק חמישי

אמר רב אחא בר חנינ' א"ר אסי א"ר יוחנן עד מא
כמה מברכין על החדש עד שתתמלא ע"נ

פגימחה וכמה א"ר יעקב בר אידי אמר רב יהודה

עד שבעה נהרדעו אמרי עד י"ו ותרוייהו כר' מב

יוחנן ס"ל הא למתוי כי יתירא הא למיתוי כי

*נפוא א"ל רב אחא מרפתי לרבינא וליבריק

ולתקתית שבו שגזר עליהם פורענות : ולא מאד בכלל ונשרה

כתיב כי יפה היא חאל והאי קרא דאנינא נקט למדרש הכא

חזוס דרשה דלעיל דדריש חאל דכתיב צעונדיה :

עד כמה מברכין אס לא זירך היום יצרך למסר : על החדש

על הלזנה בהתקדשה : עד שתתמלא פגימחה אבל נתר

הכי לא שיך למימ' מקדש קדש' שהרי כבר כושנת היא : ותרוייהו

כר' יוחנן במילתיה דר' יוסקן פלגי ועד שנתמלא ס"ל מיהו רב

יהודה סבר מילי פגימחה דקאמר ר' יוסקן למיהו כי יתירא

דהואי כמו יתר של קשת שהא כל פגימת הקשת מלאה עד היתר

דהיינו מלי העיגול והאי לסוף ז' הוא ונהרדעי סברי מלי פגימה

דקאמר ר' יוסקן עד שמהיה כי כפיא עגולה במילואתה : וליבריק

היו בודקין פרק חמישי סנהדרין

הטוב והמטיב א"ל אטו כי חסר מי מברכין דין
האמת [ולכרך הטוב והמטיב] וליברכנהו לתרוייהו
כיון דהיינו אורחיה לא מברכין :

עג ואמר רב אחא בר' חנינא [אמר רב אסי] א"ר
סס יוחנן כל המברך על החדש בזמנו כאלו
סס מקבל פני שכינה כתיב הכא *החדש הזה וכתוב
סס התם *זה אלי ואנוהו חנא דבי ר' ישמעאל אלמלא
סס (לא) וכו' ישראל אלא להקביל פני אבוהן שבשמים
סס כל חדש וחדש דין אמר אבוי הלכך נימרינהו
סס מעומד מרימר ומר ווטרא מבחפי ("אהרדי) ומברכי
סס א"ל רב אחא לרב אשי במערבא מברכי ברוך
סס מחדש חדשים א"ל האי נשי דידן נמי מברכי
סס אלא כדרב יהודה דאמר רב יהודה ברוך אחא
סס רש"ל ח

*הטוב והמטיב אדרב יהודה פריך כהי כמי דמשנעה ואלך ליכא
למימר מקדש קדשים כיצריך מיהא הטוב והמטיב שכל שעה הוא
חטיב לכוזמילואתה תמיד שמוספת להאיר לעולם : אטו כי חסר
מקשצין ליה רעה לגבן לברך דין האמת דקשצו את מילואתה
טיבותא לברוכי הטוב והמטיב : ונברך לתרוייהו דין האמת
בקסרונה וטוב ומטיב במילואתה : דהיינו אורחיה בכל יודע
בריאת עולם כמכהנו היא ואין כאן דין פורענות בקסרונה ולא
הטבתה לנו קסד במילואתה :

דיין אלו לא זכו למזוה אקרת אלא לזו שמקבלין פני שכינה פעם
אחת בקודש כדאמרן בגזירה שזה : אמר אבוי הואיל ומקבל
פני שכינה : מעומד צעי לברוכי מפני כבוד שכינה שהוא מקבל :

היו בודקין פרק חמישי סנהדרין רכט

ה' אשר במאמרו ברא שחקים [והרוח פיו כל צבאם חוק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם ששים ושמחים לעשות רצון קונם פועלי אמת שפעולתן אמת וללבנה אמר שתהחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן שהן עתידין להתחדש כמוחה ולפאר ליוצרים על שם כבוד מלכותו ברוך אתה ה' מחדש חדשים]:

*כי בתחבולות תעשה לך מלחמה א"ר אחא בר' ער חנינא א"ר אסי א"ר יוחנן במי אתה מוצא שם מלחמתה של תורה במי שיש בידו חבילות של משנה קרי רב יוסף אנפשיה *ורב חבואות שם יד בכח שור:

[פיסקא] מצאו לו זכות וכו' ולא היו שותין יין שם

תפקידם עולה שלותים להתנהג בהילוך תקופותיהם: ששים ושמחים כדכתי' ישש כגביר: פועלי אמת הם שאינם עשנים את סדרם: וללבנה אמר הקב"ה שתחדש בכל חדש: עטרת תפארת היא זו: לעמוסי בטן סימן הוא להם שאף הם שמוכין *להם עתידים להתחדש בגלותן כמותה ולפאר ליוצרים ע"כ: ז"ל לה מלחמתה של תורה הוריתיה ולעמוד על נוריה ועל עיקרה לא כאלם המפולפל ומקודד ובעל סברא ולא למד משניות ונרייתות הרבה כי מהיכן יתגלה לו הסוד אלא בבעל משניות הרבה אדם ילטרך לו טעם בכאן ילמדנו מתוך משנה אחרת או אם יקשה לו דבר על דבר יבין מתוך משניות הרבה שגידו הא מני פלוני היא שמענוהו במקום אחר אומר כך:

כל היום וכו' ויין מ"ט לא א"ר אחא בר חנינא
 חסלי לא אמר קרא *ולרוזני' אי שכר העוסקין ברוזי של
 העולם אל ישתכרו :

נגמר הדין

פרק ששי

מג אמר רב חייא בר רב אשי אמר רב חסדא
 היוצא ליהרג משקין אותו קורט של לבונה
 חסלי לא בכוס של ויין כדי שחטרף דעתו שנא' *חנו שכר
 לאובד ויין למרי נפש וחני' נשים יקרות שבירושלים
 היו מתנדבות ומביאות אותן לא התנדבו נשים
 יקרות משל מי הא ודאי מסתברא משל ציבור
 כיון דכתיב חנו מדירה :

עה א"ר יהושע בן לוי כל הוויבא את יצרו ומתודה
 עליו מעלה עליו הכתוב כאלו כבדו להקב"ה
 חסלי ע"כ בשני עולמין בעה"ז ובעה"ב דכתיב *זוכת תודה
 חסלי כ"כ יכבדנני ואמר ריב"ל (בא וראה כמה גדולים
 נמוכי הרוח לפני הקב"ה) בזמן שבהמ"ק קיים
 אדם מקריב עולה שכר עולה בידו מנחה שכר
 מנחה בידו אבל מי שדעתו שפלה מעלה עליו

כ"כ שחטרף דעתו ולא ידאג *ויסתמם צהריגמו :

ויסתמם קוויבא את יצרו לאחר שהסיתו לקטוף הוא זוכו והורגו ושב
 בחשונה ומתודה עליו . שני כו"ן דריש לשני כנודים :
 כסרי

הכתוב כאלו הקריב כל הקרבנות כולן שנא' *ובחי תלים כל
אלהים רוח נשברה ולא עוד אלא שאין תפלתו
נמאס' שנ' *לב נשבר ונדכה אלהים לא תבוה: ^ס
משנה היה רחוק מבית הסקילה כעשר אמות עו
אומרים לו התודה שכן דרך כל המומתין ^ס
מתורין שכל המתודה יש לו חלק לעה"ב שכן
מצינו בעין שא"ל יהושע *בני שים נא כבוד ^{יהושע}
לאלהי ישראל ותן לו תודה וגו' ויען עכן את
יהושע ויאמר אמנם אנכי חטאתי וכואר וגו'
ומניין שכיפר לו וידויו שנ' *ויאמר יהושע (ל)מה ^ס
עכרתנו יעכרך ה' היום הזה. היום הזה אתה
עכור ואי אתה עכור לעה"ב. ואם אינו יודע
להתודות אומרים לו אמור תהא מיתחי כפרה
על כל עונותי ר' יהודה אומר אם (הוא) [היה]
יודע שהוא מזומם אומר תהא מיתחי כפרה על
כל עונותי חוץ מעון זה אמרו לו אם בן יהו כל
אדם אומר (ים) כן כדי לנקות (עצמן) [עצמו]:
ח"ר [נא] אין נא אלא לשון בקשה בשעה שא"ל עו
הקב"ה ליהושע *חטא ישראל אמר לפניו ^ס
ובחי אלהים לשון רבים משמע: לא תבוה אין דרכך לבוזתו: ^{יהושע}
כואר וכואר עשיתי בנח' מפרש (טעמא שמעל בפרח' אפר'):
שהוא מזומם שהעדים שקרכים ובמשפחה הרעה יהרג
הוא: יהא כל אדם אף הקוטאים יהו אומרים כן לנקות את
עלמין מן הצריות ויולאו לעו על העדים והדיינים:
שים נא כבוד כל בקשה:

רבש"ע מי חטא א"ל הקב"ה וכי דלטור אני לך
 הפל גורלות הלך והפיל גורלות ונפל הגורל על
 עכן א"ל (עכן) יהושע בגורל אתה בא עלי אתה
 ואלעזר הכהן שני גדולי הדור אתם אם אני מפיל
 עליכם גורל על אחד מכם הוא נופל א"ל בבקשה
 ממך אל תוציא לעז על הגורלות שעתידה א"י
 שתחללק בגורל שנא *אך בגורל (תחלק) [יחלק
 את] הארץ הן תודה אמר רבינא שחורי שחדיה
 במילי א"ל כלום אני מבקש ממך אלא הודאה
 יחשע ויחן [לו] תודה והיפטר *ויען עכן אח יהושע ויאמר
 אמנם אנכי חטאתי לה' אלהי ישראל וכואר
 וכואת עשיתי א"ר אסי א"ר חנינא מלמד שמעל
 עכן בשלש חרמים שנים בימי משה ואחד בימי
 יהושע שנא' וכואת וכואת עשיתי ר' יוחנן אמר
 משום ר' אלעזר בר' (יהושע) [שמעון] חמשה
 ארבעה בימי משה ואחד בימי יהושע שנאמר
 *אנכי חטאתי וכואת וכואת עשיתי ועד השתא
 דלטור רכיל: אמר ליה עכן יהושע בגורל אתה בא
 להרגני שלא נעדים: בבקשה ממך היינו דקאמר ליה
 כל: שחדיה במילי הסקידו נשקו דברים עד שהודה שכחאמר
 לו תן [לו] תודה סגר שאין מנקשין עמו אלא הודאה ולא
 יתגובה: אנכי חטאתי במעל זה וכואת וכואת עשיתי הרי
 שלשה: שנים בימי משה איתו של כענני מלך ערד דכתיב וידר
 ישראל כדו גו' והקדמתי את עריהם אמרום עליהם בהנאה

נגמר הדין פרק ששי סנהדרין רלא

מ"ט לא איענוש א"ר יוחנן משום ר' (אליעזר)
[אלעזר] בר' שמעון לפי שלא ענש על הנסחרות
עד שעברו ישראל את הירדן:

כתנאי *הנסחרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד
עד עולם למה נקוד על לנו ולבנינו ועל דברי' כט
עי"ן שבער מלמד שלא ענש על הנסחרות עד
שעברו ישראל את הירדן דברי ר' יהודה א"ל

וכיזלא בזו עשה צע"ר' אחרות ולא כמסרסמו: מ"ט לא איענוש
ישראל על מעילתו כי היכי דאיעכוש השתא: לפי שלא ענש
המקום את הלד"ק שנישראל: על הנסחרות שני עוברי עביר'
אלא על העבירות הידועות: עד שעברו את הירדן ושמעו
וקבלו עליהם צרכות וקללות בהר גריזים והר עיזל וכעשו ערבי'
זה בזה כדאמר' במסכת סוטה מיד כעשו זה על זה ואסילו לא
ידע זה בעבירות שנידי קצרו ונימי עכן כזר עברו את הירדן:
מלמד שלא ענש על הנסחרות עד שעברו וכו' כ"ל דה"ג מלמד
שנעכשו על הנסחרות משעברו ולמאי דגרס' כמי שלא ענש
עד שעברו היא היא וה"ק מלמד שמה שלא ענש על הנסחרות לא
כהג' לא עד שעברו אבל משעברו ענש והכי דרשינן לקרא הנסחרות
לה' אלהינו משמע עליו לנכש עלבון (העביר' העשו' נסחר) ולפרע
מן העוברים ואין עליהם עונש בדבר: והנגלות לנו ולבנינו קולר
תלוי בלואר בולנו ואי לאי כקודה הוה אמינא כך המדה לעולם
באה אותה הנקודה לדרוש דאין מדה זו כוהגת לפוטרכו מן
הנסחרות אלא עד שעברו את הירדן והיה לו לנקוד את הנקוד'
הזאת על לה' אלהינו ללמד שלא עד עולם הן לה' אלהינו אבל

ר' נחמיה וכי ענש על הנסתרות לעולם והלא
 כבר נאמר עד עולם אלא כשם שלא ענש על
 הנסתרות כך לא ענש על עונשין שבגלוי עד
 מד שעברו ישראל את הירדן אלא *אעכן מ"ט איענוש
 יסושי ומשו' דהוו ידעי ביה אשתו ובניו. *חטא ישראל

לאו אורח ארעא לנקוד את האם ונקוד על לנו ולבנינו ולומר
 שאין כאן מקומו ממש אלא למעלה מן הגלות כמי כיתן לדרוש
 כך הנסתרות לה' אלהינו ולכו ולבנינו שאף אנו נענשים. ומיהו
 אי הוה כתיב ליה הכי הוה משמע דאף קודם שעברו את הירדן
 כמי להבי פלגיניהו ונקד לומר דלכאן ולכאן הוא בדרוש ולומר
 לך דעד השתא בסוף מ' שנה שנה' להם מקרא זה בערבות מואב
 לא היו הנסתרות אלא לה' אלהינו אבל מכאן ואילך הם אף לנו
 ולבנינו והנקודה דע"ן שבעד לחלק באמה דלא תימא מעולם
 ועד עולם אלא מעתה מתקלת מדה זו ותנהוג עד עולם. וכי
 ענש על הנסתרות את האחרים לעולם. והרי כבר נאמר
 עד עולם ואי לא אפשר דנסתרות קאי לאשמועינן דעד עולם
 תנהוג מדה זו דלא תימא משיעברו את הירדן ויקבלו עליהם
 ערבות יעכאז זה על זה למה לי דכתביה אי משום מיוצא דגלות
 פשיטא דעוכא הנהוג עכ"ז ינהוג לעולם (דמה לו לפסוק)
 [דלמה יפסוק]: אלא הנקודה למדת דהאי דכתיב לנו ולבנינו
 לאו עד הנה כהנה מדה זו אלא מכאן ואילך דכל נקודה למעט
 דכך לא עכא את האחרים על העוכאין שבגלוי עד שעברו את
 הירדן: אלא לר' נחמיה כיון דאף משעברו לא עכא על הנסתרות:
 אעכן מ"ט איענוש ישראל עליה הלא נסתרה היה: חטא ישראל

נגמר הדין פרק ששי סנהדרין רלב

א"ר אבא בר זבדי אע"פ שחטא ישראל הוא א"ר ואפילו
 אבא היינו דאמרי אינשי אסא דקאי ביני חילפי ^{עבר על כל כבוד}
 אסא שמיה ואסא קרו ליה. וגם עברו את בריתי ^{כולה}
 אשר צויתי אותם גם לקחו מן החרם גם גנבו ^{ונסתווד}
 גם כחשו גם שמו בכליהם א"ר אלעאי משום ^{ישראל' הוה}
 ר' יהודה בר מספרתא מלמד שעבר עכן על ^{לכל הדיני}
 חמשה חומשי תורה שנא' חמשה (פעמים) גם. ^{רש"א}

וא"ר אלעאי משום ר' יהודה בר מספרתא עכן
 משוך בערלתו היה כתיב הבא * וגם עברו את ^ס
 בריתי וכתיב החב * את בריתי הפר פשיטא מהו ^{ראשיט' יו}
 דתימא במצות גופיה לא פקר קמ"ל * וכי עשה נבלה ^{יחשע}
 בישראל א"ר אבא בר זבדי מלמד שבעל עכן נערה
 המאורס' כתיב הבא וכי עשה נבלה וכתיב החם * ^{ראשי' לד}
 נבלה עשה בישראל ^{דכרי' כב} [כי עשתה נבלה בישראל]
 פשיט' מהו דתימא כולי האי לא פקר נפשית קמ"ל
 רבינא אמר דינו בנערה המאורסה דבסקילה א"ל
 ריש גלותא לרב הונא כתיב * ויקח יהושע את ^{יחשע}

מדלא אמר חטא העם עדיין שם קדושתן עליהן: חילפי
 אורטיגא"ש: משוך בערלה משך את עור אמתו תמיד עד
 שכתרננה וכסמה את ראש הגיד כדי שלא יראה מהול: פשיטא
 הא ר' אלעזר גופיה אמר דעבר על כל התורה: לא פקר לא
 הפקיר עלמו כל כך: בנערה המאורסה כתיב כי עשמה נבלה
 בישראל: כולי האי רע לשמים ורע לבריות לבייש את משפחתה
 ולאוסרה על נעלה: דיניה בנערה המאורסה כלטו למקלו:

עכן בן זרח וגו' ואח בניו ואת בנותיו וגו' אם הוא
 חטא בניו ובנותיו מה חטאו א"ל ולטעמך אם
 הוא חטא כל ישראל מה חטאו דכתיב *וכל
 ישראל עמו אלא לרדותן הבא גמי כדי לרדותן.
 *וישרפו אותם באש ויסקלו אותם באבנים בחרתו
 אמר רבינא הראוי לשרפה לשרפה הראוי לסקילה
 לסקילה. *וארא בשלל אדרת שנער אחת [טובה]
 ומאתים (שקל) [שקלים] כסף רב אמר איצטלא
 דמלתא ושמאל אמר סרבלא דצריפא *ויציקום
 לפני ה' אמר רב נחמן בא וחבטן לפני המקום
 אמר לפניו רבש"ע על אלו תיהרג רובה של
 סנהדרין דכתיב *ויכו מהם אנשי העי כשלישים
 וששה איש וחניא שלישים וששה ממש דברי ר'
 יהודה א"ל רבי נחמיה וכי נאמר שלישים וששה
 איש והלא לא נאמר אלא כשלישים וששה איש
 אלא זה יאיר בן מנשה יששקול כנגד רובה של
 סנהדרין :

עט **אמר** רב נחמן אמר רב מ"ד *תחנונים ידבר
 לרדותן שראו את קלקולו ויזהרו בעלמן ולא יסיפו למעול
 נזרים : הראוי לשריפה כסף חזק ונזרים : הראוי לסקילה
 הוא וזו ובהמותיו וקנס היה לרדות את האזורים : איצטלא
 דמילתא טלית של למר כקינן יומי (שמכסים) [שמכנין אותן]
 למילת ומלניסן לניש שלא יתלכלך למרו : סרבלא דצריפא כזוג
 בלריף שקורין אלום :

נגמר הדין מרק ששי סנהדרין רלג

רש ועשיר יענה עוות. תחנונים ידבר רש זה
 משה ועשיר יענה עוות זה יהושע מ"ט אילימא
 משום דכתיב *ויציקום לפני ה' ואמר רב נחמן
 בא וחבטן לפני המקום אמין פנחס לא עביר הכי
 והכתיב *ויעמוד פנחס ויפלל ותעצר המגפה וא"ר
 אלעזר ויתפלל לא נאמר אלא ויפלל מלמד שעשה
 פלילות עם קונו בא וחבטן לפני המקום אמר לפניו
 רבש"ע על אלו יפלו עשרים וארבעה אלף מישראל
 דכתיב *ויהיו המחים במגפה ארבעה ועשרים
 אלף ואלא מהכא *למה העברת העביר את העם
 הזה את הירדן משה נמי מימר אמר *למה הרעות
 לעם הזה אלא מהכא *ולו הואלנו ונשב בעבר
 הירדן. *ויאמר ה' אל יהושע קום לך. דרש ר' שם
 שילא א"ל הקב"ה שלך קשה משלהם אני אמרתי
 *והיה בעברכם את הירדן תקימו ואתה ריחקתם
 ששים מיל בחר דנפק אוקים רב אמורא עליה
 ודרש *כאשר צוה ה' את משה עבדו בן צוה
 משה את יהושע וכן עשה יהושע ולא הסיר דבר
 זה משה כשהיה לריך לנפש רחמים על ישראל היה מדבר בלשון
 רכה: פלילי דין: ולו הואנו ולואי שהאנו לישב ולא לעבור
 את הירדן משמע שטוב היה לנו שלא לקיים מצותך שאמרת לנו
 קום עבור את הירדן: קום לך משלך ומידך היתה זאת להם שאף
 בשבילך כענשו שלא קיימת את דברי: ריחקתם ששים מיל הר
 גרזים והר עיבל רחוקים ששים מיל מן הירדן במס' סוטה ושם
 (הקיס) [הקיעו] את האזנים: בן עשה יהושע מקרא כתיב

מכל אשר צוה ה' את משה א"כ מה ת"ל קום
 לך א"ל אחת גרמת להם והיינו דקא"ל בעי *ועשות
 לעי ולמלכה כאשר עשית ליריחו ולמלכה רק
 שללה ובהמתה חביון לבם:

פ *ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עיניו וירא וגו'
 ויאמר לא כי אני שר צבא ה' עתה באנו
 ויפול יהושע על פניו ארצה וישתחו היכי עבד
 הכי והא"ר יוחנן אסור לו לאדם שיחן שלום
 לחברו כלילה חיישין שמא שר הוא שאני התם
 דקא"ל אני שר צבא ה' עתה באתי ודלמא משקר
 גמירי דלא מפקי שם שמים לבטלה *א"ל אמש
 בטלחם תמיד של בין הערבים ועכשיו בטלחם ת"ת

כן ולא יפה דרש ר' שילא זיהושע שיכה: אחת גרמת להם שלא
 היה לך לאסור עליהם צוה יריחו: והיינו דקאמר להו בעי רק
 שללה ובהמתה חביון שלא תקריס עוד:

היכי עבד הכי דעשתתיה לאדם כלילה דכיון דא"ל הלכו אחת
 אם ללריכו מכלל כלילה הוא דאי ביטחא וכי לא היה מכיר
 בין שרי ישראל לשרי כנענים: שמא שר הוא ואין מוליחין שם
 שמים על המזיק דשלוש שם שמים הוא שכל ויקרא לו ה' שלום
 וכ"ש שאין משתקוה דדומ' כמשתקוה לשעיר: א"ל אמש בטלח'
 וכו' עתה באתי דרש' מדקא"ל עתה באתי מכלל דמילתא חסרתי
 אמר ליה (יהושע) דמהדר לי' עתה באתי: אמש היום כשהעריצ
 בין הערבי קרי ליה כמי אמש שאין זה לא לען ערבית: ועכשיו
 בטלחם ת"ת וכיון דכיוס אי אתם יכולים לעסוק צתורה מקמת

אמר לי' על איזה מהם באת א"ל עתה באתי מיד
 וילן יהושע כלילה ההוא בתוך העמק וא"ר יוחנן
 מלמד שלן בעומקה של הלכה אמר (ר') שמואל
 בר (אויא) [אויא] משמיה דרב גדול ת"ת יותר
 מהקרבת חמירין שנא' עתה באתי :

א"ל אב"י לרב דימי האי קרא במערבא במאי פא
 מוקמיתו ליה *אל תצא לריב מהר פן מה ^ז
 תעשה באחריהה בהכלים אותך רעך ריבך ריב ^{חשלי כס}
 את רעך וסוד אחר אל חגל בשעה שא"ל הקב"ה
 ליוחנאל לך אמור להם לישראל *אביך האמורי
 ואמך חתית אמרה רוח פסקנית לפני הקב"ה ^{חזקאל}
 רבש"ע אם יבאו אברהם ושרה ויעמרו לפניך אתה
 אימר להם ומכלים אותם ריבך ריב את רעך
 וסוד אחר אל חגל . ומי אית ליה רשותא כולי

עסקי מלחמה לריבין אתם לעסוק במורה כלילה והיה לך לשכב
 בגלגל שס המצנה ולא במזור : עתה באתי על של עכשיו באתי
 ליפרע : מיד מהר יהושע ולא הוסיף עוד לנא במזור כליל' לכך כאמ'
 נצי וילן יהושע כלילה ההוא בתוך העמק שלן בעמק של הלכה :
 אביך האמורי תרק ואבותי מכנען באו : אמרה רוח פסקניות
 גבריאל : אחה מכלים אותם שאתה קורא איתם אמורי
 וחת' : ריבך ריב את רעך אם יש לך להוכיח את ישראל הוכיחן
 בעלמן וסוד של אברהם ושרה אל חגל לבנותם פן מה תעשה
 גבואם אברהם ושרה לפכך ואומרים מה עמאלו לך שאתה
 מכלימנו : ומי אית ליה רשותא לגבריאל כולי האי להטיח

האי אין דא"ר יוסי בר חנינא שלש שמוות יש לו.
 פסקון. אטמון. סגרון. פסקון שפוסק דברים
 כלפי מעלה. אטמון שאומם עינוחיהם של ישראל.
 סגרון כיון שסוגר שוב אינו פותח:

פב *היערוך שועך לא בצר א"ר אלעזר לעולם
 יקדים אדם חפלה לצרה שאלמלא

סס

ליוכ ל

לא הקדים אברהם חפלה בין בית אל ובין העי
 לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט.
 ר"ל אמר כל המאמץ עצמו בחפלה מלמטה אין
 לו צרים מלמעל. ר' יוחנן אמר לעולם יבקש אדם
 רחמים שיהו הכל מאמצים את כחו ואל יהו לו
 צרים מלמעלה:

דברים כלפי מעלה: כיון שסוגר אין לו רשות לבקש רחמים
 כיון שנברה (חזה) [סימה]: שוב אין מלאך אשר פותח בנקשה
 כי לא יועיל:

היערוך שועך לא בצר כך היו אומרים סברו לאיוכ כלום
 הקדמת שועך לא בלר עד לא בלה הלה אם היית
 עושה כן היו הכל מאמץ את כקד ומסייעין את כקד: כל
 המאמץ עצמו בחפלה מלמטה אין לרים יכולין להסטינו
 מלמעלה: לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמצים
 את כחו שסייעוהו מלאכי השרת לבקש רחמים ואלא יהיו לו
 חסטינים מלמעלה והכי משמע היערוך שועך אם באת לערוך
 שוע כזאת מערכהו לא בלר שלא יהיו לך לרים ושהכל יהיו
 מאמלים כקד:

כתיב *ובני זרח זמרי ואיתן והיומן וכלכל ודרדע פנ
כולם חמשה מאי כולם חמשה כולם חמשה שט

הם לעה"ב כתיב זמרי וכתיב *עבן רב ושמואל ד"ה א"ב
חד אמר עבן שמו ולמה נקרא שמו זמרי שעשה יחושע
מעשה זמרי וחד אמר זמרי שמו ולמה נקרא שמו
עבן שעבן עונותיהם של ישראל :

פיסקא לנקות עצמו . וינקה את עצמו כדי שלא פד
להוציא לעו על בתי דינים ועל העדים . ס

ח"ר מעשה באחד שיצא ליהרג אמר אם יש בי
עון זה לא תהא מיתתי כפרה על כל עונותי ואם
אין בי עון זה תהא מיתתי כפרה על כל עונותי
ובית דין וכל ישראל מנוקים והעדים לא תהא
להם מחילה לעולם כשישמעו חכמים לדבריו אמרו

זמרי הוא עבן כדמפרש לקמיה וכוללו הכתוב עם שאר ארזי
סחי לדיקים : כתיב זמרי וכתיב עבן הכא קא קאצי
לכני זרק ולא כתי' עבן וזיהושע כתיב ויקח יהושע את עבן בן
זק ונתן אלמא בריה הוא : רב ושמואל דאמרי תרוייהו הוא
עבן הוא זמרי : חד אמר עבן שמו וכו' מעשה זמרי כאלף
כדאמרן לעיל בא על בער' המאורס' ועוד שנעכשו וכגפו ישראל
נעונו כמו שנעכשו ע"י זמרי שמתו כ"ד אלף וכאן רובה של
סנהדרין : שעבן גלגל עליהן פקודת עונותיהם כעכנא זו
שמתגלגלת בהקיק עגול :

וינקה את עצמו ומאי איכפת לן [דקאמרת] [דקאמרי רבנן]
א"כ יהו כל אדם אומרין כן ומאני שלא להוציא לעו וכו' :

להחזירו אי אפשר שכבר נגזרה גזרה אלא יהי
 ויהא קולר תלוי בצוארי הערים. כל כמיניה.
 צריכא דקא הדרי בהו סהדי וכי הדרי בהו מא
 הוי והא כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד
 צריכא דאע"ג דקא יהבי טעמא למלתייהו
 ההוא מעשה דבעיא מיכסא :

אי אפשר שכבר נגמר הדין : כל כמיניה וכי כאמן הוא דקא
 משדיכא להו לסהדי לומר קולר תלוי בצוארם : כיון שהגיד שוב
 אינו חוזר ומגיד דבר המכקש את הראשון דכתיב אם לא יגד
 אהגדה קמייתא קפיד קרא ואפי' משדיכיהו כמי לא מצעי דאפי'
 למימר דהאי דהדרי בהו דאערי מה לנו לקוב דלמו : דיהבי
 נדש"י טעמא למלתייהו מפני שאת פלוגי עשינו : דבעיא מיכסא
 נגמ' מעשה במוכס אחד מישראל רשע שמת וזו ביום מת מוכס גדול
 המעשה וכל גדולי העיר נתעסקו במטתו וקרובי אותו המוכס נתעסקו
 קצת בשינוי לשון בזה של מוכס והוליכוהו אחרי המטה של מוכס גדול קפלו אויב'
 עליהם והכינו המטות וברחו כלם ה"י שם תלמיד אחד ולא הכין
 מטת רבו למחר קזרו הגדולי' לקבור את המוכס ובתשלמה מטתם
 וקברו המוכס בכבוד והתלמיד היה לוועק וזוכה ולא הועיל וקרובי
 המוכס קברו המוכס בקבריה' והתלמיד כלטער ואמר מה מט'
 רבי שנקבר בבזיון וההרשע מה עשה שזכה לזה הכבוד בא רבו
 בשלום ואמר לו אל תלטער בא ואראך מקומי בנן עדן ומקום
 המוכס בגיהנם וליר פתק גיהנם סובב באזנו אבל פעם אחת
 שמעתי בגנות של ת"ק ולא מקייתי ובעכשתי זה פעם אחת הכין
 סעודה לשר העיר ולא בא וקלקה לעניים געטל שכרו ואמר לו
 התלמיד זה עד מתי יהא כדון בכך א"ל עד שימות שמעון בן שמע

נגמר הדין פרק ששי סנהדרין רלו

משנה כיצד חולין אותו וכו' ואם לן עובר עליו פה
כלא תעשה שנאמ' *לא חלון נבלחו על מז

העץ כי קבור תקברנו כיום ההוא כי קללת אלהים
חלוי וגו' כלומר מפני מה זה חלוי מפני שבירך
את השם ונמצא שם שמים מתחלל א"ר מאיר

ויכנס תקמיו א"ל ומפני מה א"ל מפני נשים כשפניות ישראלית
שנאריך אשקלון ואינו עוש' בהם דין למחר סיפר התלמיד הדברי'
לשמעון בן שטח מה עשה כיכם שמוכי' בקורים בעלי קומה וביד
כל אחד כד גדול ועלית בזכו ויום הנשמים היה. אמר להם
הזהרו בהן שהן שמוכים וכיון שתכנסו הגבירה איש א' אחת מהן
מן הארץ ושוב אין ממשותן שלט בכם ואם לאו לא טובל להן
הלך לי לטרקלין שלהן והביט בקוריו ונחנק אמרו לו מי אתה אה'
להם מכסף אני לכסיתכם בכספים אני באתי אמרו לו ומה
בשפי' בידך א"ל יכולני להביא לכם פ' בקורים כלם עטופים
טליתות כגזים ואע"פ שהיום יום גשמים א"ל הנראה ילא לקוך
ורמו להם והולילו הטליתות מן הבדל' וכתעטפו בהם וכתכסי'
וחזו כל אחד את אחת מהן והגבירהם ויכלו להם והולילו ותלאום
כלם וכתקבאו קרוביהם דבר ובאו שנים מהם וכיונו דגריהם
והעידו על בנו של שמעון בן שטח קיוב מיתה ונגמר דינו וכשהיה
יולא ליסקל אמר אם יש בי עון זה לא תהא מיתתי כפרה על
עונותי ואם אין בי עון זה מיתתי תהא כפרה עלי ועליכם ותהא
קולר תלויה בזוארי עדים ושמעו אלו וקזרו בהם וכתבו טעם
לדגריהם מקומת שכלת הנשים ואעפ"כ לא נפטר:

שם שמים מתחלל שמוכירין שזה זרכו:

בשעה שאדם מצטער שכינת מה לשון אומרת קלני
 מראשי קלני מורועי אם בן המקום מצטער על
 דמם של רשעים שנשפך ק"ו על דמם של צדיקים
 ולא זה בלבד אמרו אלא כל המליך את מתו עובר
 בלא תעשה הלינו לכבודו להביא לו ארון וחכריכו
 אינו עובר עליו ולא היו קוברין אותו בקבורת
 אבותיו אלא שתי בתי קברות היו מחוקקין לב"ד
 אחת לנהרגין ולנחנקין ואחרת לנסקלין ולנשרפין
 נתעכל הבשר מלקטין את העצמות וקוברים אותם
 במקומם והקרובים באים ושואלים בשלום הדיינים
 ובשלום העדים כלומר שאין בלבנו עליכם שדין
 ע"ז אמת דנתם *ולא היו מתאבלים אבל אוננים שאין
 אנינות אלא בלב תניא א"ר מאיר משלו משל למה"ד

שאדם מצטער שפירצנות בלו עליו צעוקי מה לשון אומרת
 צליה לאן היא קובלת ומחודלת עליו קלני מראשי כמו שאדם
 יגע ועייף אומר ראשי כבד עלי וזרועי כבד עלי היינו קלת קלית אמי
 איני קל: ולא זו בלבד בלא תעשה: אלא כל חטים הלכות
 בלא תעשה כדיליף צריית' מרצוי' דתקדרכו: ולא היו קוברין
 אותו בקברו' אבותיו לפי שאין קוברין רשע אלל לדיק כך מפרש
 לה צנח': ב' קברות צנח' מפרש טעמא דהלכה למשה מסיני צ'
 ולא ד': נתעכל הבשר כבר כתכפר צמיתתו וצנח' מלקטין
 את העלמו' וקוברין אותו בקברות אבותיו: ולא היו מתאבלים
 עליהם כדי שתהא ציונים כפרה להם אלא איכסין בלבד דאין זה
 כבוד להרוג ואין כפרתו כמנעת בכך שאין אכילו' אלא בלב בלבד:

נגמר הדין פרק ששי סנהדרין רלו

לשני אחים תאומים בעיר אחת אחד מינוהו מלך
ואחד יצא ללסטיית צוה המלך ותלאוהו כל הרואה
אותו אומר המלך תלוי צוה המלך והורידוהו:

א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי מנין למלין פו
את מחו שעובר עליו בלא תעשה שנא' *כי

קבור תקברנו מכאן למלין את מחו שעובר בלא
תעשה [א"ר] א"ר יוחנן משום רשב"י רמו לקבורה
מן התורה מנין ת"ל כי קבור תקברנו מכאן רמו
לקבורה מן התורה א"ל שבור מלכא לרב (חסדא)
[חמא] קבורה מדאורייתא מנא לכו אשתיק ולא
אמר ולא מירי א"ל רב אחא בר יעקב אימסר
עלמא בידי רטפשיאי איבעי ליה למימר כי קבור
דליעבד ליה ארון תקברנו לא משמע ליה ולימא
מדקבור צדיקי מנהגא בעלמא מדאקבריה רחמנא
למשה דלא לשחני ממנהג' ת"ש *וספרו לו כל

דברי' כל

לשני תאומים אף אדם עשוי בדיוקנו של מקום:

ה"ג ת"ל כי קבור תקברנו מרבייא דריש כל המתים: רמו
לקבור' שאדם חייב לקבור את מחו: דליעביד ל' ארון אכל
קבורה הארץ לא מישתמע מיניה להכי לא אמר ליה מהאי:
ופרכינן כימא ליה מרבייא דתקברנו: ומכני לא משמע לגוי
(שבור מלכא) דרש' מרבייא: וכימא ל' מדאקבור צדיקי אנדרס
ילק ויעקב: ומכני מנהגא בעלמא הוא שנהגו קודם לכן:
וכימא ליה מדקבריה רחמנא למשה אלמא דעתו הסכימה:
ומכני דילמא כי היכי דלא לשחני משה ממנהגא דעלמא:
וספרו לו נאניה בן ירבעם כתיב ואמיה השילוני נתנבא עליו

ידיהם ח ישראל וקברו אותו ולא לישתני ממנהגא *לא
 יספרו ולא יקברו לדומן על פני האדמה יהיו דלשתני
 ממנהגא איבעיא להו קבורה משום ביונו' הוא א
 משום כפרה הוא למאי נ"מ דאמר לא תקברו
 לההוא גברא אי אמרת משום ביונא הוא לא
 כל כמיניה אלא אי אמרת משום כפרה הוא ה
 אמר לא בעינא כפרה מאי ת"ש מדאקבור צדיק
 אי אמרת משום כפרה הוא צדיקי לכפרה צריס
 ואין דכתיב *כי אדם אין צדיק בארץ וגו' ת"ש
 וספרו לו כל ישראל וקברו אותו אי אמרת
 היכי דתיהוי ליה כפרה הנך נמי לקברו כי הים
 דתהוי להו כפרה האי דצדיק [הוא] תיהוי ליה
 כפרה הנך לא ליהוי כפרה ת"ש לא יספרו ולא
 יקברו דלא תהוי להו כפרה:

פ' איבעיא להו הספרא יקרא רחוי הוא או יקרא
 דבר זה לשון יען כי כמלא בו דבר טוב שביטל פרדסיאות שהושיע
 אביו: ולא יקברו ברשעי' כתיב ומדליט להו הכי ש"מ קבורה
 משמיא אסכימו עליה: משום ביונא הוא שלא יתבזה לעין כל
 כשיראוהו מת ונרקב וכתבנא כי היכי דתהוי לי' כפרה דהטמא
 זו שמורדין ומשפילים אותו בתחתיות: לאו כל כמיניה דבזיון
 הוא לקרוביו: הא אמר לא בעינא כפרה ואי נמי קברי לי' לא
 (מתכפר) [מתכפר]: ולא יקברו ואי משום כפרה היא יקברו
 ויתכפר להם. ומשני לא ניחא להקב"ה דתיהוי להו כפרה לפי
 שאף על פתח קברם לא היו מורקין:

מן *ת"ש *נבזה בעיניו נמאם זה חזקיה מלך יהודה
 שגירר עצמוחו של אביו (במטה) [על מטה] של
 חבליב ואי אמרת יקרא דחיי הוא מ"ט עביר הכ
 משום דתיהוי כפרה לאביו ומשום כפרה דאביו
 משהי ליה ליקרא דכל ישראל ישראל גופייה
 נוחא להו דמחלי יקריהו לגביה. ת"ש אמר לה
 (רבי) אל תספרוני בעיירות ואי אמרת יקרא דחיי
 הוא מאי נפקא ליה מינה קסבר (רבי) לתייקרו ב
 ישראל טפי (פורחא) תא שמע ר' נתן אומר סימן
 יפה למת שנפרעין ממנו לאוזר מיתה מת שלא
 נספר ולא נקבר או שחיה גוררתו או שהיו גשמים
 נבזה בעיניו נמאם בתהלים כתיב (מי יעלה צהר ה' כקין בסיס
 ובר לבנ וגו') [מי יגור באהלך וגו'] יקא תשיב כמי האי : על
 מטה של חבליים [דקד] ציון מפני שהיה אביו רשע וציהו נעין
 כל כדי שיתירו האקרים ולבנוז עלמו לא קא ומפני כבוד אז
 כמי ליכא למיקא דנשיא בעמך כתיב בעושה מעשה עמך : נבזה
 בעיניו הוא עלמו כתובה : ונמאם מפני עלמו שלא קא לבנוז
 במקום קדוש השם : ואי אמרת כבוד שעושין למת אינו על
 אלא של חיים מאי טעמא עבד הכי למה ביזה את החיים : אל
 תספרוני בעיירות רכיני הקדוש לזה את ציון בכתובה בהנשא
 אל תספרוני כשתליכו את ארוכי למקום קבורתי והוא מת
 בליפורי וקבורתו צבית שערים אל תספרוני בעיירות קטנות
 שתעננו עליהן אלא בכרכים גדולים דאיכא איכסי טובא ומכסי
 מהעיירות כמי להתם :

נגמר הדין פרק ששי סנהדרין רלט

מולפים על מטחו זהו טימן יפה למח ש"מ יקרא
דשכבא הוא ש"מ:

א"ר אחא בר חנינא מנין שאין קוברין רשע אצל פח
צדיק דכתיב *ויהי הם קוברים איש והנה

ראו את הגרוד וישליכו את האיש בקבר אלישע ^{י"ג}
וגו' [ויוחי] ויקם על רגליו וגו' א"ל רב פפא ודלמא

לקיומי *ויהי נא פי שנים ברוחך אלי א"ל אי הכי ^{ס"ב}
היינו דתניא *על רגליו עמד ולביתו לא הלך אלא ויהי ^{ס"ג}

נא פי שנים היכי משכחת לה דאחייה א"ל ר' יוחנן
שריפא צרעת נעמן שהיא שקולה כמח דכתיב *אל ^{י"ד}

נא תהי כמח וכשם שאין קוברים רשע אצל צדיק
כך אין קוברין רשע חמור אצל רשע קל:

ס"י יפה למח כשנפרעין ממנו בעה"ז לאחר מיתה דיש לו
כפרה בכך: ש"מ יקרא דשיכבא דאי לא יקרא דידיה אחאי
מיכפר בבזיוניה:

ויוחי ויקם על רגליו אותו הנקבר כניא האקר היה הוא הנניא
אשר השיב את עזו לאכול ולשתות בבית אל ונענש עדו
על ידו והמיתה האריה וכשמת לאחר ימים קברוהו אלל
אלישע ולא הובשר לפני המקום שיקבור אללו והקיימו: פי שנים
ואליהו הקיה את המת והיה לאלישע להקיות שכי מתים והוא לא
הקיה אלל בנה של שוכמת: לא הלך ואי משום דרכתא דליהו
הוא היכי מקיימא בהכי: וכשם שאין קוברין בו' לפרושי
טעמא דמתני' מהדר דלפי' (כתמכו) [כתקנו] שכי קברות שאין
קוברין כסקלין וכשרפין שהם רשעים חמורי' אלל כהרגין וכמקקין

ס"א* ל' רבא מי קא מדמיח נהרג מתוך רשעו למת
 מתוך רשעו מת מתוך רשעו כיון דכי אורחיה
 קמיית לא הויא ליה כפרה נהרג מתוך רשעו כיון
 דלאו כי אורחיה מיית הוי ליה כפרה תדע דכתיב
 חל' ע"ז *מזמור לאספ' אלהים באו גוים בנחלתך טמא
 את היכל קדשך וגו' נתנו את נכלת עבדיך מאכל
 לעוף השמים בשר חסידך לחיתו ארץ מאי
 עבדיך ומאי חסידך לאו חסידך חסידך ממש
 עבדיך הנך דחייבי דינא מעיקרא וכיון דאיקטול
 קרי להו עבדיך:

פ"ט קבריה דרב הו' שקלי מיניה עפרא לאשתא בת
 יומא אתו אמרו ליה לשמואל אמר להו
 יאות עבדין קרקע עולם היא וקרקע עולם אינה
 נאסרת דכתי' *וישלך את עפרה (אל) [על] קבר
 בני העם מקיש קבר בני העם לע"ז מזה ע"ז
 דכתי' יב במחובר לא מתסרא דכתיב *אשר אתם יורשית
 [אותם] את אלהיהם על ההרים הרמים אלהיהם
 על ההרים ולא ההרים אלהיהם ה"נ במחובר
 לא מתסר:

לאשתא בת יומא ציוס ראשון שלה והס מתרפאין בלוחות ייפר:
 אמרו לו לשמואל משום דות וכל הנקבר בו
 הכאה כינהו דגמר ס"ס ס"ס מעגלה ערופה כדלקמן: יאות
 עבדין כדמפרש לקמן שקרקע אינה נאסרת: ע"ז לא מתסרא
 במחובר לקרקע דכתיב אלהיהם על ההרים ולא ההרים

נגמר הדין פרק ששי סנהדרין רמ

ת"ר הרוגי מלכות נכסיהם למלך הרוגי ב"ד צ
 נכסיהם ליורשים ר' יהודה אומר אף הרוגי מלך
 מלכות נכסיהם ליורשים אמרו לר"י והלא כבר ע"צ
 נאמר *הנה בכרם נכרם אשר ירד שם לרשתו מ"א כג
 אמר להן בן אחי אביו היה וראוי ליורשו היה
 אמרו לו והלא הרבה בנים היו לו אמר להן אותו
 ואח בניו הרג שנא' *אם לא את דמי נבות ואת
 דמי בניו ראיתי ורבנן ההוא בנים הראוין לצאת
 ממנו בשלמא למ"ד נכסיהם למלך היינו דכתיב
 *ברך נבות אלהים ומלך אלא למ"ד נכסיהם
 ליורשים למה לי ומלך ולטעמך אלהים למה
 לי אלא לאפושי ריתחא הכא נמי לאפושי ריתחא
 בשלמא למ"ד נכסיהם למלך היינו דכתיב *וינם
 יואב אל אהל ה' ויחזק בקרנות המזבח וכתיב
 *ויאמר לא (אצא) כי פה אמות אלא למ"ד ס

הרוגי מלכות שכתבינו מיתה למלך ישראל כגון שמרדו בו דכתי'
 כל איש אשר ימרה את פך וגו': לרשתו משמע ירשה
 גמורה וכן הדין : והלא הרבה בנים היו לו לא ידענא מהיכן
 לפי : היינו דכתיב ומלך העידוהו שמרד במלכות כדי שיתקיי
 מיתה למלכות והיו נכסיו למלך : דמה לי ומלך אי משום
 למיטעמך וירשנו מחמת קורבה בדרך נבות אלהים סגי :
 ומיטעמך דמלך לתינו מיתה מלכות נאמר : אלהים למה לי
 הא מקייב ליה משום מלכות : לאפושי ריתחא דדיכין עליו שלא
 ירכנו אחר אקאב למימר בשבילו הרגו וכלי פשע : כי פה אמות

נכסיהם ליורשים מאי נפקא ליה מיניה לחיי שעה :

צא *וישב בניהו את המלך דבר לאמר כה דבר
 יואב וכה ענני א"ל זיל אימא ליה תרתי ^ס
 לא תעביר בההוא גברא אי קטלית ליה קבור ^{ח"ט ב}
 לטותיה דלטייה אבוך ואי לא שבקית דליקום
 בלטותיה דלטייה אבוך *ויאמר לו המלך עשה ^ס
 כאשר דבר ופגע בו וקברתו אמר רב יהודה אמר
 רב כל קללות שקלל דוד את יואב נתקיימו בורעו
 של דוד *ואל יכרת מבית יואב זב ומצורע ומחזיק ^{ע"ב}
 בפלך ונופל בחרב וחסר לחם. זב מרחבעם
 דכתיב *והמלך רחבעם התאמץ לעלות במרכבת ^{ח"א יב}
 לנזם ירושלים וכתוב *כל המרכב אשר ירכב ^{ויקרא לו}
 עליו הוזב יטמא. מצורע מעוזהו דכתיב *ובחזקתו ^{ד"ה בכו}
 גבה לבו עד להשחית וימעל בה' אלהיו ויבא אל
 היכל ה' להקטיר על מובח הקטורת וכתוב *והצרעת ^ס
 וירחה במצחו. מחזיק בפלך מאסא דכתיב *רק ^{ח"א לו}
 ביוצא כתיב לא אהיה גדון למלכות כדי שלא יהו נכסי (שלך)
 [למלך] : לחיי שעה דקוייא בעלמא עד שישינו הדברים
 לשלמה ויבואו :

כה דבר יואב וכה ענני שמע דבר וענייה הרבה. וקרא כי
 פה אמות הוא דכתיב ותי לא אלא ה"ק ליה תרתי לא תעביר
 לי : כולן נתקיימו בורעו של דוד מפני שקבלן שלמה עליו :
 לעלות במרכבה וגבי זב כתיב כמי מרכב אסמכתא לג"ש :
 מחזיק בפלך אומן מקל לישען עליו סמכת קולי הרגלים :

נגמר הדין פרק ששי סנהדרין רמא

לעת זקנתו חלה את רגליו ואמר רב יהודה אמר פוס' ס"ק
 רב שאחזו פודגרא א"ל מר זוטר^א בריה דרב^ב וי"ט
 נחמן לרב נחמן היכי דמי א"ל כמחט כבשר תחי^{כחצ"ה}
 מנא ידע אבע"א מיחש הוה חייש ביה ואבע"א
 מרבירה הוה גמיר לה ואבע"א *סוד ה' ליריאו^{פלי' כס}
 ובריתו להודיעם. נופל בחרב מיאשיתו דכתיב
 *ויורו היורים למלך יאשיתו ואמר רב יהודה ר"ס ב"ס
 אמר רב שעשו כל גופו ככברה. וחסר לחם
 מיכניה דכתיב *וארוחתו ארוחת תמיד נחנה לו. ח"כ כס
 א"ר יהודה א"ר היינו דאמרו אינשי *תהא ליטא וי"ט כס
 ולא תהא (מלטטת) [לייטא] אחיוה ליואב לדיוניה מט
 א"ל מ"ט קטלתיה לאבנר א"ל גואל הדם דעשתאל
 הואי עשהאל רודף הוה א"ל היה לו להצילו באחד
 מאבריו א"ל לא הוה יכול ליה א"ל השתא בדופן
 חמישית כיון ליה דכתיב *ויכהו אבנר באחרי^{כ"ג}

פודגרא כן שם הקולי אף בלשוננו : מנא ידע רב נחמן :
 וארוחתו ארוחת תמיד מאת כ"כ היתה לו : תהא ליטא ולא
 לייטא כוכ לך להיות מן המקוללים ולא מן המקללים לפי שסוף
 קללת חכם לשון אל המקלל : היה לו לאבנר : להציל את
 עצמו : בא' מאיבריו של עשהאל ולא יהרגו דהכי אמרי' (בבא
 הן הנשרפין) [כפ' בן סורר ומורה דף ע"ד] הרודף אחר קברו
 להורגו ויכול זה להליל את עצמו באחד מאיבריו של רודף ולא
 עשה כן אלא חזר כנגדו והרגו כהרג עליו : אמרו ליה לא יכול
 ליה אבנר לכיון באחד שאר איבריו : אמר להו יואב השתא

החנית אל החומש וא"ר יוחנן בדופן חמישית
במקום שמרה וכבד תלויים בו באחר מאיבריו
לא יכול ליה (אמרו) [אמר] ליה נזיל לאבנר
מ"ט קטלחיה לעמשא א"ל מורד במלכות הוה
ש"כ דכתיב *ויאמר המלך לעמשא הועק לי את איש
יהודה שלשת ימים וגו' וילך עמשא להזעיק את
איש יהודה ויוחר וגו' (אמרו) [אמר] ליה עמשא
אכין ורקין דרש אשכחינהו לישראל דפתיה להו
במסכתא אמר כתיב *כל אשר ימרה את פיך
ואל ישמע אל דבריך לכל אשר תצונו יומת יכול
אפי' לד"ת ת"ל *רק חזק ואמץ אלא ההוא גברא
מורד במלכות הוה דכתיב *והשמועה באה עד
יואב כי יואב נטה אחרי אדוניה ואחרי אבשלום
לא נטה מאי לא נטה א"ר יהודה שבקש לנטות
בדופן קמטית כנגד כלע קמי' : (אמרו) [אמר] ליה נזיל
לאבנר דיכו של אבנר פטור אתה עליו : אכין ורקין דריש
שמלאן שהיו עסיקים במסכת ולא רלה לבטלס כדמפרש ואזיל
דאינו מורד במלכות דכתיב רק חזק ואמץ רקין מיעוטין שאס נא
המלך לבטל דברי (כזיף) [תורה] אין שומעין לו : השמועה
כשנשמע שלמה נאח אל יואב וכתירא : כי יואב נטה אחרי
אדוניה ואחרי אבשלום כשמרד בדוד אינו לא נטה : מאי לא
נטה מה לנו להזכיר זאת כאן וכי (לא) [מה] היה לו לירא
בשניל שלא נטה אחרי אבשלום וכאן נטה אלא מגיד לך הכתוב
שביקש לנטות גם אחרי אבשלום אלא שלא גמר מחשבתו כדמפרש

יסושינא

שס

ח"א ב

חלתא

באנפיה

כפסיה

וסיסא

קדריס

דש"א

נגמר הדין פרק ששי סנהדרין רמב

ולא נטה ומ"ט לא נטה א"ר אלעזר עדיין לחלוחית של דוד קיימרת ר' יוסי בר' חנינא אמר עדיין אצטגניני של דוד קיימין דאמר רב יהודה אמר רב ת' ילדים היו לו לדוד וכולן בני יפת תואר היו ומגדלי בלורית היו ומהלכין בראשי הגייסות היו והן הן בעלי אגרופין של דוד:

ופליגא דר' אבא בר כהנא דא"ר אבא בר צב כהנא אלמלא דוד לא עשה יואב מלחמה ^ס

ואלמלא יואב לא עסק דוד בתורה כדכתיב *ויהי ^{ס"ח} דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו (וסמך ליה) ויואב [בן צרויה] על הצבא מ"ט דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו משום דיואב על הצבא ומ"ט יואב על הצבא משום דרוד עושה משפט וצדקה [לכל עמו] *ויצא יואב מעם דוד וישלח מלאכים ^{ס"ט}

ואזיל מפני שעדיין היה לו ליסלוקית נצורתו של דוד קיימת אבל עכשיו שהזקין ילא מדרכו ונטה אחרי אדוכיהו : איצטגניני דוד בעלי אגרופין שלו שעל ידם הוא כלס ויולא ונא על פיהם איצטגניכות דכל התלמוד לשון מזלות וחוים ככוכבים והנך קרי הכי משום שהיה דוד כסמך עליהם ועושה על פיהם והולך אחר דבריהם : ילדים צמורים : ומגדלי בלורית כמשפטי הגוים כדי שיראו בעלי קומה [אימה] ויפחדו מהן : ובני יפת תואר כשי ככרי שהיו ליקדים בשניה והתירם הכתוב כדכתיב וראית בשניה וגו' : אלמלא דוד שהיה עוסק במורה לא עשה יואב מלחמה אבל זכותו של דוד עומדת לו ליואב בעלמא של דוד :

אחרי אבנר וישיבו אותו מבור הסירה (ודוד לא ידע) מאי בור הסירה א"ר אבא בר כהנא בור
 *נגוסירה גרמו לו לאבנר שיתרג *ויטהו יואב אל
 חוך השער לדבר אתו בשלי א"ר יוחנן שדנו
 בדין סנהדרין א"ל מ"ט קטלחיה לעשהאל עשהאל
 רודה הוה היה לך להצילו באחד מאיבריו לא
 יכולנא ליה השתא בדופן חמישית איכוונת ליה
 באחד מאיבריו לא יכלת ליה. לדבר אתו בשלי
 א"ר יהודה אמר רב לדבר אתו על עסקי שלו.
 *ויכרו שם אל החומש א"ר יוחנן בדופן חמישית

בורוסירה גרמו לו לאבנר שיתרג בור לפסת המים שלקק דוד
 מראשיתו של שאול כשהיה יסן במעגל וכשאמ' להם דוד בני מות
 אתם שלא שמרתם אדוכיכ' שכבר הייתי יכול להורגו ראו כל
 איפה חכית המלך ואיה לפסת המים היה לו לאבנר למקות
 בשאול ולמ' לו ראה כמה לדיקזה שלא הרגך ולא מיקה בואלל
 א"ל שמא אחד מבני הלצא כתנם לו. וסירה קון כאכרת דוד
 את [ככף] מעילו של שאול במערה היה לו לאבנר ללמד זכות
 על דוד ולומר לשאול ראה כמה קם עליך שלא הרגך בהיותך
 יקידי עמו במערה ולא לימד זכות אלא אמר לו שמא כשעברת
 אלל הקולים והסירי ככנס אחד מן הקולים כככף מעילך והוא
 היה עמון שם וסתכו: שדנו דין סנהדרין כמו אל זקני עירו
 ואל שער מקומו דסתם שער לשון סנהדרין הוא שהיו דכין שם:
 על עסקי שלו ל' של כעלך שאל לו בערמה יבמה גזמת היאך
 חוללת התקיל שוקה לפכיו ומראהו כך היא קוללת בשיניה והוא
 שלף חרבו והרגו כדכתיב בקגורתו אשר במתכיו ובנעלו אשר

נגמר הדין פרק ששי סנהדרין רמב

מקום שמרה וכבר תלויים בו. *והשיב ה' את מ"א נ
דמו על ראשו אשר פגע בשני אנשים צדיקים
וטובים ממנו ויהרגם בחרב. טובים שהם דרשו
אכין ורקין והוא לא דרש וצדיקי' שהם בפה ולא
עשו והוא באגרת ועשה. *ועמשה לא נשמר בחרב ש"כ
אשר ביד יואב וגו' (אר"י) אמר רב שלא חשדו
*ויקבר בביתו במדבר אטו ביתו מדבר הוא אמר רב מ"א נ
יהודה [אמר רב] כמדבר מה מדבר מופקר לכל אף
ביתו של יואב מופקר לכל ד"א כמדבר (הזה)
מה מדבר (הזה) מנוקה מגזל ועריות אף ביתו של
יואב מנוקה מגזל ועריות. *ויואב יחיה את שאר ד"ה א יא
העיר אמר רב יהודה (אמר רב) אפילו מוניני
וצחנתא טעם פרים להו:

זרגליו: שהם דרשו אכין ורקין שלא לקיים מצות המלך לעבור
על דברי תורה. עמשה כדאמרן. אבכר כשאמר לו שאול לעבדו
סובו והמיתו את כהני ה' וכתבי ואלא אבו עבדי המלך לשלוח את
ידם לפגוע וגו': והוא לא היה דריש והרג את אוריה במלותיו
אל דוד אף ע"ג שלא לזה דוד צפיו אלא באגרת כדכתיב ויכתוב
בספר לאמר הנו את אוריה וגו': ויקבר בביתו במדבר ציואב
כתיב: מופקר לכל לעניים להתפרנס [מציתו]: אפי' מוניני
וצחנתא טעים אפי' דברים דקים ועינוגים: טעים שהיה
טועם: פרים להו משלק להם למזונות לעכ"י העיר. פרים
לשון פרס שנוטלין מצית המלך ופסוק זה בדברי הימים כשלבד
דוד את מלודת ליון: מוניני דגים קטנים: צחנתא מין

דגים קטנים:

ארבע מיתות

פרק שביעי

צג הניא היה ר' מאיר אומר מה ת"ל * את אביה
נב היא מחללת שאם היו נוהגין בו קדש
 נהגין בו חול כבוד נוהגין בו כזיון אומרים ארור
 שווי ילד ארור שווי גידל ארור שיצאה זו מחלציו
 אמר רב אשי כמאן קרינן רשיעא בר רשיעא
 ואפילו לרשיעא בר צדיקא כמאן (כהני תנאי)
 [כהני תנאי] : משנה מצות הנשרפים וכו' ונותנין
 סודר קשרה לתוך הרכה וכורך על צוארו זה
 מושך אצלו וזה מושך אצלו עד שפותח את פיו
 ומדליק את הפתילה וזורקה לתוך פיו ויורדת
 לתוך מעיו וחומרת את בני מעיו וכו' : גמ' כנ"ל
 אחיא שרפה שרפה מערת קרח מה להלן שרפה
 נשמה וגוף קיים אף כאן שרפת נשמה וגוף קיים
 קשה לתוך הרכה כורכים סודר קשה לתוך הרכה מפני שהרכה
 אינה מונקת לפתוח פיו והקשה מעצלת את גרוכו ומכולמו
 לפיכך קשה מצפנים למנוק ורכה מצפון להגין : [ומדליק
 מחיד] : הפתילה בגמ' מפרש פתילה של אצר : וחומרת לשון
 חמרמרו מעי [כוולת] : מנ"ל דכי האי גוונא שריפה היא
 [דקאמר רממנא] : אחיא שריפה שריפה כתיב הכא באש
 תשרף וכתיב התם אשר הקריבו השורפים מה להלן גוף קיים

ארבע מיתות פרק שביעי סנהדרין רמז

ר' אלעזר אומר אתיא שרפה שרפה מבני אהרן
מה להלן שרפת נשמה וגוף קיים אף כאן שרפת
נשמה וגוף קיים מאן דיליף מעדרת קרח מנ"ל
דכתיב *את מחתות החטאים האלה בנפשותם ^{חזני י}
שנשמתם נשרפת וגוף קיים ואידך הוה שרפה
ממש [היא] ומאי בנפשותם שנחייבו שרפה על
עסקי נפשותם כדריש לקיש דאר"ל מ"ד *בחנפי ^{תכלי' לה}
לעגי מעוג חרק עלי שינימו בשביל חנופה שהחניפו
לקרח על עסקי לגימה חרק עליהם שר של גיהנם
שינוי ומאן דיליף מבני אהרן מנ"ל דכתיב *וימותו ^{ויקרא י}
לפני ה' כעין מיתה ואידך הוה שרפה ממש
הוא ומאי דכתיב וימותו דאחיל בהו מגואי כעין
מיתה דחניא אבא יוסי בן דוסתאי אומר שני
חוטאים של אש יצאו מבית קדשי הקדשים ונחלקו

וכו': מבני אהרן דכתיב בהו יצבו את השרפה : מנ"ל דעדת
קרח הכי הו' : בנפשותם ולא בגופם : שרפה ממש הלכך
ע"כ לא חליק למילף גוף קיים מהם [ולקמן פריך ותהוי שריפה
ממש ולילף שריפת צ"ד מיכיה ותהוי ממש] : על עסקי נפשותם
על חריפת אכילה ושתיה הנכנסת בנפשותם : בחנפי לעגי
מעוג בשביל חנופה של לגימות מעוג שהאכילם והזקם קרח
לעדתו וכתבדו עמו חרק עלי וגו' . מעוג לשון דבר הנאכל
דכתיב באלמנה הלרפית שאמרה לאלהיו כי יי' אלהיך אס יט
לי מעוג : מנ"ל דגוף קיים בבני אהרן : שרפה ממש אף
הגוף אבל מצפנים התקילה שריפתן ושרפה ואכלה עלמות

ארבע מיתות פרק שביעי סנהדרין

לארבע ונכנסו שני' בחוטמו של זה ושנים בחוטמו
ויקרא י של זה ושרפום והכתיב *ותאכל אותם אותם
ולא בגדיהם:

צד וכבר היו משרה ואהרן מהלכים בדרך ונדב
ס ואביהוא מהלכין אחריהם וכל ישראל
ג' ב' אחריהם א"ל נדב לאביהוא אימתי ימותו שני
וקנים הללו ואני ואתה נגהיג את הדור אמר
להן הקב"ה נראה מי קובר את מי אמר רב פפא
היונו דאמרי אינשוי נפישוי גמלי סבי דטעינו
משכי דהוגני:

צה א"ר אלעזר *למרה ח"ה דומה לפני עם הארץ
ס בתחלה דומה לו לקתון של זהב סיפר עם
ס ע"כ נזכר: והכתיב ותאכל אותם ומשעט מיטוט אותם ולא דבר
אמר ואם הכל נשרף מאי קא ממעט ומשני אותם ולא בגדיהם:
וכבר היו איידי דאיירי צנכי אהרן תכל ליה הכא לאשמועינן
דנשיל שהיו מנקטין שררה ורצנות מתו: נפישוי גמלי
סבי דטעינו משכי דהוגני הרבה גמלים זקנים שטוענין עורות
גמלים יונקים שמתו. בכרי מדין וציפה מתרגמינן הוגני בכרה
קלה היינו גמלא כערה ויונקת שהיא קלה ועסקיה רעים מחמת
שלא הורגלה למעון משאוי:

ע' נגוי' למרה ח"ה כו' משום דאיירי בעדת קרק כקט לה שהיו ח"ה
כדכתיב כשיאי עדה קריאי מועד אכשי שם ועל שם שפיתם
אותו רשע כזנהו ממנו הוקלה בעיניו להשיאם ולהקזיק יד
במחלוקת ולמרוד בהקב"ה: בתחלה נעודו מתנהג בכנות
שאינו לביד לו הוא יתיר בעיניו:

ארבע מיתות פרק שביעי סנהדרין רמה

דומה לו לקחון של כסף נהנה ממנו דומה לו לקחון של חרס כיון שנשבר שוב אין לו תקנה:

(תניא כתיב *ואשיריהם תשרפון באש) [א"ר צו

ששת חניתיה] ומה אילנות שאין אוכלים בה

דכ"י יב
ע"י כח"ה

ואין שותים ואין מריחים אמרה תורה השחת שרופ וכלה הואיל ובא לאדם תקלה על ידם המתעה את חברו מדרכי חיים לדרכי מיתה עאכ"ו:

ת"ר ד' מצות נצטוו בני נח דינין וברכת השם צו

וע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים וגזל ואבר נז

מן החי *ר' (חנניא) [חנניא בן גמליאל] אומר אף שס"ע"ז

על הדם [מן החי] ר' חירקא אומר אף על

הסירים. ר' שמעון אומר אף על הבישוף. ר'

יוסי אומר כל האמור בפרשת מכשף בן נח מוזהר

עליו. *לא ימצא כך מעביר בנו וגו' כי תועבת

ה' כל עושה אלה ובגלל התועבות האלה וגו' ולא

ענש הכתיב אלא א"כ הזהיר. ר' (אליעזר) [אלעזר]

אומר אף על הכלאים. מותרים בני נח ללבוש

[אילנות של אשרה דכתיב זהו תשרפון באש : אמרה תורה וכו']

אלמא תקלה וכו' *שאף הם הזהירו על ע"ז :

ע"י כח"ה

וגילוי עריות כולן קוץ מכער' המאורסה כדכתי' גבי אבימלך הכך

מת על האשה אשר לקחת והיא צעולת צעל צעולת צעל יט

להם נערה מאורסה אין להם : אף על הדם מן החי [כולהו יליף

טעמייהו לקמן] : פרשת מכשף זו היא שמזכיר והולך לא ימלא

נד ובגלל התועבות האלו ומדכענש עליהן ש"מ הזהירו על כולן

ללא ענש אלא א"כ הזהיר : מותרין בני נח כו' סיפא דמילמא

כלאים ולזרוע כלאים ואינ' אסורים אלא בהרבעת
 בהמה והרכבת אילן מנה"מ א"ר יוחנן דאמר קרא
 דלשית נ *ויצו ה' אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן
 תאכל תאכל ויצו אלו הדינים וכה"א *כי ידעתיו
 למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו וגו'. ה' ו
 ויקרא בדברכת השם וכה"א *ונקב שם ה' מות יומת. אלהים
 שמות כ וו ע"ו וכן הוא אומר *לא יהיה לך אלהים אחרים
 דלשית ט על פני. על האדם וו שפיכות דמים וכה"א *שופך
 ירחיק נ דם האדם. לאמר וו גילוי עריות וכה"א *לאמר
 הן ישלח איש ארץ אשתו והלכה מאתו והייתה
 לאיש אחר. מכל עץ הגן ולא גזל. אכול תאכל
 ולא אבר מן החי. כי אחא ר' יצחק תאני אפכא.
 ויצו וו ע"ו אלהים אלו הדינים בשלמ' אלהים אלו
 הדינים דכתיב *ונקרב בעל הבית אל האלהים
 אלא ויצו וו ע"ו מאי משמע רב חסדא ורב יצחק
 פס לנ בר אבדימי חד אמר מהבא *סרו מהר מן הדרך
 הושע ס אשר צויתים עשו להם וגו' וח"א מהבא *עשוק
 אפרו' רצוץ משפט כי הואיל הלך אחרי צו.
 דר' אליעזר היא וכולה מפרש לקמן: מכל עץ הגן ולא גזל
 מדאילטריך למישרי ליה ולהפקיר לו עלי הגן ש"מ שאינו מופקר
 לו כאסר לו: אכול תאכל העומד לאכילה ולא תאכל אבר מן
 הקי דבהמה דקייא אינה עומדת לאכילה לא לגדל ולדות: עשוק
 אפרים מיד שוכאי ורלוץ משפט רלוץ ע"י שופטיו של הקד"ה:
 כי הואיל הלך אחרי צו מפני שנתנה ללכת אחרי צווי כתיב

ארבע מיהות פרק שביעי סנהדרין רמו

ואדינן בני נח איפקוד והתניא עשר מצות נצטוו
בני ישראל במרה שבע שקבלו בני נח והוסיפו
עליהם דינים ושבת וכבוד אב ואם. דינים דכתיב
*שם שם לו חק ומשפט. שבת וכבוד אב ואם ^{שמות מו}
דכתיב *כאשר צוך ה' אלהיך ואמר רב יהודה ^{דברים ס}
כאשר צוך במרה אמר רב נחמן אמר רבה בר
אבא לא נצרכה אלא לעדה וערים והתראה אי
הכי מאי והוסיפו עליהם דינים אלא אמר רבא
לא נצרכה אלא לדיני קנסות אכתי הוסיפו בדינים
מיבעי ליה וכו' אלא אמר (רב פפא) [רבא]

של בעל: כאשר צוך ה' אלהיך (כדכתיב) [כתיב] בדברות
האחרונות גבי שבת וכבוד אב ואם והיכן לך הא ליכא למימר
דמשה הוה אמר להו בערבות מואב כאשר לך נסיכי דמשה לאו
מאליו היה שוכה להם משנה תורה ומזהירים על מלותיו אלא כמו
שקבלה הוה היה קוזר ומגיד להם וכל מה שכתוב בדברות
האחרונות היה כתוב בלוקות וכן שמע נסיכי: לעדה וערים
והתראה וכן כלטוו ישראל במרה להיות דכין בסנהדרין של כ"ג
כדאמר' עדה שופטת ועדה מללת דכני כס לא איפקוד בהכי
כדליפסין לקמן מקראי דכין כס כהרג בעד אחד ובדיין אחד: א"ה
מאי הוסיפו עליהן דינין אין אלו דיכין אלא מלות דייכין: דיני
קנסות הוסיפו במרה דכני כס לא הוזהרו עליהן דכתיב וילו
וגמרי' לה מאשר ילוה דהתם לדקה ומשפט כתיב דהיינו דין
ופמרה אבל קנסות לאו משפט כיבהו דקנסין ליה טפי מדיכין:
בדינן מיבעי ליה ליהוי משמע שהוסיפו להם בהלכות דיכין

האי חנא חנא רבי מנשה הוא דמפיק ד"כ ומעויל
 ס"כ דחני רבי מנשה ו' מצות נצטוו בני נח. ע"ו.
 וגילוי עריות. ושפיכות דמים. וגזל. ואבר מן החי.
 וסירוס. וכלאים. ר' יהודה אומר אדם הראשון
 לא נצטוו אלא על ע"ו בלבד שנא' *ויצו ה' אלהים
 על האדם ר' יהודה בן בתירא אומר אף על ברכת
 השם וי"א אף על הדינין:

ועוד חזיקין בצניכים אלו בנח:

נז [אשכח ר' יעקב בר אחא דהוה כתיב בספר
 אנדחא רבי רב] בן נח נהרג [כדיין אחד
 ע"ב

ובער אחד שלא בהתראה מפי איש ולא מפי אשה
 ואפי' קרוב] משום ר' ישמעאל אמרו אף על

שכלטוו עליהם כבר אבל השתא דקתני הוסיפו עליהן דיכין משמע
 כל הלכות דיכין הוסיפו: האי חנא דנרייתא דלעיל דקתני הוסיפו
 עליהן דיכין דמשמע דכני נח לא כלטוו עלי' תנא דבי מנשה הוא:
 ד"כ דיכין וברכת השם: ס"כ סירוס וכלאים: שבע מצות וכו'
 לקמן מפרש דתנא דבי מנשה לא דרש וי"ו (דכל קדא) [והני כל
 קדא] בלכפי נפשיה כתיבא נהו: אדם הראשון לא נצטווה
 אלא על ע"ו בלבד שנא' וי"ו ה' אלהים את אלהותו כוה עליו
 על האדם שלא ימירוהו בלכפי: אף על ברכת השם דנפקא ליה
 כמי מאלהים אלהותו כוה עליו שלא יקללוהו כדכתיב אלהים לא
 תקלל: אף הדינין מאלהים נפקא כמי יהא אלהותו עליך להיות
 מוראו בלבך ולא מורא בשר ודם להטות משפט כי המשפט
 לאלהים הוא כדמפרש ואזיל:

ארבע מיתות פרק שביעי סנהדרין רמז

העוברין וכו' מ"ט דר' ישמעאל דכתיב *שופך דם ^{לא שית פ}
האדם באדם דמו ישפך איהו אדם שבאדם הוי
אומר זה עובר שבמעו אמו:

ת"ש מפני מה לא נשא אדם את בתו כרי שישא נח
קין את אחותו שנאמ' *אמרת עולם חסר ע"נ
יבנה: ^{תלי' פט}

[א"ר חנינא נכרי שהכה את ישראל חייב מיתה שם
שנא' *ויפן כה וכת וירא כי אין איש ויך
את המצרי וגו'] וא"ר חנינא הסוטר לועו של ישראל ^{שמות כ}
כאלו סוטר לועו של שכינה שנא' *מוקש אדם ^{חשלי כ}
ילע קודש:

אמר ריש לקיש כל המגביה ידו על חברו אע"פ צח
שלא הכהו נקרא רשע שנ' *ויאמר לרשע שם
למה חכה רעך הבית לא נאמר אלא חכה אע"פ ^{שמות כ}
שלא הכהו נקרא רשע. ועירי א"ר חנינא נקרא

שופך דם האדם [באדם שנמוך האדם] דמו ישפך:
חסר יבנה תמלתו של עולם כזכה נקמם שזיה אלה"ר לגמול
נסד את בנו ואסרה לו והתירה לקין כדי שיצנה העולם
והיינו דכתיב כי יקח איש את אחותו בת אביו נסד הוא מה
שהתירתי לקין נסד גמלתי עמו:

[ויך את המצרי משום דהכה איש עברי:] מוקש אדם ילע קודש
הנוקש את האדם היינו ישראל שקרויין אדם דכתיב ואחנה
לאני לאן מרעיתי אדם אתם קרויין אדם וכו': ילע קודש
כאלו לועה את הקודש כל' כסוטר על לועו. סוטר סכה:

ש"א ב חוטא שנא' *ואם לא לקחתי בחוקה וכתיב *ותהי
 סס חטאת הנערים גדולה מאד את פני ה' רב הונא
 אינן לה אמר תקצץ ידו שנאמ' *וזרוע רמה תשבר רב
 הונא קץ ידא. ר' אלעזר אומר אין לו תקנה אלא
 שס כנ קבורה שנא' *ואיש זרוע לו הארץ וא"ר אלעזר
 לא נתנה קרקע אלא לבעלי זרועות שנ' ואיש
 נושלי ינ זרוע לו הארץ ואמר ר"ל מ"ד *עובד אדמתו
 ישבע לחם אם עושה אדם עצמו כעבד לאדמה
 ישבע לחם ואם לאו לא ישבע לחם:

צט אמר ריש לקיש בן נח ששבת חייב מיתה שנ'
 סס *ויום ולילה לא ישבותו ואמר מר אזהרה
 דאפית ה

ואם לא לקחתי בחוקה צנכי עלי כתיב שהיו תוקפין צנצר
 הזנאים ואומרים אם לא תתן לי אקח צנזקה דהיינו כמרים
 ידו שהיו מגזמים להכות: וזרוע רמה הרגילה לרום על צנצרו:
 קץ ידא מאלס אחד שהיה רגיל להכות את צנצרו וקנסו נכך
 כדאמרי' בפירקין דלעיל בית דין מכין ועונשין שלא מן התור'
 לעשות סייג וגדר לדבר: ואיש זרוע איש שמכין זרוע לו הארץ
 מתוקנת לקבורה כלומר ראוי להמיתו ולקוברו: לא ניתנה קרקע
 כל' אין ראוי לקנות קרקע אלא לצנכי זרוע מפני שהתגר רבה
 ע"י קרקע שנאות בהמות ומפסידות וגנבים צאין וגונבים
 (ועוברין עליה) [ועוררין עליו] ולריך שיהא חזק לעומתם לעמוד
 כנגדן: כעבד לאדמה לעסוק בה תמיד למר' והשקאה
 וכיכוש ועידור:

בן נח ששבת ממלאכתו יום שלם חייב מיתה שנ' ויום ולילה לא

ארבע מיתות פרק שביעי סנהדרין רמח

שלהן זו היא מיתתן (פשיטא) אמר רבינא (לא
נצרכה) אפי' בשני בשבת *א"ר יוחנן נכרי שעוסק נט
בתורה חייב מיתה שנא' *תורה צוה לנו משה דברי' לג
מורשה. לנו מורשה ולא להם וליחשבה גבי
שבע מצות. מ"ד מורשה מגול קא גזיל לה. מאן
דאמר מאורסה דינה כנערה המאורסה רבסקילה.
מיתובי היה רבי מאיר אומר מנין שאפילו נכרי
ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול שנא' *אשר יעשה יקרא יח
אותם האדם וחי בהם כהני' לוי' וישראלים לא
נאמר אלא *האדם הא למדת שאפי' נכרי ועוסק
ישננו וקא דריש לה לא ישננו ממלאכה דאבני אדם [כחי] וכינחומ
קאי ולא תימא לא ישננו אהך ו' עתים דקרא קאי כלומר כח
יבטלו לא יפסקו מלהיות. פשיטא אחר רבינא לא גרסינן דהא
טובא קמחמע לן דאבני אדם קאי [ולא תימא לא ישננו אהך
ו' עתים דקרא קאי כלי' לא יבטלו ולא יפסקו מלהיות]: (לא
נצרכה) [אמר רבינא] כו' לא תימא שניתה [לשון קובה דקאמר
ר"ל] [דקאמ' ר"ל לשון קובה קאמ'] דלא לבין לשנות כגון בשבת
שהו יום שניתה לישראל ובא' בשבת שזבתין בו הכולרים אלא
מכוחה בעלמא קא אסר להו שלא יבטלו ממלאכה ואפי' יום שאינו
בר שניתה: שני בשבת יומא קמא דלאו בר שניתה נקט וה"ה
דהוה מלי למחקט ג' וד': מורשה לנו ולא לחם ואיכא משום
גזל כדמפרש: מורשה מאורסה אמוראי איכא דדרשי להו גבי
עם הארץ צפ' אלו עוברין בפסקים: מיגזל קא גזיל לחו והא
קמשיב גזל וכן נערה המאורסה דהא בכלל גילוי עריות הוא:

בתורה הרי הוא ככהן גדול התם בשבע מצות דירהו:

קאמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון לא הותר לו בשר לאכילה דכתיב *לכם יהיה לאכלה ^{שם ע"ב} ולכל חית הארץ ולא חית הארץ לכם וכשבאו ^{שם} בני נח הותר להם שנא' *כירק עשב נתתי לכם את כל יכול לא יהא אבר מן החי נוהג בו ת"ל ^{שם} אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו [וכו'] מיתבי ^{שם} ורדו ברגת הים מאי לאו לאכילה לא למלאכה ורגים בני מלאכה נינהו אין כדרחבא דבעי רחבא ^{שם} הנהיג בעיזא ושבוטא מאי ת"ש *ובעוף השמים מאי לאו לאכילה לא למלאכה. ועופות בני מלאכה נינהו אין כדבעי (רבא) [רבה] בר רב הונא דש באווזין [בשבע מצות דירהו עוסקין בהלכות אותן שבע מצות להיות בקיין בהן]:

לא הותר בשר לאכילה דכתיב הנה נתתי לכם את כל עשן זרע זרע וגו' ולכל חית השדה לכם ולקיות כחתי כל העשנים ואת כל האילנות ואת כל ירק עשן לאכלה אבל (כל) חית הארץ לא נתתי לכם: כירק עשב שהפקרתי לאדה"ר לאכול נתתי לכם מעכשיו את כל אפי' בהמות וקיות: ורדו ברגת הים לאדה"ר כאמר: הנהיג בעיזא ושבוטא קשר קרון לדג שנים ולעז ניצשה על שפת הים ושניהם מכהיגין אותן: מהו לוקה עשום מכהיג בכלאים או לא קורא נשור ונחמור לאו דוקא דכל חרי מיני כפי אסירי נשור שנגזר את הפרה: דש באווזין

ארבע מיתות פרק שביעי סנהדרין רמט

והרנגולים לר' יוסי ברבי יהודה מהו חא שמע
 *ובכל חיה הרומשת ההוא (מיבעי ליה) לאתויי ^{לפניה} נחש הוא דאתא דתניא ר' שמעון בן מנסיא אומר
 חבל על שמש גדול שאבר מן העולם שאלמלא
 (לא) נתקלל נחש כל אחד ואחד מישראל היו
 מזמינים לו שני נחשים טובים אחד משגרו לצפון
 ואחד משגרו לדרום להביא לו *סנדלכין טובים
 ומרגליות טובות ולא עוד אלא שמפשילין לו רצועה
 מתחת זנבו ומוציא בו עפר לגינתו ולחורבתו.
 מיתיבי [הי'] רבי יהודה בן תימא אומר אדם
 הראשון מיסב בגן עדן היה והיו מלאכי השרת
 צולין לו בשר ומצננין לו יין והציץ בו נחש וראה
 כבודו ונתקנא בו התם בבשר היורד מן השמים.
 ומי איכא בשר היורד מן השמים אין כי הא דר'
 שמעון בן חלפתא הוה קא אויל באורחא פגעו
 ביה הנך אריותא והוה קא נהמי באפיה אמר
 ותרנגולים לר' יוסי נהזכר את הפועלים תמן היה עושה צידו
 אבל לא ברגליו וכו' רבי יוסי ברבי יהודה אומר וכו' ע"ש אלמא
 בני מלאכה כינהו: ובכל חיה הרומשת ואי לאו לאכילה קיות
 לאו בני מלאכה כינהו. ומשני ההוא לאיתויי נחש קאמר
 ולמלאכה דנחש בר מלאכה הוא קודם שנתקלל לילך על גחון:
 חבל הפסד כל חבל לשון קבול ולער הוא כלו' הפסד נא לעולם
 ויש לכוד ולקבול על שמש גדול שאבר מן העולם: סנדלכין שם חנן
 טונה: צולין לו בשר אלמא הוה לו לאכול נהמות וקיות:
 נהמי באפיה לאכלו:

ננו'
 איתא
 סנדלכין

תליס קד *הכפירים שואגים לטרף נחיתו תרתי אטמאתא
חדא אכלוה וחדא שבקוה אייתי ואתא לכי מדרשא
בעו עלה דבר טמא הוא זה או דבר טהור א"ל
אין דבר טמא יורד מן השמים:

ס [פיסקא] נגמר הדין וכו' (והדיונין עומדין על

רגליהן וקורעין וכו') עומדין מנ"ל
זופטיס א"ר יצחק בר אמי דאמר קרא *ואהור בא אליו
והוא יושב בעליית המקרה אשר לו לבדו ויאמ'
אהור דבר אלהים לי אליך ויקם מעל הבסא
והלך דברים ק"ו ומה עגלון מלך מואב שהוא
נכריו לא ידע אלא בכינוי עמד ישראל ושם המפורש
ח"נ י" עאכ"ו. קורעין מנ"ל דכתיב *ויבא אליקי' בן חלקיהו
ושבנא הסופר ויואח בן אסף המזכיר אל הזקיהו
קרועי בגדים ויגידו לו את דבר רבשקה. ולא מאחין
מנ"ל א"ר אבהו אתיא קריעה קריעה כתיב הכא
ח"נ ב קרועי בגדים וכתיב התם *ואלישע רואה והוא
מצעק אבי אבי רכב ישראל ופרשיו ולא ראתו
עוד ויחזק בבגדיו ויקרעם לשנים קרעים. ממשמע
שנא' ויקרעם לשנים איני יודע שהן קרעים מח
ח"ל קרעים מלמד שהן קרועין לעולם:

ס [אמר רב יהודה אמר שמואל השומע אוכרה

קרועי בגדים על גידופין ששמו חפי רגסקה כדכתיב אשר
שלחו מלך אשר לקרף חלקים חיי:

[השומע אוכרה נרכת השם חפי הנכרי אינו חייב לקרוע.]

ארבע מיתות פרק שביעי סנהדרין רנ

מפי הנכרי אינו חייב לקרוע וא"ת רבשקה
 ישראל מומר היה ואמר רב יהודה אמר שמואל
 אין קורעין אלא על שם המיוחד בלבד לאפוקי
 בניו דלא ופליגא דר' חייא בתרומיה דא"ר חייא]
 השומע אזכרה בזמן הזה אינו חייב לקרוע שאם
 אי אתה אומר כן נחמלא כל הבגד קרעי' ממאן
 אילימא מישראל מי פקירי כולי האי אלא פשיטא
 מנכרי ואי בשם המיוחד מי גמירי אלא לאו בכינוי
 וש"מ בזמן הזה הוא דלא הא מעיקרא חייב ש"מ:

א"ר יוחנן אלמלא וא"ו *שבהעלוך נתחייבו שונאיה' קא
 של ישראל כלית כחנאי אחרים אומרים סג

אלמלא וא"ו שבהעלוך נתחייבו שונאיהם של שמו' לב
 ישראל כלית א"ל ר"ש בן יוחאי והלא כל המשחף
 שם שמו' ודבר אחר נעקר מן העולם שנ' *כלתי לה' סס כב
 לבדו אלא מה ח"ל אשר העלוך שאיוו לאלהו' הרבה:

וא"ת הרי קרע על רבשקה ישראל מומר היה]: בזמן
 הזה שאנו בגלות ואין אימת צ"ד מוטלת עליהן לדון קייבי
 מיתות: נחמלא כל הבגד קרעים לפי שהדבר תדיר לפי שאין
 מתיראים מצ"ד: מי גמירי נכרים שם המיוחד כ"כ שמקללין בו
 תמיד דקאמר נחמלא כל הבגד כולו קרעים: אלא לאו בכינוי
 תדיר ובזמן הזה הוא דלא קרעין משום דכתנולא כל הבגד וכו'
 אבל בזמן צ"ד קורעין על הנכרים ואכיכוי:

אלמלא וי"ו שבהעלוך דהשתא לא כפרו בהקצ"ה לגמרי
 שמתפוהו צדור אחר: לאלהות הרבה אף אלהות
 אחרים קצלו עליהם:

ארבע מיתות פרק שני סנהדרין

קב תניא מניין לאוכל מן הבהמה קודם שתצא נפשה
 שהוא בלא תעש' ת"ל *לא תאכלו על הדם.
 ויקר' יט ד"א לא תאכלו על הדם לא תאכלו בשר ועדיין
 דם במזרק. ר' דוסא אומר מניין שאין מברין
 על הרוגי ב"ד ת"ל לא תאכלו על הדם. ר"ע
 אומר מנין לסנהדרין שהרגו את הנפש שאין
 טועמין כלום כל אותו היום ת"ל לא תאכלו על
 הדם * (א"ר יוחנן) אזהרה לבן סורר ומורה מנין
 ת"ל לא תאכלו על הדם:
 אומר

קג אמר אבוי דשמואל אסור לאדם שיעשה שוחטין
 עם נכרי שמא יתחייב לו שבועה ונשבע
 באליל שלו והתורה אמרה *לא ישמע על פיך.
 כי אחא עולא בת בקלנבו א"ל רבא והיכא בת
 מר א"ל בקלנבו א"ל והא כתיב *ושם אלהים
 אחרי' לא תזכירו א"ל הכי א"ר יוחנן כל ע"ו הכתוב
 בתורה מותר להזכיר שמה והא היכא כתיבא
 בשמי' מו כדכתיב *כרע בל קורם נבו. אמר רב נחמן כל
 ועדיין דם במזרק הקרננות: שאין מברין את האנלים
 ברצנה כדרך שמברין את האנלים בסעודה ראשונה
 משל אחרים כדאמרינן בע"ק: על הדם על הנרלק ומסננא
 עוקמי' לה להרוגי ב"ד שנהרגין על עונם שלא ינהגו בהם כבוד
 עמוס כפרה: לבן סורר ומורה דלא ענש אלא"כ הזהיר והיכן
 הזהיר לא תאכלו על הדם לא תאכלו אכילה שמהרגו עליה:
 בת בקלנבו [לן] נאומה העיר והיא נקראה על שם ע"ז שנה:
 קורם כתרז כלי' כרע על זרכיו וכתרו דהיינו ליכנותא

ארבע מיתות פרק שביעי סנהדרין רנא

ליצנותא אסורה חוץ מליצנותא דע"ו דשריא דכתי'
כרע בל קורס נבו קרסו כרעו יחדיו כי לא יכלו
מלט משא וכתיב *לעגלות בית און יגורו שכן
שומרון כי אבל עליו עמו וכמרו עליו יגילו על
כבודו כי גלה ממנו אל תקרי כבודו אלא ככרו.

א"ר יצחק מ"ד *ועתה יוסיפו לחטוא ויעשו להם ^{סס יג}
מסכה מכמפם כתבונם עצבים מעשה חרשי' וגו'
מאי כתבונם עצבים מלמד שכל אחד ואחד עשה
דמות יראתו ומניחו בכיסו ובשעה שזוכרה מוציאה
מתוך חיקו ומחבקה ומנשקה. מאי *ווכתי אדם ^{סס}
עגלים ישקן א"ר יצחק דביר' אמי שהיו כומרי'
נוחנים עיניהם כבעלי ממון ומרעיבין את העגלי'
ועושי' דמות עצביהם ומעמידין אותם בצד אבוסיהם

דאשתעי ציה קרא: לא יכלו מלט משא הרעי שנקציהם לא
יכלו לסבול וכתרו: לעגלות בית און על עגלים שנצית אל: ^{דמכ}
יגורו שכן שומרון ידאגו שוכי שומרון: כי אבל עליו עמו ^{רש"י פי'}
שיטלם סנכרס וילך לו: וכמרו שהיו כושאים אותו: עליו יגילו ^{וכופירשן}
שהיו שמחים על כבוד משא שגל' (ממנו) [מהם]: כבודו אלא
כברו משאוי עגלותיו ורעי שנהג ואע"ג דלאו בעלי חיים כיכהו
ואין בהם רעי אשתעי זהו קרא לשון גכאי: מרעיבין את
העגלים בעלי חיים שהיו עובדים אותם והיו מרעיבין אותם
ועושין דמות עבדיהם של בעלי ממון כלו' דמות דיוקנס ומעמידין
אותם בצד אבוסיהם של עגלים ומקמת שהיו רואין את הדמות
תמיד היו מכירין אותם (וכשהיו מוכיחין אותן לשון היו רענים

אפשר ומוציאים אותם לחוץ כיון שראו אותם רצים
 אחריהם וממשמשין בהן אומרים לו ע"ז חפץ כך
 יבא ויזבח עצמו לו אמר רבא האי זובחי אדם
 עגלים ישקין עגלים ישקין לזבח אדם מבעי ליה
 אלא אמר רבא כל הזובח את בנו לע"ז אומרים
 לו דורון גדול הקריב לו יבא וישק לו. א"ר יהודה
 אמר רב אנשי בבל עשו *סכות בנות ומאי ניהו
 תרנגולות. אנשי כותא עשו נרגל ומאי ניהו
 תרנגול. אנשי חמת עשו את אשימא ומאי ניהו
 ברחא קרחא. והעוים עשו את (נבחן) [נבחז] ואת
 תרתק ומאי ניהו בלב וחמור. *והספרוי' שורפי'
 את בניהם (ואת בנותיהם) באש לאדרמלך וענמלך
 אלהי ספרוים ומאי ניהו הפרדוהסוס אדרמלך ראדר
 ורואין את בעלי המזון וסנורים שאלו הן הרגילין לעמוד חלל
 אצוסייהן: ורצין אחריהם וממשמשין בהם כל' האכילוכו
 ואומרים להם הכומרים ע"ז חפץ כך וכו': זובחי אדם משמע
 אותן שזנבו האדם: עגלים ישקין לאמר מכן לעגלים ישקין:
 לזבוח אדם מיבעי ליה [להם] הם הכומרים אומרים עגלים
 הללו כושקין אתכם לזבוח עלמכם להם: אנשי בבל עשו את
 סכות בנות פסוק אחד בספר מלכים באותן [אומות] שהוצי'
 סנקריב בשומרון (ובערים) [ובעריה] ועשו להם ע"ז: תרנגולות
 היו עובדין לדמות תרנגולות ובלשונם קורין לתרנגולת סכות
 בכות: ברחא קרחא עז. צרפא קרוי כל לאן. והעז קרי ליה
 עיין קרחא על שאין לו למר כל כך: *נבחן כלב כלב כונס: ראדר

אפשר
 שהיה
 כיחוס
 שהכשרף
 לה נס
 מחומו
 לע"ז
 לו כותן
 לסס כוסס
 לנפשו
 מ"ב י

סס

עיין

והרש"א

ארבע מיתות מרק שביעי סנהדרין רנב

לית למריח בטעינה וענמלך דעני ליה למריה
בקרבא אף חזקיה מלך יהודה בקש אביו לעשות
לו כן אלא שסכתו אמו סלמנדרא אמר רב יהודה
אמר רב יודעים היו ישראל בע"ז שאין בה ממש
ולא עבדו ע"ז אלא להתיר להם עריות בפרהסי

מתיב רב מ'רשיא *כזכור בניהם מובחותם וגו'
וא"ר אלעזר כאדם שיש לו געגועין על בנו. בחר
ראביו ביה. ת"ש *ונתתי את פגריכם על פגרי
גלוליכם. אמרו אליהו הצדיק היה מחזר על תפוחי
רעב שבירושלים פעם אחת מצא חנוק שהיה
תפוח ומוטל באשפה א"ל מאיזה משפחה אתה
א"ל ממשפחה פלונית אני אמ' לי' כלום נשתייר

לית למריה מהדר את אדוכיו ומכדו שמשליך עליו חסאו שהיה
לריך לטעון על זאורו: אדר מלך מהדר מלכי כל' את אדוכיו:
לעשות לו כן לשורפי צאצ כמו הספרים: סלמנדרא היה
קטנה שיואלה מתכור שהאש צוערה צו שבעה שנים והסך מדמה
אין האור שולט צו וצאקו מלינו [כתוב] גם את צנו העציר צאצ
ולא מלינו לו כן אלא חזקיהו: אלא להתיר להם עריות
בפרהסיא שהיה ילדן תוקפן על עריות אמרו כפרוק כל עול
תורה מעלינו ואל יזכירונו על העריות אבל ע"ז לא תקפן ילרם:
כזכור בניהם מובחותם משמע שהיו להם געגועין עליהם
כאדם שיש לו געגועין על צנו וצזכרו כאכא והכי משמע כזכור
צניהם דומה להם זכירת מונקותם ואזיריהם: בחר ראביו
ביה אחר שנקשרו צה מעלמן תקפה קינתן עליהם: תפוחי רעב

ר' ח'ל' יז
והסוף
דחלק נבי
חכמה
נחלום של
רב אשי
כתי דמר
דאביו
ויק' כו

מאותה משפחה א"ל לאו חוץ ממני א"ל אם אני
 מלמדך דבר שאתה חי בו אתה למד א"ל הן
 א"ל אמור בכל יום שמע ישראל ה' אלהינו ה'
 סד אחד אמר לו *הם כי לא להזכיר בשם ה' שלא
 למדוהו אביו ואמו מיד הוציא יראתו מחיקו ומנשקה
 ומחבקה עד שנבקעה כריסו ונפל יראתו [לארץ]
 ונפל הוא עליה לקיים מה שנא' ונחתי את פגריכם
 על פגרי גלוליתכם. בחר ראביון ביה. ת"ש *ויזעקו
 בקול גדול אל ה' אלהיהם מאי אמור אמר רב
 יהודה ואי תימא ר' (יוחנן) [יונתן] בייא בייא היינו
 דאחרביה לביתא וקליא להיכלא וקטלינהו לצדיקיא
 ואגלינהו לישראל מארעייהו ועדיין הוא מרקר
 בינן כלום יהבתי לן אלא לקבולי אגרא לא איהו
 בעינן ולא אגריה בעינן [בחר ראביון ביה] וכו'
 *עד בקרבותא אמר רב יהודה אמר רב מעשה
 בנכרית אחת שהיתה חולה ביותר אמרה אם
 תעמוד ההיא אשה מחליה תלך ותעבוד לכל
 עבודה ורה שבעולם עמדה ועבדה לכל ע"ו שבעולם
 כיון שהגיעה לפעור שאלה לכומרים במה
 כמו כפופי: הם שתוק כמו ויהם כלב השתיקס: ויצעקו בני
 ישראל: בקול גדול נאנשי כנסת הגדולה כתיב: בייא בייא
 נלשון ארמי הוי לשון גכופ ולעקה כמו אהה נלה"ק: היינו
 דאחרביה לביתיה למקדשו: לקבולי ביה אגרא לכופ את
 ילדינו ולקבל שכר על כך: לא איהו בעינן וכו' אלמא ינר

יוחא ס'
 כל לו
 דף סס
 אגרה כו

ארבע מיתות פרק שביעי סנהדרין רנג

עובדים לזו אמרו לה אוכלין תרדין ושותין
שכר ומתריזין בפניה אמרה מוטב שתחזור
ההיא אשה לחוליה ולא תעבוד עבודה זרה בכך
אתם בית ישראל אינם כן *הנצמדים לבעל פעור
כצמיד פחיל *ואתם הרבקים בה' אלהיכם כב' ^{מדבר כה}
תמרות הדבוקות זו בזו. במתניתא תנא הנצמדי
לבעל פעור כצמיד ע"י אשה ואתם הרבקים בה'
אלהיכם דבוקים ממש:

[משנה הנותן מזרעו למולך אינו חייב עד שימסור ^ס
למולך ויעביר באש וכו'. גמ' תניא אחד
למולך ואחד לשאר ע"ז חייב ר' אלעזר בר' שמעון
אומר למולך חייב שלא למולך פטור אמר אביו
תקפן: תרדין בלד"ש בלע"ז ומשלשלין את המעים וכן שכר קדש:
אתם בית ישראל אינן כן רב יהודה קאמר לה למדרשה
לקרא: הנצמדים לבעל פעור כל' אבל אבותם לא השיבו זאת
על לבם שע"ז מגונה היא מכל ע"ז שנעולם וכלמדו ואדנקו זה
כלמיד פחיל המוקף על פי כלי שמרדין אותו בשעה יפה ואכל
המקום ב"ה לא כלמדים אלא דבוק בתמרות המדונקות שדבוקות
ואינן דבוקות: במתניתא תנא שנה הוא אללס דדבוק משמע
קבור טפי מכלמד למידים אינן מקובצים ומשכין וזין אילך ואילך
דבוק משמע יפה יפה:

[אחד למולך ואחד לשאר ע"ז העביר זרעו קייב קסבר מולך
כמי ע"ז הוא ולא אנטריך לאזהורי עלה בדרכה דמאיכ'
יעבדו (דברים יב) כפקא אלא לומר לך שאם עשה שלא כדרכה
קייב: שלא למולך פטור דמולך דווקא כתיבי שדרכה נכך ולא

ארבע מיתות סרק שביעי סנהדרין

רבי אלעזר בר"ש ור' חנינא בן אנטיגנוס אמרו
 דבר אחר ר' אלעזר בר' שמעון הא דאמרן רבי
 חנינא בן אנטיגנוס דחניא ר' חנינא בן אנטיגנוס
 אומר מפני מה תפסה תורה לשון מולך כל
 שהמליכוהו עליהם ואפי' צרור ואפי' קיסם רבא
 אמר מולך עראי איכא בינייהו *א"ר ינאי אינו
 חייב עד שימסרנו וכו' א"ר יהודה אינו חייב עד
 שיעבירונו דרך העברה היכי דמי אמר אביי
 שרגא דלבני במיצעי נורא מהאי גיסא ונורא מהאי
 גיסא רבא אמר כמשורתא דפוריא:

משום ע"ז אזהיר עליו דהא מאיבה יענדו נפקא אלא חוק הוא
 להם והתורה הקפיד' על חוק זה בסקילה לפיכך הולך לכתוב:
 כל שהמליכוהו עליהם שקרא שמו מולך: רבא אמר לא אמרו
 דבר [אחד] דמולך עראי איכא בינייהו כגון צרור וקיסם שאינו
 ראוי לכך וזה לפי שעה המליכוהו עליו [להעביר לו בכו זה לר'
 אליעזר בר שמעון לא מייחב אלא במולך קבוע וכו': ר' ינאי
 לפרושי עד שימסור דמתכיתין אתא למימר דהך מסירה למשרתי
 ע"ז קאמר]: דרך העברה שלא שיהא מן החוק אלא בדרך
 מכה העצרת המולך: שרגא דלבני שורת לבנים גבוה לבנה
 ע"ג לבנה והאש מכאן ומכאן ומעבירו עליו ואינו שורפו מדקתני
 לקמן המעביר עלמו פטור אלמא לאחר העברה הוא חי והא
 דאמרינן גבי קזקיה שסכתו אמו סלמכדרא לאו למולך היה אלא
 לחלקי ספרוייס דהתם שריפה כתיב: רבא אמר כמשורת'
 דפוריא אינו מעבירו ברגליו אלא קופץ ברגליו בדרך שהתיכונות

ארבע מיתות פרק שביעי סנהדרין רנד

א"ר יוסי בר חנינא ג' כריתות בע"ז למה א' סס
לכררבה וא' לשלא כדרכה וא' למולך חניא

*תכרת תכרת הכרת בעה"ז תכרת לעה"ב דברי מדבר סו
ר"ע א"ל ר' ישמעאל והלא כבר נאמר ונכרתה
וכי ג' עולמים יש אלא ונכרתה בעה"ז הכרת
לעה"ב תכרת דברה תורה כלשון בני אדם:

מחני' בעל אוב זה פיתום המדבר משחיו. סה
קופלין צימי הפורים שהיתה קפירה בארץ והאש צוער בו והוא
קופץ משפה לשפה:

ג' כריתות בע"ז תרתי גבי מולך בקדושים תהיו ואכי אתן
את פני באיש ההוא והכרתי אותו מקרב עמו
ושמתי אני את פני באיש ההוא ובמשפחתו והכרתי אותו ואת כל
הזוכים אחריו וגו' (ושמתי אני את פניו וגו' א"כ) (ואי כמין דס"ל
דמולך לאו ע"ז הוא מ"מ קרי ליה ע"ז והשלישי נשלק לך אנשי'
כי דבר ה' בזה ואת מלואו הפר הכרת תכרת הנפש ההיא
וגו' ותביא לקמן באלו שאין להם חלק לעה"ב דבר ה' בזה זה
דבור ראשון שנאמר צמיני והוא ע"ז והא דכתיב הכרת תכרת
קדא חשיב ליה כדמפרש לקמן דברה תורה כלשון בני אדם את
ה' הוא מגדף ונכרתה לקמן מפרש: א' שלא כדרכה כרת
יתירה גבי מולך אם איכו עכין לו תכהו עכין לזנוק וקטור וכסוד
והשתקוואה שהוא קייב לו עליהם אף שלא כדרכה: וא' למולך
דאע"פ שדרכן בכך סיבעי ליה למיכתניה באפי נפשייהו דמולך
לאו ע"ז הוא והקפידה תורה עליו: וכי ג' עולמות יש בו
ודומה לו בשקיעת חולין וכו' [טעמא דנפשי' קאמר]:

פיתום שס המכסף: המדבר משחיו מעלה את הקטן מן

וידעוני [זה] המדבר בפיו הרי אלו בסקיל' והנשאל בהם באזהרה:

שס ע"ז ת"ך בעל אוב זה המדבר בין הפרקים ובין אצילי ידיו ידעוני זה המניח עצם ידוע בפיו והוא יסעי' כט מדבר מאיליו מחיבי *והיה כאוב מארץ קולך מאי לאו דמשחתי (באורחיה) [כי אורחיה] לא ש"א כח דסליק ויחיב בין הפרקים ומשחתי ח"ש *וחאמר האשה אל שאול אלהים ראיתי עולים מן הארץ מאי לאו דמשחתי כי אורחיה לא דיתיב בין הפרקי ומשחתי:

קד ואף שאלה וו שאל טורנוסרופוס את ר"ע א"ל סס הארץ ומושיב לו בשקיו תחת זרועותיו ומדבר משקי איש"ל"ה בלע"ז: ידעוני המדבר בפיו כדמפ' בגמ' קיה אחת יש ששמה ידוע ומכנים מחכה עלם למוך פיו והעלם מדבר מאליו ע"י כשפים: הרי אלו בסקילה כדכתיב באזן ירגמו אותם: והנשאל בהם שאל ושיא זהם להגיד לו דבר העתיד כגון שאל: באזהרה דאל תפכו אל האזנות ואזהרה דמכשפים גופייהו מלא ימלא כך וגו' וסובר סבר ושאל אוב אי ידעוני:

מבין הפרקים מעלה את הסת ויושב לו באחד מבין פרקי העלמות של מכשף כגון על פרקי אלכנעויותיו או על [פרקי] ברכיו: ידוע שס קיה: כי אורחיה ממוך קצרו וממוך כך קילו כמוך: לא דסליק ויחיב בין הפרקים ומיהו קילו כמוך לפי שאין בו קיומא:

ארבע מיתות פרק שביעי סנהדרין רנה

מה יום מיומי א"ל ומה גבר בגוברין א"ל דמרי צבי שבת נמי דמרי צבי א"ל הכיקאמינ' לך מיימר דהאידנא שבת א"ל נהר סמבטיון יוכיח. בעל אוב יוכיח קברו של אביו יוכיח שאינו מעלה עשן בשבת א"ל בויתו ביישחו וקללתו:

תניא *ודורש אל המתי זה המרעיב עצמו והולך קה ולן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח ^{סס}

טומאה וכשהיה ר"ע מגיע למקרא זה היה בוכה ^{דכ"י יח} ומה המרעיב עצמו כדי שתשרה עליו רוח טומאה שורה עליו רוח טומאה המרעיב עצמו כדי שתשרה עליו רוח טהרה עאכ"ו אבל מה אעשה שעונותינו מה היום מיומים למה תמשך יום שבת יותר משאר ימים: ומה גבר מגוברין מה לאיש כמוך להיות שר וגדול מכל האנשים: דמרי צבי אדוני ספץ לגדלכי המלך קיסר המשילכי: שבת נמי דמרי צבי הקנ"ה ספץ והזהיר על כבודו: מי ימר דהאידנא שבתא היא ודילמא אקד משאר ימים הוא שבת: נהר סמבטיון יוכיח כהר אקד של אנשים ובכל ימות השנוע שוטף והולך וציוס השבת שוקט וכח: בעל אוב יוכיח שאינו עולה בשבת: קברו של אביו דטורנוסרוכוס כל ימות (השנה) [השבת] היה מעלה עשן שהיה נידון וכשרף ובשבת מושעי גיהנם שובתין: בויתו ביישחו קללתו הך קללה אינה אלא גדוף כמו קללה כמרלת שלא היה שם קללה אלא גדוף: שתשרה רוח טומאה עליו שד של בית הקברות יהא אהבו ומסייעו בכשפיו: המרעיב עצמו כדי שתשרה עליו רוח טהרה שכינה וכנזאה: עאכ"ו שהיא המדה נותנת שפ"י

גרמו לנו שנא' * [כי אם] עונותיכם היו מבדילים
 ביניכם לבין אלהיכם. אמר רבא אי בעו צדיק
 ברו עלמא שנא' עונותיכם היו מבדילים רבא
 ברא גברא שדריה לקמיה דר' זירא הוה קא
 משתעי בהדיה ולא הוה קא מהדר ליה א"ל מ
 חבריא את הדר לעפריך. * ר' חנינא ור' הושעיא
 הוו יתבי כל מעלי שבתא ועסקו בספר יצירה
 ומיברא להו עגלא תלחא ואכלו ליה:

ע' רש"א
 לעיל
 אגדה סו

קו ת"ר מעונן ר"ש אומר זה המעביר ו' מיני וכו'
 על העין וחכ"א זה האוחז את עינים ר"ע
 אומר זה המחשב עתים ושעות ואומר היום יפח
 תעניות ונקשה תשרה עליו שכינה דהא מדה טובה יתירה על
 מדת פורענות ואכו לועקין על כך ואין אינו כענין אבל מה אעשה
 כו': אי בעו צדיקי להיות כקייס מכל עין: הוו ברו עלמא שנ'
 כי אם עונותיכם היו מבדילים הא אם לא היו בהם עונות אין
 כאן הבדלה: ברא גברא ע"י ספר יצירה (שמלמד) [שלמנו]
 לירוף אותיות של שם: ולא הוה מהדר ליה שלא היה בו דבור:
 מן חבריא מן הכולרים ע"י הקנרים אמה: עגלא תלחא גדול
 כלא הגיע לשליש שניו וגמר גדילתו דהכי שניק' ומעלי למיכל כמו
 ומגדלין אותן עד שיהו משולשין ל"א שהיה טוב צעל טעם כאלו
 היה שלישי לצטן:

ו' מיני זכור שכבת זרע מו' צדיות ומעביר על עיניו ועושה
 כשפים: אוחז את העינים אוחז וסוגר עיני הצדיות ומראה
 להם כלא עושה דברים של פלא והוא אינו עושה כלום: המחשב
 עתים ושעות לשון [מעונן] [עונה] [כמו צעל עונות שמנפין]

ארבע מיתות פרק שביעי סנהדרין רנו

לצאת למחר יפה ליקח וכו'. ת"ר מנחש זה האומ' פתו נפלה מפיו מקלו נפלה מידו בנו קורא לו מאחריו עורב קורא לו צבי הפסיקו בדרך נחש מימינו ושועל משמאלו *אל תחיל כי שחרית סו הוא ר"ח הוא מוצאי שבת הוא. ת"ר לא תנחשו כגון אלו המנחשים בחולרה בעופות בדגיו ובכוכביו: המביט
[משנה המסית וכו' מכמינין לו עדים וכו' מביאין עיפו' או ככסי כלפניו שלהם רוח']
אותו לב"ר וסוקלין אותו. גמ' וכן עשו לבן סטרא כלוד ותלוהו בע"פ. בן סטרא בן פנדריו הוא. א"ר חסדא בעל סטרא בעל פנדריו. בעל פפוס בן יהוד' הוא. אלא אמו סטרא. אמו מרים הן

את עוכה ואומר היום יפה ללכת לדרך ויללית למחר יפה ליקח מקח וימכר בו הלוקחין: פתו נפלה מפיו לריק לדאוג היום מהיום: נחש בא לו מימינו או שועל משמאלו סימן רע הוא לו: צבי הפסיקו שהוא הולך ממזרח למערב והלבי הולך מלפון לחרם והפסיק דרכו: אל תחיל כי כשנא הגבאי לגבות מס ממנו או המוכס אומר לו בנקה ממך אל תחיל כי להיות ראשין בדבר הפסד שסימן רע הוא לו: שחרית הוא שהיה תוצע ממנו קוב א"ל שחרית הוא ולא תחיל תכלת מעשה היום בפרעון: ראש חדש הוא המתן לי עד מחר: מוצאי שבת הוא ראשון לימי השבוע: המנחשים כשילכין לדרך (הם מנחשי') [או כשמתחילין] בשם דבר:

[מכמינין לו דמרגמינן וחרב לו וכמן ליה מעמידין לו מארצין אקורי הגדר לשמוע דנריו: בעל סטרא בעל אמו סטרא

מגדלא נשוי הואי. כדאמרי בפומבדיתא סטת דא
מבעלה:]

קו ת"ר מכשפה אחר האיש ואחר האשה א"כ מה
ס' ת"ל *מכשפה (לא תחיה) מפני שרוב נשים
שמו' כב מצויות בכשפים *א"ר יוחנן למה נקרא שמם
ס' ע"נ כשפים שמכחישים פמליא של מעלה. *אין עוד
דברים ד מלכרו א"ר חנינא אפילו בדבר כשפים ההיא
חולין פ' אתחא דהוה קא מהדרה למשקל עפרא מתוחית
קו"ל כרעיה דר' חנינ' אמר לה אי מסתייעת ויל עביר
וג"ש נהיהש"א אין עוד מלכרו כתיב איני והא א"ר יוחנן למה
נקרא שמם כשפים שמכחישין פמליא של מעלה
עיקדים שאני ר"ח דנפיש זכותיה. א"ר אייבו בר נגרי
ח"ג פ' י"א א"ר חייא בר אבא בלטיהם אלו מעשה שדים

שמו: סטת דא ע"ש שזיכת' קרי לה הכי:]

אחר האיש ואחר האשה דהא גבי לוב וידעוכי דמכשפים הם
לא קלק בין איש לאשה דכתיב איש או אשה: כשפים
נוטריקון כח פמליא של מעלה שעל מי שכוזר לקיות הן ממיתין:
אפילו כשפים אין להם כח לפכי גזירותיו שאין ממעלה אלא לו
לכדו: מתוחי כרעיה לעשות לו מכשפות: אי מסתייעא מלמא
אי את מללחת לעשות לי מכשפות עשי: אין עוד מלכרו כתיב
ואם המקום ספך בי לא הוכלי להרע ואם תוכלי מאתו יבא ואני
אסבול ואקבל: נפישא זכותיה ומסר כפזיה משמיא לאכוליה:
בלטיהם כמו ומנא בלט דסתר: זה מעשה שדים שנסמרים
ולא כראים ככ"מ שגא' בלטיהם (הן) [היו] המרטומים העושים

ארבע מיתות פרק שביעי סנהדרין רנו

בלהטיהם אלו מעשה כשפוי וכת"א *ואתלהט החרב
 המתהפכת אמר אביו דקפיד אמנא שד דלא קפיד
 אמנא כשפים. אמר אביו הלכות כשפים כהלכו
 שבת יש מהן בסקילה ויש מהן פטור אבל אסור
 ויש מהן מותר לכתחלה העושה מעשה בסקילה
 האוחז את העינים פטור אבל אסור מותר לכתחלה
 כדר' חנינא ורבי אושעיא כל מעלי שבתא הוו
 עסקי בהלכות יצירה ומיברי להו עיגלא תילתא
 ואכלו ליה אמר רב אשי חוינא ליה לאבוה דקרנא
 דנפיץ ושדי כריכי דשיראי מנחיריה. *ויאמרו

שמות ח

(אותם) בלמשיהם ע"י שדים: כשפים אינם נעשים ע"י שדים
 אלא מעלמן: להט החרב המתהפכת גו' מתהפכת מאליה
 ודומה לכשפים שלא ע"י שדים היתה מתהפכת אלא מאליה וקרי
 לה להט: דקפיד אמנא שד מי שמקפיד על הכלי שאינו יכול
 לעשות הדבר בלא כלי הראוי לאותו דבר כגון שרי בזהן שלריכין
 סכין שקמו שקור וארי כוס שלריכין כוס של זכוכית: דלא קפיד
 אמנא אינו עושה בזה כלל הוא עושה: בהלכות שבת דמלאכות
 בסקילה ושבות פטור אבל אסור ולית נקשאקרות מותר לכתחלה

*ה"כ העושה מעשה בסקילה: האוחז את העינים מראה כאלו
 עושה ואינו עושה כלום פטור אבל אסור: עסקי בהלכות יצירה נגמ'
 ומילא איברי להו עגלא תלתא ע"י שהיו מלרפין אותיות השם
 שבהן נברא העולם ואין כאן מאוס כשפים דמעשה הקב"ה [הן]
 ע"י שם קדושה שלו הוא: אבוה דקרנא מכסף היה: מנפיץ
 מכסף קוטעו בכך ובלעז קוקי"ר: ושדי כריכי דשיראי מנחיריה

ארבע מיתות פרק שביעי סנהדרין

החרטומים אל פרעה אצבע אלהים הוא א"ר
 אליעזר מכאן שאין השר יכול לבראות ברירה
 פחותה מכשעורה. רב פפא אמר האלהים אפילו
 כגמלא נמי לא מצי ברי אלא האי מכניף ליה
 והאי לא מכניף ליה א"ל רב לר' חייא לדירי תו
 לי ההוא טייעא דשקליה לספסירא וגיידיה לגמלא
 וטרף ליה בטבלא וקם א"ל לבתר הכי דם ופרחא
 מי הואי (א"ל לא) [אלא] התיא אחיות עינים הואי.
 ועירא איקלע לאלכסנדריא של מצרים וכן חמרא
 כי מטא לאשקויי מיא פשר קם אגמלא דאסקוניתא
 ומשליך סתיכות של מעילים מכסיריו: אצבע אלהים הוא
 מכה זו של כנים לא על ידי מכשפות בזה אלא ע"פ הקנ"ה
 ואין חרטום יכול לה: לא מצי ברי אינו יכול לבראות אפילו
 ברירה גדולה אלא כשהשד כריך לצריות גדולות הוא מאסף ומקנן
 ומציא מן ההפקר: האי מכניף ליה צריות גדולות נוסים לקבלם
 וכאספס אליו אבל קטנה אינה כאספת אליו שאין בה כח לזה
 מרסוק: ה"ג א"ל רב לר' חייא ב"ו ול"ג איני: טייעא סוסר
 ערבי: דשקל ספסירא וגיידיה לגמלא כטל הקרב וסמך גמלו
 לאיברי'. גידיה כמו ראשו מגוייד פ' צמחא דיצמות: וטרף ליה
 בטבלא קשקש לו צוג אישקלייט"א בלע"ז: וקם ועמד על
 רגליו: א"ל ר' קייא לרב: ובתר הכי דם ופרחא מי הוה
 אחר שעמד הגמל כלום חלאת לכלוך מן הדם והפרש: ההיא
 אחיות עינים הוה ולא מגוייד היה שאינו יכול להקיות את המת:
 פשר כמס המכשפות כל מיני מכשפות כדקין על מים חיים
 וכימסין: קם אגמלא דאסקינותא כעשה הסוסר דף של גשר

ארבע מיתות פרק שביעי סנהדרין רנח

אמר ליה אי לאו דזעירי ארץ לא הוי מהדרין
 לך מי איכא דזבין מידי הכא ולא בדק ל' אמיא.
 (ר') ינאי איקלע להתוא אושפיוא אמר להו אשקיון
 מיא קריבו ל' שתיתא חזייה להתוא אחתא דהוה
 קא מרחשן שיפוחתה שדי פורתא מיניה הוה
 עקרבא אמר להו אנא שתאי מדיכו ואחון נמי
 שתו מדידי אשקיייה הות חמרא רכבה סליק
 לשוקא אחא חבירתה פשרא לה חזייהו (אינשי)

סנהדרין
 פרק שטו
 סנהדרין
 היכל
 דליכא
 לחדש

דרכיב אאתחא בשוקא *ותעל הצפרדע ותכס גו'
 א"ר אלעזר צפרדע אחת היתה והשריצה ומלאת
 כל ארץ מצרים כתנאי ר"ע אומר צפרדע אחת
 היתה ומלאת כל ארץ מצרים א"ל ר' אליעזר בן

עצו תחלה את הדף קמור. גמלא גמר. דאסקינותא מין עץ דרשינן
 הוא: איכא דזבין הכא מדעם וכו' כל' יש לוקק צעיר הזאת
 שמוזקת בכשפים אום סמורה ואינו צודקה על הים: ינאי
 איקלע להתוא אושפיוא גרסינן ולא גרסי' ר' ינאי דהאי ינאי
 לאו ינאי מעליא הוא שעשה כשפים: שתייתא קמק טרוף במים:
 חזייה דמרחשן שיפוחתיה ראה ינאי את האשה המציאה לו את
 המסקה שהיו שפתייה נעות והנץ שמכשפה היא: שרא פורתא מן
 המסקה לארץ וכעשו עקרבים (ואלמלא שמה מהן היו נעשין צנופי
 עקרבים): אנא שתאי מדיכו לא גלה להן שהנץ לדבר
 והראה עלמו כאלו שמה: הות חמרא האשה נעשית קמור:
 רכבה ינאי וסליק בשוקא: פשרא לה מיקתה את הכשפים
 וקורה לקדמותה: הצפרדע קדא נשמע: והשריצה ממעיה ינאי

ארבע מיתות פרק שביעי סנהדרין

עוריה עקיבא מה לך אצל הגדות כלה מדברותיך
ולך אצל נגעים ואהלות צפרדע אחת היתה ושרקה
להם והם באו:

קח תניא כשחלה רבי אליעזר נכנסו ר"ע וחבריו
לבקרו הוא יושב בקינוף שלו והם יושבי

סח

בטרקלין שלו ואותו היום ע"ש היה ונכנס הורקנוס
בנו לחלוץ תפלו גער בו ויצא בנויפה אמר להם
לחבריו כמדומה אני שדעתו של אבא נטרפה

לפי שלא

הדליקה

הכר

שהחזו' כה

אמר להו דעתו ודעת אמו נטרפה היאך מניחין
איסור סקילה ועוסקין באיסור שבות כיון שראו

חכמים שדעתו מיושבת עליו נכנסו וישבו לפניו
מרחוק ארבע אמות אמר להם למה באתם
אמרו לו ללמוד תורה באנו אמר להו ועד

ולדות: מדברותיך מכע מדצריך ופכה לך להלכות כגעים ואהלות
שהן קמורים ובהן אתה מקודד ולא בהגדה: שרקה להן ושמש
קולה כל הצפרדעים שצטולס והם באו:

קינוף ד' עמודים וכילה פרוסה עליה' כדאמרינן בסוכה:
לחלוץ תפיליו של אביו דקסנר שבת לאו זמן תפילין הוא

ואסור להניחם שם ילא בהן לרשות הרבים: ושרעתו של אבא
נטרפה וקרוי הוא למות שאלו היתה דעתו מיושבת עליו היה

קולן תפיליו: איסור סקילה הדלקת הנר והעמכת קמין ועוסקין
דבר שאינו אלא אסור שבות (במניח) [דמניח] תפילין בשבת אין

כאן איסור מלאכה ואפי' ילא לר"ה דהא דרך מלכנו הוא
ותכשיטין הוא לו נקול: ברחוק ד' אמות מפני הכדוי שנכרתו

ארבע מיתות פרק שביעי סנהדרין דנט

עכשיו למה לא באתם אמרו לו לא היה לנו פנאי
 אמר להם חמה אני אם ימותו מיתת עצמן א"ל ^{שאלה}
 ר"ע שלי מהו א"ל ^{יודע שיש} שלך קשה משלהן נטל ב' ^{כדי ללמוד}
 זרועותיו והניחן על לבו אמר אוי לכם ב' זרועותי ^{יותר}
 שהם כשני ספרי תורות שנגללין הרבה תורה ^{מכאן}
 למדתי והרבה תורה לימדתי הרבה תורה ^{דכתיבות}
 למדתי ולא חסרתי מרבתי אפילו ככלב המלקק ^{קישורין}
 מן הים הרבה תורה לימדתי ולא חסרתי תלמידי ^{דלשון}
 (אפי') [אלא] כמכחול בשפופרת ולא עוד אלא שאני ^{ע' דש"א}
 שונה ש' הלכות בבהרת עזה ולא היה אדם שואלני

במקלות תכור של עככאי דב"מ: שלי מהו צמה תהא מיתתי:
 שלך קשה משלהם מפני שלנך פתוח כאלס ואלו שמשתכי
 הייה למד תורה הרבה: נטל ר"א שתי זרועותיו: שנגללין
 כשגללין ס"ת והכתב מכוסה כך תתעלס ותתכסה תורה שגללי
 כשמות לפי שלא שמעתי ולמדו ממני: ולא חסרתי מרבתי
 (אפילו) ככלב המלקק מן הים לפי דכמתם שהיתה גדולה אין ^{ע' דש"א}
 תלמידי עולה לקברם ולקבל מהם דכמה שא מעט ככלב המלקק
 מן הים וכן תלמידי לא חסרתי ולא קבלו מקמתי לקבר את
 יתרון דכמתי מהם אפי' כמו שמסר המכחול בשפופרת בטבול
 א': לא חסרתי כלו' לא חסרתי מקמתי מהם שהיו מתקלה
 גדולים יותר ממני וגם עתה גדולים הם ממני (לפי שלמדתי מעט
 מהם) [לפי שלא למדתי מקמתי כ"א מעט מהם]: שפופרת
 קנה שכותבים בה כחול ומכחול קיסס של עץ או של כסף שתוקצין
 בתוכו ומטבולו בכחול ומולאו: בבהרת עזה בהלכות מראות

בהם דבר מעולם ולא עוד אלא שאני שונה ש'
הלכות ואמרי לה שלשת אלפים הלכות בנטיעו'
קישואין ולא היה אדם שואלני בהם דבר מעולם
חוץ מעקיבא בן יוסף פעם א' אני והוא היינו
מהלכים בדרך אמר לי ר' למדני בנטיעו' קישואי'
אמרתי דבר אחד ונתמלאת כל השרה קישואים
אמר לי רבי למדתני נטיעתן למדני עקירתן אמרתי
דבר אחד נתקבצו כולן למקום אחד אמרו לו
הכדור *והאמום מהו כו' אמ' להם טהור ויצתה^ל
נשמתו בטהרה. עמד ר' יהושע על רגליו ואמר^{והאמום}
הותר הנדר הותר הנדר למוצאי שבת פגע בו
ר"ע בין קסרי ללוד והיה מכה בכשרו עד שדמו
שוחת לארץ פתח עליו בשורה ואמר *אבי אבי
רכב ישראל ופרשיו הרבה מעות יש לי ואין לי
שולחני להרצותן:

נגעים: בנטיעות קישואים הלכות מיני כשפים שעל ידיהם
נתמלאת כל השדה קישואין: אמרו לו הכדור והאמום וכו' מהו
שנקלקו צאלו ר"א וקמ"י בסדר טהרות [כלים פכ"ג]: הותר
הנדר הותר הנדר שזכרו: בין קסרי ללוד שהיו נשחין את
מטתו מקסרי ללוד: פתח עליו בשורה שהיו עושין שורה סביבות
המטה להספד: הרבה מעות יש לי להקליף: ואין שולחני
להרצותן כלו' הרבה שאלות יש לי לשאול ואין לי לטי (לשאל)
[לשאל]:

בן סורר ומורה פרק שמיני סנהדרין רס

בן סורר ומורה

פרק שמיני

(נדורות הראשונים היו מולידים בני שמונה שנים) קט
מנ"ל אילימא מדכתיב *הלא זאת ברת סט
שבע בת אליעם (בת) [אשת] אוריה החתי וכתיב ע"ג
*אליעם בן אחיתופל הגילוני ובתיב *וישלח ביד ס"ג יא
נתן הנביא ויקרא את שמו ידידיה בעבור ה' וכתיב סס כג
*ויהיו לשנתיים ימים ויהיו גוזזים לאבשלום וכתיב סס יב
*ואבשלום ברח וילך גשור ויהי שם שלש שנים סס
וכתיב *וישב אבשלום בירושלים שנתיים ימים סס יד
ופני המלך לא ראה וכתיב *ויהי מקץ ארבעים סס טו
שנה ויאמר אבשלום אל המלך אלכה נא ואשלמה
את נדרי אשר נדרתי לה' בחברון וכתיב *ואחיתופל סס יז

אי לימא מדכתיב בת שבע בת אליעם ואליעם בן אחיתופל
וכתיב בלדת שלמה בנה ותקרה את שמו ידידיה וסמך ליה
ויהי לשנתיים ימים אחר לידתו הרג אבשלום את אחיזון וברק
לגשור וישב סס ג' שנים הריה' שנים לשלמה וכששז גשור שפ"ס
יחב את דוד ע"י התקועית להשיבו יצא בירושל' שכת' ואח"כ מרד
דכתיב בתריה ויהי מקץ מ' שנה והכניעו שנה נקט ל' למכין (שנה)
אשאלו מלך כדאמרי' בתמורה (כדכתיב ויאמר המלך לאבשלום
וגו') והלך ומרד ובאותו פרק נחנק אחיתופל כדכתיב ואחיתופל
ראה כי לא כעשתה עלתו (ויצא) [וילן] אל ביתו ויחנק הרי'

בן סורר ומורה פרק שמיני סנהדרין

ראה כי לא נעשתה עצתו ויחבוש את החמור
 [ויקם] וילך אל ביתו ואל עירו ויצו אל ביתו ויחנק
 וכתוב *אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם.
 ותניא כל שנותיו של דואג אינם אלא ל"ד ושל
 אחיתופל אינם אלא ל"ג כמה הויא להו תלתין
 ותלתא דל שבע דהוה שלמה פש להו עשרים
 ושית דל תרתין שני תלתין עבורי אשתכח דכל
 חד וחד בתמני אוליד ממאי דלמא תרוייהו בתשע
 אוליד ובת שבע אוליד בשית משום דאתתא בריאה
 היא חדע דהא הויא לה ולד מעיקרא אלא מהכא
 *אלה תולדות תרח ותרח הוליד את אברם את
 נחור ואת הרן אברם גדול מנחור שנה ונחור

מלכ כה

ראש יס

שלמה בן ז' שנים: הצי ימיו של אדם ל"ה דכתיב ימי שנותיו
 נהם שבעים שנה: פשו להו עשרין ושית לאחיתופל כשכול
 שלמה ונתוך כ"ו שנים כולדו דורות אליעם ובת שבע ושלמה:
 דל תרתין שנין דתלתא עבורי כל' פקות מק' קדשים אין שהם
 לעוברי' קדשי' להריון וקודש לימי כידו' וטהר': אשתכח דכל חד
 וחד בתמני אוליד אכיתופל אוליד אליעם לק' שנה וק' קדשים
 (לעצורו) ואליעם היליד בת שבע לק' שנה וק' קדשים
 ובת שבע לק' שנים וק' קדשים ללידתו של שלמה הרי כ"ו שנים:
 דאתתא בריא' היא אשה דרכה להיות בריא' וקמהר' להזריע:
 וחדע דע"כ דאשה קמהר': דהא הוה לה לבת שבע ולד
 מקמיה שלמה איתו הולד שמת לדוד שכולד ראשון דכתיב ביה
 וכאשר מת הילד קמת ומאכל לקם: אברם גדול מנחור שנה

בן סורד ומורה פרק שמיני סנהדרין רסא

גדול מהרן שנה נמצא אברהם גדול שתי שנים
מהרן וכתוב *ויקח אברם ונחור להם נשים וגו' ^{לאס' יא}
וא"ר יצחק יסכה זו שרה ולמה נקרא שמה יסכה
שסכחה ברת"ק והיינו דכתיב *כל אשר תאמר ^{סס כא}
אליך שרה שמע בקולה. ד"א יסכה שהכל סבין
ביופיה וכת' *ויפול על פניו ויצחק ויאמר בלכו ^{סס י}
וגו' כמה קשיש אברהם משרה עשר שנים וקשיש
מאבות תרתין שנים אשתכח כי אוליד' הרן לשרה
בתמני אוליד' ממאי דלמא אברהם ווטא לאחות
הוה ודרך חכמתן קא חשיב להו תדע דקא חשיב
להו קרא דרך חכמתן דכת' *ויהי נח בן חמש ^{סס ס}
מאות שנה ויולד נח את שם את חם ואת יפת
שם גדול מחם שנה וחם גדול מיפת שנה נמצ' שם
גדול מיפת ב' שנים וכת' *ונח בן שש מאות ^{סס י}
שנה והמבול היה מים על הארץ וכת' *ואלה ^{סס יא}
תולדו' שם שם בן מאת שנה ויולד את ארפכשד
שנתי' אחר המבול בן ק' שנה בר מאה ותרתין
שנים הוה אלא דרך חכמתן קא חשיב להו ה"ג דרך
מדקא חשיב ליה קרא דרישא: וכת' ויקח אברם ונחור להם
נשים ^{סס} אשת אברם שרי ו^{סס} אשת נחור מלכה בת הרן אבי
מלכה ואבי יסכה אלמא יסכה בת הרן ויסכה זו שרה: דילמא
זוטרא דאחותהו ואיזהרן הוא דקשיש מיכיה: ויהי נח בן חמש
מאות שנה לאחר שהיה בן מ"ק שנה הוליד את שלשתן. ^{סס נ}
מאת שנה ויולד את ארפכשד שנתים אחר המבול: בר מאה
ותרתין הוה הואיל והוא גדול מכולן כמלא שכולד בת"ק שנה

בן סורר ומורה פרק שמיני סנהדרין

חכמתן קא חשיב להו. א"ר כהנא אמריתא לשמעתי
 קמיה דרב זכיד מנהרדעא אמ' אחון מהכא מתניתו
 יל^{רש"י} לה אנן מהכא מתנינן לה *ולשם יולד גם הוא
 אנכי כל בני עבר אחי יפת הגדול [יפת] הגדול
 שבות^ל לה שבאחיו [הוה] אלא מנ"ל מהכא *ובצלאל בן אורי
 ד"כ^ל בן חור למטה יהודה ובתי *ותמת עזובה (אשת
 כלב) ויקח לו כלב את אפרת וחלד לו את חור
 וכי עבר בצלאל משכן בר כמה הוה בר חליסר
 שבות^ל לו שני דכתי' *איש איש ממלאכתו אשר המה עושי'
 ותני' שנה ראשונה עשה משה משכן שנייה הקים
 משכן^י ושלח מרגלים וכתיב *בן ארבעים שנה
 אנכי בשלוח משה עבד ה' וגו' ועתה הנה אנכי
 היום בן חמש ושמונים שנה. כמה הויא להו
 ארבעים דל ארביסר דהוה בצלאל פשו להו עשרין
 ושיית דל תרתי שני דתלתא עכורי אשתכח דכל
 חר וחר בתמני אוליד:

לכח וכשירד המצול היה צן מאה שנה אלא ש"ח קטן מכולם הוה
 ובת"ק ומרתין שצין לאציה אמיליד ודרך חכמתן חשיב להו:
 ואחרו בתום' תימה ח"כ ליחשוב חס לנפשו וקרא קל חשיב חס
 ויפת ע"כ: ותמת עזובה ויקח לו כלב את אפרת וחלד לו את
 חור אלמא חור בר כלב הוה ובצלאל היה דור שלישי שלו: וכי
 עבר משכן היה בן י"ג דקרי לי' איש איש ממלאכתו וכשנשתלמו
 המרגלי' בשנה השנית כבר היה צן י"ד שנה ובתיב צן ארבעים
 שנה אנכי היום:

בן סורר ומורה א"ר שמיני סנהדרין רסב

[פיסקא] בן ולא בת. תניא אר"ש כדן הוא שחתא שס

בת ראויה להיות כבן סורר ומורה

*שהכל מצוין אצלה בעבירה אלא גזירת הכתוב ע

הוא בן ולא בת:

א"ר חנן לא נברא יין בעולם אלא לנחם אבלי קי

ולשלם שכר לרשעים שנא' *תנו שכר לאוהב שס

ויין למרי נפש א"ר יצחק מ"ד *אל תרא יין כי חשלי לא

יתאדם אל תרא יין שמאדים פניהם של רשעי' ^{סס כב}

בעה"ו ומלבין פניהם לעה"ב רבא אמר אל תרא

יין כי יתאדם אל תרא יין שאחריתו דם. רב כהנא

רמי כתיב תירש וקרינן תירוש וכה נעשה ראש לא

זכה נעשה רש. רבא רמי כתי' *ישמח וקרינן ישמח ^{מחלי קד}

זכה משמחו לא זכה משמחו והיינו דאמ' רבא

חמרא וריחנא פקחין. א"ר עמרם בריה דר' שמעון בר

שהכל מצוין אצלה בעבירה וכשהיא זוללה ומונאה בקטנותה

סופה כאלא תמלא לעודה עומדת צפרת דרכים וסרגל

הבריות לעבירה כשזיל אמתן:

לשלם שכר לרשעים שמתעדיין בו נעוה"ו ומקבלין בו שכר

חלות שעושין נעוה"ו: לאוהב היינו רשע שנטרד והולך

לו: למרי נפש לאזלים לפכוכי נערייהו: אל תרא יין כלי'

אל תתן עיניך להחשיך אחריו: שאחריתו דם סופו יסרג עליו:

כהיב יין ישמח לבב אנוש כשי"ן דשמע לשון שום שמעמהו

וכטל סכמת לבו (כמו פכו אלי והשמו לשון תמחון לבב): וקרינן כינו

ישמח לשון שמחה: זכה כלומר אם זכה וידע להזהר בעלמו ^{חריש}

עלשמות יותר מדאי משקמו שמפקס את הלב: פקחין עשאונו

בן סורר ומורה פרק שמיני סנהדרין

ושל כג אבא א"ר חנינא מ"ד *למי אוי למי אבוי למי
 מרנים למי שיה למי פצעים חס למי חכלילו
 עינים למאחרי על היין לבאים לחקור ממסך.
 כי אחא רב דימי אמר אמרי במערבא האי קרא
 מאן דדריש ליה מרישיה לסופיה מדריש ומסופיה
 לרישיה מדריש. דרש עובר גלילאה י"ג ווי"ן
 נאמרו כיון *ויחל נח איש האדמה ויטע כרם
 וישת מן היין וישכר ויחגל בהוך אתלו וירא חס
 אבי כנען את ערות אביו ויגר לשני אחיו בחוץ
 ע' נח"ה ויקח שם ויפת את השמלה וישימו על (שכמם)
 [שכם שניהם] וילכו אחורנית ויכסו את ערות
 אביהם ופניהם וגו' וייקץ נח מיינו וידע את אשר
 עשה לו בנו הקטן רב ושמואל חד אמר סרס
 וחד אמר רבעו מאן דאמר סרסו מחוך שקלקלו
 פקס: אבוי לשון לעקה בלשון ארמי כמו צי"א צי"א: שיח לער
 כמו אריד צי"א: למי כל אלה למאחרים על היין: מרישיה
 לסופי' מדריש כדרש משמעו יפה וה"ק למי כל אלה למאחרי'
 על היין לבאים לחקור ממסך שחוקרין היכן היין הטוב המוסך
 בצמח: ומאן דדריש ליה מסופיה לרישיה מדריש כדרש
 משמעו יפה וה"ק למי שיש לו אוי ואבוי ושיק דהיינו אנלים
 ולמי שיש לו מדכים ופלעים קנס דהיינו רשע הכלקס עם הנרי'
 ולמי שיש לו חכלילו עינים מרוב שומנו ושקיטתו (בהס) [להס]
 ראוי להיות מאחרי' על היין: י"ג ווי"ן ל' וי וי ואמר ארור כנען
 לא קשיב אלא עד שידע דנגמר לו עונשו של יין: מחוך שקלקלו

בן סורר ומורה פרק שמיני סנהדרין רסג

ברביעי קללו ברביעי ומ"ד רבעו גמר וירא וירא כתיב
הכא *וירא חם אבי כנען וכתיב *וירא אותה שכם
בן חמור בשלמא למ"ד סרסו משום הכי קללו ברביעי
אלא למ"ד רבעו מאי שנא רביעי נלטייה בהדיא
הא והא הואי. ויחל נח איש האדמה ויטע כרם
אמר רב חסדא אמר (מר) [רב] עוקבא ואמרי
לה אמר מר עוקבא א"ר זכאי א"ל הקב"ה לנח
נח לא היה לך ללמוד מאדם הראשון שלא גרם
לו אלא יין כמ"ד אותו אילן שאכל ממנו אדם
הראשון גפן היה דתניא ר"מ אומר [אותו אילן
שאכל אדם הראשון ממנו] גפן היה *שאין לך
דבר שמביא לאדם יללה אלא יין ר' יהודה אומר
הטה היה שאין התינוק יודע לקרוא אבא ואמא
עד שיטעום טעם דגן. (*וקרי ליה עץ על שם אינו
העמיד שחטה תזמר בדקל) ר' נחמיה אומר תאנה
היה שבדבר שקלקלו בו נחקנו שנאמר *ויתפרו
עלה תאנה:

ברביעי שמכעו מלהוליד בן רביעי: קללו ברביעי קלל את בן
רביעי שלו. כוש ומלרים ופוט וכנען ויחמר ארור כנען: איש
האדמה אמאי קרי ליה איש האדמה ע"י שהוכיחו הקב"ה היה
לך ללמוד מאיש האדמ' דהיינו אדה"ר שהיין קכס עליו מיתה: שאין
לך דבר שמבי' יללה על אדם אלא יין הילכך מסתברא דעל
ידו קכס' מיתה וזכיה לעולם: שאין התינוק יודע וכו' ועדקרי
ליה עץ הדעת טוב ורע ע"י שהיינו קטנים: בדבר שנתקלקלו
בו נחקנו מדת הקב"ה נאחזל שהוא מכה בו הוא מרפא נס

קיא *דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו א"ר
 יוחנן משום רשב"י מלמד שכפאתו אמו
 על העמוד ואמר לו *מה ברי ומה בר בטני ומה
 בר נדרי מה ברי הכל יודעין שאביך ירא שמים
 היה עכשיו יאמרו אמו גרמה לו ומה בר בטני
 כל הנשים של בית אביך כיון שמתעברות שוב
 אינם רואות פני המלך ואני דחקתי ונכנסתי כדי
 שיהא לי בן מזורז ומלובן ומה בר נדרי כל נשים
 של בית אביך היו נודרות ואומרות יהא לי בן
 הגון למלכות ואני נדרתי ואמרתי יהא לי בן זריו
 ומלובן וממולא בחורה והגון לנביאו. אל למלכו
 למואל אל למלכים שחו יין אל למלכים

במך כס כגון וילת אש כליון וכתיב ואני אהיה לה נאם ה' קומת
 אש סביב:

דברי למואל מלך שלמה המלך למואל מעשיו וקמטו להקב"ה
 למואל (כמו למו) שכי' הוא כמו ידי שמה למופי: משא
 אשר יסרתו אמו פרשת מוכסה שהוכיחה אמו: שכפאתו על
 העמוד להלקותו יסרתו לשון מלקות כדאמרין לקמן ויסרו אותו
 זה מלקות ומפני שהיתה רואה שהוא בעל הנאה ומרצה בסעודה
 היתה מוכיחה: אמו גרמה להיות רשע שהרי באביך לא יתלו
 הקונה והיינו מה ברי למה תגרוס לרכן אחר כך אחת ברי ולא
 בן אביך: בר בטני מעי גרמו לך להיותך בעל לורה ובעל כס
 עדקתי ונכנסתי שתשמיש יפה לולד ולזרזו כדאמרין
 במסכת כלה ג' קדשים האקרונים תשמיש יפה לולד שמתוך כך

בן סורר ומורה פרק שמיני סנהדרין רסד

אמרה לו בני מה לך אצל מלכים ששותין יין
ומשחקרים ואומרי' למה לנו אל ולרוזנים אי שכר
מי שכל ריו עולם גלויים לו ישתה יין וישתכר.
א"ד מי שכל רוזני עולם משכימין לפתחו ישתה
יין וישתכר. א"ר יצחק מנין שחור שלמה והודה
לאמו דכתיב *כי בער אנכי מאיש ולא בינת אדם ^{משלי לא}
לי כי בער אנכי מאיש מנח דכתיב *ויחל נח איש ^{לשמים ט}
האדמה ולא בינת אדם לי זה אדם הראשון:

א"ר זירא כל הישן בבית המדרש חורתו נעשית קיב
לו קרעים שנא' *וקרעים תלביש נומה: **עא**

תניא ר' יהודה אומר אם לא היתה אמו ^{משלי כג} שוה ^{כג}
לאביו בקול ובמראה וקומה אינו נעשרה קיג

בן סורר ומורה שנא' *בקולנו ומדקול בעינן שוין ^{סס}
מראה וקומה נמי בעינן שוין. תניא א"ר שמעון ^{דבב' כב}
וכי מפני שאכל זה תרטימר בשר ושתה חצי לוג
יין האיטלקי אביו ואמו מוציאין אותו לסקלו אלא
לא היה ולא עתיד להיות ולמה נכתב דרוש וקבל
שכר א"ר יונתן אני ראיתיו וישבתי על קברו כמאן
אזלא הא דתניא עיר הנדחת לא היתה ולא עתידה

ילא הולד חלובן וסורר: אי שכר כלומר אל לרוזנים לומר אי
שכר לא כזה להם לומר כן: בער אנכי מאיש כההוא משא
כתיב: זה אדם הראשון שכבשל ביין ואני שמימי יותר מהם:
נעשית לו קרעים שוכס תלמודו ואינו כזכר אלא לסירוגין:
בקולנו חד קול משמע מדלא כתיב בקולותינו או בקוליכו צי"ד:

בן סורר ומורה פרק שמיני סנהדרין

להיות ולמה נכתבה דרוש וקבל שכר כר' אליעזר
 דתניא רא"א כל עיר שיש בה אפילו מזוזה אחת
 דברי' יג אינה נעשית עיר הנדחת דכתיב *ואת כל שללה
 חקבוץ אל חוך רחובה ושרפת באש וכיון דאיכא
 שס יקמזוזה לא אפשר דכתיב *לא תעשון כן לה' אלהיכם
 א"ר יונחן אני ראיתיה וישבתי על זלה:

שס **כמאן** אולא הא דתניא בית המנוגע לא היה ולא
 עתיד להיות ולמה נכתב דרוש 'קבל שכר

כר' אלעזר בר' שמעון דתנן ר"א בר"ש אומר
 לעולם אין הבית טמא עד שיראה כשני גריסין
 [על שתי אבנים בשתי כתלים בקרן זוית ארכו
 כשני גריסין] ורחבו כגריס מ"ט דר"א בר"ש כתב
 קיר וכתב קירות איוהו קיר שהוא נקירות הוי
 אימר זה קרן זוית תניא א"ר אליעזר בר צדוק
 מקום היה בתחום עזה והיו קורין אותו חורבתא
 סגירחא א"ר שמעון איש כפר עכו פעם א' הלכתי

אפילו מזוזה אחת וכל שכן אחד מן הקומטין או ספר מכל
 הכנאים שאזכרת השם כתובה שס ולא קרינא ניה את כל שללה
 ושרפת: לא תעשון כן וגו' דמר ואזדתם את שםם כתיב:

גרים זה שיעור כגעים וכשתי גריסין על שני אבנים דכתיב
 וקללו את האבנים תרתי משמע ובכל אמת שיעור כגע:

בקרן זוית ואותן ז' אבנים [יהיו] בקרן זוית אחד נכותל זה
 ואחד נכותל זה והכגע משך בשתייהן ארכו ז' גריסין ורחבו
 כגריס שהיא בכל אכן כגרים על גרים: מ"ט דר' אלעזר דנעי
 קרן זוית: כתיב קיר ומראיהן שכל מן הקיר: חורבתא סגירחא

בן סורר ומורה פרק שמיני סנהדרין רסה
לגליל וראיתי מקום שמציינין אותו ואמרו אבנים
מנוגעות פינו לשם:

תניא ר' יוסי הגלילי אומר וכי מפני שאכל זה קיד
חרטימר בשר ושחה חצי לוג יין האיטלקי עב
אמרה חורה יצא לב"ד ויסקל אלא הגיעה חורה
לסוף דעתו של בן סורר ומורה שסופו מגמר נכסי
אביו ומבקש לימודו ואינו מוצא ויוצא לפרשת
דרכים ומלסטם את הבריות אמרה חורה מוטב
שימות וכאי ואל ימות חייב שמיחתן של רשעי הנאה
להם והנאה לעולם ולצדיקים רע להם ורע לעולם.
שקט לרשעים רע להם ורע לעולם ולצדיקים הנאה
להם והנאה לעולם. יין ושינה לרשעים הנאה להם
והנאה לעולם ולצדיקים רע להם ורע לעולם.

חורבה חלוצת מתרגמינן סגירתא שנתן משם בית המנוגע:
מציינין אותו שלא יאהילו עליו דאזן מנוגעת מטמא בזהל
דחלוצה הוקש למת אל כא תהי כמת:

מגמר מכלה: למודו מה שהורגל בבשר ויין: הנאה להם שאין
מוסיפין לחטוא: והנאה לעולם שזקטה כל הארץ: רע להם
שהיו מוסיפין זכות: ורע לעולם שהיו מגיכים על דורס ומוכיכים
את הדור: שקט לצדיקים הנאה להם והנאה לעולם שיש להם
פכאי לעסוק בתורה ובמצות: יין ושינה לרשעים הנאה להם
והנאה לעולם כל זמן שזותים וישנים אינם קוטאים ואינן
מריעין לבריות: לצדיקים רע להם שאין עוסקין בתורה: ורע
לעולם שהתורה שהן עוסקין בה מגיכה על הדור וכשהן מתבטלין

בן סורר ומורה פרק שמיני סנהדרין

פזור לרשעים הנאה להם והנאה לעולם ולצדיקים
רע להם ורע לעולם:

מ'שנה הבא במחתרת נדון על שם סופו וכו'.

גמ' אמר רבא מ"ט דמחתרת חוקה שאין

אדם מעמיד עצמו על ממונו והאי מימר אמר

אי אולינא קאי לאפאי ולא שביק לי ואי קאי

לאפאי קטלינא ליה והתורה אמרה הבא להרגך

השכם להרגנו:

עג מנין לרואה את חבירו שהוא טובע בנהר או חיה

גוררתו או לסטין באין עליו שהוא חייב

להצילו ת"ל *לא תעמוד על דם רעך והא מהכא

נפקא מהתם נפקא אבירת גופו-מנין ת"ל *והשבותו לו

פורענות בל לעולם: פזור שספרדן זה מזה ואין יכולין להועץ

עלה רעה ולסייע זה את זה:

הבא במחתרת שאמרה תורה יורג: נדון על שם סופו דהא

לא קטל ומקטיל מאוס דסופו להרוג בעל הבית כשיעמוד

הנגדו להליל מחומו: מ"ט דמחתרת שאמרה תורה אין לו דמים

בלו' הרי הוא לך כמי שאין לי דם וכשמה ומותר להרגו: חוקה

אין אדם מעמיד עצמו על ממונו שרואה שאמר טוטלו ושומק

הילכך יודע הנגב הזה שנה"ב עומד על מחומו להלילו ומימר אמ'

הנגב אי אוליכא לגבי' קאי באפי ואי קאי קטילכא ליה ואמרה לך

[תורה] אין לו דמים ומלמדתך מאמר שהוא בל להרגך השכם

[אתה] להרגו:

אבירות גופו כגון כטבע צהר מכין אתה מכוה על השבתו:

ת"ל והשבותו לו קרא יתירה הוא למדרש השב את גופו

בן סורר ומורה פרק שמיני כנהדרין רסו

אי מהתם הוה אמינא ה"מ בנפשו אבל מיטרח
ומוגר אגרי אימא לא קמ"ל:

בעו מיניה מר' אמי בן נח מצווה על קדוש השם עד
או אינו מצווה על קדוש השם אמר אבוי ע"נ

ח"ש ו' מצות נצטוו בני נח ואם איתא חמני הויין
א"ל רבא אינהו וכל אביזרייהו מאי הוה עלה א"ר
אדא בר אבהו אמרי בי רב כתיב *לדבר הוה י"ג
יסלח ה' לעבדך בבוא אדוני בית רמון [להשתחוות
שמה] והוא נשען על ידי והשתחויתי וכתיב *לך ש
לשלוש *ואם איתא לא לימא ליה הא בצנעא עה
הא בפרהסיא:

לעלמו: ה"מ בנפשו אס זה הוואהו יכול להלילו ילילתו: קמ"ל
לא תעמוד על דם רעך לא תעמוד על עמק משמע אלא תזור על
כל לדין שלא יאבד דם רעך:

בן נח מזהר על ע"ז בדאמר בפ' ד' מיתות ואם אחר עבד ואם
לא תהרג מלה היא לקדש את ה' אי לא: אביזרייהו כל מידי
דאיך ביה וק"ה שייכא בהו דאס א"ל לעבד על איתן מלית אז
יהרג אס לא יקדש את ה' יעבד עליהן הילכך האי כמי בכללן
הוא. אביזרייהו לוראפר"טמכט ודוגמתי צמקיות עולה וכל
אנדרהא: לדבר הזה מאמר שקבל עליו כעמך שלא לעבד ע"ז
אמר לאלישע לדבר הזה יסלח ה' לעבדך שאני אכוס בדבר שאדון
כשען על ידי וכתיב ויאמר לו לך לשלוש אלמא הודה לו: ואם
איתא דבן נח מזהר על ק"ה לא לימא ליה לך לשלוש דמשמע
דהודה לו כהי דלהוכיחו לא היה מלווה דהוכח תוכיח את עמיתך
פתיב ולא גר תושב מיהו אודוי לדבר אסור לא לודי: בצנעא

בן סורר ומורה פרק שמיני סנהדרין

קטו אמר רב יהודה א"ר מעשה באדם אחד שנתן
עיניו באשה אחת והעלה לבו שינא באו

ס

ושאלו לרופאים אמרו אין לו תקנה עד שתבעל
לו אמרו חכמים ימות ואל תבעל לו. תעמוד לפניו
ערומה ימות ואל תעמוד לפניו ערומה. הספר
עמו מאחורי הגדר ימות ואל תספר עמו מאחורי
הגדר פליגי בה ר' יעקב בר אידי ור' (שמעון
בר נחמיה) [שמואל בר נחמני] חד אמר אשת
איש היתה וחד אמר פנויה היתה בשלמא למ"ד
אשת איש היתה שפיר אלא למ"ד פנויה היתה
מאי כולי האי א"ר פפא משום פגם משפחה רב
אחא ברביה דרב איקא אמר כדי שלא יהו בנות
ישראל פרוצות בעריות ולינסבה מינסב לא מיתבא
דעתיה כדר' יצחק דא"ר יצחק מיום שחרב בה"מ

נעמן בלנעה הוה ולא היו ישראל רימוק שהוא משתחוה לשם
וגבי ק"ה בתוך בני ישראל כתוב ואפילו כלטווה בן נח עליה
לא כלטווה לקדשו אלא בתוך ישראל:

והעלה לבו שינא כיון מרוב אהבה כעמס לבו והעלה קולו:
משום פגם משפחה האשה שהיו נוסין בדבר: שלא
יהיו בנות ישראל פרוצות בעריות לעמוד בפני האנשים לתת
בהם עיניהם וימסרו להם לביאה: ולינסבה מינסב דאין כאן
פריעות בעריו' דכולהו [ליעבדן] הכי (עבדו) ולינסבן ואין כאן
[עבירה] אלא מלוה: לא מיתבא דעתיה ולא ירפא נכך: מיום
שחרב בהמ"ק כשל הכס מדאגות רבות ואין רוח קמה באיש

בן סורר ומורה פרק שמיני סנהדרין רסו

ניטלה טעם ביאה ונתנה לעוברי עבירה שנאמר
*מים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם:

חשלי ס

ה נ ש ר פ י נ

פרק תשיעי

*אל תחלל את בתך להזנותה ר' (אלעזר) [אליעזר] קטן
אומר זה המשיא בתו לזקן ר"ע אומר זה עו

המשהה בתו בוגרת. א"ר כהנא משום ר"ע *איוהו ויקרא יט
עני רשע ערום זה המשהה בתו בוגרת. וא"ר ^{זס ע"ג}

כהנא משום ר"ע הוי זהיר מן היועצך לפי דרכו.
א"ר יהודה אמר רב המשיא בתו לזקן והמשיא
אשה לבנו קטן והמחזיר אבירה לנכרי עליו הכתוב

להיות תאב לאשתו לפיכך כיטל טעם ביאה: וניתן לעוברי
עבירה שילה"ר תוקפן ומרבה תאותן: דכתיב לחם סתרים
ינעם ליסנא מעליא נקט (דכתיב) [כמו] כי אם הלחם אשר
הוא אוכל:

המשיא בתו לזקן מתוך שאינה מקבלתו מזה היא תחתיו:
המשהה בתו בוגרת שמתאות להפקירה ומזה: איוהו

עני רשע ערום שנשזיל עניות ערשע: המשהה וכו' שמהה
אותה בשזיל מלאכה וזו היא ערמת רשע שגורם להזנות' בשזיל
הנאתו שאין רולה לקנות שפחה לשמשו: לפי דרכו להנאתו:
והמחזיר אבירה לנכרי האוה וסגר ככרי לישראל ומראה בעלמו
שהשבת אבדה אינה קשורה לו מלות בוראו שאף לככרי הוא כן

אומר *למען ספות הרוה את הצמאה לא יאבה
 ה' סלוח לו וסמוך לפרקן שפיר דמי להשיאן
 לקטנים וקטנות. האוהב את אשתו כגופו וכו'
 האוהב את שכנו וכו':

דברי כט

יבמות פ'

הבא עב

יבמות

וע"ש

רש"א

אמר שמואל מפני מה לא נאמרה יד בברזל
 שהברזל ממית בכל שהוא תנ"ה רבי אומר
 גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שהברזל
 ממית בכל שהוא לפיכך לא נתנה תורה בו שיעור
 וה"מ דברוייה מיברז:

ע"ה [משנה המכה את חברו בין באבן בין באגרופ
 ואמרוהו למיתה והיקל ממה שהיה ולאחר
 מכאן הכביד ומת חייב ר' נחמיה אומר פטור

שלא כלטווה עליהם: למען ספות לסגר כמו ספו שנה על שנה:
 רזה את הצמאה שנה בדבר עס למא לדבר זקן וילדה זו למאה
 לתשעים וזקן שבע וכן גדולה לקטן: סמוך לפרקן עדיין קטנים
 הם *וסמוך לפרקן שאני ללאו קטנים הם כולי האי דתשום שנה
 אי קלי שנה לא תזכה עליו:

ע"ה גמ'

ומכין

לא נאמר יד בברזל כמ"ש צאצן יד בכלי עץ יד נשמע שיש בה
 אקוה לבעיף שיעורא אבל בברזל כתיב ואם בכלי ברזל
 הכהו: שהברזל ממית בכל שהוא ע"י תקיפה שתקצ לו חס
 בושט או בלבו: דברוייה מיברז כו"ש ע"ש צלע"א אבל הכהו לארכו
 כך הכאה שיעורא בעי:

[ואמרוהו למיתה ב"ד אבל אמרוהו מקילה לקיים אפילו לרצון
 פטור: והקל ממה שהיה וקזרו ואמרוהו לקיים:

הנשרפין . פרק חשיעי סנהדרין רסח

שרגלים לדבר: גמ' ח"ר את זו דרש ר' נחמיה

*אם יקום והתהלך בחוץ *על משענתו ונקת המכה ^{שמים כח}

וכי תעלה על דעתך שזה מהלך בשוק וזה נהרג ^{שם ע"נ}

אלא זה שאמרוהו למיתה והקל מזה שתירה

ולאחר כך הכביר ומת שהוא פטור ורבנן האי

*ונקה המכה מאי דרשי ביה מלמד שחובשין ^{שם}

אותו ור' נחמיה חבישה מנ"ל יליף ממקושש ורבנן

נמי לילפו ממקושש מקושש בר קטלא ומשה לא

הוה ידע קטליה במאי לאפוקי האי דלא ידעין

אי בר קטלא הוא אי לאו בר קטלא הוא ורבי

שרגלי' לדבר שלא מת מקמת מכה זו שהרי הקל: על משענתו

חמרגמין כל צוריה שנתרסא לגמרי וכשען על הקו: וכי תעלה

על דעתך למה ליה לעומר ונקת המכה מיתה: אלא זה

שאמרוהו מתקילה למיתה ובא הכתוב ללמדך שאם יקום מן

המסבב והתהלך נסון ואמרוהו למשענת המים ונקת המכה

ואפילו מת לאחר מכן שחור והכבד: ורבנן האי ונקת המכה

מלמד שחובשין אותו אם אמרוהו למיתה חובשין המכה שלא

יבדק עד שכתובת אס ימות אס לאו להכי אמי ונקת המכה

דמשמע לכשיקום ונקת המכה מכלל דעד השתא פגום הוא: יליף

ממקושש דכמיצ ויכיתו אימו בחסור: מקושש בר קטלא הוא

פשיטא ליה למשה דבר קטלא הוא כדאיתא לקון מצרייתא ידע

היה מרע"ה שהמקושש במיתה שהרי כבר נאמר במורה מקלליה

מות יומת אכל לא היה ידע באיזו מיתה יומת ורבנן ס"ל כח"ד

לא בעינן שידועוהו בהתראתו באיזו מיתה כהרג:

נחמיה יליף ממגדף דלא הוה ידע אי בר קטלא
 הוא וחבשוה ורבנן מגדף הוראת שעה היתה
 כדחניא יודע היה מרע"ה שהמקושש במיתה שנ'
 שמות לא * מחלליה מות יומת אלא לא היה יודע באיוו מיתה
 מדבר מו' נהרג שנא' * כי לא פורש וגו' אבל מגדף לא נאמ'
 בו אלא לפרוש להם ע"פ ה' שלא היה משה
 יודע אם הוא בן מיתה כל עיקר אם לאו:

פ א"ל שמואל לרב יהודה שיננא * לא חימא ליה
 לאבוכ הכי דחני' הרי שהיו אביו עובר על ד"ת
 לא יאמר לו אבא עברת על ד"ת אלא אומר
 לו אבא כך כתיב בתורה סוף סוף היינו הך

דלא הי' יודע אי בר קטלא הוא אי לא כדמס' לקמן אבל מגדף
 לא כאמ' בושא לפרש וכו': הוראת שעה היתה אי לא כתיב חגיגה
 דהכא חגיגה דהתם לא הוה גמרינן דהוראת שעה היתה שהרי
 לא כלטוו מתקילה על אותה חגיגה ומעלמס עשו דכיון דלא
 כאמר בו מיתה מתקלה מה ספק היה להטיל עליו ספק מיתה
 לקובצו: כדחניא סייעתא להא דאמר לעיל מקושש לא כסתפקו
 עליו אלא באזה מיתה כהרג אבל מגדף לא היו יודעין שהיה קייב
 מיתה: מה יעשה לו משמע דר עשייה הוא אבל לא היו יודעין
 מה: לפרוש להם ולא כתוב מה יעשה משמע כל דיכו היו לריכין
 להם לפרש:

לא חימא ליה לאבוכ הכי להודיעו צהדיא שהוא טועה משום
 דמכסיף ומלטער: אלא אומר לו אבא כך כתיב בתורה
 קס"ד צמיתה קאמר וכי כך כתיב צמורה: סוף סוף היינו הך

הנשרפין פרק תשיעי סנהדרין . רמב"ם

אלא אומר לו אבא מקרא כתיב בתורה כך (הוא) : רש"ל מ"ו
דרש רב אחא בר' חנינא מ"ד *אל ההרים לא קין
אכל שלא אכל בזכות אבותיו ועיניו לא יחזקאל יח
נשא אל גלולי בית ישראל שלא הלך בקומה
וקופה ואת אשת רעהו לא טמא שלא ירד לאומנו
חבירו ואל אשה נדה לא יקרב שלא נהנה מקופה
של צדקה וכתוב *צדיק הוא חיה יחיה. וכשהיה שס
ר"ג מגיע למקרא זה היה בוכה ואמר מאן דעביד
לכולהו הוא רחמי בחדא מינייהו לא (חיי) א"ל
ר"ע אלא מעתה *אל חטמאן בכל אלה הכא נמי ויקרא יח
בכולהו אין בחדא מינייהו לא אלא באחת מכל
אלה הכא נמי באחת מכל אלה :

משנה מי שלקה ושנה ב"ד כונסין אותו לכיפה קית
ומאכילין אותו שעוריו עד שבריסו נבקעת. שס ע"ג
תהורג נפשות שלא בעדים כונסין אותו לכיפה
דמנישו ואומר וכי יפה אתה עושה : אלא בנקיותא ח"ל מקרא
האמור בתורה והוא עלמא ישים על לבו על מה זה מזכירו וה"כ לשני
חין לך לומר לאנך לא תמכיה הכי :

אל ההרים לא אכל סיפיה דקרא לדיק הוא קיה יסיה לומר זה
לדיק גמור על כרדיך משום דלא עבר הכי לאו לדיק הוא אם
עבר עבירות אחרות אלא לאו כמשמעותיה מדריש אלא אל
ההרים לא אכל שלא כלטרך לזכות אבותיו מחוץ שהוא חסיד :
שלא נהנה מקופה של צדקה שהוא דבר גכאי לאדם הגון :
מי שלקה ושנה שלקה ב' פעמים על ב' עבירות : שלא בעדים

ומאכילין אותו לחם צר ומים לחץ: גמ' מאי
 ביפה א"ר יהודה מלא קומתו והיכא רמיזא אמ'
 ריש לקיש *תמות רשע רעה ואמר ר"ל מ"ד
 קהלת ט *כי [גם] לא ידע האדם את עתו כדגים שנאחזין
 במצודה רעה מאי מצודה רעה אמר ר"ל חכה:
 קיט פיסקא הבעל נכרית קנאין פוגעים בו. בעא
 סס מיניה רב כהנא מרב *לא פגעו בו קנאין
 פב מהו אנשייה רב לגמריה אקריותו לרב כהנא
 בחלמיה *בגד' יהודה וחועבה נעשת' בישראל
 ובירושלים כי חלל יהודה קדש ה' אשר אהב
 ובעל בת אל נכר אתא א"ל הכי אקריון אדהכי
 אדכריה רב לגמריה בגדה יהודה זו ע"ז וכן הוא
 שלא כיתן לבית דין להרגו: היכא רמיזא ודאי הלכה למשה
 מסיני הוא האי עונש דכיפה ומיהו היכא רמיזא מקלת: תמותח
 רשע רעה מי שהוצק רשע תמותתו רעתו חללא מוצק
 רשע צר מיתה היא: מצודה רעה איידי דאיירי הכא ר"ל
 שאר צהאי קרא מיתאי לאידך דרשה דר"ל: מאי מצודה רעה
 וחורו' לא חכה חכמו' ל"י גלע"ז שהיא רע וקלוש וקטן יאוזן בו דגים
 וקרי' רעה גדולים פתאום ואיכו דומה לכאן דרשת על ידי מארב ומקבולות:
 קנאין פוגעין בו כפי אדם כשרים המקנאים קנאתו של מקום
 פוגעין בו בשעה שרואין את המעשה אבל לאחר מכן
 אין מיתתו מסורה לז"ד והלכה למשה מסיני הוא: פוגעין
 מיתתן כמו לך ופגעו בו: לא פגעו בו קנאין מהו מה עונש
 דצדק: אנשייה רב לגמריה שכל מה שאמר רבו דצדק זה

הנשרפין פרק תשיעי סנהדרין רע

אומר "כגדתם בי בית ישראל נאם ה' ותועבה ירמיה נ
נעשתה. בישראל ובירושלים זה משכב זכור וכה"א
*ואת זכר לא חשכב משכבי אשה תועבה היא. ויקרא יח
כי חלל יהודה קדשה' זו זונה וכה"א (ולא יהיה
קדש). [*לא תהיה קדשה מבנות ישראל] ובעל דברי כג
בת אל נכר זה הבא על הנכרית וכתיב בחריה
*יכרת ה' לאיש אשר יעשנה ער ועונה [מאהלי חלסי כ
יעקב ומגיש מנחה לה' צבאו] אם ת"ח הוא לא
יהיה לו ער בחכמי' ועונה בתלמידים אם כהן
הוא לא יהיה לו בן מגיש מנחה לה' צבאות. א"ר
חייא בר אבות כל הבא על הנכרית כאלו מתחתן
בע"ז דכתיב ובעל בת אל נכר וכי בת יש לו
לאל נכר אלא זה הבא על הנכרית. כי אתא רב
דימי אמר בית דינו של חשמונאי גזרו הבא על
הנכרית חייב עלה משום נשג"א. כי אתא רבין
אמר משום נשג"ז נדה שפחה גוי' זונה אבל משום
אישות לית להו ואירך נשייתו ודאי לא מפקרי
אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הבא לימלך אין
ולא ידע להשיבו: וכה"א ואת זכור וגו' סופיה דקרא תועבה
הא: זונה מופקרת ואפילו ישראלית: קדש הפקר קדושתו
והולך לרדוף זונות: קדשה מחללת קדושתה וכן קדש מחלל
קדושתו: חייב עליה כל' כענש זה משום כל אלו (ועיין
ברש"י בגמרא): קנאי הבא לימלך צ"ל נשעת מעשה אם
יפגע בו אין מורין לו שלא כאמר אלא למקנא מעלמו ואינו

מורין לו ולא עוד אלא שאם פירש ומרי והרגו פנחס
נהרג עליו נהפך ומרי והרגו לפנחס אין נהרג עליו
שהרי רודף הוא *ויאמר משה אל שופט ישראל
הלך שבטו של שמעון אצל ומרי בן סלוא אמרו
לו הם דנין דיני נפשות ואחא יושב ושוחק מה
עשה עמר וקבץ עשרים וארבעה אלף מישראל
והלך אצל כזבי אמר לה השמיעי לי אמרה לו
בת מלך אני וכן צוה לי אבי לא תשמעי אלא
לגדול שבהם אמר לה אף הוא נשיא שבט הוא
ולא עוד אלא שהוא גדול ממנו שהוא שני לבטן
והוא שלישי לבטן תפשה בבלוריתה והביאה אצל
משה אמר לו בן עמרם זו אסורה או מותרת ואם
חאמר אסורה בת יתרו מי החירה לך נתעלמה
ממנו הלכה געו כולם בבכיה והיינו דכתיב *והמה
סס בוכים פתח אהל מועד וכתיב *ויורא פנחס בן
אלעזר מה ראה אמר רב ראה מעשה ונזכר הלכה
אמר לו אחי אבי אבא לא כן למדחנו בירידתך
כמלך: ולא עוד אלא שאם פירש ומרי מן האשה והרגו
פנחס אחר כן כהרג עליו גלל כאמרה הלכה אלא נשעת
מעשה: ומרי הוא שליחאל נשיא שצט שמעון כדלקמן: שמעון
שני (לשבטים) [לבטן] לוי שלישי לנצח: בת יתרו מי
החירה לך עשה קודם מתן תורה נשאה וכשתנה תורה כולן
בני נח היו וככנסו לכלל מכות והיא עמהם וגרים רבים של
ערב רב: ונעלמה ממנו הלכה שנאמרה לו נסיכי הנזעל
נכרית וכו': אחי אבי אבא היינו עשה שהיה אחי אני אני

הנשרפין פרק חשיעי סנהדרין רעא

מהר סיני הבעל נכרית קנאין פוגעין בו א"ל י"ג פ"ה
 קרינא דאגרתא איהו להוי פרוונקא ושמואל אמ' וי"ג
 ראת שאין חכמה ואין תבונה ואין עצה נגד ה'
 כל מקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב
 ר' יצחק א"ר אלעזר ראה שבא מלאך (ומשחית)
 [והשחית] בעם *ויקם מתוך העדה ויקח רומח ^ס
 בידו מכאן שאין נכנסין בכלי זין לבית המדרש
 שלף שננא והניחה באונקלי שלו והיה *נשען [והולך] ^ס ע"ג
 על מקלו וכיון שהגיע אצל שבטו של שמעון אמ'
 היכן מצינו ששבטו של לוי גדול משל שמעון
 אהרן: פרוונקא עליה: שמואל אמר מאי וירא ראה שאין
 חכמה כל' כזכר פסוק אין חכמה ואין תבונה נגד ה' שכל
 מקום שיש חלול השם אין חולקים כבוד לרב לפיכך הורה
 פנחס הלכה בפני רבו ולא המתין ליעול רשות ממשה שלא יראו
 הרואים וילמדו להתיר את הנכרית: ויקם ויקח מכלל דעד
 השתא לאו בידו הוה: העדה סנהדרין שהיו יושבין ודכין כדכתיב
 קח את כל ראשי ואמרינן בפרק רביעי חלק להם בתי דיכין
 לדוכס דיכין כפשות על עון פעור: שלף שננא שלף הברזל
 שנראש העץ של רומח: אונקלי מלבוש: נשען [והולך] על
 מקלו [על] העץ לצדו בלי הברזל שלא יהיו מכירין זו בכי שצטו
 שלהרוג הוא בא: היכן מצינו כו' כל' אתם מפקירים עצמיכם
 אחר צוות מואב איני למה לא לעשה כמותכם וכי שצט עלי גדול
 משלכם אהא פרוש וטהור יותר מכלכם כיון שצטעו כן אמרו
 הניחו לנו ליכנס לקובה שאף הוא רולה כמותכם:

הנשרפין פרק חשיעי סנהדרין

אמרו הניחו לו אף הוא לעשות צרכיו נכנס התירו
פרושים את הדבר:

א"ר יוחנן ששה נסים נעשו לו לפנחס. אחד שהיה סס קב
לו לומר לפרוש ולא פירש. ואחד שהיה
לו לדבר ולא דבר. ואחד שכיון בזכותו של איש
ובנקבותה של אשה. ואחד שלא נשמתו מן הרומח.
ואחד שבא מלאך והגביה את המצוקה. ואחד
שבא מלאך והשחית בעם ובא וחבטן לפני המקום
אמר לפניו רבש"ע על אלו יפלו כ"ד אלף מישראל
ויהיו המתים כמגפה ארבעה ועשרים אלף מדנ' כה
קוהיינו דכתיב *ויעמוד פנחס ויפלל א"ר אלעזר מחלי'
ויתפלל לא נאמר אלא ויפלל מלמד [כביכול]
שעשה פלילות עם קונו בקשו מה"ש לדחפו אמ'
להם הניחו לו קנאי בן קנאי הוא משיב חמה

צרכיו תשמים: התירו פרושי' את הדבר ודאי מותר לעשות כן
זהרי פנחס עשה כמותו כן אמר העומד' סס כשראו שכלם:
שהיה לו לפרוש מן האשה ושוב לא ניתן להרגו: לדבר לעזוק
לאנשי שבתו לסייעו: שכיון בזכותו ובנקבותה וראו
אותן דבוקים זה בזה וידעו שניתן רשות לקנאי לפגוע בו ולא
יאמרו אנחה היה בלבו עליו: שלא נשמתו מן הרומח לפרוש
זה מזה עד שראו ישראל שהרגם צדיק: והגביה את המשקוף
והוליאן (עד שהן) כדבקין ולא הולך להשפיל הרומח וישמטו:
ואחד שבא מלאך והשחית בעם והוטרדו כפי שבתו חמפה
ולא הרגו לפנחס: פלילות ריב: בן קנאי משבת לוי שקנא במעשה

הנשרפין פרק תשיעי סנהדרין רעב

בן משיב חמה הוא התחילו שבטים מכזים אותו
ראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי אמו עגלי' לע"ז
והרג נשיא שבט מישראל בא הכתוב וייחסו
*פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. אמ' לו הקב"ה ^{מדרג כה}
למשה הקדם לו שלום שנאמר *לכן אמור הנני ^{סס}
נותן לו את בריתי שלום וראויה כפרה זו שתהא
מכפרת והולכת לעול'. אמר רב נחמן אמר רב
מ"ד *זרוזר מחנים או חיש ומלך אלקים עמו. ^{חשלי ל}
חכ"ד בעילות בעל אותו רשע אותו היום והמתין
פנחס לו עד שחשש כחו והוא לא ידע שמלך

דינה דכתיב הכזובה יעשה את אמותיו: בן משיב חמה אהרן
נמנע דקרא דכתיב כי ילא הקלף וכתיב ויתן את הקטורת:
אבי אמו יתרו דאלעזר חני פנחס לקח מנכות יתרו דכתיב
וילעזר בן אהרן לקח לו מנכות פוטיאל לו לאשה ומפרש באגד'
פוטיאל זה יתרו שפטם עגלים לע"ז ואמר' בסיטה פוטיאל
זה בנו של יוסף שפטם ביצרו ומשכינן או אבנה דאימיה מיתרו
ואימיה דאימיה מיוסף או אבנה דאימיה מיוסף ואימיה דאימיה
מיתרו דיקא כמי דכתיב פוטיאל ולא פוטאל: וראויה כפרה זו
עשה פנחס: שחאה מכפרת לעולם דכתיב ברית כהונה עולם
תחת אשר קנא לאלהיו ויכפר (דכפרה זו לעולם עומדת לזכרון
טוב לישראל): חכ"ד וכו' זרוזר בגימט' הכי הוו: מתנים לשון
העמקה: או חיש עד שתש כומו (כלו' כמספר זרוזר המתין
כדי להתיש כחו): אלקים עמו שכל הקימות שלו: ופנחס לא
היה יודע שהקב"ה שמו מלך אלקים עמו שלא היה לריך להמתין

אלקום עמו. במתניתא תנא ששים עד שנעשה
 כבצים המזורות והיא היתה כעריבה המלאה מים
 אמר רב כהנא ומושבה בית סאה תני רב יוסף
 קבר שלה אמה א"ר שישת לא כזבי שמה אלא
 שוילנאי בת צור שמה ולמה נקרא שמה כזבי
 שכזבה באביה. ד"א כזבי שאמרה לאביה כוס כי
 עם זה והיינו דאמרי אינשי בין קני לאורבני
 שוילנאי מאי בעי' בתרי קלפי דקני שוילנאי מאי
 בעיא גיפתה לאמה. א"ר יוחנן ה' שמות יש לו
 זמרי בן סלוא. ושאל בן הכנעני' ושלומיאל בן
 צורישדי. זמרי על שנעשה כביצה המזורת. בן סלוא

שיתא כחו. וכראה צעיכי שהתיב' הזאת לשון ערבי שכל פתיקת
 תיבותיהם אל: ששים ואין לדבר רמז במקרא: שנעשו כילים
 שלו ככילים מזרות שהוקלש וכתכלכל שכנת זרע שנתוכו מרוב
 בעילות: והיא כתמלאת שכנת זרע כעריבה מלאה מים: מושבה
 (מושב עלייתה) [מקום מושנה] שהיתה רחבה ביותר: וקבר
 שלה פתיקת רחמה: שכזבה באביה שמה אליה אל תשמיעי
 אלא לגדול שנהם: כוס כי עם זה שקוט אותם ע"י: והיינו
 דאמרי אינשי על שם כזבי אומרים דבר זה: בין קני לאורבני
 מקום יסוד: אורבני ערבה דקה הגדלה בין האגמים תתטיין
 בלעז: מאי בעיא ודאי מאוס זנות הלכה שם: בהדי קלפי דקני
 בקליפות הקנים: שוילנאי מאי בעי' ודאי מאוס זנות הלכה
 שם: גיפתה לאמה הנאיפה אמה כלומר הוליאה שם גיפתה
 (לאמה) [על אמה] כיון שזמה קורין אותה זונה בת זונה:

הנשרפין פרק השיעי סנהדרין רעג

על שהסליא עונות של משפחתו. שאול על שהשאול עצמו לדבר עבירה. בן הכנעניות על שעשה מעשה כנען. ומה שמו שלומיאל בן צורישרי שמו:

א"ר חייא בר (אבא) [אבויה] כתוב על גלגלתו קבא של יהויקים זאת ועוד אחרת. וקנו דר' פרידא ^{ס"ע"א}

אשכח ההוא גולגלתא דהוה שריא בשערי ירושלי' והוה כתיב עילות זאת ועוד אחרת קברה והדר נבוג קברה והדר נבוג אמר דילמא האי גולגלתא של יהויקים דכתיב ביה *קבורת חמור יקבר סחוב והשלך מהלאה לשערי ירושלים אמר מלכא הוא ולא אורח ארעא לבוויית שקלה כרכה בשיראי ואותביה בסיפשא אחאי דביתו חזיתה נפקת אמרה להו לשיבכתהא אמרי לה האי דאתתא קמייתא היא דלא קא מנשי לה שגרתה לתנורא

ירמיה' כג

הסליא גרס שזכרו ויספרו לשון לא תסולה המסולאים צפו זהו מעריכין עלמן צפו זאת זה זאת משפחתו סלו בניאופים ל"א גרס לפש ולדקדק אחר עובס לשון מסלסל צערו: מעשה כנען ומה כדאמרי' בע"פ קמשה דברי' לזה כנען את צניו אהנו את הזמה: זאת ועוד אחרת נקמה כעשית בה כנר ועוד אחרת תעשה בה: זקינן דר' פרידא הוא ר' קייא בר אבנה והכי אמרינן במלק: נבוג בלגלה וילאה מקבורתה: קבורת חמור מושלך ברקובות: בסיפשא ארגו: לשיבכתהא אל שכנתיה: דלא קא מנשי לה אינה נשכנת מלכו: שגרתה לתנורא הסיקה את התנור:

וקלתה כי אחא אמר היינו דכתיב עילויה זאת
ועוד אחרת:

אלו הן הנחנקין

פרק עשירי

פר איבעיא להו בן מהו שיקין [דם] לאביו רב מתנה
אמר *ואהבת לרעך כמוך רב דימי בר
חנינא אמר מכה אדם ומכה בהמה מה מכה
בהמה לרפואה פטור אף מכה אדם לרפואה פטור
רב לא שביק לבריה למישקל לוי' סילוא מר בריה
דרבינא לא שביק לבריה למפתח ליה כוונתא דילמ'
חביל והוה ליה שגנת איסו' אי הכי אחר נמי אחר
שגנת לאו בנו שגנת חנק:

קכב משנה וקן ממרא ע"פ ב"ד שנאמר *כי יפלא
מה מכה בהמה לרפואה כגון מקיז דם פטור מן התשלומין
שהרי לא הזיקה: אף מכה אדם דהיינו חניי: לרפואה
פטור מעיתה ואף ע"ג דקבורה הוא: ואהבת לרעך כמוך לא
הזהירו ישראל מעשות לצביריהם אלא דבר שאינו קפץ לעשות
לעלמיו: סלוא קין (יש) [ישב] לו צנארו: למפתח ליה כוונתא
כויה להוליא ליקה הימכה: אי הכי אחר נמי לא ליפתח שהרי
כל ישראל הזהירו על קבלת קצירו דכתיב לא יוסיף סן יוסיף:
שגנת לאו צאין מתכוין הוי שגנה באיסור שזדונו לאו
בעלמא דקיל:

הנחנקין פרק עשירי סנהדרין רעד

ממך דבר למשפט וגו' ושלש' בתי דינין היו שם
אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב
על פתח העזרה. ואחד יושב בלשכת הגזית כאים
לזה שעל פתח הר הבית ואומר להם כך דרשתי
וכך דרשו חברי כך למדתי וכך למדו חברי אם

שמעו *אמרו להם ואם לאו (אלו ואלו) באים
לאותו שעל פתח העזרה ואומר כך דרשתי וכך
דרשו חברי כך למדתי וכך למדו חברי אם שמעו
אמרו להם ואם לאו ואלו באים לבית דין

הגדול שבלשכת הגזית שמשם תורה יוצאה לכל
ישראל שנא' *מן המקום [ההוא] אשר יבחר ה' חור
לעירו ושנה ולמד כדרך שהיה לומד פטור ואם הורה
לעשות חייב שנא' *והאיש אשר יעשה בזדון לבלתי
שמע אינו חייב עד שיור' לעשות תלמיד שהור' לעשות

ג' בתי דינין היה שם בירושל' דמשתעי בה קרא וקמת ועלית :
אחד יושב על פתח הר הבית הוא שער המזרחי
שלפנים מן הקל לפני עזרת נשים : ואחד יושב למעלה הימנו
כשעברו עזרת נשים ובאין לעזרת ישראל : ואחד בלשכת הגזית
שהיא בנויה בתוך העזרה חליה צקודש וחליה צחול כדאמר'
בסדר יומא : באין לזה שעל פתח הר הבית זקן זה שהורה
בעירו ונחלק ב"ד שנעירו עליו והזיקים הכתוב לעלות לירושל'
ולשאל (ובא ב"ד) [ובאין הוא וב"ד] שנעירו לב"ד זה שעל פתח
הר הבית שהרי זו פוגעין תמלה : תלמיד שהורה לעשות
תלמיד שלא הגיע להוראה ונחלק על ב"ד שנעירו ובא לב"ד

הנחנקין פרק עשירי סנהדרין

פטור נמצא חומרו קולו:

קבג תניא א"ר יוסי מתחלה לא היו מרבין מחלוקת
 פח בישראל אלא כ"ד של שבעים ואחד יושבי'
 ע"נ בלשכת הגזית ושני בתי דינין של עשרים ושלשה
 אחד יושב על פתח הר הבית ואחד יושב על פתח
 העזרה ושאר בתי דינין של כ"ג יושבים בכל עיירו
 ישראל הוצרך הדבר לשאול שואל מכ"ד שבעירו
 אם שמעו אמרו להם ואם לאו באים לזה שסמוך
 לעירו אם שמעו אמרו להם ואם לאו באים לזה
 שעל פתח הר הבית וכו' עד באים ללשכת הגזית
 ששם יושבים מתמיד של שחר עד חמיר של בין
 הערבים ובשבתות ובימים טובים יושבים בחיל
 נשאלה שאלה בפניהם אם שמעו אמרו להם ואם
 לאו עומדין למנין רבו המטמאין טמאו רבו המטהרין
 טהרו משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו
 כל צרכן רבו מחלוקת בישראל ונעשית התורה
 כשתי תורות משם כותבין ושולחין בכל מקומות
 כל מי שהוא חכם ושפל ברך ודעת חבריו נוחה
 הגדול ושאל וקור לעירו והורה כנתקלה: פטור שאין לסמוך על
 הוראתו והתורה לא קיינה אלא מופלא ומומחה לנ"ד כדאמר'
 בגמרא: נמצא חומרו קולו קומר שהקמירו עליו שאינו ראוי
 להורא' עד שיהא בן ארבעי' שנה כעשה לו קל לפוטרו מן המיתה:
 יושבים בחיל מפני שהעם רב ומקום לר להם בלשכה א"כ שלא
 יהו כראין כיושנין צדין שנלשכת הגזית היו דנין וזה

הנחנקין פרק עשירי סנהדרין רעה

הימנו יהא דיין בעירו משם מעלין אותו להר
הבית משם לעזרה משם ללשכת הגזית:

שלחו מחם אי זה בן עה"ב ענוותן ושפל בדרך קבר
שייף עייל שייף ונפיק וגרים באורייתא ^ס
תדירא ולא מחזיק מיבוחא לנפשיה יהבו ביה רבנן
עינוהי ברב עולא בר אבא:

ת"ר ד' צריכין הכרוזה מסית וכן סורר ומורדה פט
וזקן ממרא ועדים זוממים בכלהו כתיב
בהו וכל העם וכל ישראל בעדים זוממים כתיב
והנשאים דלאו כולי עלמא חוו לסהדותא:

ת"ר שלשה מיתחן בידי אדם המתנבא מה שלא קבה
שמע וכו' כגון צדקיה בן כנענה דכתי' *ויעש ^ס

לו צדקיה בן כנענה קרני ברזל מאי הוה לירא ^{מ"א כב}
^{וד"ה כ יא}

עיקר: משם מעלין אותו להיות דיין בהר הבית כשמת אחד
מהם ויוש ^ס עד שמת אחד משל עזרה ומעלין את זה ^ס וכולן
יש בהם מעלה זה מזה:

שייף שוקה ככנס ושוקה יולא והכי אמרינן (בב"מ) [בב"ב] גבי
תקרת הבית שנקנטה שוף עול שוף פוק:

[הכרוזה פלוני מת בב"ב ד' יגל שעבר ענינה זה כדי לרדות את
האזקרים]: וכל ישראל ישמעו וייראו: ובעדים זוממים
כתיב והנשאים ישמעו וייראו משום דלא שייך [למיכתב] וכל
העם דלאו כ"ע קצו לסהדותא שיש גזלנין ומלי בריבית ומועלין
בשביעית שהן פסולינ לעדות:

(צדקיה בן כנענה היה מתנבא לאסאב שיכלק את ארס):

ח"א כב למעבר רוח נבוח אטעיתיה דכתיב *ויאמר ה' מי
 וד"ה כ יפתח את אחאב ויעל ויפול ברמות גלעד ויצא
 הרוח ויעמוד לפני ה' ויאמר אני אפתנו ויאמר
 חפתה וגם תוכל צא ועשה כן אמר רב יהודה
 מאי צא צא ממחיצתי מאי רוח א"ר יוחנן רוחו
 של נבוח היוזרעאלי. הוה ליה למידק כדר' יצחק
 דא"ר יצחק סגנון אחד עולה לכמה נביאים ואין
 שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד. עובדיה אמ'
 *זרון לבך השיאך. ירמיה אמר *תפלתך השיא
 אותך וזון לבך והני מדרקאמרי כולהי בהרדי ש"מ
 לאו כלום קאמרי. דלמא לא הוה ידע ליה להא
 דר' יצחק יהושפט הוה התם וקאמר להו דכתי'
 *ויאמר יהושפט האין פה נביא עוד לה' א"ל הא
 איכא כל הני א"ל כך מקובלני מבית אבי אבא
 סגנון אחד עולה לכמה נביאים ואין שני נביאי'
 מתנבאים בסגנון אחד:

נבוכד' א'
 ירמ' חט

ח"א כב
 וד"ה כ יח
 חכון
 בלשון א'
 שקר אחר

כ"ש נבי ויצא הרוח ויאמר אני אפתנו אלף והיימי רוח שקר צפי
 כל נביאי: (צא ממחיצתי משום דובר שקרים לא יכון לנגד
 עדות
 בח"ח
 ס' כח עיני): סגנון דבר מילות של רוח הקדש: עולה לכמה נביאים
 ככס בלשן זה בלשון זה והכל א' כמו זרון לבך
 אינו לשון השיאך (*תפלתך השיא אותך היינו דיבור אחד והלשון חלוק
 רש"י ער תפלתך כמילות: לאו כלום קאמרי שכלס לשון אחד היו
 סיף אומרי דכתיב הנה כל הנביאים פה אחד טוב והוה ליה ללדיקיהו
 בן כנענה לאסוקי אדעתיה דרוח טומאה מתעה אותם: אמר
 ליה אפאנ הא איכא כל הכי: מבית אבי אבא לאו דוקא):

הנחנקין פרק עשירי סנהדרין רעו

המתנבא מה שלא נאמר לו כגון חנניה בן עוזר ^ס
 דקאי ירמיה בשוק העליון וקאמ' *כה ירמיה ^{חמ}
 אמר ה' הנני שובר את קשת עילם נשא חנניה
 ק"ו בעצמו ומה עילם שלא באה אלא לעזור את
 בבל אמר הקב"ה הנני שובר את קשת עילם
 כשרים עצמן עאכ"ו אחא איהו בשוק התחתון אמ'
 *כה אמר ה' שברתי את עול מלך בבל א"ל רב ^ס כח
 פפא לאבוי האי לחבירו נמי לא נאמר א"ל כיון
 (דיתהיב) [דאחיהיב] ק"ו למידרש כמאן דאיתמר
 ליה דמי הוא ניהו דלא נאמר לו. המתנבא בשם
 ע"ז כגון נביאי הבעל. הכובש את נבואחו כגון
 יונה בן אמיטי. והמוותר ע"ד נביא כגון *חבריה ^ס ע"ב
 דמיכה דכתיב *ואיש אחד מבני הנביאים אמר ^{ח"ב}
 אל רעהו וכתיב *ויאמר לו יען אשר לא שמעת ^ס
 ונביא שעבר על דברי עצמו כגון עדו הנביא דכתי'
 המוותר על דברי נביא האפיקורס שלא קש' למ"ש לו הנביא :
 חבריה דמיכה דכתיב ואיש אחד מבני הנביאים אמר
 אל רעהו דדבר ה' הכני כל זה היה מיכיהו בן יעלה שמתנבא
 אותו היום על אסאז ליפול ביד ארם מפני שגפל בן הדד בידו
 ואלקו לשלום והיינו דקאמר אסאז ליהושפט לא ידבר עלי טוב
 כי אם רע מפני שמתנבא בבר את זו עליו ולא קבל קבירו את
 דבריו דכתיב (ולא אזה) [וימאן] האיש להכותו : עידו הנביא
 שמתנבא על מנצח ה' בבית אל שהיה ירבעם מקטיר עליו ונד"ה

*כ[י] כן צוה אותי וכתיב *ויאמר לו גם אני נביא
 כמוך וכתי' *וישב אתו וכתי' *וילך וימצאהו [אריה]:
 תני חנא קמיה דרב חסדא הכובש את נבואתו
 לוקה א"ל מאן דאכיל חמרי בארבילא לקי
 מאן מתרי ביה אמר אבוי חבריה נביאי . מנא ידעי
 אמר אבוי דכתיב *כי לא יעשה ה' אלהים דבר
 כי אם גלה סודו ודלמא הדרי ביה אם איתא
 דהדרי ביה אודועי הוו מודעי לכלהו נביאיו והא
 יונה דהדרי ביה ולא אודעותו יונה מעיקרא נינוה
 נהפכת א"ל איתו לא ידע אי לטובה אי לרעה.
 המוותר על דברי נביא מנא ידע דאיענש דיהב
 ליה אות והא מיכה דלא יהב ליה אות ואיענש
 היבא דמוחזק שאני דאי לא תימא הכי אברהם
 גבי יאשיה כתיב והוא היה עי'ו: כי כן צוה אותי [גזר ה'
 לאמר] לא תאכל לחם ולא תשתה מים (במקום הזה) ועבר על
 דברי עלמיו ושמע לדברי הנביא עקר ואכל ושמה:
 חמרי בארבילא תמרים הכתובים זכורה: דילמא הדרי
 ביה פמליא של מעלה וכיקס על הרעה והס איכס
 יודעים והיאך תמרים זו התראת ספק: והא יונה דהדרי ביה
 מהפוך את כיכוס: מעיקרא נינוה נהפכת א"ל ברה"ק ומשמע
 כמי לטובה שיהפכו מעשיהם מרעה לטובה וכיון שזכו כתקיימה
 הכנזאה ולא מהדר הוא הכנזאה ואיהו דלא ידע הוא [היה]
 טועה וסבור שהוא לרעה: מנא ידע האי גברא שזה נביא אמת
 שהקב"ה עונשו והלא שם סבור שזה נביא השקר לפיכך מוותר
 על דבריו הורע בהחזקה שהוא לדין ונביא אמת: שאני ולא

הנחנקין פרק עשירי סנהדרין רעו

בהר המוריה היכי שמע ליה יצחק. אליהו בהר
חברמל היכי סמכי ליה ועבדי ליה שחוטי חוץ
[אלא היכי דמוחזק שאני]:

*ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את קבו
אברהם מאי אחר א"ר יוחנן משום ר' יוסי ^{סס}

בן זמרא אחר דבריו של שטן דכתיב *ויגדל הילד ^{דאש' בן}
ויגמל אמר שטן לפני הקב"ה רבש"ע זקן זה חננתו ^{סס כל}

למאה שנה פרי בטן מכל סעודה שעש' לא היה

לו חור אחד או גוזל אח' להקריב לפניך א"ל כלום ^{שכח}

עשה אלא בשביל בנו אם אני אומר לו זבח את ^{קרבן דל}
בנך לפני מיד וזבחו מיד והאלהים נסה את אברהם ^{וכב"ד}

ויאמר קח נא את בנך א"ר שמעון בר אבא אין ^{פר אונאיל}

נא אלא לשון בקשרה משל למלך ב"ו שעמדו ^{אין כל}

עליו מלחמות הרבה והי' לו גבור א' ונצחן לימיו ^{האחור}

עמדה עליו מלחמה חזקה א"ל בבקשרה ממך ^{באן}

עמוד לי במלחמה זו שלא יאמרו הראשונים אין ^{הר"ס}

בהם ממש אף הקב"ה אמ' לאברהם ניסיתיד בכמה

נסיונות ועמדת בכולן עכשיו עמוד לי בנסיון זה

שלא יאמרו אין ממש בראשונים. את בנך. שני

בנים יש לי את יחידך. זה יחיד לאמו וזה יחיד

לאמו אשר אהבת. תרווייהו רחימי לי את יצחק.

זעי אות: היכי שמע ליה יצחק שהו' דבר אמת מה שלא נאמר

לזוס אדם להקריב את בנו: שחוטי חוץ שהרי נהמ"ק היה

וכל כך למה כדי שלא תטרף דעתו עליו קדמו
 ליוכד שטן לדרך א"ל *הנסה דבר אליך תלאה הנדה
 יסרת רבים [וידים רפות חזוק] בושל יקימון
 תהלי' כי מיליך כי עתה תבא אליך ותלא א"ל *אני בחמי
 ליוכד אלך. א"ל *הלא יראתך כסלתך א"ל זכר נא מי
 הוא נקי אבד כיון דחזא דלא קא שמע ליה א"ל
 ואלי דבר יגונב כך שמעתי מאחורי הפרגוד שה
 לעולה ואין יצחק לעולה א"ל כך עונשו של בראי
 שאפילו אמר אמת אין שומעין לו ר' לוי אומ' אחר
 דבריו של ישמעאל ליצחק א"ל ישמעאל ליצחק
 אני גדול ממך (במצות) [במצוה] שאתה מלך
 בן שמונת ימים ואני בן י"ג שנה אמ' לו ובאבר אחד
 אחת מגרה כי אם אמר לי הקב"ה ובח עצמך לפני
 אני זוכה מיד והאלהים נסה את אברהם:

צ א"ר אבהו א"ר יוחנן בבל אם יאמר לך נביא
 עבור על ד"ח שמע לו חוץ מע"ז שאפילו
 מעמיד לך חמה באמצע רקיע אל תשמע לו. חניא
 ר' יוסי הגלילי אומר הגיעה תורה לסוף דעתה
 של ע"ז לפיכך נתנ' תורה ממשלה בה שאפילו
 מעמיד לך חמה באמצע הרקיע אל תשמע לו

הנסה דבר אליך תלאה וכי היה לאוהבך לנסותך בדבר שהיא
 תלאה אותך ומכירת את זרעך: הנה יסרת רבים רלית'
 והקיימת כל נאי עולם בדגריך עתה הכה נא להלאותך ולנהלך:
 נתנה התורה ממשלה בה כלו' אפילו תראה אותה נביא מושל

הנחנקין פרק עשירי סנהדרין רעה

תניא אר"ע ח"ו שהקב"ה מעמיד חמה לעוברי
רצונו אלא כגון חנניה בן עוזר שמתחיל היה נביא
אמת ולבסוף נביא שקר:

חלק

פרק אחד עשר

[משנה] כל ישראל יש להם חלק לעה"ב שנא' קבו
*ועמך כלם צדיקי' לעולם ירשו ארץ ^{שם}
נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. ואלו שאין להם ^{ישעיה ס}
חלק לעה"ב האומר אין תחיית המתים מן התורה

ועושה כרצונו דכתיב וכתן לך אות או מופת: [שתחלתו
נביא אמת כגון חנניאל הכניא והאי וכתן אליך אות בעודו נביא
אמת יתן לך אות בכבואה אחרת ולבסוף כשיקזור להרשיע יאמר
לעבד ע"ז וסמוך עלי שהרי מוקדק אפי"ו אות ומופת שכתתי
לך כבר:]

הך נבא אינה וזו המנהג אלא אגדה בעלמא וכמונה בלא כדי להחיל
הפרק בדבר טוב אבל רישיה דפרק' קאמר הכי ואלו שאין להם
חלק לעה"ב והדר אהך פרקין דליגיל אלו הן הנשרפין וכראה לחורי
דהנחנקין ראוי שיקדים לפרק זה ינ"כ מנאמי בפ' אחד שאינו לרש"י
ז"ל: ח"ל רש"י ז"ל כל ישראל וכו' מעיקרא איירי בד' מיתות
ואזיל ומפרש להו לכולהו (ואמר אע"פ שעברו עבירות כיון שקבלו
דינם הרי הן ככל ישראל ויש להם חלק לעה"ב) והדר מפרש הכי
שאין להם חלק לעה"ב: ה"ג האומר אין תחיית המתים מן
התורה שכופר במדרשים דדרשינן בגמרא לקמן מכיין לתקיי

ואין תורה מן השמים. ואפיקורס. ר' עקיבא אומ'
 אף הקורא בספרים החיצונים והלוחש על המכה
 ואומר * כל המחלדה אשר שמתי במצרים לא
 לא אשים עליך כי אני ה' רופאך. אבא שאול
 אומ' אף ההוגה את השם באותיותיו: גמ' וכל
 כך למה חנא הוא כפר בתחיית המתים לפיכך
 לא יהיה לו חלק בתחיית המתים שכל מדותיו
 של הקב"ה מדה כנגד מדה דא"ר שמואל בר
 נחמני א"ר יונתן מנין שכל מדותיו של הקב"ה
 מדה כנגד מדה שנא * ויאמר אלישע שמעו דבר
 ה' כעת מחר סאה סולת בשקל [וסאתים שעוריו]
 בשקל בשער שומרון] וכתיב * ויען השליש וגומר
 ויאמר והנה ה' עושה ארובו' בשמים היתה כדבר
 הזה ויאמר הנך רואה בעיניך ומשם לא תאכל
 ע"כ * ויהי לו כן וירמסו אותו העם בשער וימות
 ע"כ * ודלמא קללת אלישע גרמה לי' דאמר רב יהודה
 אמר רב קללת חכם אפילו בחנם היא באה א"כ
 לכחוב וירמסוהו וימות מאי בשער על עסקי שער:
 המתיס מן התורה ואפילו יהא מודה ומאמין שיקי המתיס חלא
 דלא רחיצא צאורייתא כופר הוא הו"ל ועוקר שיש תקיית המתי'
 מן התורה מה לנו ולא מוכתו וכי מהיכא הוא יודע שכן הוא הלכך
 כופר גמור הוא: אפיקורס מפרש בגמרא: ספרים החיצונים
 מפרש בגמרא: ויהי לו כן וירמסו אותו דגדצר שכפר בו כדון
 שלא אכל משם ונרעם ברגלי הנאים לקנות:

סמות טו

ח"כ

ע"כ

ע"כ

ע"כ

כחו י"א

השער

בשוק

חלק פרק אחד עשר סנהדרין רעט

[א"ר יוחנן] מנין לתחיית המתים מן התורה שנא' קבח
 *ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן וכי ^ס
 אהרן הכהן לעולם קיים [והלא לא נכנס לא"י] ^{ח"ד' יא}
 שישראל נותנים לו תרומה אלא מלמד שעתיד
 לחיות וישראל נותנים לו תרומה מכאן לתחיית
 המתים מן התורה דבי ר' ישמעאל חנא לאהרן
 כאהרן מה אהרן חבר אף בניו חברים (מכאן שאין ^{ס"א ל"ג}
 נותנים מתנה לכהן עם הארץ) א"ר שמואל בר
 נחמני [א"ר יוחנן] מנין שאין נותנים תרומה לכהן
 ע"ה שנ' *ויאמ' לעם ליושבי ירושלי' לתת מנח (לכהני' ^{ד"ס נ לא}
 ולוי') [הכהני' והלוי'] למען יחזקו בתורת ה' כל המחזיק
 בתורת ה' יש לו מנח ושאינו מחזיק בתורת ה' אין לו
 מנח. אמ' רב אחא בר אדא אמ' רב יהודה כל הנותן
 תרומה לכהן ע"ה כאלו נתנה לפני ארי מה ארי
 ספק דורס ואוכל ספק אינו דורס ואוכל אף כהן
 וכי אהרן קיים לעולם (*כלומר וכי אהרן הוא שיהיה לו כל כך ^{ד"ס ל"ח}
 שמתן לו תרומה והלא לא נכנס לארץ ישראל ומאי האי
 דקאמ' ונתתם ממנו תרומת ה' לאהרן הכהן) לעולם קיים [לאו
 דוקא חלל כלומר הלא לא נגזר עליו שיסיה כ"כ]: [שעתיד
 לחיות לעה"ב]: דבי ר' ישמעאל חנא הא דכתיב לאהרן לאו
 להכי הוא דאתא חלל לומר לך כאהרן וכו': מה ארי ספק
 דורס ואוכל אין אנו יודעים כשנוטל צהמה מן העדר אם דעתו
 לדורסה לאוכלה מיד קודם שתסריק או לא חלל לטרוף ולמלאות
 תאוותו (קורו) ולאחר זמן יאכלכה כשתסריק וה"כ כהן ע"ה כשאנו

ע"ה ספק אוכלה בטהרה ספק אוכלה בטומאה.
 רבי יוחנן אומר אף גורם לו מיתה שנא' *ומתו
 בו כי יחללוהו רבי ר"א בן יעקב חנא אף משיאו
 עון אשמה שנאמר *והשיאו אותם עון אשמה
 באכלם את קדשיהם. חניא רבי סימאי אומ' מנין
 לחתיית המתים מן התורה שנא' *וגם הקימותי
 את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען לכם
 לא נאמר אלא להם מכאן לחתיית המתים
 מן התורה. [*צד"ק ג"ם גש"ם ק"ם סימן] שאלו
 צדוקי' את רבן גמליאל מנין שהקב"ה מחיה מתים
 אמר להן מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים
 ולא קבלו ממנו מן התורה דכתיב *ויאמר ה' אל
 משה הנך שוכב עם אבותיך וקם אמרו לי' ודילמא
 וקם העם הזה וזנה. מן הנביאים דכתיב *יחיו
 כותכין לו תרומה בידו חין אנו יודעין אס אוכלה בטהרה או
 בטומאה. א"כ ספק דורס שארי דרכו ולדורס [נהמה]
 ברגליו ואוכלה [כשהיא דורסה] מכוולת ופעמים שנתנה בקורה
 ואינה מכוולת: עון אשמה עוכות הרבה מטעין עליו: באכלם את
 קדשיהם ומתרגעין במיכליהון בסוואנא ית קודשיהון: אלא
 להם דמשמע שהנטיק הקב"ה לאבותינו אברהם יצחק ויעקב
 שיתן להם א"י וכי להם ניתנה והלא לבניה' ניתנה אלא מלמד
 שעתידין לקיות ועתיד הקב"ה ליתן להם א"י: הנך שוכב עם
 אבותיך וקם הנה אתה מת שוכב והנ' אתה קם שמתה לעתיד
 לבא והאי וקם אהכך קאי: דילמא וקם העם הזה וזנה דלקמיה
 קאי ולאו אלדעילוהיינו אחד מה' מקראות שאין להם הכרע: יחיו

חלק פרק אחד עשר סנהדרין רפ

מחיד נבלתי יקומון הקיצו ורננו שוכני עפר כי
טל אורות טלך ודלמא מתים שהחיה יחזקאל.
מן הכתובים דכתיב * וחכך כיון המיב הולך לדודי ^{שיר}
למישרים דוכב שפתי ישנים דלמא רחושי מרחשן
שפוחתי בעלמא כדר' יוחנן דאר"י משום ר"ש בן
יהוצרק כל מי שנאמרה הלכדו משמו בעה"ז
שפוחתיו דוכבות בקבר שנא' דוכב שפתי ישנים
עד שאמ' להם מקרא זה * אשר נשבע ה' לאבותיכם
לחת להם לכם לא נאמר אלא להם מכאן לחחיית
המתים מן החורה. וי"א מן המקרא הזה אמר
להם שנא' * ואתם הדבקי בה' אלהיכם חיים כלכם
היום מת היום כלכם קיימים אף לעוה"ב כלכם
קיימים. שאלו רימיים את ר' יהושע בן חנניא
מנין שהקב"ה מחיה מתים ויודע מה שעתיד להיות
מחיד דמתים שנא' יקיו: נבלתי יקומון אפילו כפלים יקיו
נחם' כמותות: ודילמא מתים שהחיה יחזקאל דהאי קרא כפלים
יקיו מתוך יעציהו אמר והוא קדם ליחזקאל שנתכבד צימי צוקיה ^{רש"א}
והיה מתכבד פסוק זה על שהיה עמיד (ליחזקאל) [יחזקאל]
להחיות [מתים] אבל לעה"ז לא: דוכב פרוכמירה זלע"ז כלו'
נעות ומתכודדות שפתי ישיכי עפר מכלל יקיו: מרחשן
שפוחתיהו בעלמא שפוחתיהן נעות מעט בתוך הקבר אבל אין
קיון ויזל לאויר העולם וכדר' יוסקן וכו'. ולא קבלו ממנו עד
שאמר להם וכו': חיים כולכם היום דהאי היום מיותר דמלי
למכתב קיים כולכם מה ת"ל היום כהיום מה היום כו' כך

שם ד
וה"פ
דנקים
נחיים
הנחיים
תהיו חיים
לעמיד

דברים לא אמר להו תרוייהו מן מקרא הזה שנ' *ויאמר ה' אל משה הנך שוכב עם אבותיך וקם [העם הזה וזנה] ודלמא וקם העם הזה וזנה אמר להו נקוטו מיהא פלגא בידויכו דיודע מה שעתיך להו'. איתמר נמי א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי מנין שהקב"ה מחיה מתים ויודע מה שעתיך להו' שנ' הנך שוכב עם אבותיך וקם וגו'.

קבט תניא א"ר אליעזר ברבי יוסי בדבר זה זייפתי ספרי (כוחים) [צדוקי] שהיו אומרים אין

ס

תחיית המתים מן התורה אמרתי להם זייפחם תורתכם ולא העליתם בידכם כלום שאחם אומרי אין תחיית המתים מן התורה הרי הוא אומר

והכרת תכרת הנפש ההיא עונה בה הכרת תכרת

והכרת מו

בעה"ז עונה בה לאימת לאו לעה"ב א"ל רב פפא לאביי ולימא להו תרוייהו מהכרת תכרת אינהו [הוה] אמרי לי דבר תורה כלשון בני אדם כחנאי הכרת תכרת הכרת בעה"ז תכרת לעה"ב דברי

שמעתי: הנך שוכב עם אבותיך וקם הרי תקיית המתים [העם הזה חנה הרי מה שעתיך להיות: פלגא בידויכו דמהאי קרא כפקא דיודע מה שעתיך להיות]:

זייפחם ולא העליתם כלום כוז אחם אומרים ואין ממש בדבריכם: לאו לעה"ב אלמא יש תקיית המתים:

מהכרת תכרת הכרת בעה"ז תכרת לעה"ב: אינהו הוה אמרי ליה דברה תורה כלשון בני אדם ולהכי א"ל הכי כי היכי דלא ליהוי להו פתקון פה: הכרת תכרת צע"ז כתיב:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין רפא

ר"ע א"ל ר' ישמעאל והלא כבר נאמר *את ה' ^{מדרש עו} הוא מגדף ונכרתה וכי ג' עולמי' יש אלא ונכרתה בעה"ז הכרת לעה"ב הכרת חברת דברה תורה כלשון בני אדם בין ר' ישמעאל ובין ר' עקיבא עונה בה מאי עבדי לוי' ההוא מיבעי לוי' לכדתניא יכול אפילו עשה חשובה ח"ל עונה בה לא אמרתי אלא בזמן שעונה בה. שאלה קליאופטרא מלכא את ר"מ אמרה ידענא דחיי שכבי דכתיב *ויצו ^{מלים עב} מעיר כעשב הארץ אלא כשהן עומדים עומדים ערומים או בלבושיהם עומדים אמר לה ק"ו מחטת ומה חטה שנקברה ערומה יוצאה בכמה לבושי' צדיקים שנקברים בלבושיהם עאכ"ו. א"ל קיסר לרבן גמליאל אמריתו דשכבי חיי הא הוו עפרא ועפרא מי הא חיי *אמר' ליה ברחיה שבקיה **צא** ואנא מהדרנא ליה שני יוצרים יש בעירנו אחד

והלא כבר נאמר צע"ז: את ה' הוא מגדף ונכרתה דס"ל מגדף היינו עונד ע"ז: וכי ג' עולמים וכו' ור' עקיבא סבירא ליה דמגדף היינו מנך השם: והשתא בין לר' ישמעאל בין לר"ע עונה בה מאי עבדי ליה מבעי ליה וכו' שעונה כל שאל שנ קודם מיתה הוי נכרת אבל שנ לא: דחיי שיוכבי שהמתים קיים: ויצו מעיר שעתידין ישראל לנון ולפרוק מעיר ירושלים וכדאמר' הקנ"ה עושה להם מקילות ללדיקים והולכין ועולין לירושלים: אמרה לו ברחיה דקיסר לר"ג שנקיה: ב' יוצרים וכו' משל הוא אלו היו שני יוצרים בעירנו אחד יולר

יוצר מן המים ואחד יוצר מן הטיט איזה מהן
 משובח אמר לה זה שיוצר מן המים אמרה לי
 מן המים צר מן הטיט לא כל שכן. רבי ר' ישמעאל
 תנא ק"ו מכלי זכוכית מה כלי זכוכית שעמלן ברוח
 ב"ו נשברו יש להם תקנה ב"ו שברוחו של הקב"ה
 עאכ"ו א"ל ההוא מינא לר' אמי אמריתו דשכבי
 חיי הא הו עפרא ועפרא מי קא חיי א"ל אמשול
 לך משול למה הדבר דומה למלך ב"ו שאמר
 לעבדיו לכו ובנו לי פלטרין גדולים במקום שאין
 מים ועפר הלכו ובנו אותו לימים נפלו אמ' להם
 חזרו ובנו אותן במקום שיש עפר ומים אמרו לו
 אין אנו יכולין כעס עליהם אמ' להם במקום שאין
 מים ועפר בניתם עכשיו שיש מים ועפר על אחת
 כמה וכמה ואם אין אתה מאמין צא לבקעה וראה
 כלים מן המים וכו': אמרה לו אף כן הקב"ה אס מן המים הוא
 מלייר דמטפה סרוקה שהוא כמים הוא מוליד: מן העפר לא
 כ"ש שזידו: רבי ר' ישמעאל תנא ק"ו מכלי זכוכית זו היא
 תשובה שהשיבה לאניה: מה כלי זכוכית שעמלן ברוחו של
 *וי"ל אדם שכהוא עושה אותו יס לו שפירתו ונפסל למוכווכן (כמזך)
 הא קאמ' כשמע מפי האומני': יש להם תקנה להתיכן ולקזו' ולעשות
 מהן כלי *והא דאמרינן בקניגה וכוין לאנדן ככלי זכוכית לא
 האם
 ר"ע רבך
 לא כן
 אחד כו' עכשיו שיש מים והכי נמי שהקב"ה יולד את האדם מטיפה
 ודו"ק קטנה שאין בה ממש וכ"ש שיכול לבראמו מן העפר א"כ כל
 רש"א העולם כולו ילד בטהוה: ואם אי אתה מאמין שהקב"ה נורא

חלק פרק אחד עשר סנהדרין רפב

עכבר שתיום חציו בשר וחציו אדמה למחר השריץ
ונעשה כולו בשר שמא תאמר לזמן מרובה עלה
להר וראה שהיום אין בו אלא חלזון אחת למחר
ירדו גשמים ונתמלא כולו חלזונות א"ל הווא
צדוקי לגביהה בן פסיסא אוי לכו חייביא דאמריתון
מיתאי חיינ דהיין מיתי דמיתי חיינ א"ל אוי לכו
חייביא דאמריתון מיתי לא חיינ דלא הוו הוו דהוו
לא כ"ש א"ל חייביא קרית לי אי קאימנא בעיטנא
בך ופשיטנא לעקמימוחך מינך א"ל אם אתה עושה
כן רופא אומן תקרא ושכר הרבה תטול:

מן העפר: עכבר שקורין אשקרי"ל ויש צמחין שאין כנראין ע"י
תולדה: היום מתחיל לנרץ וללאת מן העפר ולמחר מהלך
כשהוא כנרא כדאמר בצחיעת קולין צהעור והרוטב: ושמא
תאמר לזמן מרובה שאותי שרץ אינו כנרא לאלתר אלא לזמן
מרובה שזוע או שזועיים ותהא סבור שאין הקצ"ה מקיפה מתים
לפי שעה. לך עלה להר וכו': חלזון תולעת שיולא מן היס אחד
לשנצעים שנה ולזנעין צדמו תכלת ולכתקלה אינו כראה בכל
ההר אלא קלזון אחד: ולמחר שהגשמים יורדין מתמלאת כולו
קלזונות. וכראה לעורי שצילי קלזון חשירות כולן אלמא יש בידי
להקיות לפי שעה: גביהה בן פסיסא כך שמו והיתה לו
עקמומית בגבו כדמוכס לקמן: ווי לכו חייביא אוי לבס
לרשעים: דחיי מתים אותן שהן חיים רואין אנו שמתים והאיך
יעלה על דעתנו שהמתים קורין וקייין: דלא הוו אותן שלא היו
נעולם כולדין וכולדין וקייין אותן שהיו כבר לא כ"ש שקורין וקייין:
א"ל מינא: חייביא קרית לי וכו' לקנתרו נא:

קל ת"ר בכ"ד בניסן איתנשילו דימוסנאי מיהודה
 ומירושלים נשבאו בני אפריקא לדון עם

ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו ארץ
 כנען שלנו היא דכתיב "ארץ כנען לגבולותיה וכנען
 אבוהון דהני אינשי הווא אמר להו גביהה בין פסיסא
 לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהם לפני
 אלכסנדרוס מוקדון אם ינצחוני אמרו הריוט שבנו
 נצחתם ואם אני אנצח אותם אמרו [להם] תורת
 משה רבינו נצחתכם נתנו לו רשות הלך ודן עמהם
 אמר להם מהיכן אתם מביאים ראיה אמרו לו
 מן התורה אמר אף אני לא אביא לכם ראיה אלא
 מן התורה שנא' "ויאמר ארור כנען עבד עבדים
 יהיה לאחיו עבד שקנה נכסים עבד למי נכסים
 למי ולא עוד אלא שהרי כמה שנים שלא עברתונו.
 אמר להו אלכסנדרוס מלכא החזירו לו תשובה
 אמרו לו תנה לנו זמן ג' ימים נתן להם זמן ברקו
 ולא מצאו תשובה מיד ברחו והניחו שדותיהן

דימוסנאי עוררין בעלי קמס שהיו רולין לטול קלק ציהודה
 וצירושלים: שבאו בני אפריקא לדון וכו' ובמגלת

תענית קשיב להו כל אותן ימים שנעשו בהן נסים [לישראל]
 וקבעום י"ט ולהכי קאמר הכא דכ"ד צייסן לומר ד"ט הוא
 ואסור בהספד משום כס זה: ארץ כנען לגבולותיה דלהך
 ארעא קרי ארץ כנען ואתם ירשתם אותה שלא כדין דשלוה היא
 דכנען אבינו היה:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין רפג

כשהן זרועות וכרמיהן כשהן נטועות ואותה שנה
שביעית היתה:

שוב פעם אחת באו בני מצרים לדון עם ישראל קלא
לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו לו הרי הוא ^{סס}
אומר *זה נתן את חן העם בעיני מצרי' וישאילום ^{סמות יב}
תנו לנו כסף וזהב שנמלט' ממנו אמר גביהה בן
פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך וארון עמהם
לפני אלכסנדרוס אם ינצחוני אמרו (לו) [להם]
הדיוט שבנו נצחת' ואם אני אנצח אות' אמרו להם
חורת משה רבינו נצחתכם נתנו לו רשו' והלך ודן
עמה' אמר להם מהיכן אתם מביאי' ראי' אמרו
לו מן התור' אמר להם אף אני לא אבי' לכם
ראי' אלא מן החורה שנא' *ומושב בני ישראל ^{סז}
אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות
שנה תנו לי שכר עבוד' של ששים רבוא ששיעבדהם
במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה אמר
להם אלכסנדרוס מוקדון החזירו לו תשובה אמרו
לו תנה לנו זמן ג' ימים נתן להם זמן בדקו ולא
מצאו תשובה מיד הניחו שדותיהן כשהן זרועות
וכרמיהן כשהן נטועות וכרחו ואותה שנה שביעית
היתה. ושוב פעם אחת באו בני ישמעאל ובני קטורה
לדון עם ישראל לפני אלכסנדרוס מוקדון אמרו
לו ארץ כנען שלנו ושלכם שנא' *ואלה תולדות ^{לפני כב}
ישמעאל בן אברהם וכתוב *ואלה תולדות יצחק ^{סח}
בן אברהם אמר להם גביהה בן פסיסא לחכמי'

חננו לי רשות ואלך וארון עמהם לפני אלכסנדרוס
 אם ינצחוני אמרו הדיוט שכנו נצחתם ואם אנצח
 אותם אמרו [להם] חורת משה רבינו נצחתכם
 נתנו לו רשות והלך ודן עמהם אמ' להם מהיכן אתם
 מביאים רא' אמרו לו מן החורה אמר להם אף אני
 רא' כה לא אביא ראיה אלא מן החורה שנא' *ויתן אברהם
 את כל אשר לו ליצחק ולבני הפלגשים אשר
 נגז' איתא לאברהם נתן אברהם מתנות אב שכח *אנטין
 אנטין נג' לבניו בחייו ושיגר זה מעל זה כלום יש לזה על
 זה כלום מאי. מתנות א"ר ירמיה בר אבא מלמד
 שמסר להם שם *טומאה:

א"ל אנטונינוס לרבי גוף ונשמה יכולין לפטור
 עצמן מן הדין כיצד גוף אומר נשמה חטאה
 שמיום שפירשה ממני הריני מוטל כאבן דומם
 בקבר. ונשמה אומרת גוף חטא שמיום שפירשתי
 ממנו הריני פורחת באויר בצפור. א"ל אמשול לך
 משל למה"ר למלך שהיה לו פרדס נאה והיה
 בו *בכורות נאות והושיב בו שני שומרים אחד
 חגר ואחד סומא א"ל חגר לסומא בכורות נאות
 אני רואה בפרדס בא והרכיבני ונביאם לאבלם
 רכב חגר על גבי סומא והביאום ואכלום לימים
 אנטין כתבים שלא יטול אחד בקלק קצרו כמו שעשה אברהם
 לישמעאל שלא ליטול נמה שנתן ליצחק כלום יש לזה על
 זה כלום: שם טומאה כשוף ומעשה שדים:

בכורות תאכי הנכורות:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין רפד

כא בעל הפרדס אמר להם בכורות נאות היכן
הם א"ל סומא כלום יש לי עינים לראו' א"ל חגר
כלום יש לי רגלים להלך בהם מה עשה הרכיב
חגר ע"ג סומא ודן אותם כאחד אף הקב"ה מביא
את הנשמה וזורקה בגוף ודן אותם כאחד שנא'
*יקרא אל השמים מעל ואל הארץ לדין עמו יקרא
אל השמים מעל זו נשמה ואל הארץ לדין עמו
זה הגוף:

א"ל אנחנונינום לרבי מפני מה חמה יוצאה במזרח קלג
ושוקעת במערב א"ל אי הוה איפכא נמי הכי שס
הוה אמרת לי א"ל הכי קאמינא לך מפני מה
שוקעת במערב א"ל כדי ליתן שלום לקונה שג' *וצבא
השמים לך משתחוי' א"ל ותיחי עד פלגא דרקיעא
יקרא אל השמים מעל כלו' יקרא הקב"ה לנשמה הנאה לו
(לאדם בתוך) [למזל] גופו של אדם מאל השמים ממעל ויקרא
אף אל הגוף שנא מן הארץ:

מפני מה שוקעת במערב תשוב את כל העולם עד שתקור
למקום זריחתה למזרח ותשקע דאי הוה הכי לא הוה
אמיכא לך מפני מה שוקעת במזרח דניהג העולם כך הוא
מקום שילא שס נכנס: כדי ליתן שלום לקונה להקב"ה
שהכינה במערב וכיון שמגיע עד מערב הולכת ומשתקפה לפני
הקב"ה שנראה לכך שוקעת ונכנסת כפופה לפני הקב"ה:
ותיחי עד פלגא דרקיעא דאס לכך מתכוונת למה הולכת
בתוך המערב תבא עד אמצע של רקיע ותשקע לשם ומשם
תשתקף כלפי מערב שכן דרך בני אדם משתקף צדוק לפני

ותחזן שלמא ותיעול משום פועלים ומשום עובדי דרכים:

קלד א"ל אנטונינוס לרבי נשמה מאימתי נתנה באדם משעת פקידה או משעת יצירה א"ל משעת

יצירה א"ל אפשר לחזיכה של בשר עומדת ג' ימים בלא מלח ואינה מסרחת אלא משעת פקידה (א"ל אין משעת פקידה) אמר רבי דבר זה לימדני

אנטונינוס ומקרא מסייעו שנא' *ופקדתך שמרה רוחי אמר ליה אנטונינוס לרבי יצה"ר מאימתי

המלך ואינו מתקרב כל כך: משום פועלים דאלו כן היה משך לנפשה פתאים שכהקמה באמלע הרקיע מאירה ציור וסגורים הם שחיה צעדין יש שהות ציוס (והיו) פועלים שוהין במלכותן עד ששכי' ועובדי דרכי' [כמי] לא היו יודעים מתי יסך לנפש להם בית ליכה ולכך שוקעת במערב שכהולכת ומשפלת והולכת וכלה

אורה יודעין שמגיע שעת חשיכה:

משעת יצירה שנקרס כולו בצר וגידין ועלמות: פקידה משעה

שהמלאך פוקד הטפה ומביאה לפני המקום וזה תהא

עליה כדאמרינן בפ' כל ה'יד צמס' כדה מיד כורקה צו נשמה

וקיות: א"ל רבי משעת יצירה: א"ל אנטונינוס וכי אפשר

לקתיכה שתתקיים אפילו ג' ימים בלא מלח שאינה מסרחת

וה"כ אלו לא היתה נשמה כתובה עד שעת יצירה היאך תתקיים

הטפה שלא תסריח במעיה וכיון שטפה מסרחת שוב אינה מולדת.

(וא"ל אנטונינוס לרבי משעת פקידה: א"ל רבי אין משעת

פקידה כדצריך): למדני אנטונינוס מדבריו למדתי: ופקודתך

שמרה רוחי משעת פקידה נשמר רוקי:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין רפה

שולט בו באדם משעת יצירה או משעת יציאה
 א"ל משעת יצירה [א"ל] אם כן יבעוט באמן ויצא
 אלא משעת יציאה אמר רבי דבר זה למדני
 אנשונינום והכחוב מסייעו שני * לפתח חטאת רובץ: ראשית ד
 ריש לקיש רמי כתיב * במ עור ופסח הרה ויולדת קלה
 יחדיו וכתיב * אז ירלג כאיל פסח וחרון לשון שס
 אלם כי נבקעו במדבר מים ונחלים בערבה הא ידיו' לא
 כיצר עומדים במומם ומתרפאי'. עולא רמי כתיב ידיו' לא
 * בלע המות לנצח ומחה ה' אלהים דמעה מעל שס כה
 כל פנים וכתיב * כי הנער בן מאה שנה ימות לא שס סס
 יהיה משם עור עול ימים לא קשיא כאן בישראל
 כאן באוה"ע ואוה"ע מאי בעו התם הנך דכתיב
 בהו * (ורעו) [ועמדו] זרים [ורעו] צאנכם ובני שס סס
 נכר אכריב' וכורמיכם. רבחסדא רמי כתיב * וחפרה שס כד
 הלבנה ובושה החמה כי מלך ה' צבאות וכתיב
 משעת יציאה כשילול מעי אמו או משעת יצירה: א"ל רבי
 משעת יצירה: א"ל אכטוכיכוס א"כ דועט דמעי אמו ויולא;
 (א"ל אכטוכיכוס משעת יצירה):
 במ עור ופסח שקין עם מומן: וכתיב אז ירלג כאיל פסח
 דמשמע שמתרפאין: ועומדין במומן וא"כ מתרפאין:
 בלע המות לנצח דלעת' לנא מאחר שקין שוב אינן מתין: כי
 הנער כל' כשימות אדם לעתיד ומת בן מאה שנה יאמרו כער
 הוא מת כי הכער בן מאה שנה ימות אלמא מתין: וחפרה
 הלבנה ובושה החמה משמע שיהא אורס כהה וכתיב והיה אור

ישיב' ל *והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה
 שבת פ"ו שבעתים כאור שבעת הימים ל"ק כאן לימור
 וב"ש המשיח כאן לעה"ב ולשמואל דאמ' אין בין העה"ז
 נחמה"ל לימות המשיח אלא שעבוד מלכיו בלבד לא קשיא
 כאן במחנה צדיקיו כאן במחנה שכיני' רבא רמי
 דנבי' ל"ב כתיב *אני אמית ואחיה וכתיב *מחצתי ואני ארפא
 ז"ס אמר הקב"ה מה שאני ממית אני מחיה והדר
 מה שמחצתי אני ארפא:

קלו ת"ר אני אמית ואחיה יכול תהא מיתה באחד
 וחיים באחד כדרך שהעולם נוהג ת"ל מחצתי
 ז"ס ואני ארפא מה מחיצה ורפואה באחד אף מיתה

הלבנה כאור החמה: כאן לימות המשיח כשיכלה השעבוד
 והיה אור הלבנה כאור החמה ולעתיד לבא וקפ"ה הלבנה ובושה
 החמה מרב נגהם של לדיקים: ולשמואל דאמר בדוכתי אקריתי
 אין בין העה"ז לימות המשיח וכו': אידי ואידי לעוה"ב אלא
 כאן במחנה שכינה וקפ"ה עזי השכינה: כאן במחנה
 צדיקים כאן במחנה רשעים לא גרסינן: כתיב אני אמית
 ואחיה דעשמע כשם שאני אמית את האדם כך אני מקיאו
 כשמת בעל מוס עומד וקי בעל מוס: וכתיב מחצתי ואני ארפא
 כשהוא מקיאו מרפא את המקץ ועומד שלם: והדר מה שמחצתי
 שלאחר כן מתרפאים וכדלעיל עומדין במומן ומתרפאין:

מיתה באחד וחיים באחד וה"ק אני מקיאו את האדם זה ומקיאו
 אדם אחר: כדרך שהעולם נוהג עתה וזה כולל: מה
 מחץ ורפוי באחד ואין רפואה אלא במקום מחץ:

הלך פרק אחד עשר סנהדרין רפו

וחיים באחד מכאן תשובה לאומר אין תחיית המתים
 מן התורה תני' ר' מאיר אומר מנין לתחיית המתים
 מן התורה שנא' *או ישיר משה ובני ישראל שר
 לא נאמר אלא ישיר מכאן לתחיית המתים מן
 התורה כיוצא בדב' *או יבנה יהושע מובח בנה יסושינ ח
 לא נאמר אלא יבנה מכאן לתחיית המתים מן
 התורה [אלא מעתה *או יבנה שלמה במה וגו' מ"א יא
 ה"נ דיבנה אלא מעלה עליו הכתוב כאלו בנה]
 א"ר יהושע בן לוי מנין לתחיית המתים מן התורה
 שנ' *אשרי יושבי ביתך עוד יהללך סלה הללך לא
 נאמר אלא יהללך מכאן לתחיית המתים מן התור'.
 וא"ר יהושע בן לוי כל האומר שירה בעה"ו זוכה
 ואומרה לעה"ב שנא' אשרי יושבי ביתך וגו'. א"ר
 חייא בר אבא א"ר יוחנן מנין לתחיית המתים
 מן התורה שנא' *קול צופיד נשאו קול יחדיו ירננו יסני' כב
 רננו לא נאמר אלא ירננו מכאן לתחיית המתים
 מן התורה. וא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן עתידין
 כל הנביאים כולם לומר שירה בקול אחד שנא'
 קול צופיד נשאו קול וגומ'. *אמר (מר זוטרא) צב
 [רבא] מנין לתחיית המתים מן התורה שנא' *יחי דכרי' לג
 ראובן ואל ימות יחי ראובן (לימות המשיח) [בעה"ו]
 ואל ימות לעולם הבא רבינא אמר מהכא *ורבים
 מישני אדמת עפר יקיצו. רב אשי אמר מהכא
 ישיר משמע לעתיד: נשאו קול יחדיו היינו קול אחד:

ויחזיק יב *ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין:
 עינין פ"ק אמר רב יהודה אמר רב כל המונע הלב' מפני
 דר"ס חלמיר כאלו גזולו מנחלת אבותיו שנאמר
 קלו *תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב מורשה
 צא היא לכל ישראל מששת ימי בראשית. אמר רב
 ע"ב חנא בר ביזנא א"ר שמעון חסידא כל המונע הלכה
 דנרי' לג מפי חלמיר אפילו עוברין שבמעיי אמו מקללין
 חשלי יא אותו שנא' *מונע בר *יקבוהו לאום ואין לאום
 צב אלא עוברין שנא' *ולאום מלאום יאמץ ואין קב
 רש"י כה אלא קללה שנא' *מה אקב לא קבה אל ואין בר
 חזק כג אלא תורה שני' *נשקו בר פן יאנף. עולא בר
 תליס ב ישמעאל אומר מנקבין אותו ככברה כתיב הכא
 ו"נ יב יקבוהו לאום וכתיב התם *ויקוב חור בדלתו ואמר
 אביו כי אוכלא דקצרי ואם למדו מה שכרו אמ'
 רבא אמר רב ששת זוכה לברכות כיוסף שנא'
 חשלי יא *וברכה לראש משביר ואין נושכיר אלא יוסף שני'

ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד וגו' רמז לו שימות ויעמוד
 לאחר מכן: לקץ הימין לקץ שעתיד הקב"ה להקזיר ימינו
 לפניו שהרי כתיב הציב מקור ימינו:

המונע הלכה מללמדו: [מששת ימי בראשית דכתיב בראשית
 ברא בשציל התורה שהיא ראשית וישראל כקראו ראשית
 תבואתה שעתידין להנחילה ברא חלקים את השמים וגו'] : בר
 תורה: יקבוהו מנקבים אותו לשון ויקוב חור בדלתו: אוכלא
 דקצרי כלי של כונסין שהוא מוקצב ומולפין בו מים על הנגדים:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין רפו

*ויוסף הוא השליט על הארץ הוא המשביר לכל עם ^{לש' חב} הארץ. אמר רב ששח כל המלמד תורה בעוה"ז
 זוכה ומלמדה לעוה"ב שנא' *ומרוה גם הוא יורא: ^{חשלי יא} וא"ר אלעזר כל פרנס שמנהיג את הצבור כנחת קלח
 זוכה ומנהיגם לעה"ב שנאמ' *כי מרחמם ^{שס} ש
 ינהגם ועל מבועי מים ינהלם ואר"א גדולה דעה ^{ישע' חט} ישיע' חט
 שניתנה בין שתי אותיות שנא' *כי אל דעות ה' ^{ש"א ב} ש"א ב
 וגומ' וא"ר אלעזר כל אדם שיש בו דעה לסוף ^{כרכו' פר'} כרכו' פר'
 מתעשר שנא' *ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ^{ס"ג חסמ'} ס"ג חסמ'
 ונעים וא"ר אלעזר כל אדם שאין בו דעת ^{כר וע"ש} כר וע"ש
 לרחם עליו שנא' *כי לא עם בינות הוא על כן ^{חשלי כד} חשלי כד
 לא ירחמנו עושהו ויוצרו לא יחוננו וא"ר אלעזר ^{ישעיה כו} ישעיה כו
 כל הנותן פתו למי שאין בו דעה יסורין באין
 עליו שנא' *לחמך ישימו מזור תחתיד אין חבונה ^{עובדי' א} עובדי' א
 בו ואין מזור אלא יסורין שנא' *וירא אפרים את ^{הושע ה} הושע ה
 חוליו ויהודה את מזורו וא"ר אלעזר כל אדם שאין בו
 דעה לסוף גולה שנאמ' *לכן גלה עמי מבלי דעת: ^{ישעיה ה} ישעיה ה
 ומרוה גם הוא יורח מי שמרוה ומשביע תלמידו כדבר הלכה
 גם הוא יורה לעה"ב ^{ל"א מרוה לשון מורה:} ל"א מרוה לשון מורה:
 מרחמם נעה"ז ינהגם נעה"ב: [שתי אותיות של שס כך
 שמעתי ל"א כל שמות על שס דאמרינן בעלמא לבאות
 אות הוא בבבא שלו קרא להו אותיות לשון מופלא]: ובדעת
 מפני הדעת ימלאו כל החדרים הון: כשציל לחמך שנתת למי
 שאין בו דעה ישימו מזור וגו':

קלט וא"ר אלעזר כל בית שאין דברי תורה נשמעין
 בו כלילה אש אוכלתו שנ' *כל חשך טמון ^{שם}
 לצפוניו תאכלהו אש לא נופח ירע שריד באהלו ^{ליוכ כ}
 אין שריד אלא ת"ח שנא' *ובשרידים אשר ה' ^{יואל ג}
 קורא. וא"ר אלעזר כל שאינו מהנה ת"ח מנכסיו
 אין רואה סימן ברכה לעולם שנאמ' *אין שריד ^{ליוכ כ}
 לאכלו על כן לא יחיל טובו אין שריד אלא ת"ח
 שנ' ובשרידים אשר ה' קורא:

קמ וא"ר אלעזר כל שאינו משייר פת על שלחנו אינו
 רואה סימן ברכה לעולם שנא' *אין שריד ^{שם}
 לאכלו על כן לא יחיל טובו. והא"ר אלעזר כל ^{שם}
 המשייר פתיתים על שלחנו באלו עובר ע"ז שנ'
 *העורכי' לגד שלחן הממלאי' למני ממסך לא קשיא ^{ישע' סה}
 הא דאיכא שלימה בהדיה הא דליכ' שלימה בהדיה
 כל חשך וגו' כל לילה לפון ונמצא ממלכתי התורה שאין ד"ת
 נשמעין בכותו בית: תאכלהו אש לא נופח זה אשו של
 גיהנם שאין לריק נפוח: ירע שריד באהלו מי שרע בעיניו שיש
 שריד בזה:

כל שאינו משייר פת דלריך לשייר כדכתיב אכול והותר: והא"ר
 אלעזר כו' שנא' העורכים וגו' שכן עושין שמכין שלחן
 ערוך במאכל ובמשתה לשם אותה ע"ז שקורין גד ומלאין כוסות
 של מרקקים כסוכים לע"ז ששמה מני: הא דקאמר אסור:
 דאיכא שלימה בהדיה שמניא שלימה לאחר שאכל וכתן על
 השלחן עם הפתיתים ששייר דמקו' דלשם ע"ז עבד הכי: והא
 דליכא שלימה בהדיה מעלי דמזונכי' לעניי: הא גדא

חלק פרק אחד עשר סנהדרין רפח

ואמר רבי אלעזר כל המחליף בדבורו כאלו
עובר ע"ז כתיב הכא *והייתי בעיניו כמתעתע וכתיב
התם *הבל המה מעשה תעתועים. וא"ר אלעזר ירמיה
לעולם הוי קבל וקיים א"ר זירא אף אנן נמי תנינא
בית אפל אין פותחין בו חלונות לראות נגעו ש"מ.
וא"ר אלעזר כל המסתכל בערות קשתו ננערת
שנא *עריה תעור קשתך:

חנקין

א"ר טביא ריאשיה מ"ד *שאלו ועוצר רחם ארץ לא קמא
שבעה מים וכי מה ענין שאל אצל רחם אלא ש
לומר לך מה רחם מכנים ומוציא אף שאל מכנים

משלי

לבייתיה ל"ג: המחליף בדבורו משנה שלא יהא כיכר:
הוי קבל וקיים הוי (עכי) [ענין] ותמיה. קבל [לשון] אפל
עשה עלמך אפל ואפל: בית אפל אין פותחין בו חלונות
לראות את נגעו כנגע כראה לי בבית כתיב דמשמע כראה
מעילא ועוד דכתיב לי ולא לאורי כמלא שאפלתו הללמו (וכ"ז)
[דכ"ז] שאין בהן רואהו אין מטמא כנגעים: קשתו ננערת כח
קושי אבר שלו ככער שאינו מוליד שנא' עריה תעור עריה שאתה
מסתכל בה ממש (בערותך הוא) (בערותה היא) תעור קשתך
ד"א המסתכל המעט (ערות אשת) (בעריות דאשת) איש.
קשתו גבורת ידו כנערת מטהלכת ומתמעטת כמו ויכער ה':

שאלו ועוצר רחם ארץ לא שבעה מים [קבר לא שבע
ממתיס] ועולר רחם בית הרקס שהוא קלר ועלור לא
ישבע מצעילות וכן ארץ לא שבעה מים: וכי מה ענין שאל
ובר' למה כממכו הכי אהדדי: מכנים הזרע ומוליא הולד אף

ומוציאו לה לא דברי' ק"ו ומה רחם שמכניסו בו בחשאי
מוציאין ממנו בקולי קולות שאול שמכניסין בקולו'
אינו דין שמוציאין הימנו בקולי קולות מכאן תשובה
לאומרים אין תחיית המתים מן התורה. תנא רבי
אליהו צדיקים שעתיד הקב"ה להחיותן אינם חוזרים
לעפרם שנא' *והיה הנשאר בציון והנותר בירושלי'
קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלים מה
ס"ע"ז קדוש לעולם קיים אף הם לעולם קיימין *ואם
תאמר אותם (אלף) שנים שעתיד הקב"ה לחדש
בהן את עולמו שנ' *ונשגב ה' לכדו ביום ההוא
צדיקים מה הם עושים הקב"ה עושה להם כנפים
כנשרים ושטין על פני המים שנא' *על כן לא
נרא בהמיר ארץ וגו' ושמא תאמר יש להם צער
ת"ל *וקווי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרי' ירוצו
ולא ייגעו ילכו ולא ייעפו ונילף ממתיים שהחיה
שאל מכנים ומוציא לתקיימת המתים: שמכניסין בה בקולי
קולות בנכי גדול קוצרין את הקט: אינו דין שמוציאין אותו
בקולי קולות שנא' יתקע בשופר גדול: שעתיד הקב"ה להחיות
ימות המתים המעים לאחר שיחיו: שוב אין חוזרין לעפרן בין (לימות
המתים בין לעה"ב) אלא הנשר מתקיים עליהם עד שיאנו ויקיו
לעה"ב לנא: ואותן שנים שעתיד הקב"ה לחדש את עולמו
ויהיה עולם זו חרב אלף שנים אותן צדיקים היכן הם הוסי'
ואיכן כקברים בארץ: לא נרא בהמיר ארץ כשעמלי' הקב"ה
את הארץ לא נרא לפי שאנו בלב ימים: וקווי ה' יחליפו כח
שיהא להם כח לאט ולעוף בלי לער: ונילף ממתיים שהחיה

ישעיה ד'

ס"ע"ז

ס"ב

ימות

הקב"ה

אלף שנה

תמים

ישעיה ח'

ימות

המתים

ולעולם

הנצח

חלק פרק אחד עשר סנהדרין רפט

יחזקאל סבר לה כמ"ד באמת משל היה רחניא
 ר' אליעזר אומר מתים שהחיה יחזקאל עמדו על
 רגליהם ואמרו שירה ומחו ומה שירה אמרו *ה' ש"ג
 ממית בצדק ומחיה ברחמים ר' יהושע אומר שירה
 זו אמרו *ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל ר' ס
 יהודה אומר אמת משל היה א"ל ר' נחמיה אם
 אמת למה משל ואם משל למה אמת אלא באמת
 משל היה ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר
 מתים שהחיה יחזקאל עלולא"י ונשאו נשים והולידו
 בנים ובנות עמד ר' יהודה בן כחירא על רגליו
 ואמ' אני מבני בניהם והללו תפילין שהניח לי
 אבי אבא מהן. ומאן נינתו מתים שהחיה יחזקאל
 אמר רב אלו בני אפרים שמנו לקץ וטעו שנא'
 *ובני אפרים שותלת (ובכר) [ובכר בנו] ותחרת ד"ה 10

יחזקאל שקורו וסמו כך לדיקים שעתיד להקיות יקורו לעפרם
 כך שמעתי. יחזקאל הגלהו כנכדנאלר עם יכניה חלק יהודה
 והיה יחזקאל מתכנא צנצל וירמיה צא"י צאותן י"א שנה שמלך
 לדקיה: באמת צנצור: משל היה שהיה מרמו (לעם) [להם]
 על הגלות כאלס מת שקורו וקי כך ישראל ישבו מן הגלות: מהן
 שאותן תפילין היה שלהם: שמנו לקץ של יליאת מלרים: וטעו
 שלא היה להם למנות גזרת ועבדום וענו אותם אלא משכולר
 ילמק דהא דכתיב כי גר יהיה זרעך (צארץ לא להם) זה ילמק
 דכתיב בו כי צילמק יקרא לך זרע והם מכו משעת הדבור לאברהם
 ותכיא צס"ע אברהם אבינו צשעה שקדבר עמו צין הנצחיים צו

בנו ואלעזר בנו [ותחת בני] וזכר [בנו] ושוחלח
 [בנו] ועזר (ואלעזר) [ואלעזר] והרגום אנשי גת
 ד"ה אלו הנולדים בארץ וגו' וכתוב *ויתאבל אפרים אביהם
 ימים רבים ויבואו אחיו לנחמי. ושמואל אמר אלו
 יחזקאל ל' בני אדם שכפרו בתחיית המתים שנא' *ויאמר
 אלי בן אדם העצמות האלה כל בית ישראל המה
 הנה אומרים יבשו עצמותינו ואברה חקותנו נגזרנו
 לנו. ר' ירמיה בר אבא אמר אלו בני אדם שאין
 בהם לחלוחית של מצוה שנ' *העצמות היבשות
 שמעו דבר ה'. ר' יצחק נפחא אמר אלו בני אדם
 שס"ח שחיפו את ההיכל כלו שקצים ורמשים שנ' *ואבא

ע' שנה היה ומצין הנתרים עד שנולד ילד ילד ילד ילד
 ואברהם בן מאת שנה נהולד לו את ילד ילד ילד
 משדבר עמו צין הנתרי' עד שילאו ממלרי' היו ארבע מאות ואותן
 ל' שנה הדיבור עד לידת ילד ילד ילד ילד ילד ילד
 הן שילאו קודם זמנם ונהרגו שחמור ובני אפרים שחמור
 והרגום אנשי גת: ושמואל אמר מתים שהקיה יחזקאל אלו
 בני אדם שכפרו בתחיית המתים שנא' אברה תקותנו: העצמות
 האלה כל בית ישראל המה עצמות הללו סימן לכל ישראל הן
 שעתידה להן תקיית המתים כמו לאלו שהרי אלו אמרו אברה
 תקותינו ועכשיו ידעו שאני מקיה את המתים וסימן זה לכל
 ישראל שגם הם עתידין להקיות ולא מן הדין קיו דהא אמרן
 הכופר בתחיית המתים אין לו חלק לעה"ב אלא משום סימן
 קיו: שחיפו ההיכל שהיו מליירין בלמים על קירות ההיכל

חלק פרק אחד עשר סנהדרין רצ

ואראה והנה כל חבנית רמש ובהמה שקץ וכל גלולי בית ישראל מחוקה על הקיר סביב (כחיב הכא סביב) וכתיב החם *והעבירני עליהם סביב יחזקאל לו סביב. ר' יוחנן אמר אלו מתים שבבקעת דורא (דא"ר) [וא"ר] יוחנן מנהר אשל עד רבתי בקעת דורא (דא"ר יוחנן בשעה) [שבשעה] שהגלה נבוכדנאצר את ישראל היו בהן בחורים שהיו מגנין את החמה ביופין והיו כשדיות רואות אותם ושופעות ויבות אמרו לבעליהן ובעליהן למלך וצוה המלך והרגום ועדיין היו שופעות ויבות וצוה המלך ורמסום:

ת"ר בשעה שהפיל נבוכדנאצר חנניה מישאל קמב ועזריה לכבשן האש א"ל הקב"ה ליחזקאל ס לך והחיה מתים בבקעת דורא כיון שהחיה אותם באו עצמות וטפחו (לו לנבוכדנאצר) [לאותו רשע דכתיב ואנא וארא' חוקה על הקיר סביב: וכתיב והעבירני עליהם סביב כל' על אותן אנשים שכתוב עליהם סביב עבר עליהם יחזקאל להחיותן: אלו מתים שבבקעת דורא שהמית נבוכדנאצר מלך בבל על שהיו יפים כדלקמן: מנהר אשל עד רבתי מקומות הן היו בבקעת דורא: שופעות מקמת תלוא וזה המלך והרגן: ועדיין היו שופעות שהיתה כראית זו מארס וזה המלך ורמסום:

באו עצמות מן הבקעה וטפחו לו לנבוכדנאצר על פניו והלכו להם ואית דאמרי שמאותן עלמות היו לו כלים וכשהגיע

שחיק טמיא] על פניו אמר מה טיבן של אלו אמרו
 לו חבריהם של אלו מחיה מתים בבקעת דורא
 פתח ואמר *אתוהי כמה רברבין ותמהוהי כמה
 חקיפין מלכותיה מלכות עלם וגו' א"ר יצחק יוצק
 זהב רותח לחוד פיו של (נבוכדנאצר) [אותו]
 רשע שחיק טמיי' שאלמלא (לא) בא מלאך וסמרו
 על פיו בקש לגנות כל שירות ותושבחות שאמר דוד
 בספר תהלים. ח"ר ששה נסים נעשו באותו היום
 אלו הן. צף הכבשן. ונפרץ הכבשן. והומק סורו.

שעה שקיו טמקו לו על פיו כשהיה רוצה לשתות זהם: חבריהם
 של אלו מחיה מתים על יחזקאל היו אומרים שהיה חזר של
 חכניה מישאל ועזריה ונבוכדנאצר היה יודע שהקצ"ה מקיה
 אותם: פתח ואמר להקצ"ה: אתוהי כמה רברבין פסוק היא:
 יוצק זהב רותח מאס דקא מיירי בשנן דנבוכדנאצר נקיט נמי
 לישנא מעליא ולשון קללה: סמרו הכהו מאמורי ידו: לגנות
 שהיה משננו שניות כלות יותר מדוד ואלו אמרן הקצ"ה היה
 כוטה אפריהם יותר מאמרי השירות שעשה דוד: באוחו יום
 שהשליכן לכבשן: צף הכבשן שהכבשן היה משוקע בארץ בעין
 כבשן של סיד ולף ועומד ע"ג קרקע כדי שיראוהו כל העולם:
 נפרץ הכבשן כפלו קלת כותליו כדי שיכלו כולם לראות צהובו:
 הומק סורו כשפל גאותו כמו סירו רע. לשון אחר סודו כמו
 יסודו נשתלשל וכן [לימד] ר' יעקב בר יקר אבל מורי
 גרים והומק סידו סיד הכבשן נמסה מרוב חמימות כך שמעתי
 והיתה עושבת למרקוק ומהנל של אותן הסיד נשרפו אותן

חלק פרק אחד עשר סנהדרין רצא

ונהפך צלם על פניו. ונשרפו ארבע מלכיות.
והחיה יחזקאל את המחים בבקעת דורא. וכולהו
גמרא ור' מלכיו קרא דכתי' *ונבוכדנאצ' מלכא שלח
למכנש לאחשרדפניא [סגניא ופחות' אדרגוריא
גדבריו דחבריא תפתיא וכל שלטוני מדינתא וגו']
וכתיב *ומתכנשין אחשרדפניא סגניא ופחותא^ס
והדבריו מלכא חזיון לגובריא אילך וגו' חנא דבי
ר' אליעזר בן יעקב אפילו בשעת הסכנה לא ישנה
אדם את עצמו מן הרבנות שלו שנ' *באדין גובריא^ס
אילך כפיתו בסרבליהון פטישהון וכרבליהון וגו'.
א"ר יוחנן *גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת צג
שנ' *ענה ואמר הא אנא חזי גוברין ארבעה שרין^ס
מהלכין בגו נורא (וכל חבל) (וחבל) לא איתי
בהון וריויה די רביעיא דמה לבר אלהין:

שהשליכו סכניה מישראל ועזריה לתיק כנען האש: ונהפך צלם על
זהב על פניו: ד' מלכיות מלכים ואכניהם שסייעו לנבוכדנאצר
להשליך סכניה מישראל ועזריה לתיק האור: מקראי נפקי דכתיב
ונבוכדנאצר מלכא שלח למכנש לאחשרדפניא וגו' ולנסוף את
שיליו מן הכנען כתוב ומתכנשין אחשרדפניא סגניא ופחותא
והנך דלא כתיבי כשרפו: אל ישנה אדם מן הרבנות שלו
שהרי סכניה מישראל ועזריה היו לבושין בגדי מפארתן כשהושלכו

לכנען. אל ישנה שלח יראה מבוהל ומופחד *ומבווישין מהשיכאין: ג' רש"י
פטישהון וכרבליהון עכ"ל מלבושין: גדולים צדיקים יותר
ממלאכי השרת דנרישא חשיב לתלמא לדיקי ומלאך לבסוף
דכתיב וריויה די רביעיא דמה לבר אלהין:

נכת'
והייתכישין
שוכין
מפניו

קמג א"ר תנחום בר חנילאי בשעה שיצאו חנניה
 מישאל ועזריה מכבשן האש באו כל אות"ע
 וטפחו לשונאיהן של ישראל על פניהם אמרו
 להם יש לכם אלוה כזה ואתם משתחווים לצלם
 מיד פתחו ואמרו *לך ה' הצדקה ולנו בושת הפני'
 כיום הזה. א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מ"ד
 *אמרתי אעלה בתמר אחזה בסנסניו (אמר הקב"ה)
 אני אמרתי אעלה בתמר אלו ישראל ועכשיו לא
 עלה בידי אלא סנסן אחד של חנניה מישאל
 ועזריה. א"ר יוחנן מ"ד *ראיתי הלילה והנה איש
 רוכב על סוס אדום והוא עומד בין ההדסים אשר
 במצולה ואחריו סוסים אדומים שרוקים ולכנים
 מאי ראיתי הלילה בקש הקב"ה להפוך את כל
 העולם כלו ללילה והנה איש רוכב ואין איש
 אלא הקב"ה שנ' *ה' איש מלחמה ה' שמו. על
 סוס אדום בקש הקב"ה להפוך את כל העולם
 כלו לדם כיון שנסתכל בחנניה מישאל ועזריה
 נתקררה דעתו שנ' *והוא עומד בין ההדסים אשר
 וטפחו לישראל על פניהם שהשתקו לללם: אני אמרתי שכל
 התמר עלי הוא שיהיה זהם לדיקים הרבה ולא עלמה
 בידי וכו' ישראל כמשלו לתמר כדאמר' מה תמר זה אין לו אלא
 לב אחד כו': והנה איש רוכב על סוס אדום בזכריה כתיב:
 כל העולם כלו ללילה מפני שהשתקו לללם: והוא עומד בין
 ההדסים העמיד הקב"ה [עלמיו] בזכות ההדסים שנמללה:

הלך פרק אחד עשר סנהדרין רצב

במצולה ואין הרסים אלא צדיקים שנ' *ויהי אומן לסמר נ
את הרסה ואין מצולה אלא בבל שנ' *האומר יסעי' נד
לצולה חרבי ונהרותיך אוביש מיד מלאים רוגז
נעשים שרזקים וארומים נעשו לבנים. אמר רב ע"י
פפא ש"מ סוסיא חיורא מעלי לחלמא. ורבנן
להיכן אולו אמר רב בעין הרע מתו. ושמואל אמ'
ברוק טבעו ור' יוחנן אמר עלו לא"י ונשאו נשים
והולידו בנים ובנות. כתנאי ר' (אלעזר) [אליעזר]
אומר בעין הרע מתו ר' יהושע אמר ברוק טבעו
וחכמים אומרים עלו לא"י ונשאו נשים והולידו
בנים ובנות שנ' *שמע נא יהושע הכהן הגדול ונכריה ג
אתה ורעיד היושבים לפניך כי אנשי מופת המה
איוו הם אנשים שנעשה להן מופת הוי אומר זה
חנניה מישאל ועזריה ודניאל להיכן אול אמר

האומר לצולה חרבי לנכל שינצת במצולה: חרבי לשון חרבו
המים: שרזקים לנזעים ואמר כך נעשו לבנים כשנסתכל
בצדיקים כח מכעסו: סוסיא חיורא מעלי לחלמא מדקאמר
שהאדום הוא רמז לקללה: ורבנן סנניה מישאל ועזריה: להיכן
אולו כשינצו מן הכבשן דתו לא מדכר להו כולהו כתיבי: בעין
הרע מתו שהיו מסתכלין בהן על שהיו תמהין בהן: ברוק טבעו
נאותו רוק שרקקו אוה"ע בישראל שומרים להם אלוה כזה
היה לכם והשתקויתם לללס: הוי אומר זה חנניה כו' אלמא
קצרו לארץ אכל יהושע כהן גדול: דניאל להיכן אול כשהושלכו
אביריו למוך כבשן האש שלא הושלך עמהם:

רב למיכרא נהרא רבא כטורא ו'שמואל אמ' לאתוי
 ביזרא דאספסתא רבי יוחנן אמר לאתווי חזירי
 [דאלכסנדריא של מצרים] איני (והתניא) [והתנן]
 תודס הרופא אומ' אין פרה וחזיר והוצא' מאלכסנדריא
 של מצרים שאין חותכין האם שלה בשביל שלא
 תלד זוטרי איתו בלא דעתייהו:

קמ"ר ת"ר שלשה היו באותה עצה הקב"ה ודניאל
 ונבוכדנאצר הקב"ה אמר ליזיל דניאל מהכא
 דלא לימרו בזכותיה איתנצל. ודניאל אמר איזיל
 מהכא דלא לקיים בי פסילי אלהיהם תשרפון
 באש ונבוכדנצר אמר יזיל דניאל מהכא דלא
 לימרו קלייה לאלהיה בנורא ומנין דסגיד ליה
 דכתיב *בארין מלכא נבוכדנאצר נפל על אנפותיו
 ולדניאל סגיד וגו':

למיכרא נהרא רבא בטבריא לקפור ולהוליך כהר צטריא.
 ל"א למכרא כהרא צטורא כהר: לאתווי ביזרא דאספסתא
 להניא זרע של עשב שהוא מאכל צהמה שלקו כ"כ הכי הו' קיס
 (ליה) [להו]: לאתווי חזירי ממצרי' שלקו כדי לגדלם לולדות
 שחזירי מלרים גדולים הם: והתניא אמר תודוס הרופא
 לקכמים שהיו אומרים כיטלה האם טרפה והא' אין פרה וקזירה
 יולדה ממלרים כו' כדי שלא יהא מלויין במקומות אחרים [ואף
 עפ"כ חיו]: וזטרא אייתניהו ולא העלו על לנס דלפריה ורביה
 צעי והניקו להוליך בלא קתוך האם:

באותה עצה שהלך משם דניאל: דלא ליקיים בי פסילי
 אלהיהם תשרפון באש דנבוכדנאצר עשאו אלוה

חלק פרק אחד עשר סנהדרין רצג

*כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל אל אחאב בן קמה
קוליה ואל צדקיה בן מעשיה הנבאים לכם ^ס
בשמי לשקר וגו' ובתיב *ולוקח מהם קללה לכל ידו' ^{כט}
גלות יהודה אשר בכבל לאמר ישימך ה' כצדקיה ^ס
וכאחאב אשר קלם מלך בבל באש אשר שרפם
לא נאמר אלא אשר קלם א"ר יוחנן משום רבי
שמעון בן יוחאי מלמד שעשאם כקליו' *יען אשר ^ס
עשו נבלה בישראל וינאפו את נשי רעיהם מאי
עבוד אויל לגביה כרתיה דנבוכדנאצר אחאב אמר
לה כה אמר ה' השמיעי אל צדקיה וצדקיה אמ'
כה אמר ה' השמיעי אל אחאב אולה ואמרה לי'
לאבות אמר לה אלהיהם של אלו שונא ומרה
הוא כי אתו לגבך שדרינתו לגבאי כי אתו לגבה
שדרכינתו לגבי אבות אמר להו מאן אמר לכו
אמרו ליה הקב"ה והא חנניה מישאל ועזריה
שאלתינתו ואמרו לי אסור אמרו ליה אנן נמי
נביאי כותייתו לדירתו לא אמר להו לדידן אמר
לן. אמר להו אנא בעינא דאברקינכו כי היכי
דברקתינתו לחנניה מישאל ועזריה. אמרו ליה אינון
תלתא הוו ואנן תרין אמר להו בחרו לכו מאן
דבעיתו בהדיכון. אבחרי יהושע כהן גדול סברי
כדכתיב ולדכאל סגיד והוה ליה כפסילי אלהיהם שהמקרא הזה
היה לווק עליהן לשורפן לכך היה מתיירא:
קליוח שגלים המתהנהנין נאש: השמיעי השמשי: תלתא

ליתי יהושע דנפיש וכוותיה ומגני עלן אחינהו
 שדינהו אינהו איקלו יהושע כ"ג (איחרוך) איחרוכי
 מאניה שנ' *ויראני את יהושע הכהן הגדול עומד
 לפני מלאך ה' והשטן עומד על ימינו לשטנו וכתי'
 *ויאמר ה' אל השטן יגער ה' כך השטן יגער ה'
 כך הבוחר בירושלים הלא זה אוד מצל מאש.
 א"ל ידענא דצדיקא את אלא מ"ט אהניא כך
 פורתא נורא וחנניה מישאל ועזריה לא אהניא
 בהו כלל אמר להו אינהו תלתא הוו ואנא חד
 א"ל והא אברהם יחיד הוה התם לא הוו רשעי'
 בהדיה ולא איתיהיב רשותא לנורא הכא הוו
 רשעים בהדי ואיתיהיב רשותא לנורא והיינו דאמרי
 אינשי תרי אודי יבישי וחד רטיבא אוקדן יבישי
 לרטיבא. מ"ט איענש אמר רב פפא שהיו בניו
 (נשואין) [נושאים] נשים שאינן הגונות לכהונה
 ולא מיתה בהן שנא' *ויהושע היה לבוש בגדים
 צואי וכי דרכו של יהושע ללבוש בגדים צואים
 אלא מלמד שהיו בניו (נשואין) [נושאים] נשים
 שאינן הגונות לכהונה ולא מיתה בהו:

קמו א"ר חננים דרש בר קפרא בצפורי מ"ד *ותאמ'
 שש השעורי האלה נתן לי מאי שש השעורי'

דית' ג

וכפשי וכוותיהו: הלא זה אוד מה אוד כמדך אף זה כמדך:
 אהני הועיל: אוקדן שרפו: מ"ט איענש יהושע דאחבי כורא
 למאניה דהאי דאחבר איהו לכנוככאל' דקייא בעלמא דקייא:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין רצד

אי לימא שש שעורים ממש וכי דרכו של בועז
ליתן מתנה שש שעורי' *אלא שש סאין וכי דרכה ^{ס"ע"ג}
של אשה ליטול שש סאין אלא רמו רמו לה
שעחדין ששה בנים לצאת ממנה שמתכרכין
[כשש בשש] ברכות ואלו הן דוד ומשיח דניאל
חנניה מישאל ועזריה דוד דכתיב *ויען אחר ^{ס"א"ס"ו}מן
הנערים ויאמר הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי
יודע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר
ואיש תואר וה' עמו. ואמר רב יהודה אמר רב
כל הפסוק הזה לא אמרו דואג אלא בלה"ר
יודע נגן שיודע לשאול. גבור חיל שיודע להשיב.
איש מלחמה שיודע לישא וליתן במלחמתה של
תורה. ונבון דבר שמבין דבר מתוך דבר. איש
תואר שמראה פנים בהלכה. וה' עמו שהלכה
שש שעורים ^{ס"ג} גרעינין [שעורי'] מסא: וכי דרכו של בועז
ליתן שש שבליים והא תנן אין פוסתין לעני בגוץ פקות
מחלי קב שעורין: אלא שש סאין דש קנין לו ^{ס"ג} לוגין ליכא
למימר דלא מייתי בגוץ מדה פקויה מסאה: ליטול שש סאין
לישא מאי כזה: רמו רמו לה דש גרעינין כחן לה לסימן ורמו
שעתידין ללכת ^{ס"ג} זכים מסאה: יודע נגן גבור חיל ואיש
מלחמה ונבון דבר ואיש תואר וה' עמו היינו ^{ס"ג} שש ברכות:
לא אמרו דואג לקמן מפרש דאחד מן הנערים היינו דואג:
אלא בלה"ר שהיה מספר בשבחו של דוד כדי שיקרא בו שאול
ויהרגו: לישא וליתן במלחמתה של תורה להמוכח בת"ת:
פנים בהלכה שמציא ראיה לדבריו:

כמותו בכל מקום. ככולהו אמר יונתן בני כמוהו
 כיון דא"ל ות' עמו מלתא דברידיה נמי לא הוה
 חלשא דעתיה ונתקנא בו דבשאל כתיב *וככל
 עין אשר יפנה ירשיע וברוד כתיב *בכל אשר יפנה
 ויחלש *ל דרואג (האדומי) הוה כתיב הכא
 *אחד מתנערים מיוחד שבנערים ובתיב התם
 *ושם איש מעבדי שאול ביום ההוא נעצר לפני
 ה' ושמו רואג האדומי אביר הרועי' אשר לשאול.
 משיח דכתיב *ונחה עליו רוח ה' רוח חכמה
 ובינה [רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה']
 *והריחו ביראת ה' לא למראה עיניו ישפוט ולא
 למשמע אוניו יוכיח. אמ' ר' אלכסנדר מלמד
 שהטעינו מצות ויסורים כרחים רבא אמר דמורח
 ודאין דכתיב לא למראה עיניו ישפוט ושפט בצדק
 דברידיה נמי לא הוה לשאל נמי לא הוה הלכה כמותו כדאמר'
 חלש דעירובין *דוד גלי מס' כתיב ביה יראך יראונו וישמחו שאל דלא
 גלי מס' כתיב ביה ככל אשר יפנה ירשיע: נעצר לפני ה' ללמוד
 תורה הרבה: אביר הרועים אשר לשאול אלמא שהוה מיוחד
 שנבערי' דהיינו דואג דחזקן הכא דקרי ליה אביר הרועי': ונחה
 עליו רוח ה' איזה רוח רוק חכמה ובינה רוק עלה וגבורה רוק
 דעת ויראת ה' הריגשה: ה' גוהריחו ביראת ה' א"ר אלכסנדר
 שהטעינו במצות ויסורי' כרחים היינו והריקו לשון רבים ולא
 גרסינן וכתיב והריקו: רבא אמ' מאי והריקו דמורק ודאין מריק
 נאדם ושופט ויודע אס קייב הוא: לא למראה עיניו ישפוט

חלק פרק אחד עשר סנהדרין רצה

דלים והוכיח במישור לענוי ארץ. בר כוויבא מלך
 חרתין שנין ופלגא אמר להו לרכנן אנא משיח
 אמרו ליה במשיח כתיב דמורח וראין נחוי אנן
 אי מורח וראין כיון דחזויה דלא מורח וראין
 קטלוהו. דניאל חנניה מישאל ועזריה דכתי' בהו
 *ילדים אשר אין בהם כל מום וטובי מראה
 [ומשכילים בכל חכמה ויודעי דעת ומביני מדע
 ואשר כח בהם לעמוד בהיכל המלך] מאי אשר
 אין בהם כל מום א"ר חמא בר חנינא אפילו
 כריבדא דכוסילתא לא הוה בהו. מאי ואשר כח
 בהם לעמוד בהיכל המלך א"ר חמא בר חנינא
 מלמד שהיו אונסין את עצמן מן השחוק ומן השיחה
 ומן השינה ומעמידין על עצמן בשעה שנצרכים
 לנקביהם מפני אימת מלכות:

*ויהי בהם מבני יהודה דניאל חנניה מישאל
 ועזריה א"ר אלעזר כולן מבני יהודה הם

ולא למשמע אזנו יוכיח ואפ"ה ושפט נלדק דליס כגון ע"י
 הרקה: בר כוויבא מסלכי הורדוס היה: אשר אין בהם כל
 מום וטובי מראה משכילים בכל חכמה יודעי דעת ומביני מדע
 ואשר כח בהם הרי גשה: אפי' ריבדא דכוסילתא לא היתה
 בגופם שלא היו לריכין להקזה: ריבדא פונמ"א בלע"ז:
 כוסילתא גס כלי המקין: מן השיחה שלא היו מספרין דברים
 בטלים כדי שלא יתגבו בפני המלך:

כולם מבני יהודה כדקאני לעיל גשה ננים העתידים ללכת

בניית
 פיה חולך
 ונס ר"ע
 טעה בו
 מחלה
 דניאל א

קמו
 ס
 דניאל א

ורבי שמואל בר נחמני אמר דניאל מבני
יהודה חנניה מישאל ועזריה משאר שבטים.
*ומבניך אשר יצאו ממך אשר תוליד יקחו והיו
סריסים בהיכל מלך בבל מאי סריסים רב אמ'
סריסים ממש ור' חנניה אמר שנסתרסה ע"ז
בימיהם בשלמא למ"ד שנסתרסה ע"ז בימיהם
דניאל ג' היינו דכתיב *וחבל לא איתי בהון אלא למ"ד
סריסים ממש מאי וחבל לא איתי בהון חבלא
ס דנורא והכתיב *ורית נור לא עדת בהון לא חבלא
מרות וקציב נהדיהו סכניה מישאל ועזריה: דניאל לקוד
מבני יהודה אבל סכניה מישאל ועזריה לא ולית ליה הך דרשה
דלעיל דשז שיעורים: מבניך אשר יצאו ממך נקזקיה מלך יהודה
כתיב: סריסים ממש שסירסן לסכניה מישאל ועזריה שכן דרכם
של מלכ' לסרס את האדם כדי שלא ישא אשה ויהא פנוי לעבודת
המלך ולית ליה הא דקממיס דאחרי לעיל שעלו לא"י וכשאו כשים
והולידו זנים וזכות: ור' חנניה אמר לא סרסם אלא להכי
קרו להו סריסים שנסתרסה ע"ז בימיהם שבימיהם כודע [לכל]
שאין ממש נע"ז ופורעניות שהיה נביא מתנבא לקזקיה שיהו
גולים מארלם ויוליכם בהיכל מלך בבל ור' שמואל בר נחמני
דאמר סכניה מישאל ועזריה משאר שבטים היו מוקים האי קרא
בדניאל לקוד: מאי וחבל לא איתי בהון והלא סבלה היא זו
שנסתרסה ומהאי קרא דלעיל ילד' אשר אין בהם כל מוס לא מלי
פריך דאיכא לחימר נשעה שזאו לנכוכדנאצר תמימים היו
וסרסם: חבל די נורא לא איתי בהון אבל סבל הגוף מיהא
איכא: (ופריך) ולחבלא דנורא לא אינטריך דהא כתיב קרא

חלק פרק אחד עשר סנהדרין רצו

ולא ריחא. בשלמא למ"ד שנסתרסה ע"ז בימיהם
היינו דכתיב *כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו ^{ישעיה כו}
את שבתותי וגו' אלא למ"ד סריסי' ממש משחעי
קרא בגנותא דצדיקי הא והא הוה בהו בשלמא
למ"ד סריסים ממש היינו דכתיב *בביתי ובחומותי ^ס
יד ושם טוב מבנים ומבנות אלא למ"ד שנסתרסה
ע"ז בימיהם מאי טוב מבנים ומבנות אמר רב
נחמן בר יצחק מבנים שהיו להם כבר ומתו מאי
שם עולם אחן לו אשר לא יכרת א"ר תנחום
דרש בר קפרא בציפורי זה ספר דניאל שנקרא
על שמו:

מכרי כל מילי דעזרא נחמיה בן חכליה אמרינהו קמח
ונחמיה בן חכליה מ"ט לא אקרי ספרא ^ס
על שמיה א"ר ירמיה בר אבא מפני שהחזיק
טובה לעצמו שנ' *זכרה לי אלהי לטובה [כל] ^{נחמיה ח}
אשר עשיתי על העם [הזה] דוד נמי מימר אמ'
וריק כור לא עדת צהון: ולא ריחא עזן האש: הא והא הוו
סריסים ממש ונסתרסה ע"ז בימיהם: טוב מבנים ומבנות
מכלל דנכים לא היו להו דסריסים היו: מאי טוב מבנים
ומבנות הכא לא מלי לתרולי הא והא הוי דא"כ צמאי פליגי:
מבנים שהיו להם כבר ומתו ללא הוו צניהם קיימים ומיהו לא
היו סריסים: אחן לו להם לא כאמר אלא לו לאחד מהם והיינו
ספר דניאל שנקרא על שמו:

מכרי וכו' רוב דברים שנספר עזרא נחמיה אמרן: דוד נמי
מימר אמר הכי כלו' מאי חזיק טובה איכא:

מלים קו *זכרני ה' ברצון עמך ופקדני בישועתך. דוד רחמי
הוא דקבעי. רב יוסף אמר מפני שספר בגנותן
כחיות ה של ראשונים שנ' *והפחות הראשונים אשר לפני
הכבירו על העם ויקחו מהם בלחם ויין אחד
כסף שקלי' ארבעים גם נעריהם שלטו על העם
ואני לא עשיתי כן מפני יראת אלהים ואף על
דניאל שגדול ממנו סיפר ומנ"ל דגדול ממנו דכתי'
דכיאל *וראיתי אני דניאל לבדי את המראה והאנשים
אשר היו עמי לא ראו את המראה אבל חרדה
גדולה נפלה עליהם ויברחו בהחבא מאן נינהו
אנשים א"ר ירמיה ואי תימא ר' חייא בר אבא
צד זה חגי זכריה ומלאכי *אינהו עדיפי מיניה ואיהו
עדיף מיניהו אינהו עדיפי מיניה דאינהו נביאי
ואיהו לאו נביא ואיהו עדיף מיניהו דאיהו חזא
ואינהו לא חזו וכי מאחר דלא חזו מ"ט איבעית
רב יוסף אמ' לאו אהכי איענש דהא דוד כמי אט' כי האי גוונא
לא לכך נענש שספר בגנותן של ראשונים: מאן נינהו שהיו עמו:
חגי זכריה ומלאכי וכיון שהם לא ראו והוא ראה אלמא גדול
מהם היה ומדאשכחן דכיאל הוה קאי' טפי מקמי זכריה ומלאכי
דהו נביא ש"מ דגדול הוה מכחמיה בן חכליה דלא הוה נביא
ואפ"ה ספר עליו דלא אפקיה מכלל גנות הראשונים. דכיאל היה
מנאי גולה עם הקדש והמסגר וכחמיה היה מעולי הגולה זמן
מרובה לאחר מכן: אינהו עדיפי מיניה וכו' אנן גררא בעלמא
קמני הבא ומלמא נאפיה כפשה היא וברוב ספרי' אינה כתובה:
מ"ט איבעית דכתיב אנל חרדה גדולה נפלה עליהם:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין רצו

אע"ג דאינהו לא חוו מידי מוליהו חוי. אמ' רבינא
ש"מ האי מאן דמבעית אע"ג דאיהו לא חוי מוליה פ"י דש"י
הוי מאי תקנתיה לנשוא מדוכתיה ארבעה גרמידי כמגילה שר
אי נמי ליקרי קריאת שמע ואי קאי במקום הטנופת
לימא הכי עיוז דבי טבחא שמינא מינאי:
של אדם לזו עולה

*לסרבה המשרה ולשלוס אין קץ וגו' א"ר תנחום קמט
דרש בר קפרא בצפורי מפני מה כל שס

מ"ם שבאמצע חיבה פתוחה וזו סתומה בקש ישיעיה ט
הקב"ה לעשות חזקיה משיח וסנחריב גוג ומגוג
אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע
ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותושבחו'
לפניך לא עשיתו משיח חזקיה שעשית לו כל
הנסים הללו ולא אמר לפניך שירה תעשה משיח
לכך נסתתם. מיד פתחה הארץ ואמרה לפניו
רבש"ע אני אומר לפניך שירה תחת צדיק זה
ועשיתו משיח פתחה ואמר' שיר' לפניו שנ' *מכנף
הארץ ומירות שמענו צבי לצדיק וגו' אמר
לנשוא לדלוג: במקום הטנופת דלא עלי קרי: לימא הכי לחס
כלו' לך אלל העזים והכיתים:

מ"ם שנתנת למרצה המשרה סתום: כל הניסים הללו שניצל
מסנחריב ומתרפא מחליו: לכך נסתם כלומר נסתמו הדברי'
שעלו במחשבה ולא נעשו. ל"א לכך נסתם שנקש הקנ"ה לסתום
לרותיהן של ישראל שנקש לעשותו משיח. ומורי אמר לפי שנסתם
פיו של חזקיהו ולא אמר שירה: שמענו צבי לצדיק שר העולם

שר העולם לפני הקב"ה רבש"ע עשה צביונו לצדיק
 זה יצחה בת קול ואמרה רוי לי רוי לי אמר
 נביא אוי לי אוי לי עד מתי יצחה בת קול (ואומר)
 [ואמרה] *כוגדים כגדו וכגד בוגדים כגדו ואמר
 רבא ואיתימא ר' יצחק עד דאתי בזווי ובזווי דבזווי.
 *משא דומה אלי קורא משעי' שומר מה מלילה
 וגו' א"ר יוחנן אותו מלאך הממונה על הרוחות
 דומה שמו נתקבצו כל הרוחות אצל דומה אמרו
 לו שומר מה מלילה שומר מה מליל (לא אתא
 בקר). אמר שומר אתא בקר וגם לילה אם תבעיון
 שאמר עשה צביונו של לדיק: שר העולם מלאך שכל העולם
 אינו מסור צידו (יה"ק מכנף הארץ זמירות שמענו שפתה
 חרש"י ואמר' שירה): רוי לי רוי לי כסתרות שלי הן ואני יודע על
 לשון רש"י מה מעבצ: אמר נביא [אוי לי] עד מתי יבא משיח: עד
 נגמ' עד דאתי בזווי ובזווי עד *שיתצוו שוכאי ישראל כמה
 פעמים: על הרוחות שנשמות נפקדות אללו והיינו משא דומה
 כך אמר דומ' אלי קורין הרוחות על עסקי שער עשו ואמר לי
 שומר מה מליל' הקב"ה שהוא שומר מה אחר (מליל' זה) מן
 הגלות שהוא כלילה: שומר מה מליל מה דבר למתי קץ הגאולה
 מליל זה: (לא) אתא בקר בתמיה ואית ספרי' דלא כתיב זהו
 וכסון: אמר להם השך כך אמר שומ' הקב"ה אתא בקר גאול'
 חבא וגם לילה אצל מתקלה תהיה גלות הרבה. ל"א לאחר
 שיגאלו ויבנה מקדש שכי יתזרו ויגלו גלות זה. ל"א גם לילה
 לרשעים וכן תרגמו מוכיח אית אגר ללדיקים ואית פורענות
 לרשיעייא: אם תבעיון אם תבקשו להגאל:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין רצח

בעיו שובו אחיו:

תנא משום ר' פפייס גנאי הוא לחזקיה וסיעתו קנ
שלא אמרו שירה עד שפתחה הארץ ואמרה ^ס

שירה שנא' *מבנף הארץ ומירות שמענו צבי יסעי' כד
לצדיק וגו' וכיוצא בדבר אהה אומר *ויאמר יתרו שמואל יח

ברוך ה' אשר הציל אתכם. תנא משום ר' פפייס
גנאי הוא למשה וששים רבוא שלא אמרו ברוך

עד שבא יתרו ואמר ברוך ה' *ויחד יתרו רב ^ס
ושמואל רב אמר שהעביר חרב חדה על בשרו

ושמואל אמר שנעשה חרודין חרודין כל בשרו
אמר רב הוינו דאמרי אינשי גיורא עד עשרה

דרי לא תבוי ארמאה קמיה. *לכן ישלח הארון ^{ישיב י}
ה' צבאות במשמני רוון מאי משמני רוון אמר

הקב"ה יבא חזקיה שיש לו שמונה שמות ויפרע
מסנחרב שיש לו שמונה שמות חזקיה דכתיב

*כי ילד יולד לנו בן ניתן לנו ויהי המשרה על ^{ס ט}
שכמו ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אבי עד

שר שלום והאיכא חזקיהו שחוקו ית ד"א חזקיה
שחוק את ישראל לאביהם שבשמים. סנחריב

בעיו בקשו רחמים: שובו בתשובה: ואחיו לגאולה:

גנאי הוא דבר מגונה עשו: חרב חדה שחל בשנו וכתג"ר: חרודין

חרודין קמטין קמטין שהיה עילר מאל על מפלת מלרים: כנתי

גיורא עד עשרה דרי הכי הוא שחל בני אלס *ומיהו יתרו לאו ^{וכחוקי}

עשירי הוה: פלא יועץ אל גבור אבי עד שר שלום: שחוק ^{מתן טעם}

ישראל העוסקין בתורה כללקמן: ^{לעשר}

דכתיב ביה *תגלח פלאסר *פלמנסר *שלמנאסר
 (פולסרגין פרגין) [*פול *סרגון] *אסנפר *רבא
 *ויקירא והאיכא סנהריב שסיחתו ריב ד"א סח
 ונחר דברי' כלפי מעלה א"ר יוחנן מפני מה זכה
 אותו רשע לקרותו אסנפר רבא ויקירא מפני שלא
 סיפר בגנותה של א"י שנאמ' *עד כואי ולקחתי
 אתכם אל ארץ כארצכם רב ושמואל ח"א מלך
 פקח היה וח"א מלך טפש היה למ"ד מלך פקח
 היה אי אמינא להו עדיפא מארעייכו אמרו קא
 משקרת ומאן דאמר מלך טפש היה א"כ מאי
 רבוותיך. להיכא אנלי להו מר זוטרא אמר לאפדריקא
 ור' חנינא אמר להרי סלונג. אבל ישראל ספרו
 בגנותה של ארץ ישראל כי מטו שוש אמרו
 שויא כי ארעין כי מטו עלמין אמרו כעלמין
 תגלת פלאסר שס ח' הוא דכתי' נימי פקס נקמליהו נא תגלת
 פלאסר מלך אשור: אסנפר קד רבא קד ויקירא קד: כלפי
 מעלה כדלקמן שחירף ע"י מלאך: אל ארץ כארצכם ולא חמר
 מוטבות מארצכם: קא משקרת שהרי אין ארץ מעולה הימנה
 ולכן לא חמ' מוטבו' מארצכם: להיכא אנלינהו סנהריב לעשרת
 השבט' דכתיב ויכסם צלמך ונחזור כהרי גוזן וערי מדי הי כינהו
 אותן מקומות: אבל ישראל כי אנלינהו סנהריב ספרו בגנותה
 של א"י דכי מטו לאותו מקום שמו שוש: אמרי שויא לארעין
 זאת הארץ שוייה לארצנו: כשבאו למקום שמו עלמין אמרו כי
 עלמין זה המקום שזה לירושלי' שנקרא בית (עלמין) [עולמים]:

ו"כ טו
 ד"ה א"כ
 ח"כ כ
 שס טו
 ישיעיה כ
 עזרא ד
 שס
 שס
 ח"כ יח

ע"ל שס
 ח"י שס"א
 כה חשש
 כל הארץ

חלק פרק אחד עשר סנהדרין רצט

כי מטו שוש חרי אמרו על חד חרין:

*ותחת כבודו יקר יקוד כיקוד אש א"ר יוחנן קנא
תחת כבודו ולא כבודו ממש כי הא שס

דרכי יוחנן קרי (להו) [ליה] למאני' מכבודותיה ישיעיה
רבי אלעזר אומר תחת כבודו ממש כשרפת בני
אחרן מה להלן שרפת נשמה וגוף קיים אף כאן
שרפת נשמה וגוף קיים:

חנא משמיה דר' יהושע בן קרחה פרעה שחירף קנב
בעצמו נפרע הקב"ה ממנו בעצמו סנחריב שס

שחירף ע"י שליח נפרע הקב"ה ממנו *ע"י שליח. שס"ע"ג

כשכאו למקום שוש חרי אמרו על חד חרין כלו' זה יפה פי
שנים כמקומנו ועל שס כך נקראו כל אותן מקומות כך:

ה"ג תחת כבודו ולא כבודו ממש דכבודו ממש נשטע בשמו
וגופו תחת כבודו נשטע תחת הגוף והנשר כלו' נשמה

שנתוך הגוף והשתא אחר תחת כבודו ולא כבודו ממש נשמה
שנתוך הגוף חלל הא' כבודו היינו נגדיו לתחת נגדיה' כשרפו

וכי הא דר' יוחנן וכו' לכל הגוף כשרף תחת הנגדים ולא גרסינן
תחת כבודו ולא תחת כבודו ממש דנשטע דמקרא נפקא לזה

דהאי תחת כבודו לא תחת [כבודו] ממש ומהיכא תיפוק ליה
האי אבל השתא דדרשה בעלמא דריש ליה: תחת כבודו כמש

תחת גופו ממש שהגוף קיים וכשמה כשרפת:

בעצמו הוא עלמו ולא ע"י שליח לא היה ציוי כל כך ולכך
הקב"ה כמו כן כפרע ממנו בעצמו ולא כתבייש כל כך

דאינו דומה מתבייש מן הגדול למתבייש מן הקטן: ע"י שליח

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

שמות ה' פרעה דכתיב ביה *מי ה' אשר אשמע בקולו
 שם יד נפרע הקב"ה ממנו בעצמו דכתיב *וינער ה' את
 חנקו ג מצרים בתוך הים וכתיב *דרכת בים סוסיד חומר
 ח"כ יע מים רבים. סנהריב דכתיב *כיד מלאכיד חרפת
 שם ה' נפרע הקב"ה ממנו ע"י שליח דכתיב *ויצא
 מלאך ה' ויד במחנה אשור מאה ושמוני' [וחמשה]
 ישי' לו אלף וגו'. ר' חנינא בר פפא רמי כתיב *מרום
 ח"כ יסקיצו וכתיב *מלון קיצו אמר אותו רשע בתחלה
 אחריב דירי של מטה ואח"כ אחריב דירה של
 שם יח מעל' א"ר יהושע בן לוי מ"ד [*עתה] המבלעדי
 ה' עליתי (אל הארץ הזאת להשחיתה) [על המקו'
 הזה להשחיתו] ה' אמר אלי עלה על הארץ הזאת
 ישי' ח והשחיתה מאי היא דשמעיה לנביא דקאמ' *יען
 כי מאס העם הזה את מי השילוח ההולכי לאט
 ומשוש את רצין וכן רמליהו אמר רב יוסף אלמל'
 חרגומו דהאי קרא לא הוה ידענא מאי קאמר
 חלק דקץ עמא תדין במלכותא דבית דוד דמדבר
 דהיינו ביזוי יותר חף הקב"ה נפרע ע"י שליח וכתביי' יותר:
 כתיב מרום קצו דשעיהו: וכתיב מלון קצו דמלכים. מרום
 קצו משמע דירה של מטה דכתיב מרום מראשון מקום מקדשנו.
 מלון קצו משמע דירה של מעלה בית מלוכו: ה' אמר אלי עלה
 אל הארץ הזאת והשחיתה מאי היא היכן אמר לו הקב"ה
 להשחיתה: יען כי מאס העם הזה וגו' ומשם את רלין וכן
 רמליהו ואמרעיו [להשחיתם] ברלין וכן רמליהו:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין ש

להון בנייחי כמי השלוח דנגדין בנייה ואחרעיא
ברצין ובן רמליהו:

א"ר יוחנן מ"ר *מארת ה' בבית רשע ונוה צדיקי' קנג
יכרך מארת ה' בבית רשע זה פקח בן סס

רמליהו שהיה אוכל מ' סאה גזולות בקינוח סעודה מעליג
ונוה צדיקים יכרך זה חזקיה מלך יהודה שהיה

אוכל ליטרא (בשר) [ירק] בסעודה. *ולכן הנה יסעיה ח
ה' מעלה עליהם את מי הנהר העצומים והרכי'

את מלך אשור [גו' ועלה על כל אפיקיו] וכתו' *וחלף סס
ביתודרה ושטף ועבר עד צואר יגיע אלא מ"ט

איענש. נביא אעשרת השכטים אתנכי והוא יהיב
דעחיה על כולה ירושלים בא נביא וא"ל *כי לא סס

מועף לאשר מוצק לה א"ר אלעזר בר ברכיה
אין נמסר עם עיף בתורה ביד מי שמציק לו מאי

*בעת הראשון הקל ארצה וכולון וארצה נפתלי סס
והאחרון הכביר דרך הים עבר הירדן גליל הגוי'

לא בראשונים שהקלו מעליהם עול תורה אבל
מארת ה' אשר לא ישנע מכל מה שהיה אוכל: אוכל ליטרא

(בשר) [ירק] נמדה: ועלה על כל אפיקיו א"ל
הקב"ה עלה והשקת: מ"ט איעניש מאמר שגשגות הלך שגשג

כתנבא [עליו] מ"ט איעניש: בא נביא ואמר לו כשנא על
ירושלים: לא מועף לאשר מוצק לה לא כמסר עמו של חזקיהו

שהוא עיף בתורה צ"ד סנקריב המליק לו: בעת הראשון הקל
ארצה וכולון וארצה נפתלי וגו' לא בראשונים עשרת השנתי'

שהקלו מעליהם עול התורה אבל האחרונים עמו של חזקיה

אחרונים שהכבירו עליהם עול תורה וראויין הללו
 לעשות להם נס*) בעוברי הים וכדורכי הירדן אם
 חוזר בו מוטב ואם לאו אני אעשה לו גליל בגוים
 ד"ה ב לב* אחרי הדבריו והאמת [האלה] בא סנחריב מלך
 אשור ויבא ביהודה ויחן על כל הערים הבצורות
 נגמ' איתאויאמר לבקעם אליו האי דישנא להאי פרדשנא.
 אחרי הדברים והאמת מאי אחר אמר רבינא
 רישבא דרי"ש
 לאח' שקפץ הקב"ה ונשבע ואמר אי אמינא לי'
 לחזקיה מייחנא ליה לסנחריב ומסרנא ליה בידך
 השתא אמר לא הוא בעינא ולא ביעתוחיה בעינא
 יצעיה יד מיד קפץ הקב"ה ונשבע דמייחנא לי' שנ' *נשבע
 ה' צבאות לאמר אם לא כאשר דמיתי כן היתה

הכבירו עליהם עול תורה והיינו דכתיב והאחרון הכניד דרך
 הים עבר הירדן גליל הגוים ראויין הללו לעשות להם נס כיוצא
 מלרים שעברו את הים וכדורכי הירדן: אם חוזר בו סנחריב:
 מוטב ואם לאו אעשה אותו גליל הגוים (גלילה בגוים
 שמתגלגלות) [שמגלגל] נמרפה (בגוים) [בכל הגוים] ל"א
 לשון גללים: מ"ד אחרי הדבריו והאמת האלה השתא משמע
 אמת שהיה במקיהו שהיו עסוקין בתורה כל סנחריב מלך אשור
 ויבא ביהוד' ויחן על הערים ויאמר לבקעם אליו: האי דישנא
 להאי פרדשנא וכי מציאין דורון [כזה] לאדון כזה וכי מפני
 שהאמת במקיהו כל סנחריב: אמר רבינא מאי אחר הדברים
 והאמת אחר שקפץ הקב"ה ונשבע להביא סנחריב והיינו אמת
 (* שזה הכס שהמלאך שרץ קפ"ו אלף מחיליו של סנחריב היה גם מפורסם
 כמו קי"ס וירדן ולכך היה גליל פסח

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שא

ובאשר יעצתי היא תקום לשבור אשור בארצי ועל
הרי אבוסנו וגו'. א"ר יוחנן [אמר הקב"ה] יבא
סנחרי' וסיעתו ויעשה אבוס לחזקתו ולסיעתו.

*והיה ביום ההוא יסור סבלו מעל שכמך ועולו
מעל צוארך וחבל עול מפני שמן א"ר יצחק נפחא
חובל עול של סנחריב מפני שמנו של חזקתו
שהיה דולק בבתי כנסיות ובבתי מדרשות מה
עשה נעץ חרב על פתח בית המדרש ואמר כל
שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זה בדקו מדין
ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ מגבת ועד
אנטיפרס ולא מצאו תנוק וחינוקת איש ואשה
שלא היו בקיאים בהלכות טומאה וטהרה ועל אותו

הדור הוא אומר *והיה ביום ההוא יחיה איש
עגלת בקר ושתי צאן וגו' ואומ' *והיה ביום ההוא
יהיה כל מקום אשר יהיה שם אלף גפן באלף
כסף לשמיר ולשית יהיה אע"פ שאלף גפן באלף
כסף לשמיר ולשית יהיה *ואוסף שללכם אוסף
החסיל. אמר להם נביא לישראל אספו שללכם
אמרו לו לבונו או לחלוק אמר להם כאוסף החסיל

סותמו של הקב"ה וקיומו חמת: ויעשה אבוס גיהו כלס
פגרים ויאכילו סוסיהם ובהמתם צמח [עלמות] הפגרים כעין
אבוס: מגבת ועד אנטיפרס מקימות שנסף התקופים: אע"פ
שאלף גפן באלף כסף שהם יקרים שאין להם רוב כרמים
אסילו הכי לשמיר ולשית יהיה שמקין אותן לאבוד ומצירות
אותן והיו עוסקין בתורה: (לשלול) [לבונו] כל אחד ואחד

ישיבה י

ס

ס

ס

חלק פרק אחר עשר סנהדרין

מה אוסף החסיל כל א' וא' לעצמו אף שללכם
 כל א' וא' לעצמו. אמרו לו והלא ממון עשרת
 השבטים מעורב בו אמר להם *כמשק גבים שוקק
 בו מה גבים הללו מעלין את האדם מטומאה
 לטהרה. אף ממונם של ישראל כיון שנפל ביד
 האוה"ע מיד טיהר:

קנר אמר רב הונא עשר מסעות נסע אותו רשע באותו
 היום שנ' *בא על עית עבר במגרון למכמש
 יפקיד כליו עברו מעברה [גבע מלון לנו חרדה
 הרמה גבעת שאול נסה] צהלי קולך [בת גלים
 הקשיבי לישא עניה עננות נרדה מדמנה יושבי
 דש"ל מ"ו הגבים העיון] (עוד היום בנזכר לעמוד וגו') הני
 טובא הויין צהלי קולך בת גלים נביא הוא דקאמ'

לעלמו או לחלוק ביד איתו ממון שכשאר מחיל סנחריב. ל"א
 או לחלוק לאחרים מה שחנו שוללים חבל אבו אסורים באותו
 שלל ממון שנוזו מ' השבטים מעורב בו ואיכא משום גזל: כמשק
 גבים שוקק בו השקאה של לטורות שמקליטין מהם מים כונעים
 השקו באותו ממון וטיהרתו דמה ליכורות הללו מעלין את האדם
 מטומאה לטהרה ע"י טבילה אף מטומא כו':

בא על עית וגו' ומתרגמינן ומכי רבני עשריית': עברו מעברה
 וגו' ולא קא חשיב עוד היום בנזכר לעמוד דההוא לא מסע
 הוא אלא כדאמרינן לקמן אותו היום כשתייר מעונה של כוב:
 הני טובא הוו ד"ב הוא דאיכא: נביא הוא קרא לצהלי קולך
 בת גלים הקשיבי לישא דקשיבנא ביה תלתא בת גלים לישא

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שב

להו לכנסת ישראל צהלי קולך בת גלים בחו של
אברהם יצחק ויעקב שעשו מצות לפני כנלי הים.

הקשיבי לישרה מהאי לא חסחפי אלא אסתפי
מנבוכדנאצר הרשע דמחיל כארי' שנאמ' *עלה

ירמיה ד

אריח מסבכו מאי *עניה ענתות עתיד ירמיה בן צה

חלקי' מענתות דמתנבי עלך דכתיב *דברי ירמיהו

בן חלקיה מן הכהני' אשר בענתות מי דמי התם

ארי' הכא לישה א"ר יוחנן ששה שמו' (יש) לארי

אלו הם *ארי *כפיר *לביא *ליש *שחל *שחץ

אי הכי בצרו להו עברו מעברה חרתי ניתה. מאי

*עור היום בנוב לעמוד א"ר הונא אותו היום

נשחיתיר מעונה של נוב אמרו ליה כלדאי אי אולת

ענתות אינהו לאו מקושבא כינהו דכתיב הוא דקאמר להו ישיגים י

לישראל: מהאי לא חסחפי שתכלל מידו היינו דכתיב צהלי

קולך: אלא איסחפי מנבוכדנאצר שנמשל לליש דכתיב ביה

עלה אריה מסבכו והיינו דקאמר הקשיבי לישה: עניה ענתות

כלו' כנאות ירמי' הענתותי [היא] שעמידה לבא על כ"כ שתמסר

ירושלים בידו: אריה כפיר וכו' בדוכתא אקריתי מפירש למה

נקרא לו כל השמות הללו: א"ה דכוליה קרא צהלי קולך לאו

מקושבא הוא א"כ ליכא אלא ט' מסעות דהא עור היום לאו

מקושבא כמי הוא. ומתקן עברו מעברה חרתי אינון עברו קד

מעברה קד ואיכא עשר מסעות: אותו היום נשחיתיר מעונה

של נוב דמפני עון שהיה להם לישראל על (שהרגו) [שנהרגו]

כהני כוב קבע הקב"ה העונש עד אותו היום ואותו יום בלבד

דאשי' חס

דאשי' יד

דאשי' חס

דאשי' ל

דאשי' לא

דאשי' כח

דאשי' י

האידנא יכלת לה ואי לא לא יכלת לה אורחא
 דבעא לסגווי בעשרה יומי סגא בחד יומא כי
 ממו לירושלים שדו ליה ביסתרקי עד דסליק
 ותיב מעלוי שורא עד דחזייה לכולה ירושלי' כי
 חזייה אדווטר בעיניה אמר הלא דא היא קרת'
 ירושלי' רעלה ארגשית כל משרייתיועלה כבשית
 כל מדינתי הלא היא ועירא וחלשא מכל כרכי
 עממא דכבשית בתקוף ידי עלה קם ומניד ברישיה
 מוביל ומייתי בידיה על טור בית מקדשא דבציון
 ועל עזרתא דבירושלים אמרין ליה נשדי בה ידא
 האידנא אמר להו תמהיתו (דאתיתו מאורחא)
 למחר אייתו לי כל חד וחד מנייכו גולמי' הרג
 ה' (טינא) מינה מיד *ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך
 ה' וידך במחנה אשור גו' וישכימו בבק' והנה כלם
 פגרים מתים אמר רב פפא הוינו דאמרי אינשי

כל זה
 כמרגום
 יובתן
 בישיבה

כ"א ל"ג

ח"כ יט

כשתייר מזמן העוכא ואלו היה כלסס צירושלים אותו היום היה
 כוכבה הכי משמע קרא עוד היום אותו יום העמידו לסכארי
 על ירושלים בעין טוב: סגא בחד יומא והיינו י' מסעות שנסע
 אותו היום: שדו ליה לסכאריב: בסתרקי תסתיו טפט' נלע"ז
 עד שראה ירושלים כולה: עלה קם ומניד ברישיה עליה עמד
 והיה מכיד ברישיה: נישדי ביה ידא האידנא כלסס זה עתה
 (האידנא): תמהיתו תימה הוא להתקיל היום משום קולשא
 דאורכא ל"א תמהיתו (תזהיתום) כתייגעמס: גולמיה הרג
 תיכיה של קוסה לשון פרסי' אנן רעועה מן הקומה ונבקענה:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שג

בת דינא בטל דינא:

*וישבי בנוב אשר בילידי הרפפה ומשקל קינו קנה וגו' [ויאמר להכות את דוד] מאי וישבי ^ס בנוב א"ר יהודה אמר רב איש שבא על עסקי ^{ש"כ} כא נוב א"ל הקב"ה לדוד ער מחי יהיה עון זה טמון בידך על ירך נהרג נוב עיר הכהנים ועל ירך נטרד דואג האדומי ועל ירך נהרג שאול ושלשת בניו רצונך יכלה זרעך או תמסר ביד אויב אמי לפניו רבש"ע מוטב אמסר ביד אויב ולא יכלה זרעי יומא חד נפק לשכר בואי אתא שטן ואדמי ליה כטביא פתק ביה גירא ולא מטייה משכיה עד דאמטייה לארץ פלשתים כדחזייה יושבי בנוב אמר היינו האי דקטליה לגלית אחי כפתיה קמטיה ואותביה תותי בי סדייא אתעביר ליה ניסא מבא ^{ע"י} כילקו

בת דינא בטל דינא כיון שלן דינא בטל הרינן וכן מפני שלא ככשה צו ביזס לא הלליח מחמרת:

[וישבי בנוב] איידי דאיירי לעיל באותו יום שנשתייר מעוכה של ^{י"י} נוב כקט הכא וישבי בנוב שבא על עסקי נוב: הרפפה היינו (כמו) ערפה: משקל קינו מתרגמינן מתקל סופיניה: (נהרג) [נטרד] דואג האדומי שסיפר לה"ר על דוד שנתקנא צו שאול ולפי שקבל אחימלך את דוד בנוב א"ל שאול סוב ופגע בכהני ה' כמלא שעל ירך כהרגו ואת' (כלול) [ככשל]. ונאטא זה כהרג שאול ושלשת בניו במלקחת פלשתים: שכר ביזאי לשון פרסי קריט"א. ל"א כפר הוא: קמטיה (הלכיעו) [הכניעו]

כמוסס
פרק ח

תהלי' יח ליה ארעא מתוחיה היינו דכתיב *תרחיב צערי
 חחתי ולא מערו קרסולי ההוא יומא אפניא דמעלי
 שבחא הוה אבישי בן צרויה חייף רישיה בד' גרבי
 דמיא חוינהו כתמי דמא. א"ד אתא יונה איטרופ
 קמיה אמר (אבישי) כנסת ישראל כיונה אמתילא
 שני *כנפי יונה נחפה בכסף ש"מ דוד מלכא דישראל
 בצערא שרי. אחא לביחיה ולא אשכחיה (שדר
 לבי מדרשא ולא אשכחיה) אמר חנן אין רוכבין
 על סוסו ואין יושבין על כסאו ואין משחמשין
 בשרביטו בשעת הסכנה מאי אתא שאל בי מדרשא
 אמרו לי' בשעת הסכנה שפיר דמי רכביה לפרידיה
 וקם ואול קפצה ליה ארעא בהדי דקא מסגי
 חוייה לערפה אימיה דהורז (עולא) [נוולא] כי
 חויחיה פסקחיה לפילכא שריתיה עלויה סברה
 למקטליה אמרה לי' עלם אייתי לי פלך פתקיה
 תחת הנד של זתים וימיצ עלה למעכו: מכא ליה ארעא
 מתוחיה כתרובה הארץ מתחתיו ולא הזיקו. ל"א מכא ליה
 כשפלה הקרקע כעין גומא והיתה תגינה עליו: בד' גריו: זל'
 סאין של מים. ל"א זל' (גריו) צירא דמיא זל' נורות של מים:
 איטרופ קמיה היתה טורפת ומקצטת עלמה ומורטת כנפה
 והומה ומלערת: קפצה ליה ארעא כמו לא תקפץ כתקלרה
 הארץ והגיע מהרה לארץ פלשמים: לערפה אמיה דישי:
 (עולא) [נוולה] טוה: כד חויחיה ערפה לאישי סברה
 למקטליה נאיתו פלך שהיה נידה ולא כנעה זו: אמרה ליה
 לאישי אייתו לן ההוא פלך דנפל לפניך: הכי גרסינן פתקיה

חלק פרק אחר עשר סנהדרין שד

בריש מוחה וקטלי' כד חוייה ישיבי בנוב אמר
השתא הוו בי תדין וקטלי לי פתקיה לדור לעילאי
ודץ ליה לרומחיה אמר ניפול עליה ונקטול אמ'
אבישי שם אוקמיה לדור בין שמיא לארעא ונימא
ליה איהו אין חבוש מוציא את עצמו מבית האסורי'
א"ל מאי בעית הבא א"ל הכי אמר לי קידשא
ברוך הוא והכי אהדרי לי' אמ' לי אפיך צלותך
בר ברך קירא ליזבין ואת לא תצטער א"ל אי
הכי סייע בהדן היינו דכתיב *ויעזר לו אבישי בן
צרויה אמר רב יהודה אמר רב שעזרו בתפלה
אמר אבישי שם ואחתיה הוה קא רדף בתרייהו

ש"כ כח

בריש מוחה וקטלה השליך אבישי הפלך לראשה ומתה: פתקיה
לדור לעילאי זרקו כלפי מעל': ודץ לי' כעץ תסמיו סמיתו בקרקע
כדי שיפול עליו וימות: ונימא איהו דוד עלמו לימא שם: אין
חבוש מתיר עצמו אין דעמו מכיונת עליו לומר השם והשם
כילל דוד והשליכו השם בקרקע והלכו אבישי ודוד וקזרו להם:
א"ל אבישי לדוד: מאי בעית הבא למה באת כאן: א"ל הקנ"ה
אמר לי רבונך שכלה זרעך או תמסר ביד אויבך ואהדרי ליה
מוטב שאפול ביד אויב: א"ל אפיך צלותך תפלתך ואמור
לפניו מוטב יכלה זרעך ולא תמסר ביד אויב דמה לך בלער בנך:
בר ברך קירא ליזבין ואת לא תצטער משל הוא אומרים בני
אדם בר בך שעה ימכור ואתה לא תצטער: סייע בהדן
(עזרו) [עזור] בתפלה להפכו: והוה קא רדיף בתרייהו וסן
צורקין שהיה קרוב לארץ פלשתיים:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

כי מטו קובי אמרי קום ביה כי מטו כי תרי אמרי
 בתרי גיריון קטליה לאריא אמרי ליה ויל אשכח
 לערפה אמך בקיבר כי אדכרו לי שמא דאימיה
 ש"נ כל כחש חיליה קטליה היינו דכתיב *אז נשבעו אנשי
 דור לו לאמר לא תצא אתנו ולא תכבה את
 נר ישראל:

קנו ת"ר שלשה קפצה להם הארץ אליעזר עבד אברהם
 שם יעקב אבינו ואבישי בן צרויה. אבישי בן
 צרויה הא דאמרן אליעזר עבד אברהם דכתיב
 ראש' כד *ואבא היום אל העין למימרא (ההוא) [דההוא]
 דהיום יומא נפק יעקב אבינו *דכתיב *ויצא יעקב מבאר
 חיומר שבע גו' ויפגע במקום וגו' כי מטו כו'. ומנ"ל דכלה
 לדשה ורעיה דרוד דכתיב *ועתליה אם אחויה ראתה
 דהיום כי מת בנה ותקם ותאבד את כל זרע הממלכה
 ילאמי הא אשתייר לה יואש התם נמי אשתייר אביהר
 דהיום דכתיב *וימלט בן אחר לאחימלך בן אחיטוב ושמו
 בלתי שם ע"כ אביהר א"ר יהודה אמר רב אלמלא (לא) נשתייר
 ראש' כד ח"כ יא כי מטו קובי לאותו כפר שמו קובי שנין א"י לארץ פלשתיס:
 ש"א ככ אמרי קום ביה אפרו זה לזה עמוד כנגדו ולא כנרס וככנו ולכך
 חולין פרק ג"ה וע"ש נקרא קובי איכהו הוו נדקי נשמות הכפרים ועדיין היו מפסידין
 במהרש"א וזכורדין: כי מטו בי תרי שם מקום: אמרו בין תרי גוריון
 בתמיה: בקיברה שהרגוה:
 ומנא לן דכלה ורעיה של דוד כלאפיק לליתיה: התם [נמי]
 אישתייר אביהר מכהני כונ:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שה

אביתר לאחימלך בן אחיטוב לא נשחית מורעו
של דוד שריר ופליט:

אמר רב יהודה אמר רב בא עליהם סנחריב קנו
במ"ה אלף איש בני מלכים ויושבו בקרוננו ^ס

של זהב ועממם שגלונות וזונות ובשמונים אלף
גבורים לבושי שריון קליפה וששים אלף אחווי
חרב רצים לפניו והשאר פרשים וכן באו (אל)
[על] אברהם וכן עתידין לבא עם גוג ומגוג במתניתא

חנא אורך מחנהו ת' פרסה רוחב צואר סוסיו
ארבעים פרסה סך מחנהו ר' וששים רבוא אלפין
חסר חד בעא אביי חס' [חד רבוא או חסר חד]
אלפא או חסר מאה או חסר חד חיקו. חנא

ראשונה עברו בשחי (שטו ועברו) שנא' *וחלף ^{כשניה ח}
ביהודה ושטף ועבר. אמצעיים עברו בקומה שני'

*עד צואר יגיע. אחרונים העלו עפר על רגליהם ^ס
ולא מצאו מים בנהר לשחות עד שהביאו מים

ממקום אחר ושחו שנא' *אני קרתי ושחיתו מים ^{ס לו}

שגלונות מלכות: על אברהם כשנלקס גד' מלכים: בעי אביי
האי חסר חד היכי קאמ' אי חסר חד רבוא וכו': ראשונה

כת ראשית מקיליו אל סנחריב: עברו בשחי שטו הסוס' צירדן
וכתמעטו המים עד שעברו: האמצעיים בקומה זקופה ולא היו

המים מגיעים אלא עד הלואר: (שטו) [שחי] כמו שמו:
העלו עפר ברגליהם אלא היה ^ס מים כל עיקר: קרתי לשון

ח"ב יט וגו' והכתיב *ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור
 ובישעי' למאה ושמונים וחמשה אלף וגו' א"ר אבהו הללו
 ראשי גייסות הן אמר רב אשי דיקא נמי דכתי'
 שס י *במשמניו רוזן בשמנים דאית בהו אמר רבינא
 ד"ה ב לז דיקא נמי דכתיב *וישלח ה' מלאך ויכחד כל
 גבור חיל ונגיד ושר במחנה וגו' ויבא בית אלהיו
 ומיצאי מעיו שם הפילוהו בחרב ש"מ:

קנח במה הכם ר' אליעזר אומר ביד הכם שנ' *ויורא
 ישראל את היר הגדולה היא היר שעתידה
 שס לפרע מסנחריב ר' יהושע אומר באצבע הכם
 שס ח שנא' *ויאמרו החרטומי אל פרעה אצבע אלהים
 היא היא אצבע שעתידה ליפרע מסנחריב. רבי
 אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר א"ל הקב"ה
 לגבריא'ל מגלך נטושה אמר לפניו רבש"ע נטושה
 יסעי' כא ועומדת מששת ימי בראשית שנ' *מפני חרבות
 נדרו [מפני חרב נטושה וגו'] רשב"י אומר אותו

מקור. ה"ג ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור קפ"ה אלף
 א"ר וכו' ולא גרסינן והכתי' וילך מלאך ה' למא כל מקנה אשור
 אינו אלא קפ"ה אף ולעיל קתני ר"ס רבוא: הללו קפ"ה אף: ראשי
 גייסו' כגידי הקיל שכן עולה הקשצון כדאמרינן מ"ה אלף בני מלכ'
 פ' אלף גבורים פ' אלף אחוזי חרב הרי קפ"ה אף אצל האמרי'
 שמתו אין מספר כדאמרינן והשאר פרש' אין מספר:

במה הכם המלאך: היר הגדולה יד הגדולה לא נאמר אלא
 היר דמשמע היר שעתידה וכו': מגלך נטושה: חסה
 מגלך להרוג את אלו:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שו

הפרק זמן כישול פירות היה א"ל הקב"ה לגבריאֵל
 כשאחה יוצא לבשל פירות היוקק להם שנ' *מידו יסעי' כח
 עברו יקח אתכם כי בבוקר בבוקר וגו' אמר רב
 פפא היינו דאמרי אינשי אגב אורחך לבעל דבבך
 אישחמע וי"א בחושמן נשף בהם ומתו שנ' *וגם שס וו
 נשף בהם וייכשו ר' ירמיה בר אבא אמר כפיים
 ספק להם ומתו שנ' *וגם אני הכחי כפי אל כפי יחזקאל כח
 והניחותי חמתי ר' יצחק נפחא אמר אזנים גלה
 להם ושמעו שירה מפי החיו' ומתו שנ' *מרוממותיך יסעי' לג
 נפצו גוים:

כמה נשתיירו מהם אמ' רב עשרה שנ' *ושאר קנט
 עץ יערו מספר יהיו ונער יכתבם כמה נער שס
 יכול לכתוב (יור וכמה יו"ד) עשרה ושמואל אומ' יסעי' י
 ט' שנאמ' * [ונשאר בו עוללות] כנוקה וית שנים אינו כנו
 שלשה גרגרים בראש אמיר ארבעה וחמשה שס יו
 בסעיפיה וגו' ר' יהושע בן לוי אומר י"ד שנאמ'

גבריאֵל ממכה על כישול הפירות: היוקק לאלו למיל סנחריז
 להרגן: אגב אורחך כשתלך לדרכך לפי תומך: לבעל דבבך
 אישחמע לשוכך המראה והפקידו: נשף כפח:

עשרה שהנער יכול להטיל טפה של דיו והיינו יו"ד שנשאר
 עשרה: ושמואל אמר חשעה ונשאר בו עוללות כנוקה
 וית שאין כשאים בו אלא דבר מועט שנים או שלשה גרגרים
 בראש אמיר כן לא ישתיר במחנהו אלא דבר מועט וכמה ארבעה
 וקמעה בסעיפי' פוריה ארבעה וקמעה והיינו חשעה: יו"ד

שנים שלשה גרגרי ארבעה וחמשה וגו' ר' יוחנן אומ'
ה' סנחריב ושני בניו נ"נ ונבזראדן. גבזראדן
גמרא נ"נ דכתיב *וריויה די רביעאה דמה לכר
אלהין ואי לא רחוייה, מנא הוה ידע. סנחריב
ושני בניו דכתיב *ויהי הוא משתחוה בית נסרוך
אלהיו ואדרמלך ושראצר בניו הכוהו בחרב א"ר
אבהו אלמלא מקרא כתיב אי אפשר לאומרו
דכתיב *ביום ההוא יגלח ה' בתער השכירה [בעברי
ישיע] נהר במלך אשור את הראש ואת שער הרגלים
וגם את הזקן [תספת] אחא קב"ה ואדמי לי' כגברא
סבא אמ' לי' כי אולת לגבי מלכי מורח ומערב
דאייחתינהו לבנייהו וקטלתינהו מאי אמרת להו
א"ל ההוא גברא בההוא פחדא נמי יתיב א"ל
צו היכי נעביר א"ל ויל *ושני נפשך במאי אישני
א"ל ויל אייתי לי מספר ואיגזיך [אנא] מהיכא
דכתיב שנים ושלושה ארבעה וחמשה היינו י"ד: ר' יוחנן מקרא
לא דייק להו אלא ה"ק הללו חמשה כשתיירו מהן סנחריב ושני
בניו וקרא משמע כחוקף חלקט זית דמשייר (מעלי) [מעט]
בראש ענף שנים או שלשה גרגרים כך יסתייר לו מעט ד' או ה':
נבוכדנאצר דכתיב גבי סכניה מישאל ועזריה וריויה די רביעאה
דמה לכר אלהין אלמלא דקזא גבריאל והכירו נכבשן: סנחריב
ושני בניו דכתיב ויהי הוא משתחוה וגו': אי אפשר לאומרו
שהקנ"ה נעלמו גלחו לסנחריב: דאייחתינהו לבנייהו כדאמרן
שהביא עמו מ"ה אלף בני מלכים: אישני נפשך שנה עלמך כדי
שלא יכירוך: ואיגזיך אנא איני אגלחך:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שו

איייתי א"ל ויל לההוא ביתא ואיייתי אול אשכחינהו
מלאכי ואידמו ליה כגברא והו קא טחני קשייחא
אמר להו הבו לי מספרא אמרו ליה טחין חד
גריויא דקשייחא וניתן לך טחן חד גריויא דקשייחא
ויהבי ליה מספרתא עד דאתא איחשך אמר לי
ויל אייתי נורא אול ואיייתי נורא בהדי דקא נפת
אתלי ביה נורא בדיקניה אול גזייה לרישיה ודיקניה
אמר היינו דכתי' * וגם את הזקן חספה אמר רב
פפא היינו דאמרי אינשי גרירתיה לארמאה ושפר
ליה אתלי ליה נורא בדיקניה ולא שבעא חוכא
מיניה אול אשכח דפא מתיבוחא דנח אמר היינו
אלהא רבא רשיובי לנח מטופנ אמ' אי אויל ההוא
גברא ומצלח מקרב להו לתרין בנוהי קמד שמעו
בנוהי וקטלוהו היינו דכתי' * ויהי הוא משתחוה בית
נסרוך אלהיו ואדרמלך ושראצר בנוי הכוהו בחרב:
קשייחא גרעיכי תמרי': טחון אלו גרעיכין וכתן לך מספר' והיינו
דכתי' בתער השכירה על (שכר) [עס] שטרק כתנו לו תער לגלגל
ואיזה שכר (כתן) [כתנו לו] נעצרי הכהר דברים שדרכן לעשות
ע"י כהר דהיינו עקינת ריחים: וגם את הזקן חספה דלא כתיב
גלגל אלא אראש אבל לזקן כתיב חספה לשון כילוי דמשמע ע"י
אור שכלתה לגמרי: גרירתיה לארמאה ושפר באפי' אס
אתה מקדך את הארמאה והוטב נעיינו הנער לו אש נזקנו ולא
שנעא חוכא מיניה: בית נסרוך אלהיו לשון כסר שהשתחוה
לכסר ועשאו אלוה: היינו דכתיב ויהי היא משתחוה בית
נסרוך וגו' דמשמע דמפני שהשתחוה לשם הכוהו נחרב:

ישיבה

מ"ב יט

קס *ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם וגו' א"ר
 יוחנן אותו מלאך שנודמן לו לאברהם
 לילה שמו שנ' *והלילה אמר תורה גבר. ר' יצחק
 נפחא אמר שעשה עמו מעשה לילה שנא' *כִּן
 השמים נלחמו הכוכבים ממסלותם וגו'. אמ' ריש
 לקיש טבא דנפחא מדבר נפחא. *ויורוף עד דן א"ר
 יוחנן כיון שבא אותו צדיק עד דן תשש כוחו ראה בני
 בניו שעתידין לעבוד ע"ו בדין שנ' *וישם האחד בבית
 אל ואת האחר נתן בדין ואף אותו רשע לא נחגבר
 עד שהגיע לדין שנ' *מדין נשמע נחרת סוסיו:
 א"ר וירא אע"ג דשלח ר' יהודה בן כהיר' מנציבין
 הזהרו בזקן ששכח תלמודו מחמת אונסו
 והזהרו בורידין כר' יהודה והזהרו בבני עמי הארץ
 [ויחלק עליהם] אידי דאיירי במלכים איירי כמי דהאי קרא
 [דכתיב] ויהי בלילה והוא וילא מלאך ה' וגו' נקט
 ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם: מלאך שנודמן לאברהם
 לילה שמו והוא סייעו: מעשה לילה שנלחמו בשבילו כוכבי
 לילה כמו שעשו בשביל דק: טבא מליה דר' יצחק שהוא כפחא:
 מדבר נפחא מר' יוחנן דמקרי בר כפחא ככולי תלמודא כגון
 מאן עייל בר כפחא. כראה למורי דאביו של ר' יוחנן הוה כפח
 לפיכך נקרא בר כפחא ואית דמפרשי בר כפחא על שם יופיו:
 הזהרו בזקן אע"פ ששכח תלמודו הואיל ומחמת אונסו הוא:
 הזהרו בורידין כר' יהודה דאמר בשמיטת חולין עד
 שישקוט את הורידים של עוף הואיל ונולדו כולו כאחד ואינו
 קומתו ומולדו כבשר קיה ובהמה: והזהרו בבני עמי הארץ

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שח

שמהן תצא תורה כי האי מלחא מודעינן להו
 *צדיק אחת ה' כי אריב אליך אך משפטיו אדבר ירמיה ב
 אותך מדוע דרך רשעיו צלחה שלו כל בוגדי בגד
 נטעחם גם שורשו ילכו גם עשו פרי מה אהדרו
 ליה *כי את רגלים רצחה וילאוך ואיך תתחרה ^ס
 את הסוסים גו' משל לאדם אחד שאמר יכול אני
 לרוץ שלש פרסאות לפני הסוסי' בין בצעי המים
 נודמן לו רגלי אחד רץ לפניו שלשה מילין ביבשה
 ונלאה א"ל ומה לפני רגלי כך לפני הסוסי' עאכ"ו
 ומה ג' מילין כך ג' פרסאות עאכ"ו ומה ביבשה

שנעשו תלמידי חכמים לעשות להם כבוד: שמהם תצא תורה
 לישראל שהרי ילאו שמעיה ואבטליון חכמי זכיו של סנכריב ומכני
 זכיו של המן למדו (תיטקות) [תורה] זכני זכיו של סנכריב ומכני
 דא"ר יהודה הכי הזהירו זכני עם הארץ: כי הא מלחא דלקמן:
 מודעינן [להו] דכי היכי דזיזין לקמן דלא זכה כבודכאכלר
 לאותו כבוד אלא מפני זכות ד' פסיעות כדאמרי' לקמן הכי כמי
 אמרי' זכני עם הארץ דלא זכו לאותו כבוד אלא מפני זכות
 מעט שהיה באביהם מ"ר. ואית דאמרי דר' זירא אדלעיל קאי
 אכני סנכריב אע"ג דשלק ר' יהודה הזהירו זכני עמי הארץ
 לכבדן שמהם תלא תורה כי היכי דנפקי מסנכריב כי הא מלחא
 מודעינן להו לזכני עמי הארץ דהא דמייקרים להו לאו משום
 כבוד אביהם אלא בשביל התורה שבהם שלא תזוז דעתם עליהם
 ויאמרו אבותיהם לדיקים היו: מדוע דרך רשעים צלחה מפני
 מה הללית כבודכאכלר וכנש ירושלים: מאי אהדרו ליה לירמיה:

כך בין בצעי המים עאכ"ו אף אתה ומה בשכר
 ארבע פסיעות ששלמתי לאותו רשע שרץ אתר
 כבודי אתה מחמיה כשאני משלם שכר לאברהם
 יצחק ויעקב שרצו לפני כסוסי' עאכ"ו היינו דכתי'
 *לנביאים כג' ירמיה כג'
 מ"ב כ מאי היא דכתיב *בעת ההיא שלח ברודך בלארן
 בן בלארן מלך (אשור) [בבל] ספרים וגו' משום
 יסעי' לט' רשמע כי חלה חוקיהו [ויתוקן] שדר ליה *ספריו
 ד"ה ב לב' ומנחה [אין] לדרוש את *המופת אשר [היה]
 בארץ דא"ר יוחנן אותו היום שמת בו אחו שתי
 שעות היה וכי חלה חוקיה ואיתפח אהררינהו
 קב"ה להנך עשר שעי ניהליה דכתיב *הנני משיב
 יסעי' לח' את צל המעלות אשר ירדה במעלות אחו בשמש
 אחרנית עשר מעלות וחשב השמש עשר מעלו'
 במעלו' אשר ירדה אמר להו מאי האי אמרו לי'
 חוקיה חלש ואיתפח אמר איכא גברא כי האי
 ולא בעינא לשדורי לי' שלמא כתבו ליה שלמא
 למלכא חוקיהו שלם לקרתא דירושלם שלם
 בצעי מים מרש"ק נלע"ז: ארבע פסיעות מפורש לקמן: עאכ"ו
 שיהיו כל אדם יכולין לתמוה על השכר גדול שיסתלם להם:
 לנביאים אברהם יצחק ויעקב: נשבר לבי בקרבי כלומר
 תהתי על מתן שכרן: שתי שעות כדי שלא יהא פנאי לסופדו
 ולקוצרו: אחפח כתרפא: אהררינהו הקב"ה להנך עשר
 שעות לחוקיהו דאיתו יוס אכתרפא חוקיה היה של כ"ב שעות:

חלק פרק אחר עשר סנהדרין שט

לאֱלֹהִים רַבָּא. גְּבוּכְדַּנְאֶצֶר סְפֵרָא דְּבִלְאֲדִין הוּרָה
הָיָא שְׁעָתָא לֹא הוּהּ הַחֵם כִּי אַתָּא אָמַר לְהוּ
הִכִּי כְּחִבִּיתוּ אָמְרוּ לִירָה הִכִּי כְּחִבִּינָן אָמַר לְהוּ
קִרִּיתוּ לִי אֱלֹהֵא רַבָּא וְכְחִבִּיתוּ לִי לְבָסוּף [אָמַר]
אַלֹּא הִכִּי כְּחִיבֵי שְׁלָם לְאֱלֹהֵא רַבָּא שְׁלָם לְקֶרְתָּא
דִּירוּשְׁלָם שְׁלָם לְמַלְכָּא חֻזְקִיָּה אָמְרוּ לִיהּ קִרִּינָא
דְּאִיגְרָתָא אִיהוּ לְהוּי פְּרוּוֹנְקָא רַהֲט בְּחֶרֶת כְּדִרְהִיט
אַרְבַּעַה פְּסִיעוֹת אַתָּא גְּבִרְיָאֵל וְאַוּקֻמִּיָּה א"ר יוֹחָנָן
אַלְמֵלָא לֹא בָּא גְּבִרְיָאֵל וְהָעֲמִידוּ לֹא הִיָּת תְּקֵנָה
לְשׁוֹנָאֵי יִשְׂרָאֵל:

מֵאֵי בִלְאֲדִין בֵּן בִּלְאֲדִין אָמְרִי בִלְאֲדִין מַלְכָּא הוּהּ קֶסֶב
וְאַשְׁתֵּנוּ אִפִּירָה וְהוּוּ כִּי דְכִלְכֵּלָא הוּהּ יְתִיב ^ס
בְּרִירָה עַל מַלְכוּתָא כִּי הוּרָה כְּתֹב הוּרָה כְּתֹב
שְׁמִירָה וְשְׁמִירָה דְּאַבּוּרָה וְהִינּוּ דְכְּתִיב *בֵּן יִכְבֵּד ^{מַלְכָּא בִּן}
אָב וְעִבְד אֲדוֹנֵיו בֵּן יִכְבֵּד אָב הָא דְּאָמַרְן וְעִבְד
אֲדוֹנֵיו דְּכְתִי *בְּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי (בְּשַׁבְּעָה) [בְּעֶשְׂרִי] יְרֵמִיָּה כֵּן
לְחֹדֶשׁ הָיָא שְׁנַת תְּשַׁע עֶשְׂרֵה לְמֶלֶךְ גְּבוּכְדַּנְאֶצֶר
מֶלֶךְ בָּבֶל בָּא נְבוּזַרְאֲדָן רַב טַבָּחִים [עֲמַד] לְפָנָי
רַהֲט בְּחֶרֶת דְּשִׁלִּית: לֹא הִיָּת לְהֵם תְּקֵנָה שְׁהִי שְׁכֵרוּ מְרוּזָה
וְהִיָּת לוֹ רְשׁוּת לְאַנְד שְׁאִרֵּיתֵינוּ:

הוּהּ כְּתֹב שְׁמִירָה וְשְׁמִירָה דְּאַבּוּרָה כְּדִי שִׁמְכַנְד אֲנִיו לִכְךָ נִקְרָא
^ס אֲנִיו עָלָיו שְׁנִקְרָא מְרוּדָךְ נִלְאֲדֵן דְּלִי לֹא כְּתִיב אֲלֵל
מְרוּדָךְ צֵן נִלְאֲדֵן לֹא הִיָּת מְתַקְרִי עָלֶיהָ שְׁמִירָה דְּאַבּוּרָה דְּהִכִּי כְּתִיב
כִּלְהוּ אִיכְשִׁי פִּנ"פ לְהִכִּי כְּמַצ מְרוּדָךְ נִלְאֲדֵן: בְּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי
(בְּשַׁבְּעָה) בְּעֶשְׂרִי לְחֹדֶשׁ בָּא נְבוּזַרְאֲדָן רַב טַבָּחִים עֲמַד לְפָנָי

מלך בבל בירושלי' וישרוף את בית ה' ואת בית
 שם ע"נה מלך *ומי סליק נ"נ לירושלים והכתיב *ויעלו אותו
 ירמיה נב (רבנן) אל מלך בבל [רבנן] וא"ר אבהו וו
 אנטוכיא רב חסדא ורב יצחק בר אבדימי חד
 אמר דמות דיוקנו היתה לו חקוקה על מרכבתו
 וחד אמר אימה יתירה היתה לו ממנו ודומה כמי
 שעומד לפניו אמר רבא טעין חלת מאה כודניאחא
 נרגא דפרזלא דשליטא בפרזלא שדר לי' נכוכדנאצר
 לנבזראדן וכולה בלעתניהו חד דשא דירושלים
 שנא' *ועתה פחותי יחד בכשיל וכלפות יהלומן תלי' עד
 בעי למיהדר אמר מסחפינ' דלא ליעבדו בי כי
 היכי דעבדו בסנחריב נפק קלא ואמרה שוור בר
 שוור נבזראדן שוור דמטא זימנא דמקדש חריב
 מלך בבל בירושלים אלמא נכוכדנאצר סליק לירושלים:
 ומי סליק והכתיב כהנא פרעה ויעלו דקיהו א המלך רבנן
 אלמא רבנן הוה: וו אנטוכיא ואנטוכיא קי"ל דאינה מא"י:
 דמות דיוקנו של כ"כ: חקוקה לו על מרכבתו של נבזראדן
 ודומה לו כמי שעומד לפניו ולכך כתב נא נכוכדנאצר והיינו
 כבוד: טעין חלת מאה כודניאח' משאי שלש מאות פירות:
 נרגא דפרזלא פטישי כזול: דשריטא בפרזלא כזול קדוד
 הקולץ כזול אחר: בלעתניהו לא בליעה ממש אלא שזרס שהיו
 פטישיהם מתפוללין בהכותם נשער לשוננו: פתוחיה יחד משמע
 על פתח אחד הלמו כל הכשילין והכלפות יחד ולא הועיל כלום:
 שוור בר שוור דלג בר דלג קום וכנא ירושלים [לנבזראדן
 קאמר]: (שוור נבזראדן דלג כנזראדן) ל"א שוור בר שוור

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שי

והיכלא מיקלי פש ליה חד נרגא אחא מחייה
 בקופא ואיפתח שנ' *יודע כמביא למעלה בסבך
 עץ קרדומות הוה קטיל ואויל עד דמטא היכלא
 אדליק ביה נורא גבה היכל' דרכו ביה מן שמיא
 שנ' *גת דרך ה' לבתולת בת יהודה הוה קא ויחא
 דעתיה נפקא בת קלא ואמרה ליה עמא קטילא
 קטלת היכלא קליא קלית קימחא טחינא טחינת
 שנא' *קחי ריחים וטחי קמח גלי צמתך חשפוי
 שובל גלי שוק עברי נהרות חיטים לא נאמר אלא
 קמח. חזי דמיה דזכריה וכו' *:

ת"ר נעמן גר תושב היה נבזראדן גר צדק היה
 מדלג דר מדלג קפלת פעס אחת עם סנקרינ ועכשיו פעס
 שניה: בקופא מגב הפטיש לא מקורו כמו קופא דמקטא: יודע
 כמביא למעלה תפלה היא יודע לפסך אותו סבך עץ קרדומות
 שזיכר בו את ירושלים כאלו הציאו למעלה לכסא הכבוד: גבה
 היכלא ונקש לעלות לרקיע: דרכו ביה מן שמיא והשפילוהו:
 זחה דעתיה מתגאה (נעלמן) על שהיה מלליק: עמא קטילא
 שכבר כגזר עליהם (כל) [על] כך: וטחי קמח וטחי קטין לא
 כאמר אלא קמח שאינו לריק טחיה: צמתך מקום שהקליעים
 לומתין כלד הראש: שובל קלע הראש שדומין לשבלים: גלי שוק
 עברי נהרות פורענות זה היה אומר הקב"ה לישראל לכו וטחי
 קמח כל' טחונים אתם כבר לקמח ותסזרו לריס"ם עדיין ותגלו
 קילעי ראשיכם ושוקיכם ותלכו בגלות:

גר חושב שלא קבל עליו שאר מלות וקבל עליו שלא לעבוד ע"ז:

תל' נבד
 איבה א'
 ישע' מו
 גמין פ'
 הכוזב
 ונ"ט
 רש"א
 קסג
 ס

מבני בניו של סיסרא לימדו תורה בירושלים
מבני בניו של סנחריב לימדו תורה ברבי' ומאן
נינהו שמעיה ואבטליון מבני בניו של המן למדו
תורה בבני ברק (ומנו רב שמואל בר שילת) ואף
מבני בניו של אותו רשע בקש הקב"ה להבניסן
תחת כנפי השכינה אמרו מ"ה לפני הקב"ה רבש"ע
מי שהחריב את ביתך ושרף את היכלך חכמים
תחת כנפי השכינה היונו דכתיב *רפאנו את בבל
ולא נרפתה עולא אמר זה נ"נ רבי שמואל בר
נחמני אמ' אלו נהרו' בבל ותרגומא צינייתא דבבל:
קסד אמר עולא עמון ומואב שיבבי בישי דירושלים
הוה כיון דשמעינהו לנביאי דקא מתנבי
לחורבנא דירושלים שלחו לנ"נ פוק ותא אמר
מסתפינא דלא לעברן לי כדעבדו בקמאי שלחו
ליה *כי אין האיש בביתו ואין איש אלא הקב"ה
שנ' *ה' איש מלחמה שלח להו בקריב' הוא ואתי
של אותו רשע כ"כ: רפאנו ולא נרפתה עהיה הקב"ה מקנא
לפיאותן להכניס מבני בניו תחת כנפי השכינה: אלו נהרות
בבל שהם רעי' לשמות: צינייתא דבבל [דקלים מרים הן
שעומדי' בנהרות. ל"א] דקלים רעים אל נהרות צנל שאין נושאין
פירות לפי שהמים רעים הן לגדל פירות (בגיטין) [בסוטה 77
עו] אמרינן קושטא הוא לאמרינן הכי ליכיתא צנל משעת ימי
בראש' איתכחו ונהר' דתחת הכהו ליכיתא מי מרים כיכחו:
שיבבי שכנים: פוק ותא לא מקומך וצא אל א"י ותכנסנה:
כי אין האיש מקרא הוא במעלי: בקריבא הוא בקרוב

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שוא

שלחו ליה הלך בדרך מרחוק שלח להו אית
 בתו צדיקי דבעו רחמי ומייתי ליה שלחו ליה
 *צרור הכסף לקח בידו ואין כסף אלא צדיקים ^{והשלי}
 שנ' *ואברה לי בחמשה עשר כסף וחומר שעורים ^{הושע ג}
 ולתך שעורים שלח להו הדרי רשועי בחשובה
 ובעו רחמי ומייתו לי' שלחו ליה כבר קבע להן
 זמן שנ' *ליום הכסא יבא ביתו אין כסא אלא ^{והשלי}
 זמן שנ' *בכסא ליום חגיגו שלח להו סיתוא הוא ^{תלים טא}
 ולא מצינא דאתי מתלגא וממיטרא שלחו ליה
 תא אשינא דטורא שנא' *שלחו כר מושל ארץ ^{ישעיה טו}

הוא וינא צעת דקס לפי דרכו אל מקרא זה שהם שלחו לו
 שומעין אנו שהוא הצינא ככה: צרור הכסף לקח בידו
 לדיקים שנהם מתו: ואברה לי בחמשה עשר כסף פדיתי
 אותם מחללים בט"ו נכיסן: כסף וחומר שעורים ולתך
 שעורים בזכות לדיקים שנקראים כסף חומר שלשים סאים
 ולתך ט"ו סאין אלו מ"ה לדיקים שהעולם מתקיים עליהם בקולין
 צפ' גיד הגשה פעמי' שלשים כאן וט"ו צא"י ופעמים שט"ו כאן
 ושלשים צא"י וצמס' קולין היכא דקא מפרש האי קרא בלדיקייא
 (איירי) [אמר] אין כסף אלא לדיקים וכן הוא חומר צרור
 הכסף לקח בידו: כבר קבע להם זמן שלא יצא עד ע' שנה
 שתשלו גלות צלל: מתלגא ומטרא חממת שלגים ומטרות: תא
 אשינא דטורא צא דרך תחמית ההרים וההרים יגיבו עליך מן
 השלגים ומן המטרות: שלחו כר מושל ארץ שלחו שלח אל
 כנכדכאלר שהיה מושל [ארץ] שיצא אל הר צמ ליון דרך

מסלע מדבררה אל הר ברת ציון שלח להו אי
 אחינא לית לי דוכתא דיתובנא ביה שלחו ליה
 קברות שלה^י מעולין מפלטירין שלך דכתיב *בעת
 ההיא נאם ה' יוציאו את עצמות מלכי יהודה וגו'
 ושטחום לשמש ולירח ולכל צבא השמים אשר
 אהבום וגו' ואשר הלכו אחריהם א"ל רב נחמן
 לרב [יצחק] מי שמיע לך אימת אחי בר נפלי
 א"ל מאן בר נפלי א"ל משיח ומשיח בר נפלי
 קרית ליה א"ל אין דכתיב *ביום ההוא אקים
 צו^י את סכת דוד הנופלת:

קסה א"ל הכי א"ר יוחנן דרשבנן דרוד בא בו ח"ח מתמעטין
 והשאר עיניהם כלות ביגון ואנחה וצרות רבות
 וגזרות קשות מתחדשות עד שהראשונה פקודה
 ס

הסלעים וההרים: לית לי דוכתא לא יהיה לי מקום סניבותיו
 של ירושלים ליטב בו אני וקילי במקום מכוסה מפני הגשמים:
 קבריהם של ישראל ומערות שלהם סניב לירושלים ונהן אתה
 וקילתך יכולין ליטב: יוציאו את עצמות מלכי יהודה שעתידין
 להשליך מהן העלמות שנקברין שח' צעת ההיא וגו': [אימת
 אחי בר נפלי] אידי דאמרינן לרוד הכסף לקס צידו שכתמעטו
 הלדיקים קא מיירי כמי צמיח וקאמר תלמידים מתמעטין ואידי
 דאמרינן דותהי האמת נעדרת אייתי הא דההוא אתרא דשמיא
 קושטא: את סוכת דוד הנופלת מלכות דוד שנפלה להכי קרי
 עשיק בר נפלי:

עד שהראשונה פקודה עד שלא כלתה לרה ראשונה שניה

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שיש

שניה ממהרת לבא. תנו רבנן שבוע שכן דוד
 בא בו שנה ראשונה מחקיים מקרא זה * והמטרת
 על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמר. שניה
 חיצו רעב משחלחין. שלישית רעב גדול ומתים
 אנשים ונשים וטף חסידים ואנשי מעשה ותורה
 משתכחת מלומדיה ברביעית שובע ואינו שובע.
 בחמישית שובע גדול ואוכלין ושותין ושמתין ותורה
 חוזרת על לומדיה. בששית קולות. ובשביעית
 מלחמות. במוצאי שביעת כן דוד בא. אמר רב
 יוסף הא כמה שביעית דהוה כן ולא אחא אמר
 אביי בששית קולות בשביעית מלחמות מי הוה
 יעוד כסדרן מי הוה * (אשר חרפו אויבך ה' אשר
 חרפו עקבות משיחך) חניא ר' יהודה אומר דוד

ענוס ד
 קבלה
 היתה
 בידם שזה
 כאלו על
 שנה
 ראשונה
 וחשוב
 שכן דוד
 בא בו
 תלמי פט
 רש"מ

ממהרת לבא. פקודה כמו לא נפקד: שבוע שמיטה: והמטרת
 על עיר אחת שיהא מעט מעט ויהא רעב במקום זה
 ושוב במקום זה: חיצו רעב רעב מעט שלא יהיה שובע בשום
 מקום: משתכחת מלומדיה מתוך שאין להם מה לאכול:
 בששית קולות ילאו קולות שכן דוד בא. ל"א קולות מתקיעות
 שופר שאל יתקע בשופר גדול: מלחמות בין אלה"ע לישראל:
 דהוה הכי שנה אחת רעב שנה אחת שובע ואף ע"פ כן לא בא
 בן דוד: בששית קולות מי הוה כלום ילאו קולות שכן דוד בא:
 יעוד כסדרן מי הוה כלל אלו הלכות דקמני הכא כסדרן לא
 אתרמו בשבוע אחד אבל כי אתרמו אתי משיח: אשר חרפוך
 ה' אשר חרפו עקבות משיחך לא אתפרש האי קרא למאי

סוף סופה שבן דוד בא בו בית הוועד יהיה לזנות והגליל
 וע"ס יחרב והגבלן (ישחומם) [יאשם] ואנשי (גליל)
 נחמס"ח [גבול] יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו וחכמת
 הסופרים חסרת ויראי חטא ימאסו לפני הדור
 יעני' כמ כפני כלב והאמת נעדרת שנא' *וחתי האמת
 נעדרת (וסר מרע משחולל) מאי וחתי האמת
 נעדרת אמרי רבי רב מלמד שנעשית עדרים
 עדרים והולכת לה מאי *וסר מרע משחולל אמרי
 ע"ס רבי רבי שילא כל מי שסר מרע משחולל על
 הבריות:

קסו אמר רבא מריש הוה אמינא ליכא קושטא בעלמא
 ע"ס אמר לי ההוא מרבנן ורב טבות שמו ואמרי
 לה רב טביומי שמיה דאי הוה יהבי ליה כל חללי

איפתיז הכא דהא לא קא דריש דיה מידי ונראה לעורי שך
 ככתב בספרים תחלה כמו שזכינו בפ' אחרון דסופה בעקבות
 המשיק קולפא יסגא וכתבו פירוש זה על בעקבות שהוא לשון סוף
 כמו אשר חרפו עקבות משיק: בית הוועד מקום ש"ס
 מתוועדין ש"ס ללמוד תורה: והגבלן מקום שמו כך ישחומם:
 א"י ואנשי הגבול אכשי גבול א"י. ל"א אכשי גזית סנהדרין: כפני
 כקראת הכלב דדמיין ממש לכלב מ"ר. לשון אחר כפני הכלב שלא יתביישו
 נבולין לנב ידועלים זה מזה: משחולל על הבריות כל העולם אומרים עליו שיטה
 הוא והיינו משחולל לשון שטות כמו מולך יועלים שולל:

ליכא קושטא בעלמא אין אדם בעולם שידבר אמת תמיד:
 אמר לי ההוא מרבנן דאי יהבי ליה כל חללי

חלק פרק אחד עשר מנהדרין שג

דעלמא לא הוה משני בדיבוריה וימנא חדא
איכלע להווא אחרא וקושטא שמירה ולא הו
משני בדיבוריהו ולא הו מוית איניש מהתם
בלא וימניה נסיבי אחתא מנהון והו לי' תרתין
בנין מינה יומא חד הוה יתבה דביתו וקא חייפא
רישה אחאי שיכבתא טרפא אדשא סבר לאו
אורח ארעא אמ' לה ליתא הכא שכיבי ליה תרתין
בניה אתו אינשי דאתרא לקמיה א"ל מאי האי
אמ' להו הכי הוה מעשה אמרו לי' במטותא מינד
פוק מאתרין ולא תיגרי בהו מוחנא כהנד אינשי.

תניא ר' נהוראי אומר דור שכן דוד בא בו נערי
ילבינו פני וקנים וקנים יעמדו לפני נערים ובת
קמה באמה וכלה בתמותה ופני הדור כפני הכלב
ואין הבן מתבייש מאביו. תניא ר' נחמיה אומר
דור שכן דוד בא בו העזות הרבה והיוקר יעות
והגפן יתן פריי והיין ביוקר ונהפכה כל המלכות
דעלמא לא משני בדיבוריה לשקרא ואשמעי לי זמנא קדא
אקלעי להווא אחרא וקושטא שמירה: טרפא אבבא שהיתה
שאלת אותה: לאו אורח ארעא לומר היכן היא הויל וקייפה
רישה. ה"ג נערים ילבינו פני וקנים כל' יקרמו ויבישו אותם:
וקנים יעמדו בפני הנערים לכבדם והיינו דאמר' בעקבות
המשיח קולפא יסגא: בת קמה באמה לקרפה ולבישה: היוקר
יעות מכובד אבהם יהא עותן ורמאי נ"ר. ל"א היוקר יעות שלא
יכבדו זה את זה. יקר כבוד: והגפן יתן פריי ואעפ"כ יהיה היין
ביוקר שלא יהיה צפרי עלמו ברכה ל"א שיהיו כולן רודפין אחר

סוף סוגיה
נ"ג
נחמיה ש"א

למינות ואין תוכחה. מסייע ליה לר' יצחק דא"ר
 יצחק אין בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות
 למינות אמר רבא מאי קרא *כולו הפך לכן טהור
 דנבי' לב' הוא ת"ר *כי ידין ה' עמו כי יראה כי אולת יד
 ואפס עצור ועוזב אין בן דוד בא עד שירכו המסורת
 ד"א עד שיתמעטו התלמידים ד"א עד שתכלה
 פרוטה מן הכיס ד"א עד שיחיאשו מן הגאולה
 שנ' ואפס עצור ועוזב כביכול אין סומך ואין עוזר
 לישראל כי הא דר' וירא כי הוה משכח רבנן
 דמעסקי ביה אמר להו במטותא בעינא מינייכו
 לא תרחקוה דתנינא ג' באין בהיסח הדעת אלו
 הן משיח מציאה ועקרב:

קסו אמר רב קטינא שית אלפי שני הוי עלמא וחד
 חרוב שנ' *ונשגב ה' לברו ביום ההוא
 היין ומשתכרים ומתייקר אע"פ שרוב יין נעול: כולו הפך לבן
 טהור הוא כשפוט הכגע בכל העור כך כשנהפך כל המלכות
 לעינות תנא גאולה: כי ידין ה' עמו להניח להם גאולה: כי
 יראה כי אולת יד שתלך ותחזק ידן של מסורות ומלליקין
 במלשינות: ויתמעטו התלמידים שמחזיקין ידי ישראל להקזין
 למוטט: שתכלה פרוטה מן הכיס והיינו אולת יד שיהיו זידים
 ריקני': כביכול כאלו יכולין לומר דבר זה כלפי מעלה: אין
 עוזר ואין סומך לישראל שיהו שפלים למאוד ואין עוזר וסומך
 [שהיו מתיאשין מן הגאולה]: דמעסקי ביה לידע מתי יבא:
 ועקרב כושך האדם פתאום:

וחד חרוב שאלף אחד יהיה קרב קון מו' אלפים [אלו] דהיינו

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שיר

אבוי אמר חרי חרוב שנ' *יחיינו מיומים כיום ^{הושע י}
השלישי יקימנו ונחירה לפניו תניא כותיה דרב
קטינא כשם שהשביעית משמטת שנה אחת לו'
שנים כך העולם משמט אלף שנים לו' אלפים
שנה שנ' ונשגב ה' לבדו ביום ההוא ואומר *מזמור ^{מלים לב}
שיר ליום השבת יום שכלו שבת ואומר *כי אלף ^{סס}
שנים בעיניך ביום אחמול תנא רבי אליהו ששת
אלפי' שנה הוי עלמא ב' אלפי' תוהו ב' אלפי' תורה

אלף שביעי: חרי אלפים הוא חרב אלף ז' ואלף ק' יומו
של הקב"ה אלף שנה שנ' כי אלף שנים בעיניך ביום אחמול:
משמט וכעשה חרב: שכולו שבת שהעולם משמט: הוי עלמא
העולם כך מתקיים: ב' אלפים מהן היה תוהו שלא ניתנה
עדיין תורה והיה העולם כמותו ומאדם הראשון ועד שהיו לו
לאברהם קומים וזתים שנה איכא אלפים שנה כדמוכתי קראי
וכשנשלמו אלפים שנה עסק אברהם בתורה שנ' ואת הכפש אשר
עשו בקרן ומתרגמינן שעבדו לאורייתא בקרן ואמרינן בע"ז גמירי
דהווא שעתא הוה אברהם בר קומין ותרתין שנין: וב' אלפים
תורה מן הכפש אשר עשו בקרן עד אלפים ימות המשיח ארבעים
ושמנה שנה עד שכולד ילסק ושנים שנה משכולד ילסק עד שכולד
יעקב הרי ק"ק וק"ל שהיו לו ליעקב כשנא למלכים הרי רל"ק
ור"י שעמדו במלכים הרי תמ"ק ומשילאו ממלכ' עד שנכנסה בית
ראשון ת"פ דכתיב ויהי בשמיים שנה וארבע מאות שנה ללכת
בני ישראל מארץ מלכים ויבן הבית לה' הרי תתקכ"ק ות"י
שעמד בית ראשון כדמוכתי קראי ע"פ קסנון שנות המלכים

ט"ז ע"ב' אלפים ימות המשיח *ובעונותינו שרבו
יצאו מהם מה שיצאו א"ל אליהו לרב יהודה
אחיה דרב סלא חסידא אין העולם פחות מפ"ה
יובלות וכיובל האחרון בן דור בא א"ל בחלתו
או בסופו א"ל איני יודע כלה או אינו כלה א"ל
איני יודע רב אשי אומר הכי א"ל עד הכא לא
הסתכי ליה מכאן ואילך איסתכי ליה שלח רב
חנן בר תחליפא לרב יוסף מצאתי אדם אחר ובירו
מגלה אחת כתובה אשורית ובלה"ק אמרתי לו וו
מנין לך אמר לי לחיילות של (רומי) [פרס] נשכרתי

ושנעים דגלות בבל ות"כ שעמד בית שני הרי תת"ק ותחקב"ק
הן אלפים פחות קע"ב וקע"ב קודם השלמת ד' אלפים נקרב
הבית ולסוף אותן קע"ב שלמו ב' אלפים תורה אידי דאמר ב'
אלפים תורה קאמר שני אלפים תורה ולא שתכלה תורה אחר ב'
אלפים: ושני אלפים ימות המשיח שלאחר שני אלפים של
תורה היה דינן שיבא משיח ויבטל שיעבוד מלכותא: אבל בשביל
עונותינו שרבו לא בא משיח לסוף ד' אלפים וילאו מהן מה
שילאו שעדיין הוא יצטרכו לבא: פ"ה יובלים היינו ד' אלפים
מאתים וכו' שנה: בתחלתו של יובל האחרון הוא בא או בסופו:
כלה זמן הזה קודם שיבא משיח אי אינו כלה דמתוך היובל בסופו
הוא בא: עד הבא לא הסתכי ליה עד יובל האחרון אל תלפס
לו (שיבא קודם) דודאי לא יבא קודם זמן זה: אסתכי ליה מכה
לו שיבא: אשורית כתב שלנו שבה מאשור כדאמרן באינך פרקין:
לחיילות של (רומי) [פרס] נשכרתי שהייתי גולייר לאחד

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שמו

ובין גנוי (רומי) [פרס] מצאחיה וכחוב בה לאחר
ארבעת אלפים ומאתים וצ"א שנה לאחר
בריאחו של עולם עולם יתום. מהם מלחמות
חנינים ומהם מלחמות גוג ומגוג והשאר ימות
המשיח ואין הקב"ה מחדש עולמו אלא לאחר ד'
אלפים שנה רב אחא בריה (דרבא אבא) [דרבא]
אמר לאחר חמשת אלפים שנה איתמר:

תניא ר' נתן אומר מקרא זה נוקב ויורד עד קסח
החתים* כי עוד חזון למועד ויפח לקץ ^ס
ולא יכזב אם יחמהמה חכה לו כי בא יבא לא ^{מפני}
יאהר לא כרבותינו שהיו דורשין* עד עידן עידנין ^{דכיאל}
ופלג עידן ולא כר' שמלאי שהיה דורש* האכלתם ^{מליס}
לחם דמעה ותשקמו בדמעות שליש ולא כר"ע

מהם: חנינים דגיס: והשאר ימות המשיח שכלה השעבוד
ומשיח בא: מחדש עולמו לברא עולם חדש:

(ויפח לקץ דבור אל קץ לא יכזב שיהיה צעתו): נוקב ויורד אינו
עד התהום מה תהום אין לו סוף כך אין אדם יכול ^{ורש"}
לעמוד על סוף פסוק זה (וכי קא מפרש אימת קאמר) אס"ס אשין
יתמהמה חכה לו דאין לו סוף: לא כרבותינו אל תלפס לאותו קץ לחשיט
קץ שהיו רבותינו דורשין: עד עידן עידנין ופלג עידן ^{אל}
כעידן הגלות של מלכים והיינו ד' מאות ב' עידין היינו ד' מאות
והיינו י"ב מאות ופלג עדן ב' מאות סך הכל אלף וד' מאות:
ותשקמו בדמעות שליש [כלומר השקה אותם הקב"ה בן גלות
מלכ' לגלות בכל שלש גלות אחרון כי קץ גלות אחרון זה יהי' לסוף

מוב' ב' שהיה דורש *עוד אחת מעט היא ואני מרעיש
את השמים ואת הארץ אלא מלכות ראשונה ע'

ג' פעמי' ת' שנה וג' פעמי' ע' שנה כנגד גלות צבל דהיינו לסוף
אלף וד' מאות ועשר שנים כזר עזרו ולא היה כך מלאתי כתוב
בשם הרב ר' שמואל בר דוד ז"ל: אחת כמעט היא בנבואת חגי
כתיב שהיה מתנבא כשילאו ישראל מגלות צבל ויבנה בה"מ
והיינו עוד אחת מעט היא מעט כבוד אתן להם לישראל ואני
מרעיש את השמים ואת הארץ והנאתי ממדת כל הגוים אל
ירושלים ור"ע דריש ליה לימות המשיח ולאחר קרבן והכי דריש
ליה עוד אחת מעט היא מעט כבוד אתן לישראל ואח"כ יבא
המשיח ודרשה זו אינה אלא קרא אלפני הבית קאי וה"ק חגי
מעט גדולה ומלכות אתן להם לישראל ושנ לא יהיה להם מלך
כל ימות בית המקדש וכך היה דמלכות ראשונה של בית שמונאי
ע' שנה ואע"ג דאמרינן בסדר עולם דמלכות בית שמונאי ק"ג
ומלכות הורדוס ק"ג עיקר כבודם ופארום שלא שלטה בהם אומה
לא בתקיים כ"כ. (מלכות ראשונה) ושנייה של הורדוס כ"ב
שנה ומלכות בן כוזבא ב' שנים וממלה ושנ לא היה להם מלך
מ"ר. וכל הנך דרשו' לא משנה ולא ברייתא. ל"א עוד אחת מעט
היא מעט מלכות אתן להם לישראל לאת' קרבן ולאחר אותו
מלכות הכני מרעיש את השמים וארץ ויבא משיח ואין דרשה זו
כלום שהרי ראינו כמה מלכות לישראל לאחר קרבן ואעפ"כ לא
בא משיח שהמלכות הראשונה שהיתה להם לישראל אחר קרבן
ע' שנה הורדוס כ"ב בן כוזבא ב' וממלה ושנינו בס"ע מפולמוס
של אספסינוס עד פולמוס של טיטוס י"ב שנה ומפולמוס של

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שמו

שנה מלכות שניה נ"ב ומלכות בן כוויבא שתי
שנים ומחצה מאי *ויפח לקץ ולא יכזב א"ר ^{חנניא ב}
שמואל בר נחמני א"ר (יוחנן) [יונתן] תיפח עצמן
של מחשבי קיצין שהיו אומרים כיון שהגיע הקץ
ולא בא שוב אינו בא אלא חכה לו שני *אם ^ס
יתמהמה חכה לו שמא תאמר אנו מחכים והוא
אינו מחכה ח"ל *לכן יחכה ה' לחננכם ולכן ירום
לרחמכם וכי מאחר שאנו מחכים והוא מחכה
מי מעכב מדת הדין מעכבת וכי מאחר שמדרת
הדין מעכבת אנו למה מחכים לקבל שכר שני
*אשרי כל חוכי לו אמר אביו לא פחות עלמא ^ס
מתלתין ושיחא צדיקי דמקבלי אפי שכינה בכל
דרא שני אשרי כל חוכי לו לו בגימטריא תלתין
ושיחא הוו אינו והאמר רבא דרא דקמי קב"ה
חמני סרי אלפי פרסא הואי שני *סביב שמונה עשר ^{יחזקאל}
אלף ל"ק הא דמסתכלי באספקלריא המאירה הא ^ח
דמסתכלי באספקלריא שאינה מאירה ומי
עיוס עד מלכות בן כוויבא י"ז שנים ומלכות בן כוויבא שתי
שנים ומחצה: בן כוויבא חלך צביתר: ויפח לקץ תיפח כפשו
של מחשב הקץ שלא היה לו לבז ולומר כיון שהגיע וכו': יחכה
ה' הוא עלמו מחכה ומחמה שיבא משיח: סביב י"ח אלף
בירושלים של מעלה משמעי קרא בסוף יחזקאל: באספקלריא
המאירה צחק כנהו של הקב"ה אין מסתכלין חלא שלשים ושית
אנל בקלישות הנוגה ללדדין מרחוק מסתכלין כתות הרנה: ומי

נפישו כולי האי והאמר חוקיה א"ר ירמיה משום ר'
שמעון בן יוחאי ראיתי בני עלייה והם מועטין
אם אלף הן אני ובני מהם וכו' עד אם שנים
הם אני ובני הם לא קשיא הא דעיילי בבר הא
דעיילי בלא בר:

קסט אמר רב כלו כל הקיצין ואין הדבר תלויה אלא
במשוכה ומעשים טובים ושמואל אמר דיו

לאבלי שיעמוד באבלו כחנאי ר' אליעזר אומר
אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין
נגאלין א"ל ר' יהושע אם ישראל אין עושין תשובה
אין נגאלין אלא הקב"ה מעמיד להן מלך שגזירותיו
קשות כהמן ומחזירן למוטב חניא אידך ר' אליעזר
אומר אם ישראל עושין תשובה נגאלין שנ' *שובו
בנים שובבים ארפא משובותיכם א"ל ר' יהושע

נפישו כולי האי דלהוי ברור לן דל"ו הו' ולא פקו: והא
רשב"י לא הו' ידע אס אלף הם אס מאה הם אס שנים הם:
הא דעיילי בבר שזריכין ליטול רשות כשכנסין להסתכל
באספקלריא המאירה הנהו לא פקוטי מתלתין ושית אבל אומן
הכנסין בלא רשות מרוב לדקס בהנהו מספקא לן כמה הו':
בתשובה אס כל ישראל חזרי' נתשוב' יבא ואס לאו לא יבא:
דיו לאבלי שעומד באבלו דיו להקב"ה שעומד

(בימינו) [כמה ימים וימינו] אקור כלו' אס לא יעשו תשובה
אינו עומד באבלו כל הימים אלא ודאי קץ [לדבריו] [לדבר] ל"א
דיו לאבלי דין לישראל לער גלות דאפי' בלא תשובה כגאלין:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שיו

והלא כבר נאמר *חנם נמכרת' ולא בכסף תגאלו ^{ישעיה כג}
חנם נמכרת' בע"ז ולא בכסף תגאלו לא בתשובה
ומעשים טובים א"ל ר' אליעזר לר' יהושע והלא
כבר נאמר *שובו אלי ואשובה אליכם א"ל ר' ^{מלאכי ג}
יהושע והלא כבר נאמר *כי אנכי בעלתי בכם ^{ירמיה ג}
ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה והבאתי
אתכם ציון א"ל ר' אליעזר והלא כבר נאמר
*בשובה ונחת תושעון וגו' א"ל ר' יהושע לר' אליעזר ^{ישעיה ל}
והלא כבר נאמר *כה אמר ה' גואל ישראל ^{שם חט}
קדשו לבזה נפש למתעב גוי וגו' א"ל ר' אליעזר ^{צח}
והלא כבר נאמר *אם תשוב ישראל נאם ה' אלי ^{ירמיה ד}
תשוב א"ל ר' יהושע והלא כבר נאמר *ואשמע ^{דניאל יב}
את האיש לבוש הברדים אשר ממעל למימי היאור
וירם ימינו [ושמאלו אל השמים וישבע בחי העול'
כי למועד מועדים וחצי וככלות נפץ יד עם קדש
לא בכסף לא בתשובה ומעשים טובים דאפי' אין עושין תשובה
נגאלין משום דאמר חנם נמכרתם קרי כסף בלא תשוב': בעלתי
אתכם משמע בעל כרכם בלא תשובה: אחד מעיר אברור
הלדיקים ואניאם לליין אע"פ שאין כולם קוורים: כה אמר ה'
לבזה נפש למתעב גוי אותן הצוין ומתועבין בעצירות אע"פ
יגאלו ומלכים יראו וקמו: כי למועד מועדים אלמא יש קץ
בדבר: וככלות נפץ יד עם קדש כשתכלה תקומתם וקוץ
ידיהם שהיתה כפולה אילך ואילך גבורה ותועלת לפשוט אנה
ואנה ואחר שתכלה גבורתם איהו שפלים למאוד:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

תכלינה כל אלה] שחק ר' אליעזר וא"ר אבא אין
 יחזקאל לילך קץ מגולה מזה שנ' *ואתם הרי ישראל
 ענפיתם תחנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו
 לבא ר' (אליעזר) [אלעזר] אומר אף מזה שנ'
 זכריה ח *כי לפני הימים (האלה) [ההם] שכר האדם לא
 נהיה ושכר הבהמה איננה וליוצא ולבא אין שלום
 מן הצר מאי ליוצא ולבא אין שלום מן הצר רב
 אמר אף תלמידי חכמים (שיש) [שכתוב] בהם
 תל' קיט *שלום דכתי' *שלום רב לאוהבי תורתך אין להם
 שלום מפני הצר ושמואל אמר עד שיהיו כל
 השערים כולם שקולין:

קע א"ר חנינא אין בן דוד בא עד שיתבקש דג לחולה
 ולא ימצא שנאמר *אז אשקיע מיניהם

יחזקאל לבב תכלינה אלו הברות ויבא עשיר כדאמר' כי אלת יד: מגולה
 מזה כשתמן ארץ ישראל פריה בעין יפה אז יקרב הקץ ואין לך קץ
 מגולה יותר: [ר"א אומר אף] מזה הפסוק כשתראה שאין שום
 אדם עשיתך ואף שכר הבהמה לא נהיה והיינו כדאמרן עד
 שתכלה פרוט' מן הכיס אין מעות מלווי' נכיס: שכר בהמה
 עבודת האדם שהיא ע"י בהמה איננה: וליוצא ולבא אין שלום
 אז יבא עשיר: שלום רב והיינו ליוצא ולבא אלו ת"ח אותם שהי'
 דינם ללכת ולבא בשלום כדכתיב שלום רב לאוהבי תורתך אפי'
 להנהיגו אין שלום: מן הצר מרוב הברות ל"א מילה"ר: שקולין
 שוין שער התבואה ויין רווקים כדאמרין ה' שובע גדול. ל"א
 שקולים שכלם יקרים:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שיח

ונהרותיהם כשמן אוליד וכתיב (בתריה) * ביום יחזקאל
ההוא אצמית קרן לכית ישראל אמר רבי חמא כט
בר' חנינא אין בן דוד בא עד שתכלה מלכות
הזלה מ' ישראל שנא' * וכרת הזלזלים במזמרות יציגה ית
וכתיב בתריה בעת ההיא יובל שי לה' צבאות
וגו' ואמר ועירא א"ר חנינא אין בן דוד בא עד
שיכלו גסי הרוח מ' ישראל שנאמ' * כי אז אסיר פכיה ג
מקרבך עליו גאותך וכתי' * והשארתי כקרבך עם ס
עני ורל וחסו בשם ה' א"ר שמלאי משום רבי שנת פד'
אלעזר בר' שמעון אין בן דוד בא עד שיכלו כל יט
שופטים ושופטים מ' ישראל שנ' * ואשיבה ידי עלך יציגה א
ואצרוף כבור סיגיד ואסירה כל בדיליך ואשיבה
שופטיך וגו' אמר עולא אין ירושלים נפדית אלא
בצדקה שנ' * ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה. ס
א"ר פפא אי בטלי יהירי בטלי אמנושי דכתיב
* ואצרוף כבור סיגיד ואסירה כל בדיליך אי בטלי ס

כשמן אוליד גיהיו כולם קפויין וכיון שהם קפויים אין דגים
כמלאים נמכה: עד שתכלה מלכות הזלה שלא תהא
להם זולטנות לישראל אפילו זולטנות קלה וזלה: נטישותיו
עכפיים קטנים כל' השרים והשופטים: וחסו בשם ה' כל'
שתבא להם גאולה ויחסו כלל שדי: סיגיד מערבות שדך: בדיליך
המזדללים לראשי עם: יהירי גסי רוק מ' ישראל: אמנושי מכשפים
שמלערים ישראל במס' שנת פלוגתא איכא מ"ד אמנושי קרשי
ואיכא מ"ד גידוסי עובדי ע"ז: ואצרוף כבור סיגיד כמו רב

לפניהם ג' דיוני בטלי גזירפטי דכתיב *הסיר ה' משפטך
 פנה אויבך. א"ר יוחנן אם ראית דור שנחמעט
 ש"כ כג והולך חכה לו שנ' *ואת עם עמי חושיע ועיניך
 על רכיים תשפיל. וא"ר יוחנן אם ראית דור שצרו'
 ישיג' כע רבות באות עליו כנהר חכה לו שנא' *כי יבא
 כנהר צר רוח ה' נוססה בו (וכתיב) [וסמך ל']
 שם *ובא לציון גואל. וא"ר יוחנן אין בן דוד בא אלא
 בדור שכולו זכאי או בדור שכולו חייב בדור
 שכולו זכאי שנ' *ועמד כלם צריקים לעולם ירשו
 שם כט ארץ בדור שכולו חייב דכתיב *וירא כי אין איש
 שם מט וישתומם כי אין מפגיע וכתיב *למעני אעשה:
 קעא א"ר אלכסנדראי ר' יהושע בן לוי רמי כתי' *בעתה
 וכתיב אחישנה וכו' אחישנה לא וכו' בעתה.
 שם ישיג' כס וא"ר אלכסנדראי ר' יהושע ב"ל רמי כתי' *וארו
 עם ענני שמיא כבר אינש אחי וכתי' *עני ורוכב
 על החמור וכו' עם ענני שמיא לא וכו' עני ורוכב
 על החמור א"ל שבור מלכא לשמואל אמריתו
 דמתרגמי' סגיא רבים וגדולים בגסותם כשאלרף ואסלקס עמד
 חזי חסירה כל גדילך. אמגזי הדלי' מיראת המקום: גזירפטי
 שופטי חוה"ע הקובעים את ישראל במקלות: משפטך כמו
 שופטך: פנה אויבך גזירפטי: נוססה כמו כוסס כוסס וכו'
 יאכלס סס רוח המקום כוקנת ומקצת אותם עם הלכות
 הבאות שאף הוא מתכוין להשמידם: ירשו ארץ היינו גאולה:
 עם ענני שמיא כבר אינש אחי במהירות: וכתיב עני ורוכב
 על חמור כעני הנא על חמורו בעללות:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שיט

משיח על חמרא אתי אישדר ליה אנא סוסיא
ברקא דאית לי א"ל מי אית לך בר חזור גווני.
(רבי יהושע ב"ל אשכחיה לאליהו דהורה קאי
אפתחא דג"ע א"ל אימת אתי משיח א"ל לשורצה
אדוננו הזה א"ר יהושע כן לוי ב' ראיתי וקול ג'
שמעתי ד) ריב"ל אשכחיה לאליהו דהורה קאי
אפתחא דמערתא דרשב"י א"ל אתינא לעלמא
דאתי א"ל אם ירצה האדון הזה אריב"ל ב' ראיתי
וקול ג' שמעתי (אמינא) [אמר] לי אימת אתי
משיח א"ל ויל שויליה לדידיה והיבא יתיב אפתחא
דרומי ומאי סימניה יתיב ביני עניי סובלי חלאי
ובולן שרו ואסירי בחד זמנא ואיהו שרי חד ואסיר

כל זה
אינו נגמ'

סוסיא ברקא סוס מסורק (ומכוון) [*ומלווין] וכאם שיש לי דש"ל
דנכתי הוא שיבא על סמור מלגלג הי'. ל"א סוסי דקא סוס דדוק
לרון: בר חזור גווני כלום יש לך סוס דר מאה גווכן שמור שלו
כן היא במלמא בעלמא דחייה. חזור מאה בלשון פרסי. גווכי
גווכין: האדון הזה שכינה היתה עמהם: קול ג' דשכינה הוא
בהדיהו: לדידיה למשיח: בפתחא דרומי כראה למורי לא
בפתח רומי ממש אלא גן עדן הוא כנגד כל העולם וקאמר ליה
דנאמתו לד של גן עדן שכנגד פתח רומי משיח שרי: סובלי חלאי
מכוגעי' והוא כמי מכוגע דכתיב והוא מקולל מפשעינו וכתיב
קלינו הוא כשא: בלהו מי שיש לו ד' וה' כגעי': אסרי להו ושרי
בחדא זימנא מתירין כל כגעיהם ביחד ומקנחין אותם ומחזרין
וקושרין אותן: ואיהו משיח: שרי חד כגע ומקנחו וקושרו ואס"כ

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

חד אמר דלמא מיבעינא דלא איעכבנא אויל
 לגביה א"ל שלום עליך רבי ומורי א"ל שלום עליך
 בר ליואי א"ל לאימת אחי מר א"ל היום. אחי
 לגבי אליהו א"ל מאי אמר לך א"ל שלום עליך
 בר ליואי א"ל אבטח לך ולאבוך לעלמא דאחי
 א"ל שקורי קא שקיר בי דאמר לי היום אתינא
 תהלי' נה ולא אתא א"ל הכי אמ' לך *היום אם בקולו חשמעו:
 קעב שאלו תלמידיו את ר' יוסי בן קסמא אימחי בן
 דוד בא אמר מתירא אני שמא תבקשו
 עס

ממני אות אמרו לו אין אנו מבקשים ממך אות
 אמר להן לכשיפול השער הזה ויבנה ויפול ויבנה
 ויפול ואין מספיקין לבנותו עד שכן דוד בא אמרו
 רבינו חן לנו אות אמר להן ולא כך אמרחם לי
 שאין אחם מבקשים ממני אות אמרו לו וואעפ"כ
 אמר להם אם כך יהפכו מי מערת פמייס לדם

מתיר האחר ועושה כמו כן ואינו עותיר שכי נגעים יחד דסנר
 איבעי ליה ללאת ולגאול את ישראל לא איתעכנ כדי קשירת שכי
 נגעים: א"ל ר' יהושע למשיח לאימת אחי מר א"ל היום:
 אבטח לך ולאבוך לעולם הבא דאי לאו לדיקים גמורים אתם
 לא הוה יהיב לך שלמא ולא הוה מדכר שמא דלנזק: היום אם
 בקולו של הקב"ה תשמעון:

השער הזה של רומי שברומי היה צאותה שעה: ואין מספיקין
 לבנותו פעם שלשית: מי פמייס שירדן כונע ממנו כדתכיא
 צכורות ירדן ולא מערת פמייס ומפרש התם שפיר:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שכ

ונהפכו. בשעה פטירתו אמר להם העמיקו לי ארונים * שאין כל דקל ודקל שבבבל שאין סוס ^{סס ע"ג} של פרסיים נקשר בו ואין לך כל ארון וארון שבא"י שאין סוס מדי אוכל בו חבן אמר רב אין בן דוד בא עד שתפשוט מלכו' (רומי) על ישראל תשעה חדשים שנ' * לכן יחנם עד עת יולדה ילדה ויחר ^{וייכה} אחיו ישובון על בני ישראל:

אמר עולא ייתי ולא אחמיניה וכן אמר (רבא) קעג [רבה] ייתי ולא אחמיני' רב יוסף אמ' ייתי ^{סס} ואזכה דאיתוב בטולא דכופיתא דחמריה אמ' לי' אבוי (לרבה) [לרבה] מאי טעמך אילימ' משום

העמיקו ארונים ע"י לי קבר נקרקע עמוק: שאין סוס מדי אוכל בו חבן אמוליאין הארוכות חוץ לקרקע ועושין מהם חנוסים במלחמת גוג ומגוג: שאין כל דקל וכו' כלו' עתידין פרס ומדי לבא על צבל וללכדה ותחמלא כל ארץ צבל טילות פרסיים וסוסייהם ומאס באים לא"י ולוכדין אותה: עד שתפשוט מלכות א' על ישראל ט' חדשים שנ' לכן יחנם לישראל עד עת יולדה ילדה והיינו ט' קדשים כדמחרגמין בכן יתמסרון צעידן דילדתא למילד וכת' ועמד וראה צעו יי' [וישבו כי עתה יגדל] ומתרגמי' [ויתבון מניכי] גלותהון: עד בני ישראל היינו כל העולם שישראל מפחרים בו:

ייתי משיח ולא אחמיניה: בטולא דכופיתא דחמריה צבל הרעי של חמורו כלו' אפילו בכך אני רולה וצלנד שאראנו: כופיתא רעי כמו ורמא כופתא וסכר ירדכא צב"ג: מ"ט אמר

חבלו של משיח והתניא שאלו תלמידיו את רבי
אליעזר מה יעשה אדם וינצל מהכלו של משיח
יעסוק בתורה ובגמילות חסדים ומר הא חורדה
והא גמילות חסדים אמר שמא יגרום החטא
כדר' יעקב בר אידי דר' יעקב בר אידי רמי כתיב
*והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך וכתי'
*ויירא יעקב ויצר לו שהיה מתירא שמא יגרום
החטא כדתניא *עד יעבור עמך ה' זו ביאה ראשונה
עד יעבור עם זו קנייה זו ביא' שנייה אמור מעתה
ראויין היו לעשו' להם נס בביאה שנייה כביאה
ראשונה אלא שגרם החטא וכן א"ר יוחנן ייחי ולא
אחמיניה א"ל ר"ל מ"ט אולימא משום דכתיב
*כאשר ינום איש מפני הארי ופגעו הרוב [ובא
הבית] וסמך ידו על הקיר ונשכו הנחש בא ואראך
דוגמחו בעה"ז בזמן שאדם יוצא לשרה פגע בו
סנטר דומה כמי שפגע בו ארי נכנס לעיר פגע בו
לא אחמיניה: חבלו של משיח גורלו וסלקו ולקמן צעי מתי
היא. ל"א קנלו פקדים וקבלים שיהיו צימיו מקיל הכפרים
לעשו' להם נס (כן נס) לעלות בזרוע על כרסם של מלכי
פרס: בביאה שנייה צימיו עזרא כביאה ראשונה צימיו יהושע
מדהקישן הכתוב: מ"ט אי זו לרה צאה צימיו שאתה אומר' לא
אחמיניה: סנטר מפר' נב"צ בר תתחייא שידע מלכי השדות
וגבוליהן עד כאן של פלוגי מכאן ואילך של פלוגי ובידו לרבות
לאחד ולמעט לאחר וכשפגעו אותו סנטר רוצה למדוד שדות

בשנת

איתא

יקיים

שש

ספרות

רצ"ל כח

סס לכ

שמות טו

ענוס ה

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שכא

גבאי דומה כמי שפגעו דוב נכנס לביתו ומצא
בניו ובנותיו מוטלין ברעב דומה כמי שנשכו נחש
אלא משום דכתיב *שאלו נא וראו אם יולד זכר ירמיה ל
מדוע ראיתי כל גבר ידיו על חלציו כיוולד' ונהפכו
כל פנים לירקון מאי ראיתי כל גבר אמר רבא
בר יצחק א"ר מי שכל גבורה שלו ומאי נהפכו
כל פנים לירקון א"ר יוחנן פמליא של מעלה
ופמליא של מטה (באותה שעה אומר) [בשעה
שאמר] הקב"ה הללו מעשה ידי והללו מעשה
ידי היאך אאבר אלו מפני אלו [אמר רב פפא]
היינו דאמרי אינשי רהיט ונפל תורא ואזיל ושדי
ליה סוסיא באוריה:

ולקבר מילרי השדות דומה כמי שפגעו בו ארי: גבאי גובה מס
המלך: מי שכל הגבורה שלו הקב"ה מטער בעלמו כיוולדה
ואומר בשעה שמעביר האומות מפני ישראל האיך אאניד אלו
מפני אלו: פמליא של מעלה ושל מטה מלאכים וישראל.
אפילו הגרים לא גרסי: רהיט ונפל תורא ואזיל ושדי סוסיא
באוריה כשרץ השור ונפל מעמידין סוס במקומו נאנסו מה שלא
היה רולה לעשות קודם מפלתו אל שור שהיה מניב שורו ביותר
וכשמתרפא שורו היום או למחר ממפלתו קשה לו להוליא סוסיא
מפני השור לאחר שהעמידו שם כך הקב"ה כיון שבא מפלתו של
ישראל כותן גדולתו לאוה"ע וכשחזרין ישראל בתשובה ונגאלין
קשה לו לאבד אוה"ע מפני ישראל. אוריה כמו ארוות סוסיא:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

קעד אמר רב גידל אמ' רב עהדין ישראל דאכלי שני
 משיח אמר רב יוסף פשיטא ואלא מאן
 אכיל להו חילק ובילק אכלי להו לאפוקי מדר'
 הילל דאמר אין משיח לישראל שכבר אכלוהו
 בימי חזקיה אמר רב לא אברי עלמא אלא לדוד
 ושמואל אמר למשה. ורבי יוחנן אמר למשיח.
 מה שמו רבי ר' שילא אמרי שילה שמו שנא'
 רש"י חט *עד כי יבא שילה. רבי ר' ינאי אמרי ינון שמו
 מלי' עב' שנא' *יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו רבי
 ירמיה טו רבי חנינא אמרי חנינא שמו שנאמר *אשר לא
 דאכלי שני משיח שזנע שיהיה צאותן הימים לישראל יהיה:
 אלא חילק ובילק אכלו להו כך היו רגילין לומר באדם
 שאומר שדים ושדות יאכלוהו ובס' קולין לא חילק ידענא ולא
 בילק ידענא. ולי כראה דמשמעות לשון חילק ובילק לשון קורבה
 כמו ומצולקה ואמרינן צולין לא חילק דרבנן דמלריכין לחלק
 הסימן שמלריכין לחלק כל הטבעת ולשייר על פני כולו ולא חילק
 לר' יוסי שמלריכין הסימן שחית קלת בתוך הטבעת והשאר קוץ
 לטבעת וכראה לחורי דאין לו משמעות לא הכא ולא התם. ל"א
 חילק ובילק שני דייכי סדוס שהיו שמותיהם כך: אין משיח
 לישראל שחזקיה היה משיח ועליו כאמרו כל הנבואות חלמין
 קרן לבית ישראל ועמד וראה בעוז ה': אלא לדוד צויתו שהיה
 עתיד לומר כמה שירות ותשבחות: למשה בשביל משה שהיה
 עתיד לקבל את התורה: מה שמו של משיח: ינון שמו כמו ינאי
 כל אחד היה דורש אחד שמו: לפני שמש עד שלא נברא היה
 שמו ינון והיינו אחד מ' דברים שעלו במחשבה לבראות: ולא

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שכב

אחז (להם) [לכם] חנינה. וי"א מנחם בן חזקיה שמו
 שנא' * כי רחק ממני מנחם משיב נפשי. ורבנן
 אמרי חזקיה רבי רבי שמו שני * אכן חלינו הוא
 נשא ומבאובינו סבלם ואנחנו חשבנוהו נגוע מוכה
 אלהים ומעונה. אמר רב נחמן אי מן חייא הוא
 כגון אנא שנא' * והיה אדוני ממנו ומושלו מקרבו ירמיה ל
 יצא אמר רב אי מן חייא הוא כגון רבינו הקדוש
 אי מן מחייא הוא כגון דניאל איש חמורות אמ'
 רב יהודה אמר רב עתיד הקב"ה להעמיד להם
 דוד אחר שנא' * ועברו אחת' אלהיהם ואת דוד ס
 מלכם אשר אקים להם הקים לא נאמר אלא
 אקים א"ל רב פפא לאביי והכתיב * ודוד עבדי יחזקאל ל
 נשיא להם לעולם כגון קיסר ופלג קיסר. דרש
 ר' שמלאי מ"ד * הוי המתאווים את יום ה' למת עמוס ס

אחז (להם) [לכם] חנינה עדיין לא יבא משיח: מנחם בן
 חזקיה: חזקיה רבי רבי שלום של בית רבי: אי מן חייא הוא
 כגון רבינו הקדוש אס משיח מאותן שטיס עכשיו ודאי היינו
 רבינו הקדוש לסובל תחלואים וססיד גמור הוה כדאמרי' בנ"ת:
 ואם הוא מאותן שמתו כבר היינו דניאל איש חמורות שכלון
 ציסורין צנוב אריות וססיד גמור היה והאי כגון לאו דזוקא.
 ל"א כגון רבינו הקדוש כלו' אס יש דוגמתו צטיס היינו רבינו
 הקדוש ואס דוגמא הוא למתים היינו כגון דניאל איש חמורות:
 דוד אחר שעתיד למלוך עליהם: אקים הקים לא כאמר אלא
 אקים: כגון קיסר ופלג קיסר מלך וסני לו כך דוד הקדש מלך

זה לכם יום ה' הוא חושך ולא אור משל לתרגול
ועטלף שהיו מצפי' לאור א"ל תרגול לעטלף אני
מצפת לאורה שאורה שלי הוא ואתה למה לך
צט אור' *והיינו דא"ל ההוא צדוקי לר' אבהו אימתי
אתי משיח א"ל לכי חפי להו חשוכא להנהו אינשי
ישעיה ס א"ל מילט קא לויטת לי א"ל קרא כתיב *כי
הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים [ועליך
יורה ה' וכבודו עליך יראה] תנא רבי (אלעזר)
[אליעזר] אומר ימות המשיח ארבעים שנה שנ'
תלים לה *ארבעים שנה אקוט בדור ר' אלעזר בן עזריה
ישעיה כג אומר ע' שנה שנ' *והיה ביום ההוא ונשכחת צור
(מעיר) ע' שנה כימי מלך אחד אי זהו מלך מיוחד
תלי' עב הוי אומ' זה משיח. ר' אומ' שלשה דורות שנ' *ייראוך

כדכתיב ודוד מלכם אשר אקים ודוד המלך שני לו דכתיב נשיא
להם ולא כתיב מלך: עטלף קלב"א שור"ץ בלע"ז ואין לה
עינים: שאורה שלי הוא שיש לי עינים לראות ומלאכי כהנים
בה כך ישראל חספין לגאולה שיום ה' יהיה להם אור גדול אבל
האומות למה מקוים אותו הרי הוא להם חשך ולא אור: ה"ג
היינו דא"ל ההוא מיכא לר' אבהו וכי: אקוט בדור אקט ישראל
ואמלך עליהם כמו נקוט נקטיה: ארבעים שנה אקוט בדור
אעשה בדור קטן של מ' שנה שהוא משונה מדורות שלפניו
מסתמא היינו משיח ששינוים גדולים יהיה בדורו ופסטיה דקרא
מיהא גבי מתי מדבר אבל מדכתיב אקוט משמע אף להבא היה
מתבא: מיוחד קשוב: ה"ג רבי אומר ג' דורות שנ' ייראוך

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שכן

עם שמש ולפני ירח דור דורים. רבי הלל
אומר אין להם משיח לישראל שכבר אכלוהו
בימי חזקיהו אמר רב יוסף שרא ליה מריה לרבי
הלל חזקיה אימת הוה בבית ראשון ואלו זכריה
קא מתנבי בבית שני ואמר *גילי מאד כח ציון זכריה ט
הריעי כח ירושלים הנה מלכך יבא לך צדיק
ונושע וגו':

תניא אידך ר' אליעזר אומר ימות המשיח ארבעי קעה
שנה כתיב הכא *ויענך וירעיבך ויאכילך ש
את המן וכתיב התם *שמחנו כימות עניתנו שנות
ראינו רעה ור' דוסא אומר ח' שנה שנ' שמחנו
כימות עניתנו וגו' וכתיב *ועבדום וענו אותם ארבע
מאות שנה רבי אומר שס"ה שנה כמנין ימור
החמה שנא' *כי יום נקם בלבי ושנת גאולי באה
עם שמש כלו' כהדי משיח שכתוב בו לפני שמש יכון שמו ייראוך
כל ישראל ולפני ירח לפני מלכות בית דוד שנמשל כירק כדכתיב
כירק יכון עולם וגו' כמו כן ייראוך דור דורים דור אחד
דורים ב' הרי ג': אין להם משיח לישראל אלא הקב"ה
ימלוך בעצמו ויגאלם לדוד: שרא ליה מריה ימקול לו הקב"ה
שאמר דברים אשר לא כן: ואלו זכריה מיהא מתנבא על
משיח בבית שני דכתיב במרי עשר הנה מלכך יבא לך וגו'
ולאו היינו זכריה בן יהוידע הכהן שכיבא בבית ראשון אלא זכריה
בן נרביה שהיה במלכות דריוס:

רבי אומר שס"ה כמנין ימות החמה דכתיב כי יום נקם בלבי

מאי יום נקם בלבי א"ר יוחנן ללבי גליתו לאיברי
לא גליתו ר' שמעון בן לקיש אומר ללבי גליתו
למלאכי השרת לא גליתו חני אבימי בריה דר'
אבהו ימות המשיח לישראל שבעת אלפים שנה
ישעי' כג שנ' * (כמשוש) [ומשוש] חתן על בלה ישיש עליך
אלהיך. א"ר יהודה אמר שמואל ימות המשיח
כמיום שנברא העולם ועד עכשיו שנ' * כימי השמים
על הארץ. רב נחמן בר יצחק אמר כימי נח עד
עכשיו שנ' * כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי. א"ר
חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים לא נחנבאו

ישעי' כג

דברים יא

ישעי' כד

נקם של מרגלים שנה אחת לכל יום דכתיב יום לשנה יום לשנה
גו' כך שנת גאולי צאה שנה ליום שנה ליום שלכל יום ויום של
שנה זו הכתובה שנת גאולי בעקרא זה כותבין שנה אחת ואית
דגרסי רבי אומר שס"ה אלפים שנה דכתיב ושנת גאולי צאה
ושנה של הקצ"ה הכי הוי דכתיב כי אלף שנים בעיניך כיום:
לאיברי לא גליתו שלא הולאתי דבר חפי שהיו אנרי יכולין
לשמוע אבל בלבי היה טמון הדבר: ועד עכשיו עד ימות המשיח:
למען ירבו ימיכם כימי השמים על הארץ ולא עמדו צארכס
כ"כ אבל עתידין לעמוד כשיצא משיח: במשוש חתן שבעת ימי
המשתה כן ישיש עליך ז' ימים ויומו של הקצ"ה אלף שנה: כי
מי נח כמו כימי נח כקצבון השנים שנמלא בידי לאותו זמן
שנשבעתי ונעבור מי נח [עוד] על הארץ כן נשבעתי כפי אותו
קצבון שנשבעתי מקלוק עליך ומגער כך שלא אקריב את עולמי
לאקר שיצא משיח עד שיכלה זה הזמן: לא נחנבאו טונה לישראל:

חלק פרק אחר עשר סנהדרין שכר

אלא לימות המשיח אבל לעה"ב *עין לא ראתה
 אלהי' זולתך יעשה למחכה לו ופליגא דשמואל
 דאמר שמואל אין בין העת"ז לימות המשיח אלא
 שיעבוד מלכויות כלבד וא"ר חייא בר אבא א"ר
 יוחנן כל הנביאים לא נתנבאו אלא לבעלי חשובה
 אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה אלהים זולתך
 ופליגא דר' אבהו דא"ר אבהו מקים שבעלי חשובה
 עומדים שם אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד
 שם שנא' *שלוש שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ^{ס ס מ}
 ורפאתיו ברישא רחוק והדר קרוב מאי רחוק רחוק
 דמעיקרא ומאי קרוב קרוב דמעיקרא [ודהשתא]
 ור' יוחנן אמר לרחוק שהוא רחוק מעבירה קרוב
 שהוא קרוב מעבירה ונחרחק ממנה וא"ר חייא
 בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו
 אלא למשיח בכו לתלמיד חכם ולעושר
 פרקמטיא לתלמי' חכם ולמהנהג ת"ח מנכסיו אבל
 ת"ח עצמן עין לא ראתה אלהים זולתך מאי עין
 לא ראתה א"ר יהושע בן לוי זה יין המשומר
 בענביו משיח ימי בראשית ריש לקיש אמר זה
 עין לא ראתה אין קץ לדבר : צדיקים אינן עומדין דגדול כחן
 של בעלי תשובה שאין כל צריה יכולה לעמוד במחילתן : ברישא
 לרחוק שנתרחק מן הקב"ה וא"כ שכליו בתשובה : והדר שלום
 לקרוב מעיקרו לדיק גמור דגדול כחן של בעלי תשובה : שהיה
 רחוק מעבירה כל ימיו והיינו לדיק גמור :

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שכה

הלומד תורה ואינו מלמדה זהו דבר ה' בזה ר'
נתן אומר כל מי שאינו משגיח על המשנה. ר'
נתוראי אומר כל שאפשר לעסוק בתורה ואינו
עוסק. רבי ישמעאל אומר זה העובר ע"ז. מאי
משמע דתנא דבי רבי ישמעאל כי דבר ה' בזה
זה המכזה דבור שנאמ' לו למשה מסיני *אנכי
ה' אלהיך לא יהיה לך אלהים אחרים וגו'. ר'
יהושע בן קרחה אומר כל הלומד תורה ואין חוזר
עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר. ר' יהושע
אומר כל הלומד תורה ומשכחה דומה לאשה
שיוולדת וקוברת. ר' עקיבא אומר *זמר בכל יום
זמר בכל יום אמר רב יצחק בר אבדימי מאי
קרא שנ' *נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו
הוא עמל במקום הזה וחורתו עומלת לו במקום

גמר חרצו: המשנה זה שעושה כמי שאינה עיקר: זה העובר
ע"ז היינו דבר ה' דבור שדבר הקב"ה נעלמו לישראל דלכפי ולא
יהיה לך מפי הגבורה שמענוס: חוזר לשכחה: זמר בכל יום
היה מסדר תלמודך אע"פ שסדור צפוף כזמר והוא יגרוס לך
שחא לעולם [הנא] נשמחה וצאירים: נפש עמל עמלה לו
(מפני שעמל עמלה לו) מפני שעמל בתורה תורה עומלת לו:
כי אכף עליו פיהו מפני שהוא משיס דברים צפוי תמיד כאלו
על הקמור. ל"א זמר כלומר שעוסק בצאירים וצמירות תדיר
כעשה זמר כך הקמור על התורה כעשה לו סדורה צפוי: תורה
עומלת לו שמחורת עליו ומנקהת מאת קוטה למסור לו טעמי

שמות כ

ס ע"ב

משלי טו

א"ר אלעזר אדם לעמל נברא שנאמ' *כי
 אדם לעמל יולד ואיני יודע אם לעמל פה נברא
 אם לעמל מלאכה נברא כשהוא אומר כי אכף
 עליו פיהו הוי אומר לעמל פה נברא ועדיין איני
 יודע אם לעמל חורה אם לעמל שיחה כשהוא
 אומר *לא ימוש ספר החורה הזה מפיד הוי אומר
 לעמל חורה נברא והיינו דאמר רבא כולו גופי
 דרופתקי נינהו טוביה לדוכי והוי דרופתקי דאוריית'
 *נואף אשה חסר לבאר"ל זה הלומד תור' לפרקי שנ'
 *כי נעים כי תשמרם בבטנך יכונן יחדיו על שפתך:
 קצו ת"ר *והנפש אשר תעשה ביד רמה זה מנשה
 בן חוקיה שהיה יושב ודורש בהגדו' של
 דופי אמ' [וכי] לא היה לו למשה לכתוב אלא *ואחות
 לוטן חמנע ותמנע היחה פלגש לאליפו *וילך ראובן
 חורה וסמריה וכל כך למה שאכף שכף פיהו על דברי חורה:
 דרופתקי טרמקין כלומר כל הגופין לעמל נבראו: טוביה לדוכי
 אשריו למי שזכה והיה עמלו וטרוו בתורה. ל"א דרופתקי כי
 ארוך שמימין בו מעות כל הגופין נרמקין הם לקבל ולהכניס
 דברים אשריו למי שזכה ונעשה נרמק לתורה: לומד חורה
 לפרקים ואינו לומד תדיר כמי שאין לו אשה וצועל פעמים זו
 ופעמים זו: [כי נעים כי תשמרם] אימתי תשמרם בבטנך בזמן
 שיכונן יחדיו על שפתך:

לא היה לו למשה לכתוב אלא ואחות לוטן חמנע בתמיה
 דבר שאינו לריך הוא וכן היה מלגלג ואומר שכתב משה שלא
 לצורך ולקמיה מפרש דהיינו מגלה פנים בתורה: וילך ראובן

בימי קציר חטים וימצא דוראים בשדה יצתה
 בת קול ואמרה ליה *תשב באחיק תדבר בבן
 אמך ותתן דופי אלה עשית והחרשתי דמית היות
 אהיה כמוך וגומר ועליו מפורש בקבלה *הוי
 מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאת
 מאי כעבות העגלה. אמר רבי אסי יצר הרע
 בתחלה דומה לחוט של *כוביא ולכסוף דומה
 לעבות העגלה ודאחאן עלה מיהא אחות לוטן
 תמנע מאי היא תמנע בת מלכים הואי דכתיב
 *אלוף לוטן אלוף תמנע וכל אלוף מלכותא בלא
 תאג' היא בעיא לאיגורוי באחה אצל אברהם
 יצחק ויעקב ולא קבלוה הלכה והיתה פלגש לאליפו
 בן עשו אמרה מוטב חתא שפחה לאומה זו ולא
 חתא גביר' לאומ' אחרת נפק מינה עמלק דצערינהו
 לישראל מ"ט דלא איבעי להו לרחקה. וילך ראובן
 בימי קציר חטים אמר רבא בר יצחק אמר רב
 מכאן לצדיקים שאין פושטים ידיהם בגזל. וימצא

וגו' היינו כמי שלא לזרוך: בחבלי השוא נזכר נלא שום הנא'
 היה מוטב: מלכותא בלא חגא שר גדול אלא שאינו מוכתר
 ובין דתמנע הית' אמות מלך ודאי בת מלך היא: מוטב שאהיה
 שפחה לאומה זו לפני אנרסה וילקק ויעקב שהם יראי שמים
 ולא אהיה גברת לאומה אחרת ולכך נעשת פלגש לאליפו בן
 עשו שהיה מזרע ילקק: לרחקה מתחת כנפי השכינה שהיה
 להם לגיירה: בימי קציר חטים לאחר שקלרו השדה שהכל

תלמיד
 נשעיה ה
 כוביא
 וכעבוד
 גרים
 כוביא
 ראשית לו
 עיין
 בהרמב"ן
 בחומש

דודאים בשדה מאי דודאים אמר רב יברוחי. לוי
אמר סיגלי. ר' יונתן אמר סביסקי (סיבסוך) א"ר
אלכסנדראי כל העוסק בתורה לשמה משים שלום
בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה שנ' *או
יחזיק במעווי יעשה שלום לי שלום יעשה לי.
רב אמר כאלו בנה פלטרין של מעלה ושל מטה
שנא' *ואשים דברי כפיך וגו' *לנטוע שמים וליסוד
ארץ ר' יוחנן אמר אף מגין על כל העולם כלו
שנא' *ובצל ידי כסיתך ולוי אמר אף מקרב את
הגאולה שנא' *ולאמר לציון עמי אתה אמ' ריש
לקיש כל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו
הכתוב כאלו עשאו שנא' *ואת הנפש אשר עשו
בחרן. ר"א אומר כאלו עשאו לדברי תורה שנ'
דברי' כס' *ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם.
רבא אומ' כאלו עשאו לעצמו שנ' ועשיתם אותם
אל תקרי אותם אלא אחס א"ר אבהו כל המעש' את
חבירו לדבר מצוה מעלה עליו הכתוב כאלו עשאו
רשאי' ליכנס לתוך שדה קצריהן: יברוחי כדמתרגמינן ולא
איתפרש מאי היא: סיגלי וסביסקי (וסבסוך) מיכין אפרים
סיגלי עיקרי עשנים והוא מחיבי נשמים ואמהות של אותן עשנים
קרי סגלי וסביסקי (וסבסוך) כמי מין נשמים: מעוז תורה:
שלום שלום תרי זימני אחד למעלה ואחד למטה: פלטרין
של מעלה ושל מטה כדכתיב לנטוע שמים וליסוד ארץ: אשר
עשו בחרן דמתרגמינן דענידו לאורייתא נהרן וקרי להו
עשייה: כאלו עשאו לאותו דבר מלוה:

שנאמר *ומטך אשר הבית בו ארץ היאור וכי שמות ין
משה הכה את היאור והלא אהרן הכהו אלא
לומר לך כל המעשה את חברו לדבר מצוה מעלה
עליו הכתוב כאלו עשאו:

פיסקא אפיקורוס רב ור' חנינא אמרי תרוייהו קעח
זה המבזה תלמיד חכם ר' יוחנן ור' יהושע ^{שס}

בן לוי אמרי זה המבזה חברו בפני תלמיד חכם
בשלמ' למאן דאמר המבזה חברו בפני תלמיד
חכם אפיקורוס הוי מבזה תלמיד חכם עצמו מגלה
פנים בתורה שלא כהלכה הוי אלא למאן דאמ'
מבזה תלמיד חכם עצמו אפיקורוס הוי מגלה פנים
בחור' כגון מאן כגון מנשה בן חזקיה ואיכא דמתני
לה אסיפא מגלה פנים בתורה רב ור' חנינא אמרי
זה המבזה תלמיד חכם ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי
אמרי זה המבזה את חברו בפני ת"ח בשלמא למ"ד
המבזה ת"ח עצמו מגלה פנים בתורה הוי מבזה
חבירו בפני ת"ח אפיקורוס הוי אלא למ"ד המבזה
חברו בפני תלמיד חכם מגלה פנים בתורה הוי
אפיקורוס כגון מאן אמר רב יוסף כגון הני דאמרי

והלא אהרן הכהו דכתיב אמור אל אהרן קח מטך וכטה ידך:
מגלה פנים בתורה מעיז פנים כלפי עוסקי תורה. מגלה
פנים משתמע לן דקמרי מאפיקורוס דאפיקורוס היינו
דאית ביה אפקירותא בעלמא: אלא למ"ד מבזה ת"ח עצמן
אפיקורוס הוי כ"ש דמבזה קצרו בפני ת"ח לאו מגלה פנים

מאי אהנו לן רבנן לדירהו קרו לדירהו תנו א"ל
אבוי האי מגלה פנים בחורה נמי הוא דכתיב
יחמי' לג *אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ
לא שמתי אמר רב נחמן בר יצחק מהבא נמי
לאשי' יח שמע מינה שנא' *ונשאתי לכל המקום בעבורם
אלא כגון דיתוב קמי רביה ונפלה ליה שמעתא
בדוכתא אחריתי ואמר הכי אמרין תחם ולא אמ'
הכי אמר מר רבא אמר כגון הני דבי בנימין
ק אסיא דאמרי מאי אהנו לן רבנן מעולם *לא שרו
לן עורבא ולא אסרו לן יונה. רבא כי הוו מיייתי
טרפה דבי בנימין קמיה כי הוה חוי ביה טעמא
להתירא אמר להו תיחוו דקא שרינא לכו עורבא
כי הוי חוי ליה טעמא לאיסורא אמר להו תיחוו
דקא אסרנא לכו יונה.

בתורה הוי והשתא מגלה פנים מאי ניהו: מנשה בן חזקיה
שהיה דורש באגדות של דופי: איכא דמחני לה אסיפא
דברייתא דקתני מכאן אר"ל וכו' המגלה פנים בתורה רב
ורבי חנינא וכו': מה אהנו לן והס אינן יודעין שהעולם
מתקיים עליהם: מגלה פנים בחורה הוא שופר צמה שכתוב
בתורה: אם לא בריתי יומם ולילה וגו' שמהכין לעולם
ומקיימין אותו והיא אומר דלא מהנו מידי: מהבא נמי שמעינן
שהלדיקים מהכין לאחרים: לא שרו לן עורבא לא אמרו
לכו דבר קדוש שלא מליכו בתורה (דשרי לן עורבא): דקא
שרינן לכו עורבא שהיתר זה אינו מליך בתורה אלא שסופרים
אמרוהו:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שכח

רב פפא אמר כגון דאמר הני רבנן רב פפא קעט
 אישתלי ואמר כגון הני רבנן ואיתיב בתענית. ^ס
 לוי בר שמואל ורב הונא בר חייא הוו קא מחקני
 מטפחות ספרי דבי רב יהוד' כי מטו מגלת אסתר
 אמרי הא מגלת אסתר לא בעיא מטפחת אמר
 להו כי האי גונא נמי מיחוי כי אפקירותא רב
 נחמן אמר זה הקור' רבו בשמו דא"ר יוחנן מפני
 מה (*) נענש גיחוי מפני שקרא לרבו בשמו שנא'
 *ויאמר גיחוי אדוני המלך ואת האשה וזה בנה מ"ב
 אשר החיה אלישע יתיב רבי ירמיה קמיה דרבי
 וירא וייתיב וקאמר עתיד הקב"ה להוציא * (מעין) אינו בגמ'
 נחל מבית קדשי הקדשים ועליו כל מיני מגדי'
 שנא' *ועל הנחל יעלה על שפתו מזה ומזה כל עץ יחזק' ^ו
 מאכל לא יבול עלהו ולא יתום פרוי לחדשיו
 כגון דאמר הני רבנן כאלם שאמר אותו מ"ח דלשון ציווי
 הוא זה שהיה לו לומר רבותינו דמקום פלוני. ל"א
 דאמר הכי רגנן דכשהוא מספר שום דבר מרבנן אומר הכי
 (רבנן) ולשון גבאי הוא הכי אבל הכהו רבנן אינו גבאי: כי
 מטו מגלת אסתר לתקן לה מטפחת אמרי הא מגלת אסתר
 לא בעיא מטפחת כלומר כלשון בעיא אמרי ליה לרב יהודה
 הא ודאי לא לריבא מטפחת כגון האחרות ולשון גבאי הוא * רש"י הי'
 דהוה להו למימר לרבס כלשון שאלה כך לריבא או איבה לו גירסא
 לריבא: בשמו שאמר (ר') פלוני ואינו אומר מורי רבי פלוני: אחרת
 *מעין מבית ה' יאן והשקה את כול שטים (יואל ד'): מגדים בגמרא
 (*) שאין לו חלק לעוה"ב ולא עובש זרעית דעובש הי' על שלקח הכסף ובגדי' חנעמן

יבכר כי מימיו מן המקדש המה יוצאים והיה פרוי
 למאכל ^ל יחרופה אמר ליה ההוא סבא יישר
 וכן א"ר יוחנן א"ל ר' ירמיה לר' וירא כי האי
 גונא מיתחי אסקירותא א"ל תאי סיועי קא מסייע
 לך אלא אי שמיע לך הא שמיע לך כי הא דיתבי
 ר' יוחנן וקא דריש עתיד הקב"ה להביא אבנים
 טובות ומרגליות שהם שלשים על שלשים אמות
 (וחוקק) [וחקוק] בהם י' ברום עשרי' ומעמיד' בשערי
 ירושלי' שנא' *ושמתי כדכר שמשותיך ושעריך ^{כד}
 לאבני אקדח וגו' לגלג עליו אותו תלמיד השחא
 כביעתא דצללא לא משכחינן כולי האי משכחינן
 לימים הפליגה ספינתו בים חזינהו למלאכי השרת ^{פרק}
 דקא מנסרי אבנים טובות ומרגליות אמר להו הני ^{הספיקה}
 למאי אמרי ליה עתיד הקב"ה להעמיד בשערי
 ירושלים כי הדר אשכחיה לר' יוחנן דיתבי וקא
 דיכטר"ס צלע"ז כל מיני פירות מתוקים: יבכר צכל קדש
 וקדש יתצלו צו פירות: א"ל ההוא סבא יישר וכן א"ר
 יוחנן כדנריך ורבי יוסקן כמי ה"ק כדאמרת לא גרסי' וכן
 א"ר יוסקן יישר: כי האי גוונא מי מחי כאסקירותא: אלא
 אי שמיע לך מידי הא שמיע לך לגלג עליו אותו תלמיד
 אדר"דהיינו אסקירותא: כדכר אבן טובה וכי שמה: שמשותיך
 (כמו שמש ומגן מ"ר וכראה לי שמשותיך) קלוכות שהשמש
 זורח בהן [כמו שמש ומגן] (ושמש ומגן) היינו שמש שמש:
 לאבני אקדח שהקב"ה חוקקן כנחקק עד שחוקק בהם
 עשר צרום עשרים: צילצלחא עוף קטן:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שכט

דריש א"ל רבי דרוש ולך נאה לדרוש בשם שאמרת
כך ראיתי אמר לו ריקא אם לא ^{לא האמנת}
מלגלג על דברי חכמים אתה יתב ביה עיניה
ועשאו גל של עצמות מיתבי *ואולן אחכם קוממיו' ויקרא לו
ר' מאיר אומר מאתים אמו' כשתי קומות של
אדם הראשון ר' יהודה אומר מאה אמות כנגד
היכל וכחליו שנא' *אשר בנינו כנטיעים מגודלי' ^{מכלים}
בנעוריהם בנותרנו כזויות מחוטבות תבנית היכל ^{קמר}
כי קאמר ר' יוחנן לבוי דבי זיקא:

גל של עצמות שמת דאדם שמת כעשה גל של עלמות : קוממיות
ב' קומות של אלה"ר כדאמר' במסכת קגיגה שמיעטו הקב"ה
והעמידו על מאה אמה שנא' ותשת עלי כפכה כך בגמטריא הכי
הווי' כנגד היכל וכחליו שכך הי' אורך כל ההיכל עם הכותלי'
דכתי' והבית אשר בנה המלך שלמה לה' ששים אמה ארכו וכחל
מזרח שש אמות וכחל מערב שש אמות ואמה ערקסין הרי
י"ג אמות ואולם עשר אמה רוקב וכחל האולם שש הרי
כ"ט ומאקורי האולם תא אמת רקבו שש וכחליו ה' הרי ח' אמה
וששים אמה של אורך הבית הרי מאה והיאך יכולין לכוף
קומתן וליכנס בפתח שאין לו אלא רוס כ' כדאמרת: אשר
בנינו כל' נכיס שלנו יהיו לעמיד כאילנות גבוהים מגודלים:
ובנותרנו בנות שלנו כזויות המקוטבות לתבנית היכל כל'
כחל היכל מקוטבות כמו מקוטב עליך ל"א אהיכל דבית
שני קאמר וקיס לן היכל ס' אורך צרוס מאה הוא: לבוי דבי
זיקא לחלונות שהשמש והאורה נכנסין בהם אצל השערים
גבוהים יותר:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

קפ [מאי] *ועלהו לתרופה רבי צחק בר אבדימי ורב חסד' ס
 חר אמר להתיר פה של מעלה וחר אמ' ס
 יחזק' וילהתיר פה של מטה איתמר נמי חזקיה אמר יחזק'
 להתיר פה אלמים. בר קפרא אמר להתיר פה
 עקרות. ר' יוחנן אמר לתרופה ממש מאי לתרופה
 רבי שמואל בר נחמני אמר לתואר פנים של
 בעלי הפה:

קפא דרש ר' יהודה בר' סימון כל המשחיר (פנים)
 [פניו] על דברי תורה בעול' הוה הקב"ה מבהיק ס
 ש"ה ויוו לעולם הבא שנא' *מראהו כלבנון בחור בארזו'
 א"ר תנחום ברבי חנילאי כל המרעיב עצמו על
 דברי תורה בעה"ז הקב"ה משביעו לעולם הבא
 תלים לו שנא' *יריון מרשן ביתך ונחל עדניך תשקם כי
 אחא רב דימי אמר עתיד הקב"ה ליתן לכל
 צדיק וצדיק מלא עומסו שנא' *ברוך ה' יום יום
 יעמם לנו האל ישועתינו סלה א"ל אב"י וכי אפשר
 לומר כן והלא כבר נאמר *מי מדר בשעלו מים
 להתיר פה של מעלה להתיר פה אלמים שיהו מדברים: להתיר
 פה של מטה רקס שכל העקרות האוכלות מן העלץ נפקדות:
 איתמר נמי חזקיה וכו' והיינו הך דלעיל לתרופה:
 מראהו כלבנון וכו' לעיל מיניה שורות כעורב וסמך ליה
 סכו ממתקים: יריון מרשן ביתך דלעיל מיניה מהאי
 קרא מ"רי עכ"ל כס דמרעיב את עלמו וקאמר יריון מדען
 ביתך שהקב"ה משביעו לעה"ז: מלא עומסו מלא ספניו של
 הקב"ה עונה: וכי אפשר לומר כן הא"ך אדם יכול לקבל

ושמים בורת חכן א"ל מאי טעמא לא שביחרת
 באגדתא דאמרי במערבא משמיה דרבא בר
 מרי עתיד הקב"ה ליתן לכל צדיק וצדיק שלש מאות
 ועשרה עולמו' שנא' *להנחיל אוהבי יש וגו' יש ^{חשלי ח}
 בגמטריא תלת מאה ועשרה היו תני' רבי מאיר
 אומ' במדה שאדם מודד מודדין לו דכתי' *בסאסאה ^{ישע' כו}
 בשלחה תריבנה. א"ל (ר' יהודה) [ר' יהושע] וכי' ^{סוטה ח}
 אפשר לומר כן אדם נותן מלא עומסו לעני בעה"ז
 הקב"ה נותן לו מלא עומסו לעולם הבא והא כתיב
 *ושמים בורת חכן ואחא אי אומר כן אי זה ^{ס"ח} הוא
 מדה מרובה מדה טובה מרובה או מדת פורענו'
 *הוי אומר מדה טובה מרובה ממדת פורענו' במדה ^{ס"ע"ג}
 טובה כתיב *ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח ^{תל' ע"ח}
 וימטר עליהם מן לאכול ודגן שמים נתן למו ובמדת
 מלא עומסו של הקב"ה והרי אין לו מקום ליתן לכל העולם
 כולו איכא כחצית ועד אגודל: שלש מאות וכו' באותן עולמות
 יקבל הלדיק את העומס: במדה שאדם מודד אס מדה ונתן
 לדקה לעני מלא ספניו הקב"ה מודד בספניו ונותן לו: וכי
 אפשר לומר כן שיהא הקב"ה נותן לאדם מלא ספניו והלא
 אינו יכול לסבול כל כך: הוי אומר מדה טובה מרובה ממדת
 פורענות דמדה טובה כתיב דלתות ובמדת פורענות כתיב
 ארובות ודלת גדול מארובה דד' ארובות יש דלת במסכת
 יומא צ"ב י"ה"כ אלמא מדה טובה מרובה ומעכשיו אין לתמוה
 האיך יש באדם כח לקבל שכר כל כך שהרי למדת פורענות

פורענות הוא אומר *וארובו' השמים נפתחו במדת
 פורענו' כתיב *ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעי'
 בי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה והיו
 דראון לכל בשר והלא אדם מושיט אצבעו כאור
 בעולם הזה מיד נכזה אלא כשם שנותן הקב"ה
 כח ברשעים לקבל פורענותו כך נותן הקב"ה כח
 בצדיקים לקבל טובתו:

קפב פיסקא ר' עקיבא אומר אף הקורא בספרים
 החיצוני' תנא כסיפרי מינין רב יוסף אמ'

אף בספר בן סירא אסור למיקרי א"ל אבוי מאי
 טעמא אי לימא משום דכתיב ביה לא תנשוש
 גילדנא מאודני' דלא ליוויל משכיה לחבלא אלא
 צלי יתי בנורא ואיכול ביה תרתין גריצין אי מפשטיה
 פ' בעירובין כותן הקב"ה כח באלם לקבלו כל שכן שנותן כח באלם לקבל
 מדה טובה:

מינין שבפרין באל סי: רב יוסף אמר אף בספר בן סירא
 (כלו' קורא בספרים החיצוניים היינו כמי' בספר בן סירא)
 ולא יצליח שיש בו דברי הנבי' ונא עליהם לידי ביטול תורה: לא חפשוט
 גילדנא מאודניה כלו' לא תטול עורו של דג אפילו מעל חזנו
 מפכי שאתה מפסיד העור דאזיל משכא לקבלא להפסד אלא צלי
 יתיה בנורא ואכיל ביה תרתין גריצין שאתה יכול לללות עור הדג
 עמו ולאכול בו שתי קלות דהוי לפתן (שתי') [לשתי'] קלות:
 גילדנא שם הדג ל"א להכי נקט מאודניה שדרכו של דג להתקיל
 הפשטו מאזנו: אי מפשטיה אי ממחמעותיה קא מתמהת

באוריתא נמי כתיב *לא תשחית את עצה אי דנלי כ
מדרשה אורחא דארעא קא משמע לן דלא לבעול
שלא כדרכה ואלא משום דכתיב בת לאביה מטמונ'
שוא מפחדה לא יישן בלילה בקטנותה שמא
תחפת' בנערותה שמא חונה בגרה שמא לא תנשא
נישאת שמא לא יהיה לה בנים הזקינה שמא
תעשה כשפים הא רבנן נמי אמרוה אי אפשר
לעולם בלא זכרים ובלא נקבות אשרי מי שבניו
זכרים אוי לו למי שבניו נקבות אלא משום דכתי'
לא תיעל דוי בלבך דגברי גוברין קטל דוי הא
שלמה נמי אמרה *דאגה בלב איש ישחנה רבי
אמי ור' אסי חד אמר יסיחנה מדעתו וחד אמ'
יסיחנה לאחרים ואלא משום דכתי' מנע רבים
מתוך ביחך ולא הכל חביא אל ביחך והא רבי נמי
אמרה דתני' רבי אומר לעולם אל ירבה אדם רעים
בתוך ביתו שנ' *איש רעים להתרועע אלא משום
נאוריתא נמי כתיב: דלא לבעול שלא כדרכה דאין נכון
לאדם לשנות את דרכו והיינו דקאמר מאדוכיה: לא יישן אינו
יכול לישן: קטנה קודם שהביאה נ' שערות: נערה שהביאה
נ' שערות עד שירבה שקור על הלכך הרי היא בוגרת: בנערותה
שמא חונה משגרה ראויה היא לנישואין להכי אמר שמא לא
תיכשא: דוי דאגה: מנע רבים אותן שאין לך עסק עמהם
מנעם מתוך ביחך: ולא הכל חביא אל ביחך אפי' אותם
שאתה מתעסק עמהם לא תביאם תדיר לניהק אלא מנכון תדנר
עמהם: איש רעים איש לו רעים הרבה: להתרועע לסוף

חשלי יב
יוחא פ'
יה"ב
נ"ג ע

סס יח

דכתיב ולדקן קורטמן עבדקן סכסן. דנפח בכסי
לא צחי. אמר במאי איכול לחמא לחמא סב
מיניה. מאן דאית ליה מעברתא בדיקניה כולי
עלמא לא יכלי ליה אמר רב יוסף מילי מעליית'
דאית ביה דרשינן להו אשה טובה מחנה טובה
בחיק ירא אלהים תנחן. אשה רעה צרעת לבעלה
מאי תקנתיה יגרשנה מחוך ביתו ויתרפא מצרעו.
אשה יפה אשרי בעלה מספר ימיו כפלים. העלם
עיניך מאשת חן פן תלכד במצודתה אל תט אצל
מריצים לו שמתקוטט עמהם: ולדקן מי שזקנו דקה ומלושה:
קורטמן מדע שקס וסריף הוא ביותר: עבדקן סכסן מי שזקנו
עבה שוטה הוא: סכסן כמו כל דר דר חנה סכסא צנא צתרא:
נפח בכסי מי שנוסף אופיא שנוסו: לא צחי צידוע שאינו
למא: אמר במאי איכול לחמא האומר צאי זה לפתן אוכל
סת זה: סב לחמא מיניה צידוע שאינו רענ וקס הלסס מידו
שאלו היה רענ היה אוכל: מאן דאית ליה מעברתא בדיקניה
שזקנו מחולק ומפולל ויש צין שתי אנילות כמין מעבר: כ"ע לא
יכלי ליה צערמימותיה דמתוך שקשכ כל ימיו צערמימות הוא משיס
ידו לזקנו ומושך כאלס שמקשכ עד שנקרמ'. ל"א [גרסי'] מכרתה
מי שיש לו היכר צוקנו שסעד כ"ע שלא סעדו אין יכולין להגיע
לכחו. ל"א גורמתא והוא לשון קרסה וכל הכי דנרי רוח ולכך אין
קורין צו: דרשי' כלו' אמרי' להו צפירקא ומשמעין להו לכ"ע
כגון כל הכי אשה טובה וכו' אשה רעה צרעת לבעל' מה תקנתו
יגרש' מצינו כך הלשון בספר בן סירא אשה רעה מתנה רעה
ל"ג. בפלים מרוב הנאה קאזנין כפלים: אל תט אלל בעלה

חלק פרק אחר עשר סנהדרין שלב

בעלה למסוך עמו יין ושכר כי בתאר אשה יפה רבים הושחתו ועצומים כל הרוגיה. רבי' היו פצעו רובל המרגילי' לדבר ערוה כניצוץ מבעיר גחלת ככלוב מלא עוף בן כתייהם מלאים מרמה. מנע רבים מחוך ביתך ולא הכל תביא אל ביתך. רבים יהיו דורשי שלומך גלה סודך לאחר מאלף משוכבת חיקך שמור פתחי פיך. אל תצר צרת מחר כי לא תדע מה ילד יום שמא למחר איננו ונמצא מצטער על עולם שאינו שלו. כל ימי עני רעים בן סירא אומר אף לילות. בשפל גגים גגו

למסוך עמה יין ושכר: רבים היו פצעו רובל כמה וכמה מכות מקבל רובל המקור צעיר וכושא תכשיטי נשים ועסקו עמהם שפעמים שחולאו בעלה עמה מתיקד עם אשתו ומכהו ומולעו: המרגילים לדבר עבירה כיאוף הרי הן ככילון מצעיר גחלת כשני המצער את הפסס כך כל אשר להם כלה והולך: גחלת אקרי פסס שאינו צוער כדאמרינן גחלים עוממו' מ"ר: ככלוב דירה של עופות: רבים יהיו דורשי שלומך שתהא מתאהב עם הכל ואעפ"כ לא תגלה סודך לכולם אלא לאחד מני אלק: מה ילד יום מה אירע היום שמא למחר איננו שמת הוא היום: ונמצא שמיצר על עולם שאינו שלו על יום שאינו עתיד לראות והיינו עולם שאינו שלו שהוא מצטער עליו ודואג על חסס מיום המחרת שלא תבא עליו לרה: כל ימי עני רעים וטוב לב משתה תמיד פסוק הוא במשלי: בשפל גגים גגו שעני הוא ואינו יכול להגביהו לפיכך ממער גגים לגגו שיורד מטר הגגים

ובמרום הרים כרמו ממטר גנים לגנו ומעפר כרמו
 כל המאמר לכתובי א"ר *זירא אמר רב כל ימי עני רעים אלו
 בעלי תלמוד וכו' עד שנוי וסת תחלת חולי מעים וכו':
 ת"ר הקורא פסוק של שיר השירים ועושה אותו
 כמין ומר והקורא פסוק בבית משתאות בלא
 קפג ומנו מביא רעה לעולם מפני שהחורה חוגרת שק
 קא ועומדת לפני הקב"ה ואומרת לפניו רבש"ע עשאוני
 בןיך ככנור שמנגני' בו (איה"ע) [לצים] אמ' לה בתי
 בשעה שאוכלין ושותין במה יתעסקו אמרה לפניו
 רבש"ע אם בעלי מקרא הם יעסקו בתורה ובנביאי'
 ובכתובים אם בעלי משנה הם יעסקו במשנה
 הגבוה' לגנו ומלפין עליו הגשמים ואין לו מנוחה אפי' צלילות:
 במרום הרים כרמו שאין לו השגת יד לקנות כרם בשפלה
 בדמים יקרים וקונה לו באחד מן ההרים צול וכל עפר שהוא
 מוליא לזבל מוליך הרוח מן ההר לשאר כרמים שנבקעה ונמלא
 העני נפסד:

ה"ג הקורא שיר השירים ועושה אותו [כמין זמר] שקורא בנגינה
 אקרת שאינו כקוד בה ועושה אותה כמין שיר אע"פ שמעיר
 השירים הוא ועקרו שיר אסור לעשותו כמין שיר אלא בקריאתו:
 הקור' פסוק בבית המשתאו' בלא זמנו צמיסב על יינו עושה
 שקוק צד"ת וקורא פסוקי' נקול רס לשקק בהם צבית המשתה
 אבל אם אומר צמנו על המשתה כגון שהוא י"ט ונוטל כוס
 צידו ואומר עליו צברי הגדה ופסוקי' מעכיו של יום מציא
 טובה לעולם:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שלג

ובהלכות ובהגדות ואם בעלי תלמוד הם יעסקו
בהלכות הפסח בפסח בהלכות עצרת בעצר' בהלכו'
החג בחג. העיד ר' שמעון בן אלעזר משום רבי
(שמעון) [*יהושע] בן חנניה כל הקורא פסוק בזמנו
מביא טובה לעולם שנא' *ודבר בעתו מה טוב:
פיסקא והלוחש על המכה. א"ר יוחנן וברוקק בה
לפי שאין מזכירין שם שמים על הרקיקה
אתמר רב אמר אפילו בנגע צרעת ר' חנינא אמ'
אפי' ויקרא אל משה:

רב יצחק בר שמואל בר מרתא איקלע לההוא קפה
אושפיו' אייתיו ליה משחא במנא שף נפקן
לית צמחי באפי נפק לשוקא חויתיה הוה אחתא

וברוקק שכן דרך מלמדין לרקק קודם הלשע ואסור להזכיר פסוק
על הלשינה ויש למשים שדרכן לרוק אחריהם ואומר
אותו בלשון לעז ומזכירים להם שם בל' לעז ואומ' לי רבי דמותר
דאין אסור אלא לומר אחר הרקיקה דנראה דמזכיר השם על
הרקיקה ועוד לא כאשר אלא בלה"ק אבל בלע"ז לא: אפילו
בנגע צרעת אפילו לומר האי קרא דלית ביה ש"ס על הרקיקה
שקורא בנגע צרעת כי תהיה באלס והוצא אל הכהן לשם רפואה
אין לו חלק לעה"ב: ואפילו ויקרא אל משה שאין בו לא חולי
ולא בנגע דאין ראוי ללשעו על המכה ואין מזכירו לשם רפואה
אלא כסדר הוה להכלל בזכות דברי תורה שהוא הזכיר אסור
ללשעו:

שף סך שמן צמחי: צמחיין אנענועות מלכ"ץ:

אמרה זיקא דחמת קא חזינא הכא עכרא ליה
 מלתא ואיתסי א"ל ר' אבא לרבה בר מרי כתיב
 שמות טו *כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך
 כי אני ה' רופאך וכי מאחר שלא שם רפואה
 למה א"ל הכי א"ר יוחנן מקרא זה מעצמו נדרש
 שם שנא' *ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך
 אם תשמע לא אשים ואם לאו אשים ואעפ"כ
 אני ה' רופאך :

קפו אמר רבה בר בר חנה כשחלה ר' אליעזר נכנסו
 תלמידיו לבקרו אמר להם חמה עזה יש
 כעולם התחילו [הן] בוכים ורבי עקיבא משחק
 אמרו לו מפני מה אתה שחק אמר להם וכי
 מפני מה אתם בוכים אמרו לו אפשר ספר תורה
 שרוי בצער ולא נבכה אמר להם לכך אני משחק
 שכל זמן שאני רואה רבי שאין יינו מחמיץ ואין
 פשחנו לוקה ואין שמנו מבאיש ואין דובשנו מדביש
 אמרתי שמא ח"ו קבל רבי עולמו. ועכשיו שאני
 רואה רבי בצער אני שמח. אמר ליה עקיבא
 זיקא דחמת רוק של' אותו עד ששמו קמת אחי רואה בפניך
 שחזיתך :

חמה עזה יש בעולם על עלמו היה חומר שבעם עליו המקום
 והכניד קוליו: שכל זמן שהייתי רואה את רבי שאין
 יינו מחמיץ וכו' כל' שהיתה הללטה בכל מעשיו אמרתי קבל ר'
 את עולמו כל שכרו: מדביש מתקלקל ונעשה ללול מקמת
 קימוס: רואה רבי בצער ושכרו משתמר להנצל ולכך אני שמח :

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שלד

כלום חסרתי מן התורה כולה א"ל למדתנו רבינו * כי קבלת
אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא:
ת"ר כשחלה ר' אליעזר נכנסו ר' זקנים לבקרו קפו
ר' טרפון ור' יהושע ור' אלעזר בן עזריה ^ס

ור"ע. נענה רבי טרפון ואמר טוב אתה לישראל
מטפה של גשמים שטפה של גשמים בעולם הזה
ורבי בעולם הזה ולעולם הבא. נענה רבי יהושע
ואמר טוב אתה לישראל יותר מגלגל חמה שגלגל
חמה בעה"ז ורבי בעה"ז ולעה"ב. נענה ר' אלעזר
בן עזריה ואמר טוב אתה לישראל יותר מאב ואם
שאב ואם בעולם הזה ורבי בעה"ז ולעה"ב. נענה
ר' עקיבא ואמר חביבין יסורין [אמר להם סמכוני
ואשמעה דברי עקיבא תלמידי שאמר חביבין
יסורין] א"ל עקיבא זו מנין לך אמר מקרא אני

דורש * בן שחים עשרה שנה מנשה במלכו וחמשי' ^{ח"כא}

וחמש שנה מלך בירושלים ויעש הרע בעיני ה'
וכתיב * גם אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי ^{ס ע"ב}
חזקיה מלך יהודה וכי חזקיהו מלך יהודה לכל ^{חש"כ}
העולם כולו לימד תורה ולמנשה בנו לא לימד

כלום חסרתי שאתה אומר שאני סוגל עונותי:

שגלגל חמה בעה"ז ולא לעתיד שהמאורות מתקדשות: חביבין
יסורין שמכפרין עליך: גם אלה משלי שלמה אשר
העתיקו אנשי חזקיה היינו תלמידי חזקיה כדקיימא לן
בהשומפין ^{ב"ב} חזקיה וסייעתו כתבו משלי מכלל חזקיה היה

תורה אלא מכל טורה שטרח בו ומכל עמל שעמל
 ד"ה כ' ג' בו לא העלותו למוטב אלא יסורין שנא' *וידבר
 ה' אל מנשה ואל עמו ולא הקשיבו ויבא ה' עליה'
 את שרי הצבא אשר למלך אשור וילכדו ארז
 מנשה בחוחים ויאסרוהו בנחשתיים ויוליכוהו בבבל
 ס' וכתוב *ובהיצר לו חלה את פני ה' וגו' ויתפלל
 כ"ו סי' אליו ויעתר לו [וישמע תחינתו] (*מאי עביר ליה
 נגמרל שדיוה ברודא דנחשא ושדו נורא תותיה והוה קא
 מצטער טובא אמר היכי לעביר נקרייה להקב"ה
 כעים עילואי נקרייה לע"ז לית בה ממשא מה
 עשה קרא לגדולים ולא עניוהו קרא לקטני' ולא
 עניוהו אמר רבוננו של עולם אי ענית ענית ואי
 לא אמינא איהו נמי כווחהון מיד ויעתר לו) וישיבהו
 [ירושלים] למלכותו הא למדת שחבובין יסורין:
 קפח ת"ך שלשה באו בעלילה ואלו הן קין. עשו. ומנשה.
 ס' קין דכתיב *גדול עוני מנשוא אמר לפניו
 דאזית ד' רבש"ע כלום גדול עוני מששים רבוא שעתידין
 ס' כ' לחטוא לפניך ואחה סולח להם. עשו דכתי' *הברכה
 אחת היא לך אבי. מנשה בתחלה קרא לאלוהו'
 מלמד לכל וכדאמרן כעץ קרב על פתק צה"ד וכ"ש שלמכשה נמו
 למד: מכל טורה שטרח בו ללמדו:

שלשה באו בעלילה שלא באו לנפש לפכי הקב"ה (בתחלה)
 [בתחלה] אלא באו בעלילה שאמרו דברים של כילות
 שאין להם תשובה: הברכה אחת היא וכי אין לך ברכה יותר

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שלה

הרבה ולבסוף קרא לאלהי אבותיו:

משנה שלשה מלכים וארבעה הדיוטות אין להם קפט

חלק לעולם הבא. שלשה מלכים. ירבעם. צ

אחאב. ומנשה. ר' יהודה אומר מנשה יש לו חלק ע"א

לעולם הבא שנא' * ויתפלל אליו [ויעתר לו] וישמע ד"ה כ ל

חנננו וישיבהו ירושלי' למלכותו אמרו לי' למלכותו

השיבו ולא לחיי עולם הבא השיבו. ארבעה הדיוטות.

בלעם. ודואג. ואחיתופל. וגיתוי: גמ' (* מי מנאן קד

א"ר אשי אנשי כנסת הגדולה: ע"ב

ת"ר ירבעם שריבע עם. ד"א ירבעם שעשה קצ

מריבה בעם ד"א ירבעם שעשה מריבה בין

ישראל לאביהם שבשמים. בן נבט בן שניבט ולא קא

ראה. חנא הוא נבט הוא מיכה הוא שבע בן בכרי. ע"ב

נבט שניבט ולא ראה. מיכה שנתמכך בבנין

למקום אלא לבסוף. אם לא תשיעני מה הועיל לי עקראתי לך

יותר מאשר אלוהות והיינו דכתיב ויכנע לפני ה' אלהי אבותיו

מכלל דעד השתא לפני אלוהות אחרים ככנע:

שריבע עם שרינץ את ישראל והאפילם: עשה מריבה בעם

הריבם אלו עם אלו צעמק ע"ז זה עובד וזה מוקה

צידו ובאין לידי מחלוקת: שניבט ולא ראה היה סבור להביט

יפה ולעמוד על דבר עיקר ולא ראה שטעה כדאמרינן לקמן ראה

אש יולאה מאמתו וכו': נתמכך בבנין של מלרים שכתובו

בצנין במקום לנכה כדמפרש באגדה. שא"ל משה להקצ"ה אתה

(* דמי יודע דזה אם לא נכנע' ואחר דאנשי כנסת הגדולה שהיו בהם כנביאים מגי

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

ומה שמו שבע בן בכרי שמו. ת"ר שלשה נובטו
ולא ראו ואלו הן. נבט. ואחיתופל. ואצטגניני פרעה
נבט שראה אש שיוצא מאמתו הוא סבר איהו
מליך ולא היא ירבעם הוא דנפק מיניה. אחיתופל
ראה צרעת שפרחה לו על אמתו הוא סבר איהו
מליך ולא היא בת שבע [בתו] היא דנפק מינה
שלמה. אצטגניני פרעה דא"ר חמא בר חנינ' מאי
דכתיב *המה מי מריבה המה שראו אצטגניני
פרעה וטעו ראו שמושיען של ישראל במים הוא
שמות ל לוקה אמרו *כל הבן הילור היאורה תשליכוהו
והם לא ידעו שעל עסקי מי מריבה הוא לוקה
ח"ל יי ומנא לן דלא אתי לעלמ' דאתי דכתי' *ויהי בדבר
הזה לחטאת בית ירבעם להכחיד ולהשמיר מעל

הרעותה לעם הזה שעכשיו אס אין להם לבנים משימין בני ישראל
בבנין א"ל הקב"ה קוליס (אני מכלה) [הם מכלין] גלוי לפני
אלו הם חיים היו רשעים גמורי' ואס תרלה חכסה ותוליא אחד
מהן הלך והוליא את סיבה: ל"א נתמחמך עסק בבנין עד
שעשה חך כדאמרינן כל העוסק בבנין מתמסכן: הוא סבר
איהו מליך ולכן כתאמץ שבע בן בכרי וקבץ כל ישראל אליו והיה
רובה למלך כדכתיב בקרא: איהו מליך ולכן כעשה יועץ
לאנשלוס כדי שתשוב המלוכה מדיד לאנשלוס וכן כך וכן כך
יתגלגל הדבר ומשוב אליו: על מי מריבה שבען שאמר שמעו
כא המורים כעכ ולא ככנס לא"י: ומנא לן דלא אתי ירבעם
לעלמא דאתי וה"כ מפרש לקמן בכולהו ג' מלכים וד' הדיוטות:

הלך פרק אחד עשר סנהדרין שלו

פני האדמה להכחיד בעה"ז ולהשמיד לעה"ב.
א"ר יוחנן מפני מה זכה ירבעם למלכות מפני
שהוכיח את שלמה (לשם שמים) ומפני מה גענש אינו כגמ'
מפני שהוכיחו ברכים שנ' *וזה הדבר אשר הרים ^{סס יא}
יד במלך שלמה בנה את המלוא סגר את פרץ
עיר דוד אביו א"ל דוד איך פרץ פרצות בחומה
כדי שיעלו ישראל לרגל ואתה גדרת אותם כדי
לעשות אנגריא לכת פרעה ומאי וזה אשר הרים
יד במלך אמר רב נחמן שחלץ תפליו (לפניו)
[בפניו]:

הוכיח את שלמה כדמפרש ואזיל דאמר דוד איך כו': ומפני
מה גענש שהוכיחו ברכים לניישו: בית המלוא אחד מן
הפרצות גדר ומלאו לכותל הקומה וזכה ^{סס} מגדל לבת פרעה
ולאנשים שעובדים לה לעיל מהאי קרא כתיב וירס יד במלך כלו'
קס בדברים כנגד המלך ומרד זו: פרץ פרצות בחומה כדי
שיעלו ויכנסו בריית: ואתה גדרת אותם כדי לעשות אנגריא
כדי שיכנסו בשערים לידע מי ככנס כדי לגבות מס לבת פרעה
מ"ר. ל"א שסגר השערים ועשה מגדל לבת פרעה על אחת מן
השערים וכולם עובדים דרך ^{סס} כדי שיהיו מזוין עמה לכבדה
ולעבדה. כל עצודת בית המלך קרי אנגריא. ל"א לעשות
אנגריא שהיה רגיל שלמה לסגור דלתות העזרה ומלכיע מפתחות
בידו ודרכו של מלך לישן שלשה שעות ביום וישראל עומדין על
על פתח העזרה עד שיעמוד המלך ואמר לו ירבעם אתה רוצה
שיתכו לך אנגריא לבת פרעה אשתך שתתן להם מפתחות: שחלץ
תפליו בפניו שהיה לו לפנות לכל אחר מפני אימת מלכות

קצא אמר רב נחמן גסות הרוח שהיה בו בירבעם
 טרדתו מן העולם שנ' *ויאמ' ירבעם כלבו
 עתה תשוב (המלוכה) [הממלכה] לבית דוד אם
 יעלה העם הזה לעשות זבחים בבית ה' בירושלי'
 ושב לב העם הזה אל אדוניתם אל רחבעם מלך
 יהודה והרגוני ושב אל רחבעם מלך יהודה.
 (אמר) גמירי דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי
 בירת יהודה בלבד כיון רחוו ליה לרחבעם
 דיתיב ואנא קאימנא סברי הא מלכא והא עבדא
 ואי יתיבנא מורד במלכות הואי וקטלין לי ואולו
 בתריה מיד *ויועץ המלך ויעש שני עגלי זהב
 ויאמ' אליהם רב לכם מעלות ירושלים הנה אלהיך
 ישראל אשר העלוך מארץ מצרים וישם את האחד
 בבית אל ואת האחד [נתן] ברן מאי ויועץ אמ' רב
 יהודה (אמר רב) שהושיב רשע אצל צדיק אמר
 להו חתמיתו על כל דעבידנא אמרו ליה הן אמ'
 להו מלכא בעינא למיהוי אמרו ליה הן כל דאמינא
 לכו עבדיתו א"ל הן אפילו למפלח לע"ז אמ' לי
 צדיק ח"ו א"ל רשע לצדיק סלקא דעתך דגברא
 ולחלקן שלא בפניו. ל"א שקלן תפליו בפניו לנא להתרים כנגדו
 בזקקה. חלקן תפליו חין ככון להיות בגלוי ראש לפני המלך
 והוא התחיל במרד בכך להראות ולומר לו שאינו נוהג כמלך:
 גמירי דאין ישיבה למשה מסיני ולא מקרא: שהושיב
 רשע אצל צדיק ואומר להם להעמיד להם כלס אחד
 צנית אל ואחד בדין הסכימו עמו: א"ל רשע לצדיק ס"ד גברא

חלק פרק אחר עשר סנהדרין שלו

כירבעם פלח לע"ו אלא למינסניהו הוא דקא
 בעי אי מקבליהו למימריה או לא *ואף אחיה קב
 השילוני טעה וחתם דהא יהוא צדיקא רבה הוה
 שנא' *ויאמ' ה' אל יהוא יען אשר הטיבות לעשו' מ"ב י
 הישר בעיני (ה') וגו' וכתי' *ויהוא לא שמר ללכת סס
 בתורת ה' אלהי ישראל וגו' מאי גרמה לי' אמ'
 אבוי ברית כרותה לשפתים שנא' *אחאב עבר סס
 הכעל מעט יהוא יעברנו הרבה. רבא אמר חותמו
 של אחיה השילוני ראה וטעה דכתיב *ושחטת סס
 שטים העמיקו ואני מוסר לכלם א"ר יוחנן אמר
 הקב"ה הם העמיקו משלי אני אמרתי כל שאינו

כירבעם פלח לע"ו אלא לנסויניהו בעי אס דעתנו שלם
 עמו כתרלה דדבר וכך היה מטעה רשע ללדיק עד שהיו כולן
 קתומין וכשהן היו רואים לשון לא היו יכולין לקזור בהם: אף אחיה
 השילוני טעה דדבר דסנר לנסויניהו אחי וחתם בלוחו מעשה:
 שנא' ויאמר ה' אל יהוא וגו' לעשית הישר וכתיב ויהוא לא
 שמר ללכת בתורת ה' ואמר' מאי גרמא ליה ואמר רבא
 קותמו של אחיה השילוני ראה וטעה מכלל דהוא טעה: ושחטת
 שטים העמיקו שטים ע"ז ע"ש ששטים אקריה לשמוט
 לע"ז: העמיקו והעמירו שאמרו שכל מי שעולה לרגל ידקר
 בקרב כדי שילכו כלם וישקטו לפני העגלים: ואני מוסר לכלם
 כליו' אכבי לא קשתי כ"כ לכבוד עצמי לומר כל מי שאינו עולה
 לרגל ידקר בקרב כמו שקמו הם לכבוד ע"ז אלא ייסורין בעלמא
 יסרתיס כלומ' דענר בעשה. [ל"א] שטים כלומ' שטייה שלה'

עולה לרגל עובר בעשה והם אמרו כל העולה לרגל ידקר בחרב:

קצב *ויהי בעת ההיא וירבעם יצא מירושלי וגו' תנא
 משום ר' יוסי עת היא מוומנת לפורענות. סס
 *ויהי בעת ההיא וירד יהודה תנא משמיה דר' מ"א יא
 יוסי עת היא מוומנת לרעה. *בעת פקודתם יאברו לאשי' לח
 תנא משום ר' יוסי עת מוומנת לפורענות. *בעת ירחי' כל
 רצון עניתיך תנא משום ר' יוסי עת היא מוומנת ישעי' מט
 לטובה *וביום פקדי ופקרתי עליהם חטאתם תנא שמות לג
 משום ר' יוסי עת היא מוומנת לפורענות. *וילך מ"א יב
 רחבעם שכם כי שכם באו כל ישראל להמליך
 אותו תנא משום ר' יוסי מקום מוומן לפורענות
 בשכם ענו את דינה בשכם מכרו אחיו את יוסף
 בשכם נחלקה מלכו בית דוד. *וירבעם יצא מירושלי סס יא
 אמרו מאחרי העמיקו עד שקיטה שקיינו מיתה כל מי שעול'
 לרגל ומכניח את העגלים. ושקטה לשון שקיטה:
 מוומנת לפורענות שש נחלקה מלכות ישראל דסמיך ליה ויקח
 את השלמה ויקרע ל"ג קרעים וגו': ויהי בעת ההיא
 וירד יהודה מוומנת לפורענות שחמר נחשיבה שריפה ומתו שני
 נכיו: ביום פקדי בט' באב שנכל השנה מאותן מ' שנה שעמדו
 במדבר יום מוומן לפורענות זו קזרו מרגלים זו נחרצ הבית
 נראשונה ונשכייה: בשכם מכרו אחיו את יוסף כדכתיב הלא
 אחיך רועים נשכם ודומן דכתיב נקרא היינו כפר הסמוך לשכם
 ונקרא על שם שכם א"כ כמדעו שהיו דנין עליו להרגו: בשכם
 נחלקה מלכות בית דוד כדכתיב נמלכים:

חלק פרק אחר עשר סנהדרין שלח

וגו' א"ר חנינא בר פפא שיצא מפתקה של ירושלי' *
 *וימצא אותו אחיה השילוני הנביא בדרך והוא מ"ח יא
 מתבסה בשלמה חרשה ושניהם לבדם בשדה מאי
 בשלמה חרשה אר"נ בשלמה חרשה מה שלמה
 חרשה אין בה שום דופי אף תורתו של ירבעם לא היה
 בו שום דופי ד"א שלמה חרשה שחדשו דברי'
 שלא שמעה איון מעולם מאי ושניהם לבדם כשרה
 אמר רב יהודה אמר רב שכל ת"ח רומין לפניהם
 כעשבי השדה ואיכא דאמרי שכל טעמי תורה
 מגולין להם כשרה * לכן חתני שלוחים על מורשת
 גת בתי אכויב לאכוב למלכי ישראל א"ר חנינא
 בר פפא יצאחה בת קול ואמרה להן מי שהרג
 את הפלשתי והוריש אתכם גת חתני שלוחי לבניו
 בתי אכויב לאכוב למלכי ישראל:

א"ר (חנינא) [חנינא] בר פפא כל הנהג' מן העה"ז
 מפתקה של ירושלי' מכללי' שלא לקזור צה לעול' ולא ליטול חלק
 צעזעה: מפתקה כגון כפל פתקא מרקיעא כלו' מקוקה של
 ירושלי' הכתיב וקתום צה: שום דופי גמגום צתלמודו: שחדשו קצב
 ודרשו דברי תורה בין ירבעם לאחיה: יצאחה בת קול ואמרה
 כשהזליכו את ירבעם: מי שהרג את הפלשתי דוד ועל ידי כן
 היה מוריש להם גת לכן תמכי עליקים לבניו שחצו מלכי בית
 דוד ותמליכו אחרי: בתי אכויב לאכוב למלכות בית דוד אחס
 מכזבים והלכתם אחרי מלכי ישראל לפיכך מהיו נמסרים לאכוב
 ביד הנכרים שהם שטי כוז:

בלא ברכה כאלו גזול להקב"ה וכנסת ישראל שנ'
 משלי כח* גזול אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש
 דברי' לנ' משחית ואין אביו אלא הקב"ה שנא' *הלא הוא
 משלי א' אביך קנך ואין אמו אלא כנסת ישראל שנ' *שמע
 בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אבך. מאי חבר
 הוא לאיש משחית חבר הוא לירבעם בן נבט
 שהשחית ישראל לאביהם שבשמים:

קצו *ויורה ירבעם בן נבט את ישראל מאחרי ה'
 והחטיאם חטאה גדולה א"ר חנן כשתי
 מס מקלות המתיוות זו את זו. *ודי זהב אמרי רבי רבי
 ינאי אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע בשביל כסף
 וזהב שהשפעת להן לישראל עד שאמרו די גרם
 להם לעשות להם אלהי זהב משל אין ארי דורם
 ונוהם מחוך קופה של חבן אלא מחוך קופה של
 בשר. אמר רבי אושעיא עד ירבעם היו ישראל

ואין אביו אלא הקב"ה שנא' וכו' ואין גולה כלפי מעלה וכלפי
 כנסת ישראל אלא זה בלבד שמונע מלצדק כ"י הוא גזול
 להקב"ה שזכרתי תקנו על כל דבר ודבר ברכ' כדאמרי' כל
 העושים ואיבו מצדד בקרא גזול שנא' לה' הארץ ומלוואה:

כשתי מקלות המתיוות זו את זו כאדם שיש בידו מקל אחד
 ומכה בו מקל אחר ומתינו ומשליכו נדמוק כך הדין
 ירבעם את ישראל מאחרי ה' בעל כרחם: ודי זהב איידי דאיירי
 עד השתא נעגלים של ירבעם מפרש האי קרא: מחוך קופה של
 בשר כשיש לו הרנה לאכול הוא נוהם: עד ירבעם היו ישראל

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שלט

יונקים מעגל אחד מכאן ואילך משני' וג' עגלים א"ר
יצחק אין לך כל פורענו' ופורענו' שבאה לעולם
שאין בה אחד מכ"ד בהכרע ליטרא של עגל
הראשון שנ' *וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם. שמות לז
א"ר חנינא לאחר כ"ד דורות נגבה פסוק זה שנ'
*ויקרא באזני קול גדול לאמ' קרבו פקידות העיר יחזקאלס
ואיש כלי משחיתו בידו. *אחר הדבר הזה לא מ"א יג

יונקים מעגל אחד [לוקין] על קטף עגל אח' שעשו במדבר : ה"ג
מכאן ואילך [היו] יונקים מג' עגלי' ב' מירבעס ושלישי של המדבר
ולפי מ"ס בספרים ב' וג' עגלים כיסא כלו' מנ' שעשה ירבעס
ושלישי שנעשה במדבר (היינו שלשה) [ושלשה היינו שלישי] כמו ג'
המה כפלאו ממני וד' לא ידעתים : אחד מכ"ד בהכרע ליטרא
לאו דוקא אלא כלו' דבר מועט כמה שכף המשקל נוטה לזו זה
יותר מלד זה כז"צ מפרש כמה הוי הכרע ליטרא : אחר כ"ד
דורות למעשה העגל : נגבה פסוק זה דכתיב בעגל וביום פקדי
והכא בימי לדקיה כשקרב זה"מ כתיב קרבו פקידות העיר קרבו
אותו מעשה שנאמ' וביום פקדי ומעשה העגל עד לדקיה כ"ד
דורות דבימי כקשון נעשה העגל לא וקשוב כמה דורות מכקשון
ועד לדקיה כקשון שלמון בנו בועז בנו עובד בנו ישי בנו דוד בנו
שלמה בנו רבנעם בנו אביה בנו אסא בנו יהושפט בנו יורם בנו
אחזיה בנו יואש בנו אמליה בנו עוזיה בנו יותם בנו אחז בנו
חזקיה בנו מנשה בנו אמון בנו יאשיהו בנו יהואחז ויהויקים בניו
ומלכו זה אחר זה ודור אחד הם יהויכין בנו של יהויקים הרי
כ"ד (של יהויקי') [יהויכין] לא סיים מלכותו שהוגל' לנבל עם

שב ירבעם מדרכו הרעה וגו' מאי אחר אמ' (רבא)
 [רבי אבא] אחר שתפשו חקב"ה לירבעם בכגרו
 א"ל חזור בך ואני ואתה וכן ישי נטייל בג"ע א"ל
 ומי בראש א"ל בן ישי בראש אמ' אי הכי לא בעינא:
 קצה רבי אבהו הוה רגיל דתיה קא דריש בשלשה
 סמלכים חלש קביל עליה דלא דריש כיון
 סמ ע"נ* דאיתפת הרר קא דריש אמרו ל' לא קבילת
 עליך דלא דרשת בהו אמ' אינהו מי אהדרו בהו
 דאנא אהדר כי רב אשי אוקים אנ' מלכים אמ'
 למחר נפחח בחברין אתא מנשה איתחזי ליה
 בחלמיה אמ' חברך וחברי דאבוך קרית לן מהיכא
 בעית למישרא המוציא א"ל לא ידענא א"ל מהיכא
 דבעי למישרא המוציא לא גמירת וחברך קרית לן
 הקדש והמסגר והמליכולדקיהו דודו במקומו והילכך לא קא קשינ
 לדקיהו דוד נאפי כפסיה דהוא חלך דדור כ"ד:
 דהוה דריש בשלשה מלכים דהוה קאי במתניתין דג' מלכים
 אין להם חלק: אחפח כתרתי: אמרו לו תלמידיו לא
 קבלת עליך וכו': אמר אינהו מי הדרי בהו מדרכם הרעה דאנא
 אהדר לי מלדנא: אוקים אנ' מלכים אוקים ס"ס הך פירקא
 עד שהגיע לג' מלכים: אמר למחר נפתח בחברין נדרש
 בחברינו שהיו ת"ק כמותינו ואין להם חלק לעתיד: א"ל מנשה
 צלום קנך וקנרר דאנך אנא כלו' וכי סבור אתה שנהיה
 קנך וקנרר דאנך: מהיכא בעית למישרא המוציא (א"ל)
 איני יודע דדבר זה) אינך יודע מאיזה מקום צפת אתה לריך
 לנצוג המוליא: וחברריך קרית לן ואתה קורא אותנו קנריך:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שמ

אמר ליה אגמרן לי (מיהא) ולמח' דרשינן ליה
משמך בפירקא א"ל מהיכא דקרים בישול' א"ל
מאחר דחכימת כולי האי מאי טעמא קא פלחיתו
לע"ז אמר ליה אי הות החם הות נקיט בשיפולי
גלימא (בשינך) ורהטת אבתראה למחר אמ' להו
לרבנן נפתח ברבוותא אחאב אח לשמים ואב
לע"ז אח לשמים דכתיב *אח לצרה יולד אב
לע"ז דכתיב *כרחם אב על בנים. *ויהי הנקל
לכתו בחטאת ירבעם בן נבט א"ר יוחנן קלור
שעש' אחאב כחמורו' שעש' ירבעם ומפני מה תלה

מהיכא דקרים בשולא דריפתא ממקום שנקרמין פנים של פת
בתור דהיינו מלמעלה או מסביבות הפת או משוליו אבל באמצע
לא שם הביאו לפניו פחם' של לסס לא יהא בולע ומכך חלף
משולי הפת ולא מאמצעיתו. ל"א מהיכא דקדים כלו' מהיכא
שמקדים לאפות והיינו הך. ל"א מהיכא דגמר בשולא ממקום
שהלך' אפוי [יפה] ולא מאותו מקום שקורין צי"ל וראשון כראה:
הוית נקט שיפולי גלימך היית מגביה שפת חלוקך מנין רגליך
כדי שתהא קל לרוץ והיית רץ לשם מפני יצר ע"ז שהיה שולט:

נפתח ברבוותא [כתחיל] לדרוש ברבותינו ולא אמר (לצנרינו)
[צנרינו]: אח לשמים רע לשמים כדאמרינן באשורים אח
לראש*: דכתיב אה לצרה ווי לכה אלמא אח לשון רעה ווי: וראשוכ"ל
לע"ז שהיה אוהבה ביותר: דכתיב כרחם אב אלמא אב
מרחם. הכי קראי בכלי נקיט להו: ויהי הנקל באחאב כתיב כלו'
קלות היו לאחאב כל קטאמיו של ירבעם: מפני מה תלה

משלי י

מלי קג

מ"א סו

*צנרינו

שננו

הגירסא

לראשוכ"ל

שנ"ל אח

לראש

ועיין

במניל

הכתוב בירבע' מפני שהוא היה תחלה לקלקלה.
 *גם מזבחותם כגלי' (אל) [על] תלמי שדי א"ר יוחנן
 אין לך כל תלם ותלם בארץ ישראל שלא העמיד
 אחאב עליו ע"ז והשתחוה לה:

קצו ומנא לן דלא אתי לעלמא דאתי דכתיב *והכרתיו
 לאחאב משחין בקיר ועצור ועוזב בישראל
 ע"ז בעה"ו ועוזב לעה"ב. א"ר יוחנן מפני מה
 זכה עמרי למלכו' מפני שהוסיף כרך אחד בארץ
 ישראל שנא' *ויקן את ההר שומרון מאת שמר
 בככרים כסף ויבן את ההר ויקרא שם העיר אשר
 בנה על שם שמר ארני ההר שומרון. א"ר יוחנן
 מפני מה זכה אחאב למלכות ב"ב שנה מפני שכיבד
 את התורה שניתנה בכ"ב אותיות שנא' *וישלח
 מלאכים אל אחאב מלך ישראל העירה ויאמרו
 לו כה אמר בן הדר כספך וזהבך לי הוא וגשיך
 ובניך המוכים לי הם כי [אם] כעת מחר אשלח
 את עבדי אליך וחפשו את ביתך ואת בתי עבדיך
 והיה כל מחמר עיניך ישימו בידם ולקחו ויאמ'

הכתוב בירבעם דנכמה מקומות כתיב לא סר מכל קטאת
 ירבעם ולא כתי' חפאז חע"ס שהיה רשע מקטו: תחלה לקלקלה
 שהיה מלך ראשון שהקדיק את תבשילו: גם מזבחותם הכי רשיה
 דקרא בגלגל שוויס זקנו גם מזבחותם כגלים על תלמי שדי:
 משחין בקיר מ"ס משית לקירות לבו: ומכין שכיבד את התורה
 דכתיב והיה כל מחמר עיניך ישימו בידם והיינו

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שמא

למלאכי בן הדד אמרו לאדני המלך כל אשר
שלחת לעבדך בראשונה אעשה (לך) והדבר הזה
לא אוכל לעשות מאי מחמד עיניך לאו ספר תורה
ודילמא ע"ז לא ס"ד דכתיב *ויאמרו אליו כל
הזקנים וכל העם (לא חאבה ולא תשמעו) [אל
תשמע ולא חאבה] ודילמא סבי דבהחא הוו מי
לא כתיב *ויושר הדבר בעיני אבשלום ובעיני כל
זקני ישראל ואמר רב יוסף סבי דבהחא תחם לא
כתיב וכל העם הכא כתיב וכל העם דאי אפשר
דלא הוו בתון צדיקי דכתיב *והשארתי בישראל
שבעת אלפים כל הברכ' אשר לא כרעו לבעל
וכל הפה אשר לא נשק לו:

אמר רב נחמן אחאב שקול היה שנא' *ויאמר קצו
ה' מי יפתח את אחאב ויעל ויפיל ברמות זס
גלעד ויאמ' זה בכה וזה [אומר] בכה מתקיף ל' רב
יוסף מאן דכתיב ביה *רק לא היה כאחאב אשר
החמכר לעשות הרע בעיני ה' אשר הסתה אותו

ספר תורה ועל זו השיצו את הדבר הזה לא אוכל לעשות:
ודילמא מחמד עיניו היינו ע"ז: לא ס"ד מדקאמרי ליה זקנים
(לא) [אל] תשמע ולא תאנה ואי ע"ז מי הוו אחרי ליה הכי:
סבי דבהחא זקנים שפלים שהיו רשעים כמו שמלינו נאנשלוס
דקרי ליה לסבי דנהתא זקנים:

שקול היה מחלה עוכות ומחלה זכיות מדמהדרי כולי האי מי
יפתח את אחאב משמע דנקושי גדול כעכש:

אִיזְבֵּל אִשְׁתּוֹ וַחֲנִינָא בְּכָל יוֹם וַיּוֹם אִיזְבֵּל הַיַּחָה
 שׁוֹקֵלֶת שְׁקָלִי זֶהָב לַע"ז וְאֵת אִמְרַת אַחָאב שְׁקוֹל הָיָה
 אֶלֶּא אַחָאב וּוְתָרֵן בַּמָּמוֹנוֹ הָיָה וּמִתּוֹךְ שֶׁהָיָה מֵהֵנָּה
 ת"ח מִנְכַּסְיוֹ כִּפְרוּ לוֹ מַחְצָה. *וַיֵּצֵא הָרוּחַ וַיַּעֲמֹד
 לִפְנֵי ה' וַיֹּאמֶר אֲנִי אֶפְתְּנוּ וַיֹּאמֶר ה' אֵלָיו בְּמָה
 וַיֹּאמֶר אֵצָא (וְאֵהִיָּה) [וְהֵיִיתִי] רוּחַ שְׁקֵר בְּפִי כָל
 נְבִיאָיו וַיֹּאמֶר תִּפְתַּח וְגַם תּוֹכַל צָא וַעֲשֵׂה כֵן מֵאִי
 רוּחַ אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן רוּחוֹ שֶׁל נְבוֹרַת הַיּוֹרְעָאֵלִי
 מֵאִי צָא אִמ' רַבִּינָא (א"ל הַקֵּב"ה) צָא מִמַּחֲצוֹתַי
 שָׁכֵן כְּתוּב *דּוֹבֵר שְׁקָרִי לֹא יִכּוֹן לִנְגַד עֵינַי א"ר פַּפְא
 הָיִינוּ דְאִמְרֵי אִינְשֵׁי דִפְרַע קִינִיָּה מַחְרִיב בֵּיתָהּ.
 ת"ח *וַיַּעַשׂ אַחָאב אֶת הָאֲשֵׁרָה וַיּוֹסֶף אַחָאב [לַעֲשׂוֹת]
 לַהֲכַעִים אֶת ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מְכַל מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל
 אֲשֶׁר הָיוּ לִפְנֵי א"ר יוֹחָנָן שֶׁכָּחַב עַל דְּלָתוֹת שׁוֹמְרוֹן
 אַחָאב כִּפֵּר בָּה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לִפְיֶכָךְ (לֹא יֵהִיָּה)
 ד"ה כ"כ [אֵין] לוֹ חֵלֶק בְּאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. *וַיִּבְקְשׁוּ אֶת אַחֲזִיהוּ
 וַיִּלְכְּדוּהוּ וְהוּא מִתְחַבֵּא בְּשׁוֹמְרוֹן א"ר לֹוי שֶׁהִידָה
 קוֹדֵר אוֹזְכְּרוֹת וְכוּחַב ע"ז תַּחֲתִיהֶן:

רוּחוֹ שֶׁל נְבוֹת שְׁלִפִי שְׁהוּא הוֹרְגוֹ הִ' רוּחוֹ מִקֹּדֶר לַפְתּוֹתוֹ (וְהַפִּילוֹ)
 [וְלַהֲפִילוֹ]: דִּפְרַע קִינִיָּה הַפּוֹרַע קִכָּאָה נֹקֵס מִמֶּנּוּ וְקִכָּאָמוֹ.
 מַחְרִיב בֵּיתָהּ כְּרוּסוֹ שֶׁל נְבוֹת שֶׁנֶּקֶס כְּעֵסוֹ מֵאִסְטָא וַיִּלָּא מִמִּסְלָה
 שֶׁל הַקֵּב"ה: קוֹדֵר אוֹזְכְּרוֹת מוֹסֵק שְׁמוֹת שְׁמֹרֶה: וְכוּחַב שֶׁם
 ע"ז תַּחֲתִיהֶן לִפְיֶכָךְ הִיָּה מִתְחַבֵּא שְׁאֵלָה הִיָּה עוֹשׂ נִפְרָה־סִיָּא לֹא
 הָיוּ מְנִיקִין לַעֲשׂוֹת כֵּן. קוֹדֵר כְּמוֹ מִקְדְּרִין בְּהָרִים לֶשֶׁן (נֹקֵב)
 מִקְטַע וְכוּקֵר:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שמב

מנשה שנשה יה דבר אחר מנשה שהנשיא את קצת
 ישראל לאביהם שבשמים ומנא לן דלא ^ס
 אתי לעלמא דאתי דכתי' *בן שתיים עשרה שנה מ"ב כ"א
 מנשה במלכו וחמשי' וחמשה שנים מלך בירושלי'
 ויעש (הרע בעיני ה') [אשרה] כאשר עשה אחאב
 מלך ישראל מה אחאב אין לו חלק לעוה"ב אף מנשה
 אין לו חלק לעוה"ב. [פיסק'] ר' יהוד' אומ' מנשה יש
 לו חלק לעולם הבא שנא' *ויתפלל (מנשה אל ^{ד"ה ב לג}
 ה') [אליו] ויעתר לו וישמע תחנונו וישיבהו ירושלי'
 למלכותו אמרו [לו] למלכותו הושיבו לא לעולם
 הבא הושיבו. א"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו
 שנא' *ונתתם לו עוה (לרעה) לכל ממלכות הארץ ייחוי' ^{סו}
 בגלל מנשה בן יחזקיהו מ"ס בגלל מנשה שעשה
 תשובה ואינהו לא עבדו ומ"ס *בגלל מנשה דלא קג
 עבד תשובה. א"ר יוחנן כל האומר מנשה אין לו
 חלק לעולם הבא מרפה יריהם של בעלי תשובה
 דחני חנא קמיה דר' יוחנן מנשה עשה תשובה
 ל"ג שנים דכתיב בן שתיים עשרה שנה מנשה
 במלכו וחמשי' וחמש שנה מלך בירושלי' וכתי'
 *ויעש (הרע) [אשרה] כאשר עשה אחאב גו' כמה מ"ב כ"א

שנשה יה שזכר הקצ"ה: שהנשיא השכיח: מה אחאב אין
 לו חלק כדאמרן עוזב לעולם הנא: ושניהם רבי יהוד'
 דאמר יש לו חלק ורננן דאמרי אין לו חלק: בגלל מנשה שלא
 עשה תשובה והמשיכן כולם אחריו: כאשר עשה אחאב

מלך אחאב עשרים וחרתין שנין מנשה כמה מלך
 נ"ה דל מינייהו כ"ב פשו להו ל"ג. א"ר יוחנן
 משו' רשב"י מאידכתי* (וישמע) [ויחפלו] אליו ויחחר
 לו ויעתר לו מיבעי לי' מלמ' שעשה לו הקב"ה כמין
 מחתרת ברקיע כרי לקבלו בתשובה (והטמינו)
 מפני מדת הדין:

לא כחא
 פסיק זה
 ועיין
 כד"ה כלל
 לו ל'

וא"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי מאי דכתי'
 *בראשית ממלכת יהויקים בן יאשיהו וכת'
 *בראשית ממלכת צדקיהו וכי עד האידנא לא
 הו מלכי אלא ביקש הקב"ה להחזיר את כל העולם
 כולו לתוהו ובוהו בשביל יהויקי' כיון שנסתכל
 בדורו נתקררה דעתו. וביקש הקב"ה להפוך
 דממע כשיעור השנים שקטא אחאב מלכו קטא מנשה והיינו
 עשרים ושנים שנה שקטא זהם כנגד כ"ב שנה שמלך אחאב:
 פשו להו ל"ג שעשה תשובה: וישמע אליו (ויעתר) [ויחחר]
 לו ומקוץ כתוב (ויחחר) [ויעתר] לו כך שמעתי: מדת הדין
 היתה מעכבת שלא לקבל פני מנשה בתשובה ועשה הקב"ה
 מחתרת ברקיע ופשו ידו וקבלו בלא ידיעת מדת הדין:

סרה
 והעמקה
 קצת
 ש
 ידוע כו
 שם כח

מ"ד בראשית ממלכת יהויקים ובראשית ממלכת צדקיה
 מאי טעמא כתיב זהכי בראשית יותר מנאקריכי: וכי עד
 האידנא לא הו מלכי ואי מאוס תכלת מלכותו קאמר הוה
 ליה למכתב בשנה ראשונה למלכותו אלף להכי שני קרא בדבורי'
 וכתב בראשית ללמדך מעשה בראשית היה בימי יהויקים שניקש
 הקב"ה להקזיר את עולמו לתוהו ובוהו כמו שהיו מראשית:
 כיון שנסתכל בדורו של יהויקים שהיו לדיקים שעדיין לא

חלק פרק אחר עשר סנהדרין שמג

לעולם כולו לתוהו ובוהו בשביל דורו של צדקיה
נסתכל בצדקיה ונתקררה דעתו בצדקיה נמי כתיב
*ויעש הרע בעיני ה' שהיה בידו למחו' ולא מיחה: ^{ו"ג כד}
וא"ר יוחנן משום רשב"י מאי דכתי' *איש חכם ר
נשפט את איש אויל ורגו ושחק ואין נחת ^{שס}
אמר הקב"ה כעסתי על אחז ונתתיו ביד מלכי ^{חשלי כט}
דמשק ויבח וקטר לאלהיהם שנ' *ויוכח לאלהי ^{ד"ה ככח}
דרמשק המכים בו ויאמר כי אלתי מלכי ארם
הם מעורים אותם להם אובח ויעורוני והם היו
[לו] להכשילו ולכל ישראל. שחקתי עם אמציה
ונתתי מלכי אדום בידו הביא אלהיהם
והשתחוה להם שנ' *ויהי אחרי (כן) בוא אמציה ^{שס כה}
מהכות את אדומי' ויבא את אלהי בני שעיר ויעמידם
לו לאלהים ולפניהם ישתחוה ולהם יקטר אמר
רב פפא היינו דאמרי אינשי ככי ליה למר ולא
ידע אחוכי לי' למר ולא ידע וי ליה למר דלא
גלו הקרש והמסגר: דורו של צדקיהו היו רשעים שהלדיקים
גלו כנר עם יהויכין:

איש חכם נשפט זהו הקב"ה שנקרא ה' איש מלחמה: אויל
אלו מלכים שנסמך חזק ואמליה: ורגו ושחק ואין נחת
בין שהוא כועס עמהם בין שהוא שוקק עמהם איכן יראין מלפניו
ואינם קמים לחזור למוטב: ככי ליה למר וכו' לאו דוקא נקט
מר אלא משום דהכי מילי דאיכא כשהוא חכם כשהוא רוצה
להשפט ולהמוכח עמהם בין שהיה שוקק עליהם בין שהוא כועס

יח' למ ידע בין טוב לביש *ויבאו כל שרי מלך בבל וישבו
 בשער החוך (מאי שער החוך) א"ר יוחנן משו' ר'
 שמעון בן יוחאי מקום שמחחקין בו הלכות. א"ר
 פפא היינו דאמרי אינשי באתרא דמרא (ביתא)
 חלה ליה זייניה תמן קולבא רעיא קולתיה חלה:
 רא א"ר חסדא א"ר ירמי' בר אבא מ"ד *על שדה
 איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב
 והנה עלה כלו קמשונים כסו פנים חרולים וגדר
 אבניו נהרסה. על שדה איש עצל עברתי זה אחו.

ס
 חשלי כד

עמהם אינם יראים מלפניו ואינם קמים לקוור למוטב: מקום
 שהיו מחחקין בו ודורשין הלכות כהפך למוטב לזים של שרי מלך
 בבל: בשער החוך לשון קומך והיינו כהר הבית ובעזרה שם
 היו יושבין סנהדרין כדאמרינן בעלמא שלשה דמי דיכין היו שם
 אחד בלשכת הגזית ואחד על פתח העזרה ואחד על פתח הר
 הבית: קולתיה חלה כלומר במקום שהיו קומחקין בו הלכות בו
 דיכין שרי בבל דיכין שלהם: באתרא דמרא חלה זייניה מקום
 שהאדון מולה כליו: קולבא רעיא ככל רועה: קולתיה חלה
 לשם כדו מלה כמו כדה דמתרגמינן קולתה. לישנא אמרינא
 קודמיה מקדמו כמו מקדמה של קרם:

והנה עלה כלו קמשונים זה אמוץ שהעלה שמעית על גבי
 המזבח לקמן: כסו פניו חרולים זה יהוויקים שכסה
 פניו מאורו של הקב"ה כדאמרינן לקמן כלום אלו לריכין
 אלא לאורו יטול אורו: על שדה איש עצל עברתי זה אחו
 ולהכי קרי ליה עלל שמתם את המור' ונטל את העבודה לקמן:

חלק פרק אחד עשר - סנהדרין שמד

ועל כרם אדם חסר לב זה מנשה. והנה עלה כלו
קמשונים זה אמון. כסו פניו חרולים זה יהויקי.
וגדר אבניו נהרסה זה צדקיה שנחרב בה"מ בימיו.
ואמר רב חסדא א"ר ירמיה בר אבא ארבע כתות
אין מקבלין פני שכינה. כת לצים. כת שקרנים.
כת חנפים. כת מספרי לשון הרע. כת לצים דכתי'
*משך ידו את לוצצו. כת שקרני דכתיב *דוכר
שקרים לא יכון לנגד עיני. כת חנפי דכתי' *כי
לא לפניו חנף יבא. כת מספרי לשון הרע דכתי'
*כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע צדיק
אתה ולא יהי' במגורך רע:

הושע ו
תלי' קא
אמב ינ

תלי' ס

ואמר רב חסדא א"ר ירמיה בר אבא מאי דכתי' רב
*לא תאונה אליך רעה ונגע לא יקרב באהליך
לא תאונה אליך רעה שלא ישלוט בך יצר הרע
ונגע לא יקרב באהליך שלא תמצא אשחך ספק
נדה בשעה שחבא מן הדרך. דבר אחר לא תאונה

תלי' נא

ועל כרם אדם חסר לב זה מנשה שקדר אזכרות והרס את
המזבח (כל אלה במשמע לשון) חרולים אורטיגא"ש: זה צדקיה
שהיה לדיק ונהרס בה"מ בימיו: משך ידו את לוצצים משך
הקב"ה את ידו מן הלוללים שלא להתקרב אללם: לא יגורך
רע היינו מספרי ל"ה דכתיב בתריה תאנז דונרי כוז איש דמיס
וגו' ועוד דכתיב בתריה קרנז הוות קנר פתוק גרוכס וגו':
שלא תמצא אשחך ספק נדה וכו' והיינו באהליך באשחך
כדאמרינן אין אהלו אלא אשמו נשעה שאדם נא מן הדרך

אליך רעה שלא יבעתוך חלומות והרהורי רעים.
 וגנע לא יקרב באהליך שלא יהא לך בן או תלמיד
 שמקדיח חבשילו ברבים כגון ישו וחבריו. עד כאן
 ברכו אביו מכאן ואילך ברכתו אמו * כי מלאכיו מלי' נא
 יצוה לך וגו' על כפים ישאונך וגו' על שחל ופתן
 תדרוך וגו' עד כאן ברכתו אמו מכאן ואילך ברכתו
 (שכינה) [שמים]. ** כי כי חשק ואפלטתו וגו' יקראני שם ע"נ
 ואענהו וגו' אורך ימים אשביעהו וגו': שם

א"ר שמעון בן לקיש מאי דכתי' * וימנע מרשעי' אורם רג
 וזרוע רמה תשבר. מפני מה עי"ן של רשעי' תלויה שם
איו"ב לח

קשה לו כשימלא את אשתו ספק כדה יותר חכמה ודאית שעל
 ספק כדה הוא מילר וילרז תקפו ואומר טהורה היא ועל חנם
 אני מוכע: ע"כ ברכו אביו דוד לשלמה בנו מסתמא לפי עכין
 הנרכות יש לידע שדוד נרכו שכן דרך האב נדברים האלו נספק
 כדה ונילר הרע ונהרהורים רעים וננכים ותלמידים שלא יקדימו
 תנשלים נרבים אבל אשה אינה כותכת דעת בכך אלא מתוך
 רכות הלב שיש לה מתפללת על בנה שיכלל מאזן גוף ומרוקין
 ושדים לפיכך קא דריש לפי העכין שאלו נרכות ברכתו אמו כי
 מלאכיו יצוה לך מ"ר. ועוד משום דכתיב כי מלאכיו משמע ליה
 דסליק עכין אחד נרכה ומכי מלאכיו עד כי כי חשק סליק
 עד עכין הילכך מוקים דמי לדמי דעד כאן נרכו אביו וכו'. מ"ר.
 כי בי חשק לא ש"ך אלא נרכות דעלמא כלומר אותו שספך
 די ונירמתי אפלטתו:

עי"ן שברשעים תלויה שאינה כתובה בשיטת אותיות

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שמה

כיון שנעשה אדם רש מלמטה נעשה רש מלמעלה
ולא נכתב היה כלל רבי יוחנן ור' אלעזר חד אמר
מפני כבודו של דוד וחד אמר מפני כבודו של
נחמיה בן חכליה:

[ת"ר] מנשה היה שונה חמשים וחמשה פנים רד
בתורת כהנים כנגד שני מלכותו. אחאב ש

שמונים וחמשה. ירבעם מאה ושלשה. חניא היה
ר' מאיר אומר אבשל' אין לו חלק לעוה"ב שנ'
*ויכו את אבשלום וימיתוהו. ויכוהו בעולם הזה ^{ש"כ} וימיתוהו לעולם הבא. חניא ר' שמעון בן אלעזר

התיבה אלא תלוייה היא למעלה ונראה ככתוב רשם: כיון
שנעשה אדם רש מלמטה שם לו שוכאין ואין רוח הצריות
נוקה הימנו: נעשה רש מלמעלה צידע שוכאים אותו
מלמעלה להכי כתיב רשם צ' מיני רשות: ולא נכתב היה לעי"ן
כלל: משום כבודו של דוד לומר שאין הדבר נוהג אלא צרעין
ולא צלדיקים ודוד היו לו שוכאים הרבה ונחמיה בן חכליה היו
לו שוכאים הרבה מככרים שצקצו להורגו על שהיה צונה צה"מ
כדכתיב צעזרא (ידי אחת מחזקת צלל) [ואחת מחזקת השלל]
וגו' ל"א מליכו צעזרא שהיה לו לכחמיה שוכאים וקנאים מישראל
דכתיב ורצים מיהודה צעלי שצוה לו כי הוא קתן לשכניה צן
ארק שהיו מצוין אותו. צקדושין מפרש להאי קרא [ולהכי איכתבא
לומר שצרעיים אמר] ולא צלדיקים:

נ"ה פנים בתורת כהנים ספר ויקרא היה דורש צה"ה פנים
שכל שנה ושנה היה מקדש ודורשו מפילפולו:

אומר משום ר' מאיר אחז ואחזיה וכל מלכי ישראל
 שכתוב בהן *ויעש הרע בעיני ה' לא חיון ולא
 נדונין. *וגם דם נקי שפך מנשה [הרבה] מאד
 עד אשר מלא את ירושלים פה לפה לכד מחטאתו
 אשר החטוא את יהודה לעשות הרע בעיני ה'
 הכא חרגימו כשהרג ישעי' במערבא אמרי שעשה
 צלם משאוי אלף בני אדם ובכל יום ויום הורה
 הורג את כולם:

רה כמאן אולא הא דאמר רבה בר בר חנה שקולה
 נשמה של צדיק אחד ככל העולם כולו
 כמ"ד ישעיה הרג. כתיב *פסל וכתיב *פסילים
 א"ר יוחנן בתחלה עשה לו פרצוף אחד ולבסוף
 עשה לו ארבעה פרצופין כדי שתראה שכינה
 אחז ואחזיה ממלכי יהודה וקיס להו שהיו רשעים ואמון
 ויהויקיס לא קציב ואע"ג דהוו רשעים מאד כלקמן בהנהו
 קיס להו דמיון: לא חיון לא ימיו לעה"ב עם הלדיקים ואין
 כדוכין כמי בגיהנם ודוקא קאמר מלכי ישראל אבל שלמה ולדקיה
 מצית דוד אתו ואע"ג דכתיב בהו ויעש הרע חיון הן לעתיד:
 הורג את כלם שהיו ננקעין בכוז המשאוי:

כמאן דאמר שהרג ישעיה ואהא קאמר קרא מלא את ירושלים
 פה לפה שנשמת של לדיק שקולה כמו שמלא את ירושלים
 חללים: כתיב במלכים וישם את פסל הסמל אשר עשה צבית
 האלהים: וכתיב והעמיד את האשרים והפסילים בד"ה:
 ולבסוף עשה מכסה לאותו גלס ארבעה פרצופות: כדי שתראה
 שכינה מכל לך שתכנס להיכל תראה הפרצוף כנגדו ותכעוס:

חלק פרק אחר עשר סנהדרין שמו

ותבעום. אחו העמידו בעליה שנ' *ואת המובחר^{ו"כ כג}
 אשר על הגג עלית אחו וגו'. מנשה העמידו בהיכל
 שנא' *וישם את פסל האשרה אשר עשה בבית^{סס כד}
 (ה') אשר אמר ה' אל דוד ואל שלמה [בנו] בבית
 הזה ובירושלי' אשר בחרתי מכל שבטי ישראל
 אשים את שמי לעולם אמון הכניסו לבית קדשי
 הקדשים שנא' *כי קצר המצע מהשתרע וגו' מאי^{ישע' כח}
 כי קצר המצע מהשתרע אמר רב שמואל בר
 נחמני א"ר יונתן כי קצר מצע זה מלהשתרר עליו
 שני רעים כאחד. מאי *והמסכה צרה אמר רב^{סס}
 שמואל בר נחמני רבי יונתן כי הוה מטי להאי
 קרא הוה קא בכי מי שכתב בו כונס כנר מי הים
 תעשה לו מסכה צרה. אחו חתם את התורה שנ'
 *צור תעוד' חתום תורה בלימודי. מנשה קדר את^{סס ח}
 האזכרו'. אמון שרף את התורה. אחו בטל את
 העבודה. מנשה הרס את המזבח. אמון העלה
 שממית על גבי המזבח. אחו התיר את הערות.
 מנשה בא על אחותו. אמון בא על אמו שנאמ'
 *כי הוא אמון הרבה אשמה. ר' יוחנן ור' אלעזר
 חד אמר ששרף את התורה וחד אמר שבא על אמו
 אמרה לו אמו כלום יש לך הנאה ממקום שיצאת^{ד"ה ב לג}
 מלהשתרר עליו שני רעים שכינה וללס : מצע בית המקדש :
 תעשה לו מסכה צרה כאשה שנעשית לרה : למצרתה : העלה
 שממית קורי עכביש שנטל העבודה מכל וכל עד שארגו עכביש
 קוריהן על גב המזבח : התיר נעשה לו כהיתר : ממקום שיצאת

ממנו אמר לה כלום אני עושה אלא להבעים
 את בוראי. כי אתא יהויקים אמר קמאי לא ידעי
 לארגוי כלום אנו צריכי' אלא לאורו יש לנו זהב
 פרוים שאנו משתמשים בו ויטול אורו אמרו לו
 והלא כסף וזהב שלו הוא שנאמ' *לי הכסף ולי
 הזהב נאום ה' צבאות אמ' להם כבר נתנו לנו שני
 תלי' קטו *השמים שמים לה' והארץ נתן לבני האדם:
 וז' א"ל רבא לרבה בר מרי מפני מה לא מנו את
 יהויקים משום דכתי' ביה *ויתר דברי יהויקי'
 ר"ה ב"ו (וכל) תועבותיו אשר עשה והנמצ' עליו מאי והנמצא
 עליו ר' יוחנן ור' אלעזר חד אמר שחקק שם
 ע"ז על אמחו וחד אמר שחקק שם שמים על
 אמחו אמר לי' במלכים לא שמעתי בהדיוטות
 משם מקום שאלם יולא ממנו שזע הוא ממנו ואינו מתאזה
 להנחות אותו מקום: קמאי לא ידעי לארגוי מלכים ראשונים
 שלפניו לא היו יודעים להכעיס המקום כמו שהוא חרף ואמר
 כלום אנו צריכים אלא לאורו המאיר לנו השמש יבא ויטול אורו:
 שאנו משתמשי' בו שמאיר ציורת: אמרו לו בני דורו והלא
 כסף וכו' דבני דורו לדיקים היו כדאמרינן כסתכל בדורו של
 יהויקים וכתקרה דעתו:

מפני מה לא מנו את יהויקים בזה הכך שאין להם חלק
 לעולם הנא: משום דכתיב ויתר דברי יהויקים
 נתמיה משום דכתיב ביה רשע כזה לא מתאזהב: שם ע"ז
 על אמחו מתוך שהיה חזק בזה: שם שמים משום בזיון:
 במלכים לא שמעתי מפני מה לא מנו את יהויקים: בהדיוטות

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שמו

שמעתי מפני מה לא מנו את מיכה מפני שפתו
מצויה לעוברי דרכים שנא' *ועבר בים צרה והכה
ביום גלים א"ר יוחנן זה פסלו של מיכה תניא
רבי נתן אומר מגרב לשילה שלשה מילין והיה
עשן המערכה ועשן פסל מיכה מתערבין זה בזה
בקשו מלאכי השרת לרוחפו אמר להם הקב"ה
הניחו לו שפתו מצויה לעוברי דרכים. ועל דבר
זה נענישו אנשי פלגש בגבעה אמר להן הקב"ה
בכבורי לא מחיתם על כבודו של בשר ודם מחיתם:
א"ר יוחנן משום ר' יוסי בן קסמא גדולה לגימא ר'ו
שהרחיקה ב' משפתו מ' ישראל שנא' *על שם

שמעתי מפני מה לא מנו את מיכה כה"ד ד' הדיוטות דמתני':
פתו מצויה לעוברי דרכים שהיו כל העולם מתארכין אליו
כדכתיב במקרא כל העובר ושכ אל הלוים זה מיכה: (א"א)
פסוק זה קמתי בנרות ולא מלאמיה): זה פסלו של מיכה
כשכתב משה את השם והשליכו על כולם להעלות ארונו של
יוסף בא מיכה ונטלו בהקצף והיינו דכתיב ועבר בים צרה
כשהעביר הקב"ה לישראל עבר מיכה עמהם שנידו השם לעשות
העגל ל"א מיכה עשה פסל והביאו עמו כשעברו ישראל הים:
גרב וקיומו של מיכה בגרב היה פסלו של מיכה קדוע ובשילה
היה המשכן: לרוחפו למיכה: ועל דבר זה על פסלו של
מיכה שלא יקחו ישראל בידו כעשו אנשי פלגש בגבעה שנפלו
ביד נכימין והרגו מהם מ' אלף:

לגימא אכילה שמאכלין לאורמים: ב' משפחות עמון ומואב
שלמי שלא קדמו ישראל בלחם ובמים ככתב שלא יבאו

דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים ור' יוחנן
 ידי' אמ' מרחק' את הקרובי' ומקרבת את הרחוקי'
 ומעלמת עינים מן הרשעים ומשרה שכינה על
 נביאי הבעל ושגגתו עולה ורון. מרחקת את הקרובי'
 קר *מעמון ומואב ומקרבת את הרחוקים מיתרו דא"ר
 שמות ב יוחנן בשבר *קראן לו ויאכל לחם וכו' [בני] בנו
 ד"ה א ב וישבו בלשכת הגזית שנ' *וממשפחתו סופרי' יושבי
 יעבץ תרעתים שמעתי' סוכתי' המה הקני' הבאי'
 שופטים א מחמת אבי בית רכב וכתי' התם *ובני קני תתן
 משה עלו מעיר התמרי וגו'. ומעלמת עינים מן

זקהל: מעלמת עינים מן הרשעים מעלמת מעיני המקום
 שלא להביט ברשעו לשלם לו כדרכו הרעה אלא עושה כאלו אינו
 רואה במעציו: עמון ומואב קרובים לישראל שנאו מלוט בן אחי
 אברהם ורחקם המקום שלא יבאו זקהל. ל"א קרובים משה
 ליכא למימר דהא מדין בני קטורה היו בני אברהם וקרובים
 היו בני מדין לישראל יותר מעמון ומואב שהם בני אברהם אלא
 עמון ומואב שכנים וקרובים היו לא"י ומדין רחוקים להם היו:
 וישבו בלשכת הגזית שנא' וממשפחות סופרים והאי קרא
 מפרש ליה כו' בספרי בפרשה ויאמר משה לקונן בן רעואל
 המדיני: המה הקנים הבאים מחמת אבי בית רכב וקנים
 אלו בכיו של (רכב) [יתרו] דכתיב ובני קני קותן משה ובניו של
 יתרו הן הן בכיו של רכב דכתיב הקנים הבאים מחמת אבי בית
 רכב וכתיב ולבית הרכבים אמר ירמיהו [כי כה אמר ה' וגו'] יען
 אשר שמעתם על מלות יהונדב אביכם וגו' לא יכרת איש ליונדב

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שמח

הרשעים ממיכה. ומישרה שכינתו על נביאי הבעל
מחבירו של עדו הנביא דכתי' *ויהי הם יושבי' ^{מ"א יג}
אל השלחן ויהי דבר ה' אל הנביא אשר השיבו.
ושגגחו עולה זרון דאמר רב יהודה אמר רב
אלמלא הלוחו יהונתן לדוד שתי ככרות לחם לא
נהרגה נוב עיר הכהנים. ולא נטרד דואג האדומי.
ולא נהרג שאול ושלשת בניו:

ומפני מה לא מנו את אחו א"ר ירמיה בר אבא ^{רח}
מפני שמוטל בין שני צדיקים בין יוחם ^ס

בן רכב [עומד] לפני כל הימים ואמר' בספרי אפסר ככרים
הם וככסין להיכל והרי כל ישראל לא ככסו להיכל אלא שהיו
יושגין בסנהדרין ומורין דל"ת מ"ר: ממיכה דאמר' לעיל הניקו
לו שפתו מליה לעונרי דרכים: ומישרה שכינה על נביאי
הבעל מחברושל עדו הנביא דעדו הכביא כתכבא על מזבך בית
אל שיחרב מפני שהעמיד בו ירבעם כלמים דכתיב במלכים והנה
איש האלהים בא מיהודה וגו' ויאמר מזבך מזבך ומפרש בסדר
עולם דהיינו עדו הכביא ובא כביא השקר והטעהו לעדו והשיבו
לביית אל והעבירו על מצות הקב"ה שאמר לו לא תשז לבית אל
והאכילו ונזכות שהאכילו שרתה עליו שכינה שכל' ויהי דבר ה'
אל האיש הכביא אשר השיבו להאכילו אללו: ושגגחו עולה זרון
שהרי מליכו ביהובתן שגג ולא הלוחו לדוד שתי ככרות וכעכש
דאמר רב יהודה כו': לוחו לשון ליה: לא נהרגה נוב שלא היה
כריך דוד לשאול לחם מכהני כוז ולא היה דואג מלשין עליהם:
ולא היה שאול נהרג על אותו עון:

שמוטל בין שני צדיקים דאביו יוחם וננו מוקיה:

ליחזקיהו רב יוסף אמר מפני שהיה לו בושת
 פנים מישעיהו שנא' *ויאמר ה' אל ישעיהו צא
 נא לקראת אחז אחת ושאר ישוב בנך אל קצה
 תעלת הברכה העליונה אל מסילת שדה כובס
 מאי כובס איכא דאמרי דכבשינה לאפיה וחלף
 איכא דאמרי אוכלא דקצרי סחף ארושיה וחלף.
 מפני מה לא מנו את אמון מפני כבודו של יאשיהו
 מנשה נמי לא נמנייה מפני כבודו של חזקיהו
 ברא מזכי אבא אבא לא מזכי ברא כדחניא *ואין
 מירי מציל אין אברהם מציל את ישמעאל אין
 יצחק מציל את עשו השתא דאחית להכי אחז
 נמי לא אימני משום כבודו של חזקיהו:

דברי לב

ושאר ישראל שצנו להיות (נכיס) [נכין] ותלמידך וכל מי
 שישוב לביתך דהיינו תלמידיו כדמסרגס ושאר ללא קטאו ודתבו
 קטאו תלמידוהי: מאי כובס דבכשינהו לאפיה שכנס את
 פרי והיה מתנייש מפני ישעיהו: כובס כמו כונס: אוכלא
 דקצרי סחף ארושיה כלי מוקנש של כונסין שחולפין זו מים
 על הנגדים ואותו כלי הפך אחז על ראשו כדי שלא יכירו ישעיהו
 שה' מתנייש ממנו: יאשיהו בן אמון: חזקיהו אחי מנשה: ברא
 מזכי אבא כו' יאשיה מזכי אמון אחי חזקיה מנשה כו':
 דכתיב ואין מירי מציל ורש' ליה דהגדה אין אברהם מציל
 כו': השתא דאחית להכי דנרא מזכי לאנא: אחז נמי לא תימא
 דכנשינהו לאפיה אלא מפני כבודו של חזקיהו לא מכאורה:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שמט

ומפני מה לא מנו את יהוויקים משום דר' חייא רט
 בר אבויה דאמר ר' חייא בר אבויה כתוב ^ס
 על גולגלתו של יהוויקים זאת ועוד אחרת. וקנו
 דרבי פרידא אשכח ההוא גולגלת' דהות שדיא
 בשערי ירושלי' והוה כתוב עילויה זאת ועוד אחרת
 קברה והדר נבוג קברה והדר נבוג אמר דלמא
 האי גולגלתו של יהוויקים היא דכתי' ביה *קבורת
 חמור יקבר סחוב והשלך מהלאה לשערי ירושלי'
 אמר מלכא הוא ולא אורח ארעא לבויה שקלה
 כרכה בשיראי ואותביה בסיפחא אתיא דביתהו
 חזיתא נפקא אמרה להו לשיבכת' אמרי לה האי
 דאתת' קמיתא היא דלא קא מנשי לה שגרתא
 לתנורא וקלתה כי אתא אמר היינו דכתיב עילויה
 זאת ועוד אחרת:

מפני מה לא מנו את יהוויקים נאותם שאין להם חלק לעה"ב:
 משום דרבי חייא בר אבויה שנתכפר על שלא ניתן
 לקבורה וכל הכי מפני מה לא מנו לא צעי חלא מהנך דהו
 רשעים גמורי' כדקאצנין להו לעיל אחז קתם את התורה: זאת
 ועוד אחרת נקמה נעשית בה כנר ועוד אחרת תעשה בה:
 זקנו דר' פרידא הוה רבי קייא בר אבויה: נבוג צלצלה וילאה
 מקבורת': קבורת חמור מושלך ברחוקות: בספתא ארגו:
 לשיבכתה לשכינתה: דלא קא מנשי לה אינה נשכחת מלנו:
 שגרתא לתנורא הסיקה את המכור:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

רי תניא אמר רבי שמעון בן אלעזר בשביל *הטוב
 בעיניך עשיתי מה אות בשביל מה אות ^ס
 נכרים אכלו על שולחנו בשביל נכרים ^{מ"ב}
 שאכלו על שולחנו ומשמש עליהם גרם גלות לבניו
 מסייע לוי לחוקי דאמר חוקי כל המזמין נכרי
 לחוך ביתו ומשמש עליו גורם גלות לבניו
 שנא *ומבניך אשר יצאו ממך אשר חוליד יקחו ^{יטע' לט}
 והיו סריסים בהיכל מלך בבל *וישמח עליהם ^ס
 חזקיה ויראם את בית נכאתה [את הכסף] ואת
 הזהב ואת הבשמי וגו' אמ' רב מאי בית נכאתה
 אשתו השקחה עליהם ושמואל אמר בית גנוי
 הראה להם ור' יוחנן אמר זין אוכל זין הראה להם
 בשביל הטוב מה אות נשניל חזקיה שניב את עלמו ואמר
 הטוב בעיניך עשיתי גרם לו שאמר מה אות כי אעלה
 בית ה' שאל את מהקדוש ברוך הוא שהעצירה גוררת עבירה:
 אכלו נכרים על שולחנו חותן שלח לו מרודך בלאדן
 ספרים ומכסה על ידם: ומשמש עליו כגון חזקיה דאמר
 לקמן אשתו השקחה עליהם: גורם גלות (רע) דכתיב וישמע
 עליהם חזקיה ויראם את בית נכאתה וכתיב נחמיה ומנכין אשר
 ילאו ממך יקחו והיו סריסים בהיכל מלך בבל: אשתו השקחה
 עליהם (היא עלמה הייתה משקה שקולין בלע"ז) היא עלמה
 מזגה להם והיינו בית נכאתה לשון מכסה על שם בלע שנקפתה
 מן האדם ומכסה נכאתה האשה: בית גנוי והכי מתרגמינן
 בית גכחותו ומכסם פתר במקצרתו לשון סממין כמו נכאת ולרי
 ולוט: זין אוכל זין כגון פרזל דשליט בפרזל:

חלק פרק אחר עשר סנהדרין שנ

"איכה ישבה בדד [אמר רבה] **א"ר יוחנן מפני ריא**
מה לקו ישראל באיכה מפני שעברו על ^ס
ל"ו כריתות שבחורה. **א"ר יוחנן מפני מה לקו** ^{איכה א}
באל"ף ב"ח מפני שעברו על התורה שנתנה באל"ף
ב"ח. **ישבה בדד אמ' (רבא) [רבה] א"ר יוחנן אמ'**
הקב"ה אני אמרתי *וישכון ישראל בטח בדד עין דכיים לנ
יעקב אל ארץ דגן ותירוש אף שמוי יערפו טל
עכשיו יהיה כדד מושבם. ***העיר רבתי עם אמ' איכה א**
(רבא) [רבה] א"ר יוחנן שהיו משיאין קטנה לגדול
וגדולה לקטן כרי שיהיו להם בנים הרבה. ***היתה** ^ס
כאלמנה א"ר יהודה אמר רב כאלמנה ולא אלמנה
ממש אלא כאשה שהלך בעלה למדינת הים
ודעתו לחזור אליה. רבתי בנזים שרתי במדינות
אמר (רבא) [רבה] א"ר יוחנן כל מקום שהם
הולכים נעשי' שרים לאדוניהם:

איכה צניחטריא ל"ו: ל"ו כריתות נכריתות קשי' להו: לקו
באל"ף ב"ח שכל מגילת איכה סדורה באלפא ביתא:
בטח בדד שושנים יקידים ואינס מתיראין לא מן האומות
ולא מן חיות רעות: רבתי עם (מתרבה) עם שמתרבה והולך
יותר משאר עם: קטנה לגדול שכבת זרע של קטן אינו מבוטל
ואינו מזריע מהר וקולט כשל גדול וכן רחם של קטנה אינה
קולטת מהר כשל גדולה לפיכך משיאין גדולה לקטן כדי שתהא
זרעו קולט מהר וקטנה לגדול כדי שיהא שכבת זרעו קולט מהר
ולא קטנה לקטן שזהוין להוליד ולא קטן וקטנה ממש אלא

ריב ת"ר מעשה בשני בני אדם שנשבו בהר הכרמל
 והיה שבאי מהלך אחרית' * ואמר אחד מהם
 ע"ז ע"ז לחברו גמל שמהלך לפנינו סימא באחד מעינו
 וטעונה כ' נודות אחד של יין ואחד של שמן ושני
 בני אדם המנהיגים אותו אחד נכרי ואחד ישראל
 אמ' להם שבאי עם קשה עורף מאין אחם יודעי'
 אמרו לו גמל מעשבים שלפניה מצד שרואה
 אוכלת ומצד שאינה רואה אינה אוכלת וטעונה
 שני נודות אחד של יין ואחד של שמן של יין
 מטפטף ושוקע ושל שמן מטפטף וצף ושני בני
 אדם המנהיגים אותו אחד נכרי ואחד ישראל
 נכרי נפנה לדרך וישראל נפנה לצרדין רדף
 אחריהם ומצא כדבריהם בא ונשקם על ראשם
 והביאם לביתו ועשה להם סעודה גדולה והירה
 שעומדין על פרקן וראוים הם להוליד ומיהו אין זרע שלהם
 מתבטל כל כך:

אמר אחד מן הנשנין לעצמו: גמל זה שמהלכת לפנינו סימא
 וכי: מצד שרואה שאינה אוכלת פעמים מלד ימין
 ופעמים מלד שמאל כבהמה הרואה שאוכלת מכלן ומכלן אלא
 מלד שרואה אוכלת: יין מטפטף ושוקע בקרקע ורואין אנו בין
 רגלינו הטיפין שנפלו כשעבר הגמל במקום הזה מלד אחד הטיפין
 שיקעין בקרקע ומלד אחד לפין ועומדין (והיינו שמלאו דגש אלא
 שגמלן היו עסוקין יותר מדגש): נפנה לצרדין שכן דרך ישראל
 להיות לכו: רדף השנאי דרך הגמל והמכהיג ומלא כדבריהם:

אִיכָה א הִכִּירוּ בּו תַלְמִידָיו וְהוֹצִיאוּהָ מִשְׁכּוֹנָתָהּ * וְדַמְעָתָהּ
עַל לַחִיָּה אָמַר (רַבָּא) [רַבָּה] א"ר יוֹחָנָן כֹּאשָׁה
יֹאכָל א שְׂבֹוכָה עַל בַּעַל נַעֲוִירָה שֵׁנִי * אֵלֵי כְּבֹחֹלָה חֲגוּרָת
שֶׁק עַל בַּעַל נַעֲוִירָה. הִיוּ צָרִיָּה לְרֹאשׁ אִמִּי (רַבָּא)
[רַבָּה] א"ר יוֹחָנָן כָּל הַמִּצֵּר לְיִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה רֹאשׁ
יִשְׁעִיהָ ח שֵׁנִי * כִּי לֹא מוֹעֵף לְאִשֶּׁר מוֹצֵק לָהּ וְגו' אִמִּי ר'
(אֲלַעָאִי בַר בְּרַכְיָה) [רַבָּה] א"ר יוֹחָנָן כָּל הַמִּצֵּק
לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל אֵינוֹ עֵיף:

רִיד * לֹא אֲלִיכֶם כָּל עוֹבְרֵי דֶרֶךְ אָמַר (רַבָּא) [רַבָּה]
א"ר יוֹחָנָן מִכָּאן לְקוֹבְלָנָא מִן הַתּוֹרָה. כָּל
אִיכָה א עוֹבְרֵי דֶרֶךְ אָמַר רַב עֲמֵרָם אָמַר רַב עֲשָׂאוֹנִי
רֹאשִׁי יט כְּעוֹבְרֵי עַל דַּת דֹּאֲלֵי בִסְדֵּי כְּתִי * וְהִ' הַמִּטְוִיר עַל

עַל הַעֵין מְרוֹצַ דַּמְעוֹת: עַל לַחִיָּה לֶשֶׁן לִקּוֹת וְנַעֲרוֹת כְּגוֹן לֹא
וַיֵּשֶׁ. (ל"א שְׁמַעְתִּי): עַל בַּעַל נַעֲוִירָה שְׂבִיבָה תַּמִּיד וּמַלּוּיָה
דַּמְעָתָהּ: אֵלֵי קוֹכְנֵי קִיכָה מִתְּרַגְמִינִן אִילִיָּא:

לֹא אֲלִיכֶם כְּנִיָּא הִיא מִתְּבוֹדֵד עַל חוֹרְבָן (כִּי לֹא) [כֹּאֲלֵי] בָּאָה
עָלֶיהָ זָרָה וְהַסְכֵּכָה לְאַקְרִיִּים וְאוֹמֵר לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל לֹא תִהְיֶה
לָכֶם זָרָה כְּזֹאת וּכְמִדּוּמָה [לִי] כְּנִיָּא הִיא מְדַבֵּר כְּגַד כְּנִי
מִשָּׁה אִו כְּגַד עֲשֵׂרֶת הַשָּׁנִים שֶׁלֹּא הִגְלָה כְּבוֹכֵדְכֹאֲלֵר: מִכָּאן
לְקוֹבְלָנָא מִן הַתּוֹרָה כִּשְׁאֵדָם מוֹדִיעַ לַעֲרֹ לְאַקְרִי דְרִיךְ שִׁאֲמַר
לֹא תִבָּא זֹאת לָךְ כִּמוֹ שֶׁבָּאָה אֵלַי כִּי קָשָׁה הוּא לְשׁוּמַע שְׁפַעְמִים
תְּחַרֵּת עָלָיו וְהַמְקַפֵּיד עַל זֶה אֵין בּוֹ מַשִּׁים כִּסּוּשׁ. ל"א
לְקוֹבְלָנָא כִּשֵּׁשׁ לֹא זָרָה יוֹדִיעָנָה לְרַבִּים קוֹבְלָנָא לַעֲקָה ל"א
כְּגַד מִתְּרַגְמִי קָבַל כֹּאֲדָם שִׁאֲמַר לַעֲרֹ לֹא כְּגַדְךָ אֲכִי אוֹמֵר:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שנב

סדום ואלו בירושלים כתיב * ממרום שלח אש איכה א
 בעצמותי וירדנה וגו' [וכתיב] * ויגרל עון בת עמי סס ד
 מחטאת סדום וכי משוא פנים יש בדבר אמר
 (רבא) [רבה] א"ר יוחנן מדה יחירה היתה בירושלי
 שלא היתה בסדום דאלו בסדום כתיב * הנה זה יחזקאל ס
 [היה] עון סדום אחותך גאון שבעת לחם ויד עני
 ואביון לא החזיקה וגו' ואלו בירושלים כתיב * ידיו איכה ד
 נשים רחמניות בשלו ילדיהן * סלה כל אבירי ה' סס א
 בקרבי כאדם שאומר לחבירו נפסלה מטבע זו:
 וירדנה ושרף אות' והיינו עשאוני כעוברי דת שדכני בלש כסדום
 וירדנה לשון שפירה כמו וירד מיעקב כאדם המושל נקצרו
 להלקותו ולשברו: ה"ג ויגרל עון בת עמי מחטאת סדום וכי
 משוא פנים יש בדבר הואיל וישראל רעים יותר מסדום למה
 לא נהסכו כסדום: ל"א וכי משוא פנים יש בדבר דהתם
 כתיב וה' המטיר הוא בעלמו והבא כתי' שלק על ידי שליח: מדה
 יחירה לטובה דבירושלים כתיב ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן
 היו לברות למו שהיתה מומנת קצרתה ואוכלת נכה אלמא
 רחמניות היו ואלו בסדום כתיב יד עני ואביון לא החזיקה ומדה
 זו כפרה עליהם שלא נהפכו. ל"א מדה יחירה פורעניות
 גדולה היתה בירושלים שילדיהן היו אוכלות זו עם זו דכתיב היו
 לברות למו ואלו בסדום כתיב גאון שבעת לחם שלא טעמו טעם
 עוכי הא למדת גדולה פורענות ירושלים מפורענות סדום ולא
 היה משוא פנים בדבר: סלה לשון מסילה כלומר כל האנשים
 סמלם הקנ"ה ועשאו פסולים וכנוסים כמסילה זו והיינו דומיא
 למטבע שנפסל ואין לו תקנה:

רמזו *פצו עליך פיהם אמר (רבא) [רבה] א"ר יוחנן
 מפני מה הקדים פ"א לעי"ן בשביל מרגלי' ס
 שאמרו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם *אוכלי איכה ג
 עמי אכלו לחם ה' לא קראו אמ' (רבא) [רבה] תלים יד
 א"ר יוחנן כל האוכל מלחמן של ישראל טועם
 טעם לחם ושאינו אוכל מלחמן של ישראל אינו
 טועם טעם לחם. ה' לא קראו רב אמר אלו הדיונין
 ושמואל אמר אלו מלמדי תינוקות:

רמזו אמר רב יהודה אמר רב בקשו למנו' עוד אחר ס
 באתה דמות דיוקנו של אביו ונשתטחה ב' ליגיל
 לפניהם ולא השגיחו עליו באתה אש מן השמי' אגדה
 וליחכה אש בספסליה' ולא השגיחו עליה יצאת קסט
 בת קול ואמר' להם *חיות איש מהיר במלאכתו שייך לבסוף
 לפני מלכים יתיצב כל יתיצב לפני חשוכים מי חשלי כב

מפני מה הקדים פ"א לעי"ן צרוב האסא ביתא שזאיכה: מפני
 מרגלי' שהקדימו מאת' פיהם עד שלא ראו נעין: טועם טעם
 לחם ככרים מולא' טעם בלחמם של ישראל שהא' הוא להם כשגחלין
 אותם: אלו הדיונין מטה משפט נשגיל עוכותיהם היו לחם
 עמי מאכל לאויביו: מלמדי תינוקות שנוש' מלאכתם צרמיה:
 עוד אחד שלמה (והמאמר הזה כאמר בגמרא צפ' משנת ג'
 מלכים וד' הדיוטות אין להם חלק וכו' ועל זה אמרו שנקשו
 למכות עוד מלך אחד עמהם והוא שלמה): דיוקנו של דוד אצו
 כשתטעה לפניהם שלא למכותו עמהם: יתיצב לפני חשוכים
 בגיהנם צמחיה לפני מלכים יתיצב בג"ע ולא לפני חשוכים:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שנג

שהקדים ביתי לביתו ולא עוד אלא שביתו בנה
בשבע שנים וביתו בנה בשלש עשרה. לפני
מלכים יתיצב כל יתיצב לפני חשוכי' ולא השגיתו
עליה יצאת בת קול ואמרה *המעמך ישלמנה ^{ליונ} לך
כי מאסת כי אתה תבחר ולא אני וגומ' דורשי
רשומות היו אומרים כולם באים לעולם הבא שני
*לי גלעד ולי מנשה ואפרים מעון ראשי יהודה ^{מלים} ס
מחוקקי מואב סיר רחצי על ארום אשליך נעלי עלי
פלשת התרועעי. לי גלעד זה אחאב שנפל ברמו
גלעד מנשה כמשמעו. אפרים מעון ראשי זה
ירבעם דקאתי מאפרי'. יהודה מחוקקי זה אחיתופל
*דקאתי מיהודה. מואב סיר רחצי זה גחוי שלקה ^{קה}
על עסקי רחיצ'. על ארום אשליך נעלי זה דואג

המעמך ישלמנה וכי עליכם לשלם תשלומי עונשו לאדם שאתם
מואסים בשלמה לומר שאין לו חלק לעה"ב: כי אתה תבחר
ולא אני וכי הנקירה נכס תלויה ולא כי לומר מי יש לו חלק ופי
אין לו חלק הלא כי הדבר תלויה: דורשי רשומות דורשי פסוקי'
דכתיב את הראש נכתב אמת: היו אומרים שלכלם יש להם
חלק אפי' למנשה ולירבעם ולאחאב: לי גלעד ולי מנשה עלי
לסבול עונם כדי שיהו הם זוכין: מנשה כמשמעו מנשה בן
חזקיה: דקאתי מיהודה דאמר לו דוד ואתה אכנס כערכי אלופי
ומיודעי שהיה קורא לאחיתופל מיודעי קרובי שהיה משפט יהודה
כדוד: מואב סיר רחצי דוד דקא אתי ממואב (הוא): סיר רחצי
גיקזי שסר ונלטרע על עסקי רחילה: על ארום אשליך נעלי

האדומי. עלי פלשת התרועעי אמרו מלאכי השרת
לפני הקב"ה רבונו של עולם אם יבא דוד שהרג
את הפלשתי והיריש את בנך גת מה אתה עושה
לו אמר להם עלי לעשותם רעים זה לזה:

ריו *מדוע שוכבת העט הזה ירושלים משוכבת נצחת

שם וגו' אמ' רב תשוכה נצחת השיבתו כנסת
ידיה ישראל לנביא אמר להם נביא לישראל חזרו
בתשוב' אבותיכם שחטאו היכן הם אמרו להם
וכריהם ונביאכם שלא חטאו היכן הם שנא' אבותיכם
איה הם והנביאי' הלעולם יחיו (אמ' להם אבותיכם)

שם חזרו והודו שנא' אך דברי וחקי אשר צויתי את
עבדי הנביאים הלא השיגו אבותיכם וישבו ויאמרו
כאשר זמם ה' צבאות לעשו' לנו כדרכינו וכמעללינו
ג' נחל כן עשה אחנו. *אמר שמואל באו י' בני אדם
שחל וישבו לפניו אמר להם חזרו בתשובה אמרו לו עבד
שם שמכרו רבו ואשה שגרשה בעלה כלום יש לזה
על זה כלום אמ' לו הקב"ה לנביא לך אמור להם
ישעיה נ *איזה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה או מי

אנעיל אותם בג"ע: אם יבא דוד שהרג את הפלשתי
וילעק לפיכך על שאתה כותן חלק לדואג ואחיתופל לעה"כ מה
אתה עושה להפכים דעתו שהם היו שונאים אותו: אמר להם
עלי לפייסם ולעשותם רעים ואהובים זה לזה והיינו התרועעי
לשון רעות:

ושמואל אמר מאי תשובה כלתת כי האי גוואל באו י' בני אדם
וכו': עבד שמכרו רבו עסקר שעכרנו הקב"ה לכ"כ

גומר והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב *דוד ירמיה
עבדי נבוכדנאצר עבדי גלוי וידוע למי שאמר והיה
העולם שעתידין ישראל לומר כך לפיכך הקדי'
הקב"ה וקראו עבדו עבד שקנה נכסים עבד למי
נכסים למי. *והעולה על רוחב' היו לא תהיה אשר יחזקאל ב
אתם אומרים נהיה כגוים כמשפחו' הארצו' לשרת
עץ ואבן חי אני נאם ה' אלהי' אם לא ביד חזקה
ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה אמלך עליכם. אמ'
רב נחמן כל כי האי ריתחא לירחח רחמנא עלן
ולפרוקינן. *ויסרו למשפט אלהיו יורנו אמר רבה
בר בר חנה אמר (ליה) [להן] נביא לישראל
חזרו בתשובה אמרו לו אין אנו יכולין יצה"ר שולט
בנו אמ' להם יסרו יצרכם אמרו לו אלהיו יורנו:

וגרשנו מעליו יש לו עלינו כלום: דוד עבדי וגו' ונ"נ עבדי
שקראו לאותו רשע עבד כמו שקראו לדוד דכתיב נסוף ירמיה
הכני שולח ולקחתי את כ"כ עבדי לא מפני שדומה זה לזה אלא
גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתידין ישראל לומר כזר
מכרכו הקב"ה לכ"כ לפיכך הקדים הקב"ה וקראו עבדי לכ"כ
כדי להקזיר להם תשובה: עבד למי נכסים למי כלו' כ"כ עבדי
הוא וכל מה שקנה לי הוא ועדיין לא ילאתם מרשותי: העולה
על רוחכם וגו' כל מה שאתם סגורים לא יהיה: כל כי האי
ריתחא מי יתן ויצא לנו זה הכעס נקמה שפוכה אמלך עליכם
שיגאלנו בעל כרחו וימלך עלינו: א"ר אבא בר כהנא היינו
תשובה נלקח דא"ל אלהיו יורנו שאין אנו יכולים לייסר אותנו:

ריח [פירקא] ארבעה הדיוטו' בלעם. ודואג. ואחיתופל.
 וגיוחוי. בלעם בלא עם. דבר אחר בלעם
 שכלה עם. בן בעור שבא על בעיר. חנא הוא
 בעור הוא כושן רשעתים הוא לבן הארמי. בעור
 שבא על בעיר. כושן רשעתים דעבד שני רשעיו
 בישראל אחד בימי יעקב ואחר בימי שפוט
 השופטים. ומה שמו לבן הארמי שמו. כתיב *בן
 בעור וכתיב *בנו בעור א"ר יוחנן אביו בנו הוא
 לו בנביאות. בלעם הוא דלא אתי לעלמא דאתי
 הא שאר נכרים אחריתי אתו מתני' מני ר' יהושע
 בלא עם שאין לו חלק עם עם: שכלה עם שנלכל ישראל נעלמו
 שהשאו לנלק כדנעין למימר לקמן והפיל מהם כ"ד לפים:
 שבא על בעיר שזא על אמונו כמו דמתרגמין בהמה בעיר:
 חנא הוא בעור אביו של בלעם הוא כושן רשעתים הוא לבן
 הארמי: אחד בימי יעקב שדף אחריו וצק לעקור את הכל:
 ואחר בימי שופטים לאחר מיתת יהושע דכתיב וימר אף ה'
 בישראל ויתן ביד כושן רשעתים: בנו בעור משמע בעור בנו של
 בלעם היה: בנו הוא לבלעם נבניאות שנלעם גדול מאביו היה
 נבניאות: בלעם שהיה נכרי נהדי הדיוטות וקאמר דאין לו
 חלק מכלל דשאר נכרים יש להם חלק: מחני' מני כו' א"ל רבי
 כלומר יהושע אלו כאמר ישבו רשעים לשאול' (נכל) [נכל] הגוים משמע
 חדקא דקאמרת השתא דכתיב כל גוים שכפי אליהם לא משמע אלא
 חסיד חכא אותן השוכנים אלוה כגון בלעם ושכמותו אבל אחרים אתו
 דנלעם כדאמרינן בריש פרקין ורעו זרים לאנכס ובני נכר אכריכס
 שהיה נכרי נהדי הדיוטות וקאמר דאין לו חלק לע"ה מכלל כו' כ"ה נרש"י בנחמד

ס

חדני כנ

ס כד

הא שאר

נכרי' אתו

כלומר

חדקא

חסידי חכא

דחמני

דנלעם

שהיה

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שנה

היא דחניא ר' אליעזר אומר *ישובו רשעים לשאול' ^{חלים ט}
כל גוים שכחי אלהים ישובו רשעים לשאולת
אלו פושעי ישראל כל גוים שכחי אלהים אלו
נכרים דברי ר"א אמר לו ר' יהושע וכי נאמר
בכל הגוים והלא לא נאמר אלא כל גוים שכחי
אלהים אלא ישובו רשעים לשאולת מאן נינהו
כל גוים שכחי אלהים ואף אותו רשע נתן סי' בעצמו
אמר *תמות נפשי מות ישרים אם תמות נפשי ^{מדבר כג}
מות ישרים תהא אחריתי כמוהו ואם לאו הנני
הולך לעמי:

*וילכו וקני מואב וזקני מדין חנא מדין ומואב ^{ריט}
לא היה להם שלום מעולם משל לשני ^ס
כלבים שהיו בעדר והיו צהובין זה לזה בא זאב ^{מדבר כג}
על אחד אמר האחר אם איני עוורו היום הורג
אותו ולמחר בא עלי הלכו שניהם והרגו הזאב
אמ' רב פפא היינו דאמרי אינשי כרכושחא ושונרא
לעולם הנא: מאן נינהו כל גוים שכחי אלהים דמכל האומות
צורר הקב"ה הרשעים שנהם וכותן אותם צניהם ואין להם
חלק לעתיד אבל השאר יש להם חלק: אף אותו רשע נתן סימן
בעצמו שאין לו חלק לעתיד: חמות נפשי מות ישרים אם ימות
חיתת עלמו תהא אחריתי כמוהו דודאי יש לו חלק עמהם: ואם
לאו ללא ימות אלא יהרג הנני הולך לעמי לניהם:
לא היה להם שלום דכתיב המכה את מדין צדה מואב:
צהובין כעוסין שכשאלם כועס פניו להוציא: כרכושחא
חולדה: כרכושחא ושונרא אין להם שלום מעולם:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

וידבר כנ עבדו הלולא מתרבא רביש גדא. *וישבו שרי
 מואב עם בלעם ושרי מדין להיכן אזול כיון דאמ'
 להו לינו פה הלילי והשכותי אתכם דבר אמרי
 כלום יש אב ששונ' את בנו. אמר רב נחמן חוצפא
 אפי' כלפי שמיא מהני מעיקרא כתיב *לא תלך
 עמהם ולכסוף כתיב *קום לך אתם אמר רב ששת
 ט"ג חוצפא מלכותא בלא תאגא היא דכתיב *ואנכי
 היום רך ומשוח מלך והאנשים האלה בני צרויה
 קשים ממני וגו' :

רב א"ר יוחנן בלעם חגר ברגלו אחת היה שנאמר
 *וילך שפי שמשון בשתי רגליו שנ' *שפיפון
 עלי אורח. בלעם סומא בא' מעיניו היה שנ' *שחום
 העין. קום באמתו היה דכתיב הבא נופל וגלוי
 עינים וכתיב החם *נופל על הממה וגו'. איתמר
 חסר

ביש גדא מזל רע: כלום יש אב ששונא את בנו שהוא סנור
 שיאמר לו הקצ"ה קלל את בני דקאמר בלעם לינו פה הלילה:
 חוצפא אפי' כלפי שמיא מהני דאהכי ליה מה שהקליף פניו
 לומר לשלוקי בלק לינו פה שאמ' לו הקצ"ה בתקלה לא תלך והדר
 אמר לך: מלכותא בלא תאגא כלו' שררה גדולה ואינו חסר
 אלא כתר מלכות: אנכי היום רך ומשוח מלך והאנשים
 האלה קשים ממני כלו' איני גדול מהם אלא משיקת מלכות:
 שפי כמו צוקא דאטמא דשף מדוכמיה: שפיפון משמע שמים:
 שחום העין שחום פתוח כמו שתומיה כיבר כלו' עיניו אחת
 פתוח' מכלל דהאקרת סתומ' והכי כמי מתרגמינן דשפיר קזא ס"ר.
 ואית דמפרשי שחום כמו סתום ולאו מלתא היא: קום באמתו

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שנו

מר ווטרא אמ' קוסם באמתו היה (בר) [מר] בריה
דרבינא אמר שבא על אחונו מאן דאמר קוסם
באמתו היה כדאמרן מאן דאמר בא על אחונו
היה כתיב הכא (*כרע*) שכב וכתיב התם *בין
רגליה כרע נפל שכב וגו':

והדבר כד
שופט' ה

*ויורע דעת עליון השתא דעת בהמתו לא הוה רבא
ידע דעת עליון הוה ידע וכו': (עבד ושתמי' שס"ע"ב
לחמה חיד כועם נחמכת נרכות פ"א וואחד כת): וע"ש

*ויקם בלעם בבקר ויחבוש את אחונו תנא משום רש"א
ר' שמעון בן אלעזר אהבה מבטלת שורה ^{והדב' כד}
של גדולה מאברהם דכתי' *וישכם אברהם בבקר
שנאה מבטלת שורה של גדולה מבלעם דכתיב
ויקם בלעם בבקר ויחבוש את אחונו: ^{סס}
^{והדבר כד}
^{ראש' כד}

אמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם ^{סס}
בתורה ובמצוה אפי' שלא לשמה שמתוך
שלא לשמה בא לשמה שבשכר מ"ב קרבנות ^{סס}
כגון ועלה נזכורו: כרע נפל מה כריעה דהתם דאית ביה
כפילה בעילה היא חף כריעה דהכא דכתיב כופל בעילה היא
שנא על בהמתו:

סס
והדבר כד
כמה"ה"א

אהבה שאהב אברהם [את] הקב"ה ביטל שורה של גדולה ששנא
הוא בעלמו: ושנאה ששנא בלעם הרשע את ישראל ביטל
שורה של גדולה ששנא הוא בעלמו:

מ"ב קרבנות בין פרים ואילים ז' פרים וז' אילים ג' פעמים הרי
מ"ב בין פרים ואילים:

(*) ועיין בהנהגות ר' ישעיה נגהרסל והנהגות הגר"א

שהקריב בלק וזה ויצתה ממנו רות. וא"ר יוסי בר
(חוני) [הונא] רות בתו של עגלון בן בנו של בלק
מלך מואב חיתה:

רכב א"ל רבא לרבה בר מרי כתי' *יטיב אלהים את שם
שלמה משמך ויגדל [את] כסאו מכסאך אורח
שם
ח"א פ
שפס"ה
ר' ארע' למימ' ליה למלכא הכי א"ל מעין קאמ' לוי'
דאי לא תימא הכי *חבורך מנשים יעל אשת חבר
הקיני מנשוי' באהל חבורך נשים באהל מאן נינהו
שרה ורבקה ורחל ולאה אורח ארעא למימר הכי
אלא מעין קאמר הכי נמי מעין קאמר ופליגא
דר' יוסי בר חוני דאמר ר' יוסי בר חוני בכל
אדם מתקנא חוץ מבנו ותלמידו. בנו משלמה.
ותלמידו אי בעית אימא *ויהי נא פי שנים ברוחך
ו"נ ב

אורח ארעא למימר הכי וכי דרך ארץ שיאמרו ייטיב אלהים
שם שלמה משמך והא קלשה דעמיה דאמרי ליה שיהא
גדול מאביו: מעין שמך קאמר ליה מעין כסאך ולא גדול מעי:
נשים באהל שרה ורבקה רחל ולאה דכתיב בהו אהל. שרה
ורבקה דכתיב ויציאה ילקק האהלה שרה אמו. רחל ולאה דכתיב
וינא מאהל לאה וינא באהל רחל: אורח ארעא שמתמר דבורה
ליעל שמהא ברוכה משרה ורבקה לא מעין ברכת שרה קאמרה:
ופליגא וכו' האי דקא משני שם שלמה משמך מעין פליגא אדרכי
יוסי בר חוני: בנו מכין שאינו מקנא בו: משלמה דקאמר ליה
לדוד ייטיב אלהים שם שלמה משמך: ותלמידו איבעית אימא
דקאמר ליה לאליהו ויהי נא פי שנים ברוחך אלי ונתן לו אליהו

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שנו

אלי ואי בעית אימא *ויסמוך את ידיו עליו ויצוהו: ^{חדרי כו} וישם ה' דבר כפי בלעם ר' אלעזר אומר מלאך. ^{רבה} ר' יונתן אמ' חבה. א"ר יוחנן מברכתו של ^ס אותו רשע אתה למד מה היה בלבו בקש לומר שלא יהיו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות *מה טובו אהליך יעקב. לא תשרה שכינה עליהם משכנותיך ישראל. לא תהא מלכותן נמשכת כנחלים נטיו. לא יהיו להם זחים וכרמים כגנות עלי נהר. לא יהא ריחן נודף כאהלים נטע ה'. לא יהיו להם מרבים בעלי קומה כארזים עלי מים. לא יהיה להם מלך בן מלך יול מים מדליו. לא תהא מלכותן שולטת באומות וזרעו במים רבים. לא תהא עזה מלכותן וירם מאנג מלכו. לא תהא איומה מלכותן ותנשא מלכותו. אמר רבי אבא בר כהנא

ולא נתקבלו: ויסמוך את ידיו ויצוהו אע"ג דהקצ"ה לא אמר ליה אלא וסמכת את ידך עליו קדא אזל איהו וסמך
בחרתי:

מלאך שמסרו הקצ"ה למלאך שלא יכניחו לקלל: חבה נתן צפי בלעם שלא היה מכניחו לקלל והיינו וישם דבר צפיו: מברכותיו אתה למד מה היה בלבו דכתיב ויהפוך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה קללה שהיה רוצה לקלל הפך הקצ"ה לברכה הוא רצה רוצה לקללם בכך שלא יהו להם בתי כנסיות ולא נתן רשות ואמר מה טובו אהליך יעקב: ריחו נודף ממלות: וירם מאנג מתרגמין ויתקף מאנג שמהא מלכותם עז: וכולן

כולן חזרו לקללה חוץ מבתי כנסיות ובתי מדרשו' ^{דברים כג} שנא' *ויהפוך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלהיך קללה ולא קללות:

רכו א"ר שמואל בר נחמני [א"ר יונתן] מ"ד *נאמני' פצעו ^ס אוהב ונעדרות נשיקות שונא טוב' קללה שקלל ^{משלי כו} אחיה השלוני את ישראל יותר מברכה שברכם בלעם הרשע. אחיה השלוני קלל את ישראל בקנ' שנ ^{מ"א יד} *יהבה ה' את ישראל כאשר ינוד הקנה במים קו וגו' מה קנה זו עומד במקום מים וגזעו *מחליף ושרשיו מרובין ואפי' כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיוות אותו ממקומו אלא הוה הולך ובא עמהו כיון שדממו הרוחות עומד הקנה במקומו. אבל בלעם הרשע ברכם בארומה ארומה אינו עומד במקום מים ושרשיו מועטין ואין גזעו מחליף כל הנרכות של בלעם חזרו לקללה כמו שהיתה כונתו מתחלתו: חוץ מבתי כנסיות ובתי מדרשות שלא יפסקו מישראל לעולם: הקללה לברכה אחד מן הקללות הפך לברכ' שלא חזרה לעולם ולא כל הקללות לברכות שזכרו:

נעדרות נשיקות שונא נעדרות נהפכות כמו עמר שמהפך התבואה כלו' כאמנים פלעי אוהב ונהפכות מכאמנות נשיקות שונא: מחריף לאחר שנקלץ: אינו עומד במקום מים והאי דכתיב כחריז עלי מים שכינה היא דאמרה דאיהו אמר כחריז לומר שאין עומדים במקום מים אמרה שכינה עלי מים וכן כולוהו מפרש להו' באגדות דכי האי גונא ככסלים כעיו הוא

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שנת

ואפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין
מזיוות אותו ממקומו כיון שנשבה בו רוח דרומי
מיר עוקרתו והופכתו על פניו ולא עוד אלא שזכה קנה
ליטול ממנו קולמוס לכתוב בו ספר תורה נביאי
וכתובים:

*וירא את הקיני וישא משלו א"ל בלעם ליתרו רבו
קיני לא היית עמנו באות' עצה מי הושיבך ^{סס}
אצל איתני עולם והיינו דאמר רבי חייא בר אבא ^{חדב' כד}
א"ר שמלאי שלשה היו באותו עצה אלו הן בלעם.
איוב. ויתרו. בלעם שיעץ נהרג. איוב ששחק נידון
ביסורין. ויתרו שכרח זכו בני בניו וישבו בלשכת
הגזית שנ' *וממשפחו' סופרי' יושבי יעבץ חרעתי' ^{ד"ה א ב}
שמעתי' סוכתי' המה הקינים הבאים מחמת אבי
בית רכב וכתוב *ובני קיני חותן משה עלו מעיר ^{שופטי' א}
התמרים. *וישא משלו ויאמר אוי מי יחיה משמו ^{חדב' כג}
אל אמר ר"ל אוי מי שמחיה עצמו בשם אל. א"ר

אמר כנעלים פוסקים לפעמים ילדה בת קול אמרה נטיו. הוא
אמר כננות אמרה בת קול עלי כהר הוא אמר כאהלים ילדה

בת קול אמרה נטע ה': רוח דרומית קשה:

לא עמנו היית באותה עצה שגור פרעה כל הנן הילוד היאורה
בתעיה ודאי היית כדלקמן: ומי הושיבך אצל איתני עולם
שעתידין בנך לישב בלשכת הגזית והיינו דכתיב איתן מושבך וגו'
בין איתני עולם אתה יושב מי הזקיקך לכך: שמחיה עצמו
בשם אלוה עושה עלמו אלוה. ל"א מי שמחיה עלמו נאס

יוחנן אוי לה לאומה שתמצא בשעה שהקב"ה עושה
 פדיון לבניו מי מטיל בסותו בין לביא ללביאה
 בשעה שנוקקין זה עם זה *וצים מיד כתים אמ'
 רב ליבון אספ"ר. *וענו אשור וענו עבר עד אשור
 קטלי מיקטל מכאן ואילך משעבדי שעבורי:
 רכח *הנני הולך לעמי לכה איעצך אשר יעשה העם
 חזה לעמך עמך לעם הזה מיבעי לי' אמ' ס

אל כלומר אוי להם לאותן בני אדם שמקין ומעדין עלמן
 בעולם הזה ופורקין עול תורה מעל כוהרם ומשמכין את עלמן:
 משמו אל כשמים הקב"ה פדיון לעמו וישלם גמול ללדיקים
 לעמיד לבא כך שמעתי: אוי לה לאומה שתמצא בשעה
 שמשם ה' פדיון לבניו אוי לה לאומה שתהיה באותן הימים
 שיעלה על דעתן לעכב את ישראל: מי מטיל בסות בין לביא
 וכו' לעכבן שלא יזדקקו זה לזה דמסוכן הוא כלומר מי הוא שיכול
 לעכב את ישראל והקב"ה מכניסם: צים ספינות גדולות כמו ולי
 אדיר כל יעצרכו: מיד כתים אמר רב ליבון אספ"ר דכתיב
 היינו מקום ששמו כך: עד אשור מיקטל קטלי (כתיב ארמ"ס)
 מאשור ואילך משעבדי להו שעבוד: וצים מיד כתים וענו אשור
 דקטלי להו וענו עבר דמשעבדי להו: עד אשור כלומר אותן
 האומות שמניא הקב"ה בליים עתידים להרוג את כל האומות
 עד אשור ומאשור ואילך מכיין אותם ומשעבדין בהם ולעמיד
 קא מיירי:

הן הנה היו לבני ישראל ל"ג אלא [הכי] גרסינן הנני הולך
 לעמי לכה איעצך אשר יעשה העם הזה לעמך עמך

לעם הזה מורשו ליה מאשור וכו' ללך מלכא דאשור וכו'

חלק פרק אחר עשר סנהדרין שנמ

רבי אבא בר כהנא כאדם שמקלל את עצמו וחולה קללתו באחריו א"ל אלהיהם של אלו שונא ומה הוא והם מחאו' לכלי פשתן בוא ואשיאך עצה עשה להם קלעים והושיב בהם וזנוח וקינה מבחוץ וילדה מבפנים וימכרו להם כלי פשתן עשה להם קלעים מהר שלג עד בית הישימון והושיב בהן זנוח וקנה מבחוץ וילדה מבפנים ובשעה שישראל אוכלים ושותים ושמתים ויוצאים לטייל בשוק אומרת לו הזקנה אי אתה מבקש כלי פשתן וקנה אומרת לו בשוה וילדה אומרת בפחות ב' וג' פעמי' ואח' כך אומ' לו הרי אתה כבן בית שב ברור לעצמך וצרצורי' של יין עמוני מונח אצלה ועדיין לא נאסר יין של נכרים אמרה לו רצונך שתשתה

הנה היו לפני ישראל נדבר בלעם: וחולה קללתו בחברו כך בלעם לא רלה לתלות שפלות זה בנלק שיהא הוא נריך לבקש ענה היאך יכשלו ישראל אלא בישראל תלה השפלות לומר שהם נריכים לעלה שיכשלו זה בני מואב אלא תתקוף יד מואב על ישראל והיינו דכתיב אשר יעשה העם הזה לעמך מ"ר. ל"א וחולה קללתו נקצרו כלומר שתלה הכתוב קללה במואב ולא רלה לכתוב כלפי ישראל כמ"ש בלעם הרשע: קלעים אהלים של קלעים כמו עשויים בשוקים: בעירבות מואב מהר שלג שניר: כשהיה אומר לה ישראל כלי פשתן זה נכמה (נקמה) וקנה אומרת ל דמי שזו וילדה אומרת לו בפחות מכדי שזו וכן עושין עד ב' א

כוס של יין כיון ששתה בער בו אמר לה השמיעי
 לי הוציאה וראתה מתוך חיקה אמרה לו עבוד לזה
 אמר לה הלא יהודי אני אמרה לו ומה אכפת לך
 לך כלום מבקשים ממך אלא פיעור והוא אינו
 יודע שעבודת' בכך ולא עוד אלא שאיני מניחחך
 עד שתכפור בתורת משה רבך שנא' *המה באו
 בעל פיעור וינזרו לבשת ויהיו שקוצים כאהבם:
 רכט' *וישב ישראל בשטים ר' אליעזר אומר שטים
 שמה רבי יהושע אומר שנתעסקו בדברי
 חרד' כה שטות. *ותקראן לעם גו' ר' אליעזר אומר ערומי'
 פגעו בהן ר' יהושע אומר שנעשו כלם בעלי קריין.
 מאי לשון רפידים ר' אליעזר אומר רפידים שמה
 ר' יהושע אומר שריפו עצמן מדברי תורה (כשם)
 שנא' *לא הפנו אבות אל בנים מתפיון ידים א"ר

בוער בו שהיה משתכר ובוער בו ילה"ר: השמיעי הוי שומעת
 למשמיע: פיעור כך היתה עבודתו של פיעור שמחריץ לפכיו.
 ה"ג כלום מתקצין מתוך חלא פיעור והוא עושה וסוב אומרת לו
 כסור בתורת משה רבך והוא עושה: וינזרו לבשת (זרו) [סרו]
 מדרכם והלכו אחר הנשת: באהבם מתוך תאות אהבתם לזנות
 היו משוקלים שכופרים בהקדוש ברוך הוא:

ותקראן בגופן [ותקראן] משמע לשון מקרה: מאי רפידים
 אידי דלעיל אפליגו ביה רבי אליעזר ורבי יהושע
 במשמעות דשטים כקט כמי רפידים דפליגו ביה בכה"ג: לא
 הפנו אבות אל בנים להטיב להם: מפני רפיון ידים של

חלק פרק אחר עשר סנהדרין שם

יוחנן כל מקום שנאמר וישב אינו אלא לשון צער
שנ' *וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות *וישב
יעקב בארץ מגורי אביו ויבא יוסף את דבתם רעה
*וישב ישראל בארץ מצרים ויקרבו ימי ישראל
למוות *וישב יהודה וישראל לבטח איש תחת גפנו
וגו' *ויקם ה' שטן לשלמה וגו':

*ואת מלכי מדין הרגו על הלליהם וגו' ואת בלעם
בן בעור הרגו בחרב בלעם מאי בעי החם
א"ר יוחנן שהלך ליטול שכר עשרים וארבעה
אלף שהפיל מישראל אמר ר' זוטרא בר טוביה
אמר רב היינו דאמרי אינשי גמלא אול למיבעי
קרני אורני דהו ליה גזיוו מיניה. *ואת בלעם בן
בעור הקוסם קוסם נביא הוא א"ר יוחנן בתחלה
נביא ולבסוף קוסם אמר רב פפא היינו דאמרי
אינשי מסגני ושלטי הות איוון לגברי נגרי *הרגו

תורה ומלות והכי נמי רפידים רפיון ידים הוא כלומר מפני
שרפו מד"ת נא עליהם עמלק:

שכר כ"ד אלפים מישראל שהרגו בעלתו הלך ליטול מזלך
ומזקי מדין: גמלא תבע קרני כך בלעם שאל שכר
ונהרג: גזיוו מיניה קמחי מיניה: בלעם בן בעור הקוסם
הרגו בקרב ההוא קרא ביהושע כתיב: ולבסוף שמתן עיניו
לקלל את ישראל כיטלה ממנו כנואה ונעשה קוסם: מסגני
ושליטי הות אשת סגנים ושרים היתה: איוון לגברי נגרי
זינתה למושכי קבל הספינה. ל"א נגרי קרשים: הרגו (על)

מדכ' כס

בני' כחונס

פ' וישב

ראשית לו

שם סו

ח"א ד

שם יא

רל

שם

מדכ' לא

יהושע יג

שם ע"ב

יהושע יג

בני ישראל בחרב (על) [אל] חלליהם אמר רב
 שקיימו בו ארבע מיתות סקילה שרפה הרג וחנק
 א"ל יהוא מינאה לר' חנינא מי שמיע לך בלעם
 בר כמה הוה א"ל מיכתב לא כתיב אלא מדכחי
 *אנשי דמים ומרמה לא יתצו ימיהם בר תלחין
 ותלת שנין או בר תלחין וארבע אמר ליה שפיר
 קאמרת לדידי חזי לי פנקסיה דבלעם והוה כתיב
 ביה בר תלחין ותלת שנין בלעם חגירא כדקטל
 יתיה פנחס ליסטאה. א"ל מר בריה דרבינא לבריה
 בכולהו לא חפוש למדרש לבר מבלעם הרשע
 דכמה דמשכחת ביה דרוש ביה:

תלים נה

רלא כתיב *רואג וכחי' רויג א"ר יוחנן בתחל' ישב הקב"ה
 ורואג שמא יצא זה לתרבו' רעה לאחר שיצא

ס

[אל] חלליהם מיתות הרבה משמע שתלאוהו והליתו אש תחת
 הלליה וקמכו ראשו וכפל לתוך האש. תלייה היינו חנק חמיכת
 הראש הרג כשנפל לארץ סקיל' וכשנפל לאור שרפה: בר תלחין
 ותלת ורבי קנינא לית ליה דרבי סימאי דאמר לעיל ג' היו
 צאותה עלה דפרעה. בלעם איוב ויתרו. דלרבי סימאי בלעם
 קיה יותר מר' וי' שנים דהא היה צעזע פרעה דכל הנן הילוד
 היאורה משליכוהו דלרבי סימאי כל אותן ר' וי' שנים שהיו ישראל
 בגלות מצרים עד חלוקת מדן קיה בלעם: חגירא מרגום של
 פסח: כד קטלחיה פנחס ליסטאה שר כנא ואפי' קטליה אחר
 כל המלחמ' כקראת על שמו: בכולהו מלכ' והדיטות: לא חפוש
 וחדרוש לגנאי: לבר מבלע' דכל מה דמשכחת לגנאי דרוש:
 שמא יצא זה לתרבות רעה לאחר שיצא לתרבות רעה אמר

חלק פרק אחד עשר סנהדרין ששא

אמר וי שויצא זה אמר רבי יצחק מאי דכתיב
*מה תתהלל ברעה הגבור חסד אל כל
היום אמר ליה הקב"ה לדואג לא גבור בתורה
אתה מה תתהלל ברעה לא חסד אל נטוי עליך
כל היום. וא"ר יצחק מאי דכתיב *ולרשע אמר
אלהים מה לך לספר חקי א"ל הקב"ה לדואג
הרשע מה לך לספר חקי כשאת' מגיע לפרשת
מרצחים ופרשח מספרי לשון הרע מה אתה דורש
בהם *ותשא כריתתי עלי פיד א"ר אמי אין תורתו
של דואג אלא משפה ולחויץ. וא"ר יצחק מאי דכתיב
*יראו צדיקים וייראו ועליו ישחקו בתחל' (ויראו)
[יראו] ולבסוף ישחקו וא"ר יצחק מאי דכתיב *חיל
בלע ויקיאנו מבטנו יורישנו אל אמר דוד לפני
הקב"ה רבנו של עולם ימות דואג אמ' לו חיל בלע
ויקיאנו אמ' רפנו מבטנו יורישנו אל. וא"ר יצחק
מ"ד *גם אל יתצד וגו' אמר הקב"ה לדוד ניתי

ווי להכי כתיב דויג: אמר לו הקב"ה לדואג והלא גבור
אתה בתור' למה תתהלל לספר לשון הרע על דוד: לא חסד
תורה עליך לא חכם בתורה אתה דכתיב ותורת קסד על לשונה:
מרצחים שהרג טוב: עלי פיד ולא בלל: בתחלה יראו הצדיקי'
היו יראים שלא ילמד אדם ממעשיו של דואג שהולך וקוטף
וסלליק: ולבסוף כשמת צדי ימיו ושנ גמולו צראשו ישקו:
חיל בלע ויקיאנו המתן עד שתשכח תורתו: אמר לפניו
ומבטנו יורישנו אל אל תמתין לו עד שתשכח אלא תמהר

דואג לעלמא דאתי אמר לפניו גם אל יתצד
 לנצח. לימרו שמעתא בי מדרשא משמיה יתחד
 ויסחד מאהל. ליהוי לי' בנין רבנן ושרשך מארץ
 חיים סלה. וא"ר יצחק מאי דכתי' *איה סופר איה
 שוקל איה סופר. את המגדלי' איה סופר כל אותיו
 שבחורה איה שוקל ששוקל כל קלים וחמורים
 שבחורה איה סופר את המגדלים שהיה סופר
 ש' הלכות פסוקות במגדל הפורח באויר א"ר אמי
 ארבע מאות בעיי הוו בעו דואג ואחיתופל במגדל
 הפורח באויר ולא אפשר להו חד. אמר רבא
 רבותא למבעי בעיי בשני דרב יהודה כולי תנווי

ישגיל

סיף

הורח

ע"ש

בזהר

ותשכחנו: בי מדרשא מאהל זה בית המדרש: ושרשך מארץ
 חיים סלה שורש שלו תכנס מארץ חיים דלא להוי ליה בני
 רבנן: כל אותיות שבחורה שהיה נקי נקסירות ויתרות:
 שוקל קלים וחמורים וידע. לדרוש נק"ו: במגדל הפורח
 באויר מתג העליזה שלמעלה מן הלמ"ד מפני מה כפופה
 למטה מ"ר מפי השמועה. ל"א במגדל הפורח באויר הנכנס
 לארץ העמים בשדה תיבה ומגדל אס הוא טמא אה לאו. ל"א
 ג' מאות הלכות במגדל הפורח באויר לעשות כיסוף להעמיד
 מגדל באויר כגון ג' מאות הלכות נכטיעת קישואין דאמרינן
 בפרקין דלעיל. ולמורי נראה דה"ג ג' מאות הלכות במגדל
 העומד באויר ומשנה היא באהלות דמשתעי בהכי מגדל העומד
 וטומאה נמוכה כלים שנתוכו טמאים וכן נראה לרנ"י: רבותא
 למבעי בעיי וללמוד תורה רקמא לא צעי דהא נאכי דרב

הלך פרק אחד עשר סנהדרין שסב

בנויקין ואנן קא מתנינן בעוקצין טובא וכי הורה
מטי רב יהודה האשה שכובשת ירק בקדר' ואמרי
לה זתים שכבשן בטרפיהון טהורין אמר הויות
דרב ושמואל קא חזינא הבא ואנן קא מתנינן
בעוקצין חלת סרי מתיבחה ורב יהודה שליף חד
מסאני. ואתא מטרא ואנן צוחינן וליכא דמשגח
בן אלא הקב"ה לבא בעי דכתי' ^{זוה'} יראה ללכב: ^{ע"פ טו}
אמר רב משרשיא דואג ואחיתופל לא הוו סברי רלב
שמעתא. מתקיף ל' מר זוטרא מאן דכתי' ^ס

ביה איה סופר איה שוקל איה סופר את המגרלי'
ואת אמרת לא הוו סברי שמעת' אלא דלא הוה

יהודה כולהו תכויי בסדר כזיקין הוה כל התלמוד שלהן לא הוה
אלא בסדר כזיקין אלא היו מרנין כל כך לדרוש: האשה
שכובשת ירק בקדרה לא אשכחתי במסכת עוקצין: שכובשת
ירק נקומץ או בליר טהורים דאין מקבלין טומאה ע"י עוקצין
אזל נגעה טומאה נזרשין העלין טהורים אין נגעה יד לעלין
עומר שכבשן אין מכיסים לשם אלא למראה: זתים שכבשן
בטרפיהון איתא במסכת עוקצין. טרפיהן עלין שלהם טהורים
הזתים אין נגשין להם בית יד להכניס להם טומאה: הויות
דרב ושמואל קא חזינא הבא דלא הוה ידע מ"ט הם טהורים:
חליסר מתיבחה י"ג ישיבות אלו עוסקין כולן במסכת עוקצין
וידעין אותה יפה ואפ"ה הם היו פסידים יותר מענו דאלו
רב יהודה וכו':

לא סברי לא היו יודעין הלכה לפרשה כמקנה בטעמא: דלא

תלים כה סלקא להו שמעתז' אליבא דהלכתא דכתי' *סוד
 ה' ליריאיו. אמר ר' אמי לא מת דואג עד ששכח
 ושליו ה' תלמודו שנ' *הוא ימות באין מוסר וברוב אולתו
 תלים ונג ישגה רב אמר נצטרע שנ' *הצמת כל זונה ממך
 ויקרא כה וכתי' התם *לצמיתות ומתרגמינן לחלוטין וחתן אין
 בין מוסגר ומוחלט אלא פריעה ופרימה. וא"ר יוחנן
 שלשה מלאכי חבלה נודמנו לו לדואג אחד ששכח
 תלמודו. ואחד ששרף נשמתו ואחד שפיזר עפרו
 בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. וא"ר יוחנן דואג
 ואחיתופל לא ראו זה אף זה דואג בימי שאול
 ואחיתופל בימי דוד. וא"ר יוחנן דואג ואחיתופל
 תלים כה לא חצו ימיהם תניא נמי הכי *אנשי דמים ומרמה
 לא יחצו ימיהם. כל שנותרו של דואג לא היו אלא
 ל"ד ושל אחיתופל אינם אלא ל"ג:

רלג וא"ר יוחנן בתחלה קראו דוד לאחיתופל רבו
 ולבסוף קראו חברו ולבסוף קראו תלמידו
 תלים כה בתחל' קראו רבו *ואתה אנוש כערכי אלופי ומיודעי
 ס' ולבסוף קראו חברו *אשר יחדיו נמתיק סוד וגו'
 ס' ולבסוף קראו תלמידו *גם איש שלומי אשר
 בטחתי בו אוכל לחמי וגו':

רלד אמר רב יהודה אמר רב לעולם אל יביא אדם
 ק' סלקא להו שמעתתא כו' שלא זכו לקנוע הלכה כמותן:

ומתרגמי' לחלוטין ואכן מכן לשון חליטה גבי קצורע:

אלופי היינו רני: אוכל לחמי לועז מורמי:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שסג

עצמו לירי נסיון שתרי דוד מלך ישראל הביא
עצמו לירי נסיון ונכשל אמ' לפניו רבונו של עולם
מפני מה אומרים אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי
יעקב ואין אומרים אלהי דוד אמר אינהו מינסו
לי את לא מינסית לי אמר לפניו רבש"ע נסני

שנא' *בחנני ה' ונסני א"ל מינסא לך ועכידנא ^{תלי' כו}
מלתא בהדך דלדידתו לא הודענא ואלו אנא קא
מודענא לך דמנסינא לך בדבר ערוה מיד *ויהי ^{ש"כ יא}

לעת הערב ויקם דוד מעל משכבו וגו' אמר רב
יהוד' שהפך משכבו של לילה למשכבו של יום
ונתעלם ממנו הלכה אבר קטן יש באדם משיעו
רעב ומרעיבו שבע (והיינו דכתיב) *ויתהלך על ^{סג}

גג בית המלך וירא אשה רוחצת מעל הגג והאשה
שובת מראה מאד בת שבע הות קא חייפה רישה
תותי חלתא אתי שטן אידמי ליה כצפרחא פתק

ביה גירא פתקה לחלתא אנגליה וחוויה מיד *וישלח ^{סז}
(המלך לדרוש) [דוד ודרוש] לאשה ויאמ' הלא
ואז בת שבע בת אליעם אשת אוריה החתי וישלח
דוד מלאכים (לפניו) ויקחה ותבא אליו וישכב

שחפך משכבו וכו' שהיה משמש מטתו זיוס כדי שיהא שבע
מתשמים ולא ירהר אחר אשה כל היום: ונתעלמה

ממנו הלכה שהמשניע אנרו מתשמים רעז ומרצה תאווה: ה"ג
(מתהלך) [ויתהלך] על גג ול"ג והיינו: חלתא כוורת: פתק
בה גירא כוורת כלומר שהכה בה ושברה לשון אחר פתקה

חלק פרק אחר עשר סנהדרין

עמה ^{תלמי} והיא מתקדשת מטומאת' והיינו דכתי' *בחנת
לבי פקדת לילדת צרפחני בל תמצא זמותי בל
יעבר פי אמר איכו זממא נפל בפומיה דמאן דסני
לי ולא אמר כי הא מלחא:

רלה דרש רבא מ"ד *למנצח לדור בה' חסיתי איך
תאמרו לנפשי נודי הרכם צפור אמר דוד ^ס
לפני הקב"ה רבש"ע מחול לי על אותו עון שלא
יאמרו (הרשעי') הר שבכם צפור נדרתו. דרש רבא
מ"ד *לך לבדך חטאתי וגו' אמ' דוד לפני הקב"ה ^ס
גלוי וידוע קמך דאי בעיא למכפייה ליצרי הוה
כייפינא אלא אמינא דלא לימרו עבדא וכו' למרית.
דרש רבא מ"ד *כי אני לצלע נכון ומכאובי נגדי ^ס
תמיד ראוייה היתה בת שבע בת אליעם לדוד
מששת ימי בראשית אלא שבאת עליו במכאוב.
וכן חנא דבי ר' ישמעאל ראוייה היתה לדוד בת

שברה ונפתקה: מתקדשת מטומאתה (וצא עליה) [אותה]
שעה פסק טומאתה ולא צא עליה] כשהיא נדה: פקדת לילה
על מעשה לילה פקדתני אם אוכל לעמוד בנסיון של דבר עבירה:
צרפחני בל תמצא חטאת ללרפני ולא מלחתי נקי: איכו
זממא מי יתן והיה נפי רסן ואפשר לעכב את דברי שלא ליגור
דבר זה של נחמני:

הר שבכם מלך (שנכם) [שלכם]: צפור נדרתו דע"י נפור
כערד (כדד) כדאמרי' אידמי ליה כלפורה: עבדא זכיה
למאריה הענד כלקו לאדוניו בתוכתו: כי אני לצלע נכון

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שמד

שבע בח אליעם אלא שאכלה פגה. דרש רבא ^{אחרי}
מ"ד *ובצלעי שמחו ונאספו נאספו עלי נכים [ולא ^{המניה}
ידעתי] קרעו ולא דמו אמר רוד לפני הקב"ה ^{שחבלה}
רבש"ע גלוי וידוע לפניך שאם היו קורעין ארץ ^{האלף}
בשרי לא היה דמי שוחת ולא עוד אלא בשעה ^{נקודה}
שהם עוסקים באהלות ונגעים פוסקים ממשנתן ^{במטף}
ואומרים לי רוד הבא על אשת איש מיתתו במה ^{סת"ת}
אמרתי להם הבא על אשה איש מיתתו בחנק ^{ורכ"ף}
ויש לו חלק לעולם הבא אבל המלכין פני חברו ^{נקחץ}
ברבים אין לו חלק לעולם הבא: ^{וד"ק}

אמר רב יהודה אמר רב אפילו בשעת הליו של ^{תלים לפ}
רוד קיים שמונה עשר עונות שני *יגעתי רלו ^{פ' סוהב}
באנחתי אשחה בכל לילה מטתי בדמעתי ערשי ^{וב"ש}
אמסה: ^{במדרש"א}

אותו ללע היה ככון לי: שאכלה פגה שקפץ את השעה ליזקק ^{תלים ו}
ע"י עצירה: נאספו עלי נכים צעלי חומין כמו פרעה ככה
והיו מלעיגין עלי ואני כלא יודע. לשון אחר ולא ידעתי לא
הייתי יודע כשמלעיגין כלומר פתאום בא עלי אותו עון שלא
ידעתי שכיתן פתקון פה לביישנו: ה"ג בשעה שעוסקין צמיתות
בית דין אומרים לי הבא על אשת איש מיתתו וכו':

שמונה עשר עונות לשמונה עשר כשיו שלא לעגן: באנחתי
אשחה אפילו בשעת אנחתי אשחה בכל לילה: מטתי
תשמיש המטה עכין סמי ומאוס קרי ליה: בדמעתי ערשי
אמסה (שנעת) [שנעת] דמעתי אני מאלים את מטתי

רלו ואמר רב יהודה אמר רב בקש דוד לעבוד ע"ו
 ש"י *ויהי דוד בא עד הראש אשר ישחחיה ס
 [שם] לאלהים ואין ראש אלא עבודה ורה שנא' ס"ב טו
 *הוא צלמא רישיה די דהב *והנה לקראתו חושי דכ"א ב
 הארכי קרוע כתנתו ואדמה על ראשו א"ל לדוד ס"ב טו
 יאמרו מלך כמותך יעבוד ע"ו א"ל מלך שכמותי
 יהרגנו בנו מוטב יעבוד ע"ו ואל יתחלל שם
 שמים בפרהסיא. אמר מאי טעמא נסבת יפת
 תואר א"ל יפת תואר רחמנא שריא א"ל לא דרשת
 סמוכין דסמיק לי' *כי יהיה לאיש בן סורר ומורה דנ"י כ"א
 כל הנושא יפת תואר יש לו בן סורר ומורה:
 רלח דרש רבי דוסתאי דמן בירי למה דוד דומת
 לסוחר כותי אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע ס
 *שגיאות מי יבין א"ל שביקי לך. ומנסתרות נקני תל"י יט
 יאמרו מלך שכמותי חסיד שכמותי יהרגנו בנו ויהיו מתרעמין
 על מדותי של הקב"ה וכמלא ש"ס מתחלל בפרהסיא:
 מוטב אעבוד ע"ו ואתלל את השם אני לבדי ולא יחללו אותי
 כל העולם: אמר לו חושי הארכי לדוד קב"ה לא עבד דינא בלא
 דינא שמעמיד בך עליך להורגך זאת מאי טעמא נסבת יפת
 תואר דאמו של אנשלוס מעבה בת תלמי מלך גשור ותפסה דוד
 במלחמה דאין לומר בעצירה צאה לו דהא כתיב רק בצר
 אוריה הקתי:

סוחר כותי דרכו לפנות את סקורתו מעט מעט (יותר מדאי)
 להעמידה על דמים מועטים: שגיאות מי יבין מי יוכל
 להשמר משגגות: א"ל הקב"ה: שביקא לך מקול לך: נסתרות

חלק פרק אחר עשר סנהדרין ששה

שביקי לך. גם מזרי' חשוך עבדך שביקי לך. אל ימשלו בי [או איתם] דלא לשחעו בירבנן שביקי לך. (או איתם) [ונקיתי מפשע רב] שלא יכתב סורחני אמ' לו אי אפשר ומהיו"ד שנטלתי משרי עמד וצוח כמה

שני' עד שבא יהושע והוספתי לו שני' *ויקרא משה ^{דרכי יו} להושע בן נון יהושע כל הפרשה כלה על אחת כמה וכמה. ונקיתי מפשע רב אמר לפניו רבש"ע מחול לי על אותו עון כולו אמר כבר עתיד שלמה

בנך לומר בחכמתו *היחתה איש איש בחיקו ובגדיו ^{חשלי} לא תשרפנה אם יהלך איש על גחלי' ורגליו לא תכוונה בן הבא על אשת רעתו לא ינקה כל הנוגע בה. א"ל כל הכי נטרר ההוא גברא א"ל קביל עליך יסורין קביל עליה. אמ' רב יהודה אמ' רב ו' חדשים נצטרע דוד ונסתלק' הימנו שכינה

ופירשו ממנו סנהדרין. נצטרע דכתיב *תחטאני ^{חשלי} באזוב ואטהר וגו'. נסתלקה הימנו שכינה דכתי' *השיבה לי ששון ישעך וגו'. ופירשו ממנו סנהדרין ^ס דכתי' *ישובו לי יראיך וגו'. ו' חדשי' ^ס מנ"ל דכתי' ^ס

עזיז של ליכעא: זדים עזיז של פרהסיא: ה"ג אל ימשלו בי דלא לשחעו בי רבנן והיינו אל ימשלו לשון משל שלא ידרשו נקטלתי קכמי הדורות: או איתם שלא יכתב סורחני שתמקוק אותה פרש' מן המקרא וישתכח הדבר לעולם: כל הפרשה שכתובה כנרשעית אותו קטא: על אחת כמה וכמה שלא תיעקר: תחטאני באזוב עכלל שהיה לריך טהרת אזוב

ו"א ב *והימים אשר מלך דוד על ישראל ארבעי שנה
ס"ג ע"ג *בחרון מלך שבע שנים ובירושלי' מלך שלשי' ושלש
ש"ה כ"ה *שני' ובתי' *בחרון מלך על יהודה שבע שנים וששה
חרשי' ובירושלי' מלך ל"ג שנה והנך ו' חרשי' לא קא
תל' פו' חשיב ש"מ דאצט"ע (כתיב) *עשה עמי אות לטובה
וגו') אמר לפניו רבש"ע מחול לי על אותו עון מחול
לך עשה עמי אות לטובה ויראו שונאי ויבשו א"ל
בחיך איני מודיע אבל אני מודיע בחיי שלמה
בנך בשעה שבנה שלמה את בה"מ בקש להכניס
ארון לבית קדשי הקדשי' דבקו שערים זה בזה
אמר כ"ד רננות ולא נענה *אמ" שאו שערים
ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד
ד"ה כו' וגו' ולא נענה כיון שאמר *ה' אלהים אל חשב
פני משיחך וזכרה לחסדי דוד עבדך מיד נענה
באותה שעה נהפכו פני שונאי דוד כשולי קדרה
וידעו כל ישראל שמחל לו הקב"ה על אותו עון:
רלט [פיסקא גחוי דכתי'] *וילך אלישע דמשק. להיכא
ס"ג
ח"ה כ"ה *בשוב' ולא חור א"ל חזור בך א"ל כך מקובלני
ע"ה
ממך החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין
כמלורע: בחרון מלך שבע שנים וששה חרשי' מדהכא
קצי' להו ובאידיך קרא לא קצי' להו ש"מ לא היה מלכותו שלמה
שנלטרע אותן שזה קדשים: ה"ג אבל בקיי בנך איני מודיע ולא
גרסינן לך: כ"ד רננות בין תפלה תתנה ורנה איכא כ"ד:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שם

בידו לעשות תשובה מאי עבר איכא דאמרי אבן
שואבת תלה לחטאת ירבעם והעמידה בין שמים
לארץ ואיכא דאמרי שם הקק בפיה והיתה מכרות
ואומרין אנכי ולא יהיה לך ואיכא דאמרי רבנן
דחה מקמיה שני * ויאמרו בני הנביאי אל אלישע מ"ג
הנה המקום אשר אנחנו יושבים שם לפניך צר
ממנו מכלל דעד הנה לא הוה דחיק:

ת"ר לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת לא רמ
כאלישע שרחפו לגיחזי בשתי ידים ולא בר' זס

יהושע בן פרחי שדחה לישו בשתי ידים. גיחזי מ"ג
דכתי' * ויאמר נעמן הואל וקה ככרים (כסף ויפצר)
[ויפרץ] בו וגו' ויאמר אליו אלישע מאין גיחזי
ויאמר לא הלך עברך אנה ואנה ויאמר אליו לא
לבי הלך כאשר הפך איש מעל מרכבתו לקראתך
העת לקחת את הכסף ולקחת את הבגדים ותים
וכרמים צאן ובקר ועבדי ושפחתי ומוי שקל כולי
האי כסף ובגדים הוא דשקל. אמר רבי יצחק

שואבת מנחת מתכת בלא כגישה כעין אותו שלועזין ויחאכ"ח
בלע"ז ועל ידי אותה אבן העמידה העגלים של ירבעם
צאור: רבנן דחה מקמיה התלמידים דקה משיבתו של אלישע:
צר ממנו מכלל דעד האיכא לא הוה צר:

הואל וקה השנע אלישע שלקך: (ויפצר) [ויפרץ] בו גיחזי:
העת לקחת את הכסף והבגדים וגו' מ' דברים קא
משיבה האי קרא: וגיחזי מי שקל כולי האי מנעמן כסף ובגדים

באותה שעה הי' אלישע יושב ודורש בשמונ' שרצוי'
 מ"נ *ונעמן שר צבא מלך ארם היה וגו' מצורע אמרה
 ליה ההיא רביחא דאישתבאי מארעא דישראל
 אי אולת לגבי אלישע מסי לך כי אתא א"ל זיל
 טבול בירדן א"ל אחוכי קא מחייבת בי אמרו לי
 הנהו דהוו בהדיה מאי נפקא לך מיניה זיל נסי
 אזל וטבל בירדנא ואיתסי אתא אייתי ליה כל
 הני דנקט לא צבי לקבולי מיני' גחוי איפטר מקמי
 אלישע אזל שקל מאי דשקל ואפקיד כי אתא
 חוייה אלישע לצרעת דהות פרחת עילויה רישיה
 א"ל רשע הגיע עת ליטול שכר שמנה שרציו
 וצרעת נעמן חרבך בך ובזרעך עד עולם ויצא מלפניו
 מצורע בשלג *וארבע אנשי' היו מצורעי' פתח השער
 א"ר יוחנן גיחזי ושלשה בניו. רבי יהושע בן פרחיה
 עיין בגמ': (ת"ר) [חניא א"ר שמעון בן אלעזר]
 יצר חנוק ואשה חמא שמאל דוחה וימין מקרבת:
 הוא דקל דכתיב וילך ככרים וגו': אותה שעה היה אלישע
 עוסק צפ' שמונה שרצים: א"ל הגיע עת ליטול שכר פרק
 שמנה שרצים שעסקתי בו וכו' ולהכי כתב בהאי קרא שמונה
 דכרים כנגד אותה פרק כלו' כסף וזגדים (שקבלתי) [שקבלת]
 מחנו מנעמן סבור אתה לקנות דברים הללו להיותם לך שכר
 שמונה שרצים: יצר אם יצר תאיתו מרסיקו מחנו לגמרי ממעט
 ישיבת העולם ואם מקרבנו לגמרי בל לידי איסור שאינו יכול לכזוב
 ילדו מדבר עזירה: חנוק ואשה דעתן קלה ואם מדקה אותם
 מטריקן מן העולם:

תנו רבנן שלשה חלאים חלה אלישע. א' שגירה רמא
דובי' בתנוקות ואחד שדחפו לגחוי בשתי סס
יום ואחד שמת בו שנא' *ואלישע חלה את חליו ח"נ יג
ושר ימות בו. ער אברהם לא היתה זקנה כל פירק
חזי לאברהם אמר האי יצחק כל רחוי ליצחק ספוטנליס
מר האי אברהם. בעא אברהם רחמי דליהוי וינ"ס
י' זקנה שנא' *ואברהם זקן בא בימים. ער יעקב
א הוה חולשא בעא רחמי ויהוה חולשא שנא'
"ואמ' ליוסף הנה אביך חולה. ער אלישע לא הוה סס ווח
יוניש חליש דמיחפח ואתא אלישע ובעא רחמי
זיחפח שנ' *ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו: ח"נ יג
ושנה דור המבול אין להם חלק לעולם הבא רמב
ואין עומדין בדין שנ' *לא ידון רוחי באדם סס
עולם [לא דין ולא רוח]. דור הפלגה אין להם ראש' ו
חלק לעולם הבא שנ' *ויפץ ה' אותם משם וכתי' סס יא
"משם הפיצם ה'. אנשי סדום אין להם חלק סס
עולם הבא (אבל עומדין בדין) שנ' *ואנשי סדום סס יג
עים וחמאים [רעים בעולם הזה וחמאים לעולם
לה קד קליו תרי אשר ימות בו תלת: בעיר רחמי דלהוי חולשא
כדי שיהא פכאי לנכיו לנא כל אחד ואחד ממקומו להיות
ליו נשעת מיתה שכיון שרואין שכלל למטה יודעין שימות
ומתקנלין ונאין: מיחפח מתרסא:
א ידון רוחי לא דין ולא רוח שאין עומדין בדין ואין להם רוח
להיות עם הלדיקים שיש להם חלק: ויפץ ה' אותם נעה"ו:
ושם הפיצם נעה"נ:

הבא אבל עומדין בדיון רבי נחמיה אומר אלו
תלים ואלו אין עומדין בדיון שנ' *על כן לא יקומו *רשעי'
קח במשפט וחטאי' בעדת צדיקים. על כן לא יקומו
רשעים במשפט זה דור המבול וחטאים בעדת
צדיקים אלו אנשי סדום אמרו לו בעדת צדיקי'
אינם עומדין אבל עומדין בעדת רשעים: גמ' ה"ר
דור המבול אין להם חלק לעולם הבא שנ' *וימח
את כל היקום אשר על פני האדמה וגו' וימח את
כל היקום בעולם הזה וימחו מן הארץ לעולם
הבא דברי ר' עקיבא ר' יהודה בן בתירה אומר
לא חיין ולא נידונין שנא' לא ידון רוחי באדם
לעולם לא דין ולא רוח ד"א לא ידון רוחי שלא
תהא נשמתן חוזרת [לגדנה] ר' מנחם בר' (יוסף)
[יוסי] אומר אפילו בשעה שהקב"ה מחזיר נשמות
לפגרי' מתים נשמתן קשה להם בגיהנם שנ' *תהיו
חשש תלרו קש רוחכם אש תאכלכם:
רמג ת"ר דור המבול לא נתנאו אלא בשביל טובד
שהשפיע להם הקב"ה הומה כתי' בהם *בתיהם
שלום מפחד וגו' וכתיב *שורו עבר ולא יגעין
אלו ואלו חנאי דור המבול ואנשי סדום ובקלא פליג ר' נחמיה
רשעים דור המבול דכתיב זהו כי רנה רעת האדם: חטאים
אנשי סדום דכתיב זהו רעים וחטאים: אבל עומדי' הם וכו'
שחין וכדוכין: נשמתן קשה להם בגיהנם נשמת עלין שרפתן
דכתיב רוחכם אש תאכלכם:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שסח

וגו' וכתיב *ישלחו כצאן עויליהם וגו' ישאו בחוף ^{ליוכ כח}
וכנור וגו' יבלו בשוב ימיהם וגו' וכתיב וכרגע שאל
יחתו וגו' והיא גרמה שאמרו לאל *סור ממנו ^ס
ודעת דרביך לא חפצנו ומה שדי כי נעבדנו וגו'
אמרו כלום אנו צריכים לו אלא לטפה של גשמי
יש לנו נהרות ומעינות שאנו מסתפקין מהם אמ'
הקב"ה בטובה שהשפעתי להם בה מכעיסים אותי
ובה אני רן אותם שנאמ' *ואני הנני מביא את ^{לשית ו}
המבול מים ר' יוסי אומר דור המבול לא נתנאו
אלא בשביל גלגל העין שדומ' למים שנא' *ויוקחו ^ס
להם נשים מכל אשר בחרו לפיכך רן אותם במים
שדומ' לגלגל העין שנא' *נבקעו כל מעינות תהום ^ס
רבה א"ר יוחנן דור המבול ברבה קלקלו וברבה
נידונו ברבה קלקלו דכתי' *וירא ה' כי רבה רעת ^ס
האדם ברבה נידונו דכתיב נבקעו כל מעיינו' תהום
רבה (וכתי' *ויסכרו מעינות תהום) א"ר יוחנן שלשה ^ס
נשתיירו מהם בלועה דגדור וחמי טבריה ועינא
רבתי דבירם:

י' השחית כל בשר את דרכו על הארץ אמר רמז
בשביל גלגל העין שרואים טובתם שלמה והיו גוזה' עיניהם ^ס
ומכאן ש אחר עיניהם: במים שדומה לגלגל העין ^{לשית ו}
מעינות שנוצעים ממקור קטן כמו עין: שלשה נשתיירו מאותן
מעינות של דור המבול שהיו קטין כדאמרינן לקמן ברוחמין
קלקלו וברוחמין כדובו:

רבי יוחנן מלמד שהרביעו בהמה על חיה וחיה
 על בהמה והכל על אדם ואדם על הכל א"ר אבא
 בר כהנא וכולם חזרו חוץ מתושלמי. *ויאמ' (ה')
 [אלהים] לנח קץ כל בשר בא לפני א"ר יוחנן
 בא וראה כמה גדול כחו של חמס שהרי דור
 המבול עברו על הכל ולא נחתם עליהם גזר
 דינם (אלא) עד שפשטו יריהם בגול שנ' *כי מלאה
 הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ
 ויחזקאל ויבחי' *החמס קם למטה רשע לא מהם ולא מהמונ'
 ולא מהמהם ולא נה בהם א"ר אלעזר מלמד שזקף
 עצמו כמקל ועמד לפני הקב"ה ואמר לפניו רבש"ע
 לא מהם ולא מהמונם ולא מהמהם ולא נח בהם
 תנא דבי ר' ישמעאל אף על נח נחתם גזר דין אלא
 שמצא חן בעיני ה' שנא' *כי נחמתי כי עשיתם
 ונח מצא חן בעיני ה' וינחם ה' כי עשה את האדם
 בארץ. כי אחא רב דימי אמר אמ' הקב"ה יפה
 עשיתי שתקנתי להם קברות בארץ מאי משמע
 וכלם חזרו להזדוג עס מיניהם: חוץ מתושלמי עוף הוא
 שאוקו עדיין תרבות רעה שמזדוג עס הכל. תושלמי עוף
 א' נוסכת קולין גבי שמונה ספקות סתא ותרנגול' תושלמי ומרד'
 ודרכו של אותו עוף להרביע כל הבריות: שזקף החמס עלסו
 כמקל והייכו החמס קס למטה רשע: לא מהם אין תועלת לא
 בהם ולא בהמונם ולא במשאם מהמהם אשטרי"א בלע": כי
 נחמתי כי עשיתם ונח סמוכים לריש: יפה עשיתי בו' שאנדתי

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שס"ט

כתיב הכא וינחם וכתיב החם *וינחם אותם וידבר ^{לפני} כ
 על לכם ואיכא דאמרי לא יפה עשיתי שתקנתי
 קברות בארץ כתיב הכא וינחם ה' וכתיב החם
 *וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשו' לעמו: ^{שמו' לג}
 *אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה רמה
 בדורותיו. א"ר יוחנן בדורותיו ולא בדורו' ^ס
 אחרים. וריש לקיש אמר בדורותיו כ"ש בדורות ^{לפני} א
 אחרים א"ר חנינא משל דר' יוחנן למה הרבר
 רומה לחבית של יין שהיתה מונחת במרחף של
 הומץ במקומה ריחה נורף שלא במקומה אין ריחה
 נורף. א"ר אושעיא מ'צל דריש לקיש למה הרבר
 רומה לצלוחית של פלויטון שהיתה מונחת במקום
 הטנפת במקומה ריחה נורף כ"ש במקום הכוסם.
 *וימח את כל היקום אשר על פני האדמה אם ^ס
 אדם חטא בהמה מה חטאת חטא מ'שום ר' יהושע
 בן קרח משל לאדם שעשה (סעודה) [חופה]
 לבנו והתקין מכל מיני סעודה לימים מת בנו עמד
 ופזר את חופתו אמר כלום עשיתי אלא בשביל
 בני עכשיו שמת בני חופה ל"ל אף הקב"ה אמ'
 כלום בראתי בהמה וחיה אלא בשביל אדם עכשיו
 שאדם חטא בהמה וחיה ל"ל *מכל אשר בחרבה ^ס
 מתו ולא דגים שבים. דרש רבי יוסי דמן קסרי

דרך רשעים נזה: לא יפה עשיתי לאפסר היו קהלים:
 כל שכן אלו הוה נדונים אחרים היה לדיק יותר: פלויטון

א"כ כד מ"ד *קל הוא על פני מים תקולל חלקתם בארץ
 מלמד שהיה נח הצדיק מוכיח בהם ואמר להם
 עשו תשובה ואם לאו הקב"ה מביא עליכם את
 המבול ומקפה נבלתכם על המים כזיקים שנא'
 קל הוא על פני מים ולא עוד אלא שלוקחין מהם
 קללה לכל באי עולם שנ' תקולל חלקתם בארץ
 שס *לא יפנה דרך כרמים מלמד שהיו מפנים דרך
 כרמים אמרו לו ומי מעכב אמר להם פרידת
 שס ע"נ אחת יש לי להוציא מכם *אם כן לא נפנה דרך
 כרמים:

רמו דרש רבא מאי דכתיב *לפיד בוז לעשותות שאנן
 שס נכון למועדי רגל מלמד שהיה נח הצדיק
 א"כ כד מוכיח אותם ואומר להם דברים קשים כלפידיו
 והיו מבזין אותו אמרו לו זקן היבה זו למה אמ'
 להם הקב"ה מביא עליכם את המבול אמרו מבול
 בוש שריקו בודף וא"כ אפרסמון: מקפה מליף כמו וילף
 הנהול דמחגמין וקפא: כזיקים נאדות: לא יפנה דרך
 כרמים אמרו לו ומי מעכב א"כ עושה מיד א"כ יש נידו כח
 לעשות כד: פרידה א' יש לי להוציא מכם מתושלת הלדיק
 ימות קודם ולא יהא גדון עמכם: א"כ לא נפנה דרך כרמים
 כל' לא כסור ולא כפנה את דרך הכרמי' אלא כל שעה כלך נהם
 כלומר א"כ לא כלך דרך כבושה ולא כסזור מסוריכו אלא כלך
 ונקלקל האורה דרכים משונשים בקולים וברקנים כעין שנילי
 כרמים:

לעשותות כמו עשותות א"כ שנין שאכן וסוהנין משנות רעות

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שע

של מה אם מכול של אש יש לנו דב' אחד ועליותא
שמה ואם של מים הוא מביא אם מן הארץ הוא
מביא יש לנו עששיו' של ברזל שאנו מחפין בהם
את הארץ ואם מן השמים הוא מביא יש לנו
דבר ועקב שמו ואמרי לה עקש שמו אמר להם
הוא מביא מבין עקבי רגליכם שנ' *נכון למועדי איוב יב
רגל. הניא מימי המכול קשים (ועבים) כשכבת
זרע שנאמ' נכון למועדי רגל. אמר רב חסדא
ברוחחין קלקלו בעבירה וברוחחין נידונו כתיב הכא
*וישובו המים וכתיב התם *והמת המלך שככה:
*ויהי לשבעת הימים ומי המכול היו על הארץ
מה טיבם של שבעת הימים אמר רב אדו
ימי אבלות של מתושלח למדך *שהספידן של
צדיקים מעכבת את הפורענות לבא דבר אחר
לשבעת ששינה הקב"ה עליהם סדרי בראשית
שהיתה החמה יוצאת ממערב ושוקעת במזרח. דבר
אחר שקבע להם הקב"ה זמן גדול ואח"כ זמן קטן.

עליותא שמה ואין אש שולטת בה: מבין עקבי רגליכם
כשכבת זרע שלכם יכול למחות אתכם. ל"א מבין עקבי רגליכם
מן הרגל יוליא מטא מים אם היה רולה ואי אפשר לקפות רגליכם
בעשיות: בשכבת זרע רותחין וענין היו ענין ל"ג ופי' הוא:
חמת המלך שככה כמה מרתחו הכי כמי מים כמו מרתחן:
סדרי בראשית והיינו לשבעת הימים סדר שבעת ימי בראשית
שינה להם: זמן קטן אחר זמן גדול נתחלה אמר להם והיו

דבר אחר לשבעת הימים שהטעמים מעין העולם הבא כדי שירעו מה טובה מנעו מהם.
 *מכל הבהמה הטהורה תקח לך שבעה שבעה ראשית ויש ואשתו אישורת לבהמה מי אית לך א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מאוחן שלא נעבדה בהם עבירה מנא ידע אמר רב חסדא שהעבירן לפני התיבה כל שהתיבה קולטתו בידוע שלא נעבדה בהם עבירה וכל שאין התיבה קולטתו בידוע שנעבדה בו עבירה רבי אבהו אומר מאוחן הבאים מאליהן:

רמח *עשה לך תיבת עצי גופר מאי גופר אמר רב אדא אמרי דבי ר' שילא זו מבלג ואמרי לה גולמיש. *צוהר תעשה לתיבה א"ר יוחנן א"ל הקב"ה לנח קבע בה אבנים טובות ומרגליות כדי שיהיו מאירות לכם כצהרים. ואל אמה תכלנה מלמעל דבהכי הוא דקיימא. תחתיו שנים ושלשים תעשה חנא תחתים לזבל אמצעים לבהמה עליוני לאדם. וישלח את העירב אמר ריש לקיש תשובה נצחת השיבו עורב לנח א"ל רבך שונאני ואתה

ימיו מאה ועשרים שנה כשעצר זמן זה לא שבו לטובה קור וקצע להם זמן קטן: אישוח לבהמה מי אית לה נקנה אחת נשכנת לכה זכרים ואין זו אישות: שלא נעבדה בהם עבירה שלא

מקו אלא לנן זוגם:

מבליג עץ הוא:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שעא

שנאחני רבך שונאני מן המהורי' שבעה מן הטמאי'
שנים ואחת שנאחני שאתה מניח ממין שבעה
ושולח ממין שנים אם פגע בי שר חמה או שר
צנה לא נמצא עולם חסר בריה אחת. ועוד א"ל
שמא לאשתי אחת צריך א"ל רשע כמותר לו
נאסר לו כנאסר לו לא כל שכן ומנא לן דנאסרו
עליו דכתיב ובאת אל התיבה אתה ובניך ואשחך
ונשי בניך אחד וכתיב צא מן התיבה אתה ואשחך
ובניך ונשי בניך אחד וא"ר יוחנן מכאן שנאסרו
בתשמיש המטה. ח"ר שלשה שמשו בתיבה וכולם
לקו כלב ועורב וחם. כלב נקשר. עורב רוקק.
חם לקה בעורו. *וישלח את היונה מאתו לראו'
הקלו המים. א"ר ירמיה מכאן שרירחם של עופות
מהורים עם הצדיקים. *והנה עלה וית טרף בפיה ^ס
א"ר אלעזר אמרה יונה לפני הקב"ה רבש"ע יהיו
מזונותי מרורים כזית ומסורים בידך ואל יהיו
מחוקים כדבש ומסורי' ביד בשר ודם מאי משמע
דהאי טרף לישנא דמזוני הוא דכתיב *הטריפני ^{והזלי ל}

במותר לי אפילו באשתי אני אסור: רוקק הזרע מפיו לפיה
של נקבה: לקה בעורו שילא ממנו כוס: מאתו גזי עורב לא
כתיב מאתו מכאן שדירתם וכו' כל' הנאה הוא להם שדריס
חללן שמכירין בלדיק' כדאמר' בדוכתא אקרימי: זית טרף
בפיה נפיה היתה שואלת מזון טרף של זית:

לחם חקי. *למשפחותיהם יצאו מן התיבה א"ר יוחנן למשפחותם ולא הם:

רמט אמר רב חנא בר (ליואי) [בזנא] א"ל אליעזר לשם רבא כתי' למשפחותיהם יצאו מן התיבה

אחון היכי הויתון א"ל צער גדול היה לנו בתיב' בריה שדרכה להאכיל' ביום האכלונה ביום שדרכ' להאכילה בלילה האכלונה בלילה. האי ויקח' לא הוה ידע אבא מה אכלה יומא חד הוה יתני וקא פאלי רמונא נפל חולעת' מיניה אכלה מבא ואילך הוה גביל ליה חזרא כי מתלע אכלה. אריו אשחא זינתיה דאמר רב לא בציר משיח' ולא טפי מתריסר זינא אשחא. אורשינה אשכחיה אבא

למשפחותיהם יצאו מן התיבה א"ל כל קד וקד צפני עלמיו היו ולא היו איכלין כלם צאנים אחד אלא משפכו' משפכו' היו שרויין' אמר ליה אליעזר עבד אנרהם: לשם רבא נכו גדול של נקי' היכי אחון הויתון האיך הייתם יכולי' להכין ענייניהם

בכך לעשות לכל צריה וצריה פפכה: זיקחא שס צריה: פאר' חקתך כמו פלי פלוי' במסכת כדה: אשחא זינתיה קמס אקזת' וזכהו ולא היה קושש לדרוס משאר צהמות: לא בציר משיח' ולא טפי מתריסר זינא אשחא אין לך כמה קלה שלא תהיה קמימותו יכול לזוכו שש ימים שלא ימות בלא מאכל. ואין לך כמה שיכולה לזון יותר מ"ב ימים בלא מאכל ומשת' כך שמעתי ואית דגרסי' לא פקית משה קדשים ולא יותר מ"ב קדשים זינת' אשתא ואחר' קאי כל' לא פקית מו' קדשי' ולא יותר מ"ב קדשים ולא יותר מ"ב קדשים ע"פ רש"י ורמב"ם ורמב"ם ורמב"ם

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שעב

דגני בספנא דתיבותא א"ל לא בעית מווני א"ל
חזיתך דהוה טרירתא מינא לא אצערך א"ל יהא
רעוא דלא חמות שנא' *ואומר עם קני אגוע ליוכ כט
וכחול ארבה ימים:

אמר רב חנא בר ליואי א"ל שם רבא לאליעזר רנ
כי אתו עלייכו מלכי מורח ומערב אחון שס
היכי עבדיתו א"ל אייתידה הקב"ה לאברהם
ואוהביה מימיניה והוה שדינן עפרא והוה חרבי
גילי והוה גירי שנא' *מומור לדור נאום ה' לאדני תלי' קי
שב לימיני עד אשית אויביך וגו' וכתיב *מי העיר ישעי' חס
ממורח צדק יקראתו לרגלו [יתן לפניו גוים ומלכים
ירד יתן כעפר חרבו כקש נרף קשתו] נחום איש
גם זו הוה רגיל דכל דהוה סלקא ליה אמר גם
ז' לטובה יומא חד בעי ישראל לשדורי דורון פ"ג
לבי קיסר וכו': ט"ז כל

פיסקא דזר הפלגה אין להם חלק לעה"ב. מה עבוד
אמרי דבי ר' שילא אמרו נבנה מגדול
ונעל' לרקיע ונכה [אותו] בקרדומו' כדי שיוזבו מימיו
לחבו עלה במערבא אם כן ליבנו אחד בטורא קט
לעולם: בספנא נקדר ספון ומתוקן לו:

אום ה' וגו' אליעזר אמר פסוק זה נאום ה' לאדני אמר הקב"ה
לאברהם אדני שב לימיני וגו': ממורח זה אברהם שנא
וארם נהרים שהוא נמורק דכתיב מן ארם יבניו בלק מלך
סווא וגו': כל דהוה סלקא ליה כל דנר המאורע ליה:
א"ר ליבנו יחד במערבא אם כן ליבנו יחד במערבא

אלא אמר רבי ירמיה בר אלעזר נחלקו
 לשלשה כחות אחת אומרת נעלה ונשב שם
 ואחת אומרת נעלה ונעבוד ע"ו ואחת אומרת
 נעלה ונעש' מלחמה זו שאומרת נעלה ונשב שם
 הפיצם ה'. וזו שאומרת נעלה ונעשה מלחמה
 נעשו קיפין ורוחין ושרים ולילין וזו שאומר' נעלה
 ונעבוד ע"ו *כי שם בלל ה' שפת כל הארץ.
 תניא ר' נחן אמ' כולם לשם ע"ו נתכוונו כתיב
 הכא *נעשה לנו שם וכתיב החם *ושם אלהים
 אחרים לא תוכירו מה להלן ע"ו אף כאן ע"ו.
 א"ר יוחנן מגדל שליש נשרף. שליש נבלע. שליש
 קיים אמר רב אויר מגדל מ'שכת. אמ' רב יוסף
 בבל ובורסיף סימן רע לתורה מאי בורסיף אמר
 למה זכו אותו צדקה היה להם לצנות על אחד ההרים:
 הפיצם ה' פזרם בכל העולם: רוחין בלי גוף ולורה: שדים יש
 להם לורת אדם ואוכלי' ושותים כבני אדם: לילין לורת אדם
 אלא יש להם כנשים צממכת כדה: זה שאמרו נעבוד ע"ו כי
 שם בלל ה' בלבל לשונם כדי שלא יהא אה' תכוין לדעת קברו
 לעבוד ע"ו: שליש נבלע ככלעו יסודותיה משוקע' היא צקרקע
 עד שלש ושליש של מעלה נשרף ושליש אמצעי קיים צקרקע ולא
 שיהא עומד באויר: אויר מגדל מראש המגדל כמו אוירה של
 עיר [מ'] שעומד סביב למגדל ורוא' אוירה ומראה גובה שלו:
 משכח שכן כגזר על אותו מקום שישכח ולכך הם עלמס שכן
 את לשונם: בבל ובורסיף סי' רע דתור' שמעכשין התלמוד מסני

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שעג

רבי אסי בור שאפי:

פיסקא אנשי סדום אין להם חלק לעה"כ. חנו רנב
רבנן אנשי סדום אין להם חלק לעולם ^ס
הבא שנא' *ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד ^{לשית}
רעים בעולם הזה וחטאים לעולם הבא א"ר יהודה
רעים בגופם וחטאים בממונם רעים בגופם דכתיב
*ואיך אעשה הרעה הגדול' הזאת וחטאתי לאלהים ^ס
וחטאים בממונם דכתיב *והיה בך חטא. לה' ^{זכרים} זו ברכת
ברכת השם. מאד שמחכונ' וחוטאים במתניתא
חנא רעים בממונם וחטאים בגופם רעים בממונם
דכתיב *ורעה עיניך באחיק האביון. וחטאים ^ס
בגופם דכתיב *וחטאתי לאלהים. לה' זו ברכת ^{לשית}
השם. מאד זו שפיכות דמים שנא' *וגם דם נקי מ"כ כל
שפק מנשה הרבה מאד. חנו רבנן אנשי סדום
לא נתגאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם
הקב"ה ומה כתיב בהם *ארץ ממנה יצא לחם ^{אינו}
שעומדים באור המגדל: למה נקרא שמה בורסיף בור שאפי
בור שנתרוקן מימיו כל' משכח האדם כל מה שלומד. שאפי
כמו השופה את היין לשון הורק מכלי אל כלי ומפני מה שמה
גבל משכחת אמר רב יוסף כי ^ס גבל לפי שגבל הקצ"ה את
לשונם לשם לכך היא משכחת. סימן רע כלומר שם סימן
שכחה הוא:

רעים בגופם שטופים צומה: השמר לך פן יהיה דבר עם
לבבך בליעל וגו' והיה בך חטא והיינו ממון: ארץ
ממנה יצא לחם ארץ שנעה ועונה היא:

ותחתיה נהפך כמו אש מקום ספיר וגו' נחייב לא ידעו עיט וגו' לא הדריכוהו בני שחץ וגו' אמרו וכי מאחר שארץ ממנה יצא לחם גו' למה לנו עוברי דרכים שאין באים עלינו אלא לחסרנו מממוננו בואו ונשכח [תורת] רגל מארצנו שנא' *פרץ נחל מעם גר הנשכחים מני רגל וגו':

ליונ כח

רגל דרש רבא מאי דכתיב *עד אנה תהותחו על איש תרצחו כלכם כקיר נטוי גדר הדחוייה

שס

מלמד שהיו נותנים עיניהם בבעלי ממון ומושיבין אותו אצל קיר נטוי ודוחין אותו עליו ובאים ונוטלים את ממונו. דרש רבא מאי דכתיב *חתר

ליונ כד

בחשך בתיים יומם חתמו למו לא (ראו) [ידעו] אור מלמד שהיו נותנים עיניהם בבעלי ממון ומפקידים אצלו אפרסמון ומניחים אותו בבית

ותחתיה נהפך כמו אש ואחרי כן נהפך: וכי מאחר שארץ ממנה יצא לחם שיש לנו שיצוה לסס למה לנו עוברי דרכים: ונשכח שלא יעברו עוברי דרכים דארצנו: פרץ הקנ"ה נחל של גפרית ואש: מעם גר מחקים הליכתו שהיה הולך למעלה והשליכו עליהם הכשכש' מני רגל וכלדלו מארצם ונעו לדראין. גר קורי"ר בלע"ז כמו מים המוגרים:

תהותחו תבקשו תרמיות ותואנות: תרצחו כלכם ע"י קיר נטוי וגדר הדחוייה: יומם חתמו למו היום קותמין וסוגרין כאלו לא ידעו אור כלומר קותמין וקותמין: אפרסמון שלהם

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שעד

גנויהם ולערב באים ומריחים אותו ככלב שנא'
 *ישובו לערב יהמו ככלב ויסובבו עיר ובאים
 ותותרים שם וניטלין אותו ממון *ערום הלכו וגו' ^{מליס כט}
 *חמור יתומים וגו' *והוא לקברות וגו' דרשה רבי ^{ליונ כד}
 יוסי בצפורי אחרון ההוא לילי' תלת מאה מחתרתיו ^{סס כב}
 בציפורי אתי וקא מצערי ליה אמרו ליה יהבת להו
 אורחא לגנבי אמר להו מי הוה ידענא דאתו כי
 קא נח נפשירה דרבי יוסי שפע מרוכי דצפורי
 דמא. אמרי דאית ליה חד תורא נרעי חד יומא
 דלית ליה נרעי תרי יומי ההוא יתמי בר ארמלת'
 הבו ליה תורי למרעי אזל שקלינהו וקטלינהו
 אמר להו *דאית ליה תורא נישקל חד משכ' ^{סס ע"ג}
 דלית ליה תורא נישקול תרי משכי אמרו ליה

להפקידו ביד בעלי מחון כדי שיהיו מכיין פקדון שלהם בבית גנויה'
 וכלילה מריין האפרסמון וקומרין ^{סס} מכהגו של מפקיד לורר
 וקומס: דרשה רבי יוסי כי מדרשא קמר נקשך נמים:
 איחרון תלת מאה מהתרת' ע"י ריק אפרסמון שהיו מריין
 ויודעים היכן מכינים ממונם: מי הוה ידענא דאתי גנבי.
 לאן קמר סי הוה ידענא דגנבי אמן: שפעי מרובא דצפורי
 דמא דאדם גדול הוה ואידי דאמר לעיל איקמרי מתרתמי
 בלפורי דאתרי' דרבי יוסי התם הוה נקיט נמי הא מלתא דכי
 נח נפשיה כו' לאשמועינן דמלפורי הוה: דאית ליה תורא כך
 היה מכהגם של אנשי סדום מי שהיה לו שור אחד רועה כל
 בהמות העיר יום אחד מי שאין לו שור מגלגלין עליו לרעות שני

מאי האי אמר להו סוף דינא בתחלת דינא מה
תחלת דינא דאית ליה חד תורא נרעי חד יומא
דלית ליה נרעי תרי יומי ת"נ דלית ליה תורא
לשקול תרי משכי. דעבר במכר' ניתיב חד וזא
דלא עבר ניתיב תרי. דהוה ליה דרא דלכני אתי
כל חד וחד שקיל חדא א"ל אנא חדא דשקלי.
דהוה שד' תומי או שמכי אתי כל חד וחד שקיל
חדא א"ל אנא חדא דשקלי:

רנר ארבעה דייני הוו בסדרום שקראי ושקרוראי
ווייפי ומצלי דינא. דמחי ליה לאתת' ס

דחבריו ומפלת לה אמרו ליה יהבה ניהליה
דניעברה ניהלך. דפסיק ליה לאורנא דחמרא
דחבריה אמרו ליה הכי ניהליה עד דקרח'. דפרע
ליה לחבריה אמרו ליה הב ליה אגרא דשקל

יסיס: אמר להו יתמא למרא דמורא דאית ליה קד תורא וכו':
דעבר במברא שהמעברות שלהם מימיו (נכיס) [עזין] והיו
דנין כך: דלא עבר במברא אלא נא לו דרך אסר: דהוה ליה
דרא דלכני מי שהיה לו שורה לנכיס ומגבל ועישה אותן היה
נא כל קד וקד וכוטל אסת: שדי תומי או שמכי מי שהיה
ספור ושטק לפכיו שימיס או נללים לינאן כל אסת ואסת היה
נוטל אסת: אומר לו לנגל מה סטרתי לך לא לקסתי מעך אלא
שום אסת וכמלא קרס מכאן ומכאן:

ווייפי ומללי דינא וכו': יהבה ניהליה וישכב עמה עד שתהיה
מעונרת: עד דקרחא עד שתלמס אזכו: דפרע עשה לו

הלך פרק אחד עשר סנהדרין שעה

לך דמא. דעבר במבר' יהיב ארבע וזוי דעבר
במיא יהיב חמני וזוי זמנא חדא אתא ההו' כובס
איכלע להתם אמרו ליה הב ארבעה וזוי אמר
להו אנא במיא עברי א"ל אם כן הב חמניא וזוי
לא יהב פדעוהו אתא לקמיה דרדינא א"ל הב אנרא
דשקל לך דמא וחמני [וזוי] דעברת במיא. אליעזר
עבר אברהם איתרמי להתם פדעוהו אתא לקמיה
דרדינא א"ל הבלוי' אנרא דשקל לך דמא [שקל גללא]
פרעי' איהו לדינא אמ' מאי האי א"ל אנרא דנפק לי
מינך הב ניהליה להאי וזוי ידי בדקיימי קיימי.
הכי אתנו בינייהו כל מאן דמומן גבר' לבי הלולא
לשלחו גלימיה הוה התיא הלולא [איכלע אליעזר
להתם ולא יהבו ליה נהמא כי בעי למיסעד]
אזל אליעזר עבר אברהם ויתיב אסיפא דכולהו
אמרו ליה מאן אזמינך להבא אמר להווא דיתיב

פלע כמו פדעתא נמסכת ע"ז: דעבר במיא עובר נרגלי
נמים: אמר ליה דייכא לאליעזר מאי האי: אמר ליה אליעזר
אנרא דמקיינת לי דשקלי לך דמא הב ליה להווא גברא דשקל
לי דמא וזוי ידי בדקיימי קיימי ל"א ולואי כדקאי קאי כך אמר
ליה הדין מי יתן שהיתה כמתקלה: הכי אתנו בהדיהו כל
מאן דמומין (כל גברא) אכסנאי לני הלולא: לשלחו
לגלימיה לפשטו את נגדי אותו האיש שהזמינו: (דיתיב גביה
בסעודה) אזל אליעזר עבר אברהם ויתיב אסיפא דכולהו
הלך וישנ נסוף כולם: אמרו ליה מאן אזמינך להבא: א"ל

את אומנתן להבא אמר דלמא שמעי בי דאנא
 אומינתיה ומשלחי ליה מאניה דההוא גברא שקל
 גלימיה ורהט לברא וכן עבד לכלהו עד דנפקי
 כלהו ואכלה איהו לסעודתא. הויא להו אפורייתא
 דהו מגני עלה אורחי כי הוה אריך גייצי ליה
 גוץ מתחי ליה. אליעזר עבד אברהם איקלע להתם
 אמרו ליה קום גני אפורייתא אמר להון נדרא נדרי
 מן יומא דמיתת אמא לא גנינ' אפוריא. כי הוה
 מחרמי להו עניא יהבו ליה כל חד וחד דינרא
 וכתיב שמיה עליה ורפתא לא הוה ממטו ליה
 כי הוה מית אחי כל חד וחד ושקל דיריה. הויא
 דהייא רבייתא דהורה קא מפקא רפתא לעניא
 בחצבא איגלאי מלתא שפיוה דובשא ואוקמורה

אליעזר למאן דיתבי גביה את זמנתי להבא: שקל גלימיה
 דיתבי לגני': ורהט לברא שהיה מתיירא שלא ישמעו אנשי
 המקום שאליעזר אמר שהוא זמני ולשלחו למאניה הלך וישב לו
 אלל הזני ואמר כמו כן וכן לכל אחד ואחד עד דאזלי כלהו
 ואכל איעזר כל הסעוד': כי אריך גייצי לי' כשאורס ארוך יותר
 מן המטה מקלרין אותו בסכין: גייצי לשון גוץ כן שמעתי. ואית
 דגנסי גידי ליה: מתחין ליה עד דמתפרקי איבריו: וכתיב
 שמיה עליוה כדי שיכיר כל א' ואחד דיכר שלו ויקזור ויטלני:
 ורפתא לא ממטי לי' התנו זיניהם שלא יתנו לו פת כדי שימות
 ברעב וכשמת אזיל כל קד וקד ושקיל דינרא דידיה: רבייתא
 נערה: בחצבא נמוך כד שלה כשינלסה לשאוב מים: שפיוה

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שע

על איגרא שורא אתי (דבורי) [ויבורי] ואכלוה והיינו

דכתיב *ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה כי רבה יאשי' יח

ואמר רב יהודה אמר רב על עסקי ריבה:

משנה מרגלים אין להם חלק לעולם הבא שנא' רנת

*וימותו האנשים מוציאי דבת הארץ רעה קח

במגפה וימותו בעולם הזה במגפה לעולם הבא מדנ' יד

[דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא כו' שנ'

*במדבר הזה יתמו גו' ד"ר עקיבא ר' אלעזר אומר ס

עליהם הוא אומר *אספו לי חסידי גו' עדת קרח תזליס כ

אין עתידין לעלות שנא' *וחכם עליהם הארץ מדנ' טו

בעולם הזה ויאברו מתוך הקהל לעולם הבא דברי

רבי עקיבא רבי אליעזר אומר עליהם אמר

הכתיב *ה' ממית ומחיה מוריד שאור ויעל ש"א כ

גמ' *תנו רבנן עדת קרח אין להם חלק לעולם קט

הבא שנא' *וחכם עליהם הארץ בעולם הזה ע"ז

ויאברו מתוך הקהל לעולם הבא דברי ר' עקיבא מדנ' טו

ר' יהודה בן בתירא אומר הרי הן כאברה

המתבקשת שנא' *תעיתי כשה אובד בקש עבדך תלי' קיט

כי מצותיך לא שכחתי. ויקח קרח אמר ריש נחמכ

סכו אותה: איגרא שורא על גג הקומה: כי רבה על עסקי ריבה: כדנ'

רבי יהודה בן בתירא אומר מאי ויאברו הרי הן כאברה על גלות

המתבקשת ונאס לעה"כ שכן אמר דוד על בני קרח ישרא

תעיתי כשה אובד בקש עבדך הם תעו כשה אובד ואתה נרמז כנחמכ

הרבים בקש (אמר) עבדך ותניאס לעה"כ: מצותיך לא שכחתי

לקיש שלקח מקח רע לעצמו. קרח שעשה
(שנעשה) קרחה בישראל. בן יצהר בן שהרתיח
עליו את כל העולם כזהרים. בן קרת בן שקהו
שיני מולידיו. בן לוי בן שנעשה לויה בגיהנם
ולחשוב נמי בן יעקב בן שעקב עצמו לגיהנם
אמר רב שמואל בר יצחק יעקב בקש רחמים
על עצמו שנא *כסודם אל חבא נפשי אלו מרגלי
ובקהלם אל חחר כבודי זה עדת קרח. דתן ואבירם
רחן שעבר על דת [אל] אבירם *שאיבר לבבו
מעשות תשובה. ואין שישב באנינות פלח שנעשו
לו פלאות בן ראובן בן שראה והבין אמר רב און
אשתו הצילתו אמרה ליה מאי נפקא לך מינה
אי מר רבה אנת תלמידא ואי מר רבה אנת
תלמידא אמר לה מה אעביד הואי בעצה ואשחבעי

יחסי' חס'

ע' ננח' ובהנחית הגר"ח

שקיימו כל מלותיך כדכתיב כי כל העדה כלם קדושים: מקח
רע התחיל נקטטה: שעשה קרחה בישראל שכלעו: שהרתיח
סהכעים: הקחה שיני מולידיו שכתבישו אבותיו נמעשו
הרעים: בקש רחמים על עצמו שלא יהא כמנה עמהם: אלו
מרגלים דלא כתיב בן פלוני בן יעקב: שאיבר לבבו חזק
לצנו כמו אביר לג: שישב באנינות שעשה תשובה על שהיה
עמהם תקלה בעלה: נעשו לו פלאות שכלל מהם: ראה
והבין שאין מנהג' כשורה ופירש מהם: אי מר רבה אס יכלק
משה מ"מ אתה תלמיד ואס קרמ יכלק אתה תלמיד מה לך
בשררה זו: הואי (לי) בעצה אני הייתי עמה' בעלה וכשנעמי

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שעו

לי בהדייהו אמרה ליה ידענא דכולה כנישתא
קדישתא נינהו דכתיב *כי כל העדה כלם קדושים ^{מדי' טו}
אמרה ליה חוב דאנא מצילנא לך אשקיתיה חמרא
וארויתיה ואגניתיא גואי אויתיבה על בבא *וסתרחא קי
למזייתיה דאת' חזייתיה הדר אדהכי והכי אבלעו להו:
אתתיה דקרח אמרה ליה חוי מאי קעביד משה רנו
איהו הוה מלכא לאחורא שויא כהנא ^ס

רבא לבני אחורא שוינהו סגני דכהנא אי אתיא
חרומה אמר תהוי לכהן אי אתו מעשר דשקליתו
אתון אמר הבו חד מעשר' לכהן ועוד דגניו ליה
למזויכו ומישלל לבו כי כופתא' עינא יהב במזויכו
אמר לה הא איהו נמי קא עביד אמרה ליה כיון
דכולהו רבוחא דיריה אמר איהו נמי *תמות נפשי ^{ספטי' טו}

להם *שאם יקראוני שך עמהם: דכולה כנישתא קדישו כלם ^{דאם הי'}
לנועים וקדושים ולא יכנסו אלי אם אני פרועה: סתרה למזייה ^{כשני דבר}
שערה, וישנה על פתח הבית כל מי שהיה צא לקרוא רואה ראשה ^{אחד לא}
פרועה וסחר: ^{הית' יכול'}

מעשר ראשון דשקליתון אתון אמר הבו חד מעשרה לכהן: גניו ^{לפניו}
למזויכו דכתי' והעבירו מער על כל צמר ומשק צמר
כאלו אתם שועים: ככופתא רעי כמו בטולא דכופתא דאמרן
לעיל כגלל הזה אתם קשובים צעיכו: עינא יהב עין נתן
בשעריכם כדי שלא יהא צמר לורה כמותו: אמר לה קרח איהו
נמי משה עלמו גילח כל שערו: כיון דכולא רבוחא דיריה הוא
אינו קושא אם גילח עלמו דקאמ' לכפשיה תמות נפשי עם פלשתיים

עם פלשה' ועוד דקאמר לכו עבדיתו תכלתא אי
 ס"ד תכלתא מצוה אפיק גלימיה דתכלתא כסינתו
 לכלהו מתיבתך היינו דכתיב *חכמות נשים בנתח
 ביתה זו אשתו של און בן פלח. ואולת בידירה
 תהרסנה זו אשתו של קרח:

רנו *ויקומו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים
 ומאתים מיוחדים שבערה. קריאי מועד
 שהיו יודעים לעבר שנים ולקבוע חדשים. אנשי
 שם שהיה להם שם בכל העולם. *וישמע משה
 ויפול על פניו מה שמועה שמע אמר ר' שמואל
 בר נחמני אמר רבי יונחן שחשדוהו באשת איש
 שנא' *ויקנאו למשה במחנה אמר רב שמואל
 בר יצחק מלמד שכל אחד ואחד קנא את אשתו
 משה שנא' *ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ
 למחנה. *ויקם משה וילך אל דתן ואבירם אמר
 ר"ל מכאן שאין מחזיקים במחלוקת דאמר רב
 חנניו שערי כמותם ומה לי בכך שהם מקיימים אפי' מה שאני
 חלילה לשקל חנניו עכשיו כמותם כדי להפסיד דעתם: ועוד דקאמר
 לכו עשו פתיל תכלת צרבע ככפות הנגד ואי סלקא דעתך תכלת
 קצוב ספכי מה לא יאמר לעשות כל הנגד כולו תכלת: אפיק
 גלימא דתכלתא קח לך צגדים של תכלת וכסינהו לכולהו
 מתיבתך וכסה צהן צבית המדרש את ומנורתך:

קנא לאשתו אל תסמרי עם משה קנוי היינו התראה: ונטה לו
 מחוץ למחנה ילא מחוץ למחנה שלא יחשדוהו עוד: מכאן
 שאין מחזיקין במחלוקת שמאל על כבודו והוא עלמא הלך לנטל

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שעח

כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנא' *ולא יהיה חדני" ^ז
 בקרח וכעדתו רב אשי אמר ראוי ליצטרע כתיב
 הכא כיד משה לו וכתיב התם *ויאמר ה' לו עוד ^ז
 הבא נא ירך בחיקך אמר רבי יוסי כל החולק
 על מלכות בית דוד ראוי להכישו נחש כתיב הכא
 *ויוכת אדוניהו צאן ובקר ומריא עם אבן הווחלת ^ז ^א
 וכתיב התם *עם חמת זוחלי עפר א"ר הסדא כל דנלי ^ז
 החולק על רבו כחולק על השכינה שנ' *בהצותם ^ז ^ב
 על ה'. ואמר רבי חמא בר חנינא כל העושה
 מריבה עם רבו כעושי עם השכינה שנא' *המה ^ז ^ב
 מי מריבה אשר רבו בני ישראל את ה' אמר
 רבי חנינא בר פפא כל המתרעם על רבו כאלו
 מתרעם על השכינה שנא' *לא עלינו תלונותיכם ^ז ^ב
 כי על ה'. אמר ר' אבהו כל המהרהר אחר רבו
 כאלו מהרהר אחר שכינה שנא' *וידבר העם ^ז ^ב
 באלהים ובמשה. *עושר שמור לבעליו לרעתו אמר קהל ^ז
 ריש לקיש זה עושרו של קרח *ואת כל היקום ^ז ^ב
 אשר ברגליהם א"ר אלעזר זה ממונו של אדם
 שמעמירו על רגליו ואמר רבי לוי משוי שלש
 מחלוקת: חולק על רבו חולק על ישיבתו: אשר הצו על משה
 ועל אהרן בעדת קרח בהצותם על ה' מעלה עליהם הכתוב
 כאלו היו חולקין כלפי שכינה: מריבה תגר וקטטה לפטפט כגדו
 דגדגים: מתרעם אומר על רבו שנוהג בו מדה כנושה ועדה
 אכזרית: מהרהר מקסה עליו דגרים:

מאות פרדות לבנו היו מפזחות של בית גזויו של
קרח וכולהו אקלירא וקליפי דגילדא:

רנח א"ר (חנא) [חמא] בר חנינא ג' מטמוניות הטמין
יוסף במצרים א' נגלתה לקרח ואחד נגלתה

לאנשינו בן אסירוס ואחד גנוזה לצדיקים
לעזר לבא. ואמר רבי יוחנן קרח לא מן הבלועין

ולא מן השרופים לא מן הבלועים דכתיב *ואת
כל האדם אשר לקרח ולא קרח. ולא מן השרופים

דכתיב *באכל האש את חמשים ומאתים איש
ולא קרח. באחניהא חנא קרח מן הבלועים ומן

השרופים מן הבלועים דכתיב *וחבלע אותם ואת
קרח. מן השרופים דכתיב *ואש יצאה מאת ה'

והאכל את החמשים ומאתים איש וקרח בהדייהו:

אקלידי מפתחות: קליפי מנעולים: דגילדא כולם המפתחות
והמנעולים של עור והיו יאעש"כ היו ג' מאות פרדות טעונות.

ל"א דגילדי לצורך שקים והמרופין וכיסין של עור היו:
לא מן הבלועים ולא מן השרופים אלא נמגפה מת: ולא קרח

דמשים ומאתים היו לבד קרח דכתיב קמשים ומאתים מקמות
ואתה ואהרן איש מקמתו: מן הבלועים ומן השרופים היה

שנשרפה נשמתו יגוף קיים ואק"כ כתגלגל עד מקום הבלועים
וכבלע דכתיב וחבלע אותם ואת קרח עמהם. ור"י דאמר לא מן

הבלועים ולא מן השרופים דריש ליה להאי ואת קרח לאמריו ואת
קרח נמות הנדה נמגפה: וקרח בהדייהו דכתיב ותאכל את

קמשים ומאתים ואת לרשת קרח עמהם כך שמעתי. ואית דמפרשי

חלק פרק אחד עשר מנהדרין שעט

אמר רבא מאי דכתיב *שמש ירח עמר וזולה רנט
לאור חציק יהלכו מלמד שעלו שמש ^ס
וירח לזכור אמרו לפניו רבש"ע אם אתה עושה ^{חכוק ג}
דין לבן עמרם נצא ואם לאו לא נצא עד שורק
בהם חצים אמר להם בכבדו לא מחיתם בכבוד
בשר ודם מחיתם והאידנא לא נפקי עד דמחו
להו. דרש רבא מ"ד *ואם בריאה יברא ה' ופצתה ^{מד' טו}
האדמה את פיה אמר משה לפני הקב"ה אם
בריאה גיהנם מוטב ואם לאו יברא ה' למאי
אילימא למיברי ממש והא *אין כל חדש תחת קבלת ^א
השמש אלא לקרובי פתחא. *ובני קרח לא מתו ^{מד' כו}

וקרן נהדיהו מדכתי' מקריבי הקטרת וקרן ממקריבי הקטרת
היה דכתיב שמשים ומזבחים מקטות ואמה ואהרן איש מקטתו
שמש ירח עמר וזולה לעיל מיניה כתיב חזק ארץ נשעת
נקיעת הארץ שנלעו בקרקע שמש וירח עלו לאותו רקיע
שעמו זכור ואמרו להקב"ה אם אי אתה עושה דין לבן עמרם
מקרב ועדמו: לא נצא ונאור לעולם: בכבדו לא מחיתם
שהרי בכל יום מלכי מזרח ומערב נשעת שמזיקים כמריהם
בראשם משתקוים לקמה: והאידנא לא נפקי עד דמחו להו
שכך גזר עליהם המקום כך שמעתי: ל"א והאידנא לא נפקי
מאמר שראו שהקפיד הקב"ה [על] שלא ימיו לכבודו עד דמחו
להו לא נפקו שמו לכבוד המקום על בני אדם משתקוים לשמש
ולירח: אין כל חדש תחת השמש ואי גיהנם לא אברי עד
ההוא שעתא הוה ליה קדש: לקרובי פתחא שיקרב פתחא של

פ' הספיק' חנא משום רבי אמרו מקום נתבצר להם כגיהנם
 וישבו עליו ואמרו שירה אמר רבה בר בר חנה
 זימנא חדא הוה קאזילנא באורחא אמר לי ההוא
 טייעא חא ואחוי לך בלועי דקרת וכו':

פיסקא דור המדבר אין להם חלק לעולם הבא.
 חנו רבנן דור המדבר אין להם חלק
 לעולם הבא שנא' *כמדבר הזה יתמו ושם ימותו
 יתמו בעולם הזה ושם ימותו לעולם הבא ואומר
 *אשר נשבעתי באפי אם יבואו אל מנוחתי דברי
 רבי עקיבא רבי אליעזר אומר כאן הם לעולם

הבא שנא' *אספו לי חסידיו כורתי בריתי עלי
 זבח אלא מה אני מקיים אשר נשבעתי באפי
 [באפי] נשבעתי וחזורני כי רבי יהושע בן קרחה
 אומר לא נאמר פסוק זה אלא כנגד דורות הבאים
 אספו לי חסידיו אלו צדיקים שבכל דור ודור

גיהנם ותפתח הארץ צמקים שהם: נתבצר מלשון עיר צלורה
 התקין להם הקב"ה מקום גבוה שלא העמיקו כל כך בגיהנם
 ולא מתו:

באפי לא גרסינן: ואומר לעיל מיניה קרא ארבעים שנה אקוט
 בדור דהיינו דור המדבר: כורתי בריתי עלי זבח והיינו
 דור המדבר שכרתו ברית של מקום עלי זבחים ושלמים דכתיב
 ויזנקו זבחים שלמים וכתיב ויזרוק על העם ויאמר הנה דם
 הנרית אשר כרת ה' עמכם: נשבעתי וחזורני כי והיינו אשר
 נשבעתי באפי מפני כעסי נשבעתי ומתקרט אפי:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שפ

כורתי בריתי אלו חנניה מישאל ועזריה שמסרו
 עצמן לתיך כבשן האש עלי זבח אלו רבי עקיבא
 וחביריו שמסרו עצמן לשחיטה על דברי חזרה
 רבי שמעון בן מנסיא אומר באים הם לעולם
 הבא שנא' *ופדויו ה' ישובון ובאו ציון ברנה. ישעי' לט
 אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן שבקיה
 ר' עקיבא לחסידותיה שנא' *הלוך וקראת באוני ירמיה נ
 ירושלים לאמר זכרתי לך חסד נעוריד אהבת
 כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה
 [ומה אחרים באים בזכותן הם עצמן לא כל שכן]:
 [משנה] עשרת השבטים אינם עתידין לחזור רסא
 שנא' *וישליכם אל ארץ אחרת כיום ס
 הזה מה היום הולך ואינו חוזר אף הם הולכים דברי' כט
 ואינם חוזרי' דברי רבי עקיבא רבי אליעזר אומ'
 אלו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן למיתה בשביל בריתו
 של מקום: ופדויו ה' אלו דור המדבר שנפדו ממצרים: שבקיה
 ר' עקיבא לחסידותיה שהיה רגיל לזכות את ישראל והשתא
 מסייב להו' דאמר לעיל דור המדבר אין להם חלק לעה"ב לקמן
 מפרש מאי קסידותיה: שנא' הלוך וקראת כלומר שהרי היה
 יכול לדרוש שיש להם חלק לעה"ב דכתיב הלוך וקראת וגו':

עשרת השבטים שהגלה סנחריב שנאמר ויכנס בללך ונחנור
 כהרי גיז וצרי מדי: אין עתידין לחזור ממקום שגלו והא
 דאמרינן בגמרא דירמיה הקזין לא שהקזין כולם אלא מקצתם
 הקזין: שנאמר וישליכם אל ארץ אחרת כיום הזה שכן נזר
 הקב"ה שכין שפחז' את תורתו הוא מגלה אותם כיום הזה:

כיום הזה מה היום מאפיל ומאיר אף הם שאפילת
 להם [כך] עתירה להאיר עליהם: גמ' תנו רבנן
 עשרת השבטים (אינם עתירי לחזור) [אין להם
 חלק לעה"ב] שנא' *ויתשם ה' מעל אדמתם
 בעולם הזה וישליכם אל ארץ אחרת לעול' הבא
 דברי רבי עקיבא רבי שמעון בן יהודה איש כפר
 עכו אומר משים רבי שמעון אם מעשית' כהיום
 הזה אינם חוזרי' ואם לאו חוזרים רבי אומר באים

מה היום מאפיל צנקר אפל וצלהים מאיר א"כ צערב אפל
 והא"ל ולמקדמו מאיר אף עשרת השבטים (אין) עתידים לחזור
 להיות להם חלק לעולם הנא לא צנניהם וצני צניהם קאמר אלא
 אותם שגלו הם עתה אין להם חלק לעולם הנא שרשעים גמורים
 הם אבל צניהם ודורות הבאים זוכין ומזכין מ"ר: וישליכם אל
 ארץ אחרת ושם שיהיו כולם גולים במקום אחד אל ארץ אחרת
 והיינו עשרת השבטים שהגלה סנחריב והוסיפם במקום אחד
 כדאמרינן שהליכם למדינת אשוריקא אבל שני השבטים לא גלו
 למקום אחד אלא בחסורי ככל הארלות ועליהם הוא אומר
 אשרקה להם יקבלם ה"ע עתה עשרת השבטים אין עתידין
 לחזור: ח"ו עשרת השבטים אין להם חלק לעולם הבא
 היינו כחות הדין שלא יקבלם משיח עם שאר גלויות לפי
 שסמנו צננות א"ל כדאמרן לעיל כי מוטו שז' כו' ונדבר הזה כעכשו
 מהגלים: רבי שמעון אומר מאי כהיום הזה לומר לך אם
 מעשה כהיום הזה לא יהא להם חלק לעה"ב: ואם לאו שיחזרו
 צנניהם יחזרו גם הם מגלות ויש להם חלק לעולם הנא:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שפא

הם לעולם הבא שנא' *כיום ההוא יחקע בשופר יציע' ס
גדול וגו' אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן
שבקורה רבי עקיבא לחסידותיה שנא' *הלוך ירמיה נ
וקראת את (כל) הדברים האלה צפונה ואמרת
שובה משובה ישראל נאם ה' ולא אפיל פני בכס
כי חסיד אני נאם ה' ולא אטור לעולם מאי
חסידותיה דתניא קטני בני רשעי ישראל אין באין
לעולם הבא שנא' *כי הנה היום בא בוער כתנור מלאכי ג
והיו כל יזדים וכל עושי רשעה קש ולהט אותם
היום הבא אמר ה' צבאות אשר לא ישאיר להם
שורש וענף שורש בעולם הזה וענף לעול' הבא
דברי רבן גמליאל רבי עקיבא אומר באים הם
לעולם הבא שנא' *שומר פתאים ה' שכן קורין מלי' קס
בכרכי הים לינוקא פתיא ואומר גורו אילנא וחבלוהו דכיל' ד
ברם עיקר שרשוהי בארעא שביקו ואלא מה אני
האובדים בארץ אשור אלו עשרת השנעים והנדמים בארץ
מלרים אלו דור המדבר וכן לשון התוספתא ולא שמעתי עוד:
שובה משובה שכל ישראל עתידין לקזור: קטני בני וכו' רשעים
עלמין פשיטא דאין להם חלק לעה"ב כדאמרינן בפרק בתרא
דכתובות רפאים כל יקומו מי שמרפה עלמין מדברי תורה אבל
נכים שלהם קטנים ולא קטאן פליגי בהו: שורש וענף אלו נכים
קטנים שלהם: שורש בעה"ז שימותו נפלים וענף לעולם הבא
שאע"פ שאבותיה' היו רשע' הם לא קטאן: עיקר שרשוהי בארע'
שביקו אלו הנכים קטנים שאע"פ שאבו' אין להם חלק חקנה

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

מקיים לא יעזוב להם שורש וענף שלא יניח להם
לא מצוה ולא שיורי מצוה. דבר אחר שורש זו
נשמה וענף זה הגוף. אבל קטני בני רשעי אוה"ע
ד"ה אין באין לעוה"ב. ור"ג נפקא לי' *מותאבר
כל זכר למו :

רסב איתמר קטן מאומחי בא לעולם הבא רבי חייא
ורבי שמעון בר רבי חד אמר משעה

שנולד והר אמר משעה שסיפר מאן דאמר משעה
שנולד שנא' *יבואו ויגידו צדקתו לעם נולד כי
עשה ומאן דאמר משעה שסיפר דבתיב *זרע
סס יעברנו יסופר לה' לדור. איתמר רבינא אמר

יש להם : שלא יניח להם הקצ"ה : לא מצוה ולא שיורי מצוה
לא מכוה קמורה ולא מכוה קלה הכל יהא מעביר ומשלים שברים
לאלתר כדי לטורדן מן העולם : זו נשמה שמעמדת הגוף כשורש
שמעמיד האילן : אבל קטני בני רשעי אוה"ע דווקא קאמר
רשעי דאלו חסידי אוה"ע פליגי בה ואיכא למ"ד הן עלמין באין
ואיכא למ"ד אינן באין כדאמרן לעיל (דף קה) (אר"א) ישבו
רשעים לשאלה כל גוים שבחי אלהים מכאן שאין להם חלק
[לעה"ב] א"ל ר' יהושע וכי כאמר בכל גוים והלא לא כאמר
אלא כל הגוים שבחי אלהים הא אין שבחי אלהים יש להם חלק
[לעה"ב] : ה"ג אבל קטני רשעי אוה"ע דברי הכל אין באין :
מותאבר כל זכר למו נפקא לי' כלומר למכא דברייתא והאי
דכפא לי' ד"ה היא דהא שורש וענף מיבעי לי' למר כדאית לי'
ומר כדאית לי' :

זרע יעברנו יסופר לה' לדור זרע המספר יעבדנו לה' לדור

חלק פרק אחר עשר סנהדרין שפב

משעה שנורע דכתיב זרע יעבדנו. רב נחמן בר
יצחק אמר משעה שנימול דכתיב *עני אני וגו' ^{תלי' פת}
מנוער נשאחי אימך אפונה. תנא משום רבי
מאיר משעה שיאמר אמן שנא' *פתחו שערים ^{ישעי' כו}
ויבא גוי צדיק שומר אמונים אל הקרי שומר
אמונים אלא שאומר אמן *מאי אמן אמר רבי קיא
חנינא אל מלך נאמן:

*לכן הרחיבה שאל נפשה ופערה פיה לכלי רסג
חק אמר ריש לקיש למי שמשׁייר אפיו ^ס
חק אחר אמר [ליה] רבי יוחנן לא ניחא למרייהו ^{ישעי' ס}
דאמרת עלייהו הכי אלא אפילו לא (עשה) [למד]

ודור שיקזור לו ויקיה: משעה שנורע משעה שכלט הזרע
במעי אשה אפילו הפילה אמו וכמהה יס לו חלק לעתיד דכתיב
זרע יעבדנו והכי אמרינן בכתובות בפרק בתרא כבלתי יקומון
לרבות כפלים: עני אני וגו' מנוער אף על פי שעני אני גויעתי
קשיבה [גויעה] וראוי לומר עליו ויגוע ויאסף כלומר שזכה אני
לעתיד לבא כלדיקים שנא' בהן גויעה ומאימתי משעה שאני
כושא אימך ופחדך אפוכה מתגלגלת ושכוכה עלי והיינו מילה
(שצנכר) [שצנכרו] שאנו משמרים מאימתו של הקב"ה: אפונה
לשון אופן: מאי אמן כשעוכין על ברכה אמן היאך משמע קבלת
יראת שמים: (אמן) אל מלך נאמן בנותריקון שמאמין עליו
הקדוש צרוך הוא:

למי שמשׁייר אפילו חק אחר מלשומרו כידון בניהכס: לא
ניחא למרייהו אין הקב"ה רוצה שתהא דן את ישראל כל

ולא חק אחד. *והיה בכל הארץ נאם ה' פי
שנים בה יכרתו ויגועו והשלישית יותר בה אמר
רוש לקיש שלישי של שם א"ל רבי יוחנן לא
ניחא ליה למרייהו דאמרת עלייהו הכי אלא אפי'

כך לכף קוצה: פי שנים בה יכרתו ויגועו והשלישית יותר בה:
אמר ריש לקיש שלישי של שם שני חלקים של כל העולם
יהיו ככרתים וחלק שלישי יותר בה ואי זה חלק שלישי כל שלשים
שים לשלש אנו משלשים שמנת כפרדו כל העולם ושלשה צנים היו
לו הרי שלש צנים שם ושלישי של שם הוא ארפכשד כדכתיב בני
שם עילם ואשור וארפכשד ולד וארם ומסתמי בזרעו של
ארפכשד יהיה שארית הוציל וישראל ילאו ממנו ושלישי של
ארפכשד שהוא שלישי של שם שהוא שלישי של נח יותר וכל
העולם יכרת ולדברי ריש לקיש כמלאו ישראל מתמעטין ביותר
שמארפכשד ילאו ישראל כדקדשיב (בבראשית) [בפ' נח] ארפכשד
הוליד את שלח ושלח הוליד את ענר וענר הוליד את פלג עד
אברהם וכשאתה מחלק לג' חלקים זרעו של ארפכשד כגון בני
ישראל וישמעאל שהם בני אברהם ובני לוט ובני הרן וכן שאר
האומות שילאו ממנו לג' חלקים שמא ישראל יהיו מרובין וקרובין
להיות כנגד כולם ולא יגיעו כל זרע ארפכשד להיות פי שנים
אלא אם כן ישראל משלימין רובם או קלים ימלאו ישראל
מתמעטין בתוך פי שנים: לא ניחא ליה למרייהו להקני"ה
שאתה ממעט אותם כ"כ אלא אפי' שלישי של נח כלומר [מכל
בני נח דהיינו] מכל העולם כולו יותר השליש ומסתמי אותו
חלק השלישי שישראל בו יהיה שארית ואם אין ישראל מרובין כ"כ

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שפג

שלישי של נח * כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי ירחיה יג
 אתכם אחד מעיר ושנים ממשפח' אמר ריש לקיש
 יברים ככתבן א"ל רבי יוחנן לא ניחא ליה
 למרייהו דאמרת עלייהו הכי אלא א' מעיר מוכה
 ל העיר כולה ושנים ממשפחה מוכין כל המשפחה
 ולד' יתיב רב כהנא קמיה דרב ויתיב וקאמר
 יברים ככתבן א"ל רב לא ניחא ליה למרייהו
 דאמרת להו הכי אלא אחד מעיר מוכה כל העיר
 שנים ממשפחה מוכין כל המשפחה חזייה דהוה
 נא חיף רישיה וסליק ויתיב קמיה דרב א"ל * לא
 ומצא בארץ החיים א"ל מילט קא לייטת לי
 ו"ל קרא קאמינא לא חמצא תורה במי שמחיה
 צמו עליה תנא ר' סימאי אומר נא' * ולקחתי אתכם
 י לעם ונאמ' * והבאתי אתכם מקיש וציאתן ממצרי' ^{שמות י}
 ביאתן לארץ מה ביאתן לארץ שנים משש' רבוא
 היות אח' משלשה שנעיל' יהיו הגרים וססדי' אוה"ע להשלים
 שלש ואם הם מרובים להיות יותר מחלק השלישי יתמעטו קלת
 ז"מ לרבי יוסקן חזן ישראל מתמעטין כ"כ כמו לדברי ר"ש ^{וע' דש"י} בן
 קיש: דברים ככתבן שלא ימלטו אלא אחד מעיר ושנים
 משפחה: ולקחתי אחד מעיר בשביל פסול' א' שיש בעיר אקס
 ל העיר כולה: חזייה רב לרב כהנא: דקא חיף רישיה קופף
 אשו ומעדן בעלמו בשעה שהיה לו ללמוד תורה: לא חמצא
 בארץ החיים משמע שמקללו לא תנא לעה"ב: נאמר בפרשת
 יארא ולקחתי אתכם לי לעם וכתוב בתרי' והבאתי אתכם אל
 הארץ: מה ביאתן לארץ שנים מששים רבוא שלא כשתיירו

אף יציאתו ממצרים שנים מששים רבוא. אמר רבא וכן לימות המשיח שנא* וענתה שמה כימי נעוריה וכיום עלותה מארץ מצרים:

רסד תניא [אמר] ר' אליעזר בר' יוסי (אומר) פעם אחת נכנסתי לאלכסנדריא של מצרים ומצאתי

וקן אחד ואמר לי בא ואראך מה עשו אבותי לאבותיך מהם טבעו בים מהם תרגו בחרב מהם מעכו בבנין ועל דבר זה נענש משה רבינו שנא* ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם

מששים רבוא שילאו מצרים אלא שני אנשים יהושע וכלב כדאמרינן בבבלי בבבלי לא כנורה גורה לא בפקות מעשרים ולא ביותר מששים שנה בהכך כמי ששים רבוא שנתו במדבר לא אקשוב לא פקות מנן עשרים ולא יותר מנן ששים שנה מ"ר: אף יציאתו ממצרים שנים מששים רבוא שכל שנים רבוא שהיו במצרי' לא כשתייר מהם אלא שנים בלבד ואותם שנים של ששים רבוא עלו לששים רבואות שילאו א' מששים רבוא שהיו בהם והשאר מתו כולם בשלשת ימי אפילה שלא יהו מצרים רואים במפלתן של ישראל: וכן לימות המשיח של יסארו מכל ששים רבוא אלא שנים: וענתה שמה כימי נעוריה וכיום עלותה מארץ מצרים עכיים ושפלי' יהיו כימי עלותה מארץ מצרים:

מעכו בבנין היו צונין אותם במקום לזנים: ועל דבר זה נענש משה רבינו שכראה שנעשה לישראל כך התחיל להתרעס ולהרהר לפני הקב"ה אמר משה לפני הקב"ה ומאז

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שפר

זוה א"ל הקב"ה חבל על דאבדין ולא משתכחין
זרבה פעמים נגליתי לאברהם יצחק ויעקב באל
שדי ולא הרהרו על מדותי ולא אמרו לי מה שמך
אמרתי לאברהם *קים התהלך בארץ לארכה י
לרחבה כי לך אתננה בקש מקים לקבור את שרה
לא מצא עד שקנה בר' מאור שקל כסף ולא
זרהר על מדותי אמרתי ליצחק *גור בארץ הזאת ס כו
איהיה עמך ואברכך בקשו עבדיו מים לשחור
לא מצאו עד שעשה מריבה שנא' *ויריבו רועי ס
רר עם רועי יצחק לאמר לנו המים ולא הרהר
זחר מדותי אמרתי ליעקב *הארץ אשר אחה ס כח
צוכב עליה לך אתננה בקש מקום לנטוע אהלו
לא מצא עד שקנה במאה קשיטה ולא הרהר
זחר מדותי ולא אמרו לי מה שמך ואתה אמרת
י מה שמך בתחלה ועכשיו אתה אומר לי *והצל ס חות ס
לא הצלתי את עמך עתה תראה אשר אעשה
אתי וגו' א"ל חבל על דאבדין ולא משתכחין הפסד גדול
א על קסידים שאבדו ואיני יכול למלאם קסידים כמותם
ואין אתה באברהם יצחק ויעקב שלא הרהרו אחר מדותי אלא
שדי שאמרתי לו איני אל שדי ורבה וגו' איני אל שדי התהלך
פני והיה תמים והייתי מצטיקו שכל ארץ ישראל לו ולבניו ולא
ידו מה שמך כמו שעשית אתה בתחלה אמרת לי מה שמך
כשיו הרהרת על מדותי ואמרת והכל לא הללתי את עמך
טוע אהלו כמו ויטע אהלי אפדנו ולשון נטיעה שייך באלה
עתה תראה הפסד תראה כפלות שאני עושה להם:

לפרעה במלחמת פרעה אתה רואה ואי אתה רואה
במלחמת ל"א מלכים:

*וימחר משה ויקוד ארצה וישתחו מה ראה משה
ר' חנינא בן (גמליאל) [גמלא] אמר ארך
אפים ראה ורבנן אמרי אמת ראה חני' כמאן דאמר
אריך אפים ראה דתניא כשעל' משה למרום מצאו
להקב"ה שיושב וכותב ארך אפים אמר לפניו
רבש"ע ארך אפים לצדיקי א"ל אף לרשעים אמר
לפניו רשעים יאכדו א"ל השתא חזית דמכעי לך
כשחטאו ישראל א"ל לא כך אמרת לי אריך
אפים לצדיקים *אמר לפניו רבש"ע ולא כך אמרת
חזני' לי אף לרשעים והיינו דכתיב *ועתה יגדל נא
כח ה' כאשר דברת לאמר רבי חגי הוה סליק
ואזיל בדרגא דבי רבה בר שילא שמעיה להתוא
תליס' ג' ינוקא דאמר *ערוחך נאמנו מאד לביתך נאיה

מה ראה על איזה מדה של י"ג מדות ראה והשתחוה: אמת
ראה ראה במדותיו שנקרא אמת וכת"ר שנתקיינו ישראל
כל"ה אס הוא דן אותם בדין גמור ומיהר להתפלל עליהם שלא
יהא דן אותם לפי מעשיהם: ה"ג תניא כמ"ד ארך אפים ראה
דמכיא כשעלה משה למרום וכו' אמר לו רשעים יאכדו ולא יהיה
לך ארך אפים עליהם: א"ל הקב"ה לא אמרת ארך אפים
ללדיקים ולא לרשעים: אמר לפניו וכו' והשתא מסתברא כמ"ד
אריך אפים ראה שכיון שרא' מדה זו בהקב"ה שהוא אריך אפים
אף לרשעים שמך:

חלק פרק אחד עשר סנהדרין שפה

קדש ה' לאורך ימים וסמיוך ליה *תפלה למשת תליס וגו' אמר שמע מינה ארץ אפים ראה:

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא עתיד הקב"ה רסו להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק וכו': ^ס (כמ"ש במגילה פ"א מאמר כד)

משנה אנשי עיר הנדחת אין להם חלק לעולם ^ס הבא שנא' *יצאו אנשים בני בליעל ^{דברי' יג}

מקרבך ויריתו את יושבי עירם וגו' וכו'. כליל לה' אלהיך אמר רבי שמעון אמר הקב"ה אם אתה עושה דין בעיר הנדחת מעלה אני עליך כאלו אתה מעלה עולה כליל לפני. *ולא ידבק בידך ^ס מאומה מן החרם שכל זמן שתרשעים בעולם חרון אף בעולם אבדו רשעים מן העולם נסתלק חרון אף מן העולם:

תנו רבנן *החרם אותה פרט לנכסי צדיקים רסו שבחוצה לה ואת כל אשר בה לרבות נכסי קיב צדיקים שבתוכה. שללה ולא שלל שמים. *ואת ^{דברי' יג}

^ס זה' לאורך ימים היינו מדת ארץ אפים ועליה אמ' משה עדותיך כאמנו מאד שראה אותו בקורב ופסוק זה משה רבינו עליו השלום אמרו דכתיב לעיל מיניה תפלה למשה איש האלהים: יצאו אנשים בני בליעל מקרבך שאין להם חלק לעה"ב:

החרם [אותה] פרט לנכסי צדיקי' שבחוצ' לה שאם היו לדיקי' דרים בתוכה והיו להו נכסים מופקדים במקום אחר ציד חקרים אין מקרימין אותם אבל נכסים שיש להם באותה

כל שללה לרבנות נכסי רשעים שבחוצה לה.
אמר ר' שמעון מפני מה אמרה תורה נכסי צדיקי'
שבחוכה יאבדו מי גרם להם שידורו בחוכה
ממונם לפיכך ממונם אבד:

רסח *וישבע יהושע בער^ה ההיא לאמ' ארור האיש
לפני ת' אשר יקום ובנה את העיר הזאת
סס את יריחו גו' (ממשמע שנאמר העיר הזאת איני
יכושע ויודע שהיא יריחו אלא מה ת"ל יריחו) [חניא]
לא יריחו על שם עיר אחרת ולא עיר אחרת על
מ"א שם יריחו דכתיב *בימיו בנה חיאל בית האלי
את יריחו באבירם בכורו יסדה ובשגוב צעירו

העיר מקריעין אותם וטעמא מפורש לקמן: אמר רבי שמעון
מפני מה אמרה תורה וכו' ככל דזכתא דרש רבי שמעון
טעמא דקראי:

ה"ג וישבע יהושע לאמר ארור האיש וגו' וקרא דריש ואזי
בכורו יסדה ובנעירו יליב דלתיה כשיתחיל לבנות
ימות בכורו וכשיעמיד דלתיה ימות בנו הקטן: לא יריחו על
שם עיר אחרת שלא יבנה יריקו ויסבב שמה על שם עיר אחרת
ולא עיר אחרת על שם יריחו שאפי' בנה עיר אחרת וקראו
יריקו אסור לבנותה שאפי' שם יריקו ימנה לעולם: כתיב
בימיו בנה חיאל בית האלי את יריחו בימיו של אסאב ענ
שעבר על האלה קרא ליה בית האלי: את יריחו ולא יריק
עלמה בנה אלא עיר אחרת בנה (על יריקו) שקרא לה שם יריק
ולא אתפרש הא מנא ליה: באבירם בכורו יסדה אנריס רשע

חלק פירק אחד עשר סנהדרין שפו

הציב דלתיה. תניא באבירם בכורו רשע לא היה לו ללמוד בשגוב צעירו רשע היה לו ללמוד אבירם ושגוב מאי עכיד הכי קאמר באבירם בכורו [לא] היה לו ללמוד לאותו רשע בשגוב צעירו ממשמע שנא' באבירם בכורו איני יודע ששגוב צעירו מה תלמוד לומר שגוב צעירו מלמד שהיה מקבר והולך מאבירם עד שגוב. אחאב שושביניה הוא אחא איהו ואליהו למשאל [בשלמא] בי טמא יתיב וקאמר דלמא כי לט יהושע הכי ליט לא יריחו על שם עיר אחרת ולא עיר אחרת על שם יריחו א"ל אליהו אין א"ל אחאב השחא לוטא דמשה לא קא מקיימה דכתיב *וסרתם ועבדת וגו' וכתיב וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר וגו' וההוא גברא אוקים ליה ע"ז

כשמת אבירם הרשע לא היה לו לסיאל ללמוד שלא לבנות את יריקו: אבירם ושגוב מאי עכוד דקרי להו רשע': בשגוב צעירו היה לו לאותו רשע ללמוד דכיון שקבר בתלמו אבירם היה לו לקזור בו שלא ימות שגוב צעירו ומלתא באכפי נפשיה נדמא הוא ולא דרשה: ממשמע שנא' באבירם בכורו השחא מתקא אחרת אקרא איני יודע ששגוב צעירו חלא מה ת"ל שגוב צעירו שהיה קובר והולך מאבירם ועד שגוב שהוא צעיר מכולם: אחאב שושבינו איהו של קיאל היה אחאב: בי טמא [וי"א] כי טעמא] בית האכל שמטעימין אותו בדגרים לכסמו ובכמה דוכתין כתיב בנראשית רבה טמא בלא עי"ן (לשון אחר טמא אינו

דכ"ה

דכ"ה

בנחל

יש כאן

נדרסא

אחרת

על כל חלם וחלם ולא שביק ליה מטרא למיזל
 מיסגד ליה לוטתא דיהושע הלמידה מיקיימה
 מיד *ויאמר אליהו החשבי מחושבי גלעד גו' חי ה'
 אלהי ישראל גו' אם יהי' גו' על ומטרוגו' בעא רחמי
 ויהבו ליה אקלידא דכטר וקם ואול *ויהי דבר
 ה' אלי לאמר לך מזה ופנית לך קדמה וגסתרת
 בנחל כרית וגו' והעורבי' מביאים לו לחם ובשר
 בבקר מהיכא א"ר יהודה אמר רב מבי טבחיו
 דאריאב ויהי מקץ ימים וייבש הנחל כי לא היה
 גשם בארץ כיון דחוא דאיכא צערא בעלמא כתיב
 ויהי דבר ה' אליו לאמר קום לך צרפתה [וכתיב]
 ויהי אחר הדברים האלה הלה בן האשה בעלת
 הבית בעא רחמי למיתן ליה אקליד' דתחיית
 המתים אמרו ליה שלש מפתחות לא נמסרו
 לשליח של חיה ושל גשמים ושל תחית המתים

עקידה
 עזרי"ב

אבל באותיו' האטנ"ק ואלנ"ס טמא אצל): על כל חלם וחלם
 שורה [שורה] של ערוגה מקום גנוה הוא: ולא שביקא מטרא
 מיזל ומסגד מרוב גשמים הנאים לעולם אין מכיין אותי לילך
 להשתחוות לע"ז מתוך שהדרכים מלוכלכים בטיט: מיד ויאמר
 אליהו חי ה' אם יהיה השנים האלה מטר וגו' האי קרא
 סמוך לקרא דחיל צית האלי: אקלידא דמטרא מפתח של
 מטר: כיון דחוא הקנ"ה דאיכא צערא בעלמא: א"ל לאליהו
 לך צרפתה לגלגל הדבר שיציר לו מפתח של מטר כדקא מפרש
 ואזיל: ג' מפתחות לא נמסרו ביד שליח על כל האוכחות

חלק סרק אחר עשר סנהדרין שפו

יאמרו שנים ביד חלמיד ואחר ביד הרב איותי
תאי ושקיל האי וכתוב מיד *לך הראה אל אחאב מ"א יח
ואחנה מטר:

דרש ההוא גלילא קמיה דרב חסרא משל רבט
דאליהו למה הדבר דומה לגברא דטרקיה שס
לגליה ואבדה למפתחיה דרש רבי יוסי בצפורי
אבא אליהו *קפרן הוה [רגיל למיתוי גבי'] איכסי שס ע"נ
מיניה תלתא יומי ולא אחא כי אחא אמר ליה
אמאי לא אחא כר א"ל קפרנא קרית לי א"ל הא
דקמן קפיד מר: פיסקא *ולא ידבק בידך מאומה דברי יע

זל הקנ"ה י"ש מפתחות וכמסרו ביד שלוקים הממונים אבל שלשה
מפתחות יש לו בידו שלא מיכה שלק עליהם מנראשית אלא בידו
הם ולא רצה למסור שלק עליהם וקאמר הקנ"ה לאליהו אותן
שלשה מפתחות עבדתי בידי מנראשית ולא מכיתי שלק עליהם
אלא אותן עשיתי ממוכה על אחד מהם ועמה השאל מפתח שני
יאמרו ב' ביד תלמיד ואחד ביד הרב:

דטרקיה לגליה שסגר שער שלו ואנדיה למפתחיה כך עשה
אליהו (כטל מפתח של גשמים שהיה השער) [כעל
לשערי מטר] ולנסוף אחד המפתח של גשמים שלא נפתח השער
של מטר על ידו דכתיב לך והראה אל אחאב מטר ולא
כתיב ותן מטר: אבא אליהו קניני וגדולי: היה קפרן שבעס
על אחאב ואמר קי ה' אם יהיה הגשמים האלה טל ומטר:
איכסי מיניה שהיה רגיל למיתוי לבי מדרשו כל יומא ולא אחא
תלתא יומי: א"ל ר' יוסי: הא דקמן דקא קפיד מר הרי על

מן החרם כל זמן שרשעים בעולם חרון אף בעול'.
 מאן רשעים אמר רב יוסף גנבי. תנו רבנן רשע
 חשלי ית בא לעולם חרון אף בא לעולם שנא' *בבא רשע
 בא גם כוז ועם קלון חרפה רשע אבד מן העולם
 פס יא טובה בא לעולם שנא' *ובאבוד רשעים רנה.
 צדיק נפטר מן העולם רעה בא לעולם שנאמר
 יסעי' כו *הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד
 נאספו באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק
 ראשי ה צדיק בא לעולם טובה בא לעול' שנא' *זה ינחמנו
 ממעשינו ומעצבון ידינו :

דבר שאמרתי עליך אתה מקפיד שלא זאת אלי שלשה ימים:
 מפני הרעה קודם שתנא הרעה הנדיק נאסף עכלל דכיון
 שמת הרעה נאה: אבל צדיק בא לעולם פסקה הרעה שנא'
 זה ינחמנו :

השמטה במס' ב"ק פ' הגזול ומאכיל שפח אחר סי' מד

תניא ר' פנחס בן יאיר אומר במקו' שיש חילול קיג
השם אפי' אבירתו אסורה. אמ' שמואל טעותו ע"ג
מוחר כי הא דשמואל וכן מגוי לקנה דרהבא במר
דפרזלא בר' זווי ואבלע ליה חד זוזא: רב כהנא
ובן מגוי ק"ך חבית' בק' ואבלע חד זוז'. א"ל חזי
דעלך קסמיכנא. רבינא ובן איהו וגוי דקלא לצלחא.
א"ל לשמע' קד' ואייתו מעיקר' דגוי מניינ' ידע:
רב אשי הוה אזיל באורח' חזי שיבשא דגופני
בפרד' וחלו בה קיטופי דעינבי. א"ל לשמע' זיל
חזי אי דגוי נינהו אייתו לי אי דישראל לא אייתו
לי. שמע' ההוא גוי דהוה יתיב בפרד' א"ל דגוי
שרי. א"ל גוי שקיל דמי וישראל לא שקיל דמי:
טעותו מוחר. היה גוי קייב לישראל וטעה בקשנון או שמעליע
דליכא חילול ה': לקנה דרהבא במר דפרזל' מזרק
אל זהב בקזקת של נקושת: ואיבלע לי' זוז' ועוד טעו' אחר
שעיקב זוז מדמי והטעוהו בקשנון שלקק ג' במקו' ד': וא"ל
רב כהנא לגוי קזי דעלך סמיכ' איכי מוכה אותם כדי להוכי'
אותך מן הקשר ל"א גוי אחר לישראל קזי דעלך סמיכ' זו
שמעתי: לצלחא לנקע: מעיקר' פסקין לנד העיקר קמ
לכרך שהן ענין: דגוי מניינ' ידע סנין הפסקין מנה אכל
לא נתן עיניו כח' דקין וכמה גסין י: שבשה זמורות: קטופי
אשכולות: